

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

الرحمن
علیه صاب

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

امير المؤمنين اوصاف

امير المؤمنين علي بن ابي طالب

مجلد اول

دار الفکر للطباعة والنشر والتوزيع

بغداد

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اوصاف امیرالمومنین علیه السلام (بیش از دو هزار منقبت)

نویسنده:

احمد سعیدی

ناشر چاپی:

مسجد مقدس جمکران

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۸۸	اوصاف امیرالمؤمنین علیه السلام (بیش از ۲ هزار منقبت)
۸۸	مشخصات کتاب
۸۸	اشاره
۹۰	سخن ناشر
۹۲	تقریظ حضرت آیت الله خزعلی (دامت برکاته)
۹۴	مقدمه
۱۰۳	اختصاصی ترین لقب
۱۰۳	۱ امیر المؤمنین
۱۰۵	فصل اول: امیرالمؤمنین علیه السلام در لسان قرآن مبین
۱۰۵	اشاره
۱۰۵	۲ الأمر بِالْعَدْلِ
۱۰۵	۳ الامین بالله
۱۰۶	۴ آیه التَّوْبَةِ
۱۰۸	۵ الْإِحْسَانُ
۱۰۸	۶ الْأَدَانُ
۱۰۹	۷ الْأَذُنُ الْوَاعِيَةُ
۱۰۹	۸ الْإِسْلَامُ
۱۱۱	۹ الْإِمَامُ الْمَبِينُ
۱۱۱	۱۰ الْإِنْسَانُ
۱۱۲	۱۱ أُولَى الْأَمْرِ
۱۱۳	۱۲ أُولَى الْمُؤْمِنِينَ
۱۱۳	۱۳ الْإِيمَانُ فِي الْقُرْآنِ
۱۱۵	۱۴ بِنْتُ مَعْطَلَةَ

١١٥	بَأْسٍ شَدِيدٍ	١٥
١١٥	بَابِ الْحَطِّهِ	١٦
١١٧	بَدَّلَهُ	١٧
١١٧	بُرُجِ السَّمَاءِ	١٨
١١٧	الْبَصِيرِ	١٩
١١٧	بَغْضٍ مَا يُوْحَى	٢٠
١١٩	التَّجَارَةَ الْمُنْجِيَةَ	٢١
١١٩	التَّوَابِ عِنْدَ اللَّهِ	٢٢
١١٩	جَنَّبَ اللَّهُ	٢٣
١٢١	حَنَلُ اللَّهِ	٢٤
١٢١	الْحُجَّةَ الْبَالِغَةَ	٢٥
١٢٣	جَزِيبًا	٢٦
١٢٣	الْحَشْرَةَ	٢٧
١٢٣	الْحَقُّ	٢٨
١٢٥	حَقُّ الْبَقِيَّةِ	٢٩
١٢٥	الْخَاشِعِ فِي الْقُرْآنِ	٣٠
١٢٥	خَصْمِ الْكُفَّارِ	٣١
١٢٥	دَابَّةَ الْأَرْضِ	٣٢
١٢٧	الدَّاعِيَ	٣٣
١٢٧	دِينِ الْحَقِّ	٣٤
١٢٧	الدَّائِرِ	٣٥
١٢٧	ذِكْرِ الرَّسُولِ	٣٦
١٢٨	ذُو الْقَلْبِ	٣٧
١٢٩	ذُو مَتَرَبِهِ	٣٨
١٢٩	ذِي الْقُرْبَى	٣٩
١٢٩	الرَّاكِعُونَ فِي الْقُرْآنِ	٤٠

١٢٩	٤١ الرِّجَالُ عَلَى الْأَعْرَافِ
١٣١	٤٢ الرِّحْمَةُ
١٣١	٤٣ الرُّجَاةُ
١٣١	٤٤ الرُّفْفَةُ
١٣٣	٤٥ الرِّيتُونُ
١٣٣	٤٦ السَّائِقُ
١٣٣	٤٧ السَّابِقُونَ
١٣٣	٤٨ السَّابِقُونَ الْأَوْلُونَ
١٣٤	٤٩ السَّاجِدُ
١٣٥	٥٠ السَّبِيلُ
١٣٥	٥١ سَلَّمَ رَسُولَ اللَّهِ
١٣٥	٥٢ الشَّاهِدُ
١٣٧	٥٣ الشَّجَرُ
١٣٧	٥٤ الشَّجَرُ بَيْنَهُمْ
١٣٧	٥٥ شَجَرَةٌ مُبَارَكَةٌ
١٣٧	٥٦ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ
١٣٧	٥٧ الشَّفْعُ
١٣٨	٥٨ صَاحِبُ آيَةِ الْبُرْأَةِ
١٣٩	٥٩ صَاحِبُ آيَةِ إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ
١٤١	٦٠ صَاحِبُ آيَةِ النَّخْوَى
١٤١	٦١ صَاحِبُ آيَةِ وَالنَّجْمِ
١٤٢	٦٢ صَاحِبُ الْأَعْرَافِ
١٤٢	٦٣ صَاحِبُ الْبَيْتِ
١٤٤	٦٤ صَاحِبُ صِرَاطِ السَّوْءِ
١٤٥	٦٥ الصَّادِقُ
١٤٥	٦٦ صَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ

- ١٤٦ ٦٧ الصِّرَاطُ الْمُسْتَقِيمُ
- ١٤٧ ٦٨ الصِّهْرُ
- ١٤٨ ٦٩ الطَّرِيقَةُ
- ١٤٨ ٧٠ الطُّورُ
- ١٤٩ ٧١ طُورُ سَيْنِينَ
- ١٤٩ ٧٢ الظِّلُّ
- ١٤٩ ٧٣ غَدَابَ يَوْمِ الظُّلَّةِ
- ١٤٩ ٧٤ الْعَزْوَةُ الْوُثْقَى
- ١٥١ ٧٥ عَلِيَّ حَكِيمٍ
- ١٥١ ٧٦ الْفَائِزِ
- ١٥١ ٧٧ الْفَائِزُ
- ١٥٢ ٧٨ الْقُرْآنُ
- ١٥٣ ٧٩ الْقَلَمُ
- ١٥٣ ٨٠ قَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ
- ١٥٣ ٨١ الْقَمَرُ
- ١٥٣ ٨٢ الْقَوْلُ الثَّابِتُ
- ١٥٣ ٨٣ الْكِتَابُ
- ١٥٤ ٨٤ الْكِتَابُ الْمَشْطُورُ
- ١٥٥ ٨٥ الْكِتَابُ النَّاطِقُ
- ١٥٥ ٨٦ اللِّسَانُ
- ١٥٥ ٨٧ اللِّسَانُ الصِّدْقُ
- ١٥٥ ٨٨ مُؤْتَى الرَّكَاهِ
- ١٥٥ ٨٩ الْمُؤَدَّنُ
- ١٥٦ ٩٠ الْمُؤْمِنُ
- ١٥٧ ٩١ الْمُؤْمِنُونَ
- ١٥٧ ٩٢ مَا أَنْزَلَ

١٥٩	٩٣ المبتلى به
١٥٩	٩٤ المتصدق في المخراب
١٥٩	٩٥ المثل الأعلى
١٦٠	٩٦ المجاهد
١٦١	٩٧ المخسب
١٦١	٩٨ المرضى من الرسول
١٦٢	٩٩ المشهود
١٦٣	١٠٠ المصدق
١٦٣	١٠١ مطعم الطعام
١٦٣	١٠٢ المنتظر
١٦٥	١٠٣ المنتقم
١٦٥	١٠٤ من طهره الله
١٦٥	١٠٥ من عنده علم الكتاب
١٦٦	١٠٦ المنفق
١٦٧	١٠٧ من كفى الله به
١٦٧	١٠٨ من له حسن مآب
١٦٧	١٠٩ من له طوبى
١٦٧	١١٠ من يشرى نفسه
١٦٨	١١١ الميزان
١٦٩	١١٢ الناس
١٦٩	١١٣ التبا العظيم
١٦٩	١١٤ التجم
١٧٠	١١٥ التصير
١٧٠	١١٦ نفس الرسول
١٧١	١١٧ التقيب
١٧٢	١١٨ التور

١٧٣ التَّوَرُّ الْمُبِينُ ١١٩
١٧٣ الْوَاحِدَةُ ١٢٠
١٧٣ الْوَالِدُ ١٢١
١٧٤ الْوُدُّ ١٢٢
١٧٥ الْوَسِيلَةُ ١٢٣
١٧٥ الْوِلَايَةُ ١٢٤
١٧٥ هَادِي الْأَنْهٰه ١٢٥
١٧٦ الْأَيْشُرُ ١٢٦
١٧٧ فصل دوم: اميرالمؤمنين عليه السلام در بيان خاتم النبيين صلى الله عليه وآله
١٧٧ اشاره -
١٧٧ مقدمه -
١٧٧ الْأَخِيذُ ١٢٧
١٧٧ آخِرُ النَّاسِ عَهْدًا بِالرَّسُولِ ١٢٨
١٧٧ أَصِفُ الْأَنْهٰه ١٢٩
١٧٨ آيَةُ اللَّهِ الْكُبْرٰه ١٣٠
١٧٩ آيَةُ الْحَقِ ١٣١
١٧٩ أَبْصُرُ الْمُؤْمِنِينَ ١٣٢
١٨١ ابْنُ عَمِّ الرَّسُولِ ١٣٣
١٨١ أَبُو الْأَنْهٰه ١٣٤
١٨١ أَبُو الْأَنْهٰه الرَّهْر ١٣٥
١٨٢ أَبُو الْأَنْهٰه الْمَهْدِينَ ١٣٦
١٨٣ أَبُو الْأَنْهٰه ١٣٧
١٨٣ أَبُو تُرَابٍ ١٣٨
١٨٣ أَبُو دَرِيهِ الرَّسُولِ ١٣٩
١٨٤ أَبُو الرَّيْحَانَتَيْنِ ١٤٠
١٨٥ أَبُو السَّبْطَيْنِ ١٤١

- ١٨٥ ١٤٢ أَبُو الشُّهَدَاءِ
- ١٨٥ ١٤٣ أَبُو الْعُرَبَاءِ
- ١٨٦ ١٤٤ أَبُو الْمُؤْمِنِينَ
- ١٨٦ ١٤٥ أَبُو وُلْدِ الرَّسُولِ
- ١٨٧ ١٤٦ إِيْتَابَعُهُ فَرِيضَةُ اللَّهِ
- ١٨٧ ١٤٧ إِيْتَابَعُهُ فَضِيلَةٌ
- ١٨٧ ١٤٨ أَجِيْزُ هَذَا الْخَلْقِ
- ١٨٧ ١٤٩ أَحَبُّ إِخْوَانِ الرَّسُولِ
- ١٨٩ ١٥٠ أَحَبُّ الْخَلْقِ إِلَى اللَّهِ
- ١٨٩ ١٥١ أَحَبُّ الْخَلْقِ إِلَى الرَّسُولِ
- ١٨٩ ١٥٢ أَحَبُّ الرِّجَالِ
- ١٨٩ ١٥٣ أَحَدُ الثَّقَلَيْنِ
- ١٩٠ ١٥٤ أَحْسَنُ النَّاسِ خُلُقًا
- ١٩٠ ١٥٥ أَخْلَمَ النَّاسِ
- ١٩١ ١٥٦ أَخْلَصَ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا
- ١٩١ ١٥٧ أَخُو الرَّسُولِ
- ١٩٢ ١٥٨ أَرَأْفُ الْمُؤْمِنِينَ
- ١٩٣ ١٥٩ أَرْهَدُ النَّاسِ
- ١٩٣ ١٦٠ أَسْحَى الْأُمَّةِ
- ١٩٣ ١٦١ أَسْحَى مِنَ الْفُرَاتِ
- ١٩٣ ١٦٢ أَسَدُ اللَّهِ
- ١٩٤ ١٦٣ أَسَدُ رَسُولِ اللَّهِ
- ١٩٤ ١٦٤ أَسْمَحُ الْأُمَّةِ
- ١٩٥ ١٦٥ أَشْجَعُ الْأُمَّةِ
- ١٩٥ ١٦٦ أَشْجَعُ النَّاسِ
- ١٩٥ ١٦٧ أَشْرَفُ أَهْلِ الْبَيْتِ

- ١٦٨ أَضْحَابُهُ الْأَبْرَارُ ١٩٥
- ١٦٩ أَضْحَابُهُ فِي الْجَنَّةِ ١٩٦
- ١٧٠ أَصْحُ الدِّينِ ١٩٦
- ١٧١ أَضْدَقُ النَّاسِ ١٩٦
- ١٧٢ أَضْلُ الدِّينِ ١٩٦
- ١٧٣ أَضْلُ الرُّسُولِ ١٩٧
- ١٧٤ الْأَضْلَعُ ١٩٧
- ١٧٥ أَعْدَاؤُهُ أَعْدَاءُ اللَّهِ ١٩٧
- ١٧٦ أَعْدَاؤُهُ أَعْدَاءُ الرُّسُولِ ١٩٧
- ١٧٧ أَعْدَلُ النَّاسِ ١٩٨
- ١٧٨ الْأَعَزُّ عِنْدَ الرُّسُولِ ١٩٩
- ١٧٩ أَعْظَمُ الْمَزِيهِ ١٩٩
- ١٨٠ أَعْظَمُ الْمُؤْمِنِينَ جِهَاداً ١٩٩
- ١٨١ أَعْلَمُ الْأَمَّةِ ١٩٩
- ١٨٢ أَعْلَمُ بِالسُّنَنِ ٢٠٠
- ١٨٣ أَعْلَمُ الْمُؤْمِنِينَ بِآيَاتِ اللَّهِ ٢٠١
- ١٨٤ أَعْلَمُ النَّاسِ ٢٠١
- ١٨٥ إِفْتِخَارُ النَّبِيِّ ٢٠١
- ١٨٦ أَفْضَلُ الْأَمَّةِ يَقِيناً ٢٠١
- ١٨٧ أَفْضَلُ الْأَوْصِيَاءِ ٢٠٢
- ١٨٨ أَفْضَلُ الْخَلَائِقِ ٢٠٣
- ١٨٩ أَفْضَلُ السَّابِقِينَ ٢٠٣
- ١٩٠ أَفْضَلُ مِنَ الْعَرْشِ وَالْكَرْسِيِّ ٢٠٣
- ١٩١ أَفْضَلُ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ ٢٠٣
- ١٩٢ أَفْضَلُ مِنَ الْمَلَائِكَةِ ٢٠٣
- ١٩٣ أَفْضَلُ النَّاسِ ٢٠٥

- ٢٠٥ ١٩٤ أَقْدَمُ الْأَمَّةِ سِلْمًا
- ٢٠٥ ١٩٥ أَقْرَبُ الْخَلَائِقِ بِالرَّسُولِ
- ٢٠٥ ١٩٦ أَقْسَمُ بِالسَّوِيهِ
- ٢٠٥ ١٩٧ أَقْضَى النَّاسِ
- ٢٠٦ ١٩٨ أَقْوَمُ الْمُؤْمِنِينَ
- ٢٠٦ ١٩٩ أَكْثَرُ الْأَمَّةِ عِلْمًا
- ٢٠٦ ٢٠٠ أَكْثَرُ الْقَوْمِ بَقِينًا
- ٢٠٧ ٢٠١ أَكْرَمُ أَهْلِ الْبَيْتِ
- ٢٠٧ ٢٠٢ أَكْرَمَتْهُ الْأَرْضُ
- ٢٠٧ ٢٠٣ أَكْمَلَ اللَّهُ بِهِ الدِّينَ
- ٢٠٧ ٢٠٤ أَكْمَلُ الْأَمَّةِ
- ٢٠٨ ٢٠٥ إِمَامُ الْأَبْرَارِ
- ٢٠٨ ٢٠٦ إِمَامُ الْأَتْقِيَاءِ
- ٢٠٩ ٢٠٧ الْإِمَامُ الْأَزْهَرُ
- ٢٠٩ ٢٠٨ إِمَامُ الْأَمَّةِ
- ٢٠٩ ٢٠٩ الْإِمَامُ الْأَوَّلُ
- ٢١٠ ٢١٠ إِمَامُ الْأَوْلِيَاءِ
- ٢١١ ٢١١ إِمَامُ أَهْلِ الدُّنْيَا
- ٢١١ ٢١٢ إِمَامُ أَهْلِ الطَّاعَةِ
- ٢١١ ٢١٣ إِمَامُ الْبِرِّ
- ٢١١ ٢١٤ إِمَامُ التَّقَى
- ٢١٢ ٢١٥ إِمَامُ الْخَلْقِ
- ٢١٢ ٢١٦ إِمَامُ الشَّيْعَةِ
- ٢١٣ ٢١٧ إِمَامُ الْقَوْمِ
- ٢١٣ ٢١٨ إِمَامُ الْقِيَامَةِ
- ٢١٣ ٢١٩ إِمَامُ كُلِّ مُؤْمِنٍ

- ٢١٣ إِمَامٌ كُلِّ - مُسَلِّمٍ ٢٢٠
- ٢١٤ إِمَامٌ الْمُؤْمِنِينَ ٢٢١
- ٢١٥ إِمَامٌ الْمُتَّقِينَ ٢٢٢
- ٢١٥ الْإِمَامُ الْهَادِي ٢٢٣
- ٢١٥ إِمَامٌ الْهُدَى ٢٢٤
- ٢١٧ إِمَامٌ يَوْمِ الْغَدِيرِ ٢٢٥
- ٢١٧ أَمْرُهُ أَمْرُ الرَّسُولِ ٢٢٦
- ٢١٧ الْأَمِيرُ ٢٢٧
- ٢١٧ أَمِيرُ الْبُرْزَةِ ٢٢٨
- ٢١٨ أَمِيرُ الْعُرِّ الْمُخَجَّلِينَ ٢٢٩
- ٢١٩ أَمِيرُ الْقُرَى ٢٣٠
- ٢١٩ أَمِيرُ الْكُلِّ ٢٣١
- ٢١٩ أَمِيرُ كُلِّ - مُؤْمِنٍ ٢٣٢
- ٢١٩ أَمِيرُ النَّخْلِ ٢٣٣
- ٢١٩ الْأَمِيرُ ٢٣٤
- ٢٢٠ أَمِينُ اللَّهِ ٢٣٥
- ٢٢١ أَمِينُ الْأُمَّةِ ٢٣٦
- ٢٢١ أَمِينُ الرَّسُولِ ٢٣٧
- ٢٢٢ أَمِينُ الْقُرْآنِ ٢٣٨
- ٢٢٣ أَمِينُ الْمَفَاتِيحِ ٢٣٩
- ٢٢٣ إِنْتَجَاهُ اللَّهِ ٢٤٠
- ٢٢٣ الْأَنْزَعُ ٢٤١
- ٢٢٣ الْأَنْزَعُ الْبَطِينُ ٢٤٢
- ٢٢٤ أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْحِكْمَةَ ٢٤٣
- ٢٢٤ أَنْصَارُهُ أَنْصَارُ اللَّهِ ٢٤٤
- ٢٢٥ أَنْصَارُهُ أَنْصَارُ الرَّسُولِ ٢٤٥

- ٢٢٥ ٢٤٦ إِنْكَارُهُ إِنْكَارَ اللَّهِ
- ٢٢٥ ٢٤٧ أَوْسَعُ قَلْبًا
- ٢٢٥ ٢٤٨ الْأَوْفَى
- ٢٢٦ ٢٤٩ أَوَّلُ الْإِنْتَى عَشْرَ
- ٢٢٧ ٢٥٠ أَوَّلُ الْأَوْصِيَاءِ
- ٢٢٧ ٢٥١ أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ
- ٢٢٧ ٢٥٢ أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ
- ٢٢٨ ٢٥٣ أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ
- ٢٢٨ ٢٥٤ أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِالرَّسُولِ
- ٢٢٩ ٢٥٥ أَوَّلُ مَنْ صَدَّقَ الرَّسُولَ
- ٢٢٩ ٢٥٦ أَوَّلُ مَنْ صَلَّى مَعَ الرَّسُولِ
- ٢٢٩ ٢٥٧ أَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ
- ٢٣٠ ٢٥٨ أَوَّلُ مَنْ يَصَافِحُ الرَّسُولَ
- ٢٣١ ٢٥٩ أَوَّلُ مَنْ يَقْرَعُ بَابَ الْجَنَّةِ
- ٢٣١ ٢٦٠ أَوْلَى التَّاسِي بِالتَّاسِي
- ٢٣١ ٢٦١ أَوْلَى التَّاسِي بِالتَّيْبِينِ
- ٢٣١ ٢٦٢ أَوْلِيَاؤُهُ أَوْلِيَاءُ اللَّهِ
- ٢٣٢ ٢٦٣ أَوْلِيَاؤُهُ أَوْلِيَاءُ الرَّسُولِ
- ٢٣٢ ٢٦٤ الْإِيمَانُ بِهِ إِيْمَانٌ بِاللَّهِ
- ٢٣٢ ٢٦٥ الْإِيمَانُ مُخَالِطُ دَمِيهِ
- ٢٣٢ ٢٦٦ الْإِيمَانُ مُخَالِطُ لُحْمِهِ
- ٢٣٣ ٢٦٧ إِيْمَانُهُ أَرْجَحُ
- ٢٣٣ ٢٦٨ بَابُ اللَّهِ
- ٢٣٣ ٢٦٩ بَابُ الْجَنَّةِ
- ٢٣٤ ٢٧٠ بَابُ حِكْمَةِ النَّبِيِّ
- ٢٣٥ ٢٧١ بَابُ الدِّينِ

- ٢٣٥ بابِ الرَّحْمَةِ ٢٧٢
- ٢٣٥ بابِ الرَّسُولِ ٢٧٣
- ٢٣٦ بابِ عِلْمِ النَّبِيِّ ٢٧٤
- ٢٣٧ بابِ الْهُدَى ٢٧٥
- ٢٣٧ بَابُهُ مَفْتُوحٌ ٢٧٦
- ٢٣٧ بِأَنَّ اللَّهَ بِهِ ٢٧٧
- ٢٣٧ الْبَحْرُ الرَّاحِزُ ٢٧٨
- ٢٣٨ بِحَرْزِ الْعِلْمِ ٢٧٩
- ٢٣٨ بِطُشَّةِ اللَّهِ ٢٨٠
- ٢٣٩ الْبَطْلُ الْجَسُورُ ٢٨١
- ٢٣٩ الْبَطِينُ ٢٨٢
- ٢٣٩ بَعْضُهُ نِفَاقٌ ٢٨٣
- ٢٣٩ بِمَنْزِلِهِ إِسْحَاقُ ٢٨٤
- ٢٤١ بِمَنْزِلِهِ رَأْسِ النَّبِيِّ ٢٨٥
- ٢٤١ بِمَنْزِلِهِ سَامٌ ٢٨٦
- ٢٤١ بِمَنْزِلِهِ شَمْعُونُ ٢٨٧
- ٢٤١ بِمَنْزِلِهِ الْكَعْبَةِ ٢٨٨
- ٢٤٢ بِمَنْزِلِهِ هَارُونَ ٢٨٩
- ٢٤٣ بِمَنْزِلِهِ هَبَّةِ اللَّهِ ٢٩٠
- ٢٤٣ تَهْجَتُهُ تَهْجَةُ سُلَيْمَانَ ٢٩١
- ٢٤٣ بِهِ يَهْتَدِي الْمُهْتَدُونَ ٢٩٢
- ٢٤٤ بَيْتُ اللَّهِ ٢٩٣
- ٢٤٥ بَيْتُهُ بَيْتُ النَّبِيِّ ٢٩٤
- ٢٤٥ تَابِعُهُ تَابِعُ الرَّسُولِ ٢٩٥
- ٢٤٥ تُجَالِسُهُ الْمَلَائِكَةُ ٢٩٦
- ٢٤٥ تُقَاتِلُهُ الْفِتْنَةُ الْبَاغِيَةُ ٢٩٧

- ٢٤٥ ٢٩٨ نَقَى الْقَلْبِ
- ٢٤٦ ٢٩٩ الثَّقَلُ الْأَصْغَرُ
- ٢٤٦ ٣٠٠ الْجَامِعُ لِلْمَكَارِمِ
- ٢٤٧ ٣٠١ جَنْزَيْلُ عَنْ يَمِينِهِ
- ٢٤٧ ٣٠٢ جَلِيلٌ فِي السَّمَاءِ
- ٢٤٧ ٣٠٣ جَنْبُ اللَّهِ الظَّاهِرِ
- ٢٤٨ ٣٠٤ جَنَّةُ الرَّسُولِ
- ٢٤٩ ٣٠٥ حَاسِدَةُ حَاسِدِ الرَّسُولِ
- ٢٤٩ ٣٠٦ حَامِلُ الْبَلَاءِ
- ٢٤٩ ٣٠٧ الْحَاوِي لِلْفَضَائِلِ
- ٢٤٩ ٣٠٨ خَبَلُ اللَّهِ الْقَوِي
- ٢٥٠ ٣٠٩ خَبَلُ اللَّهِ الْمَتِينِ
- ٢٥١ ٣١٠ خَبَّةُ إِيْمَانٍ
- ٢٥١ ٣١١ خَبَّةُ بَرَاءَةٍ مِنَ التَّارِ
- ٢٥١ ٣١٢ خَبَّةُ جَوَازِ الصِّرَاطِ
- ٢٥١ ٣١٣ خَبَّةُ حَسَنَةٍ
- ٢٥٢ ٣١٤ خَبَّةُ شَجَرَةٍ طُوبَى
- ٢٥٢ ٣١٥ خَبَّةُ عِبَادَةِ اللَّهِ
- ٢٥٢ ٣١٦ خَبَّةُ عَزْوَةِ الْوُثْقَى
- ٢٥٣ ٣١٧ خَبَّةُ غُنْوَانِ صَاحِبِهِ الْمُؤْمِنِ
- ٢٥٣ ٣١٨ خَبَّةُ نِعْمَةٍ
- ٢٥٣ ٣١٩ خَبَّةُ وَاجِبٍ
- ٢٥٣ ٣٢٠ خَبَّةُ يَأْكُلُ الدُّنُوبَ
- ٢٥٣ ٣٢١ خَبَّةُ يَحْمِدُ النَّبِرَانَ
- ٢٥٤ ٣٢٢ خَبَّةُ يَذِيبُ السَّيِّئَاتِ
- ٢٥٤ ٣٢٣ خَبَّةُ يَزِيدُ الْإِيْمَانَ

- ٢٥٤ خَبِيبُ اللَّهِ ٣٢٤
- ٢٥٥ خَبِيبُ الرَّسُولِ ٣٢٥
- ٢٥٦ خَبِيبُ قَلْبِ الرَّسُولِ ٣٢٦
- ٢٥٧ خَبِيبُهُ خَبِيبُ الرَّسُولِ ٣٢٧
- ٢٥٧ الْجَبَابِ وَالْيَسْتَرُ ٣٢٨
- ٢٥٧ حَجَّهُ اللَّهِ ٣٢٩
- ٢٥٨ حَجَّهُ اللَّهِ الْوَاضِحَهُ ٣٣٠
- ٢٥٩ حَجَّهُ الرَّسُولِ ٣٣١
- ٢٥٩ الْحَجَّهَ الْعَظْمَى ٣٣٢
- ٢٦٠ حَجَّهَ الْقِيَامَةِ ٣٣٣
- ٢٦٠ حَجَّهَ الْوَرَى ٣٣٤
- ٢٦٠ حَزْبُهُ حَزْبُ اللَّهِ ٣٣٥
- ٢٦١ حَزْبُهُ حَزْبُ الرَّسُولِ ٣٣٦
- ٢٦١ حَزْبُ أَغْدَائِهِ حَزْبُ الشَّيْطَانِ ٣٣٧
- ٢٦١ حَزْبُهُ حَزْبُ اللَّهِ ٣٣٨
- ٢٦١ حَزْبُهُ حَزْبُ الرَّسُولِ ٣٣٩
- ٢٦١ حِضْنُ هَذِهِ الْأُمَّةِ ٣٤٠
- ٢٦٢ حَفَّتْ بِهِ الْجِنَّ الضَّالِّحُونَ ٣٤١
- ٢٦٢ الْحَقُّ عَلَى لِسَانِهِ ٣٤٢
- ٢٦٣ الْحَقُّ فِي قَلْبِهِ ٣٤٣
- ٢٦٣ الْحَقُّ مَعَ عَلَى ٣٤٤
- ٢٦٣ حَقَّهُ حَقُّ الْوَالِدِ ٣٤٥
- ٢٦٤ خَلَقَهُ بَابِ الْجَنَّةِ ٣٤٦
- ٢٦٤ خَلَّ لَهُ مَا خَلَّ لِلرَّسُولِ ٣٤٧
- ٢٦٥ حَوْزُهُ أَكْثَرُ مِنْ وَرَقِ الشَّجَرِ ٣٤٨
- ٢٦٥ حَيَاتُهُ حَيَاتُ النَّبِيِّ ٣٤٩

- ٢٦٥ ٣٥٠ حَيْدَرُ الرَّسُولِ
- ٢٦٥ ٣٥١ خَاتِمُ أَلْفِ وَصِيٍّ
- ٢٦٦ ٣٥٢ خَاتِمُ الْأَوْلِيَاءِ
- ٢٦٦ ٣٥٣ خَاتِمُ الْوَصِيِّينَ
- ٢٦٧ ٣٥٤ خَاذِلُهُ خَاذِلُ الرَّسُولِ
- ٢٦٧ ٣٥٥ خَازِنُ عِلْمِ الرَّسُولِ
- ٢٦٧ ٣٥٦ خَاصَّهُ أَهْلُ النَّبِيِّ
- ٢٦٨ ٣٥٧ خَاصَّهُ الرَّسُولِ
- ٢٦٨ ٣٥٨ خَاصِفُ النَّعْلِ
- ٢٦٩ ٣٥٩ خَايِضَةُ الرَّسُولِ
- ٢٦٩ ٣٦٠ خَتَنُ الرَّسُولِ
- ٢٦٩ ٣٦١ خَيْسَنُ فِي ذَاتِ اللَّهِ
- ٢٧٠ ٣٦٢ خِضْبُ الْبِلَادِ
- ٢٧١ ٣٦٣ خُلُقُهُ خُلُقُ يَخْيِي
- ٢٧١ ٣٦٤ خَلِيفَةُ اللَّهِ
- ٢٧١ ٣٦٥ خَلِيفَةُ الرَّسُولِ
- ٢٧٣ ٣٦٦ خَلِيفَةُ خَيْرِ الْمُرْسَلِينَ
- ٢٧٣ ٣٦٧ خَلِيلُ اللَّهِ
- ٢٧٣ ٣٦٨ خَلِيلُ النَّبِيِّ
- ٢٧٤ ٣٦٩ خَيْرُ الْأَخْرَبِينَ
- ٢٧٥ ٣٧٠ خَيْرُ إِخْوَةِ الرَّسُولِ
- ٢٧٥ ٣٧١ خَيْرُ الْأَصْحَابِ
- ٢٧٥ ٣٧٢ خَيْرُ الْأُمَّةِ
- ٢٧٥ ٣٧٣ خَيْرُ الْأَوْصِيَاءِ
- ٢٧٧ ٣٧٤ خَيْرُ الْأَوْلِيَيْنِ
- ٢٧٧ ٣٧٥ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ

- ٢٧٧ خَيْرُ الْبَشَرِ ٣٧٦
- ٢٧٨ خَيْرُ الْخَلْقِ ٣٧٧
- ٢٧٩ خَيْرُ الرِّجَالِ ٣٧٨
- ٢٧٩ خَيْرٌ مِنَ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ ٣٧٩
- ٢٧٩ خَيْرٌ مَنْ خَلَّفَ الرَّسُولَ ٣٨٠
- ٢٧٩ خَيْرٌ مِنْ عِبَادِهِ التَّقْلِينَ ٣٨١
- ٢٨٠ خَيْرُ الْمُؤَلُودِ ٣٨٢
- ٢٨٠ خَيْرُ النَّاسِ ٣٨٣
- ٢٨١ خَيْرُ الْوَصِيِّينَ ٣٨٤
- ٢٨١ خَيْرُهُ اللَّهُ ٣٨٥
- ٢٨١ دَابَّةُ الْجَنَّةِ ٣٨٦
- ٢٨٢ الدَّاعِيَ إِلَى اللَّهِ ٣٨٧
- ٢٨٣ دَانَ بِهِ الْمَلَائِكَةُ ٣٨٨
- ٢٨٣ دَمَهُ دَمَ الرَّسُولِ ٣٨٩
- ٢٨٣ الدِّيَانُ ٣٩٠
- ٢٨٣ دِيَانُ الدِّينِ ٣٩١
- ٢٨٤ دِيَانُ هَذِهِ الْأُمَّةِ ٣٩٢
- ٢٨٤ الدِّينَ مَعَ عَلِيٍّ ٣٩٣
- ٢٨٥ دِينُهُ سَالِمٌ ٣٩٤
- ٢٨٥ الدَّائِدُ ٣٩٥
- ٢٨٦ الدَّابُّ ٣٩٦
- ٢٨٧ الدُّبُرُ الْعُيُورُ ٣٩٧
- ٢٨٧ دُخْرُ الرَّسُولِ ٣٩٨
- ٢٨٧ دُرِّيَّةُ النَّبِيِّ - فِي صَلْبِهِ ٣٩٩
- ٢٨٧ دُكْرٌ عَلَى عِبَادَةٍ ٤٠٠
- ٢٨٩ دُوَّ الْقَرْنَيْنِ ٤٠١

- ٢٨٩ ٤٠٢ دُو قَرْنَى الْجَنَّةِ
- ٢٨٩ ٤٠٣ رَأْسُ الدِّينِ
- ٢٨٩ ٤٠٤ الرَّأْدُ عَلَيْهِ زَاهِقٌ
- ٢٩١ ٤٠٥ رَاعَى اللَّهَ
- ٢٩١ ٤٠٦ رَايَهُ الْهُدَى
- ٢٩١ ٤٠٧ الرِّبَانَى
- ٢٩١ ٤٠٨ رَبُّ الْأَرْضِ
- ٢٩٢ ٤٠٩ رَدَاهُ اللَّهُ الْفَهْمُ
- ٢٩٢ ٤١٠ رَزَى الْأَرْضِ
- ٢٩٣ ٤١١ رِضَاهُ حُكْمٌ
- ٢٩٣ ٤١٢ رَفِيقُ الرَّسُولِ
- ٢٩٣ ٤١٣ رُكْنُ اللَّهِ
- ٢٩٤ ٤١٤ رُكْنُ الْأَرْضِ
- ٢٩٤ ٤١٥ الرُّكْنُ الْأَكْبَرُ
- ٢٩٥ ٤١٦ رُكْنُ الْإِيمَانِ
- ٢٩٥ ٤١٧ رُمُحُ اللَّهِ
- ٢٩٥ ٤١٨ رُوحُهُ رُوحُ الرَّسُولِ
- ٢٩٥ ٤١٩ الرَّاهِدُ
- ٢٩٥ ٤٢٠ رُوحُ ابْنِهِ الرَّسُولِ
- ٢٩٦ ٤٢١ زُهْدُهُ زُهْدُ أَيُّوبَ
- ٢٩٦ ٤٢٢ زَهْرُهُ الْجَنَّةِ
- ٢٩٦ ٤٢٣ رَبَّنَا الْمَجَالِسِ
- ٢٩٧ ٤٢٤ رَبَّنَا الْمَحَافِلِ
- ٢٩٧ ٤٢٥ رَبَّنَا اللَّهُ بِالرُّهْدِ
- ٢٩٧ ٤٢٦ السَّابِقُ
- ٢٩٧ ٤٢٧ سَابِقُهُ سَابِقُ الرَّسُولِ

- ٢٩٨ ٤٢٨ ساقى الكؤثر
- ٢٩٩ ٤٢٩ سابع الوحي
- ٢٩٩ ٤٣٠ سبيل الجنة
- ٢٩٩ ٤٣١ سيده سِرِّ الرسول
- ٢٩٩ ٤٣٢ سفينة التجار
- ٣٠١ ٤٣٣ سلمه سلم الله
- ٣٠١ ٤٣٤ سلمه سلم الرسول
- ٣٠١ ٤٣٥ سوط عذاب الله
- ٣٠١ ٤٣٦ السيد
- ٣٠١ ٤٣٧ سيد الأجره
- ٣٠٢ ٤٣٨ سيد الأوصياء
- ٣٠٣ ٤٣٩ سيد أهل الجنة
- ٣٠٣ ٤٤٠ سيد الخلاق
- ٣٠٣ ٤٤١ سيد الدنيا
- ٣٠٣ ٤٤٢ سيد شباب العرب
- ٣٠٤ ٤٤٣ سيد الشهداء
- ٣٠٥ ٤٤٤ سيد الصديقين
- ٣٠٥ ٤٤٥ سيد العرب
- ٣٠٦ ٤٤٦ سيد المؤمنين
- ٣٠٧ ٤٤٧ سيد المسلمين
- ٣٠٧ ٤٤٨ سيد الوصيين
- ٣٠٨ ٤٤٩ سيد ولد آدم
- ٣٠٨ ٤٥٠ سيف الله
- ٣٠٩ ٤٥١ سيف الرسول
- ٣٠٩ ٤٥٢ سيف تقمه الله
- ٣٠٩ ٤٥٣ الشاك به مشرك

- ٣١٠ ٤٥٤ شَيْبَةُ عِيسَى
- ٣١١ ٤٥٥ الشَّجَرَةُ الْوَّاحِدَةُ
- ٣١١ ٤٥٦ الشِّرْكُ بِهِ شِرْكٌ بِاللَّهِ
- ٣١١ ٤٥٧ الشُّكُّ فِيهِ شَكٌّ فِي اللَّهِ
- ٣١١ ٤٥٨ شَمْسُ السَّمَاءِ السَّابِغَةِ
- ٣١٢ ٤٥٩ الشَّمْسُ الطَّالِعَةُ
- ٣١٢ ٤٦٠ شَمْعُونَ الْأَقْمِيَّةِ
- ٣١٢ ٤٦١ الشَّهِيدُ
- ٣١٣ ٤٦٢ شَيْعَتُهُ أَوْلِيَاءُ اللَّهِ
- ٣١٣ ٤٦٣ شَيْعَتُهُ شَيْعَةُ اللَّهِ
- ٣١٣ ٤٦٤ شَيْعَتُهُ شَيْعَةُ الرَّسُولِ
- ٣١٣ ٤٦٥ شَيْعَتُهُ الْفَائِزُونَ
- ٣١٤ ٤٦٦ شَيْعَتُهُ فِي الْجَنَّةِ
- ٣١٤ ٤٦٧ الضَّابِرُ
- ٣١٦ ٤٦٨ صَاحِبُ الْإِلْهَامِ
- ٣١٦ ٤٦٩ صَاحِبُ التَّوْبِيلِ
- ٣١٦ ٤٧٠ صَاحِبُ التَّاجِ
- ٣١٨ ٤٧١ صَاحِبُ الْجَنَانِ
- ٣١٨ ٤٧٢ صَاحِبُ الْجَوَارِ
- ٣١٨ ٤٧٣ صَاحِبُ جَوَامِعِ الْعِلْمِ
- ٣١٨ ٤٧٤ صَاحِبُ الْحَقِّ
- ٣١٨ ٤٧٥ صَاحِبُ الْخَوْصِ
- ٣١٩ ٤٧٦ صَاحِبُ الدَّرَجَةِ
- ٣٢٠ ٤٧٧ صَاحِبُ الزَّايَةِ
- ٣٢٠ ٤٧٨ صَاحِبُ الرَّسُولِ
- ٣٢٠ ٤٧٩ صَاحِبُ السَّلْسَبِيلِ

- ٣٢٠ ٤٨٠ صَاحِبُ السَّنَامِ
- ٣٢١ ٤٨١ صَاحِبُ الْعَصَا
- ٣٢٢ ٤٨٢ صَاحِبُ الْكُرْسِيِّ
- ٣٢٢ ٤٨٣ صَاحِبُ الْكَنْزِ
- ٣٢٢ ٤٨٤ صَاحِبُ الْكُوْثِرِ
- ٣٢٢ ٤٨٥ صَاحِبُ الْإِلْوَاءِ
- ٣٢٢ ٤٨٦ صَاحِبُ إِيَّاءِ الْحَمْدِ
- ٣٢٣ ٤٨٧ صَاحِبُ إِيَّاءِ الرَّسُولِ
- ٣٢٤ ٤٨٨ صَاحِبُ الْمَفَاتِيحِ
- ٣٢٤ ٤٨٩ صَاحِبُ مَفَاتِيحِ الْجَنَّةِ
- ٣٢٤ ٤٩٠ صَاحِبُ نَاقَةِ الْجَنَّةِ
- ٣٢٤ ٤٩١ صَاحِبُ التُّورِ
- ٣٢٥ ٤٩٢ الصِّدِّيقُ
- ٣٢٦ ٤٩٣ الصِّدِّيقُ الْأَكْبَرُ
- ٣٢٦ ٤٩٤ الصِّرَاطُ صِرَاطُهُ
- ٣٢٧ ٤٩٥ صَعِدَ عَلَى مِنْكَبِ النَّبِيِّ
- ٣٢٧ ٤٩٦ صَفُوهُ اللَّهِ
- ٣٢٨ ٤٩٧ صَفَى اللَّهِ
- ٣٢٨ ٤٩٨ صَفَى الرَّسُولِ
- ٣٢٩ ٤٩٩ صَمَّصَامُ الرَّسُولِ
- ٣٢٩ ٥٠٠ صَهْرُ النَّبِيِّ
- ٣٢٩ ٥٠١ صَرَبَ رُؤُوسَ الْمُشْرِكِينَ
- ٣٣٠ ٥٠٢ طَاعَتُهُ طَاعَةُ الرَّسُولِ
- ٣٣٠ ٥٠٣ طَاعَتُهُ مَمْرُونَةٌ بِطَاعَةِ اللَّهِ
- ٣٣٠ ٥٠٤ طَالُوتُ الْأُمَّةِ
- ٣٣٠ ٥٠٥ الطَّاهِرُ

- ٣٣٠ ٥٠٦ الطَّرِيقُ إِلَى اللَّهِ
- ٣٣١ ٥٠٧ الطَّرِيقُ الْوَاضِحُ
- ٣٣١ ٥٠٨ طَرِيقُ الْهُدَى
- ٣٣١ ٥٠٩ طُوبَى لِمَجْتَبِهِ
- ٣٣٢ ٥١٠ الطَّيِّبُ
- ٣٣٢ ٥١١ ظَاهِرَةُ الرَّسُولِ
- ٣٣٢ ٥١٢ ظَهْرُ الرَّسُولِ
- ٣٣٢ ٥١٣ ظَهْمِزُ الرَّسُولِ
- ٣٣٢ ٥١٤ عَالِمُ الْأُمَّةِ
- ٣٣٣ ٥١٥ الْعَالِمُ الصَّبُورُ
- ٣٣٣ ٥١٦ الْعَامِلُ بِمَا يَرْضَى اللَّهُ
- ٣٣٤ ٥١٧ عَبْدُ عِلْمِ الْغُيُوبِ
- ٣٣٤ ٥١٨ الْعَبْقَرِيُّ
- ٣٣٤ ٥١٩ عَدُوُّهُ عَدُوُّ اللَّهِ
- ٣٣٤ ٥٢٠ عَدُوُّهُ عَدُوُّ الرَّسُولِ
- ٣٣٤ ٥٢١ عَدُوُّهُ مُسْتَحِقُّ النَّارِ
- ٣٣٥ ٥٢٢ عَضُدُ الرَّسُولِ
- ٣٣٥ ٥٢٣ عَضُّو الرَّسُولِ
- ٣٣٥ ٥٢٤ الْعَظِيمُ عِنْدَ اللَّهِ
- ٣٣٦ ٥٢٥ عِلْمُ اللَّهِ
- ٣٣٦ ٥٢٦ الْعِلْمُ الْأَكْبَرُ
- ٣٣٦ ٥٢٧ عِلْمُ الْحَقِّ
- ٣٣٦ ٥٢٨ عِلْمُ الدِّينِ
- ٣٣٧ ٥٢٩ الْعِلْمُ الْمَرْفُوعُ
- ٣٣٧ ٥٣٠ الْعِلْمُ الْهَادِي
- ٣٣٧ ٥٣١ عِلْمُ الْهُدَى

- ٣٣٨ ٥٣٢ عَلَى
- ٣٣٨ ٥٣٣ عَلَى عَلَى الْحَقِّ
- ٣٣٨ ٥٣٤ عَلَى عَلَى الْخَيْرِ
- ٣٣٩ ٥٣٥ عَلَى عَلَى الصِّرَاطِ
- ٣٣٩ ٥٣٦ عَلَى فِي الْجَنَّةِ
- ٣٤٠ ٥٣٧ عَلَى مَعَ الْحَقِّ
- ٣٤٠ ٥٣٨ عَلَى مَعَ الْقُرْآنِ
- ٣٤٠ ٥٣٩ عَلَى مِنَ الرَّسُولِ
- ٣٤٠ ٥٤٠ عَمُودَ الدِّينِ
- ٣٤١ ٥٤١ عِنْدَهُ أَنَاذَ عِلْمِ التَّجْوِهِ
- ٣٤٢ ٥٤٢ عِنْدَهُ الْإِسْمُ الْأَكْبَرُ
- ٣٤٢ ٥٤٣ عِنْدَهُ مِيرَاثُ الْعِلْمِ
- ٣٤٢ ٥٤٤ غَيْبَةُ الْعِلْمِ
- ٣٤٢ ٥٤٥ غَيْبَةُ عِلْمِ النَّبِيِّ
- ٣٤٢ ٥٤٦ عَيْنُ اللَّهِ التَّائِظَرَةُ
- ٣٤٣ ٥٤٧ غَاسِلُ الرَّسُولِ
- ٣٤٤ ٥٤٨ غَايَةُ الْمُهْتَدِينَ
- ٣٤٤ ٥٤٩ غَايَةُ الْهُدَى
- ٣٤٥ ٥٥٠ غَضَبُهُ عَزَّ
- ٣٤٥ ٥٥١ غَيْرُ مُدَاهِنٍ
- ٣٤٥ ٥٥٢ غَيْطُ الْمُنَافِقِينَ
- ٣٤٦ ٥٥٣ فَارِقُهُ فَارِقُ اللَّهِ
- ٣٤٦ ٥٥٤ الْفَارِزِيُّ
- ٣٤٦ ٥٥٥ الْفَارِزِيُّ الْأَعْظَمُ
- ٣٤٦ ٥٥٦ الْفَارِزِيُّ الْأَكْبَرُ
- ٣٤٦ ٥٥٧ فَاصِلُ الْقَضَاءِ

- ٣٤٧ ٥٥٨ الفتى
- ٣٤٨ ٥٥٩ فضائله لا تُحصى
- ٣٤٨ ٥٦٠ فضله الله
- ٣٤٨ ٥٦١ فضله كفضل الشمس
- ٣٤٩ ٥٦٢ فضله كفضل القمر
- ٣٤٩ ٥٦٣ فعله فعل الرسول
- ٣٥٠ ٥٦٤ فيه خصال الأنبياء
- ٣٥٠ ٥٦٥ فيه كرائم القرآن
- ٣٥٠ ٥٦٦ قائد الأئمة
- ٣٥٠ ٥٦٧ قائد البرزخ
- ٣٥١ ٥٦٨ قائد الغر المحجلين
- ٣٥٢ ٥٦٩ قائد كل تقي
- ٣٥٢ ٥٧٠ قائد المؤمنين
- ٣٥٢ ٥٧١ القائم بأمر النبي
- ٣٥٢ ٥٧٢ القائم بحجه النبي
- ٣٥٣ ٥٧٣ القائم من ولده
- ٣٥٣ ٥٧٤ قاتل على التأويل
- ٣٥٣ ٥٧٥ قاتل الفجار
- ٣٥٤ ٥٧٦ قاتل الفجرة
- ٣٥٤ ٥٧٧ قاتل الفاسقين
- ٣٥٤ ٥٧٨ قاتل الكفرة
- ٣٥٤ ٥٧٩ قاتل المارقين
- ٣٥٤ ٥٨٠ قاتل الناكثين
- ٣٥٤ ٥٨١ قاتله أشقى الأجرين
- ٣٥٧ ٥٨٢ قاتله قاتل الرسول
- ٣٥٧ ٥٨٣ قاضى دين الرسول

- ٣٥٨ ٥٨٤ قَامِعُ الْمُشْرِكِينَ
- ٣٥٨ ٥٨٥ قَبْلَهُ الْعَارِفِينَ
- ٣٥٨ ٥٨٦ قَبُولُ الْأَعْمَالِ بِحَبِيبِهِ
- ٣٥٨ ٥٨٧ الْقُرْآنُ مَعَ عَلِيٍّ
- ٣٥٩ ٥٨٨ قَرِيْبُ الرَّسُولِ
- ٣٥٩ ٥٨٩ قَسِيمُ الْجَنَّةِ وَ النَّارِ
- ٣٦٠ ٥٩٠ قُصُورُهُ كَعَدَدِ الْبَشَرِ
- ٣٦٠ ٥٩١ فَضِيْبُ الْجَنَّةِ
- ٣٦٠ ٥٩٢ الْقَمَرُ السَّارِي
- ٣٦٠ ٥٩٣ قَمَرُ سَمَاءِ الدُّنْيَا
- ٣٦١ ٥٩٤ قُوَّتُهُ قُوَّةُ دَاوُدَ
- ٣٦١ ٥٩٥ قَوْلُهُ قَوْلُ الرَّسُولِ
- ٣٦١ ٥٩٦ قَوِيٌّ فِي الْبَدَنِ
- ٣٦١ ٥٩٧ كَاشِفُ الْكُرُوبِ
- ٣٦١ ٥٩٨ كَبِيْرُ الْأُمَّةِ
- ٣٦٢ ٥٩٩ كَبِيْرٌ فِي الْأَرْضِ
- ٣٦٢ ٦٠٠ الْكِرَارُ
- ٣٦٢ ٦٠١ كِرَارُ الرَّسُولِ
- ٣٦٢ ٦٠٢ كِرَامَةُ الْعَسَاكِرِ
- ٣٦٣ ٦٠٣ الْكُفْرُ بِهِ كُفْرٌ بِاللَّهِ
- ٣٦٣ ٦٠٤ كُلُّ الْإِيْمَانِ
- ٣٦٤ ٦٠٥ كَلِمَةُ اللَّهِ الْعُلْيَا
- ٣٦٤ ٦٠٦ كَلِمَةُ التَّقْوَى
- ٣٦٤ ٦٠٧ كَلِمَةُ عَدْلِ
- ٣٦٤ ٦٠٨ كَلِيْمُ الشَّمْسِ
- ٣٦٥ ٦٠٩ كَنْزُ اللَّهِ

- ٣٦٦ ٦١٠ الْكُوكَبِ الدَّرِيِّ
- ٣٦٦ ٦١١ كَهْفُ الرِّسُولِ
- ٣٦٦ ٦١٢ لَا تَأْخُذْهُ فِي اللَّهِ لَوْمَةٌ
- ٣٦٦ ٦١٣ لَا تَرْزَأُ الدُّنْيَا مِنْهُ
- ٣٦٧ ٦١٤ لَا خَشْرَةَ لِمَجِئِهِ
- ٣٦٧ ٦١٥ لَا وَخْشَةَ لِمَجِئِهِ
- ٣٦٧ ٦١٦ لَا يَخْجُبُهُ مِنَ اللَّهِ جِجَابٌ
- ٣٦٧ ٦١٧ لَا يَخْزِيهِ اللَّهُ أَبَدًا
- ٣٦٨ ٦١٨ لَا يَرْزَأُ مِنَ الدُّنْيَا
- ٣٦٨ ٦١٩ لَا يَشْتُرُهُ مِنَ اللَّهِ سَتْرٌ
- ٣٦٨ ٦٢٠ لَخُمُهُ لَخْمُ الرِّسُولِ
- ٣٦٨ ٦٢١ اللُّخُوقُ بِهِ سَعَادَةٌ
- ٣٦٨ ٦٢٢ اللِّسَانُ الشُّكُورُ
- ٣٦٩ ٦٢٣ لَمْ يَكُنْ فَظًا عَجُولًا
- ٣٦٩ ٦٢٤ لَمْ يَكُنْ مَتَعْنِدًا
- ٣٦٩ ٦٢٥ لَوْلَا لَمْ يَكُنْ ثَوَابٌ وَ لَا عِقَابٌ
- ٣٦٩ ٦٢٦ لَوْلَا مَا بَانَ الْحَقُّ
- ٣٦٩ ٦٢٧ لَوْلَا مَا بَانَ الْمُؤْمِنُ
- ٣٧١ ٦٢٨ لَوْلَا مَا عَبَدَ اللَّهُ
- ٣٧١ ٦٢٩ لَوْلَا مَا عَرَفَ الْمُؤْمِنُونَ
- ٣٧١ ٦٣٠ اللَّيْثُ الْهُضُورُ
- ٣٧١ ٦٣١ الْمُؤَدَّى
- ٣٧١ ٦٣٢ مَوْمَلُ الْمُسْلِمِينَ
- ٣٧٢ ٦٣٣ الْمُأْمُونُ
- ٣٧٢ ٦٣٤ مُؤَيَّدُ الرِّسُولِ
- ٣٧٣ ٦٣٥ مَا عَرَفَهُ إِلَّا اللَّهُ وَ الرِّسُولُ

- ٣٧٣ ٦٣٦ الْمُبَجَّلُ
- ٣٧٣ ٦٣٧ مُبِغِضُهُ مُبِغِضُ اللَّهِ
- ٣٧٣ ٦٣٨ مُبِغِضُهُ مُبِغِضُ الرَّسُولِ
- ٣٧٣ ٦٣٩ مُبِغِضُهُ مُنَافِقٌ
- ٣٧٤ ٦٤٠ مَبِيدُ الشُّبُهَاتِ
- ٣٧٤ ٦٤١ مَبِيدُ الشِّرْكِ
- ٣٧٤ ٦٤٢ الْمَبِينُ
- ٣٧٥ ٦٤٣ الْمَتَرَجِمُ
- ٣٧٥ ٦٤٤ الْمَتَوَاضِعُ فِي النَّفْسِ
- ٣٧٥ ٦٤٥ الْمَتَوَلَّى
- ٣٧٥ ٦٤٦ الْمَجَادِلُ
- ٣٧٥ ٦٤٧ الْمُجْتَبَى لِلْإِمَامَةِ
- ٣٧٦ ٦٤٨ الْمُحَارِبُ لَهُ مَارِقٌ
- ٣٧٦ ٦٤٩ مُجِبُّ اللَّهِ
- ٣٧٦ ٦٥٠ مُجِبُّ الرَّسُولِ
- ٣٧٧ ٦٥١ مُحْبُوبُ اللَّهِ
- ٣٧٧ ٦٥٢ مُحْبُوبُ الرَّسُولِ
- ٣٧٧ ٦٥٣ مُحْبُوبُ الْمَسَاكِينِ وَالْمُسْتَضْعِفِينَ
- ٣٧٧ ٦٥٤ مُجِبُّهُ مُؤْمِنٌ
- ٣٧٧ ٦٥٥ مُجِبُّهُ مُجِبُّ اللَّهِ
- ٣٧٧ ٦٥٦ مُجِبُّهُ مُجِبُّ الرَّسُولِ
- ٣٧٨ ٦٥٧ الْمُخَدَّتُ
- ٣٧٨ ٦٥٨ الْمُخْمُودُ عِنْدَ الْحَقِّ
- ٣٧٨ ٦٥٩ مِخْنَةُ الْوَرَى
- ٣٧٩ ٦٦٠ مَخِيئَةُ الشَّنَةِ
- ٣٧٩ ٦٦١ مُخَالِفُهُ كَافِرٌ

- ٣٧٩ ٦٦٢ مَخْذُولٌ مَنْ خَذَلَهُ
- ٣٧٩ ٦٦٣ مَخْضُوبٌ اللَّخِيه
- ٣٧٩ ٦٦٤ مَدِينَةٌ هُدَى
- ٣٧٩ ٦٦٥ الْمُرْتَضَى
- ٣٨٠ ٦٦٦ مَرْضَى اللَّهِ
- ٣٨١ ٦٦٧ مَرْضَى الرَّسُولِ
- ٣٨١ ٦٦٨ الْمَرْكَى عِنْدَ الْمَلَائِكَةِ
- ٣٨١ ٦٦٩ الْمُشْتَخْلَفُ
- ٣٨١ ٦٧٠ الْمُسْتَوْدَعُ
- ٣٨٢ ٦٧١ الْمُشْتَمِلُ عَلَى الْجَمِيلِ
- ٣٨٢ ٦٧٢ الْمُشَفَّعُ
- ٣٨٣ ٦٧٣ مِضْبَاحُ الدُّجَى
- ٣٨٣ ٦٧٤ مِضْبَاحُ الرَّسُولِ
- ٣٨٣ ٦٧٥ مِضْبَاحُ النَّجَاهِ
- ٣٨٣ ٦٧٦ الْمُضْطَهَّدُ
- ٣٨٣ ٦٧٧ الْمُطَهَّرُ
- ٣٨٤ ٦٧٨ الْمُظْلُومُ
- ٣٨٤ ٦٧٩ مُعَدِنُ حُكْمِ الرَّسُولِ
- ٣٨٥ ٦٨٠ الْمَغْضُومُ
- ٣٨٥ ٦٨١ مَعْصِيَتُهُ مَقْرُونَةٌ بِمَعْصِيَةِ اللَّهِ
- ٣٨٥ ٦٨٢ مَعْصِيَتُهُ مَعْصِيَةُ الرَّسُولِ
- ٣٨٥ ٦٨٣ مَعْلِمُ الْأُمَّةِ
- ٣٨٥ ٦٨٤ مَعْلِمُ الْقُرْآنِ
- ٣٨٥ ٦٨٥ الْمَغْفُورُ
- ٣٨٦ ٦٨٦ الْمَفَارِقُ
- ٣٨٦ ٦٨٧ مِفْتَاحُ الْجُكْمِهِ

- ٣٨٦ ٦٨٨ مِفْتَاحُ الْخَزَائِنِ
- ٣٨٧ ٦٨٩ مُمْتَرِضُ الطَّاعَةِ
- ٣٨٧ ٦٩٠ مَفْرَجُ الْكَرْبِ
- ٣٨٨ ٦٩١ مَفْرَجُ الْهَمِّ
- ٣٨٨ ٦٩٢ الْمُقَاتِلُ
- ٣٨٩ ٦٩٣ الْمُقْتَدَى
- ٣٨٩ ٦٩٤ الْمُقْتَفَى لِأَثَرِهِ لِاحِقٌ
- ٣٨٩ ٦٩٥ الْمُقْتُولُ
- ٣٨٩ ٦٩٦ مُقِيمُ الْحَجَّهِ
- ٣٨٩ ٦٩٧ مَلِكُ الْمَوْتِ أَمَامَهُ
- ٣٨٩ ٦٩٨ الْمُمَشَّوْسُ
- ٣٩٠ ٦٩٩ مَنَارُ الْأَنَامِ
- ٣٩٠ ٧٠٠ مَنَارُ الْإِيمَانِ
- ٣٩٢ ٧٠١ مَنَارُ الْهُدَى
- ٣٩٢ ٧٠٢ مَنْ أَبْغَضَهُ اغْتَدَى
- ٣٩٢ ٧٠٣ مَنْ اتَّبَعَهُ اتَّبَعَ الْحَقَّ
- ٣٩٢ ٧٠٤ مَنْ اتَّبَعَهُ نَجَى
- ٣٩٣ ٧٠٥ مَنْ أَحَبَّهُ اهْتَدَى
- ٣٩٣ ٧٠٦ مَنْ أَنْكَرَهُ هَوَى
- ٣٩٣ ٧٠٧ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهُ هَلَكَ
- ٣٩٣ ٧٠٨ مُنْجِرُ وَعْدِ الرَّسُولِ
- ٣٩٤ ٧٠٩ مَنْ حَسَدَهُ فَقَدْ كَفَرَ
- ٣٩٤ ٧١٠ مَنْزِلُهُ فِي الْجَنَّةِ
- ٣٩٤ ٧١١ مَنْزِلُهُ مَيْمُونٌ
- ٣٩٤ ٧١٢ الْمُنزَوَعُ
- ٣٩٥ ٧١٣ مَنْصُورٌ مَنْ نَصَرَهُ

- ٣٩٥ ٧١٤ مَنْ عَرَفَهُ نَجَى
- ٣٩٦ ٧١٥ مَوَاعِيدُ اللَّهِ
- ٣٩٦ ٧١٦ الْمُوَالَى عَلَى طَاعِهِ اللَّهُ
- ٣٩٦ ٧١٧ الْمُؤْتُ فِي طَاعَتِهِ شَهَادَةٌ
- ٣٩٦ ٧١٨ مَوْتُهُ مَوْتُ النَّبِيِّ
- ٣٩٦ ٧١٩ مَوَدَّتُهُ عِبَادَةٌ
- ٣٩٦ ٧٢٠ الْمُؤْصُوفُ بِالصَّبْرِ وَالشُّكْرِ
- ٣٩٧ ٧٢١ مَوْضِعُ سِرِّ النَّبِيِّ
- ٣٩٨ ٧٢٢ الْمُؤْفَى
- ٣٩٨ ٧٢٣ الْمُؤَقَّفُ مَوْقِفُهُ
- ٣٩٨ ٧٢٤ مَوْلَى الْأَقْبَةِ
- ٣٩٨ ٧٢٥ مَوْلَى الْبَرِيَةِ
- ٣٩٨ ٧٢٦ مَوْلَى الْخَلْقِ
- ٣٩٩ ٧٢٧ مَوْلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ
- ٣٩٩ ٧٢٨ مَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ
- ٤٠٠ ٧٢٩ مَوْلَى الْمُسْلِمِينَ
- ٤٠٠ ٧٣٠ الْمَهْجُورُ
- ٤٠٠ ٧٣١ الْمَهْدَى
- ٤٠١ ٧٣٢ مِيزَانُ الْإِيمَانِ وَالْكَفْرِ
- ٤٠١ ٧٣٣ مِيزَانُ الْإِيمَانِ وَالتِّقَاقِ
- ٤٠٢ ٧٣٤ مِيزَانُ الطَّهَارَةِ
- ٤٠٢ ٧٣٥ مِيكَائِيلُ عَنْ يَسَارِهِ
- ٤٠٢ ٧٣٦ التَّاصِحُ
- ٤٠٣ ٧٣٧ نَاصِرُ دِينِ اللَّهِ
- ٤٠٤ ٧٣٨ نَاصِرُ الرَّسُولِ
- ٤٠٤ ٧٣٩ نَاصِرُهُ نَاصِرُ الرَّسُولِ

- ٧٤٠ نَذِيرُ الْأُمَّهِ ٤٠٤
- ٧٤١ نَصَبَهُ اللَّهُ ٤٠٤
- ٧٤٢ التَّنَظَّرُ إِلَيْهِ رَأْفَةً ٤٠٤
- ٧٤٣ التَّنَظَّرُ إِلَيْهِ عِبَادَةً ٤٠٤
- ٧٤٤ تَطْيِيرُ النَّبِيِّ ٤٠٥
- ٧٤٥ يَغْمُ الْأَخُ ٤٠٥
- ٧٤٦ يَغْمُ الْخَتَنُ ٤٠٥
- ٧٤٧ يَغْمُ الضَّاحِبُ ٤٠٧
- ٧٤٨ نَفْسُ الْيَقِينِ ٤٠٧
- ٧٤٩ نَقَى الْكَفَّيْنِ ٤٠٧
- ٧٥٠ نُورُ اللَّهِ ٤٠٧
- ٧٥١ نُورُ الْأَرْضِ ٤٠٧
- ٧٥٢ نُورُ بَصَرِ الرَّسُولِ ٤٠٨
- ٧٥٣ نُورُ الدِّينِ ٤٠٨
- ٧٥٤ نُورُ الرَّحْمَنِ ٤٠٨
- ٧٥٥ نُورُ الْهُدَى ٤٠٨
- ٧٥٦ نُورُهُ نُورُ الرَّسُولِ ٤١٠
- ٧٥٧ وَارِثُ الرَّسُولِ ٤١٠
- ٧٥٨ وَارِثُ الْعِلْمِ ٤١٠
- ٧٥٩ وَارِثُ عِلْمِ الرَّسُولِ ٤١٠
- ٧٦٠ وَارِثُ عِلْمِ التَّيْبِينَ ٤١١
- ٧٦١ وَارِثُ مُحَمَّدٍ ٤١١
- ٧٦٢ وَاَرَى النَّبِيَّ فِي رَمْسِهِ ٤١٢
- ٧٦٣ وَالِدُ الْأُمَّهِ ٤١٢
- ٧٦٤ وَالِدُ الْمُسْلِمِينَ ٤١٣
- ٧٦٥ وَالِدُ النَّاسِ ٤١٤

- ٧٦٦ الوالى ٤١٤
- ٧٦٧ وَجْهَ اللَّهِ ٤١٤
- ٧٦٨ الْوَجِيدُ الشَّهِيدُ ٤١٤
- ٧٦٩ الْوَزِيرُ ٤١٥
- ٧٧٠ وَزِيرِ الرَّسُولِ فِي الْآخِرَةِ ٤١٥
- ٧٧١ وَزِيرِ الرَّسُولِ فِي الدُّنْيَا ٤١٦
- ٧٧٢ الْوَصِي ٤١٦
- ٧٧٣ وَصَى رَسُولَ اللَّهِ ٤١٦
- ٧٧٤ وَصَى الْمُضْطَفَى ٤١٧
- ٧٧٥ وَقَايَهُ الرَّسُولُ ٤١٨
- ٧٧٦ وَوَلَايَتَهُ حِضْنَ اللَّهِ ٤١٨
- ٧٧٧ وَوَلَايَتَهُ وَوَلَايَةَ اللَّهِ ٤١٨
- ٧٧٨ وَوَلَايَتَهُ وَوَلَايَةَ الرَّسُولِ ٤١٨
- ٧٧٩ الْوَلِي ٤١٩
- ٧٨٠ وَوَلِيَّ اللَّهِ ٤١٩
- ٧٨١ وَوَلِيَّ رَسُولِ اللَّهِ ٤٢٠
- ٧٨٢ وَوَلِيَّ كُلِّ مُؤْمِنٍ ٤٢٠
- ٧٨٣ وَوَلِيَّ كُلِّ مُؤْمِنَةٍ ٤٢٠
- ٧٨٤ وَوَلِيَّ الْمُؤْمِنِينَ ٤٢٠
- ٧٨٥ وَوَلِيَّ الْمُتَّقِينَ ٤٢٠
- ٧٨٦ وَوَلِيَّهُ مُسْتَوْجِبُ الْجَنَّةِ ٤٢١
- ٧٨٧ وَوَلِيَّهُ وَوَلِيَّ اللَّهِ ٤٢١
- ٧٨٨ وَوَلِيَّ لِمَنْبُغِهِ ٤٢١
- ٧٨٩ الْوَهَادِي ٤٢١
- ٧٩٠ هَارُونَ الْأَمِي ٤٢٢
- ٧٩١ يَدُ اللَّهِ الْمَيْسُوطَةُ ٤٢٢

- ٤٢٣ ----- ٧٩٢ يَغْشُوبُ الدِّينَ -----
- ٤٢٣ ----- ٧٩٣ يَغْشُوبُ الْمُتَّقِينَ -----
- ٤٢٤ ----- ٧٩٤ يَغْشُوبُ الْمُسْلِمِينَ -----
- ٤٢٤ ----- ٧٩٥ يَغْشُوبُ الْمُؤْمِنِينَ -----
- ٤٢٤ ----- ٧٩٦ يَغْطِيهِ اللَّهُ خَيْرَ الظَّفَرِ -----
- ٤٢٤ ----- ٧٩٧ يَغْطِيهِ اللَّهُ خَيْرَ النَّظْرِ -----
- ٤٢٤ ----- ٧٩٨ يَوْشَعُ الْأُتَمَّهُ -----
- ٤٢٤ ----- فصل سوم: اميرالمؤمنين عليه السلام از زبان اميرالمؤمنين عليه السلام -----
- ٤٢٤ ----- اشاره -----
- ٤٢٤ ----- مقدمه -----
- ٤٢٤ ----- ٧٩٩ آخِذْ حَقَّ الضَّعِيفِ -----
- ٤٢٨ ----- ٨٠٠ الْأَخِرُ -----
- ٤٣٠ ----- ٨٠١ أَنْسَ بِالْمَوْتِ -----
- ٤٣٠ ----- ٨٠٢ آيَةُ اللَّهِ الْعُظْمَى -----
- ٤٣٠ ----- ٨٠٣ آيَةُ السَّابِقِينَ -----
- ٤٣٣ ----- ٨٠٤ أَبُو الْحُسَيْنِ -----
- ٤٣٣ ----- ٨٠٥ أَبُو الْحُسَيْنِ -----
- ٤٣٣ ----- ٨٠٦ أَبُو الْعِتْرَةِ -----
- ٤٣٣ ----- ٨٠٧ أَبُو الْقُضْمِ -----
- ٤٣٤ ----- ٨٠٨ أَبُو الْمَسَاكِينِ -----
- ٤٣٥ ----- ٨٠٩ أَبُو الْيَتَامَى -----
- ٤٣٥ ----- ٨١٠ أَخْرَصَ عَلَى الْجَمَاعَةِ -----
- ٤٣٥ ----- ٨١١ أَحَقُّ النَّاسِ بِالْخِلَافَةِ -----
- ٤٣٥ ----- ٨١٢ أَخْفَضَ النَّاسَ صَوْتًا -----
- ٤٣٦ ----- ٨١٣ أَخُو النَّبِيِّ -----
- ٤٣٧ ----- ٨١٤ أَسْبَقُ السَّابِقِينَ -----

- ٤٣٧ ٨١٥ أَسْمَاءُ اللَّهِ الْخُسْنَى
- ٤٣٧ ٨١٦ أَعْلَمَ بِالْقُرْآنِ
- ٤٣٧ ٨١٧ أَعْلَمَ بِطُرُقِ السَّمَاءِ
- ٤٣٧ ٨١٨ أَعْلَى النَّاسِ
- ٤٣٨ ٨١٩ أَقْرَبَ الْمُقَرَّبِينَ
- ٤٣٨ ٨٢٠ اِكْتَفَى بِطَمْرِيهِ
- ٤٣٨ ٨٢١ اِكْتَفَى بِقُرْصِيهِ
- ٤٣٩ ٨٢٢ اِلَيْهِ اِبَابُ الْخَلْقِ
- ٤٣٩ ٨٢٣ اِلَيْهِ تَرْوِجُ اَهْلِ الْجَنَّةِ
- ٤٣٩ ٨٢٤ اِلَيْهِ حِسَابُ الْخَلْقِ
- ٤٣٩ ٨٢٥ اِلَيْهِ عَذَابُ اَهْلِ النَّارِ
- ٤٣٩ ٨٢٦ اِمَامُ الْبَرِيَةِ
- ٤٣٩ ٨٢٧ اِلْتِمَانُ
- ٤٤٠ ٨٢٨ اَمِيرُ الْكَلَامِ
- ٤٤٠ ٨٢٩ اَمِينُ رَبِّ الْعَالَمِينَ
- ٤٤١ ٨٣٠ اَلْاَوَّلُ
- ٤٤١ ٨٣١ اَوَّلُ مُؤْمِنٍ بِالرَّسُولِ
- ٤٤١ ٨٣٢ اَوَّلُ مَنْ اَجَابَ
- ٤٤١ ٨٣٣ اَوَّلُ مَنْ اَنَابَ
- ٤٤٢ ٨٣٤ اَوَّلُ مَنْ بَاعَ
- ٤٤٢ ٨٣٥ اَوَّلُ مَنْ سَمِعَ
- ٤٤٣ ٨٣٦ اَوَّلَى بِالرَّسُولِ
- ٤٤٣ ٨٣٧ اَهْلُ مَوَالِيهِ مَرْحُومُونَ
- ٤٤٣ ٨٣٨ اِلْيَابُ
- ٤٤٣ ٨٣٩ تَأْسَى اللَّهُ
- ٤٤٤ ٨٤٠ بَابُ الْاِيْمَانِ

- ٤٤٥ ٨٤١ بابُ الْمَقَامِ
- ٤٤٥ ٨٤٢ بابُ النَّبِيِّ
- ٤٤٥ ٨٤٣ بَارِزُ الشَّمْسِ
- ٤٤٦ ٨٤٤ الْبَاطِنُ
- ٤٤٦ ٨٤٥ الْبَاقِرُ لِلْبَاطِلِ
- ٤٤٦ ٨٤٦ الْبُخْرُ الْقَمَقَامُ
- ٤٤٨ ٨٤٧ تَابِعُ الرَّسُولِ
- ٤٤٨ ٨٤٨ ثِرَاتُهُ نَهْبًا
- ٤٤٨ ٨٤٩ تَرْجَمَانُ وَخَى اللَّهِ
- ٤٤٨ ٨٥٠ الْحَائِزُ إِلَى اللَّهِ
- ٤٤٨ ٨٥١ حَامِلُ سُورَةِ التَّنْزِيلِ
- ٤٤٩ ٨٥٢ الْحَامِلُ عَلَى الْفَرَسَيْنِ
- ٤٤٩ ٨٥٣ حَامِلُ النَّاسِ إِلَى الْجَنَّةِ
- ٤٥٠ ٨٥٤ حِجَابُ الْوَرَى
- ٤٥٠ ٨٥٥ حُجَّهَ اللَّهِ عَلَى الْأَبْرَارِ
- ٤٥٠ ٨٥٦ حُجَّهَ اللَّهِ عَلَى الْفُجَّارِ
- ٤٥٠ ٨٥٧ حُجَّهَ الْأَنْبِيَاءِ
- ٤٥١ ٨٥٨ حُجَّهَ الْخِصَامِ
- ٤٥١ ٨٥٩ الْحُجَّهَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَيْنِ
- ٤٥١ ٨٦٠ حَجِيجُ الْقِيَامَةِ
- ٤٥٢ ٨٦١ حَجِيجُ الْمَارِقَيْنِ
- ٤٥٢ ٨٦٢ حَى لَا يَمُوتُ
- ٤٥٢ ٨٦٣ خَازِنُ الْجِنَانِ
- ٤٥٢ ٨٦٤ خَازِنُ عِلْمِ اللَّهِ
- ٤٥٢ ٨٦٥ خَصِيمُ الْعُرْتَابَيْنِ
- ٤٥٢ ٨٦٦ خَصِيمُ التَّكَاثِينِ

- ٤٥٣ ٨٦٧ الخَمِيصُ
- ٤٥٣ ٨٦٨ الدَّلِيلُ
- ٤٥٥ ٨٦٩ دِيَانُ النَّاسِ
- ٤٥٥ ٨٧٠ دُوُ الْبَيْعَتَيْنِ
- ٤٥٥ ٨٧١ دُوُ الْهَاجِرَتَيْنِ
- ٤٥٥ ٨٧٢ رُحَى جَهَنَّمَ
- ٤٥٦ ٨٧٣ رِقُّ الْمَشْهُورِ
- ٤٥٧ ٨٧٤ رَوْحُ الْأَرَامِلِ
- ٤٥٧ ٨٧٥ رَوْحُ الْبُتُولِ
- ٤٥٧ ٨٧٦ زَيْنُ الدِّينِ
- ٤٥٧ ٨٧٧ سَامِعُ رَبِّهِ الشَّيْطَانِ
- ٤٥٨ ٨٧٨ سَبِيلُ اللَّهِ
- ٤٥٩ ٨٧٩ شَجَرَتْ لَهُ الشَّحَابُ وَ التَّرْقُ
- ٤٥٩ ٨٨٠ الشِّرَاحُ
- ٤٥٩ ٨٨١ سَفِيرُ السُّفَرَاءِ
- ٤٥٩ ٨٨٢ سَيْفٌ يَقْمَهُ الرَّسُولُ
- ٤٥٩ ٨٨٣ صَاحِبُ أَلْفِ بَابٍ
- ٤٦٠ ٨٨٤ صَاحِبُ أَمْرِ النَّبِيِّ
- ٤٦٠ ٨٨٥ صَاحِبُ بَدْرِ وَ حَنْبِنِ
- ٤٦١ ٨٨٦ صَاحِبُ الْبَصِيرَةِ
- ٤٦١ ٨٨٧ صَاحِبُ الْجَنَّةِ
- ٤٦١ ٨٨٨ صَاحِبُ الْجَنَّةِ
- ٤٦١ ٨٨٩ صَاحِبُ الدُّنْيَا
- ٤٦٢ ٨٩٠ صَاحِبُ الدَّوَلَاتِ
- ٤٦٢ ٨٩١ صَاحِبُ دَوْلِهِ الدَّوَلِ
- ٤٦٣ ٨٩٢ صَاحِبُ الرَّجَعَاتِ

- ٤٦٣ ٨٩٣ صَاحِبُ الرَّجْعَةِ بَعْدَ الرَّجْعَةِ
- ٤٦٣ ٨٩٤ صَاحِبُ التَّيْنَيْنِ
- ٤٦٣ ٨٩٥ صَاحِبُ الشَّيْفِ
- ٤٦٣ ٨٩٦ صَاحِبُ الصُّوَلَاتِ
- ٤٦٤ ٨٩٧ صَاحِبُ الْفِرْقَةِ التَّاجِيَةِ
- ٤٦٤ ٨٩٨ صَاحِبُ الْقَبْلَتَيْنِ
- ٤٦٥ ٨٩٩ صَاحِبُ الْكُرَاتِ
- ٤٦٥ ٩٠٠ صَاحِبُ الْكُزَّةِ بَعْدَ الْكُزَّةِ
- ٤٦٥ ٩٠١ صَاحِبُ كُلِّ - نَفِيسِهِ وَ عَزَاهِ -
- ٤٦٥ ٩٠٢ صَاحِبُ اللَّوْحِ الْمُخْفُوظِ
- ٤٦٥ ٩٠٣ صَاحِبُ الْمَيْسَمِ
- ٤٦٧ ٩٠٤ صَاحِبُ التَّارِ
- ٤٦٧ ٩٠٥ صَاحِبُ التُّشْرِ
- ٤٦٧ ٩٠٦ صَاحِبُ التُّشْرِ الْأَجْرِ
- ٤٦٧ ٩٠٧ صَاحِبُ التُّشْرِ الْأَوَّلِ
- ٤٦٨ ٩٠٨ صَاحِبُ التَّقِمَاتِ
- ٤٦٨ ٩٠٩ صَاحِبُ الْهَبَاتِ
- ٤٦٨ ٩١٠ صَاحِبُ الْهُدَى
- ٤٦٩ ٩١١ صَاحِبُ الْيَقِينِ
- ٤٦٩ ٩١٢ الصَّامِتُ
- ٤٦٩ ٩١٣ الصَّادِقُ الْأَوَّلُ
- ٤٦٩ ٩١٤ صِرَاطُ اللَّهِ
- ٤٦٩ ٩١٥ صِنُّ الرَّسُولِ
- ٤٧٠ ٩١٦ صُهُؤُ خَيْرِ الْأَنْامِ
- ٤٧١ ٩١٧ الصَّارِبُ بِالسَّيْفَيْنِ
- ٤٧١ ٩١٨ الطَّاعِنُ بِالْمُحِينِ

- ٤٧١ ٩١٩ طَوَى لَهُ الْبَعِيدَ
- ٤٧٢ ٩٢٠ الظَّاهِرِ
- ٤٧٢ ٩٢١ عَالِمٍ بِالْإِنْجِيلِ
- ٤٧٣ ٩٢٢ عَالِمٍ بِالتَّوْرَاهِ
- ٤٧٣ ٩٢٣ عَالِمٍ بِالقُرْآنِ
- ٤٧٣ ٩٢٤ الْعَالِمِ الرَّبَّانِي
- ٤٧٣ ٩٢٥ عَبْدُ اللَّهِ
- ٤٧٤ ٩٢٦ عَبْدٌ مِنْ عَبِيدِ مُحَمَّدٍ
- ٤٧٥ ٩٢٧ عِلْمُ اللَّهِ
- ٤٧٥ ٩٢٨ عَلَى جَاءَهُ الْحَقُّ
- ٤٧٥ ٩٢٩ عِمَادُ نُصْرَةِ الرُّسُولِ
- ٤٧٥ ٩٣٠ عَمَلٌ بِالتَّقْوَى الْأَكْبَرِ
- ٤٧٧ ٩٣١ عِنْدَهُ عِلْمُ التَّبَلَايَا
- ٤٧٧ ٩٣٢ عِنْدَهُ عِلْمُ الْقَضَايَا
- ٤٧٧ ٩٣٣ عِنْدَهُ عِلْمُ الْمَنَايَا
- ٤٧٧ ٩٣٤ عَيْنُ اللَّهِ
- ٤٧٧ ٩٣٥ عَيْنُ الْيَقِينِ
- ٤٧٨ ٩٣٦ غَايَةُ السَّابِقِينَ
- ٤٧٨ ٩٣٧ القُرَاتُ الرَّاجِزُ
- ٤٧٩ ٩٣٨ القُشَطَاطُ
- ٤٧٩ ٩٣٩ فَقَّا عَيْنَ الْفِتْنَةِ
- ٤٧٩ ٩٤٠ فِيهِ يَرْتَابُ الْمُتَبَطِّلُونَ
- ٤٧٩ ٩٤١ قَابِضُ الأَرْوَاحِ
- ٤٨٠ ٩٤٢ قَاتِلُ الأَقْرَانِ
- ٤٨٠ ٩٤٣ قَاتِلُ الفَرْسَانِ
- ٤٨٠ ٩٤٤ قَامَ بِالأَمْرِ جِبْنَ فَسَلَّ القَوْمَ

- ٤٨١ ٩٤٥ قَامِعُ الْأَضْدَادِ
- ٤٨١ ٩٤٦ الْقُرْآنُ النَّاطِقُ
- ٤٨١ ٩٤٧ فَرْزُ الْحَدِيدِ
- ٤٨١ ٩٤٨ الْقُسُورُ
- ٤٨١ ٩٤٩ قَسِيمُ اللَّهِ
- ٤٨٢ ٩٥٠ الْقَضْمُ
- ٤٨٢ ٩٥١ قَلْبُ اللَّهِ
- ٤٨٣ ٩٥٢ الْقَمَرُ الزَّاهِرُ
- ٤٨٣ ٩٥٣ كَابُ الدُّنْيَا
- ٤٨٣ ٩٥٤ كَاسِرُ الْأَضْنَامِ
- ٤٨٣ ٩٥٥ كَاسِرُ التَّوَاجِمِ
- ٤٨٣ ٩٥٦ كَالْجَبَلِ
- ٤٨٤ ٩٥٧ كَلِمَةُ اللَّهِ الْكُبْرَى
- ٤٨٥ ٩٥٨ الْكَلِمَةُ الْبَاقِيَةُ
- ٤٨٥ ٩٥٩ لَا يَرْقَى إِلَيْهِ الطَّيْرُ
- ٤٨٥ ٩٦٠ لِسَانُ اللَّهِ
- ٤٨٥ ٩٦١ اللِّسَانُ الصَّادِقُ
- ٤٨٥ ٩٦٢ اللِّسَانُ الْمُبِينُ
- ٤٨٦ ٩٦٣ لِسَانُ الْمُتَّقِينَ
- ٤٨٦ ٩٦٤ لِسَانُ النَّاطِقِينَ
- ٤٨٦ ٩٦٥ لَمْ يَكُنْ فِيهِ مَغْمَرٌ
- ٤٨٧ ٩٦٦ لَمْ يَكُنْ فِيهِ مَهْمَرٌ
- ٤٨٧ ٩٦٧ الْمُؤْتَمِنُ
- ٤٨٧ ٩٦٨ مُؤَدَّبُ الرَّسُولِ
- ٤٨٧ ٩٦٩ مُؤَدَّبُ الْمُؤْمِنِينَ
- ٤٨٧ ٩٧٠ الْمُأْمَنُ

- ٤٨٨ ٩٧١ ما حازَ مِنَ الْأَرْضِ
- ٤٨٨ ٩٧٢ ما شَكَ فِي الْحَقِّ
- ٤٨٩ ٩٧٣ ما كَنَزَ مِنَ الدُّنْيَا
- ٤٨٩ ٩٧٤ مُبِيدٌ مَنْ كَفَرَ بِالرَّحْمَنِ
- ٤٨٩ ٩٧٥ الْمُتَخَتِّمُ بِالْيَمِينِ
- ٤٨٩ ٩٧٦ مَجْدِلُ الْأَبْطَالِ
- ٤٨٩ ٩٧٧ الْمُحَارِبُ
- ٤٨٩ ٩٧٨ الْمُخْيِي
- ٤٩٠ ٩٧٩ الْمُرْشِدُ
- ٤٩٠ ٩٨٠ مُشْتاقٌ لِقاءِ اللَّهِ
- ٤٩١ ٩٨١ مِضْبَاحُ الظَّلامِ
- ٤٩١ ٩٨٢ مَضَى بِنُورِ اللَّهِ
- ٤٩١ ٩٨٣ الْمُطَلِّقُ
- ٤٩١ ٩٨٤ الْمُعْجِزُ الْبَاهِزُ
- ٤٩٢ ٩٨٥ الْمُعَقِّرُ لِلْجَبِينِ
- ٤٩٢ ٩٨٦ مَفْرَجُ الْكُزْبَاتِ
- ٤٩٣ ٩٨٧ مَكْتَبِرُ الزَّيَاةِ
- ٤٩٣ ٩٨٨ مَكْتَبِرُ رُؤُوسِ الْفُرْسَانِ
- ٤٩٣ ٩٨٩ مُلْجَأٌ كُلِّ ضَعِيفٍ
- ٤٩٣ ٩٩٠ الْمُمِيتُ
- ٤٩٣ ٩٩١ الْمُنادِي
- ٤٩٣ ٩٩٢ مَنْ اخْتَجَّ اللَّهُ بِهِ
- ٤٩٤ ٩٩٣ مُنْتَظِرُ التَّوَابِ
- ٤٩٤ ٩٩٤ الْمُوَأْسِي
- ٤٩٥ ٩٩٥ الْمُؤْتُ الْمُمِيتُ
- ٤٩٥ ٩٩٦ الْمُوتِمُ

- ٩٩٧ مَوْرُثُ أَدَبِ الْمُكْرَمِينَ ٤٩٥
- ٩٩٨ نَطَقَ جَيْنٌ تَتَعَتَعَ الْقَوْمُ ٤٩٥
- ٩٩٩ التَّغْمَةُ ٤٩٥
- ١٠٠٠ نَقَطَهُ الْبَاءُ ٤٩٥
- ١٠٠١ التَّمْرِقَةُ ٤٩٦
- ١٠٠٢ نُورُ الْأَنْوَارِ ٤٩٧
- ١٠٠٣ وَارِثُ الْأَرْضِ ٤٩٧
- ١٠٠٤ وَسِيلَةُ الرَّسُولِ ٤٩٧
- ١٠٠٥ وَصِي الْأَوْصِيَاءِ ٤٩٧
- ١٠٠٦ وَصِي خَاتِمِ النَّبِيِّينَ ٤٩٧
- ١٠٠٧ وَصِي خَيْرِ الْأَنْبِيَاءِ ٤٩٨
- ١٠٠٨ وَصِي خَيْرِ الْبَشَرِ ٤٩٨
- ١٠٠٩ وَصِي خَيْرِ الْخَلِيقَةِ ٤٩٨
- ١٠١٠ وَصِي سَيِّدِ الْأَنْبِيَاءِ ٥٠٠
- ١٠١١ وَضَعَ كَلَاكِلَ الْعَرَبِ ٥٠٠
- ١٠١٢ وَوَلِدَ عَلَى الْفِطْرَةِ ٥٠٠
- ١٠١٣ هَوَّنَ اللَّهُ عَلَيْهِ الشَّدَائِدَ ٥٠٠
- ١٠١٤ يَدُ اللَّهِ ٥٠٠
- ١٠١٥ يَرَى نُورَ الْوُحَى وَالرِّسَالَةِ ٥٠١
- ١٠١٦ يَشُمُّ رِيحَ النَّبُوَّةِ ٥٠١
- ١٠١٧ يَنْخَدِرُ عَنْهُ السَّبِيلُ ٥٠١
- فصل چهارم: امیر المؤمنین علیه السلام در کلام ائمه معصومین علیهم السلام ٥٠٢
- اشاره ٥٠٢
- مقدمه ٥٠٢
- ١٠١٨ آئِرُ الْأَجْرَةِ ٥٠٢
- ١٠١٩ الْأَمِيرُ بِالْمَعْرُوفِ ٥٠٢

- ٥٠٣ ١٠٢٠ آيَةُ الرَّسَالَةِ
- ٥٠٤ ١٠٢١ التُّبَطَجِيُّ
- ٥٠٥ ١٠٢٢ أَبُو التُّيَمَةِ التُّبْرَانِيُّ
- ٥٠٥ ١٠٢٣ أَبُو التُّيَمَةِ الْأَشْرَافِيُّ
- ٥٠٥ ١٠٢٤ أَبُو التُّيَمَةِ الْأَطْهَارِيُّ
- ٥٠٦ ١٠٢٥ أَبُو التُّيَمَةِ الرَّاشِدِيُّ
- ٥٠٧ ١٠٢٦ أَبُو التُّيَمَةِ الطَّاهِرِيُّ
- ٥٠٧ ١٠٢٧ أَبُو الْأَنَامِ
- ٥٠٧ ١٠٢٨ أَتَيْتُ الْقَوْمَ جَنَانًا
- ٥٠٧ ١٠٢٩ الْأُحْدِيُّ
- ٥٠٧ ١٠٣٠ أَحْسَنُ الْخَلْقِ عِبَادَةً
- ٥٠٨ ١٠٣١ أَخْلَصُ الْخَلْقِ زُهَادَةً
- ٥٠٨ ١٠٣٢ أَخَوْفُ الْقَوْمِ لِلَّهِ
- ٥٠٩ ١٠٣٣ أَذَبَ النَّاسِ
- ٥٠٩ ١٠٣٤ الْأُذُنُ السَّامِعَةُ
- ٥٠٩ ١٠٣٥ أَرْبَطُ الْقَوْمِ عِنَانًا
- ٥٠٩ ١٠٣٦ أَرْفَعُ الدَّرَجَةَ
- ٥٠٩ ١٠٣٧ أَرْهَدُ الرَّاهِدِينَ
- ٥١٠ ١٠٣٨ أَسَدُ اللَّهِ الْغَالِبُ
- ٥١٠ ١٠٣٩ أَسَدُ الْقَوْمِ رَأْيًا
- ٥١١ ١٠٤٠ إِسْمُ اللَّهِ الرَّضِيُّ
- ٥١١ ١٠٤١ أَسَدُ الْقَوْمِ خِصَامًا
- ٥١١ ١٠٤٢ أَسَدُ الْقَوْمِ شَكِيمَةً
- ٥١١ ١٠٤٣ أَشْرَفُ عِثْرَةِ الرَّسُولِ
- ٥١٢ ١٠٤٤ أَشْرَفُ الْوَصِيِّينَ
- ٥١٢ ١٠٤٥ أَضْيَرُ الصَّابِرِينَ

- ٥١٢ ١٠٤٦ الأَصلُ القَدِيمُ
- ٥١٣ ١٠٤٧ أَعْتَقَ أَلْفَ مَمْلُوكٍ
- ٥١٣ ١٠٤٨ أَعْظَمَ القَوْمِ جُلْمًا
- ٥١٣ ١٠٤٩ أَفْخَرَ مَنْ مَشَى مِنْ قُرَيْشٍ
- ٥١٣ ١٠٥٠ أَفْضَلَ الأَتْقِيَاءِ
- ٥١٤ ١٠٥١ أَفْضَلَ أَهْلِ التَّارِ
- ٥١٤ ١٠٥٢ أَفْضَلَ القَائِمِينَ
- ٥١٥ ١٠٥٣ أَفْضَلَ المَنَاقِبِ
- ٥١٥ ١٠٥٤ أَفْضَلَ مَنْ الأَيْمَةِ
- ٥١٥ ١٠٥٥ أَكْثَرَ السَّوَابِقِ
- ٥١٥ ١٠٥٦ الأِمَامَ الحَكِيمَ
- ٥١٦ ١٠٥٧ إِمَامَ دَوَى الأَلْبَابِ
- ٥١٧ ١٠٥٨ الأِمَامَ الرِّبَانِي
- ٥١٧ ١٠٥٩ إِمَامَ الصَّالِحِينَ
- ٥١٧ ١٠٦٠ الأِمَامَ العَادِلَ
- ٥١٧ ١٠٦١ الأِمَامَ العَدْلَ
- ٥١٨ ١٠٦٢ الأِمَامَ العَظِيمَ
- ٥١٩ ١٠٦٣ الأِمَامَ المُخْلِصَ
- ٥١٩ ١٠٦٤ إِمَامَ المُخْلِصِينَ
- ٥١٩ ١٠٦٥ الأِمَامَ النَّاصِحَ
- ٥١٩ ١٠٦٦ أَمَضَى النَّاسِ عَزِيمَةً
- ٥١٩ ١٠٦٧ أَمِيرَ الجُيُوشِ
- ٥٢٠ ١٠٦٨ أَمِيرَ الشَّهَدَاءِ
- ٥٢١ ١٠٦٩ أَمِيرَ الصَّالِحِينَ
- ٥٢١ ١٠٧٠ أَمِيرَ الصِّدِّيقِينَ
- ٥٢١ ١٠٧١ أَمِيرَ العُرْوَاتِ

- ٥٢١ ١٠٧٢ أَوَّلُ رَاكِعٍ بَعْدَ النَّبِيِّ
- ٥٢١ ١٠٧٣ أَوَّلُ السَّائِقِينَ
- ٥٢١ ١٠٧٤ أَوَّلُ الْعَابِدِينَ
- ٥٢٢ ١٠٧٥ أَوَّلُ الْقَوْمِ إِسْلَامًا
- ٥٢٢ ١٠٧٦ أَوَّلُ الْقَوْمِ كَلَامًا
- ٥٢٢ ١٠٧٧ أَوَّلُ مَطْلُومٍ
- ٥٢٣ ١٠٧٨ أَوَّلُ مَغْضُوبٍ حَقُّهُ
- ٥٢٣ ١٠٧٩ أَوَّلُ مَنْ ابْتَدَعَ اللَّهَ
- ٥٢٣ ١٠٨٠ الْبَائِثُ
- ٥٢٥ ١٠٨١ بَابُ الْحُكْمِ
- ٥٢٥ ١٠٨٢ بَابُ سِرِّ رَسُولِ اللَّهِ
- ٥٢٥ ١٠٨٣ بَابُ التُّضْرَةِ
- ٥٢٧ ١٠٨٤ بَابُ الْيَقِينِ
- ٥٢٧ ١٠٨٥ بِإِذْنِ النَّفْسِ
- ٥٢٧ ١٠٨٦ بِاسِطِ الْعَدْلِ
- ٥٢٨ ١٠٨٧ الْبَابِيسُ
- ٥٢٨ ١٠٨٨ بِالْعُ الْغَايَةِ
- ٥٢٩ ١٠٨٩ بَخْرُ الْعِلْمِ الْمَشْجُورِ
- ٥٢٩ ١٠٩٠ بَخْرُ الْعُلُومِ
- ٥٢٩ ١٠٩١ الْبَدْرُ الْمَضِيءُ
- ٥٢٩ ١٠٩٢ الْبَدْرِيُّ
- ٥٢٩ ١٠٩٣ الْبُرُّ
- ٥٣٠ ١٠٩٤ الْبُرْهَانُ
- ٥٣١ ١٠٩٥ الْبُرْهَانُ الْمُنِيرُ
- ٥٣١ ١٠٩٦ بُسْتَانُ حِكْمِهِ اللَّهِ
- ٥٣١ ١٠٩٧ الْبَطْلُ الْأَرْوَعُ

- ٥٣١ ١٠٩٨ بَعْلُ الْبُتُولِ
- ٥٣١ ١٠٩٩ بِمَنْزِلِهِ الدَّبِيحِ
- ٥٣٢ ١١٠٠ بِهِ ظَهَرَ الْحَقُّ
- ٥٣٣ ١١٠١ الْبُهْلُولُ
- ٥٣٣ ١١٠٢ الْبُهْيُ
- ٥٣٣ ١١٠٣ التَّأْوِيلُ
- ٥٣٣ ١١٠٤ تَابِعِ الشَّنْهِ
- ٥٣٣ ١١٠٥ تَابِعِ مِنْهَاجِ الرَّسُولِ
- ٥٣٤ ١١٠٦ تَاجِ الْأَوْصِيَاءِ
- ٥٣٤ ١١٠٧ تَاجِ الْبَكَائِينِ
- ٥٣٥ ١١٠٨ تَاجِ الرَّسُولِ
- ٥٣٥ ١١٠٩ تَارِكُ الشَّهَوَاتِ
- ٥٣٥ ١١١٠ تَالِي الرَّسُولِ
- ٥٣٥ ١١١١ تَالِي الْكِتَابِ
- ٥٣٥ ١١١٢ تَالِي الْمُبْعُوثِ
- ٥٣٦ ١١١٣ تَرْجَمَانُ الْمُعْبُودِ
- ٥٣٦ ١١١٤ التَّقِي
- ٥٣٧ ١١١٥ تَارِ اللَّهِ
- ٥٣٧ ١١١٦ الثَّمَرُ الْجَنِّي
- ٥٣٧ ١١١٧ جَادَ بِنَفْسِهِ
- ٥٣٨ ١١١٨ جُنْبُ اللَّهِ الْأَعْلَى
- ٥٣٩ ١١١٩ جُنْبُ اللَّهِ الْعَلِيِّ
- ٥٣٩ ١١٢٠ جُنْبُ اللَّهِ الْمَكِينِ
- ٥٣٩ ١١٢١ الْحَاجِزُ
- ٥٤٠ ١١٢٢ حَافِظُ الْجَارِ
- ٥٤١ ١١٢٣ حَافِظُ الْبَيْتِ

- ٥٤١ ١١٢٤ حَافِظُ الوَصِيهِ
- ٥٤١ ١١٢٥ الْحَاكِمُ بِالْحَقِّ
- ٥٤١ ١١٢٦ الْحَاكِمُ يَوْمَ الدِّينِ
- ٥٤٢ ١١٢٧ حَامِلُ الزَّيَاهِ
- ٥٤٣ ١١٢٨ حَامِي الدِّينِ
- ٥٤٣ ١١٢٩ الْحَبْلُ الْمَوْضُولُ
- ٥٤٣ ١١٣٠ حَجَّةُ اللَّهِ الْكُبْرَى
- ٥٤٣ ١١٣١ حَجَّةُ الْجَبَارِ
- ٥٤٤ ١١٣٢ حَجَّةُ عَلَى الْعِبَادِ
- ٥٤٥ ١١٣٣ حَجَّةُ الْمُغْبُودِ
- ٥٤٥ ١١٣٤ حِضْنُ الْمُؤْمِنِينَ
- ٥٤٥ ١١٣٥ الْحَقُّ الْبَادِي
- ٥٤٥ ١١٣٦ الْحَقُّ الْجَلِي
- ٥٤٦ ١١٣٧ حَكْمُ اللَّهِ
- ٥٤٦ ١١٣٨ جَلْمُهُ مِنْ جَلْمِ الرَّسُولِ
- ٥٤٧ ١١٣٩ خَلِيفُ الْمِخْرَابِ
- ٥٤٧ ١١٤٠ خَيْدَرَةٌ
- ٥٤٧ ١١٤١ خَائِفُ اللَّهِ
- ٥٤٨ ١١٤٢ خَاتِمُ الْحِصَى
- ٥٤٨ ١١٤٣ خَازِنٌ وَخَى اللَّهُ
- ٥٤٩ ١١٤٤ خَاصَّةُ اللَّهِ
- ٥٤٩ ١١٤٥ خَالِصُ الْأَخْلَاءِ
- ٥٤٩ ١١٤٦ خَالِصَةُ اللَّهِ
- ٥٥٠ ١١٤٧ خَامِسُ أَهْلِ الْعِبَاءِ
- ٥٥٠ ١١٤٨ الْخِضْبُ
- ٥٥١ ١١٤٩ خَطْبُ الْجِسِيمِ

- ٥٥١ ١١٥٠ خَلِيفَةُ الطُّهْرِ
- ٥٥١ ١١٥١ خَلِيلُ التُّبَّوِّهِ
- ٥٥١ ١١٥٢ خَيْرُ أَهْلِ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ
- ٥٥٢ ١١٥٣ خَيْرُ النَّهْرِ
- ٥٥٢ ١١٥٤ خَيْرُ الزَّوْجِ
- ٥٥٣ ١١٥٥ خَيْرُ الْمُؤْمِنِينَ
- ٥٥٣ ١١٥٦ خَيْرٌ مَنْ وَطَأَ التَّرَى
- ٥٥٤ ١١٥٧ خَيْرٌ هَادٍ
- ٥٥٥ ١١٥٨ خَيْرُهُ أُسْرُهُ الرَّسُولِ
- ٥٥٥ ١١٥٩ الْخَيْفَى
- ٥٥٥ ١١٦٠ دَاجِضُ الْإِفْكِ
- ٥٥٥ ١١٦١ الدَّاعَى إِلَى الْإِيمَانِ
- ٥٥٥ ١١٦٢ الدَّاعَى إِلَى شَرِيعَةِ اللَّهِ
- ٥٥٦ ١١٦٣ دَافِعُ الْجَبُوشِ
- ٥٥٦ ١١٦٤ الدَّالُّ عَلَى اللَّهِ
- ٥٥٧ ١١٦٥ دَعَائِمُ الدِّينِ
- ٥٥٧ ١١٦٦ الدَّعْوَةُ الْخُسْنَى
- ٥٥٧ ١١٦٧ دِلَالُهُ حُجَّةِ الرَّسُولِ
- ٥٥٧ ١١٦٨ دِيَانُ يَوْمِ الدِّينِ
- ٥٥٨ ١١٦٩ دِينُ اللَّهِ الْقَوِيمُ
- ٥٥٨ ١١٧٠ الدِّكْرُ الْحَكِيمُ
- ٥٥٩ ١١٧١ الدِّكْرُ الْخَالِصُ
- ٥٥٩ ١١٧٢ دُوُّ الْإِحْسَانِ
- ٥٥٩ ١١٧٣ دُوُّ الْبَدَلِ
- ٥٥٩ ١١٧٤ دُوُّ الْجُودِ
- ٥٥٩ ١١٧٥ دُوُّ الْمَجْدِ

- ٥٥٩ ١١٧٦ رَأْسُ الصِّدِّيقَيْنِ
- ٥٦٠ ١١٧٧ رَابِعُ الخُلَفَاءِ
- ٥٦١ ١١٧٨ رَأْدُ العُغُولِ
- ٥٦١ ١١٧٩ الرَّاغِي
- ٥٦١ ١١٨٠ الرَّاغِبُ
- ٥٦٢ ١١٨١ الرِّشِيدُ
- ٥٦٣ ١١٨٢ رِضَاهُ رِضَى اللَّهِ
- ٥٦٣ ١١٨٣ الرِّضَى
- ٥٦٣ ١١٨٤ رُكْنُ الأَوْلِيَاءِ
- ٥٦٤ ١١٨٥ رُكْنُ البِلَادِ
- ٥٦٥ ١١٨٦ رِوَايَةُ التَّبَوُّهِ
- ٥٦٥ ١١٨٧ الرِّزْقِي
- ٥٦٥ ١١٨٨ الرِّزْنَادُ القَادِحُ
- ٥٦٥ ١١٨٩ زَيْنُ الصِّدِّيقَيْنِ
- ٥٦٥ ١١٩٠ زَيْنُ العَابِدِينَ
- ٥٦٦ ١١٩١ زَيْنُ المَوْجِدِينَ
- ٥٦٦ ١١٩٢ سَانِسَةُ العِبَادِ
- ٥٦٧ ١١٩٣ سَاقِي الأَوْلِيَاءِ اللَّهِ
- ٥٦٧ ١١٩٤ سَاقِي الخَوْضِ
- ٥٦٧ ١١٩٥ سَاقِي السَّلْسَبِيلِ
- ٥٦٧ ١١٩٦ سَاقِي المُؤْمِنِينَ
- ٥٦٨ ١١٩٧ سَامِعُ السِّرِّ
- ٥٦٩ ١١٩٨ سَامِعُ الكَلَامِ
- ٥٦٩ ١١٩٩ سَامِعُ النَّخْوَى
- ٥٦٩ ١٢٠٠ سَخَطُهُ سَخَطُ اللَّهِ
- ٥٦٩ ١٢٠١ السَّخِي

- ١٢٠٢ التبراج الأزهر ٥٦٩
- ١٢٠٣ التبراج المنير ٥٦٩
- ١٢٠٤ السعيد ٥٧٠
- ١٢٠٥ تفيز الله ٥٧٠
- ١٢٠٦ سلاله الأطياب ٥٧٠
- ١٢٠٧ سلم له الأغداء ٥٧٠
- ١٢٠٨ سليل الأطياب ٥٧٢
- ١٢٠٩ سليل الأطهار ٥٧٢
- ١٢١٠ السميح ٥٧٢
- ١٢١١ سم قاتل ٥٧٢
- ١٢١٢ سهم الله ٥٧٢
- ١٢١٣ سهم من مرامي الله ٥٧٣
- ١٢١٤ سيد الأترار ٥٧٣
- ١٢١٥ سيد الأشراف ٥٧٣
- ١٢١٦ سيد الأهل ٥٧٣
- ١٢١٧ سيد الخلاجل ٥٧٥
- ١٢١٨ سيد السادات ٥٧٥
- ١٢١٩ سيد في أولياء الله ٥٧٥
- ١٢٢٠ سيد الكريم ٥٧٥
- ١٢٢١ سيد المتقين ٥٧٦
- ١٢٢٢ سيدنا ٥٧٧
- ١٢٢٣ سيف الله المسلول ٥٧٧
- ١٢٢٤ سيف ذي الجلال ٥٧٧
- ١٢٢٥ سيف النبوة ٥٧٧
- ١٢٢٦ شافع الرزقي ٥٧٨
- ١٢٢٧ شافع يوم الدين ٥٧٨

- ٥٧٩ ١٢٢٨ شَاهِدُ اللَّهِ
- ٥٧٩ ١٢٢٩ شَاهِدُ اللَّهِ
- ٥٧٩ ١٢٣٠ شِبْهُ الْأَمِينِ
- ٥٧٩ ١٢٣١ شِبْهُ هَارُونَ
- ٥٨١ ١٢٣٢ شَجَرَةُ التَّقْوَى
- ٥٨١ ١٢٣٣ شَجَرَةُ طُوبَى
- ٥٨١ ١٢٣٤ شَجَرَةُ طَيْبَةٍ
- ٥٨١ ١٢٣٥ شَجَرَةُ التِّدَاءِ
- ٥٨١ ١٢٣٦ الشَّجَرَى
- ٥٨٢ ١٢٣٧ شَدِيدُ الْبَأْسِ
- ٥٨٣ ١٢٣٨ شَرَفُ مَكَّةَ وَ مِنَى
- ٥٨٣ ١٢٣٩ شَقِيْقُ النَّبِيِّ
- ٥٨٣ ١٢٤٠ الشَّهَابُ النَّاقِبِ
- ٥٨٤ ١٢٤١ صَابِرُ الْمُؤْمِنِينَ
- ٥٨٤ ١٢٤٢ صَاحِبُ الْآيَاتِ الْبَاهِرَاتِ
- ٥٨٥ ١٢٤٣ صَاحِبُ الْآيَةِ
- ٥٨٥ ١٢٤٤ صَاحِبُ أَلْفِ رُكْعَةٍ
- ٥٨٥ ١٢٤٥ صَاحِبُ أُمِّ الْكِتَابِ
- ٥٨٥ ١٢٤٦ صَاحِبُ الْأَيَّامِ
- ٥٨٦ ١٢٤٧ صَاحِبُ الْجَاهِ الْعَظِيمِ
- ٥٨٧ ١٢٤٨ صَاحِبُ الْخَرَمِ الْكَرِيمِ
- ٥٨٧ ١٢٤٩ صَاحِبُ الْخَزْوَبِ
- ٥٨٧ ١٢٥٠ صَاحِبُ الْجِلْمِ
- ٥٨٧ ١٢٥١ صَاحِبُ الدَّرَجَةِ الْعُلْيَا
- ٥٨٨ ١٢٥٢ صَاحِبُ الدَّلَالَاتِ
- ٥٨٨ ١٢٥٣ صَاحِبُ دَلِيلِ الْقَاهِرِ

- ٥٨٩ ١٢٥٤ صَاحِبُ رَدِّ الشَّمْسِ
- ٥٨٩ ١٢٥٥ صَاحِبُ الرَّهْدِ
- ٥٨٩ ١٢٥٦ صَاحِبُ السَّوَابِقِ
- ٥٨٩ ١٢٥٧ صَاحِبُ سُورَةِ الْعَادِيَاتِ
- ٥٩٠ ١٢٥٨ صَاحِبُ سَيْفِ الْبَاتِرِ
- ٥٩٠ ١٢٥٩ صَاحِبُ الشَّانِ الْكَبِيرِ
- ٥٩١ ١٢٦٠ صَاحِبُ الشَّفَاعَةِ
- ٥٩١ ١٢٦١ صَاحِبُ الشَّفَاعَةِ الْمَقْبُولَةِ
- ٥٩١ ١٢٦٢ صَاحِبُ الطَّوَائِلِ
- ٥٩١ ١٢٦٣ صَاحِبُ الْفُرُوزَاتِ
- ٥٩٢ ١٢٦٤ صَاحِبُ الْقَضَائِلِ
- ٥٩٢ ١٢٦٥ صَاحِبُ الْقُضْلِ
- ٥٩٣ ١٢٦٦ صَاحِبُ الْمَعَالِي
- ٥٩٣ ١٢٦٧ صَاحِبُ الْمُعْجَزَاتِ الْفَاهِرَاتِ
- ٥٩٣ ١٢٦٨ صَاحِبُ الْمَقَامِ الْعَظِيمِ
- ٥٩٣ ١٢٦٩ صَاحِبُ الْمَقَامِ الْمُخْمُودِ
- ٥٩٣ ١٢٧٠ صَاحِبُ الْمَقَامَاتِ الْمَشْهُورَةِ
- ٥٩٤ ١٢٧١ صَاحِبُ الْمَكَارِمِ
- ٥٩٤ ١٢٧٢ صَاحِبُ الْمَكْرَمَاتِ
- ٥٩٥ ١٢٧٣ صَاحِبُ الْمَنَاقِبِ
- ٥٩٥ ١٢٧٤ صَاحِبُ الْمَنْهَلِ الْجَلِيلِ
- ٥٩٥ ١٢٧٥ صَاحِبُ الْمَوَاقِفِ الْمَشْهُورَةِ
- ٥٩٥ ١٢٧٦ صَاحِبُ الْمَوْرِدِ التَّبِيلِ
- ٥٩٦ ١٢٧٧ صَاحِبُ مِيرَاثِ التُّبُوَّةِ
- ٥٩٦ ١٢٧٨ صَاحِبُ النَّجْدَةِ
- ٥٩٧ ١٢٧٩ صَاحِبُ النَّوَائِلِ

- ١٢٨٠ صَاحِبُ التُّهَى ٥٩٧
- ١٢٨١ الصَّادِعُ ٥٩٧
- ١٢٨٢ صَادِقُ الْقَوْلِ ٥٩٧
- ١٢٨٣ الصِّرَاطُ الْوَاضِحُ ٥٩٧
- ١٢٨٤ الصَّفْوَةُ ٥٩٨
- ١٢٨٥ صَفْوَةُ النَّبِيِّ ٥٩٨
- ١٢٨٦ الصَّفِيُّ ٥٩٨
- ١٢٨٧ الصَّوَامُ ٥٩٩
- ١٢٨٨ الصَّيْبُ الْهَاطِلُ ٥٩٩
- ١٢٨٩ الصِّيَاءُ الْأَزْهَرُ ٥٩٩
- ١٢٩٠ طَاعَتُهُ طَاعَةَ اللَّهِ ٥٩٩
- ١٢٩١ الطَّالِبُ ٥٩٩
- ١٢٩٢ طه ٦٠٠
- ١٢٩٣ الطَّاهِرُ الْمُقَدَّسُ ٦٠١
- ١٢٩٤ طَوِيلُ الْبَاعِ ٦٠١
- ١٢٩٥ الطُّهْرُ ٦٠١
- ١٢٩٦ طَيِّبُ الْوِلَادَةِ ٦٠٢
- ١٢٩٧ الطَّاعِبُ ٦٠٢
- ١٢٩٨ عَادِلٌ فِي الْخِلَافَةِ ٦٠٢
- ١٢٩٩ عَادِلٌ فِي الرَّعِيَةِ ٦٠٣
- ١٣٠٠ عَالِمٌ بِحُدُودِ اللَّهِ ٦٠٣
- ١٣٠١ الْعَالِمُ الْمُبِينُ ٦٠٣
- ١٣٠٢ عَالِي النَّسَبِ وَ الشَّرَفِ ٦٠٣
- ١٣٠٣ عَامِلٌ بِالْكِتَابِ ٦٠٣
- ١٣٠٤ الْعَيْدُ الصَّالِحُ ٦٠٤
- ١٣٠٥ عَدَّةُ الْمَعَادِ ٦٠٤

- ١٣٠٦ الْعَذَابُ الصَّابِ ٦٠٥
- ١٣٠٧ عَزُوقُ الثَّرَى ٦٠٥
- ١٣٠٨ عِضْمَةُ الْأَوْلِيَاءِ ٦٠٥
- ١٣٠٩ عِضْمَةُ الْمُؤْمِنِينَ ٦٠٥
- ١٣١٠ عَظِيمُ الْأَجْرِ ٦٠٥
- ١٣١١ عَظِيمُ الْحَالِ ٦٠٦
- ١٣١٢ عَظِيمُ الْمِرَاسِ ٦٠٧
- ١٣١٣ الْعَقَبِيُّ ٦٠٧
- ١٣١٤ عَقْلُهُ مِنْ عَقْلِ الرَّسُولِ ٦٠٧
- ١٣١٥ عِلْمُ التَّقَى ٦٠٧
- ١٣١٦ عِلْمُ الْمُؤْمِنِينَ ٦٠٧
- ١٣١٧ عِلْمُ الْمُهْتَدِينَ ٦٠٨
- ١٣١٨ عِلْمُهُ مِنْ عِلْمِ الرَّسُولِ ٦٠٨
- ١٣١٩ عِمَادُ الْأَتْقِيَاءِ ٦٠٨
- ١٣٢٠ عِمَادُ الْأَرْضِ ٦٠٩
- ١٣٢١ عِمَادُ الْأَضْفِيَاءِ ٦٠٩
- ١٣٢٢ عِمَادُ الدِّينِ ٦٠٩
- ١٣٢٣ عِنَاصِرُ الْأَخْيَارِ ٦٠٩
- ١٣٢٤ عُنْصُرُ الْأَبْرَارِ ٦٠٩
- ١٣٢٥ عَيْبَةُ عِلْمِ اللَّهِ ٦١٠
- ١٣٢٦ عَيْبَةُ غَيْبِ اللَّهِ ٦١٠
- ١٣٢٧ عَيْنُ الْمُؤْمِنِينَ ٦١١
- ١٣٢٨ غَابِلُ الرَّهْرَاءِ ٦١١
- ١٣٢٩ غَايَةُ مَنْ بَرَأَهُ اللَّهُ ٦١١
- ١٣٣٠ غَلْظَةُ الْكَافِرِينَ ٦١١
- ١٣٣١ غِيَاثُ الْمُسْتَعِيثِينَ ٦١١

- ١٣٣٢ غِيَاثُ الْمُكْرُوبِينَ ٦١٢
- ١٣٣٣ الْغَيْثُ ٦١٣
- ١٣٣٤ غَيْظُ الْفَجَارِ ٦١٣
- ١٣٣٥ غَيْظُ الْكَافِرِينَ ٦١٣
- ١٣٣٦ فَارِسُ الْمُؤْمِنِينَ ٦١٣
- ١٣٣٧ الْفَارِقُ ٦١٤
- ١٣٣٨ الْفَارُوقُ الْأَزْهَرُ ٦١٤
- ١٣٣٩ الْفَارُوقُ بِالْقِسْطِ ٦١٤
- ١٣٤٠ الْفَارُوقُ الْمُبِينُ ٦١٦
- ١٣٤١ فَاصِلُ الْحُكْمِ ٦١٦
- ١٣٤٢ فَاضِحُ الْأَفْرَانِ ٦١٦
- ١٣٤٣ الْفَاضِلُ عَلَى الْمُجَاهِدِينَ ٦١٦
- ١٣٤٤ فَائِذُ الْأَسِيرِ ٦١٦
- ١٣٤٥ فَدَائِي التَّيْبِ ٦١٧
- ١٣٤٦ الْفَرْعُ الْكَرِيمُ ٦١٧
- ١٣٤٧ فَرِيضَةُ الْعَضْرِ ٦١٨
- ١٣٤٨ فَضْلُ الْخُطَابِ ٦١٨
- ١٣٤٩ فَضْلُ الْقَضَاءِ ٦١٨
- ١٣٥٠ فَضْلُهُ لَا يَخْفَى ٦١٨
- ١٣٥١ فُلُكُ التَّجَاهِ ٦١٩
- ١٣٥٢ قَائِدُ الْأَخْيَارِ ٦١٩
- ١٣٥٣ قَائِدُ الْأُمَّمِ ٦١٩
- ١٣٥٤ قَائِلُ الْحَقِّ ٦٢٠
- ١٣٥٥ الْقَائِمُ بِأَمْرِ اللَّهِ ٦٢٠
- ١٣٥٦ قَاتِلُ الْأَبْطَالِ ٦٢٠
- ١٣٥٧ قَاتِلُ الْأَشْقِيَاءِ ٦٢٠

- ٦٢١ ١٣٥٨ قَاتِلُ خَيْبَرَ
- ٦٢٢ ١٣٥٩ قَاتِلُ الشُّجْعَانِ
- ٦٢٢ ١٣٦٠ قَاتِلُ عَمْرٍو
- ٦٢٢ ١٣٦١ قَاتِلُ الْمُشْرِكِينَ
- ٦٢٢ ١٣٦٢ الْقَاسِمُ بِالسُّوَيْهِ
- ٦٢٣ ١٣٦٣ قَاسِمُ النَّارِ
- ٦٢٣ ١٣٦٤ قَاصِمُ الْكُفْرَةِ
- ٦٢٤ ١٣٦٥ قَاصِمُ الْمُعْتَدِينَ
- ٦٢٤ ١٣٦٦ الْقَاضِي
- ٦٢٤ ١٣٦٧ الْقَاضِي الْأَعْلَى
- ٦٢٤ ١٣٦٨ قَاطِعُ الْأَضْلَابِ
- ٦٢٤ ١٣٦٩ قَالِعُ الْبَابِ
- ٦٢٤ ١٣٧٠ قَالِعُ الصَّخْرَةِ
- ٦٢٤ ١٣٧١ قَامِعُ الْمُلْجِدِينَ
- ٦٢٤ ١٣٧٢ قَتِيلُ اللَّهِ
- ٦٢٤ ١٣٧٣ قُدْوَةُ الصَّادِقِينَ
- ٦٢٧ ١٣٧٤ قُدْوَةُ الصَّالِحِينَ
- ٦٢٨ ١٣٧٥ قُدْوَةُ الْمُؤْمِنِينَ
- ٦٢٨ ١٣٧٦ الْقَرِيبُ
- ٦٢٨ ١٣٧٧ قَرِينُ الْبُتُولِ
- ٦٢٨ ١٣٧٨ قَسِيمُ الْجَنَّةِ وَ لَطَى
- ٦٢٨ ١٣٧٩ قَطْبُ الْأَطْيَابِ
- ٦٢٩ ١٣٨٠ قَوَاعِدُ الرِّسَالَةِ
- ٦٢٩ ١٣٨١ الْقَوَامُ
- ٦٢٩ ١٣٨٢ قُوْتُهُ الْخُلُ
- ٦٢٩ ١٣٨٣ الْقَوَى فِي أَمْرِ اللَّهِ

- ١٣٨٤ الْقَيْمُ ٦٢٩
- ١٣٨٥ الْكَادِحُ ٦٣٠
- ١٣٨٦ كَاشِفُ الْغَمْرَاتِ ٦٣٠
- ١٣٨٧ كَاشِفُ الْكَرْبِ ٦٣٠
- ١٣٨٨ كَاشِفُ بُنْسِ الْبَاطِلِ ٦٣٠
- ١٣٨٩ كَاشِفُ الْمَخْلِ ٦٣١
- ١٣٩٠ كَاطِمُ الْغَيْظِ ٦٣١
- ١٣٩١ كَبَشُ الْعِرَاقِ ٦٣٢
- ١٣٩٢ كَرَمُ اللَّهِ وَجْهَهُ ٦٣٢
- ١٣٩٣ كَفُّو الزَّهْرَاءِ ٦٣٢
- ١٣٩٤ كَلِمَةُ اللَّهِ ٦٣٢
- ١٣٩٥ كَلِمَةُ اللَّهِ الْحُسْنَى ٦٣٣
- ١٣٩٦ كَلِمَةُ الرَّخْمَنِ ٦٣٤
- ١٣٩٧ كَلِمَةُ الرَّسُولِ ٦٣٤
- ١٣٩٨ كَلِيمُ الْأَقْوَامِ ٦٣٤
- ١٣٩٩ كَنْزُ الْمَسَاكِينِ ٦٣٤
- ١٤٠٠ كَنْفُ الْفُقَرَاءِ ٦٣٤
- ١٤٠١ الْكَوْتَرُ ٦٣٥
- ١٤٠٢ كَهْفُ أُولَى الْجِجَى ٦٣٥
- ١٤٠٣ الْكَهْفُ الْخَصِينُ ٦٣٦
- ١٤٠٤ كَهْفُ الْفُقَرَاءِ ٦٣٦
- ١٤٠٥ كَهْفُ النَّجَاهِ ٦٣٦
- ١٤٠٦ لَا يَدْرِكُهُ الْأَخْزُونَ ٦٣٧
- ١٤٠٧ لِبَاسُهُ كَرَابِيسُ ٦٣٧
- ١٤٠٨ لِسَانُ الْحَقِ ٦٣٧
- ١٤٠٩ لِسَانُ جُكْمِهِ الْعَابِدِينَ ٦٣٨

- ١٤١٠ لِّلْخَيْرِ دُوَ اضْطِنَاعٍ ٦٣٨
- ١٤١١ لَمْ يَسْبِقْهُ الْأَوْلُونَ ٦٣٨
- ١٤١٢ لَمْ يَكْفُرْ طَرْفَهُ عَيْنٍ ٦٣٨
- ١٤١٣ لَيْثُ الْجِجَارِ ٦٣٨
- ١٤١٤ لَيْثُ الْمُؤَجِدِينَ ٦٣٨
- ١٤١٥ مَاوَى التُّقَى ٦٣٩
- ١٤١٦ الْمُؤَيَّدُ بِجَبْرَائِيلَ ٦٣٩
- ١٤١٧ مُؤَيَّدُ الدِّينِ ٦٣٩
- ١٤١٨ مَاءُ السَّمَاءِ ٦٣٩
- ١٤١٩ مَا اخْتَلَفَتْ أَقْوَالُهُ ٦٣٩
- ١٤٢٠ مَا تَقَلَّبَتْ أَحْوَالُهُ ٦٤٠
- ١٤٢١ مَا تَنَاقَضَتْ أَفْعَالُهُ ٦٤٠
- ١٤٢٢ الْمَاضِي عَلَى سَنَةِ اللَّهِ ٦٤٠
- ١٤٢٣ مَا وَضَعَ أَجْرَهُ عَلَى أَجْرِهِ ٦٤٠
- ١٤٢٤ الْمُؤْتَدِي بِشَرَائِعِ الْحَقِّ ٦٤٠
- ١٤٢٥ الْمُؤْتَدِي ٦٤١
- ١٤٢٦ مُبْطَلُ الشِّرْكِ ٦٤٢
- ١٤٢٧ مُبْطَلُ كَيْدِ الشَّيْطَانِ ٦٤٢
- ١٤٢٨ مُبْغِضُهُ مُلْعُونَ ٦٤٢
- ١٤٢٩ الْمُؤْتَدِي ٦٤٣
- ١٤٣٠ مُبِيدُ الْأَقْرَانِ ٦٤٤
- ١٤٣١ مُبِيدُ الْكُتَائِبِ ٦٤٤
- ١٤٣٢ مُبِيدُ الْمُشْرِكِينَ ٦٤٤
- ١٤٣٣ مُبِيرُ الْكُفْرَةِ ٦٤٤
- ١٤٣٤ مُبِيرُ مَرْحَبٍ ٦٤٤
- ١٤٣٥ مُبِيرُ الْمُشْرِكِينَ ٦٤٤

- ٦٤٥ ١٤٣٦ مُبَيِّنُ الْمَشْكَلاتِ
- ٦٤٥ ١٤٣٧ الْمُتَنَبِّرُ
- ٦٤٦ ١٤٣٨ مُجازِي الخُلُقِ
- ٦٤٦ ١٤٣٩ مُجاهِدُ المارقينَ
- ٦٤٦ ١٤٤٠ المُجْتَهِدُ
- ٦٤٦ ١٤٤١ المُجِدُّ
- ٦٤٦ ١٤٤٢ مُجَلِي إرادَةِ اللَّهِ
- ٦٤٧ ١٤٤٣ مُجَلِي الخُطابِ
- ٦٤٧ ١٤٤٤ مُجَهِّزُ الرُّسولِ
- ٦٤٨ ١٤٤٥ مُحالِفٌ لِلتَّقِي
- ٦٤٨ ١٤٤٦ المُحامِي المُسْلِمِينَ
- ٦٤٨ ١٤٤٧ المُخْتَسِبُ
- ٦٤٨ ١٤٤٨ المُخَجِّجَةُ الواضِحَةُ
- ٦٤٨ ١٤٤٩ المُخَرِّمُ
- ٦٤٩ ١٤٥٠ مُحْكَمُ التَّفْسِيرِ
- ٦٤٩ ١٤٥١ المُخَلِّلُ
- ٦٥٠ ١٤٥٢ مَخِي اللَّيْلِ
- ٦٥٠ ١٤٥٣ مُخاطِبُ الثُّغبانِ
- ٦٥٠ ١٤٥٤ مُخاطِبُ جَبْرِئِيلَ
- ٦٥٠ ١٤٥٥ مُخاطِبُ الدِّبِّ
- ٦٥١ ١٤٥٦ مُخالِفٌ لِلهَوَى
- ٦٥٢ ١٤٥٧ المُخَيِّرُ
- ٦٥٢ ١٤٥٨ المُخَيِّرُ عَنِ الأَنارِ
- ٦٥٢ ١٤٥٩ المُخْصُوصُ بِجَبْرِئِيلِ الجِباءِ
- ٦٥٢ ١٤٦٠ المُخْصُوصُ بِحُكْمِ التَّأويلِ
- ٦٥٣ ١٤٦١ المُخْصُوصُ بِذِي الفُقارِ

- ١٤٦٢ المَخْصُوصُ بِالطَّاهِرَةِ ٦٥٣
- ١٤٦٣ المَخْصُوصُ بِعِلْمِ التَّنْزِيلِ ٦٥٤
- ١٤٦٤ المَخْصُوصُ بِمَدْحِهِ اللَّهُ ٦٥٤
- ١٤٦٥ المَخْلُصُ لِبِطَاعَةِ اللَّهِ ٦٥٤
- ١٤٦٦ المَخْلُوقُ مِنْ طِينِهِ الرَّسُولِ ٦٥٤
- ١٤٦٧ مُدْرِكُ الْقَارِ ٦٥٤
- ١٤٦٨ المَذْفُونُ بِاللَّيْلِ ٦٥٥
- ١٤٦٩ المَذْيَرُ ٦٥٥
- ١٤٧٠ مَدْنَى ٦٥٦
- ١٤٧١ مَذِلُّ الرِّقَابِ ٦٥٦
- ١٤٧٢ مَرْغَمُ الْفَجْرِ ٦٥٦
- ١٤٧٣ الْمَرْوَجُ فِي السَّمَاءِ ٦٥٦
- ١٤٧٤ مَرْبِلُ الشَّكِّ ٦٥٦
- ١٤٧٥ مُسْتَنْقِدُ الشَّيْخَةِ ٦٥٧
- ١٤٧٦ مَسْلِكُ الْجَنَّةِ ٦٥٧
- ١٤٧٧ مِشْكَاهُ ضِيَاءِ اللَّهِ ٦٥٨
- ١٤٧٨ الْمَشْجَرُ ٦٥٨
- ١٤٧٩ مِضْبَاحُ الضِّيَاءِ ٦٥٨
- ١٤٨٠ مِضْبَاحُ نُورِ اللَّهِ ٦٥٨
- ١٤٨١ مُصَدِّقُ الرَّسُولِ ٦٥٨
- ١٤٨٢ الْمُضَلَّى عَلَى الرَّسُولِ ٦٥٩
- ١٤٨٣ مَطْلُوبٌ كُلِّ طَالِبٍ ٦٦٠
- ١٤٨٤ الْمُطَهَّرُ مِنَ الرَّيْبِ ٦٦٠
- ١٤٨٥ الْمُطَهَّرُ مِنَ الْعَيْبِ ٦٦٠
- ١٤٨٦ الْمُطِيعُ ٦٦٠
- ١٤٨٧ مُطَهَّرُ آيَاتِ ٦٦٠

- ١٤٨٨ مُظْهِرُ الْبَرَاهِينِ ٦٦١
- ١٤٨٩ مُظْهِرُ الْعَجَائِبِ ٦٦١
- ١٤٩٠ مُظْهِرُ الْمَاءِ الْمَعِينِ ٦٦١
- ١٤٩١ مُعَافَى عَنِ النَّاسِ ٦٦٢
- ١٤٩٢ الْمُغْتَبِكُفُ ٦٦٢
- ١٤٩٣ مُعْجِبُ الْمَلَائِكَةِ ٦٦٢
- ١٤٩٤ مُعْجِزُ الرِّسَالَةِ ٦٦٢
- ١٤٩٥ مَعْدِنُ حُكْمِ اللَّهِ ٦٦٣
- ١٤٩٦ مَعْدِنُ الْحِكْمَةِ ٦٦٤
- ١٤٩٧ مَعْدِنُ الْفِخَارِ ٦٦٤
- ١٤٩٨ مَعْدِنُ الْكِرَامِ ٦٦٤
- ١٤٩٩ مِعْرُ الدِّينِ ٦٦٤
- ١٥٠٠ الْمَغْضُومُ مِنَ الْخَلَلِ ٦٦٤
- ١٥٠١ الْمَغْضُومُ مِنَ الرِّزْلِ ٦٦٥
- ١٥٠٢ مَعْصِيَتُهُ مَعْصِيَةُ اللَّهِ ٦٦٦
- ١٥٠٣ مَعْلِنُ الْأَخْيَارِ ٦٦٦
- ١٥٠٤ مَعْلِنُ الْحَقِّ - بِالْحَقِّ ٦٦٦
- ١٥٠٥ مَعِينُ الْفَقِيرِ ٦٦٦
- ١٥٠٦ الْمُغْتَضَبُ ٦٦٦
- ١٥٠٧ مِفْتَاحُ الظَّفَرِ ٦٦٧
- ١٥٠٨ مَفْرَقُ الْأَخْرَابِ ٦٦٧
- ١٥٠٩ الْمَقْطُومُ ٦٦٧
- ١٥١٠ الْمِقْدَامُ ٦٦٨
- ١٥١١ مَقْلَبُ الْأَحْوَالِ ٦٦٨
- ١٥١٢ مَقِيمُ الْأَحْكَامِ ٦٦٨
- ١٥١٣ مَقِيمُ الصَّلَاةِ ٦٦٨

- ١٥١٤ مَكْدُودٌ فِي ذَاتِ اللَّهِ ٦٦٩
- ١٥١٥ مَكْتَبُ الْأَصْنَامِ ٦٦٩
- ١٥١٦ مَكَلِمَةُ الْجُمُحِمَةِ ٦٧٠
- ١٥١٧ مَكَلِمَةُ الدَّرَاجِ ٦٧٠
- ١٥١٨ مَكَلِمَةُ الْفُثَيْيَةِ ٦٧٠
- ١٥١٩ الْمَكِّي ٦٧١
- ١٥٢٠ مَكِينُ الْأَسَاسِ ٦٧٢
- ١٥٢١ مَلَارِمٌ مِنْهَاجِ الرَّسُولِ ٦٧٢
- ١٥٢٢ الْمَلْجَأُ ٦٧٢
- ١٥٢٣ مَلْجَأُ دَوَى التَّهْيِ ٦٧٢
- ١٥٢٤ الْمُمَضِي ٦٧٢
- ١٥٢٥ مَمَيِّزُ الْمُنَافِقِينَ ٦٧٣
- ١٥٢٦ مَنَاجِي الرَّسُولِ ٦٧٣
- ١٥٢٧ مَنَارُ التَّقَى ٦٧٤
- ١٥٢٨ مَنَارُ الْيَقِينِ ٦٧٤
- ١٥٢٩ مَنْبِغُ الْقَلْبِ ٦٧٤
- ١٥٣٠ الْمُنْتَجَبُ ٦٧٤
- ١٥٣١ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَى ٦٧٥
- ١٥٣٢ الْمُنْجَى ٦٧٥
- ١٥٣٣ الْمُنَزَّةُ مِنَ الرَّيْبِ ٦٧٦
- ١٥٣٤ الْمُنْصُورُ بِمِيكَائِيلَ ٦٧٦
- ١٥٣٥ الْمُنْعُوتُ ٦٧٦
- ١٥٣٦ مَنَّكَسُ الزَّيَابِ ٦٧٦
- ١٥٣٧ مِنْهَاجُ التَّقَى ٦٧٦
- ١٥٣٨ مِنْهَاجُ الصِّدْقِ ٦٧٦
- ١٥٣٩ الْمُؤْتُورُ ٦٧٧

- ١٥٤٠ مَوْضِعُ السُّبُلِ ٦٧٧
- ١٥٤١ مَوْضِعُ الْحِكْمِ ٦٧٧
- ١٥٤٢ مَوْضِعُ سِرِّ اللَّهِ ٦٧٨
- ١٥٤٣ مَوْضِعُ مِثْيَةِ اللَّهِ ٦٧٨
- ١٥٤٤ الْمُوقِفِ ٦٧٨
- ١٥٤٥ مَوْلَانَا ٦٧٨
- ١٥٤٦ مَوْلُودُ الْكُفْبَةِ ٦٧٨
- ١٥٤٧ الْمُهَاجِرِي ٦٧٩
- ١٥٤٨ مَهْبِطُ الرُّوحِ الْأَمِينِ ٦٨٠
- ١٥٤٩ الْمُهْدَبُ الصِّفَى ٦٨٠
- ١٥٥٠ الْمُهْدَبُ الْكَرِيمُ ٦٨٠
- ١٥٥١ الْمُهْدَبُ مِنَ الرَّزْلِ ٦٨٠
- ١٥٥٢ الْمُهْدَبُ مِنَ الْغَيْبِ ٦٨٠
- ١٥٥٣ الْمُهَيِّمِنُ ٦٨١
- ١٥٥٤ مِيزَانُ الْأَعْمَالِ ٦٨١
- ١٥٥٥ مِيزَانُ الْقِسْطِ ٦٨١
- ١٥٥٦ مِيزَانُ يَوْمِ الْحِسَابِ ٦٨٢
- ١٥٥٧ نَاصِرُ اللَّهِ ٦٨٢
- ١٥٥٨ نَاصِرُ الْإِسْلَامِ ٦٨٢
- ١٥٥٩ نَاصِرُ الْمَظْلُومِ ٦٨٢
- ١٥٦٠ النَّاطِقُ بِحُجَّةِ اللَّهِ ٦٨٢
- ١٥٦١ النَّاطِقُ بِالْحِكْمَةِ ٦٨٣
- ١٥٦٢ النَّاطِقُ بِالصَّوَابِ ٦٨٣
- ١٥٦٣ نَالَ الْعُلَا ٦٨٤
- ١٥٦٤ النَّامُوسُ الْأَنْوَرُ ٦٨٤
- ١٥٦٥ نَامُوسُ الدَّهْرِ ٦٨٤

- ١٥٦٦ التَّاهِي غِي الْمُنْكَرِ ٦٨٤
- ١٥٦٧ التَّجْمُ اللَّائِحُ ٦٨٤
- ١٥٦٨ نِعْمَ التَّصِيرُ ٦٨٥
- ١٥٦٩ التَّيْمَةُ السَّابِغَةُ ٦٨٥
- ١٥٧٠ تُقَطُّهُ دَائِرَةُ الْإِمَامَةِ ٦٨٦
- ١٥٧١ التَّيْمَةُ التَّامِغَةُ ٦٨٦
- ١٥٧٢ التَّقَى ٦٨٦
- ١٥٧٣ نُورُ اللَّهِ الرَّاهِزُ ٦٨٦
- ١٥٧٤ التُّورُ الْأُنُورُ ٦٨٧
- ١٥٧٥ التُّورُ التَّامُّ ٦٨٧
- ١٥٧٦ التُّورُ السَّاطِعُ ٦٨٧
- ١٥٧٧ التُّورُ الْعَاقِبُ ٦٨٨
- ١٥٧٨ نُورٌ لَا يَطْفَأُ ٦٨٨
- ١٥٧٩ نُورُ الْمُجَاهِدِينَ ٦٨٨
- ١٥٨٠ التُّورُ الْمُضْطَفَى ٦٨٨
- ١٥٨١ نَهَايُهُ مَنْ ذَرَأَ اللَّهَ ٦٨٨
- ١٥٨٢ وَارِثُ آدَمَ ٦٨٩
- ١٥٨٣ وَارِثُ إِبْرَاهِيمَ ٦٨٩
- ١٥٨٤ وَارِثُ الْأَحْكَامِ ٦٨٩
- ١٥٨٥ وَارِثُ الْأَنْبِيَاءِ ٦٩٠
- ١٥٨٦ وَارِثُ جَمِيعِ الْأَوْصِيَاءِ ٦٩٠
- ١٥٨٧ وَارِثُ دَاوُدَ ٦٩٠
- ١٥٨٨ وَارِثُ عِلْمِ الْأَنْبِيَاءِ ٦٩٠
- ١٥٨٩ وَارِثُ عِلْمِ الْأَوَّلِينَ وَ الْأَخْرَبِينَ ٦٩١
- ١٥٩٠ وَارِثُ عِيسَى ٦٩١
- ١٥٩١ وَارِثُ الْمَشْعَرِينَ ٦٩١

- ١٥٩٢ وارث موسى ٦٩٣
- ١٥٩٣ وارث التَّيْبِينِ ٦٩٣
- ١٥٩٤ وارث نُوحٍ ٦٩٣
- ١٥٩٥ وارث هُودٍ ٦٩٣
- ١٥٩٦ وَاضِحِ السَّبِيلِ ٦٩٣
- ١٥٩٧ وَالِدِ الْأَيْمَةِ الْأَبْرَارِ ٦٩٤
- ١٥٩٨ وَالِدِ الْأَيْمَةِ الْأَطْهَارِ ٦٩٤
- ١٥٩٩ وَالِدِ الْأَيْمَةِ الْأَمْنَاءِ ٦٩٤
- ١٦٠٠ وَالِدِ الْأَيْمَةِ الْبُرُزَةِ ٦٩٤
- ١٦٠١ وَالِدِ الْأَيْمَةِ الْمُرْضِيَيْنِ ٦٩٤
- ١٦٠٢ وَالِي الْأَخْرَارِ ٦٩٤
- ١٦٠٣ وَجْهَ اللَّهِ الْمُضِيِّ ء ٦٩٤
- ١٦٠٤ الْوَجِيهَ ٦٩٤
- ١٦٠٥ وَسَيْلَةَ اللَّهِ ٦٩٧
- ١٦٠٦ الْوَفَى ٦٩٧
- ١٦٠٧ وَلِي أَمْرِ اللَّهِ ٦٩٧
- ١٦٠٨ وَلِي الْأَوْلِيَاءِ ٦٩٩
- ١٦٠٩ وَلِي الْجَزَاءِ ٦٩٩
- ١٦١٠ هَاجِزُ اللَّذَاتِ ٦٩٩
- ١٦١١ الْهَادِي إِلَى الرَّشَادِ ٦٩٩
- ١٦١٢ هَازِمُ الْأَخْرَابِ ٦٩٩
- ١٦١٣ الْهُمَامُ ٧٠٠
- ١٦١٤ الْهَيْكَلُ الثُّورَانِي ٧٠٠
- ١٦١٥ يَبَاشِرُ الْقِتَالَ بِنَفْسِهِ ٧٠٠
- ١٦١٦ يَخْذُو حَذُو الرَّسُولِ ٧٠٠
- ١٦١٧ يَدُ اللَّهِ الْيَاسِطَةُ ٧٠٠

- ٧٠٢ ١٦١٨ يَدُ الرَّسُولِ
- ٧٠٢ ١٦١٩ يُزْوَرُهُ اللَّهُ
- ٧٠٢ ١٦٢٠ يُزْوَرُهُ الْأَنْبِيَاءُ
- ٧٠٢ ١٦٢١ يُزْوَرُهُ الْمُؤْمِنُونَ
- ٧٠٢ ١٦٢٢ يُزْوَرُهُ الْمَلَائِكَةُ
- ٧٠٢ ١٦٢٣ يس
- ٧٠٣ ١٦٢٤ يَغْسُوبُ الْإِيمَانِ
- ٧٠٣ ١٦٢٥ يَوْمُ الْأَحَدِ
- ٧٠٥ فصل پنجم: امیرالمؤمنین علیه السلام در گفتار محبتین و مخالفین
- ٧٠٥ اشاره
- ٧٠٥ مقدمه
- ٧٠٦ ١٦٢٦ الْأَجْدُ بِالْقُلُوبِ
- ٧٠٦ ١٦٢٧ آيَاتُهُ ثَمَانُ مِائَةٍ
- ٧٠٦ ١٦٢٨ الْأَبُ الرَّحِيمِ
- ٧٠٦ ١٦٢٩ أَبَادُ الْفِتْرَةِ
- ٧٠٨ ١٦٣٠ أَبَدُ الْأَوْصَافِ
- ٧٠٨ ١٦٣١ أَبْلَغُ الْوَاعِظِينَ
- ٧٠٨ ١٦٣٢ ابْنُ أَبِي طَالِبٍ
- ٧١٠ ١٦٣٣ ابْنُ فَاطِمَةَ
- ٧١٠ ١٦٣٤ أَبُو الْحَسَنِ
- ٧١٠ ١٦٣٥ أَبُو زَيْنَبٍ
- ٧١٠ ١٦٣٦ أَبُو السَّيِّدِينَ
- ٧١٠ ١٦٣٧ أَبُو شَبْرٍ
- ٧١٠ ١٦٣٨ أَبُو شُبَيْرٍ
- ٧١١ ١٦٣٩ أَبُو الْعَلَوِيِّينَ
- ٧١١ ١٦٤٠ أَبُو مُحَمَّدٍ

- ٧١٢ ١٦٤١ أَبُو التَّوْرِينِ
- ٧١٢ ١٦٤٢ إِتْبَاعُهُ عَهْدٌ مَغْهُودٌ
- ٧١٢ ١٦٤٣ أَجْمَعُ خِصَالَ الْخَيْرِ
- ٧١٢ ١٦٤٤ أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا
- ٧١٨ ١٦٤٥ أَحَقُّ الْمُسْلِمِينَ بِالْجِلَافَةِ
- ٧١٨ ١٦٤٦ أَحَقُّ النَّاسِ بِالْأَمْرِ
- ٧١٨ ١٦٤٧ أَخُو طُ الْقَوْمِ
- ٧١٨ ١٦٤٨ أَخَذَ الْعِلْمَ فَوَفَّرَهُ
- ٧٢٠ ١٦٤٩ إِذْخَرَ قَبْرَهُ نُوحٌ
- ٧٢١ ١٦٥٠ أَذْرَكَ أَوْ تَارَ مَا طَلَبَ الْقَوْمُ
- ٧٢١ ١٦٥١ أَدْنَى الْوَسِيلَةِ
- ٧٢١ ١٦٥٢ أَذَلَّ اللَّهُ بِهِ الْمُشْرِكِينَ
- ٧٢١ ١٦٥٣ أَرْكَانُ الْهُدَى
- ٧٢١ ١٦٥٤ أَرَى
- ٧٢٢ ١٦٥٥ الْأَرْبَعِي
- ٧٢٥ ١٦٥٦ أَزَالَ الشُّكُوكَ
- ٧٢٥ ١٦٥٧ أَسْبَغَ الطَّهَوْرَ فِي السَّبْرَاتِ
- ٧٢٥ ١٦٥٨ اسْتَقْبَى عَزُوقَهُ مِنْ مَنْبَعِ النَّبَوِّهِ
- ٧٢٦ ١٦٥٩ أَسَدُ الْقُرَيْشِ
- ٧٢٦ ١٦٦٠ الْأَسَدُ الْمُفْتَرِشُ
- ٧٢٦ ١٦٦١ أَسْمَخَ كُلِّ ذِي كَفَيْنِ
- ٧٢٦ ١٦٦٢ أَشْبَهَ الْقَوْمَ بِرَسُولِ اللَّهِ
- ٧٢٦ ١٦٦٣ أَشَدُّ الْقَوْمِ يَقِينًا
- ٧٢٧ ١٦٦٤ أَشْرَفَ الْخَلْقِ
- ٧٢٧ ١٦٦٥ أَشْرَفَ الْمَنْزِلِ
- ٧٢٨ ١٦٦٦ الْأَصْبُ

- ٧٢٨ ١٦٦٧ أَضُوبُ الْقَوْمِ مُنْطِقًا -
- ٧٢٨ ١٦٦٨ أَعْجَزَ مَنْ بَعْدَهُ -
- ٧٢٨ ١٦٦٩ الْأَعْرَفُ بِاللَّهِ -
- ٧٢٩ ١٦٧٠ الْأَعْرَفُ بِالسُّنَنِ -
- ٧٣٠ ١٦٧١ الْأَعْرَفُ بَيْنَ أَصْحَابِهِ -
- ٧٣٠ ١٦٧٢ أَعْرَفُ الْقَوْمِ -
- ٧٣٠ ١٦٧٣ أَعَزَّ اللَّهُ بِهِ الْمُسْلِمِينَ -
- ٧٣٠ ١٦٧٤ الْأَعَزُّ الْمَأْتُورُ -
- ٧٣١ ١٦٧٥ أَعَزُّ النَّاسِ مَقَامًا -
- ٧٣١ ١٦٧٦ أَعْظَمُ الْجِهَادِ سَهْمًا -
- ٧٣٢ ١٦٧٧ أَعْظَمُ الْقَوْمِ عِنَاءً -
- ٧٣٢ ١٦٧٨ أَعْظَمُ الْمُهَاجِرِينَ -
- ٧٣٢ ١٦٧٩ أَعْظَمُ النَّاسِ مَنْزِلَةً -
- ٧٣٢ ١٦٨٠ أَعْلَمُ أَهْلِ الْمَدِينَةِ -
- ٧٣٢ ١٦٨١ الْأَعْلَمُ بِتَأْوِيلِ الْقُرْآنِ -
- ٧٣٣ ١٦٨٢ أَعْلَمُ الْقَوْمِ بِالْأَحْكَامِ -
- ٧٣٣ ١٦٨٣ أَعْلَى الْخَلْقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ -
- ٧٣٣ ١٦٨٤ أَعْلَى الْقَوْمِ قُنُوتًا -
- ٧٣٤ ١٦٨٥ أَعْمَلُ بِالتَّقْوَى -
- ٧٣٤ ١٦٨٦ أَفْخَرُ مَنْ ضَحِكَ وَ بَكَى -
- ٧٣٤ ١٦٨٧ أَفْضَحُ كُلِّ ذِي سَفْتَيْنِ -
- ٧٣٤ ١٦٨٨ أَفْضَلُ أَهْلِ الْمَدِينَةِ -
- ٧٣٤ ١٦٨٩ أَفْضَلُ الْبَشَرِ -
- ٧٣٥ ١٦٩٠ أَفْضَلُ خَلْقِ الرَّبِّ -
- ٧٣٥ ١٦٩١ أَفْضَلُ مِنْ آدَمَ -
- ٧٣٦ ١٦٩٢ أَفْضَلُ مَنْ صَامَ -

- ١٦٩٣ أَفْضَلُ مَنْ صَلَّى ٧٣٦
- ١٦٩٤ أَفْضَلُ هَذِهِ الْأُمَّةِ ٧٣٦
- ١٦٩٥ أَقَامَ الْحُدُودَ ٧٣٦
- ١٦٩٦ أَقْدَمَ الصَّحَابَةِ ٧٣٦
- ١٦٩٧ أَقْدَمَ النَّاسِ جِهَاداً ٧٣٦
- ١٦٩٨ أَقْرَبَ النَّاسِ عَهْداً ٧٣٦
- ١٦٩٩ أَقْضَى الْأُمَّةَ ٧٣٧
- ١٧٠٠ أَقَلُّ الْكَلَامِ ٧٣٧
- ١٧٠١ أَكْبَرُ الْقَوْمِ رَأياً ٧٣٧
- ١٧٠٢ أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ ٧٣٧
- ١٧٠٣ أَكْرَمَ الْقَوْمِ عَلَى الرَّسُولِ ٧٤٠
- ١٧٠٤ إِيَّا (إيليا) ٧٤٠
- ١٧٠٥ إِيَّيْهِ تَسْكُنُ الْأَرْضُ ٧٤٢
- ١٧٠٦ إِمَامَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ ٧٤٢
- ١٧٠٧ إِمَامَ أَهْلِ الْأَبْرَارِ ٧٤٢
- ١٧٠٨ إِمَامَ الْحَقِّ ٧٤٣
- ١٧٠٩ إِمَامَ الْعَادِلِينَ ٧٤٣
- ١٧١٠ إِمَامَ الْكُلِّ - فِي الْكُلِّ ٧٤٤
- ١٧١١ الْإِمَامَ الْمُظَفَّرَ ٧٤٤
- ١٧١٢ إِمَامَ الْمُؤَجِّدِينَ ٧٤٤
- ١٧١٣ أَمْرُهُ جَلْمٌ وَ حَزْمٌ ٧٤٤
- ١٧١٤ أَمِيرُ الْإِنْسِ وَالْجَانِّ ٧٤٤
- ١٧١٥ أَمِيرُ لَوْ كُشِفَ ٧٤٤
- ١٧١٦ أُنْيِسُ الرَّسُولِ ٧٤٥
- ١٧١٧ أَوَّلُ مَنْ أَدَى الزَّكَاةَ ٧٤٥
- ١٧١٨ أَوَّلُ مَنْ صَنَّفَ ٧٤٥

- ٧٤٥ ١٧١٩ أَوَّلُ مَنْ وَضَعَ الْكَلَامَ
- ٧٤٧ ١٧٢٠ أَوَّلُ مَنْ وَضَعَ التَّخْو
- ٧٤٧ ١٧٢١ اَيْنَارُكَر
- ٧٤٧ ١٧٢٢ بَابُهُ بَابُ اللَّهِ
- ٧٤٧ ١٧٢٣ بَارَزَ حِينَ اسْتَكَانَ الْقَوْمَ
- ٧٤٧ ١٧٢٤ الْبَارِزُ
- ٧٤٨ ١٧٢٥ الْبَاقِرُ لِعُلُومِ الْأَذْيَانِ
- ٧٤٨ ١٧٢٦ بِثْرِيكَ
- ٧٤٩ ١٧٢٧ بَيْبُر
- ٧٤٩ ١٧٢٨ بَخْرٌ فِي الْمَجَالِسِ
- ٧٤٩ ١٧٢٩ الْبُدْرُ التَّمَامُ
- ٧٥١ ١٧٣٠ الْبُدْرُ الْمُنِيرُ
- ٧٥١ ١٧٣١ بَرْهَانُ الْوَاصِلِينَ
- ٧٥١ ١٧٣٢ بَرَى ء
- ٧٥٢ ١٧٣٣ بِطْرِيْسَا
- ٧٥٣ ١٧٣٤ الْبَطْلُ الْأَزْهَرُ
- ٧٥٣ ١٧٣٥ الْبَطْلُ الْجَمَاجِمُ
- ٧٥٣ ١٧٣٦ الْبَطْلُ الضَّرْعَامُ
- ٧٥٣ ١٧٣٧ الْبَطْلُ الْهَاصِرُ
- ٧٥٣ ١٧٣٨ الْبَطْلُ الْهُمَامُ
- ٧٥٣ ١٧٣٩ بَعْلُ بِنْتِ الْمُضْطَفَى
- ٧٥٤ ١٧٤٠ بَعِيدُ الْعُدَى
- ٧٥٥ ١٧٤١ بَكَاءٌ فِي الْمِخْرَابِ
- ٧٥٥ ١٧٤٢ بِقِيَاطِيْسٍ
- ٧٥٧ ١٧٤٣ بَوَى ء
- ٧٥٧ ١٧٤٤ بَيَاضُ صُنْحِ الْيَقِينِ

- ٧٥٧ ١٧٤٥ بِيضَةُ الْبَلَدِ
- ٧٥٩ ١٧٤٦ تَأَلَّفَ الْأَشْرَافَ
- ٧٥٩ ١٧٤٧ تَاجُ الْعَارِفِينَ
- ٧٥٩ ١٧٤٨ تَاجُ الْفُقَهَاءِ
- ٧٥٩ ١٧٤٩ تَاجُ لُؤَى بْنِ غَالِبٍ
- ٧٥٩ ١٧٥٠ التَّارِكُ لِلْمِرَاءِ
- ٧٦٠ ١٧٥١ التَّارِكُ لِمَقَارَنَةِ اللَّيْمِ
- ٧٦٠ ١٧٥٢ تَجَلُّبَبٌ بِالْوَقَارِ
- ٧٦٠ ١٧٥٣ تَقْوِيْبِت
- ٧٦١ ١٧٥٤ تَمَّتْ بِهِ كَلِمَاتُ اللَّهِ
- ٧٦١ ١٧٥٥ تَنْطِقُ الْحِكْمَهُ مِنْ نَوَاجِيهِ
- ٧٦١ ١٧٥٦ تَهَدَّلْتُ أَغْصَانَهُ عَنْ نَبْعِهِ الْإِمَامِهِ
- ٧٦١ ١٧٥٧ تَبَّتْ بِهِ الْإِسْلَامُ
- ٧٦١ ١٧٥٨ جَامِعُ الْجِلْمِ
- ٧٦٣ ١٧٥٩ جَامِعُ الْعِلْمِ
- ٧٦٣ ١٧٦٠ جَامِعُ الْفُهْمِ
- ٧٦٣ ١٧٦١ جَامِعُ كُلِّ - كَرَمٍ
- ٧٦٣ ١٧٦٢ جَامِعُ الْمُتَضَادِّ
- ٧٦٣ ١٧٦٣ جَخْجَاحُ الْمُتَّقِينَ
- ٧٦٣ ١٧٦٤ جَلِيْسُ الرَّسُولِ
- ٧٦٣ ١٧٦٥ جَلِي الصُّفْحَةِ
- ٧٦٤ ١٧٦٦ جَلِيْلُ الْقَدْرِ
- ٧٦٤ ١٧٦٧ جَمَالُ الْأَمَّةِ
- ٧٦٥ ١٧٦٨ الْجَوَادُ السَّخِي
- ٧٦٥ ١٧٦٩ حَائِزُ الْفَخْرِ وَ الْحَسْبِ
- ٧٦٥ ١٧٧٠ حَارِ الْبُئَاسِ

- ٧٦٥ ١٧٧١ الْحَارِمُ
- ٧٦٥ ١٧٧٢ حَافِظُ السُّنَّةِ
- ٧٦٥ ١٧٧٣ حَافِظُ الشَّرِيعَةِ
- ٧٦٦ ١٧٧٤ الْحَاكِمُ بِالْكِتَابِ
- ٧٦٦ ١٧٧٥ خَبِيرٌ
- ٧٦٦ ١٧٧٦ خَبِيرٌ
- ٧٦٨ ١٧٧٧ حُبُّهُ جَنَّةٌ
- ٧٦٨ ١٧٧٨ حُفُّ الْعَدَى
- ٧٦٨ ١٧٧٩ حَجْرُ الْعَيْنِ
- ٧٦٨ ١٧٨٠ حَرْمُهُ حَرَمُ اللَّهِ
- ٧٦٨ ١٧٨١ حَرَمٌ عَلَيْهِ مَا حَرَّمَ عَلَى الرَّسُولِ
- ٧٦٩ ١٧٨٢ حُسْنُ الْقَضَاءِ
- ٧٧٠ ١٧٨٣ حِضْنُ الْإِسْلَامِ
- ٧٧٠ ١٧٨٤ حِضْنُ الْأَطْرَافِ
- ٧٧٠ ١٧٨٥ الْخَصِيفُ
- ٧٧٠ ١٧٨٦ الْخَطِيءُ
- ٧٧٠ ١٧٨٧ حَفِظَ مَا أَضَاعَ النَّاسُ
- ٧٧١ ١٧٨٨ حُكْمُهُ عَدْلٌ
- ٧٧١ ١٧٨٩ حَكِيمٌ فِي الْحُكْمَاءِ
- ٧٧١ ١٧٩٠ خَلَالُ الْمَشْكَلاتِ
- ٧٧١ ١٧٩١ حَمْحَائِيلُ
- ٧٧١ ١٧٩٢ الْخَنَفِيُّ
- ٧٧١ ١٧٩٣ خَيْرٌ
- ٧٧٣ ١٧٩٤ خَاصَهُ نَفْسِ الْمُتَنَجِّبِينَ
- ٧٧٣ ١٧٩٥ خَشَعَ لِلَّهِ فِي الصَّلَوَاتِ
- ٧٧٣ ١٧٩٦ الْخَطِيبُ

- ١٧٩٧ الخَلِيفَةُ بِلا فَضْلِ ٧٧٣
- ١٧٩٨ خَلِيفَةُ الرَّبِّ ٧٧٣
- ١٧٩٩ خَوَاضُ العَمْرَاتِ ٧٧٤
- ١٨٠٠ خَيْرُ آلِ مُحَمَّدٍ ٧٧٤
- ١٨٠١ خَيْرُ الْأَصْحَابِ فَتَوَى ٧٧٤
- ١٨٠٢ خَيْرُ الْمُهْتَدِينَ ٧٧٤
- ١٨٠٣ دَاجِي بَابِ خَيْبَرَ ٧٧٤
- ١٨٠٤ الدَّاعِي إِلَى المَحَجَّةِ العَظْمَى ٧٧٤
- ١٨٠٥ دَافِعُ الْإِفْكِ ٧٧٤
- ١٨٠٦ دَافِعُ الفَجْرِهِ ٧٧٤
- ١٨٠٧ دَامِغُ الرَّيبِ ٧٧٧
- ١٨٠٨ دِرْعُهُ بِلا ظَهْرِ ٧٧٧
- ١٨٠٩ دَخِيرَةُ النَّبِيِّ ٧٧٧
- ١٨١٠ دُو رَأَى أَصِيلٍ ٧٧٧
- ١٨١١ دُو الرَّيْحَانَتَيْنِ ٧٧٩
- ١٨١٢ دُو صَبْرٍ جَمِيلٍ ٧٧٩
- ١٨١٣ دُو عَفَافٍ قَدِيمٍ ٧٧٩
- ١٨١٤ دُو العَجَائِبِ ٧٧٩
- ١٨١٥ دُو الغَرَايِبِ ٧٧٩
- ١٨١٦ ذَهَبُ العِلْمِ بِمَوْتِهِ ٧٧٩
- ١٨١٧ رَئِيسُ البُكَائِيْنَ ٧٨٠
- ١٨١٨ رَئِيسُ الفُضَائِلِ ٧٨٠
- ١٨١٩ رَئِيسُ الفُقَهَاءِ ٧٨٠
- ١٨٢٠ رَئِيسُ المُفْتَسِرِينَ ٧٨١
- ١٨٢١ رَأْيُهُ عِلْمٌ وَ عَزْمٌ ٧٨١
- ١٨٢٢ الرَّاعِبُ فِي الأُخْرَى ٧٨١

٧٨١	١٨٢٣ رايه اللّٰه
٧٨٢	١٨٢٤ رايه المّهتدين
٧٨٢	١٨٢٥ رتاني الأرض
٧٨٢	١٨٢٦ رتاني العُرب
٧٨٢	١٨٢٧ ربيب التّبي
٧٨٣	١٨٢٨ الرّبيع الباكز
٧٨٣	١٨٢٩ رّبي في بيت التّنزيل
٧٨٣	١٨٣٠ رّفع الخِلافه
٧٨٣	١٨٣١ رّبيع المرّاتب
٧٨٣	١٨٣٢ الرّوحاني
٧٨٣	١٨٣٣ زكي الرّكائيه
٧٨٤	١٨٣٤ زوّجته الغراء
٧٨٤	١٨٣٥ زين الخِلافه
٧٨٤	١٨٣٦ زينّه العارفين
٧٨٤	١٨٣٧ السامى إلى المّجد و العلى
٧٨٤	١٨٣٨ سباق المّضمار القدس و العضمه
٧٨٥	١٨٣٩ سبق من قبله
٧٨٥	١٨٤٠ السحابه البيضاء
٧٨٥	١٨٤١ سدّ الفرجه
٧٨٥	١٨٤٢ سراج الماضين
٧٨٥	١٨٤٣ سكن العُمرة
٧٨٥	١٨٤٤ سنّام الأطول
٧٨٦	١٨٤٥ سنّام قُريش
٧٨٦	١٨٤٦ السنّخنجي
٧٨٦	١٨٤٧ سنّد متاف
٧٨٧	١٨٤٨ السّهم الصّائب

- ٧٨٧ ١٨٤٩ سِيَاقُ كُلِّ - مِضْمَارٍ
- ٧٨٧ ١٨٥٠ سَيِّدُ الْأَخْيَارِ
- ٧٨٧ ١٨٥١ سَيِّدُ الْخُلُقِ
- ٧٨٧ ١٨٥٢ سَيِّدُ السَّابِقِينَ
- ٧٨٧ ١٨٥٣ سَيِّدُ الْعَابِدِينَ
- ٧٨٧ ١٨٥٤ سَيِّدُ الْقُرَيْشِ
- ٧٨٨ ١٨٥٥ السَّيِّدُ الْقَسْوَرُ
- ٧٨٨ ١٨٥٦ سَيِّدُ الْقَوْمِ
- ٧٨٨ ١٨٥٧ سَيِّدُ الْكُؤُنِينَ
- ٧٨٨ ١٨٥٨ سَيِّدُ لِهَامِيمِ الْأَوْصِيَاءِ
- ٧٨٨ ١٨٥٩ سَيِّدُ الْمَجَاهِدِينَ
- ٧٨٨ ١٨٦٠ سَيِّدُ مَنْ تَقَمَّصَ وَارْتَدَى
- ٧٩٠ ١٨٦١ سَيِّدُ التُّجَبَاءِ
- ٧٩٠ ١٨٦٢ سَيِّدُ الْوُقُورِ الْبُهُورِ
- ٧٩٠ ١٨٦٣ سَيْفُهُ الْفَالِقُ
- ٧٩٠ ١٨٦٤ شَأْنُهُ حَقٌّ وَ صِدْقٌ وَ رِفْقٌ
- ٧٩٠ ١٨٦٥ الشَّاكِرُ
- ٧٩٠ ١٨٦٦ شَاهُ الْعَرَبِ
- ٧٩١ ١٨٦٧ الشُّجَاعُ
- ٧٩١ ١٨٦٨ الشُّجَاعُ الْأَفْرَعُ
- ٧٩١ ١٨٦٩ الشُّجَاعُ الْجَبْرِيُّ
- ٧٩١ ١٨٧٠ شَدِيدُ الْقُوَى
- ٧٩١ ١٨٧١ شَرُوحِيلٌ
- ٧٩١ ١٨٧٢ شَرِيفُ الْأَبَاءِ
- ٧٩٣ ١٨٧٣ شَرِيفُ الْأَضْلِ
- ٧٩٣ ١٨٧٤ شَرِيفُ الْفَضْلِ

- ٧٩٣ ١٨٧٥ سُعَاذَةُ كَهْيَعِص
- ٧٩٣ ١٨٧٦ شَمَّرَ إِذَا اجْتَمَعَ الْقَوْمُ
- ٧٩٣ ١٨٧٧ شَمْسَاطِيلٌ
- ٧٩٣ ١٨٧٨ شَمْسُ النَّهَارِ
- ٧٩٤ ١٨٧٩ شَهِيدُ الْقُدْرِ وَالْمِحْرَابِ
- ٧٩٤ ١٨٨٠ الشَّيْخُ
- ٧٩٥ ١٨٨١ شَيْخُ الْأَيْمَةِ
- ٧٩٥ ١٨٨٢ صَاحِبُ الْأَبَارِ
- ٧٩٥ ١٨٨٣ صَاحِبُ أَحْجِ الْقُرْآنِ
- ٧٩٥ ١٨٨٤ صَاحِبُ الْأَرْضِ
- ٧٩٥ ١٨٨٥ صَاحِبُ الْبَلَاءِ الْعَظِيمِ
- ٧٩٥ ١٨٨٦ صَاحِبُ دَكَّةِ الْقَضَاءِ
- ٧٩٦ ١٨٨٧ صَاحِبُ الدُّدْلِ
- ٧٩٧ ١٨٨٨ صَاحِبُ رَمَضَانَ
- ٧٩٧ ١٨٨٩ صَاحِبُ شُرْطَةِ الْخَمِيسِ
- ٧٩٧ ١٨٩٠ صَاحِبُ الصَّوْلَةِ الْخَيْدَرِيَّةِ
- ٧٩٧ ١٨٩١ صَاحِبُ الْعَمَامَةِ
- ٧٩٧ ١٨٩٢ صَاحِبُ الْعُرْرِ وَالدَّرْرِ
- ٧٩٧ ١٨٩٣ صَاحِبُ الْقِرَابَةِ الْقَرِيْبَةِ
- ٧٩٧ ١٨٩٤ صَاحِبُ قَلْبِ الْعُقُولِ
- ٧٩٨ ١٨٩٥ صَاحِبُ اللِّسَانِ السَّوُولِ
- ٧٩٨ ١٨٩٦ صَاحِبُ الْمَضْحَفِ
- ٧٩٩ ١٨٩٧ صَاحِبُ نَهْجِ الْبَلَاغَةِ
- ٧٩٩ ١٨٩٨ صَاحِبُ الْهَجْرَةِ الْقَدِيمَةِ
- ٧٩٩ ١٨٩٩ صَبْرٌ إِذْ أَسْرَعَ الْقَوْمُ
- ٧٩٩ ١٩٠٠ الصَّبِيُّ

- ٧٩٩ ١٩٠١ ضَفَدَر
- ٧٩٩ ١٩٠٢ ضَفُو رَوْقِهِ الْأَنَامِ
- ٧٩٩ ١٩٠٣ الصِّنْدِيدُ
- ٨٠٠ ١٩٠٤ صَوْتُ الْعَدَالَةِ الْإِنْسَانِيَةِ
- ٨٠٠ ١٩٠٥ الصَّخَاكُ
- ٨٠٠ ١٩٠٦ ضَوْءُ الْفَائِيزِ
- ٨٠١ ١٩٠٧ الطَّالِبِي
- ٨٠١ ١٩٠٨ الطَّالِعُ
- ٨٠١ ١٩٠٩ طَوْدُ كُلِّ وَقَارٍ
- ٨٠١ ١٩١٠ طَوْدُ النَّهْيِ
- ٨٠١ ١٩١١ طَوِيلُ الشَّهَادِ
- ٨٠١ ١٩١٢ طَوِيلُ الْفِكْرِ
- ٨٠٢ ١٩١٣ طَيْبُ الْأَخْلَاقِ
- ٨٠٢ ١٩١٤ ظَلَفَتْ نَفْسُهُ عَنِ الشَّهَوَاتِ
- ٨٠٢ ١٩١٥ الظَّهِيرُ
- ٨٠٢ ١٩١٦ عَافَ الْعَارِ
- ٨٠٢ ١٩١٧ عَالِمُ الْأَرْضِ
- ٨٠٢ ١٩١٨ عَالِمٌ غَيْرُ جَاهِلٍ
- ٨٠٤ ١٩١٩ عَالِمٌ كُلِّ عِلْمٍ
- ٨٠٤ ١٩٢٠ الْعَالِمُ الْمَكِينُ
- ٨٠٤ ١٩٢١ عَالِي الرِّقَابِ
- ٨٠٤ ١٩٢٢ عَدْلُ الْقُرْآنِ
- ٨٠٤ ١٩٢٣ الْعَدْلُ الْمُتَمَثِّلُ
- ٨٠٥ ١٩٢٤ عَذْبُ الْمَشْرَبِ
- ٨٠٥ ١٩٢٥ الْعَرَامُ
- ٨٠٥ ١٩٢٦ عَزْمُهُ الْحَادِثُ

- ٨٠٦ ١٩٢٧ عِصَامٌ بِرَبِّهِ اللّٰهُ
- ٨٠٦ ١٩٢٨ عَظِيمُ البَلَاءِ
- ٨٠٦ ١٩٢٩ عَظِيمُ الشَّرَفِ
- ٨٠٦ ١٩٣٠ عَفِيفٌ المَطْلَبِ
- ٨٠٦ ١٩٣١ عَلَا إِذْ هَلَعَ القَوْمُ
- ٨٠٦ ١٩٣٢ عَلِمَ الوَرَى
- ٨٠٦ ١٩٣٣ عَمَدَ الإِنصَافِ
- ٨٠٧ ١٩٣٤ عَمَلَ لِلّٰهِ فِي العَفَلَاتِ
- ٨٠٧ ١٩٣٥ عَيْنُ المَشَارِقِ وَ المَغَارِبِ
- ٨٠٧ ١٩٣٦ غَالِبٌ كُلِّ - غَالِبٍ
- ٨٠٧ ١٩٣٧ غَرِيضُ العُبْرَةِ
- ٨٠٧ ١٩٣٨ العُضْفَرُ
- ٨٠٩ ١٩٣٩ عَيْتُ الوَبِيعِ
- ٨٠٩ ١٩٤٠ عَيْتُ الوَرَى
- ٨٠٩ ١٩٤١ العَيْتُ الهَاطِلُ
- ٨٠٩ ١٩٤٢ الفَائِقُ بِثَوَابِ الصِّدِّيقِينَ
- ٨٠٩ ١٩٤٣ فَاتِحُ الأَخْرَابِ
- ٨٠٩ ١٩٤٤ فَاتِحُ حَيْبَرٍ
- ٨١٠ ١٩٤٥ فَارِجُ الكَرْبِ
- ٨١١ ١٩٤٦ فَارِجُ الهِمِّ - وَ العَمِّ
- ٨١١ ١٩٤٧ فَارِسُ العَرَبِ (تَكَ سَوَارِ عَرَب)
- ٨١١ ١٩٤٨ الفَارِسُ القَمَقَامُ
- ٨١١ ١٩٤٩ فَاضِلُ القَبِيلَةِ
- ٨١١ ١٩٥٠ الفَرِيقُ
- ٨١٢ ١٩٥١ فَقِيهٌ فِي دِينِ اللّٰهِ
- ٨١٢ ١٩٥٢ فَلَاتُ الأَغْلَاقِ

- ٨١٢ ١٩٥٣ فُلُكُ نُوحٍ
- ٨١٣ ١٩٥٤ فِنَاؤُهُ فِنَاءَ اللَّهِ
- ٨١٣ ١٩٥٥ فِي أَمْرِهِ عَلِيٌّ
- ٨١٣ ١٩٥٦ فَيَزُوقُ
- ٨١٣ ١٩٥٧ فِي كَفَالِهِ الرَّسُولِ
- ٨١٣ ١٩٥٨ قَائِدُ التَّقَى
- ٨١٣ ١٩٥٩ قَائِدُ الدِّينِ
- ٨١٤ ١٩٦٠ قَاتِلُ مَرْحَبٍ
- ٨١٤ ١٩٦١ قَارُوطِيَا
- ٨١٤ ١٩٦٢ قَاصِمُ الشُّوَكِهِ
- ٨١٥ ١٩٦٣ قَاطِعُ السَّبَبِ
- ٨١٥ ١٩٦٤ قَامِخُ الْجُحُودِ
- ٨١٥ ١٩٦٥ قَامِغُ الشَّرِكِ
- ٨١٥ ١٩٦٦ قَتَالُ الْأُسُودِ
- ٨١٥ ١٩٦٧ قَتَالُ الْعَرَبِ
- ٨١٦ ١٩٦٨ قَتِيلُ كُوفَانٍ
- ٨١٦ ١٩٦٩ قَدَّمَ كِتَابَ اللَّهِ
- ٨١٦ ١٩٧٠ قُدُوهُ الْمُتَّقِينَ
- ٨١٦ ١٩٧١ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَوَقَّرَهُ
- ٨١٦ ١٩٧٢ الْقُرَشِيُّ
- ٨١٨ ١٩٧٣ قَطَبُ دَائِرَةِ الْوُجُودِ
- ٨١٨ ١٩٧٤ قَطَعَ نَفْسَهُ عَنِ اللَّذَاتِ
- ٨١٨ ١٩٧٥ قَلِيلُ الرِّقَادِ
- ٨١٨ ١٩٧٦ الْقُنَّةُ
- ٨١٨ ١٩٧٧ قَنْسُومٌ
- ٨١٨ ١٩٧٨ قِوَامُ كَلِمَةِ اللَّهِ

- ١٩٧٩ قَوْلُهُ حُكْمٌ وَ حَتْمٌ ٨١٩
- ١٩٨٠ قَوْلُهُ فَضْلٌ ٨١٩
- ١٩٨١ قَوْمُ الرَّبِيعِ ٨١٩
- ١٩٨٢ الْقَوَى ٨١٩
- ١٩٨٣ قَوَى جِينَ صَعْفَ الْأَصْحَابِ ٨١٩
- ١٩٨٤ كَاشِفُ الْكُرْبَاتِ ٨١٩
- ١٩٨٥ كَاشِفُ كُلِّ شُبْهِهِ ٨١٩
- ١٩٨٦ كَبَكَرٌ ٨٢١
- ١٩٨٧ كَثِيرُ الْأَعْدَاءِ ٨٢١
- ١٩٨٨ كَثِيرُ الْمَنَاقِبِ ٨٢١
- ١٩٨٩ كَرِيمُ الْأَنْبَاءِ ٨٢١
- ١٩٩٠ كَرِيمُ الْأَضْلِ ٨٢١
- ١٩٩١ كَرِيمُ الْأَعْرَاقِ ٨٢١
- ١٩٩٢ كَرِيمٌ غَيْرٌ لَيْمٍ ٨٢٢
- ١٩٩٣ كَشَافُ الْكُرْبِ ٨٢٢
- ١٩٩٤ كَشَافُ الْمُغْضَلَاتِ ٨٢٢
- ١٩٩٥ كَنْزُ الْخَيْرَاتِ ٨٢٢
- ١٩٩٦ كَنْزُ الطَّالِبِينَ ٨٢٣
- ١٩٩٧ كَهْفُ النَّقَى ٨٢٣
- ١٩٩٨ كَهْفُ الْوَرَى ٨٢٣
- ١٩٩٩ لَا آثَرَ إِلَّا لِلَّهِ ٨٢٣
- ٢٠٠٠ لَا شَيْبَةَ لَهُ فِي صَرَائِبِهِ ٨٢٣
- ٢٠٠١ لَا نَظِيرَ لَهُ فِي شُجَاعَتِهِ ٨٢٤
- ٢٠٠٢ لَا نَظِيرَ لَهُ فِي مَنَاقِبِهِ ٨٢٤
- ٢٠٠٣ لَا يَدَاهِنُ الْفَجَارَ ٨٢٤
- ٢٠٠٤ لِسَانُ الرَّسُولِ ٨٢٤

- ٢٠٠٥ لَمْ تَجْبِنِ نَفْسَهُ ٨٢٤
- ٢٠٠٦ لَمْ تَضْعُفْ بِصِيرَتِهِ ٨٢٤
- ٢٠٠٧ لَمْ تَقُلْ حَجَّتَهُ ٨٢٤
- ٢٠٠٨ لَمْ يَتَدَنَّسْ بِحَطَامٍ ٨٢٤
- ٢٠٠٩ لَمْ يَتَلَبَّسْ بِآثَامٍ ٨٢٤
- ٢٠١٠ لَمْ يَزُغْ قَلْبُهُ ٨٢٤
- ٢٠١١ لَمْ يَضْمُتْ أَلْفًا ٨٢٤
- ٢٠١٢ لَمْ يَفْتَرِ طَرْفًا ٨٢٤
- ٢٠١٣ لَمْ يَنْطِقْ خُلْفًا ٨٢٤
- ٢٠١٤ اللُّوْذَعَى ٨٢٤
- ٢٠١٥ لَوْلَا عَلَيَّ لَهْلَكَ عُمُرٌ ٨٢٧
- ٢٠١٦ لَهُ ثَلَاثِينَ أَلْفَ مَنْقَبَةٍ ٨٢٧
- ٢٠١٧ لَيْتَ بَنِي غَالِبٍ ٨٢٧
- ٢٠١٨ لَيْتَ النَّرَى ٨٢٧
- ٢٠١٩ لَيْتَ فِي الْوَعَى ٨٢٧
- ٢٠٢٠ اللَّيْتُ الْمُرَاجِمُ ٨٢٧
- ٢٠٢١ اللَّيْتُ الْهُمَامُ ٨٢٩
- ٢٠٢٢ مَوْدَى الْأَمَانَةِ ٨٢٩
- ٢٠٢٣ الْمَأْوَى ٨٢٩
- ٢٠٢٤ الْمَوْئِدُ مِنَ السَّمَاءِ ٨٢٩
- ٢٠٢٥ مَا ضَلَّ وَلَا ضَلَّ بِهِ ٨٢٩
- ٢٠٢٦ الْمُبْغِضُ ٨٢٩
- ٢٠٢٧ مَتْنُ دِينِ الْإِسْلَامِ ٨٣٠
- ٢٠٢٨ الْمَجَابُ الدُّعَاءِ ٨٣٠
- ٢٠٢٩ مَجَانِبُ الْفَسَادِ ٨٣٠
- ٢٠٣٠ مَحْبُوبُ الْمَعْبُودِ ٨٣١

- ٢٠٣١ مَخْتَدُ التَّدَى ٨٣١
- ٢٠٣٢ الْمِخْجَاجُ ٨٣١
- ٢٠٣٣ الْمُخْشُودُ ٨٣١
- ٢٠٣٤ مَخَكُ الْمُؤْمِنِينَ ٨٣١
- ٢٠٣٥ مَخَلُّ الْجِجَى ٨٣١
- ٢٠٣٦ مُجِلُّ الْخَرْمِينَ ٨٣١
- ٢٠٣٧ مِخْنَةٌ عَلَى الْمُتَكَلِّمِ ٨٣٢
- ٢٠٣٨ مِخْنَةُ الْمُنَافِقِينَ ٨٣٢
- ٢٠٣٩ الْمُخْتَارُ ٨٣٢
- ٢٠٤٠ الْمَذْفُونُ بِالْعَرَى ٨٣٢
- ٢٠٤١ الْمَذْكُورُ ٨٣٣
- ٢٠٤٢ مَرْشِدُ الْعُلَمَاءِ ٨٣٣
- ٢٠٤٣ مَسْئُولٌ غَيْرُ سَائِلٍ ٨٣٣
- ٢٠٤٤ الْمُسْتَحِقُّ الْمَخْرُومُ ٨٣٣
- ٢٠٤٥ الْمُسْتَمْسِكُ بِالْعَزْوَةِ الْوُثْقَى ٨٣٣
- ٢٠٤٦ مُسْتَنْبِطُ الْإِشَارَاتِ ٨٣٤
- ٢٠٤٧ الْمَشْهُورُ فِي السَّمَاوَاتِ ٨٣٤
- ٢٠٤٨ الْمُطْفِئُ ٨٣٤
- ٢٠٤٩ مَطْهَرُ الْأَسْمَاءِ ٨٣٥
- ٢٠٥٠ مَطْهَرُ الْكِرَامَاتِ ٨٣٥
- ٢٠٥١ الْمُعِينُ ٨٣٥
- ٢٠٥٢ مِفْتَاحُ التَّدَى ٨٣٥
- ٢٠٥٣ مَفْتَبُ الْعِلْمِ ٨٣٥
- ٢٠٥٤ مَقَامُهُ مَقَامُ اللَّهِ ٨٣٥
- ٢٠٥٥ مِقْيَاسُ أَنْوَارِ الْعِلْمِ وَالْحِكْمَةِ ٨٣٥
- ٢٠٥٦ الْمُفْتَنَى ٨٣٦

- ٢٠٥٧ الْمُقَفَّى ٨٣٦
- ٢٠٥٨ مَكِيلُ الْأَوْلِيَاءِ ٨٣٦
- ٢٠٥٩ الْمَلَادُ ٨٣٦
- ٢٠٦٠ مَلَى ٨٣٨
- ٢٠٦١ الْمُمْنُوعُ ٨٣٨
- ٢٠٦٢ مَنَارُ سَنَنِ اللَّهِ ٨٣٨
- ٢٠٦٣ مَنْ اقْتَدَى بِهِ فَقَدْ اهْتَدَى ٨٣٨
- ٢٠٦٤ مَنبِغُ الْأَنْوَارِ ٨٣٨
- ٢٠٦٥ الْمُنْبِيُّ عَنْ حَقَائِقِ التَّوْحِيدِ ٨٣٩
- ٢٠٦٦ مِنْ ذَوَائِبِ فُرَيْشٍ ٨٣٩
- ٢٠٦٧ الْمُنْصُومُ ٨٣٩
- ٢٠٦٨ الْمُنْصُورُ مِنَ السَّمَاءِ ٨٣٩
- ٢٠٦٩ مَنْ لَا يِعَابَ ٨٣٩
- ٢٠٧٠ مِنْ هَامَاتِ فُرَيْشٍ ٨٣٩
- ٢٠٧١ الْمُؤْتُ الْأَحْمَرُ ٨٤٠
- ٢٠٧٢ مَوْصِيحُ كُلِّ حَكِيمٍ ٨٤١
- ٢٠٧٣ الْمُؤَلُودُ فِي الْحَرَمِ ٨٤١
- ٢٠٧٤ الْمُؤَلُوي ٨٤١
- ٢٠٧٥ مَوْلَى الْمَوَالِي ٨٤١
- ٢٠٧٦ مَوْلَى الْمُؤَجِدِينَ ٨٤١
- ٢٠٧٧ مَيْسَمُ أَوْلِيَاءِ اللَّهِ ٨٤١
- ٢٠٧٨ الْمُيْمُونُ (الْمُبَارَكُ) ٨٤١
- ٢٠٧٩ التَّائِبُ ٨٤٢
- ٢٠٨٠ نَاشِرُ الْأَمْنِ ٨٤٢
- ٢٠٨١ نَاصِحُ الْجَبِيبِ ٨٤٣
- ٢٠٨٢ نَامُوسُ أَكْبَرٍ ٨٤٣

- ٢٠٨٣ نَبَذَ الشَّنَارَ ٨٤٣
- ٢٠٨٤ نَشَأَ فِي دَارِ الْوَحْيِ ٨٤٣
- ٢٠٨٥ نَقَى الذَّلِيلَ ٨٤٣
- ٢٠٨٦ نَقَى الضَّحِيفَةَ ٨٤٣
- ٢٠٨٧ نَقَى الْعَشِيرَةَ ٨٤٣
- ٢٠٨٨ نَوَّرَ فِي ظُلْمِهِ الدُّجَى ٨٤٤
- ٢٠٨٩ نَوَّرَ الْمُطِيعِينَ ٨٤٤
- ٢٠٩٠ نَهَضَ حِينَ وَهَنَ الْقَوْمُ ٨٤٤
- ٢٠٩١ وَصَى آخِرَ الْأَنْبِيَاءِ ٨٤٤
- ٢٠٩٢ وَلايَتُهُ أَمَانٌ ٨٤٤
- ٢٠٩٣ وَلى النَّاسِ ٨٤٤
- ٢٠٩٤ هَابِلٌ ٨٤٤
- ٢٠٩٥ الْهَاشِمِيُّ ٨٤٤
- ٢٠٩٦ هَزَبَتْ ٨٤٤
- ٢٠٩٧ هَزَمَ الْأَبْطَالَ ٨٤٤
- ٢٠٩٨ الْهُمَامُ الْأَعْظَمُ ٨٤٤
- ٢٠٩٩ هَمَى رَحْمَتِ ٨٤٤
- ٢١٠٠ هَيْدَارٌ ٨٤٧
- ٢١٠١ يَنْفَجِرُ الْعِلْمُ مِنْ جَوَانِبِهِ ٨٤٨
- ٢١٠٢ يَجِيبُ الدَّاعِيَ ٨٤٨
- ٢١٠٣ يَسْتَأْنِسُ بِاللَّيْلِ ٨٤٨
- ٢١٠٤ يَسْتَوْحِشُ مِنَ الدُّنْيَا ٨٤٨
- ٢١٠٥ يَعْشُوبُ أَضَامِيمِ الْأَضْفِيَاءِ ٨٤٨
- ٢١٠٦ يَعْطِي السَّائِلَ ٨٤٨
- ٢١٠٧ يَنَاجِي رَبَّهُ ٨٤٩
- ٢١٠٨ يَنْبُوعُ الْقَضَائِلِ ٨٤٩

۲۱۰۹ یوسَع ۸۴۹

۲۱۱۰ یکصد و ده ۸۴۹

فهرست الفبایی اوصاف و القاب امیرالمومنین علیه السلام ۸۵۱

منابع و مأخذ ۸۹۱

الف: کتب شیعه ۸۹۱

ب: کتب اهل سنت ۹۰۱

درباره مرکز ۹۰۶

اوصاف امیر المؤمنین علیه السلام (بیش از ۲ هزار منقبت)

مشخصات کتاب

عنوان و نام پدید آور: اوصاف امیرالمومنین (علیه السلام): اسامی، القاب و فضایل امام علی (علیه السلام) در بیش از دو هزار منقبت با تفریط حضرت آیت الله خزعلی دام ظلّه / احمد سعیدی.

مشخصات نشر: قم: صبح امید یاران: بنیاد بین المللی غدیر استان قم، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری: ۴۰۸ص.

یادداشت: چاپ قبلی: مسجد مقدس جمکران، ۱۳۸۸.

یادداشت: نمایه.

یادداشت: واژه نامه.

یادداشت: کتابنامه: ص. [۴۰۱] - ۴۰۸؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ق. -- فضایل

موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ق. -- لقب ها

موضوع: احادیث شیعه -- قرن ۱۴

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۵۱

رده بندی کنگره: BP۳۷/۴/س۷الف ۸ ۱۳۹۰

سرشناسه: سعیدی، احمد، ۱۳۴۶ -

وضعیت فهرست نویسی: فاپا

شابک: ۷۵۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۶۰۰-۶۱۹۶-۰۳-۹

شماره کتابشناسی ملی: ۲۳۰۹۴۴۹

ص: ۱

اشاره

سال دهم هجرت، جریان حجّه الوداع، در سرزمین غدیر، به دستور پروردگار متعال و توسط رسول گرامی اسلام صلی الله علیه وآله، امامت و وصایت امیر المؤمنین علی علیه السلام، به جهانیان اعلان گردید. از آن زمان، تاکنون، مظلومیت مردی که خود تاریخ ساز عصر رسول خدا صلی الله علیه وآله و سپس نجات دهنده اسلام و مسلمین از انحرافات و کج روی ها بوده، هنوز ادامه دارد.

مظلومیت مردی که باتقواترین، عادل ترین و مبارزترین فرد در طول تاریخ بشریت است، مظلومیتی که منافقان، حسودان، کینه ورزان، مال اندوزان و فاسدان، همواره سعی در خاموش کردن و یا کم سو نمودن چراغ وجود پربرکت آن داشتند؛ ولیکن نه تنها در این فتنه جویی ها توفیقی نیافتند؛ بلکه نور پرفروغ و تابان آن عصاره خلقت، دیگر فرقه ها و ادیان را نیز در پرتو خود روشنی بخشید.

آنچه در پیش رو دارید، مجموعه ای است در بیان اسامی و القاب و فضایل امام علی علیه السلام که با عنوان «اوصاف امیر المؤمنین علیه السلام» آماده شده بود، که در مرحله نهایی خدمت حضرت آیت الله خزعلی (دبیرکل بنیاد بین المللی غدیر) تقدیم و از محضر مبارک ایشان درخواست نمودیم که از راهنمایی ها و ارشادات خویش، ما را بهره مند سازند. ایشان نیز ضمن تقریظ مبارک خود، تذکراتی مرقوم داشتند که در تکمیل این اثر مورد توجه قرار گرفت؛ از جمله:

الف) تا حدّ امکان سعی گردید با مراجعه به منابع برادران اهل سنت، و تحقیق بیشتر در کتب آنان، مصادر و مسانید آنها ذکر شود. هرچند برخی از جاهلان متعصب، در بسیاری موارد، فضایل آن مظلوم تاریخ را از کتاب ها و منابع خود حذف نموده اند.

ب) و نیز سعی گردید از اوصاف و عناوینی که غلو کنندگان درباره امیر المؤمنین علیه السلام ذکر می کنند، پرهیز شود و فقط از مطالبی استفاده شود که علمای معروف شیعه در کتب خود آنها را ذکر نموده اند.

اینک جادارد از حضرت آیت الله خزعلی «حفظه الله» که با ملاحظه متن کتاب و تقریظ مبارک خود، ما را مورد لطف قرار دادند و نیز از تولیت محترم مسجد مقدّس جمکران، حضرت آیت الله وافی «حفظه الله» که با الطاف خود، مجموعه انتشارات را حمایت و پشتیبانی می کنند، تشکر و قدردانی نمایم.

در پایان، از روحانی محقق و پژوهشگر پرتلاش، برادر حاج احمد سعیدی که این مجموعه را گردآوری نموده اند، و نیز از برادران همکار در واحد پژوهش انتشارات؛ حجج اسلام رضا دیلمی، سید حمیدرضا موسوی، احمدرضا فیض پور و برادر ارجمند جناب آقای امیرسعید سعیدی در به ثمر رسیدن این اثر، کمال تشکر و سپاس را دارم.

امید است مورد توجه حضرت صاحب الزمان «عجل الله تعالی فرجه الشریف» قرار گرفته، خوانندگان و سروران گرامی ما را از راهنمایی ها، پیشنهادات و انتقادات خود محروم نفرمایند.

در ضمن، این اثر به مناسبت عید سعید غدیر از چاپ خارج و ان شاء الله توسط بنیاد بین المللی غدیر استان ها، به فرهیختگان و علاقه مندان امیرمؤمنان علی بن ابی طالب علیهما السلام عرضه می گردد.

مدیر مسئول انتشارات مسجد مقدس جمکران حسین احمدی

تقریظ حضرت آیت الله خزعلی (دامت برکاته)

الحمد لله رب العالمين والصلوه والسلام على سيدنا و نبينا محمد و على آله الطاهرين لا سيما بقيه الله في الارضين و لعنه الله على أعدائهم أجمعين.

يا أباالحسن! يا أميرالمؤمنين! روحی لثراب مقدمک الفداء!

کتاب فضل تو را آب بحر کافی نیست که تر کنی سر انگشت و صفحه بشماری.

مگر نه آنی که گفتم: «ینحدر عنی السیل ولا یرقی إلی الطیر» و فرمودی: «إِنَّ هِيَهْنَا لَعَلْمًا جَمًّا لَوْ أَصَبَتْ لَهُ حَمْلَهُ» و بیان کردی: «لو كشف الغطاء ما ازددت يقيناً».

مگر ابن عباس درباره ات زبان نگشود و نگفت: «فضایل علی به سی هزار نزدیک تر است تا سه هزار».

مگر درباره سخت نگفتند: «دون کلام الخالق و فوق کلام المخلوق».

هیچ کس را یارای بیان فضایل تو نیست! بهتر خاموش شدن و پرچم عجز و ناتوانی را برافراشتن است؛ ولی چه کنیم با جوشش درونی نسبت به عظیم العظماء؛ و چه توان کرد با ذوق و شوق و سوز و شور نسبت به این خجسته خصال!

از این رو می بینم طلبه فاضل جناب آقای احمد سعیدی، که سوز و شوقش، او را به لا به لای او راق کتاب های بسیار می برد و شب را تا سحر بیدار می دارد، مدت مدیدی دو ماه رمضان را با عشق و علاقه سر می کند؛ بلکه نمی ازیمی به دست آورد.

و در نتیجه بیش از دوهزار منقبت را به رشته تحریر می آورد. جزاه الله أفضل جزاء المحسنين وحشره مع علی وآله الأطيبين.

در ختام چند نکته را متذکر می شوم:

۱. چه خوب است به کتب اهل سنت در این باره مراجعه بیشتری داشته باشیم که سخن مخالف وقتی موافق افتد، دلگرمی بیشتری حاصل می شود؛^(۱)

خوشتر آن باشد که سر دلبران

گفته آید از زبان دیگران

ص: ۵

۱-۱. بعد از تقریظ معظم له مراجعه کامل تری شد و مآخذ اهل سنت در پاورقی ذکر گردید.

بنگريم شافعي را كه مي گويد:

لو أنّ المرتضى أبدى محلّه

لخزّ الناس طرّاً سجداً له

۲. در كتب خودی گاه افراد كذاب و اشخاص عالی دیده می شوند كه فضایلی را ذكر می كنند كه مناسب شأن ائمه عليهم السلام نیست و خود امامان عليهم السلام ما را از اینها بر حذر داشته اند؛ پس در نقل فضایل دقت بیشتری داشته باشیم. (۱)

۳. كتاب مفصلي چون این كتاب برای پژوهشگران مفید و سودمند است؛ ولی آنها محدودند و قليل. عموم مردم به كتاب های جیبی و كوچك رو می آورند، خوب است آنها را از این خرمن پرفیض برخوردار كنیم.

در ختام توفیق وافر و حسن عاقبت جناب عالی را از خداوند سبحان مسألت دارم.

والسلام عليكم ابوالقاسم خزعلي

۱۲/۱/۸۸

ص: ۶

۱-۲. با توجه به راهنمایی معظم له، در مقدمه به این مطلب اشاره شده است .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ

وَلَعَنَهُ اللَّهُ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.

در ابتدای مقدمه توجه خوانندگان محترم را به چند نکته جلب می‌نمایم:

۱ - امام رضا علیه السلام در توصیف مقام و مرتبه امام معصوم می‌فرماید:

امام، یگانه روزگار است؛ نه کسی با او برابری می‌کند و نه دانشمندی همانند اوست؛ نه جایگزین دارد و نه مثل و مانندی؛ همه فضیلت‌ها از آن اوست، بدون این که آن را کسب و تحصیل کرده باشد؛ بلکه از الطاف و تفضل خداوند متعال برای اوست. کیست که بتواند به شناخت حقیقی امام دست یابد یا او را انتخاب نماید؟ هیئات! هرگز! عقل‌ها در او گم گشته، خاطرها سرگردان، خرده‌ها حیران، چشم‌ها کور، بزرگان کوچک، حکیمان در حیرت، بردباران درمانده، خطیبان بی‌زبان، هوشمندان گیج و نادان، شاعران لال و گنگ، ادیبان و بلیغان ناتوان از توصیف یکی از شئون و مقامات او و درک فضیلتی از فضایل اویند و همه به عجز و تقصیر اعتراف دارند. چگونه می‌توان کنه او را وصف کرد یا اسرارش را فهمید؟! کیست که بتواند جانشین او شود و نیازها را برآورد؟! هرگز! چطور و چگونه؟! او مانند ستاره‌ای است که از دسترس جویندگان و توصیف‌واصفان به دور است. اختیار بشر کجا و انتخاب امام کجا؟! عقل انسان کجا و مقام امام کجا؟! کجاست که همانند او یافت شود؟! آیا گمان می‌کنند چنین شخصیتی در غیر اهل بیت علیهم السلام یافت می‌شود؟!... (۱)

ص: ۷

۲ - چطور امیرمؤمنان علی علیه السلام پس از پیامبر اعظم صلی الله علیه وآله، برترین انسان ها و اشرف مخلوقات است؟

از طرفی پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله بارها فرمود: من برترین فرزند آدم و بهترین بشر هستم؛ همان طور که از جهت نبوت هم اعظم و خاتم همه آنان است.

از طرفی دیگر، در آیه شریفه مباحله، علی علیه السلام به منزله جان پیامبر معرفی شده: «أَنْفُسِنَا وَأَنْفُسِكُمْ»؛ یعنی ابوالحسن نزد پروردگار یگانه در حدّ رسول خداصلی الله علیه وآله، یا در درجه بعد قرار دارد و چون برای برتری پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله بر همه انسان ها دلیل قاطع داریم، پس خلیفه الرسول باید دومین شخصیت عالم باشد؛ یعنی امام علی علیه السلام بر سایر پیامبران نیز فضیلت دارد.

در کنار آیه شریفه، روایات متعددی از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل شده که فرمود: «عَلِيٌّ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُ» و «أَنْتَ أَخِي فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ».

۳ - خاتم انبیا محمد مصطفی صلی الله علیه وآله، بر اساس روایت ثقلین، که متواتر بین همه راویان و محدثان است، اهل بیت خود را همسنگ و عدل قرآن قرار داده که هرگز از هم جدا نمی شوند. (۱) از طرفی هم بر اساس آیه شریفه، قرآن کریم بر تمام کتب آسمانی گذشته برتری، تسلط و هیمنه دارد. (۲)

هر پیامبری نیز هم سطح و برابر با کتاب خودش می باشد؛ یعنی پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله بر تمام پیامبران و قرآن کریم بر تمام کتب آسمانی برتری دارد. (۳) پس علی بن ابی طالب که افضل اهل بیت پیامبر علیهم السلام و به منزله نفس و جان رسول خاتم است، بر تمام انبیای الهی علیهم السلام فضیلت و برتری دارد.

۴ - روایات متعددی از امامان معصوم علیهم السلام رسیده که فرمودند: «ما مخلوق و بنده خدای متعال هستیم و بیشتر از بقیه مردم او را عبادت می کنیم؛ لکن خدا به ما مقامی داده که با اذن خودش، از علوم و اسرار عالم آگاهیم و می توانیم کارهایی بکنیم که دیگران از انجام آن عاجز و ناتوانند». به همین جهت فرمودند: «ما را از خدایی و ربوبیت پایین بیاورید، آن گاه هرچه خواستید درباره ما بگویید». (۴)

ص: ۸

۱-۴. انی تارک فیکم الثقلین کتاب الله و عترتی، اهل بیتی.... که در کلیه کتب حدیثی آمده است.

۲-۵. بر اساس آیه ۴۸ سوره مائده: «وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ».

۳-۶. چنان که امام علی علیه السلام در وصف پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود: «فَإِنَّ اللَّهَ بَعَثَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ نَذِيرًا لِلْعَالَمِينَ وَ مُهَيِّمًا عَلَى الْمُرْسَلِينَ»؛ نهج البلاغه، نامه ۶۲.

۴-۷. امام علی علیه السلام فرمود: ایاکم والغلوّ فینا، قولوا انا عبید مربوبون وقولوا فی فضلنا ما شئتم؛ و نیز امام صادق علیه

السلام فرمود: اجعلونا مخلوقين، و قولوا فينا ما شئتم؛ و يا در حديث ديگر گفته شده: نَزَّهونا عن الربوبية قولوا فينا ما شئتم.
بحار الانوار، ج ۲۵، ص ۲۷۰.

پس آنان را که، به این توصیه توجه نکرده، درباره امام غلو نمودند، طرد و تکفیر کرده و حکم به قتل غلو کنندگان داده اند.

۵- از چند مقدمه پیشین معلوم شد:

اولاً: مقام و مرتبه پیامبر و امام معصوم علیهم السلام بسیار بالا و برتر است.

ثانیاً: این مقام و مرتبه، نه تنها برای دیگران دست نیافتنی است؛ بلکه برای بسیاری حتی قابل فهم و درک هم نیست. لذا بسیاری از القاب و اوصاف دیگر در مورد سید الاوصیاء بود که حقیر به گوشه ای از آنها دست پیدا کردم؛^(۱) و از آنجا که چون برخی از این القاب و اوصاف را خود نیز نفهمیده و قادر به درک آن نبودم و هم از برخی خوانندگان مثل خود واهمه غلو داشتم، به پیشنهاد اساتید و دوستان، از ذکر آن در این کتاب خودداری نمودم.

قابل ذکر است که نگارنده مجموعه ای از اسامی، اوصاف و القاب پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله را در کتاب «اوصاف الرسول»، و نیز اسامی، اوصاف و القاب حضرت مهدی - عجل الله تعالی فرجه الشریف - را در کتاب «اوصاف المهدی»، که در هر کدام بیش از پانصد عنوان از اسامی، اوصاف، القاب و کنیه های آن بزرگواران، با بهره گیری از آیات قرآن کریم، احادیث، ادعیه و زیارات و کتب گذشتگان گردآوری نموده که توسط انتشارات مسجد مقدس جمکران به زیور طبع آراسته گردید.

با توجه به نکات ذکر شده، پس از توفیقی که در تدوین این دو اثر نصیب شد، از سوی برخی اساتید عزیز و دوستان گرامی پیشنهاد گردید که این کار پیرامون امیر المؤمنین هم صورت گیرد؛ ولی بسیار روشن بود که اسامی، اوصاف و القاب امام المتقین بیش از آن است که بتوان در یک کتاب مختصر جمع آوری نمود! و نیز فضایل و مناقب افضل السابقین بسیار والاتر و بالاتر از آن است که حتی بتوان فقط شماره نمود! خدای متعال و رسول گرامی او و امامان معصوم و سایر مردم، از دوست و دشمن، آن قدر در مورد آن آیت الحق سخن گفته اند که حدّ و حصری ندارد. تا آنجا که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «اگر همه درختان قلم شوند و دریاها مرکب، و تمام جنیان حساب گر شوند و آدمیان نویسنده، باز هم نمی توانند فضایل اخو الرسول را برشمارند».^(۲)

ص: ۹

۱- ۸. به خصوص چند خطبه معروف به «خطبه البیان» و «خطبه التطنجین»

۲- ۹. مشارق انوار الیقین، ص ۱۹۹؛ حلیه الابرار، ج ۲، ص ۱۲۲.

به هر حال، علیرغم عجز و ناتوانی در بیان اسامی و توصیف القاب و حدّ و حصر اوصاف آن صاحب الفضایل عزم جزم و تصمیم راسخ گرفته شد و با عنایات ذات باری تعالی و استمداد از خود آن آیت الله الکبری، اسامی، اوصاف و القاب آن سید الکونین جمع آوری و با جست و جوی عناوین و بهره گیری از کتاب های مختلف شیعه و اهل سنت، آغاز گردید و سپس برای استناد و استخراج مصادر آنها، به آیات قرآن کریم و احادیث پیامبر صلی الله علیه و آله و روایات معصومین علیهم السلام مراجعه گردید. (۱)

این کار، از ماه مبارک رمضان ۱۴۲۸ ه. ق شروع گردید و تا پایان یافتن آن، به دو ماه مبارک رمضان، که متعلق به آن شهید قدر و محراب است، برخورد نمود؛ لذا تمام شب های ماه مبارک تا هنگام سحر، به این مهم اختصاص یافت، که خود همین احیای دو ماهه نیز توفیق بزرگی برای حقیر بود که شکری مضاعف را می طلبد.

اما القاب و فضایل آن امیر لو کشف بیش از آن بود که به پایانی برسیم. مولایی که دوست و دشمن از او می گویند؛ آقایی که مسلمان و مسیحی، دیندار و بی دین به وی افتخار می کنند؛ امامی که می گویند دوستان از ترس، فضایلش را بازگو نکردند و دشمنان نیز به جهت بغض و کینه ای که نسبت به وصی مصطفی داشتند، مناقبش را مخفی کردند. با این حال، فضایل و مناقبش جهان را پر نموده است. (۲)

از جمله می توان به نامه (۳) امام علی علیه السلام به مالک اشتر اشاره کرد، که توسط سازمان ملل متحد، به عنوان منشور ملل انتشار پیدا می کند.

اینک ما نیز، فقط کمی بیش از دوهزار از این هزاران مناقب را، آن هم در حدّ شماره، بیان کردیم. گرچه مطلب بیش از این حرف ها است؛ همان طور که وقتی به ابن عباس گفتند: فضایل علی علیه السلام چقدر زیاد است؟! فکر کنم به سه هزار برسد. ابن عباس گفت: چرا نمی گویی سی هزار؟!

لذا نگارنده خود را بسیار کوچک تر از آن می داند که، در این مقدمه، بخواهد به بیان خوبی های آن صفوه الله پردازد؛ بلکه غرض، فقط گزارش قطره ای از آن دریای بیکران بود.

ص: ۱۰

۱- ۱۰. که این جست و جو بیش از پنج هزار پاورقی و پی نوشت برای کتاب ترتیب داده است.

۲- ۱۱. به نقل از محمد بن ادریس شافعی و نیز الخلیل بن احمد. چنان که احمد بن حنبل می گوید: برای هیچ یک از اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله، فضایلی مانند فضایل علی بن ابی طالب نرسیده. ر. ک: المستدرک علی الصحیحین ۳/۱۱۶؛ الکشف و البیان ۴/۸۱؛ تفسیر ثعلبی ۱/۷۶۰؛ مناقب الاسد الغالب ۱/۲؛ الکامل فی التاریخ ۲/۱۰۵.

۳- ۱۲. نهج البلاغه، نامه ۳۱.

نگارنده بر این باور است که خواننده محترم با مطالعه دقیق این کتاب، به یقین در بسیاری از موارد، اشک از دیدگانش جاری می‌گردد؛ آن گاه که مقام والای خلیفه الله را نزد پروردگار ذو الجلال ببیند؛ آن گاه که توصیفات جبرئیل امین از مقام البدر المنیر را بخواند، و آن گاه که تعریفات پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله را از انیس الرسول مشاهده کند؛ آن گاه که شجاعت‌ها و جان‌بازی‌های اَسَدُ اللهِ و اَسَدُ رَسُوْلِهِ را می‌خواند، اشک بهجت و عشق سر می‌دهد؛ اما آن گاه که همین فاتح خیبر، قهرمان قهرمانان را در کوچه‌های بنی هاشم، غریب و تنها، با دستانی بسته و ریسمانی به گردن می‌بیند... بغض‌گلویش می‌ترکد و اشک حسرت می‌ریزد!...

و اینک این زحمت ناچیز و البته مجموعه نورانی را به خاک پاک قدم فرزند برومندش، وارث پیامبران، یادگار امامان، پیشوای مسلمانان و شیعیان، امید و سرور آزادگان و مستضعفان، آن که امروز وارث و صاحب اصلی غدیر است؛ یعنی مهدی موعود موجود، امام زمان «عَجَلُ اللهُ تَعَالَى فَرَجَهُ الشَّرِيفُ»، نثار و پیش‌کش می‌کنم.

جا دارد یاد حضرت امام خمینی رهبر کبیر انقلاب اسلامی قدس سره و شهدای گران قدر انقلاب اسلامی و دفاع مقدس و هم‌زمان شهیدم(۱): علی اسکندری، علی بختیاری، علی رضا چوپان، شیخ علی فردوسی، علی فردوسیان، علی متحدی (اسماعیل)، علی متحدی (حسینعلی)، علی میقانی، علی نگهبان را گرامی داشته، برای سرافرازی نظام جمهوری اسلامی ایران و سلامتی مقام معظم رهبری حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای «حفظه الله» دعا کنیم.

در پایان از بذل توجه حضرت آیت الله خزعلی - دامت برکاته - به جهت راهنمایی‌ها و تقریظی که بر این کتاب نگاشتند، و توجه ویژه مدیریت محترم انتشارات مسجد مقدس جمکران، حجه الاسلام والمسلمین احمدی قمی در چاپ و نشر این اثر، و نیز همکاری خالصانه طلبه محقق و پژوهشگر مدقق، جناب آقای احمد رضا فیض پور در به ثمر رسیدن این اثر تشکر می‌نمایم.

شهر مقدس قم - احمد سعیدی

لیالی قدر رمضان المبارک ۱۴۳۰ ه.ق

شهریور ۱۳۸۸ ه.ش

ص: ۱۱

«وَلَايَةُ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ حِصْنِي فَمَنْ دَخَلَ حِصْنِي أَمِنَ مِنْ عَذَابِي»

خداوند متعال فرموده است:

ولایت علی بن ابی طالب دژ محکم من است

هر که ولایت او را بپذیرد از عذاب آتش در امان خواهد بود.

امالی شیخ صدوق: ۳۰۶؛ شواهد التنزیل: ۱ / ۱۷۰؛ بحار الانوار: ۲۴۶ / ۳۹

ص: ۱۲

تصوير

□

ص: ۱۳

«امیر المؤمنین» به معنای امیر، فرمان روا، آقا و سالار همه ایمان آورندگان به خدا و رسول است که از زیباترین، مشهورترین، مهم ترین و اختصاصی ترین لقب امام علی علیه السلام می باشد.

رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود: این لقب به علی اختصاص دارد که خداوند متعال برای او برگزیده، نه قبل از ایشان و نه بعد از ایشان برای کسی نامیده نشده است. (۱)

هرچند برخی از غاصبان، هم خلافت و مقام امیر المؤمنین را غصب کردند و هم نام و لقب مبارک حضرت را، در صورتی که نقل شده: حتی برای سایر امامان نیز، از این عنوان استفاده نشود. (۲)

از امام صادق علیه السلام سؤال شد: آیا با عنوان «امیر المؤمنین» به امام زمان علیه السلام سلام کنیم؟

فرمود: هرگز؛ چون این اسمی است که خداوند فقط برای امام علی علیه السلام برگزیده است و هیچ کس، نه قبل از وی و نه بعد از وی، به آن نامیده نشده؛ مگر کافر باشد. (۳)

خداوند به جبرئیل امر کرد که با این عنوان به علی علیه السلام سلام کند.

امیر المؤمنین گفت: ای رسول خدا! صدایی را می شنوم؛ ولی چیزی را نمی بینم. حضرت فرمود: این جبرئیل است که این گونه سلام می کند و می گوید که مردم نیز چنین کنند.

در اخبار و روایات متعددی وارد شده که رسول خدا صلی الله علیه وآله به مردم امر فرمود:

«سَلِّمُوا عَلِيَّ عَلِيٍّ بِأَمْرِهِ الْمُؤْمِنِينَ». (۴)

«علی علیه السلام را با عنوان امیر المؤمنین سلام کنید».

شخص پیامبر صلی الله علیه وآله نیز، بسیاری از اوقات، آن حضرت را با این عنوان خطاب می کرد.

برخی از منابع و کتاب هایی که به این مطلب اشاره دارد، از این قرار است:

الارشاد مفید ۱/۴۸؛ الاصول الکافی ۱/۳۹۲؛ الخرائج والجرائح ۲/۸۰۵؛ الخصال صدوق ۲/۴۶۴؛ خصائص الأئمه ص ۶۷؛ رجال برقی ص ۶۴؛ رجال کشی ص ۹۴؛ رساله فی معنی المولی ص ۳۹؛ روضه الواعظین ۱/۹۹؛ سعد السعود ص ۱۱۵؛ شرح نهج البلاغه ۱۲/۲۶؛ الصراط المستقیم ۲/۵۴؛ الصوارم المهرقه ص ۱۱۰؛ العدد القویه ص ۱۸۲؛ عیون أخبار الرضا ۲/۶۸؛ الفصول المختاره ص ۲۳؛ الفضائل ص ۱۳۳؛ قصص الانبیاء راوندی ص ۳۵۵؛ کتاب سلیم بن قیس ص ۷۲۹؛ کشف الغمه ۱/۳۴۰؛ کشف الیقین ص ۱۱۲؛ مسار الشیعه ص ۳۹؛ مناقب آل ابی طالب ۳/۵۳.

-
- ١-١٤. بحار الانوار، ج ٣٧، ص ٢٩٤؛ امالي صدوق، ص ٤٠٧؛ اصول كافي، ج ١، ص ٤١٢.
- ٢-١٥. وسائل الشيعه، ج ١٤، ص ٦٠٠.
- ٣-١٦. بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣٧٣.
- ٤-١٧. ارشاد مفيد، ج ١، ص ٤٨.

فصل اول: امیرالمؤمنین علیه السلام در لسان قرآن مبین

اشاره

در قرآن کریم آیات فراوانی آمده است که به تصریح و کنایه، فضایل و مناقب امیرمؤمنان علیه السلام اشاره نموده؛ هرچند به جهت صیانت قرآن از دست برد تحریف گران، به نام ایشان تصریح نشده است.

در روایتی نقل شده: در قرآن کریم، هر جا «یا ایها الذین آمنوا» آمده است، خطاب به علی علیه السلام است (۱) و یا هر جا صفات مؤمنان را برمی شمرد، آن حضرت، فرد اعلاى ایشان می باشد.

با این حال، ذکر تمام آن آیات و توضیح آنها در این مختصر نمی گنجد؛ پس فقط به برخی از القاب و فضایل ایشان در قرآن، که از وضوح بیشتری برخوردار است، اشاره می کنیم:

۲. الْأَمْرُ بِالْعَدْلِ

کسی که به عدل و عدالت، فرمان می دهد و خود نیز طبق آن عمل می کند. این عنوان از القابی است که در قرآن کریم به آن حضرت اشاره شده، و در آیه شریفه می فرماید:

«هَلْ يَشْتَوِي هُوَ وَمَنْ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ»؛ (۲)

«آیا چنین انسانی، با کسی که امر به عدل و داد می کند و بر راهی راست قرار دارد، برابر است؟».

از امام باقر علیه السلام نقل شده: مراد از کسی که به عدل امر می کند، علی بن ابی طالب علیه السلام است. (۳)

۳. الْأَمِنُ بِاللَّهِ

ایمان آورنده به خدا. عباس بن عبدالمطلب و ابن ابی طلحه با یکدیگر مفاخره می کردند که من ساقی حاجیان هستم، آن دیگری هم می گفت: من مسجد الحرام را تعمیر کردم. امیرمؤمنان علیه السلام که از آنجا می گذشت، فرمود: من هم به خدا و روز قیامت ایمان آوردم.

ابن عباس می گوید: آیه شریفه نازل شد و کار علی را برتر دانست:

«أَجَعَلْتُمْ سِتْقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ»؛ (۴)

«آیا سیراب کردن حجاج، و آباد ساختن مسجد الحرام را، همانند (عمل) کسی قرار دادید که به خدا و روز قیامت ایمان آورده و در راه او جهاد کرده است؟! (این دو) نزد خدا مساوی نیستند و خداوند گروه ظالمان را هدایت نمی کند.» (۵)

جابر انصاری گوید: گروهی از اهل یمن به محضر رسول خداصلی الله علیه وآله شرفیاب شده و عرض کردند: وصی شما کیست؟

ص: ۲

-
- ۱- ۱۸. تاریخ الخلفاء، ج ۱، ص ۱۵۰.
- ۲- ۱۹. سوره نحل، آیه ۷۶.
- ۳- ۲۰. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۱۱۱؛ تأویل الآیات، ص ۲۶۲.
- ۴- ۲۱. سوره توبه، آیه ۱۹.
- ۵- ۲۲. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۳۸. تفسیر الطبری، ج ۱۴، ص ۱۷۱؛ تفسیر الصنعانی، ج ۲، ص ۲۶۹؛ تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۳۵۸؛ الدرّ المنتور، ج ۵، ص ۲۹؛ المناقب ابن مغزلی، ص ۳۲۱.

حضرت فرمود: همان کسی که خدای تعالی شما را بر اعتصام به او فرمان داده است:

«وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا»؛ (۱)

«و همگی به ریسمان الهی [قرآن و اسلام، و هر وسیله وحدت چنگ زنید و پراکنده نشوید».

گفتند: این حبل چیست و چگونه است؟

فرمود: همان فرمایش خداوند؛

«إِلَّا بِحَبْلِ مِنَ اللَّهِ وَحَبْلِ مِنَ النَّاسِ» (۲)

«مگر با ارتباط به خدا، و ارتباط به مردم».

پس حبل (ریسمان) از جانب خدا، کتاب اوست و حبل از جانب مردم، وصی من است.

گفتند: وصی شما کیست؟ فرمود: همان که خدای تعالی درباره اش فرمود:

«أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ يَا حَسْرَتِي عَلَى مَا فَرَّطْتُ فِي جَنْبِ اللَّهِ»؛ (۳)

«(این دستورها برای آن است که) مبادا کسی در روز قیامت بگوید: افسوس بر من، به خاطر کوتاهی هایی که در اطاعت فرمان از خدا کردم».

گفتند: جنب الله چیست؟ فرمود: همان که در موردش آمده:

«يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا»؛ (۴)

«(از شدت حسرت، دست خود را به دندان می گزد و می گوید:) ای کاش با رسول (خدا) راهی برگزیده بودم!»

وصی من، همان سبیل به سوی من است.

گفتند: او را به ما نشان ده که خیلی مشتاق او هستیم. فرمود:

«هُوَ الَّذِي جَعَلَهُ اللَّهُ «آيَةً لِلْمُتَوَسِّمِينَ» (۵) فَإِنْ نَظَرْتُمْ إِلَيْهِ نَظَرَ «لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ» (۶) عَرَفْتُمْ أَنَّهُ وَصِي كَمَا عَرَفْتُمْ أَنِّي نَبِيكُمْ»؛ (۷)

«او کسی است که خدای تعالی وی را «نشانه حق جویان» قرار داده، پس اگر به خوبی به او نظر کنید مانند «کسی که عقل و گوش سالم دارد»، حتماً خواهید یافت که او وصی من است، همان طور که مرا به عنوان پیامبر شناختید...».

۵ الْإِحْسَانُ

«إِنَّ اللَّهَ يُأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ»؛ (۸)

«خدای تعالی به عدل و احسان و بخشش به نزدیکان فرمان می دهد».

در مورد این آیه، روایات متعددی نقل شده که: مراد از عدل در این آیه، رسول خداصلی الله علیه و آله، و مراد از احسان، علی بن ابی طالب علیه السلام است. (۹)

۶ الْأَذَانُ

اعلان و آگاهی دادن. آیه شریفه «وَأَذَانٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ» (۱۰) اعلان و اطلاعیه ای از جانب خدا و رسولش است.

ص: ۳

-
- ۱- ۲۳. سوره آل عمران، آیه ۱۰۳.
 - ۲- ۲۴. سوره آل عمران، آیه ۱۱۲.
 - ۳- ۲۵. سوره زمر، آیه ۵۶.
 - ۴- ۲۶. سوره فرقان، آیه ۲۷.
 - ۵- ۲۷. اشاره دارد به: سوره حجر، آیه ۷۵.
 - ۶- ۲۸. اشاره دارد به: سوره ق، آیه ۳۷.
 - ۷- ۲۹. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۷.
 - ۸- ۳۰. سوره نحل، آیه ۹۰.
 - ۹- ۳۱. تفسیر قمی، ج ۱، ص ۳۸۸؛ تفسیر فرات، ص ۲۳۶؛ تفسیر عیاشی، ج ۲، ص ۲۶۷؛ تأویل الآیات، ص ۲۶۳.
 - ۱۰- ۳۲. سوره توبه، آیه ۳.

امیرالمؤمنین علیه السلام نیز فرموده است:

«قَالَ اللَّهُ تَعَالَى «وَأَذَانٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ» فَأَنَا ذَلِكَ الْأَذَانُ»؛ (۱)

«اینکه خداوند می فرماید: «و این اعلامی است از ناحیه خدا و پیامبرش» من آن اذان هستم».

جریان نزول سوره براءت (توبه) و مأمور شدن ابوبکر برای اعلان آن در مکه و سپس فرستادن علی علیه السلام به این مأموریت و برگرداندن ابوبکر، در تاریخ معروف و ثبت شده است. (۲)

۷ الْأَذْنُ الْوَاعِيَةُ

به معنای گوش شنوا و فراگیرنده می باشد، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به امام علی علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَمَرَنِي أَنْ أُذْنِيكَ وَأَعْلَمُكَ لِتَعِي، وَأُنزِلْتُ هَذِهِ الْآيَةَ: «وَتَعِيهَا أُذُنٌ وَاعِيَةٌ» (۳) فَأَنْتَ الْأَذْنُ الْوَاعِيَةُ»؛ (۴)

«ای علی! خدا به من فرمان داده که تو را نزدیک گردانم و تو را چنان بیاموزم تا همه را فرا بگیری و این آیه نازل شد... تو همان اذن واعیه هستی».

و امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«أَنَا الْأَذْنُ الْوَاعِيَةُ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: «وَتَعِيهَا أُذُنٌ وَاعِيَةٌ»»؛ (۵)

«من همان (اذن واعیه) گوش شنوا هستم که خدای تعالی فرموده: «و گوش های شنوا آن را دریابد و بفهمد»».

امام باقر علیه السلام نیز فرمود:

«الْأَذْنُ الْوَاعِيَةُ أُذُنٌ عَلِيٌّ»؛ (۶)

«گوش شنوا، همان گوش علی علیه السلام است».

لذا در زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَيْنَ اللَّهِ النَّاطِرَةَ وَيَدَهُ الْبَاسِطَةَ وَأُذُنَهُ الْوَاعِيَةَ»؛ (۷)

«سلام بر تو ای چشم بینای خدا و دست گشاده خدا و گوش شنوای او».

۸ الْإِسْلَامُ

اسلام با تمام احکام و اصول و فروع خود، در پیامبر صلی الله علیه و آله و امام معصوم تجسم یافته است؛ یعنی امام همان اسلام

امام صادق علیه السلام می فرماید: امیرمؤمنان علیه السلام بر منبر کوفه چنین خطبه خواند:

«وَاللَّهِ! إِنِّي لَدَيَانُ النَّاسِ يَوْمَ الدِّينِ وَقَسِيمٌ اللَّهُ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ... أَنَا الْإِسْلَامُ الَّذِي ارْتَضَاهُ لِنَفْسِهِ، كُلُّ ذَلِكَ مِّنَّا مِنَ اللَّهِ!» (۸)

«به خدا قسم که من حاکم مردم در روز قیامت هستم، منم که مردم را برای بهشت و جهنم تقسیم

ص: ۴

-
- ۱- ۳۳. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶.
 - ۲- ۳۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۲۸۸؛ تأویل الآيات، ص ۲۰۳؛ المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۵۱؛ تفسیر المنار، ج ۱۰، ص ۱۵۷.
 - ۳- ۳۵. سوره حاقه، آیه ۱۲.
 - ۴- ۳۶. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۲۹. الکشاف، ج ۷، ص ۱۳۳؛ تفسیر الرازی، ج ۱۵، ص ۴۸۵؛ تفسیر الکشف والبیان، ج ۱۰، ص ۲۸.
 - ۵- ۳۷. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶.
 - ۶- ۳۸. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۲۹.
 - ۷- ۳۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ جمال الاسبوع، ص ۳۷؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام.
 - ۸- ۴۰. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۳۱۸.

می کنم... من همان اسلامی هستم که خداوند آن را پسندیده است. تمام اینها منت و افتخاری است از جانب خداوند متعال».

حضرت در این خطبه به این آیه شریفه اشاره فرموده: «الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا»؛ (۱)

«امروز، دین شما را کامل کردم و نعمت خود را بر شما تمام نمودم و اسلام را به عنوان آیین (جاودان) شما پذیرفتم».

۹ الإمام المبین

پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله امام علی علیه السلام را مصداق امام مبین بیان کرده و در خطبه غدیر فرمود:

«مَعَاشِرَ النَّاسِ! مَا مِنْ عِلْمٍ إِلَّا وَقَدْ عَلَّمْتُهُ عَلِيًّا، وَهُوَ الْإِمَامُ الْمُبِينُ»؛ (۲)

«ای مردم هیچ علمی نبود جز اینکه آن را به علی آموختم و او امام مبین است».

امام باقر علیه السلام می فرماید: هنگامی که آیه شریفه «وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ» نازل شد، مردم از پیامبر سؤال کردند: آیا این امام مبین، تورات و انجیل و قرآن است؟

فرمود: خیر، آن علی بن ابی طالب علیه السلام است. (۳)

ابن عباس به نقل از امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«أَنَا وَاللَّهِ الْإِمَامُ الْمُبِينُ أُبَيِّنُ الْحَقَّ مِنَ الْبَاطِلِ وَرَثَتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ»؛ (۴)

«به خدا قسم! من امام مبین هستم که حق را از باطل جدا و مشخص می کنم و این را از رسول خدا صلی الله علیه وآله به ارث برده ام».

۱۰ الإنسان

در مورد آیه «وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا» (۵) نقل شده فرمود: مراد از آن، امیرالمؤمنین علیه السلام است. (۶) چنان که روزی این آیه را نزد ایشان قرائت کردند، فرمود:

«فَأَنَا الْإِنْسَانُ الَّذِي يَقُولُ مَا لَكَ»؛ (۷)

«من آن انسانم که به زمین گوید تو را چه شده؟».

همچنین است «الانسان» در آیه شریفه «خَلَقَ الْإِنْسَانَ * عَلَّمَهُ الْبَيَانَ» (۸)

«انسان را آفرید. و به او، بیان را آموخت».

امام رضا علیه السلام فرمود: مراد از این انسان، امیر مؤمنان علیه السلام است که هر چه را مردم به آن نیاز دارند، خداوند به علی علیه السلام آموخت. (۹)

۱۱ اُولَى الْأَمْرِ

«... أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ»؛ (۱۰)

«... اطاعت کنید خدا را! و اطاعت کنید پیامبر خدا و اولو الأمر (اوصیای پیامبر) را».

ص: ۵

-
- ۱- ۴۱. سوره مائده، آیه ۳.
 - ۲- ۴۲. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۲۷؛ الیقین، ص ۳۴۹.
 - ۳- ۴۳. الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۲۷۱.
 - ۴- ۴۴. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۲۷؛ تفسیر قمی، ج ۲، ص ۲۱۲.
 - ۵- ۴۵. سوره زلزله، آیه ۳.
 - ۶- ۴۶. بحار الانوار، ج ۲۴، ص ۹۶؛ تفسیر قمی، ج ۲، ص ۴۳۳.
 - ۷- ۴۷. بحار الانوار، ج ۵۷، ص ۱۲۹؛ و ج ۴۱، ص ۲۵۶؛ دلائل الامامه، ص ۱؛ تأویل الآیات، ص ۸۰۶.
 - ۸- ۴۸. سوره الرحمن، آیه ۳ و ۴.
 - ۹- ۴۹. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۱۶۵.
 - ۱۰- ۵۰. سوره نساء، آیه ۵۹.

جابر انصاری می گوید: به رسول خدا صلی الله علیه وآله در مورد این آیه عرض کردم: ما خدا و رسول او را شناختیم، پس اولی الامر کیانند؟ فرمود:

«هُمُ خُلَفَائِي يَا جَابِرُ! وَأَتَمَّهُ الْمُسْلِمِينَ بَعْدِي، أَوْلَهُمْ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ»؛ (۱)

«آنان جانشینان من هستند ای جابر، آنان امام مسلمانان بعد از من هستند که اول ایشان علی بن ابی طالب علیه السلام است.»

سلمان فارسی از رسول خدا صلی الله علیه وآله نقل کرده: مراد از اولی الامر علی بن ابی طالب علیه السلام است. (۲)

۱۲ اُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ

کسی از جانب خدای تعالی مقامی دارد که نسبت به مردم و مؤمنان از خودشان هم به خودشان سزاوارتر و اولاتر باشد. این مقام طبق آیه شریفه «النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ» (۳) مخصوص پیامبر صلی الله علیه وآله است؛ لکن هر آنچه پیامبر دارد، امام معصوم نیز دارا می باشد، که از این جمله است امام علی علیه السلام. (۴)

امام هادی علیه السلام در زیارت امام علی علیه السلام در روز غدیر می فرماید:

«وَأَشْهَدُ أَنَّهُ... أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ، كَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ كَذَلِكَ»؛ (۵)

«گواهی می دهم که خداوند تو را بر مؤمنان سزاوارتر از خودشان قرار داد، چنان که خداوند نیز رسول خدا را چنین مقامی عنایت فرمود.»

۱۳ الْإِيمَانُ فِي الْقُرْآنِ

یکی از نام های امام علی علیه السلام در قرآن، ایمان است که به کنایه از آن حضرت تعبیر شده؛ چنان که امام باقر علیه السلام در مورد آیه شریفه «وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ» فرمود:

«الْإِيمَانُ فِي بَطْنِ الْقُرْآنِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، فَمَنْ كَفَرَ بِوَلَايَتِهِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ»؛ (۶)

«مراد از ایمان در قرآن کریم، علی بن ابی طالب است، هر کس به ولایت او کافر شود تمام اعمالش نابود می شود.»

در حدیث بعدی از ابن عباس نقل شده که گفته: برای علی بن ابی طالب علیه السلام نام های زیادی است که مردم خبر ندارند. گفتیم: کدام نام است؟ گفت: از جمله اینکه خدای تعالی در قرآن کریم او را «الایمان» نامیده و فرموده:

«وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ»؛ (۷)

«و هر کس انکار کند آنچه را باید به آن ایمان بیاورد، اعمال او تباه می گردد، و در سرای دیگر، از زیان کاران خواهد بود.»

-
- ١- ٥١. تأويل الآيات، ص ١٤١.
 - ٢- ٥٢. بحار الانوار، ج ٣٦، ص ١٣٦.
 - ٣- ٥٣. سورة احزاب، آيه ٦.
 - ٤- ٥٤. تفسير الثعلبي، ج ١، ص ٧٦٩؛ تفسير الكشف والبيان، ج ٤، ص ٩٢.
 - ٥- ٥٥. بحار الانوار، ج ٩٧، ص ٣٦٠؛ مفاتيح الجنان، اعمال عيد غدير.
 - ٦- ٥٦. بحار الانوار، ج ٣٥، ص ٣٤٨.
 - ٧- ٥٧. سورة مائده، آيه ٥.

همچنین است ایمان در آیه: «حَبَبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ» (۱) که امام صادق علیه السلام فرموده است. (۲)

۱۴ بِنْرُ مَعْطَلَه

«وَبِنْرُ مَعْطَلَهٍ وَقَصْرٍ مَشِيدٍ»؛ (۳)

«و چه بسیار چاه پر آب بی صاحب ماند، و چه بسیار قصرهای محکم و مرتفع».

امیر المؤمنین علیه السلام در مورد این آیه فرمود:

«فَالْقَصْرُ مُحَمَّدٌ وَالْبِنْرُ الْمَعْطَلَةُ وَلايَتِي، عَطَّلُوهَا وَجَحَدُوهَا وَمَنْ لَمْ يَقِرَّ بِوَلايَتِي لَمْ يَنْفَعَهُ الْإِقْرَارُ بِنُبُوَّةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ»؛ (۴)

«همانا مراد از قصر، محمد است و چاه معطل مانده، ولایت من است که آن را معطل گذاشته و انکار کردند، هر که به ولایت من اقرار نکند اقرار به نبوت برای او نفعی ندارد».

۱۵ بَأْسٌ شَدِيدٌ

بأس به معنای سخت و شجاع و مراد کسی است که با شجاعت و دلاوری خود موجب عذاب دشمنان است.

از امام باقر و امام رضا علیهما السلام روایت شده که فرمودند: مراد از «لَيُنْذِرَ بَأْسًا شَدِيدًا مِنْ لَدُنْهُ» (۵) علی علیه السلام است. (۶)

«وَهُوَ لَدُنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ قَاتَلَ مَعَهُ عَدُوَّهُ»؛ (۷)

«او نزد رسول خداصلی الله علیه وآله با دشمنان آن حضرت جنگ می کند».

۱۶ بَابُ الْحِطَّةِ

آن گاه که بنی اسرائیل مرتکب گناه شدند، به ایشان امر شد که بگویند: «حِطَّةٌ» و داخل باب شوید تا خدا شما را بیامرزد. (۸)

این جریان به باب الحطه معروف شد؛ اگرچه بسیاری نپذیرفتند، به همین مناسبت رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«مَثَلُ أَهْلِ بَيْتِي مَثَلُ بَابِ حِطَّةٍ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ»؛ (۹)

«اهل بیت من همانند باب الحطه در بنی اسرائیل هستند، که تمسک به ایشان موجت مغفرت است».

از امیر مؤمنان علیه السلام هم نقل شده که فرمود:

«أَنَا بَابُ حِطَّةٍ»؛ (۱۰)

«من باب حطه و مغفرت الهی هستم».

امام صادق علیه السلام در آداب زیارت امام علی علیه السلام فرمود: خود را به قبر حضرت یحسبان و بگو:

«یا ولیّ الله! یا حُجَّهَ الله! یا بابَ حِطَّةِ الله...»؛ (۱۱)

«ای ولی خدا، ای حجت خدا و ای باب حطه و مغفرت الهی!...».

ص: ۷

-
- ۱- ۵۸. سوره حجرات، آیه ۷.
 - ۲- ۵۹. اصول کافی، ج ۱، ص ۴۲۶.
 - ۳- ۶۰. سوره حجّ، آیه ۴۵.
 - ۴- ۶۱. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۳.
 - ۵- ۶۲. سوره کهف، آیه ۲؛ «... تا (بدکاران را) از عذاب شدید او بترساند».
 - ۶- ۶۳. تأویل الآیات، ص ۲۸۵.
 - ۷- ۶۴. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۶۴ و ج ۳۶، ص ۲۱؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۸۱.
 - ۸- ۶۵. سوره بقره، آیه ۵۸؛ سوره اعراف، آیه ۱۶۱.
 - ۹- ۶۶. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۱۹۸؛ امالی طوسی، ص ۶۳۳؛ امالی صدوق، ص ۷۴. جمع الجوامع، ج ۱، ص ۹۲۷۹. جامع الاحادیث، ج ۱۰، ص ۸.
 - ۱۰- ۶۷. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۹؛ توحید صدوق، ص ۱۶۴؛ معانی الاخبار، ص ۱۷.
 - ۱۱- ۶۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۱۷ بَدَلُهُ

«أَنْتَ بِقُرْآنٍ غَيْرِ هَذَا أَوْ بَدَلُهُ»؛ (۱)

«قرآنی غیر از این بیاور، یا آن را تبدیل کن».

مفضل بن عمر می گوید: از امام صادق علیه السلام در مورد این آیه شریفه پرسیدم، فرمود: دشمنان گفتند: به جای علی علیه السلام، فرد دیگری را جانشین خود قرار بده. (۲) آیه شریفه در پاسخ فرمود:

«قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تَلْقَائِي نَفْسِي إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَى إِلَيَّ»؛ (۳)

«بگو: من حق ندارم که از پیش خود آن را تغییر دهم، و فقط از چیزی که بر من وحی می شود، پیروی می کنم».

۱۸ بُرُجِ السَّمَاءِ

برج السماء؛ کاخ و قصر باعظمت آسمانی است. پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله بعد از تلاوت آیه شریفه «وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ» به ابن عباس فرمود:

«يَا بَنَ عَبَّاسِ! إِنَّ اللَّهَ يَقْسِمُ بِالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ وَيَعْنِي بِهِ السَّمَاءَ وَبُرُوجَهَا؟ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! فَمَا ذَاكَ؟ قَالَ: أَمَّا السَّمَاءُ فَأَنَا وَأَمَّا الْبُرُوجُ فَالْأَنْبِيَاءُ بَعْدِي أَوْلَهُمْ عَلِيٌّ وَآخِرُهُمُ الْمَهْدِيُّ»؛ (۴)

«ای فرزند عباس! خداوند متعال به آسمان که دارای برج هاست قسم می خورد، و مرادش آسمان و بروج آن است. گفتم: ای رسول خدا منظور از آن چیست؟»

فرمود: مراد از آسمان من هستم و اما بروج، امامان بعد از من هستند که اول ایشان علی و آخر آنان مهدی است».

۱۹ الْبَصِيرِ

«وَمَا يَشْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ * وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ * وَلَا الظُّلُّ وَلَا الْحَرُورُ»؛ (۵)

«و نایبنا (کور) و بینا. و نه تاریکی ها و نه روشنایی. و نه سایه (آرام بخش) و نه باد داغ و سوزان هرگز برابر نیستند».

از ابن عباس نقل شده:

«مراد از اعمی، ابوجهل است و مراد از بصیر، امیرالمؤمنین علی علیه السلام. مقصود از ظلمات، ابوجهل است و مقصود از نور، علی علیه السلام. و منظور از حرور (آتش جهنم)، ابوجهل است و منظور از ظل (بهشت)، علی علیه السلام»؛ (۶)

۲۰ بَعْضُ مَا يُوحَى

«فَلَعَلَّكَ تَارِكٌ بَعْضَ مَا يُوْحَىٰ إِلَيْكَ وَضَائِقٌ بِهِ صَدْرُكَ»؛ (۷)

«شاید (ابلاغ) بعض آیاتی را که به تو وحی می شود، (به خاطر عدم پذیرش آنها) ترک کنی (و به تأخیر اندازی)، و سینه ات از این جهت تنگ (و ناراحت) شود».

ص: ۸

-
- ۱- ۶۹. سوره یونس، آیه ۱۵.
 - ۲- ۷۰. اصول کافی، ج ۱، ص ۴۱۹؛ تفسیر قمی، ج ۱، ص ۳۱۰؛ تفسیر عیاشی، ج ۲، ص ۱۲۰.
 - ۳- ۷۱. سوره یونس، آیه ۱۵.
 - ۴- ۷۲. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۷۱؛ الاختصاص، ص ۲۲۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۲۸۴.
 - ۵- ۷۳. سوره فاطر، آیات ۱۹ - ۲۱.
 - ۶- ۷۴. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۳۷۲؛ تفسیر البرهان، ج ۳، ص ۳۶۱. شواهد التنزیل، ج ۲، ص ۱۰۱.
 - ۷- ۷۵. سوره هود، آیه ۱۲.

امام صادق علیه السلام فرمود: این آیه شریفه در شأن امام علی علیه السلام نازل شده؛ چون رسول خداصلی الله علیه وآله می دانست برخی مردم جاهل با آن مخالفت می کنند؛ لیکن خدای تعالی حضرت را تسکین داد: «إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا»؛ (۱)

«مسلماً کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام می دهند، خداوند رحمان محبتی برای آنان در دلها قرار می دهد»؛ (۲)

۲۱ التَّجَارَةُ الْمُنْجِيَةُ

امام علی علیه السلام فرموده است:

«أَنَا التَّجَارَةُ الْمُرْبِحَةُ الْمُنْجِيَةُ مِنَ الْعَذَابِ الْأَلِيمِ الَّتِي دَلَّ عَلَيْهَا فِي كِتَابِهِ، فَقَالَ: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ»؛ (۳)

«من همان تجارت پرسود و نجات دهنده از عذاب دردناک هستم که آیه شریفه در باره آن فرموده است: ای کسانی که ایمان آورده اید! آیا شما را به تجارتی راهنمایی کنم که شما را از عذاب دردناک رهایی می بخشد؟!»؛ (۴)

۲۲ الثَّوَابُ عِنْدَ اللَّهِ

«ثَوَابًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ»؛ (۵)

«این پاداشی است از طرف خداوند، و بهترین پاداش ها نزد پروردگار است».

از اصبح بن نباته نقل شده: امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد این آیه، خطاب به من فرمود:

«أَنْتَ الثَّوَابُ وَأَصْحَابُكَ الْأَبْرَارُ»؛ (۶)

مراد از ثواب تویی، و یاران تو نیز ابرار هستند».

۲۳ جَنْبُ اللَّهِ

«يَا حَسْرَتِي عَلَى مَا فَرَطْتُ فِي جَنْبِ اللَّهِ»؛ (۷)

«افسوس بر من از کوتاهی هایی که در اطاعت فرمان خدا کردم».

از امام کاظم علیه السلام در مورد این آیه سؤال شد، فرمود: مراد از جنب الله در این آیه شریفه، امیرالمؤمنین علیه السلام است. (۸)

و مراد از جنب الله؛ یعنی اطاعت من اطاعت خداست، پس هر که در اطاعت من تفریط کند از اطاعت خدا کم گذاشته

در خطبه غدیر رسول خدا صلی الله علیه وآله نیز آمده و خود امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«أَنَا جَنْبُ اللَّهِ وَأَنَا بَابُ اللَّهِ»؛ (۱۰)

«منم جنب الله و منم باب الله».

امام صادق علیه السلام نیز در زیارت مخصوصه آن حضرت می فرماید:

«وَأَنَّكَ جَنْبُ اللَّهِ وَوَجْهُهُ الَّذِي مِنْهُ يُؤْتَى»؛ (۱۱)

ص: ۹

-
- ۱- ۷۶. سوره مریم، آیه ۹۶.
 - ۲- ۷۷. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۱۰۰.
 - ۳- ۷۸. سوره صف، آیه ۱۰.
 - ۴- ۷۹. بحار الانوار، ج ۲۴، ص ۳۳۰.
 - ۵- ۸۰. سوره آل عمران، آیه ۱۹۵.
 - ۶- ۸۱. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۹۷. شواهد التنزیل، ج ۱، ص ۱۷۸.
 - ۷- ۸۲. سوره زمر، آیه ۵۶.
 - ۸- ۸۳. اصول کافی، ج ۱، ص ۱۴۵.
 - ۹- ۸۴. بحار الانوار، ج ۴، ص ۹.
 - ۱۰- ۸۵. اصول کافی، ج ۱، ص ۱۴۵؛ بحار الانوار، ج ۴، ص ۸.
 - ۱۱- ۸۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«گواهی می دهم که تو جنب الله هستی و نیز آن وجه الهی که از آن وارد می شوند».

از امام باقر علیه السلام نقل شده که فرمود: معنای جنب الله یعنی هیچ کسی از رسول خدا صلی الله علیه و آله به خدا نزدیک تر نیست و نیز کسی هم از وصی رسول به رسول نزدیک تر نیست، یعنی در قرب و نزدیکی مثل جنب اوست. (۱)

۲۴ حَبْلُ اللَّهِ

آیه شریفه می فرماید: «وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا»؛ (۲) «و همگی به ریسمان الهی چنگ زنید، و پراکنده نشوید».

حبل یعنی ریسمان و هر آنچه که واسطه و اتصال بین دو چیز قرار می گیرد، حبل الله یعنی آنچه که انسان را به خدا متصل می نماید.

بین خدا و انسان دو قسم حبل الله است؛ یکی کتاب خدا و قرآن و دیگری پیامبر و امامان. از جمله ایشان امام علی علیه السلام است که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در روز غدیر فرمود: ای مردم حاضران به غایبان برسانید:

«أَلَا- قَدْ خَلَقْتُ فِيكُمْ كِتَابَ اللَّهِ، فِيهِ النُّورُ وَالْهُدَى وَالْبَيَانُ، مَا فَرَطَ اللَّهُ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ حُجَّةَ اللَّهِ لِي عَلَيْكُمْ، وَخَلَقْتُ فِيكُمْ الْعَلَمَ الْأَكْبَرَ عِلْمَ الدِّينِ وَنُورَ الْهُدَى وَصَبِي عَلِيَّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، إِلَّا هُوَ حَبْلُ اللَّهِ فَأَعْتَصِمُوا بِهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا»؛ (۳)

«آگاه باشید که من بین شما کتاب خدا را باقی گذاشتم که نور و هدایت و بیان در آن است، که خداوند هیچ چیزی را در آن کم نگذاشته و حجت خدا بر شما می باشد، همچنین بزرگ ترین پرچم و نشانه را برای شما گذاشتم، پرچم دین و نور هدایت که جانشین من یعنی علی بن ابی طالب است؛ بدانید که او حبل الله است پس همگی به او چنگ زنید و متفرق نشوید».

۲۵ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ

دلیل و حجتی که به همه می رسد و عالم و جاهل به آن آگاهی پیدا می کنند، لذا این حق خداست که روز قیامت با همه احتجاج کند. همان که خدای تعالی در آیه قرآن فرموده: «فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ» و علی حجت بالغه الهی است.

در حدیثی طولانی نقل شده: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در حالی که فضایل و مناقب امیرالمؤمنین علیه السلام را بیان می فرمود، به یک باره عباس عموی آن حضرت از جا برخاست و بین دو چشم علی را بوسید و گفت: به خدا قسم که تو حجت بالغه خدایی، برای هر کسی که به خدا و روز قیامت ایمان داشته باشد. (۴)

در یکی از زیارات مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى حُجَّةِ اللَّهِ الْبَالِغَةِ»؛ (۵)

«سلام بر تو که حجت بالغه الهی هستی».

-
- ١- ٨٧. بحار الانوار، ج ٤، ص ٩.
 - ٢- ٨٨. سورة آل عمران، آيه ١٠٣.
 - ٣- ٨٩. بحار الانوار، ج ٢٢، ص ٤٨٦.
 - ٤- ٩٠. بحار الانوار، ج ٣٧، ص ٨٢؛ تأويل الآيات، ص ١٤٣.
 - ٥- ٩١. بحار الانوار، ج ٩٧، ص ٢٨٧؛ مستدرک الوسائل، ج ١٠، ص ٢٢٢؛ مفاتيح الجنان، زيارت مطلقه امير المؤمنين.

۲۶ حزیل

حزیل نام همان مؤمن آل فرعون است که در قرآن به آن اشاره شده است، که می فرماید:

«وَقَالَ رَجُلٌ مُّؤْمِنٌ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ وَإِنْ يَكُ كَاذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ وَإِنْ يَكُ صَادِقًا يُصِيبْكُمْ بَعْضُ الَّذِي يَعِدُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ»؛ (۱)

«و مرد مؤمنی از آل فرعون که ایمان خود را پنهان می داشت گفت: آیا می خواهید مردی را بکشید به خاطر این که می گوید: پروردگار من "الله" است، در حالی که دلایل روشنی از سوی پروردگارتان برای شما آورده؟! اگر دروغ گو باشد، دروغ دامن خودش را خواهد گرفت؛ و اگر راست گو باشد، بعضی از عذابهایی را که وعده می دهد به شما خواهد رسید؛ خداوند کسی را که اسراف کار و بسیار دروغگوست هدایت نمی کند».

امام علی علیه السلام فرموده است:

«أَنَا اسْمِي فِي الْأَنْجِيلِ إِلِيَا، وَفِي صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ حَزِيلٌ»؛ (۲)

«نام من در انجیل، الیا و در صحف ابراهیم، حزیل است».

۲۷ الْحَسْرَةُ

«وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ»؛ (۳)

«و آن مایه حسرت کافران است».

از امام صادق علیه السلام نقل شده: مراد از «الحسره» در این آیه شریفه امیرالمؤمنین علیه السلام است. (۴)

بسیاری افراد روز قیامت، به جهت کوتاهی در حقّ وی، فریاد و احسرتا سر می دهند:

«يَا حَسْرَتِي عَلَى مَا فَرَطْتُ فِي جَنْبِ اللَّهِ»؛ (۵)

«افسوس بر من از کوتاهی هایی که در اطاعت فرمان خدا کردم».

۲۸ الْحَقُّ

«وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ...»؛ (۶)

«بگو: این حقّ است از سوی پروردگار شما! هرکس می خواهد...».

در مورد این آیه، از امام باقر علیه السلام نقل شده که فرمود: مراد از حقّ در این آیه، ولایت علی بن ابی طالب علیه السلام

است. (۷) همچنین است آیه شریفه:

«أَفَمَنْ يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَى...»؛ (۸)

«آیا کسی که می داند آنچه از طرف پروردگارت بر تو نازل شده حق است، مانند کسی است که نابینا است؟!...».

هم از ابن عباس و هم از امام باقر علیه السلام نقل شده: مراد از حق، علی بن ابی طالب علیه السلام است. (۹)

ص: ۱۱

۱- ۹۲. سوره غافر، آیه ۲۸.

۲- ۹۳. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۶.

۳- ۹۴. سوره حاقه، آیه ۵۰.

۴- ۹۵. بحارالانوار ج ۳۶، ص ۱۴۹. تفسیر عیاشی ج ۲، ص ۲۶۸.

۵- ۹۶. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۵۰.

۶- ۹۷. سوره کهف، آیه ۲۹.

۷- ۹۸. اصول کافی، ج ۱، ص ۴۲۴؛ الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۲۹۱؛ تفسیر القمی، ج ۲، ص ۲۸۹.

۸- ۹۹. سوره رعد، آیه ۱۹.

۹- ۱۰۰. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۲۴.

۲۹ حَقُّ الْيَقِينِ

حقیقت و اصل یقین خالص.

«وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ»؛ (۱)

«و آن یقین خالص است».

در تفسیر این آیه شریفه، از امام صادق علیه السلام نقل شده: مراد علی بن ابی طالب علیه السلام است. (۲)

۳۰ الْخَاشِعُ فِي الْقُرْآنِ

«وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ»؛ (۳)

«از صبر و نماز یاری جوید و بااستقامت و مهار هوس های درونی و توجه به پروردگار، نیرو بگیرید. این کار جز برای خاشعان گران است».

الخاشع یکی از اسامی قرآنی امیرمؤمنان علیه السلام است. ابن عباس درباره آیه شریفه می گوید:

«الْخَاشِعُ الدَّلِيلُ فِي صَلَاتِهِ الْمُقْبِلُ عَلَيْهَا: رَسُولُ اللَّهِ وَعَلَى بَنِي أَبِي طَالِبٍ»؛ (۴)

«مراد از خاشع و کسی که در نمازش خاشع و ذلیل است و به آن اقبال دارد، رسول خداصلی الله علیه و آله و علی بن ابی طالب علیه السلام است».

۳۱ خَصْمُ الْكُفَّارِ

«هَذَا خَصْمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ»؛ (۵)

«اینان دو گروه اند که درباره پروردگارشان به خصامه و جدال پرداختند».

روایات بسیاری در کتب شیعه و اهل سنت نقل شده: این آیه شریفه درباره امیرالمؤمنین علی علیه السلام و حمزه و عبیده در جنگ بدر نازل شده است. (۶)

۳۲ دَابَّةُ الْأَرْضِ

جنباننده و گرداننده روی زمین، چنان که آیه شریفه می فرماید:

«وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ»؛ (۷)

«وقتی فرمان عذاب آنها رسد (و در آستانه رستخیز قرار گیرند)، جنبنده ای را از زمین برای آنها خارج کنیم که با آنان تکلم می کند (و می گوید) که مردم به آیات ما ایمان نمی آوردند».

رسول خداصلی الله علیه و آله درباره این آیه شریفه فرمود:

«عَلَى دَابَّةِ الْأَرْضِ وَفَاصِلُ الْقَضَاءِ»؛^(۸)

«علی علیه السلام همان گرداننده زمین و فیصله دهنده قضاوت ها می باشد».

از امیرمؤمنان علیه السلام نیز نقل شده که فرمود:

«أَنَا عَبْدُ اللَّهِ وَأَنَا دَابَّةُ الْأَرْضِ»؛^(۹)

«من بنده خداوند، و همان جنباننده و گرداننده زمین هستم».

ص: ۱۲

-
- ۱- ۱۰۱. سوره حاقه، آیه ۵۱.
 - ۲- ۱۰۲. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۴۹.
 - ۳- ۱۰۳. سوره بقره، آیه ۴۵.
 - ۴- ۱۰۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۴۸؛ تفسیر فرات، ص ۵۹؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۲۰.
 - ۵- ۱۰۵. سوره حج، آیه ۱۹.
 - ۶- ۱۰۶. السنن الکبری، ج ۳، ص ۳۹۱؛ تفسیر الطبری، ج ۱۰، ص ۱۳۱؛ صحیح مسلم، ج ۴، ص ۳۴.
 - ۷- ۱۰۷. سوره نمل، آیه ۸۲.
 - ۸- ۱۰۸. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۵۷.
 - ۹- ۱۰۹. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۲۴۳؛ و ج ۴۱، ص ۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۱۰۲.

۳۳ الدّاعی

«يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدّاعِيَ لا عِوَجَ لَهُ»؛ (۱)

«در آن روز، همه از دعوت کننده الهی پیروی نموده، و قدرت بر مخالفت او ندارند».

امام کاظم علیه السلام از امام صادق علیه السلام فرمود: از پدرم درباره این آیه پرسیدم، فرمود: مراد از داعی، علی علیه السلام است. (۲)

۳۴ دین الحقی

«هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ»؛ (۳)

«او کسی است که رسول خود را با هدایت و دین حق فرستاد تا او را بر همه ادیان غالب سازد، هر چند مشرکان کراهت داشته باشند».

محمد بن فضیل می گوید: امام کاظم علیه السلام در مورد این آیه شریفه فرمود:

«هُوَ الَّذِي أَمَرَ رَسُولَهُ بِالْوِلَايَةِ لَوْصِيهِ، وَالْوِلَايَةُ هِيَ دِينُ الْحَقِّ»؛ (۴)

«او آن است که خداوند پیامبر صلی الله علیه وآله را امر فرمود برای وصی خود به ولایت که ولایت همان دین حق است».

۳۵ الذّاكِر

کسی که ذکر خدای تعالی را می گوید و او را در هر حال به یاد می آورد.

امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید:

«أَنَا الذّاكِرُ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ: «الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ»؛ (۵)»؛ (۶)

«من همان ذاکری هستم که خداوند می فرماید: «کسانی که در حال ایستاده، نشسته و به پهلو خوابیده به یاد خدا هستند»».

۳۶ ذِكْرُ الرَّسُولِ

ابن عباس درباره آیه «ذِكْرًا رَسُولًا» (۷) گوید:

«النَّبِيُّ ذِكْرٌ مِنَ اللَّهِ وَعَلَىٰ ذِكْرٍ مِنْ مُحَمَّدٍ، كَمَا قَالَ: «وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَّكَ وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْئَلُونَ»؛ (۸)»؛

«رسول خدا ذکری از خداست و علی نیز ذکری از محمد است، چنان که خدا فرموده است: «و این مایه یادآوری (و عظمت)

۳۷ ذُو الْقَلْبِ

کسی که دارای قلب و عقل است، چنان که امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

أَنَا ذُو الْقَلْبِ فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ: «إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرَى لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ»؛ (۱۰)

«من صاحب قلبی هستم، که خداوند فرموده: «در این تذکری است برای آن که قلب دارد»». (۱۱)

ص: ۱۳

- ۱- ۱۱۰. سوره طه، آیه ۱۰۸.
- ۲- ۱۱۱. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۱۲۷.
- ۳- ۱۱۲. سوره صف، آیه ۹.
- ۴- ۱۱۳. اصول کافی، ص ۳۵۸.
- ۵- ۱۱۴. سوره آل عمران، آیه ۱۹۱.
- ۶- ۱۱۵. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.
- ۷- ۱۱۶. سوره طلاق، آیه ۱۰.
- ۸- ۱۱۷. سوره زخرف، آیه ۴۴.
- ۹- ۱۱۸. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۰۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۹۷.
- ۱۰- ۱۱۹. سوره ق. آیه ۳۷.
- ۱۱- ۱۲۰. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۶ و ج ۳۳، ص ۲۸۲؛ بشاره المصطفی، ص ۱۳. شواهد التنزیل، ج ۲، ص ۸۹۹.

۳۸ ذُو مَتْرَبِهِ

«أَوْ مَسْكِينًا ذَا مَتْرَبِهِ»؛ (۱)

«یا مستمندی خاک نشین را».

نقل شده: امام باقر علیه السلام در مورد این آیه فرمود: مراد امیرالمؤمنین علیه السلام است؛ او مترب بالعلم است؛ از نظر علم از همه بی نیاز است، و به اندازه کل زمین علم دارد. (۲)

۳۹ ذِي الْقُرْبَى

مراد از ذی القربی در آیات شریفه، اهل بیت پیامبر و افضل ایشان امیرمؤمنان علیه السلام است. (۳)

از جمله در آیه شریفه می فرماید:

«وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ ..»؛ (۴)

«بدانید هر غنیمتی بدست آورید، خمس آن برای خدا و پیامبر، و برای ذی القربی و ... است».

۴۰ الرَّاكِعُونَ فِي الْقُرْآنِ

«إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ»؛ (۵)

«سرپرست و ولی شما، تنها خدا و پیامبر او است و آنها که ایمان آورده اند؛ همانها که نماز را برپا می دارند، و در حال رکوع، زکات می دهند».

شیعه و سنی نقل کرده اند: این آیه، فقط در حق امیرمؤمنان علیه السلام نازل شده، وقتی در مسجد و در حال رکوع به فقیر و سائل کمک کرد.

پیامبر و اصحاب به مسجد آمدند، از فقیر سؤال کردند: چه کسی به تو کمک کرد، گفت: «ذَاكَ الرَّاَكِعُ» که علی بن ابی طالب باشد. (۶)

۴۱ الرِّجَالُ عَلَى الْأَعْرَافِ

«وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَاهُمْ»؛ (۷)

«و در میان آن دو گروه [بهشتیان و دوزخیان، حجابی است، و بر اعراف، مردانی هستند که هریک از آن دو را از چهره شان می شناسند».

حضرت زهرا علیها السلام فرمود: از پدرم رسول خدا صلی الله علیه و آله پرسیدم: مراد از اعراف در این آیه کیانند؟

آن حضرت فرمود:

«هُمُ الْأَيْمَةُ بَعْدِي عَلَى وَسِبْطَى وَتَشَعُّهُ مِنْ صُلْبِ الْحُسَيْنِ، هُمْ رِجَالُ الْأَعْرَافِ»؛ (۸)

«مراد امامان پس از من هستند، ایشان علی و دو سبط من و نه امام از نسل حسین علیهم السلام که مردان اعراف هستند».

بنابراین فقط کسانی وارد بهشت می شوند که ایشان را بشناسند و کسانی داخل جهنم می شوند که منکر ایشان باشند.

ص: ۱۴

-
- ۱- ۱۲۱. سوره بلد، آیه ۱۶.
 - ۲- ۱۲۲. بحار الانوار، ج ۲۴، ص ۲۸۲؛ تفسیر قمی، ج ۲، ص ۴۲۲.
 - ۳- ۱۲۳. الاحتجاج، ج ۲، ص ۳۰۶. المعجم الصغیر ج ۱، ص ۷۶؛ شواهد التنزیل، ج ۱، ص ۱۸۹.
 - ۴- ۱۲۴. سوره انفال، آیه ۴۱.
 - ۵- ۱۲۵. سوره مائده، آیه ۵۵.
 - ۶- ۱۲۶. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۱۸۵؛ تفسیر فرات، ص ۱۲۸؛ العمده، ص ۱۲۳. کنز العمال، ج ۶، ص ۳۹۱؛ تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۳۵۷ و کتب دیگر از اهل سنت.
 - ۷- ۱۲۷. سوره اعراف، آیه ۴۶.
 - ۸- ۱۲۸. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۳۵۱.

۴۲ الرَّحْمَةُ

«قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ»؛ (۱)

«بگو: به فضل و رحمت خدا باید خوشحال شوند؛ این از تمام آنچه جمع کرده اند، بهتر است».

«... وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا»؛ (۲)

«... و اگر فضل و رحمت خدا بر شما نبود، جز عده کمی، همگی از شیطان پیروی می کردید».

یکی از اسامی قرآنی امیرمؤمنان علیه السلام رحمت است؛ چنان که ابن عباس درباره آیه می گوید:

«بِفَضْلِ اللَّهِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَبِرَحْمَتِهِ عَلَيَّ عَلَيْهِ السَّلَام»؛ (۳)

«مراد از فضل خدا، رسول خداست و مراد از رحمت، علی بن ابی طالب است».

همچنین در تفسیر قمی آمده است:

«الْفَضْلُ رَسُولُ اللَّهِ وَالرَّحْمَةُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَام، فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا، قَالَ: فَلْيَفْرَحْ شَيْعَتُنَا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا أُعْطِيَ أَعْيَادُنَا مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ»؛ (۴)

«مراد از فضل، رسول خدا و منظور از رحمت، امیرمؤمنان است، پس (شیعیان ما) به آن باید خوشحال باشند؛ چون این بهتر از طلا و نقره ای است که به دشمنان ما داده شود».

۴۳ الزُّجَاجَةُ

حباب شفاف و درخشنده. و مصباح نیز یعنی چراغ؛

«فِيهَا مِصْبَاحُ الْمِصْبَاحِ فِي زُجَاجِهِ»؛ (۵)

«آن چراغ در حبابی قرار گیرد، حبابی شفاف و درخشنده همچون یک ستاره فروزان».

فرمود: «مراد علم رسول الله صلی الله علیه و آله است که بر قلب امیرمؤمنان علیه السلام وارد شده»؛ (۶)

۴۴ الزُّلْفَةُ

ذا زلفه؛ کسی که رتبه و درجه ای دارد.

«فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سَيِّئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَدْعُونَ»؛ (۷)

«وقتی آن (وعدۀ الهی) را از نزدیک می بینند، صورت کافران زشت و سیاه می گردد، و به آنها گفته شود: این همان چیزی است که می خواستید».

امام صادق علیه السلام فرمود: مراد از زلفه در این آیه، امیرالمؤمنین علیه السلام است.

«إِذَا رَأَوْا مَنَزِلَتَهُ وَمَكَانَهُ مِنَ اللَّهِ أَكَلُوا أَكْفَهُمْ عَلَى مَا فَرَطُوا فِي وِلَايَتِهِ. وَإِذَا رَأَوْا صُورَةَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ سَيِّئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا»؛ (۸)

«هرگاه مقام و منزلت آن حضرت را نزد خدای متعال ببینند، به خاطر کوتاهی که در ولایت آن حضرت داشتند دست های خود را می خورند و می گزند؛ هرگاه صورت امیرالمؤمنین را ببینند چهره کافران سیاه و غم آلود می شود.

ص: ۱۵

۱- ۱۲۹. سوره یونس، آیه ۵۸.

۲- ۱۳۰. سوره نساء، آیه ۸۳.

۳- ۱۳۱. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۲۳.

۴- ۱۳۲. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۲۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۴، ص ۱۸۰؛ تفسیر القمی، ج ۱، ص ۱۴۵.

۵- ۱۳۳. سوره نور، آیه ۳۵.

۶- ۱۳۴. بحارالانوار، ج ۲۳، ص ۳۶؛ الاختصاص، ص ۲۷۸؛ تأویل الآیات، ص ۳۵۶؛ التوحید، ص ۱۵۸.

۷- ۱۳۵. سوره ملک، آیه ۲۷.

۸- ۱۳۶. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۶۷.

در یکی از زیارات مطلقه آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ الْأَكْبَرُ... وَالزُّلْفَةُ وَالْكَوْثَرُ»؛ (۱)

سلام بر تو ای صدیق اکبر... ای زلفه و کوثر».

۴۵ الزَّيْتُونُ

زیتون هم از القاب قرآنی امیرمؤمنان علیه السلام گفته شده است؛ چنان که در تفسیر قمی ذیل آیه شریفه نقل شده است:

«وَالزَّيْتُونِ» (۲) مراد از تین، رسول خداست و مقصود از زیتون، امیرالمؤمنین است. (۳)

۴۶ السَّائِقُ

یکی دیگر از القاب قرآنی امام علی علیه السلام سائق است، به معنای سوق دهنده و یا راننده است.

«وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ»؛ (۴)

«هر انسانی وارد محشر می گردد در حالی که همراه او حرکت دهنده و گواهی است».

امام صادق علیه السلام در مورد این آیه شریفه فرمود:

«السَّائِقُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَالشَّهِيدُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ»؛ (۵)

«مراد از سائق امیرمؤمنان علیه السلام است و شهید (شاهد) نیز رسول خداصلی الله علیه وآله می باشد».

۴۷ السَّابِقُونَ

«وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ * أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ»؛ (۶)

«و سومین گروه، پیشگامان پیشگامند، آنها مقربانند».

ابن عباس می گوید: از پیامبر خداصلی الله علیه وآله درباره این آیه سؤال کردم، فرمود:

«قَالَ لِي جَبْرَائِيلُ: ذَلِكَ عَلِيٌّ وَشِيعَتُهُ هُمُ السَّابِقُونَ إِلَى الْجَنَّةِ الْمُقَرَّبُونَ مِنَ اللَّهِ بِكَرَامَتِهِ لَهُمْ»؛ (۷)

«جبرئیل به من گفت: مراد از سابقون علی و شیعیان او هستند که به سوی بهشت سبقت گرفته اند و از نزدیکان به خدا هستند

که خداوند این کرامت را به آنان داده است».

۴۸ السَّابِقُونَ الْأَوْلُونَ

در مورد آیه شریفه: «وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ» (۸) نقل شده که: ایشان چند نفر انگشت شمارند و اول ایشان هم علی علیه السلام است که از همه زودتر ایمان آورده است. (۹)

۴۹ السَّاجِدُ

کسی که برای خدا سجده می کند.

«أَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ آنَاءَ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّهِ»؛ (۱۰)

«(آیا چنین کسی با ارزش است) یا کسی که در ساعات شب به عبادت مشغول است و در حال سجده و قیام، از عذاب آخرت می ترسد و به رحمت پروردگارش امیدوار است؟!».

ص: ۱۶

-
- ۱- ۱۳۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۷.
 - ۲- ۱۳۸. سوره تین، آیه ۱.
 - ۳- ۱۳۹. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۱۰۵؛ تفسیرقمی، ج ۲، ص ۴۳۰.
 - ۴- ۱۴۰. سوره ق، آیه ۲۱.
 - ۵- ۱۴۱. تأویل الآیات، ص ۵۸۹؛ بحارالانوار، ۳۶/۷۲.
 - ۶- ۱۴۲. سوره واقعه، آیات ۱۰ و ۱۱.
 - ۷- ۱۴۳. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۳۲.
 - ۸- ۱۴۴. سوره توبه، آیه ۱۰۰.
 - ۹- ۱۴۵. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۶۶. تفسیر القشیری، ج ۳، ص ۱۸۰؛ تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۴۴؛ شواهد التنزیل، ج ۱، ص ۳۳۳.
 - ۱۰- ۱۴۶. سوره زمر، آیه ۹.

از القاب امیرالمؤمنین علیه السلام در قرآن کریم، بوده و این آیه درباره آن حضرت نازل شده. (۱)

۵۰ السَّبِيلُ

راه. از القاب مولا علی علیه السلام در قرآن است.

«يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا»؛ (۲)

«ای کاش با رسول خدا راهی برگزیده بودم».

امام باقرعلیه السلام در مورد این آیه شریفه فرمود:

«يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ عَلِيًّا»؛ (۳)

«ای کاش همراه پیامبر، علی را قبول می کردم».

۵۱ سَلَّمَ رَسُولَ اللَّهِ

امیرالمؤمنین علیه السلام به طور خالص و مخلص، تسلیم و در اختیار رسول خداصلی الله علیه وآله بود.

«ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا»؛ (۴)

«خداوند مثالی زده است: مردی که مملوک شریکانی است و درباره اش مدام با هم مشاجره می کنند، و مردی که تنها تسلیم یک نفر است؛ آیا این دو یکسانند؟!».

امیرالمؤمنین علیه السلام در مورد این آیه شریفه فرموده است:

«وَأَنَا السَّلْمُ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ «وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ»؛ (۵)

«من آن رجل سلم برای رسول خداصلی الله علیه وآله هستم که خداوند متعال می فرماید رجلاً سلماً لرجل».

ابو خالد کابلی نیز از امام باقرعلیه السلام همین آیه را سؤال کرده که امام فرمود:

«الرَّجُلُ السَّلْمُ لِرَجُلٍ، عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَشِيعَتُهُ»؛ (۶)

«همانا رجل سلم، علی و شیعیان او هستند».

۵۲ الشَّاهِدُ

شخصی به امام علی علیه السلام عرض کرد: بهترین منقبت شما چیست؟ فرمود: آنچه در مورد من در قرآن نازل شده است.

گفت: چه چیزی نازل شده است؟

فرمود: «أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ بَيْنِهِ مِنْ رَبِّهِ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِنْهُ...» (۷)

«أَنَا الشَّاهِدُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ»؛ (۸)

«من همان شاهد پیامبر خدایم».

امام باقر علیه السلام نیز فرموده است:

«إِنَّمَا نُزِّلَتْ «أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ بَيْنِهِ مِنْ رَبِّهِ» يَعْنِي رَسُولَ اللَّهِ. «وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِنْهُ» يَعْنِي عَلِيًّا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ»؛ (۹)

«مراد از آیه «آیا آن کس که دلیل آشکاری از پروردگار خویش دارد» رسول خداصلی الله علیه وآله و مراد از آیه «و به دنبال آن، شاهدی از سوی او می باشد» امیر مؤمنان علی علیه السلام می باشد».

ص: ۱۷

۱- ۱۴۷. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۳۷۵؛ تأویل الآيات، ص ۵۰۱؛ تفسیر القمی، ج ۲، ص ۲۴۵.

۲- ۱۴۸. سوره فرقان، آیه ۲۷.

۳- ۱۴۹. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۳۶۳؛ تأویل الآيات، ص ۳۷۰؛ تفسیر القمی، ج ۲، ص ۱۱۲.

۴- ۱۵۰. سوره زمر، آیه ۲۹.

۵- ۱۵۱. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ بشاره المصطفی، ص ۱۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۰۴؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.

۶- ۱۵۲. تأویل الآيات، ص ۵۰۴. شواهد التنزیل، ج ۲، ص ۱۷۶.

۷- ۱۵۳. سوره هود، آیه ۱۷.

۸- ۱۵۴. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۳۸۷.

۹- ۱۵۵. مدرک پیشین. تفسیر الخازن، ج ۳، ص ۴۴۵.

۵۳ الشَّجَرُ

«وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ»؛ (۱)

«و گیاه و درخت برای او سجده می کنند».

روایت شده که فرمود: مراد از نجم رسول خدا صلی الله علیه و آله و مقصود از شجر، امیر مؤمنان علیه السلام است با سایر امامان علیهم السلام. (۲)

۵۴ الشَّجَرُ بَيْنَهُمْ

«فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يَحْكُمُوكَ فِيمَا شَجَرِ بَيْنَهُمْ، ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيَسْلُمُوا تَسْلِيمًا»؛ (۳)

«به پروردگارت سوگند! آنها ایمان نمی آورند مگر اینکه در اختلافات خود، تو را به داوری طلبند؛ و سپس از داوری تو، در دل خود احساس ناراحتی نکنند و کاملاً تسلیم باشند».

از امام صادق علیه السلام روایت شده: مراد از «شجر» در آیه، امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام است. (۴)

۵۵ شَجَرَهُ مُبَارَكَةً

«يُوقَدُ مِنْ شَجَرِهِ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ»؛ (۵)

«این چراغ با روغنی افروخته می شود که از درخت پربرکت زیتونی گرفته شده».

روایت شده: مراد از شجره مبارکه، علی بن ابی طالب علیه السلام است. (۶)

۵۶ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ

«أَقَمْنِ شَرَحَ اللَّهِ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِنْ رَبِّهِ»؛ (۷)

«آیا کسی که خدای تعالی سینه اش را برای اسلام گشاده و بر فراز مرکبی از نور الهی قرار گرفته (همچون کوردلان گمراه است؟!». (۸)

در روایت آمده: این آیه شریفه در مورد علی علیه السلام و حمزه نازل شده است. (۸)

۵۷ الشَّفْعُ

«وَالْفَجْرِ * وَبِالْأَعْيُنِ * وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ»؛ (۹)

«به سپیده دم سوگند * و به شب های ده گانه * و به زوج و فرد».

جابر جعفی در مورد آیه شریفه می گوید: امام به من فرمود: ای جابر! «وَالْفَجْرِ» جدّ من است «وَلَيَالٍ عَشْرٍ» ده امام می باشند «وَالشَّفَعِ» امیرالمؤمنین، «وَالْوَتْرِ» هم اسم قائم است. (۱۰)

۵۸ صاحب آیه البرائه

آیات ابتدایی سوره مبارکه توبه می فرماید:

«وَأَذَانٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ فَإِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَبَشِّرِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ * إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوا شَيْئًا وَلَمْ يَظَاهَرُوا عَلَيْكُمْ أَوَّارًا فَأْتُوا إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ

ص: ۱۸

- ۱- ۱۵۶. سوره الرحمن، آیه ۶.
- ۲- ۱۵۷. بحار الانوار، ج ۲۴، ص ۳۰۹؛ تأویل الآيات، ص ۶۱۲.
- ۳- ۱۵۸. سوره نساء، آیه ۶۵.
- ۴- ۱۵۹. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۹۶.
- ۵- ۱۶۰. سوره نور، آیه ۳۵.
- ۶- ۱۶۱. بحار الانوار، ج ۲۳، ص ۳۲۴؛ معانی الاخبار، ص ۱۵.
- ۷- ۱۶۲. سوره زمر، آیه ۲۲.
- ۸- ۱۶۳. تفسیر آلوسی، ج ۱۷، ص ۴۵۳؛ تفسیر الثعالبی، ج ۳، ص ۳۲۲؛ تفسیر المحرر الوجیز، ج ۵، ص ۴۷۴.
- ۹- ۱۶۴. سوره فجر، آیات ۱ - ۳.
- ۱۰- ۱۶۵. مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۲۸۱.

إِلَىٰ مَدَنِيَّتِهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ * فَإِذَا انسَلَخَ الْأَشْهُرُ الْحُرْمُ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَأَخْصِرْ رُؤُوسَهُمْ وَأَقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ؛(۱)

«و این، اعلامی است از ناحیه خدا و پیامبرش به (عموم) مردم در روز حج اکبر [عید قربان] که: خدا و پیامبرش از مشرکان بیزارند! با این حال، اگر توبه کنید، برای شما بهتر است! و اگر سرپیچی نمایید، بدانید شما نمی توانید خدا را ناتوان سازید (و از قلمرو قدرتش خارج شوید)! و کافران را به مجازات دردناک بشارت ده! * مگر مشرکانی را که با آنها عهد بستید، و چیزی از آن را در حق شما فروگذار نکردند، و احدی را بر ضد شما تقویت ننمودند؛ پیمان آنها را تا پایان مدتشان محترم بشمرید؛ زیرا خداوند پرهیزگاران را دوست دارد. * (اما) وقتی ماه های حرام پایان گرفت، مشرکان را هر جا یافتید به قتل برسانید، و آنها را اسیر سازید و محاصره کنید، و در هر کمین گاه، بر سر راه آنها بنشینید! هر گاه توبه کنند و نماز را برپا دارند و زکات را پردازند، آنها را رها سازید؛ زیرا خداوند آمرزنده و مهربان است!

از ابن عمر نقل شده: پیامبر خداصلی الله علیه وآله ابوبکر را با آیات برائت به مکه فرستاد، وقتی به ذوالحلیفه رسید، علی علیه السلام را به دنبال وی فرستاد تا آیات را تحویل بگیرد.

ابوبکر گفت: مگر مشکلی پیش آمده؟

فرمود: نه.

ابوبکر خدمت رسول خداصلی الله علیه وآله آمد و گفت: مطلب چیست؟ حضرت فرمود: دستور الهی است که این آیات را یا من باید قرائت کنم یا کسی که از خودم باشد....

امام علی علیه السلام آیات برائت را به مکه آورد و در مراسم حج در حضور مشرکان و سران آنان، این آیات را با شجاعت ابلاغ نمود.(۲)

۵۹ صاحب آیه إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ

«إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ»؛(۳) «سرپرست و ولی شما، تنها خداست و پیامبر او و آنها که ایمان آورده اند؛ همانها که نماز را برپا می دارند، و در حال رکوع، زکات می دهند».

این آیه شریفه درباره امام علی علیه السلام نازل شده؛ چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله آن را تأیید کرده است:

«عَلِيٌّ بِنُ أَبِي طَالِبٍ أَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَهُوَ رَاكِعٌ يَرِيدُ وَجْهَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ فِي كُلِّ حَالٍ»؛(۴)

«علی بن ابی طالب علیه السلام نماز اقامه نمود و زکات پرداخت کرد؛ در حالی که در رکوع بود و خواهان قرب الهی در هر حالی است».

شان نزول آیه: وقتی این آیه نازل شد، رسول خداصلی الله علیه وآله به طرف مسجد آمد، سائلی را

- ۱- ۱۶۶. سوره توبه، آیات ۳ و ۴.
- ۲- ۱۶۷. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۲۸۴؛ و نیز رجوع کنید به کتاب: فروغ ابدیت یا فرازهایی از تاریخ پیامبر اسلام.
- ۳- ۱۶۸. سوره مائده، آیه ۵۵.
- ۴- ۱۶۹. وسائل الشیعه، ج ۹، ص ۴۷۸.

دید که از مسجد بیرون می آمد، فرمود: آیا کسی به تو چیزی داد؟ گفت: آری آن آقای که مشغول نماز است. و او امیرمؤمنان علیه السلام بود که در حال رکوع به سائل فقیر کمک نمود. (۱)

۶۰ صاحب آیه النَّجْوَى

پیامبر صلی الله علیه و آله خوش مشرب و خوش برخورد و با مردم مهربان و خودمانی بود، اصحاب هم همیشه و هر وقت دوست داشتند به خدمت حضرت می رسیدند و با ایشان خلوت نموده، تقاضای ملاقات خصوصی می کردند و از هر دری سخن می گفتند. گاه این مجالس طولانی و زیاد می شد و پیامبر خدا صلی الله علیه و آله را از کارهایش باز می داشت، تا اینکه آیه شریفه نازل شد:

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوِيكُمْ صِدَقَةً ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ وَأَطْهَرُ فَإِن لَّمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ»؛ (۲)

«ای کسانی که ایمان آورده اید! هنگامی که می خواهید با رسول خدا نجوا کنید (و سخنان در گوشه بگویید)، قبل از آن صدقه ای (در راه خدا) بدهید. این برای شما بهتر و پاکیزه تر است و اگر توانایی ندارید، خداوند غفور و رحیم است.»

اما آنان که فقیر بودند، چیزی نداشتند که بدهند و آنان که پول داشتند بخل ورزیدند و ندادند. تنها کسی که به این آیه عمل کرد امام علی علیه السلام بود. (۳) چنان که حضرت فرمود: در قرآن آیه ای است که هیچ کسی غیر از من به آن عمل نکرد، نه قبل از من و نه بعد از من، و آن آیه مناجات است؛ چون من یک دینار داشتم آن را به چند درهم فروخته و هرگاه خدمت حضرت می رسیدم یک درهم صدقه می دادم.

تا اینکه آیه نسخ شد با آیه: «ءَأَشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوِيكُمْ صَدَقَاتٍ فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ»؛ (۴)

«آیا ترسیدید فقیر شوید که از دادن صدقات قبل از نجوا خودداری کردید؟! اکنون که این کار را نکردید و خداوند توبه شما را پذیرفت، نماز را برپا دارید و زکات را ادا کنید و خدا و پیامبرش را اطاعت نمایید و (بدانید) خداوند از آنچه انجام می دهید باخبر است.» (۵)

۶۱ صاحب آیه وَالنَّجْمِ

«وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ»؛ (۶)

«سوگند به ستاره هنگامی که افول می کند، هرگز دوست شما (محمد) منحرف نشده و مقصد را گم نکرده است.»

۱- ۱۷۰. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۱۸۳؛ امالی صدوق، ص ۱۲۴؛ ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۲۶۰؛ اقبال الاعمال، ص ۳۰۴؛
الافصاح، ص ۱۳۲. تفسیر الرازی، ج ۶، ص ۸۷؛ تفسیر البیضاوی، ج ۲، ص ۸۸؛ تفسیر ابن کثیر، ج ۳، ص ۱۳۸؛ تفسیر البغوی،
ج ۳، ص ۷۳.

۲- ۱۷۱. سوره مجادله، آیه ۱۲.

۳- ۱۷۲. المصنّف لابن ابی شیبّه، ج ۱۲، ص ۸۱.

۴- ۱۷۳. سوره مجادله، آیه ۱۳.

۵- ۱۷۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۷۶؛ العمده، ص ۱۸۶. شواهد التنزیل، ج ۲، ص ۳۲۰؛ تفسیر الطبری، ج ۲۳، ص ۲۴۸، تفسیر
الصنعانی، ج ۳، ص ۲۸۰.

۶- ۱۷۵. سوره نجم، آیات ۱ و ۲،

ابن عباس در مورد نزول این آیه می گوید: شبی نماز عشا را با رسول خداصلی الله علیه وآله خواندیم، پس فرمود: امشب نور ستاره ای از آسمان در خانه یکی از شما سقوط می کند، هر که باشد او جانشین من خواهد بود. آن شب، خیلی ها منتظر ماندند و بیش از همه پدرم عباس بن عبدالمطلب بود، ولی نور آن ستاره بر خانه علی بن ابی طالب علیه السلام فرود آمد.

منافقین گفتند: رسول خداصلی الله علیه وآله در محبت به علی خیلی زیاده روی می کند. آن گاه این آیه نازل شد که پیامبرصلی الله علیه وآله در محبت به علی گمراه نشده و از پیش خود نیز چیزی نمی گوید. (۱)

۶۲ صاحب الأعراف

«وَنَادَى أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رِجَالًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَاهُمْ...»؛ (۲)

«و اصحاب اعراف، مردانی (دوزخیان) را که از سیمایشان آنها را می شناسند، صدا می زنند...».

رسول خداصلی الله علیه وآله درباره این آیه فرمود:

«يَا عَلِيُّ! إِنَّكَ وَالْأَوْصِيَاءِ مِنْ بَعْدِكَ أَعْرَافُ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ»؛ (۳)

«ای علی! تو و جانشینان بعد از تو همان اعراف بین بهشت و جهنم هستند.».

علی علیه السلام نیز در قسمتی از خطبه خود فرمود:

«سَيَلُونِي قَبِيلَ أَنْ تَفْقِدُونِي، أَنَا يَعْسُوبُ الْمُؤْمِنِينَ وَغَايَةُ السَّابِقِينَ وَلِسَانُ الْمُتَّقِينَ وَخَاتِمُ الْوَصِيَّةِ بَيْنَ وَخَلِيفَةُ رَبِّ الْعَالَمِينَ، أَنَا قَسِيمُ النَّارِ، أَنَا صَاحِبُ الْجَنَانِ، أَنَا صَاحِبُ الْأَعْرَافِ، أَنَا صَاحِبُ الْحَوْضِ»؛ (۴)

«برسید از من قبل از آنکه مرا از دست بدهید، من یعسوب مؤمنان و غایت سابقین و خاتم تقوای پیشگان، و خاتم جانشینان و جانشین پروردگار جهانیان هستم، من تقسیم کننده آتش جهنم و صاحب بهشت هستم، من صاحب اعراف و صاحب حوض کوثر می باشم.».

۶۳ صاحب البینه

«أَفَمَنْ كَانَ عَلَى بَيْنِهِ مِنْ رَبِّهِ كَمَنْ زُيِّنَ لَهُ شَوْءٌ عَمَلِهِ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ»؛ (۵)

«آیا آن که دلیل روشنی از سوی پروردگارش دارد، مانند کسی است که زشتی اعمال در نظرش آراسته شده و از هوای نفسش پیروی می کند؟».

در مورد این آیه شریفه گفته شده: مراد از کسی که دارای بینه است، امیر مؤمنان علیه السلام است. (۶)

«أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ عَلَى بَيْنِهِ مِنْ رَبِّكَ»؛ (۷)

«گواهی می دهم که تو از جانب پروردگارت دارای بینه هستی».

۶۴ صاحبِ صراطِ السَّوِیِّ

صراط السوی؛ راه عدل و حقّ و طریق واضح و روشنی که هیچ کژی و اعوجاج ندارد.

ص: ۲۱

-
- ۱- ۱۷۶. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۲۷۲؛ امالی صدوق، ص ۵۶۵.
 - ۲- ۱۷۷. سوره اعراف، آیه ۴۸.
 - ۳- ۱۷۸. بحارالانوار، ج ۸، ص ۳۳۶.
 - ۴- ۱۷۹. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۱۵۴؛ غرر الحکم، ص ۱۱۸؛ تفسیر عیاشی، ج ۲، ص ۱۷.
 - ۵- ۱۸۰. سوره محمّد، آیه ۱۴.
 - ۶- ۱۸۱. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۸۸؛ تفسیر قمی، ج ۲، ص ۴۰۲.
 - ۷- ۱۸۲. اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۰.

فَسَتَّعَلَّمُونَ مِنْ أَصْحَابِ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ - وَمَنْ اهْتَدَى؛ (۱)

«اما به زودی می دانید چه کسی از اصحاب صراط مستقیم، و چه کسی هدایت یافته است».

امام باقر علیه السلام در مورد این آیه شریفه فرمود:

«عَلِيٌّ صَاحِبُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ»؛ (۲)

«علی علیه السلام صاحب صراط حق و راه روشن است».

امام صادق علیه السلام نیز فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيَّ اسْمُ اللَّهِ الرَّضِيِّ، وَوَجْهَهُ الْمُضِيِّ، وَجَنْبُهُ الْقَوِيُّ، وَصِرَاطُهُ السَّوِيُّ»؛ (۳)

«سلام بر نام نیکوی خدا و چهره درخشان حق و جانب قوی آن و راه عدل و داد و روشن خدا».

۶۵ الصَّادِقُ

صادق یکی دیگر از القاب قرآنی امام علی علیه السلام است؛ یعنی کسی که گفتار و رفتارش راست و درست و مطابق حقیقت است. خدای تعالی در آیه شریفه فرموده: «كُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ»؛ (۴)

«ای ایمان آورندگان! با صادقان باشید».

و آن حضرت فرمود: «أَنَا ذَلِكُ الصَّادِقُ»؛ (۵) «من آن صادق هستم».

در زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«وَالشَّاهِدِينَ، عَلِيٌّ أَنْكَ صَادِقٌ أَمِينٌ صِدِّيقٌ»؛ (۶)

«همه گواهی می دهند که تو صادق، امین و صدیق هستی».

۶۶ صَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ

شایسته ترین مؤمن. هنگامی که آیه «وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ...» (۷) نازل شد،

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ صَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ»؛ (۸)

«ای علی! تو شایسته ترین مؤمنان هستی».

در جای دیگر فرمود:

«إِنَّ عَلِيًّا بَابُ الْهُدَى وَالِدَاعِي إِلَى رَبِّي وَهُوَ صَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ»؛ (۹)

«همانا علی علیه السلام باب هدایت بعد از من، و دعوت گر به سوی خدا و شایسته ترین مؤمنان است».

در زیارت مطلقه آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى صَالِحِ الْمُؤْمِنِينَ»؛ (۱۰)

«سلام بر شایسته ترین مؤمنان».

۶۷ الصِّرَاطُ الْمُسْتَقِيمُ

رسول خدا صلی الله علیه و آله خطاب به علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ الطَّرِيقُ الْوَاضِحُ، وَأَنْتَ الصِّرَاطُ الْمُسْتَقِيمُ»؛ (۱۱)

ص: ۲۲

-
- ۱- ۱۸۳. سوره طه، آیه ۱۳۵.
 - ۲- ۱۸۴. بحار الانوار، ج ۲۴، ص ۱۵۰؛ تأویل الآیات، ص ۳۱۷.
 - ۳- ۱۸۵. الاقبال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین در روز میلاد پیامبر.
 - ۴- ۱۸۶. سوره توبه، آیه ۱۱۹.
 - ۵- ۱۸۷. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۶ و ج ۳۳، ص ۲۸۲؛ بشاره المصطفی، ص ۱۳. الدر المنثور، ج ۵، ص ۱۸۶؛ تفسیر الکشف والبیان، ج ۵، ص ۱۰۹.
 - ۶- ۱۸۸. من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ کامل الزیارات، ص ۴۴؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۷- ۱۸۹. سوره تحریم، آیه ۴.
 - ۸- ۱۹۰. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۳۰؛ تفسیر فرات، ص ۴۸۹. الدر المنثور، ج ۱۰، ص ۵۷؛ الکشف والبیان، ج ۹، ص ۳۴۹.
 - ۹- ۱۹۱. امالی صدوق، ص ۳۱؛ روضه الواعظین، ج ۱، ص ۱۰۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۷۷.
 - ۱۰- ۱۹۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۱۱- ۱۹۳. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۱۰۰؛ امالی صدوق، ص ۳۰۶.

«ای علی! تو طریق واضح هستی و تو صراط مستقیم می باشی».

جابر انصاری گوید: پیامبر خداصلی الله علیه و آله اصحابش را حاضر کرده و با اشاره به علی علیه السلام فرمود:

«هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ فَاتَّبِعُوهُ»؛ (۱)

«علی صراط مستقیم است، پس اطاعتش کنید».

«وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلَى حَكِيمٍ»؛ (۲)

«و آن در امّ الکتاب (لوح محفوظ) نزد ما بلند پایه و استوار است».

امام صادق علیه السلام در مورد این آیه فرمود:

«وَهُوَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ فِي أُمِّ الْكِتَابِ فِي قَوْلِهِ «إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ»»؛ (۳)

«مراد آیه، علی علیه السلام است که خداوند در سوره حمد فرموده: «ما را به راه راست هدایت کن»».

و در فرازی از زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَى صِرَاطِ اللَّهِ الْمُسْتَقِيمِ»؛ (۴)

«سلام بر آن که صراط مستقیم خداوند است».

۶۸ الصَّهْرُ

صهر به معنای داماد است.

«وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا»؛ (۵)

«او کسی است که از آب، انسانی را آفرید؛ سپس او را نسب و سبب قرار داد».

ابن عباس گوید: هنگامی که این آیه نازل شد، پیامبرصلی الله علیه و آله دخترش را به عقد علی علیه السلام درآورد.

«فَكَانَ لَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا»؛

«پس هم پسرعمویش بود و هم دامادش».

و خود حضرت فرمود:

«أَنَا الصَّهْرُ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ «وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا»؛(٦)

«من همان صهر هستیم که خدای تعالی در قرآن کریم به آن اشاره فرموده است».

٦٩ الطَّرِيقَةُ

«وَأَلُّوا اسْتِقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لِأَسْقِينَاهُمْ مَاءً عَذَقًا»؛(٧)

«اگر آنها (جن و انس) در راه ایمان استقامت ورزند، با آب فراوان سیرابشان می کنیم».

از امام باقر علیه السلام نقل شده: مراد از طریقه در آیه شریفه، ولایت علی و اوصیاء علیهم السلام است. (٨)

٧٠ الطُّورُ

«وَالطُّورِ* وَكِتَابٍ مَسْطُورٍ* فِي رَقٍ مَنشُورٍ»؛(٩)

«سوگند به کوه طور، و کتابی که نوشته شده، در شماره ای گسترده».

در زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام، با اشاره به این آیه شریفه، به آن حضرت خطاب شده و این گونه شهادت می دهیم:

ص: ٢٣

١- ١٩٤. بحار الانوار، ج ٣٥، ص ٣٦٥.

٢- ١٩٥. سوره زحرف، آیه ٤.

٣- ١٩٦. بحار الانوار، ج ٣٥، ص ٣٧٣.

٤- ١٩٧. بحار الانوار، ج ٩٨، ص ٣٠١؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

٥- ١٩٨. سوره فرقان، آیه ٥٤.

٦- ١٩٩. بحار الانوار، ج ٣٥، ص ٤٦؛ معانی الاخبار، ص ٥٨.

٧- ٢٠٠. سوره جن، آیه ١٦.

٨- ٢٠١. بحار الانوار، ج ٢٤، ص ١٠١؛ اصول کافی ج ١، ص ٢٢٠.

٩- ٢٠٢. سوره طور، آیات ١ - ٣.

«أَشْهَدُ أَنَّكَ الطَّوْرُ وَالْكِتَابُ الْمَسْطُورُ»؛ (۱)

«گواهی می دهم که تو نور طور و حقیقت کتاب مسطور هستی».

۷۱ طُورِ سَيْنِينَ

امام صادق علیه السلام در مورد آیه شریفه:

«وَالَّتَيْنِ وَالزَّيْتُونَ * وَطُورِ سَيْنِينَ * وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ» (۲) فرموده است:

«وَالَّتَيْنِ الْحَسَنُ وَالزَّيْتُونَ الْحُسَيْنُ وَطُورِ سَيْنِينَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَهَذَا الْبَلَدُ الْأَمِينُ ذَاكَ رَسُولُ اللَّهِ»؛ (۳)

«مراد از تین امام حسن علیه السلام است و زیتون امام حسین علیه السلام است، و طور سینین نیز امیرمؤمنان علیه السلام و شهر امین هم رسول خداصلی الله علیه وآله است».

۷۲ الظِّلُّ

سایه و خنکای بهشت.

همچنین مراجعه شود به: البصیر [۱۹]

۷۳ عَذَابُ يَوْمِ الظُّلَّةِ

امام علی علیه السلام با توجه به آیه «فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمْ عَذَابُ يَوْمِ الظُّلَّةِ إِنَّهُ كَانَ عَذَابٍ يَوْمٍ عَظِيمٍ»؛ (۴)

«سرانجام او را تکذیب کردند، و عذاب روز سایبان (سایبانی از ابر صاعقه خیز) آنها را فراگرفت؛ یقیناً آن عذاب روز بزرگی بود».

فرموده است: «أَنَا عَذَابُ يَوْمِ الظُّلَّةِ»؛ (۵)

«من همان عذاب فراگیر برای کافران هستم».

۷۴ الْعُرْوَةُ الْوُثْقَى

دستگیره و حلقه محکم.

«لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ»؛ (۶)

«در قبول دین، اکراهی نیست؛ زیرا راه درست از راه انحرافی، روشن شده. بنابراین، هرکس به طاغوت (بت و شیطان و هر موجود طغیان گر) کافر شود و به خدا ایمان آورد، به دستگیره محکمی چنگ زده است، که گسستن برای آن نیست. و خداوند، شنوا و داناست.»

«وَمَنْ يَسْلَمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ وَإِلَى اللَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ»؛ (۷)

«هرکس روی خود را تسلیم خدا کند در حالی که نیکوکار باشد، به دستگیره و تکیه گاه محکمی چنگ زده؛ و عاقبت همه کارها به سوی خداست.»

رسول خداصلی الله علیه و آله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ الْعُرْوَةُ الْوُثْقَى الَّتِي لَنْفِصَامَ لَهَا»؛ (۸)

«تو همان دستگیره محکم الهی هستی که هیچ گسستی ندارد.»

چنان که خود آن حضرت فرمود:

«أَنَا الْعُرْوَةُ الْوُثْقَى وَكَلِمَةُ التَّقْوَى»؛ (۹)

«من دستگیره محکم و کلمه تقوای الهی هستم.»

ص: ۲۴

۱- ۲۰۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۲۰۴. سوره تین، آیات ۱ تا ۳.

۳- ۲۰۵. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۱۰۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۳۰۱. شواهد التنزیل، ج ۲، ص ۴۵۶.

۴- ۲۰۶. سوره شعراء، آیه ۱۸۹.

۵- ۲۰۷. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۵.

۶- ۲۰۸. سوره بقره، آیه ۲۵۶.

۷- ۲۰۹. سوره لقمان، آیه ۲۲.

۸- ۲۱۰. کشف الیقین، ص ۴۶۶؛ طرائف، ج ۲، ص ۵۲۱.

۹- ۲۱۱. امالی صدوق، ص ۳۸؛ بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۵.

و در زیارت آن حضرت گفته می شود:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى عَبْدِكَ وَأَمِينِكَ الْأَوْفَى وَعُزْوَتِكَ الْوُثْقَى؛» (۱)

«خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و بر بنده ات که امین باوفا و دستگیره محکم توست.»

۷۵ عَلِي حَكِيمٌ

امام صادق علیه السلام در مورد آیه شریفه «اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ» فرمود:

«هُوَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَمَعْرِفَتُهُ وَالِدَلِيلُ عَلَى أَنَّهُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ، قَوْلُهُ عَزَّوَجَلَّ: «وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَمَدِينَا لَعَلِّي حَكِيمٌ» (۲)
وَهُوَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ فِي أُمِّ الْكِتَابِ فِي قَوْلِهِ: «اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ»؛» (۳)

«صراط مستقیم خدا، امیر مؤمنان و معرفت آن حضرت است. و دلیل بر اینکه علی علیه السلام امیر مؤمنان است، فرمایش خداوند متعال است که فرمود: «او در ام کتاب و در نزد ما «علی حکیم» است» و لذا او امیر مؤمنان است، در ام کتاب که فرموده است: «ما را به سوی راه راست هدایت فرما.»»

۷۶ الْقَائِمُ

قیام کننده؛ مراد کسی است که برای یاد و عبادت خداوند قیام می کند و از آخرت ترسان است. و امام علی علیه السلام نیز چنین بوده.

«أَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ آنَاءَ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ»؛ (۴)

«(آیا چنین کسی با ارزش است) یا کسی که در ساعات شب به عبادت مشغول است و در حال سجده و قیام، از عذاب آخرت می ترسد و به رحمت پروردگارش امیدوار است؟!»

چنان که در احادیث وارد شده: این آیه شریفه در مورد علی علیه السلام نازل شده است. (۵)

راوی می گوید: من یک شبانه روز همراه و ملازم امیر مؤمنان علیه السلام بودم، تمام ساعات را به عبادت و نماز و ذکر خدا و خدمت بندگان خدا مشغول بود.

۷۷ الْقَانِتُ

عبادت کننده و مطیع محض. چنان که از انس بن مالک نقل شده:

«أَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ آنَاءَ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ» نُزِلَتْ فِي أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ؛ (۶)

«این آیه در مورد علی علیه السلام نازل شده است».

۷۸ القرآن

«ق وَ الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ» (۷)

امیر مؤمنان علیه السلام در بیانی در تفسیر این آیه شریفه فرمود:

«أَنَا قِ وَالْقُرْآنُ الْمَجِيدُ» (۸)

«من ق و قرآن مجید هستم».

و مراد این است که من قرآن مجسم هستم.

ص: ۲۵

-
- ۱- ۲۱۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه امیر المؤمنین..
 - ۲- ۲۱۳. سوره زخرف، آیه ۴.
 - ۳- ۲۱۴. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۳۷۳؛ تفسیر قمی، ج ۱، ص ۲۸.
 - ۴- ۲۱۵. سوره زمر، آیه ۹.
 - ۵- ۲۱۶. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۳۷۳؛ تأویل الآیات، ص ۵۰۱.
 - ۶- ۲۱۷. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۳۷۵؛ تأویل الآیات، ص ۵۰۱. تفسیر قمی، ص ۵۷۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۲۴.
 - ۷- ۲۱۸. سوره ق، آیه ۱.
 - ۸- ۲۱۹. الفضایل، ص ۱.

۷۹ الْقَلَمُ

«ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ» (۱)

محمد بن فضیل گوید: از امام کاظم علیه السلام در تفسیر آیه پرسیدم، فرمود: "ن" اسم رسول خدا صلی الله علیه وآله است و "القلم" اسم امیرالمؤمنین علیه السلام است. (۲)

۸۰ قَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ

در احادیث معصومین علیهم السلام به امیرمؤمنان علیه السلام تفسیر شده است. امام صادق علیه السلام در مورد آیه «ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ * وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ» (۳) فرمود:

«ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ ابْنُ آدَمَ الْمَقْتُولُ وَمُؤْمِنُ آلِ فِرْعَوْنَ وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ»؛ (۴)

«مراد از گروهی از اولین همانا فرزند مقتول آدم (هابیل) است و نیز مؤمن آل فرعون، و اما منظور از "قلیل من الآخیرین" امام علی علیه السلام است.»

۸۱ الْقَمَرُ

رسول خدا صلی الله علیه وآله با توجه به آیه قرآن، فرمود:

«إِذَا فَقَدْتُمُ الشَّمْسَ فَمَسَّكُوا بِالْقَمَرِ... أَمَّا الشَّمْسُ فَأَنَا وَأَمَّا الْقَمَرُ فَعَلِي»؛ (۵)

«هرگاه خورشید را نیافتید به ماه تمسک جوید و بدانید که من خورشیدم و علی نیز ماه است.»

۸۲ الْقَوْلُ النَّابِثُ

آیه شریفه می فرماید:

«يَتَّبِعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ النَّابِثِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ»؛ (۶)

«خداوند کسانی را که ایمان آوردند، به خاطر گفتار و اعتقاد ثابتشان، هم در این جهان، و هم در سرای دیگر استوار می دارد.»

از ابن عباس نقل شده: مراد از قول ثابت ولایت امیرمؤمنان علیه السلام است. (۷)

۸۳ الْكِتَابُ

«ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ»؛ (۸)

«آن کتاب با عظمتی است که شک در آن راه ندارد؛ و مایه هدایت پرهیزکاران است.»

امام باقر علیه السلام در مورد این آیه شریفه فرمود:

«الْكِتَابُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ لَا شَكَّ فِيهِ أَنَّهُ إِمَامٌ»؛ (۹)

«مراد از کتاب، امیر مؤمنان علیه السلام است که هیچ شکّی در آن نیست که او امام است.»

۸۴ الْكِتَابُ الْمَسْطُورُ

کتاب مسطور؛ کتاب مکتوب و نوشته شده. این عنوان با توجه به آیه اول و دوم سوره طور به امیر مؤمنان علیه السلام نسبت داده شد، چنان که در یکی از زیارات آن حضرت آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ الطُّورُ وَالْكِتَابُ الْمَسْطُورُ»؛ (۱۰)

«گواهی می دهم که طور و کتاب مسطور تویی.»

ص: ۲۶

۱- ۲۲۰. سوره قلم، آیه ۱.

۲- ۲۲۱. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۱۶۵.

۳- ۲۲۲. سوره واقعه، آیات ۱۳ و ۱۴.

۴- ۲۲۳. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۲۳۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۶؛ تفسیر فرات ص ۴۶۵؛ شواهد التنزیل ج ۲، ص ۲۹۹.

۵- ۲۲۴. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۲۸۹.

۶- ۲۲۵. سوره ابراهیم، آیه ۲۷.

۷- ۲۲۶. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۱۴۱؛ تفسیر فرات، ص ۲۲۰. شواهد التنزیل، ج ۱، ص ۴۱۰.

۸- ۲۲۷. سوره بقره، آیه ۲.

۹- ۲۲۸. بحار الانوار، ج ۲۴، ص ۳۵۱؛ تأویل الآیات، ص ۳۳.

۱۰- ۲۲۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱.

تو حامل لفظ و معنای کتاب، و عمل کننده به محتوای آن و جایگاه کتاب مسطور می باشی. (۱).

۸۵ الْكِتَابُ النَّاطِقُ

«هَذَا كِتَابُنَا يُنَاطِقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ»؛ (۲)

«این کتاب ماست که با شما به حق سخن می گوید (و اعمال شما را بازگو می کند)».

با توجه به این آیه شریفه گفته شده: مراد از این کتاب ناطق، امیرالمؤمنین علیه السلام است. (۳)

۸۶ اللِّسَانُ

«وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ» (۴)

امام باقرعلیه السلام فرمود: «لسان، امیرمؤمنان علیه السلام است و شفقتین یعنی حسن و حسین علیهما السلام». (۵)

۸۷ اللِّسَانُ الصِّدْقُ

زبان راست گو.

پیامبرصلی الله علیه وآله در مورد آیه «وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا» (۶) به علی علیه السلام فرمود:

«تو لسان صدقی که به ولایت تو هدایت شوند». (۷)

۸۸ مُؤْتَى الزَّكَاةِ

کسی که زکات پرداخت کرده و انفاق نموده.

«إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ»؛ (۸)

«سرپرست و ولی شما، تنها خداست و پیامبر او و آنها که ایمان آورده اند؛ همانها که نماز را برپا می دارند، و در حال رکوع، زکات می دهند».

این آیه شریفه در شأن آن حضرت نازل شد. امیرمؤمنان علیه السلام در مسجد، در حال نماز و هنگام رکوع انگشتر خود را به

سائل داد. (۹)

۸۹ الْمُؤَذِّنُ

مؤذن از اذان و به معنای اعلان کننده است. امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«أَنَا الْمُؤَذِّنُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى «فَأَذِّنْ مُؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ أَنْ لَعْنَهُ اللَّهُ عَلَى الظَّالِمِينَ» (١٠) أَنَا ذَلِكَ الْمُؤَذِّنُ»؛ (١١)

«من مؤذن در دنیا و آخرت هستم، همان که خداوند فرموده: مؤذن اعلان می کند که لعنت خدا بر ظالمان باد، من آن مؤذن هستم».

ابن عباس نیز در مورد این آیه روایت کرده:

«وَالْمُؤَذِّنُ يَوْمَئِذٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ»؛ (١٢)

«مؤذن از جانب خداوند و رسولش در آن روز، امیرمؤمنان علیه السلام است».

٩٠ الْمُؤْمِنُ

ابن عباس می گوید: بین علی بن ابی طالب علیه السلام و ولید بن عقبه مشاجرہ سختی پیش آمد. ولید خطاب به علی علیه السلام گفت:

ص: ٢٧

١- ٢٣٠. بحار الانوار، ج ٩٧، ص ٣١٥.

٢- ٢٣١. سوره جاثیه، آیه ٢٩.

٣- ٢٣٢. مشارق انوار الیقین، ص ١٣٥.

٤- ٢٣٣. سوره بلد، آیه ٩.

٥- ٢٣٤. بحار الانوار، ج ٢٤، ص ٢٨٣؛ تأویل الآیات، ص ٧٧٢.

٦- ٢٣٥. سوره مریم، آیه ٥٠.

٧- ٢٣٦. تنبیہ الغافلین، ص ١٠٧.

٨- ٢٣٧. سوره مائده، آیه ٥٥.

٩- ٢٣٨. الکشاف، ج ٢، ص ٣٨.

١٠- ٢٣٩. سوره اعراف، آیه ٤٤؛ «در این هنگام، ندادهنده ای در میان آنها ندا می دهد: «لعنت خدا بر ستمگران باد».

١١- ٢٤٠. بحار الانوار، ج ٣٥، ص ٤٥.

١٢- ٢٤١. بحار الانوار، ج ٣٦، ص ١٣٨؛ تفسیر فرات، ص ١٥٨.

«أَنَا أَحَدُ مَنْكَ سَنَانًا وَأَبْسَطُ مِنْكَ لِسَانًا وَأَمْلَأُ لِكَتَيْبِهِ مِنْكَ»؛ (۱)

«تیراندازی من از تو دقیق تر و زبانم از تو بازتر و فصیح تر و نویسندگی من از تو بهتر است».

علی علیه السلام در پاسخ فرمود:

«أُسْكُتُ فَإِنَّمَا أَنْتَ فَاسِقٌ»؛

«ساکت باش که تو فاسق هستی».

آن گاه این آیه شریفه نازل شد:

«أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا لَا يَسْتَوُونَ»؛ (۲)

«آیا کسی که مؤمن است همانند کسی است که فاسق است»؛ (۳)

و هنگامی که ولید داشت از امیرالمؤمنین علیه السلام بدگویی می کرد، امام حسن علیه السلام فرمود:

«كَيْفَ تَشْتَمُّ عَلِيًّا وَقَدْ سَمَّاهُ اللَّهُ مُؤْمِنًا فِي عَشْرِ آيَاتٍ وَسَمَّاكَ فَاسِقًا؟»؛ (۴)

«چطور به علی علیه السلام بد می گویی؛ در حالی که خدای تعالی در ده آیه قرآن، او را مؤمن و تو را فاسق نامیده است».

۹۱ الْمُؤْمِنُونَ

«... ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ»؛ (۵)

«... سپس خدای تعالی آرامش و سکینه خود را بر پیامبرش و بر مؤمنان نازل کرد».

«هُوَ الَّذِي أَيْدَكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ»؛ (۶)

«او همان کسی است که تو را با یاری خود و مؤمنان تقویت کرد».

گفته شده: مراد از «المؤمنون» در این دو آیه، علی علیه السلام و پیروان او هستند. (۷) خداوند با نصرت خود و کمک

امیرمؤمنان علیه السلام، پیامبر صلی الله علیه وآله را یاری و پیروز گردانید. (۸)

۹۲ مَا أَنْزَلَ

«يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِي مُرَّكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ

الْكَافِرِينَ»؛ (۹)

«ای پیامبر! آنچه را که از طرف پروردگارت بر تو نازل شده، کاملاً (به مردم) برسان! و اگر نکنی، رسالت او را انجام نداده ای! و خدای تعالی تو را از خطرات احتمالی مردم نگاه می دارد، و خدای تعالی جمعیت کافران (لجوج) را هدایت نمی کند».

رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد جانشین خود بارها فرموده بود، تا این آیه نازل شد که اعلان عمومی شود. (۱۰).

ص: ۲۸

۱- ۲۴۲. تفسیر الطبری، ج ۲۰، ص ۱۸۷؛ البحر المحيط، ج ۹، ص ۱۲۲.

۲- ۲۴۳. سوره سجده، آیه ۱۸.

۳- ۲۴۴. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۳۳۸؛ تفسیر القمی، ج ۲، ص ۱۷۰. شواهد التنزیل، ج ۱، ص ۵۷۵؛ تفسیر القرطبی، ج ۶، ص

۲۳۱؛ الاتقان، ج ۲، ص ۳۹۱؛ الدر المنثور، ج ۸، ص ۱۱۵؛ البحر المحيط، ج ۹، ص ۱۲۲؛ تفسیر الکشف والبیان، ج ۸، ص

۳۳۳.

۴- ۲۴۵. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۳۳۹؛ احتجاج، ج ۱، ص ۲۷۶.

۵- ۲۴۶. سوره توبه، آیه ۲۶.

۶- ۲۴۷. سوره انفال، آیه ۶۲.

۷- ۲۴۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴.

۸- ۲۴۹. بحار الانوار، ج ۲۷، ص ۱۰؛ وج ۳۶، ص ۵۴.

۹- ۲۵۰. سوره مائده، آیه ۶۷.

۱۰- ۲۵۱. مسند احمد، ج ۱، ص ۱۱۸؛ الصواعق المحرقة، ص ۲۵؛ تفسیر الکشف والبیان، ج ۴، ص ۹۲؛ المستدرک علی

الصحیحین، ج ۳، ص ۵۳۳؛ تفسیر آلوسی، ج ۵، ص ۷۲.

پس در روز غدیر فرمود: «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ».

آن گاه که از همه بیعت گرفت، و فرمود: «فَلْيَبْلُغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ»؛

«هر کس من مولای او هستم، پس این علی علیه السلام مولای اوست... پس حاضران باید این خبر را به غایبان برسانند».

۹۳ المبتلی به

«إِنَّمَا يَبْلُوكُمُ اللَّهُ بِهِ وَلَيَبَيِّنَنَّ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ»؛ (۱)

«خدای تعالی فقط شما را با این وسیله آزمایش می کند، و به یقین در روز قیامت، آنچه را در آن اختلاف داشتید، برای شما روشن می سازد».

امام صادق علیه السلام در این باره فرمود: مردم به وسیله امیرالمؤمنین علیه السلام امتحان می شوند. (۲)

۹۴ المتصدق فی المحراب

امام علی علیه السلام مصداق و شأن نزول این آیه است که فرمود:

«إِنَّمَا وَلِيكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يَقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ»؛ (۳)

«سرپرست و ولی شما، تنها خداست و پیامبر او و آنها که ایمان آورده اند؛ همانها که نماز را برپا می دارند، و در حال رکوع، زکات می دهند».

حضرت علی علیه السلام در مسجد، در حال رکوع نماز بود که گدایی وارد شد، از مردم تقاضا کرد؛ ولی کسی جوابش نداد، امام با دستش اشاره کرد و انگشتر خود را به سائل داد. (۴)

امام صادق علیه السلام نیز در زیارتش فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْمُتَّصِدِّقُ بِالْخَاتَمِ فِي الْمِحْرَابِ»؛ (۵)

«سلام بر تو ای آقایی که انگشتر خود را در محراب عبادت و نماز به سائل صدقه دادی».

۹۵ المثل الأعلى

«وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ»؛ (۶)

«و برای خدا، صفات عالی است؛ و او قدرت مند و حکیم است».

و رسول خداصلی الله علیه وآله در این باره فرمود:

«يا عَلِيَّ! أَنْتَ حُجَّةُ اللَّهِ.. وَأَنْتَ الْمَثَلُ الْأَعْلَى؛ (۷)»

«ای علی! تو حجت خدایی... تو مثل و صفت عالی خدا می باشی.»

و در زیارت آن حضرت سلام می دهیم:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حِجَابَ الْوَرَى وَالِدَعْوَةَ الْحُسْنَى وَالْآيَةَ الْكُبْرَى وَالْمَثَلُ الْأَعْلَى؛ (۸)»

سلام بر تو ای حجاب آفرینش... و دعوت حسنی الهی و آیت کبرای خدا و مثل اعلای او.»

۹۶ الْمَجَاهِدُ

جهاد کننده در راه خدا. کسی که در کارهای مشکل، سعی و کوشش و تلاش می کند.

ص: ۲۹

۱- ۲۵۲. سوره نحل، آیه ۹۲.

۲- ۲۵۳. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۱۷۰.

۳- ۲۵۴. سوره مائده، آیه ۵۵.

۴- ۲۵۵. الدر المنثور، ج ۳، ص ۴۰۴؛ الکشاف، ج ۲، ص ۳۸؛ تفسیر آلوسی ج ۵، ص ۲۸؛ تفسیر ابن کثیر ج ۲، ص ۱۳۹.

۵- ۲۵۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۶- ۲۵۷. سوره نحل، آیه ۶۰.

۷- ۲۵۸. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۴؛ عیون اخبار الرضا ج ۲، ص ۶.

۸- ۲۵۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

این کلمه بیشتر با عنوان «مجاهد فی سبیل اللّٰه» به کار رفته و از القابی است که خدای متعال برای امیرمؤمنان علیه السلام بیان فرموده است:

«ذَاكَ الْمُجَاهِدُ فِي سَبِيلِي وَالْمُقَاتِلُ لِنَاكِثِي وَعَهْدِي وَالْقَاسِطِينَ فِي حُكْمِي وَالْمَارِقِينَ مِنْ دِينِي»؛ (۱)

«او کسی است که در راه من جهاد می کند، و با پیمان شکنان عهد من جنگ می نماید، و با ظالمان و خوارج نیز قتال خواهد کرد».

چنان که در دعای عید غدیر نیز در توصیف آن حضرت آمده است:

«وَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِكَ، لَمْ تَأْخُذْهُ فِيكَ لَوْمَةٌ لَأَيِّمٍ»؛ (۲)

«او مجاهد در راه توست، او کسی است که هیچ گونه سرزنشی در وی تأثیر نداشت».

همچنین مراجعه شود به: **الْأَمِنْ بِاللَّهِ [۳]**

۹۷ الْمُحْسِنُ

یکی دیگر از اسامی قرآنی آن حضرت، «محسن» است، طبق آیه شریفه «وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ»؛ (۳) «و خداوند با نیکوکاران است».

چنان که خود آن حضرت فرمود:

«أَنَا الْمُحْسِنُ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ: وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ»؛ (۴)

«من همان محسن هستم که خدای تعالی فرمود: خداوند با نیکوکاران است».

۹۸ الْمُرْتَضَى مِنَ الرَّسُولِ

امیرمؤمنان علیه السلام به سلمان فرمود: آیا این آیه را قرائت کرده ای؟

«عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يَظْهَرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا * إِلَّا مَنْ ارْتَضَى مِنْ رَسُولٍ»؛ (۵)

«دانای غیب اوست و کسی را بر اسرار غیبش آگاه نمی سازد مگر رسولانی که آنان را برگزیده».

سلمان گفت: بله، آقای من! امام فرمود: «أَنَا الْمُرْتَضَى مِنَ الرَّسُولِ الَّذِي أَظْهَرَهُ عَلَى غَيْبِهِ»؛ (۶)

«من همان کسی هستم که توسط پیامبر انتخاب شده و او را بر علم غیب خود آگاه ساخته است».

یکی دیگر از اسامی امیرمؤمنان علیه السلام در قرآن کریم، مشهود است.

امام صادق علیه السلام در مورد آیه شریفه «وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ» (۷) فرمود:

«الْنبیِّ وَآمیرِ الْمُؤْمِنینَ علیهما السلام»؛ (۸)

«مراد از شاهد رسول خداصلی الله علیه وآله است و مراد از مشهود نیز امیرمؤمنان علیه السلام است».

در مورد شاهد و مشهود تفاسیر دیگری هم شده؛ مثلاً مراد روز جمعه و روز عرفه است.

در بخشی از زیارت حضرت علیه السلام وارد شده:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ... مَضیتٌ لِلَّذی كُنْتُ عَلَیْهِ شَهِیداً وَشَاهِداً وَمَشْهُوداً»؛ (۹)

ص: ۳۰

۱- ۲۶۰. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۱۰۷؛ امالی صدوق، ص ۵۴۷، مجلس ۸۱، حدیث ۱۷،

۲- ۲۶۱. اقبال الاعمال، ص ۴۹۲؛ مفاتیح الجنان، اعمال غدیر.

۳- ۲۶۲. سوره عنکبوت، آیه ۶۹.

۴- ۲۶۳. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.

۵- ۲۶۴. سوره جن، آیه ۲۶ و ۲۷.

۶- ۲۶۵. بحارالانوار، ج ۵۴، ص ۳۴۱.

۷- ۲۶۶. سوره بروج، آیه ۳.

۸- ۲۶۷. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۱۵؛ اصول کافی ج ۱، ص ۴۲۵.

۹- ۲۶۸. من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ المزار، ص ۷۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه.

«گواهی می دهم تو بر دین خدا که بر آن بودی از جهان در گذشتی؛ در حالی که شهید شدی و شاهد و مشهود خدا بودی».

۱۰۰ الْمُصَدِّقُ

«وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ أُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ»؛ (۱)

«اما کسی که سخن راست بیاورد و کسی که آن را تصدیق کند، آنان پرهیزکارانند».

امام باقر علیه السلام فرمود: مراد از «بِالصِّدْقِ» در آیه شریفه رسول خدا صلی الله علیه و آله، و مراد از «صَدَّقَ بِهِ» (تصدیق کننده پیامبر) امیر مؤمنان علیه السلام است. (۲)

۱۰۱ مُطْعِمُ الطَّعَامِ

«وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا»؛ (۳)

«و غذای (خود) را با اینکه به آن علاقه و نیاز دارند، به مسکین و یتیم و اسیر می دهند».

این آیه در شأن امیر مؤمنان علیه السلام و خانواده آن حضرت نازل شده، که سه روز روزه گرفتند و هر شب، افطار خود را به مسکین و یتیم و اسیر اطعام دادند. (۴)

امام هادی علیه السلام در زیارت آن حضرت به ایشان چنین خطاب می کند:

«أَنْتَ مُطْعِمُ الطَّعَامِ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا لَوْجِهَ اللَّهِ، لَا تُرِيدُ مِنْهُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا»؛ (۵)

«آن مطعم که در قرآن آمده، تو هستی که به مسکین و یتیم و اسیر اطعام دادی، آن هم به قصد قرب الهی که از ایشان هیچ گونه پاداشی و توقع تشکری نداشتی».

۱۰۲ الْمُنتَظِرُ

کسی که در انتظار امری است. امام علی علیه السلام منتظر شهادت در راه خدا بود.

در صدر اسلام برخی از دوستان حضرت در جنگ ها به شهادت رسیدند، ایشان نیز آرزو می کرد که به آنان برسد.

این آیه شریفه نازل شد:

«مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَن قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَن يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا»؛ (۶)

«در میان مؤمنان مردانی هستند که بر عهدی که با خدا بستند، صادقانه ایستاده اند؛ بعضی پیمان خود را به آخر بردند (و در راه او شربت شهادت نوشیدند) و بعضی دیگر در انتظارند، و هرگز تغییر و تبدیلی در پیمان خود ندادند».

در احادیث وارد شده: مراد از «من ينتظر» امیرالمؤمنین علیه السلام است؛ چون حمزه و جعفر بن ابی طالب شهید شده بودند و علی علیه السلام در انتظار شهادت بود و خود حضرت قسم یاد کرد که:

ص: ۳۱

-
- ۱- ۲۶۹. سوره زمر، آیه ۳۳.
 - ۲- ۲۷۰. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۰۷؛ تأویل الآیات، ص ۵۰۶؛ الافصاح، ص ۱۶۵. تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۳۵۹؛ تفسیر القرطبی، ج ۱۵، ص ۲۵۶؛ شواهد التنزیل، ج ۲، ص ۱۷۸؛
 - ۳- ۲۷۱. سوره انسان، آیه ۸.
 - ۴- ۲۷۲. تفسیر اللباب، ج ۱۶، ص ۱۳۱؛ تفسیر آلوسی، ج ۲۲، ص ۱۲؛ تفسیر البغوی، ج ۸، ص ۲۹۵.
 - ۵- ۲۷۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه امیرالمؤمنین در روز غدیر.
 - ۶- ۲۷۴. سوره احزاب، آیه ۲۳.

«أَنَا وَاللَّهِ الْمُتَنْتِظِرُ»؛ (۱)

«سوگند به خدا! من منتظر (شهادت) هستم».

۱۰۳ الْمُنتَقِمُ

«فَمَا نَذْهَبَنَّ بِكَ فَإِنَّا مِنْهُمْ مُنْتَقِمُونَ»؛ (۲)

«و هرگاه تو را از میان آنها ببریم، حتماً از آنان انتقام خواهیم گرفت».

از جابر و ابن عباس نقل شده است: مراد از منتقمون، در آیه شریفه امیرالمؤمنین علیه السلام است؛ یعنی خدا به وسیله امام انتقام می گیرد. (۳)

۱۰۴ مَنْ طَهَّرَهُ اللَّهُ

کسی که خدای تعالی او را پاک و پاکیزه و دور از گناه قرار داد.

قاطبه علمای شیعه و اکثر مفسرین اهل سنت موافق هستند: آیه «إِنَّمَا يَرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً» (۴) در شأن علی و فاطمه و فرزندان ایشان علیهم السلام نازل شده است. (۵)

۱۰۵ مَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ

کسی که تمام علم و دانش قرآن نزد اوست.

«قُلْ كَفَى بِاللَّهِ شَهِيداً بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ»؛ (۶)

«بگو: کافی است خداوند و کسی که علم کتاب نزد اوست، میان من و شما گواه باشند».

از رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد این آیه شریفه پرسیدند، فرمود:

«ذَاكَ أَخِي عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ»؛ (۷)

«مراد از آن، برادرم علی بن ابی طالب است».

امام صادق علیه السلام نیز فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ»؛ (۸)

«سلام بر تو ای آنکه دانش تمام کتاب آسمانی و علوم الهی نزد اوست».

«الَّذِينَ يَنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ»؛ (۹)

«آن کسانی که اموال خود را شب و روز، به صورت پنهانی و آشکارا انفاق می کنند، پاداش و مزدشان نزد پروردگار است؛ نه ترسی دارند، و نه غمگین می شوند».

از ابن عباس نقل شده: این آیه شریفه درباره امیرالمؤمنین علیه السلام نازل شده است. (۱۰)

ص: ۳۲

۱- ۲۷۵. بحارالانوار، ج ۲۰، ص ۳۳۲ و ج ۳۱، ص ۳۴۹؛ شواهد التنزیل، ج ۲، ص ۶؛ کشف الغمّه، ج ۱، ص ۳۰۸.

۲- ۲۷۶. سوره زخرف، آیه ۴۱.

۳- ۲۷۷. بحارالانوار، ج ۲۹، ص ۴۵۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۱۹؛ کشف الیقین، ص ۳۹۹؛ الطرائف ج ۱، ص ۱۴۲. الدر المنثور، ج ۹، ص ۹۸؛ المناقب ابن مغزلی، ص ۳۲۰.

۴- ۲۷۸. سوره احزاب، آیه ۳۳.

۵- ۲۷۹. الصواعق المحرقة، ص ۱۴۳؛ تفسیر الکشف والبیان، ج ۸، ص ۳۸؛ ینایع الموده، ج ۱، ص ۲۹۴.

۶- ۲۸۰. سوره رعد، آیه ۴۳.

۷- ۲۸۱. وسائل الشیعه، ج ۲۷، ص ۱۸۸. تفسیر الکشف والبیان، ج ۵، ص ۳۰۳.

۸- ۲۸۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین در روز میلاد پیامبر.

۹- ۲۸۳. سوره بقره، آیه ۲۷۴.

۱۰- ۲۸۴. الدر المنثور، ج ۲، ص ۲۳۶؛ الکشاف، ج ۱، ص ۲۴۳؛ تفسیر ابن کثیر، ج ۱، ص ۷۰۸.

۱۰۷ مَنْ كَفَى اللَّهُ بِهِ

کسی که خداوند به وسیله نیرو و قدرت او، دیگران را کفایت کرده. از جمله در جنگ بدر و احزاب و غیره. از ابن مسعود و امام صادق علیه السلام پیرامون آیه «وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ» نیز نقل شده که در شأن آن حضرت نازل شده است. (۱)

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ كَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ بِهِ يَوْمَ الْأَحْزَابِ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای آقای که خداوند متعال به جهت شجاعت و دلاوری او مسلمانان را از جنگ احزاب نجات داد و مؤمنان را کفایت کرد».

۱۰۸ مَنْ لَهُ حُسْنُ مَأْبٍ

«طوبی لَهُمْ وَحُسْنُ مَأْبٍ»؛ (۳)

«پاکیزه ترین (در زندگی) نصیبشان است، و بهترین سرانجام ها».

از رسول خدا صلی الله علیه و آله، درباره این آیه سؤال شد، حضرت فرمود: این آیه در شأن امیر مؤمنان علیه السلام نازل شده است. و طوبی درختی است که اصل و ریشه آن، در خانه علی علیه السلام در بهشت و شاخه های آن در خانه دیگران است. (۴)

امام صادق علیه السلام در زیارت حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ لَهُ طُوبَى وَحُسْنُ مَأْبٍ»؛ (۵)

«سلام بر تو ای آنکه مقام طوبی (سرفرازی و بهجت) و نیکو منزل رجعت مخصوص اوست».

۱۰۹ مَنْ لَهُ طُوبَى

کسی که مقام و درخت طوبی مال او است.

همچنین مراجعه شود به: مَنْ لَهُ حُسْنُ مَأْبٍ [۱۰۸]

۱۱۰ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ

کسی که نفس و جانش را با خدا معامله کند.

«وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَؤُوفٌ بِالْعِبَادِ»؛ (۶)

«بعضی از مردم باایمان و فداکار، جان خود را به خاطر خشنودی خدا می فروشند و خدای تعالی نسبت به بندگان مهربان است.»

ابن عباس نقل کرده: این آیه شریفه در شأن حضرت علی علیه السلام نازل شده، که شب هجرت، در جایگاه پیامبر صلی الله علیه و آله خوابید. این داستان، به داستان «لیله المبيت» نیز مشهور است. (۷)

۱۱۱ المیزان

«اللَّهُ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ»؛ (۸)

«خداوند کسی است که کتاب را به حق نازل کرد و میزان (سنجش حق و باطل و خبر قیامت) را.»

از امام صادق علیه السلام نقل شده که در مورد این آیه فرمود: مراد از میزان، امیرمؤمنان علیه السلام است.

ص: ۳۳

-
- ۱- ۲۸۵. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۱۳۴. ینایع المودّه، ج ۱، ص ۹۳؛ تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۳۶۰.
 - ۲- ۲۸۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین در روز میلاد پیامبر.
 - ۳- ۲۸۷. سوره رعد، آیه ۲۹.
 - ۴- ۲۸۸. کشف الغمه، ج ۱، ص ۳۲۳؛ مائه منقبه، ص ۱۳۷؛ الیقین، ص ۲۴۹.
 - ۵- ۲۸۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.
 - ۶- ۲۹۰. سوره بقره، آیه ۲۰۷.
 - ۷- ۲۹۱. تفسیر القرطبی، ج ۳، ص ۲۱؛ تفسیر الثعلبی، ص ۱، ص ۲۳۲.
 - ۸- ۲۹۲. سوره شوری، آیه ۱۷.

همچنین مراد از «میزان» در آیه: «وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ» (۱) امام علی علیه السلام است. (۲)

۱۱۲ النَّاسُ

«أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ»؛ (۳)

«یا نسبت به مردم (پیامبر و خاندانش) و بر آنچه خدا از فضلش به آنان بخشیده، حسد می ورزند؟».

در شرح این آیه شریفه آمده: مراد از الناس، امیر مؤمنان و سایر ائمه علیهم السلام هستند. (۴)

۱۱۳ النَّبِيُّ الْعَظِيمُ

خبر مهم و بزرگ. از نام های قرآنی است که رسول خدا صلی الله علیه و آله به امیر مؤمنان علیه السلام خطاب کرد: «أَنْتَ النَّبِيُّ

الْعَظِيمُ»؛ (۵)

مراد همان نبأ عظیم است، که در آیه شریفه آمده است:

«عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ * عَنِ النَّبِيِّ الْعَظِيمِ * الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ»؛ (۶)

«آن ها از چه چیز از یکدیگر سؤال می کنند؟! * از خبر بزرگ و پراهمیت (رستاخیز)! * همان خبری که پیوسته در آن اختلاف دارند».

حضرت نیز فرمود: «وَاللَّهِ أَنَا النَّبِيُّ الْعَظِيمُ»؛ (۷)

«به خدا قسم من همان خبر مهم و بزرگ هستم».

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ الْعَظِيمُ»؛ (۸)

«سلام بر تو ای نبأ عظیم».

۱۱۴ النَّجْمُ

«وَعَلَامَاتٍ وَبِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ»؛ (۹)

«و نیز علاماتی را قرار داد؛ و (شب هنگام) به وسیله ستارگان هدایت می شوند».

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به امیر مؤمنان علیه السلام فرموده بود:

«أَنْتَ نَجْمٌ بَنِي هَاشِمٍ»؛ (۱۰)

«تو ستاره درخشان بنی هاشم هستی».

امام باقر علیه السلام در شرح آیه شریفه فرمود: مراد از نجم در آیه، امیرمؤمنان علیه السلام می باشد. (۱۱)

۱۱۵ النَّصِيرُ

«وَاجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا»؛ (۱۲)

«و از جانب خود، سلطان و حجتی یاری کننده برایم قرار ده».

مراد از نصیر در آیه شریفه، علی علیه السلام است که هم امیر و هم وزیر است. (۱۳)

۱۱۶ نَفْسُ الرَّسُولِ

بارها گفت محمد که علی جان من است

هم به جان علی و جان محمد صلوات!

ص: ۳۴

-
- ۱- ۲۹۳. سوره الرحمن، آیه ۷.
 - ۲- ۲۹۴. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۳۷۳؛ تفسیر قمی، ج ۲، ص ۲۷۴.
 - ۳- ۲۹۵. سوره نسا، آیه ۵۴.
 - ۴- ۲۹۶. بحار الانوار ج ۹، ص ۱۹۳؛ و ج ۴۰، ص ۸۷؛ تأویل الآیات، ص ۱۳۷.
 - ۵- ۲۹۷. بحار الانوار ج ۳۶، ص ۴؛ عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۶.
 - ۶- ۲۹۸. سوره نبأ، آیات ۱ - ۳.
 - ۷- ۲۹۹. الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۲۷۹؛ الفضائل، ص ۱؛ تأویل الآیات ص ۷۳۵؛ مناقب آل ابی طالب ج ۳، ص ۸۰.
 - ۸- ۳۰۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۷۹؛ البلد الامین، ص ۲۹۱؛ المزار، ص ۷۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین.
 - ۹- ۳۰۱. سوره نحل، آیه ۱۶.
 - ۱۰- ۳۰۲. تفسیر نورالثقلین، ج ۳، ص ۴۵.
 - ۱۱- ۳۰۳. شواهد التنزیل، ج ۱، ص ۴۲۵.
 - ۱۲- ۳۰۴. سوره اسراء، آیه ۸۰.
 - ۱۳- ۳۰۵. مشارق انوار الیقین، ص ۶۴.

«قُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ»؛ (۱)

«بگو: بیایید ما فرزندان خود را دعوت کنیم، شما فرزندان خود را؛ ما زنان خویش را دعوت نمایم، شما زنان خود را؛ ما از نفوس خود دعوت کنیم، شما هم از نفوس خود؛ آن گاه مباحله کرده و لعنت خدا را بر دروغ گویان قرار دهیم».

این آیه شریفه، به آیه مباحله معروف است، و اشاره دارد به اینکه: امیرالمؤمنین علیه السلام نفس رسول خداصلی الله علیه وآله است.

هنگامی که رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود: ما خودمان و جانمان و نفسمان را با خود می آوریم، رسول خداصلی الله علیه وآله از مردان فقط علی را با خودش به مباحله برد. از زنان هم فقط حضرت زهراعلیها السلام، و از فرزندان نیز امام حسن و امام حسین علیه السلام را همراه آورد. پس خداوند متعال نفس النبى را مانند نفس علی قرار داده است. (۲)

پیامبرصلی الله علیه وآله نیز فرمود:

«عَلِيٌّ مِنِّي وَأَنَا مِنْ عَلِيٍّ»؛ (۳)

«علی از من است و من از علی هستم».

اگرچه از لحاظ جسمی و مادی، جدای از رسول خداصلی الله علیه وآله است؛ ولی نفس و جان او همان نفس و جان رسول خداصلی الله علیه وآله است.

خود حضرت فرمود:

«عَلِيٌّ كَنَفْسِي لَا فَرْقَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ إِلَّا النُّبُوَّةُ»؛ (۴)

«علی مانند جان من است، بین من و او هیچ فرقی جز نبوت نیست».

و نیز فرمود:

«عَلِيٌّ نَفْسِي وَأَخِي»؛ (۵)

«علی نفس من و برادر من است».

۱۱۷ النَّبِيُّ

مانند کفیل و ضمین؛ کسی که در بین قوم اطلاع و آگاهی و معرفتش به مردم و امور آنان از همه بیشتر است.

«وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا»؛ (۶)

«و از آنها، دوازده (سرپرست) برانگیختیم».

با توجه به آیه شریفه، رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«مِنْ أَهْلِ بَيْتِي اثْنَا عَشَرَ نَقِيبًا نُجَبَاءُ مُحَدِّثُونَ مُفَهِّمُونَ»؛(۷)

«از اهل بیت من دوازده نقیب نجیب که همه محدث و مفهم هستند، خواهد بود».

و امام علی علیه السلام اولین نقیب می باشد و آخر ایشان حضرت مهدی علیه السلام است.(۸)

۱۱۸ النُّورُ

از اسامی قرآنی امیرمؤمنان علیه السلام، نور است.

ص: ۳۵

۱- ۳۰۶. سوره آل عمران، آیه ۶۱.

۲- ۳۰۷. منتخب الانوار، ص ۷۰؛ متشابه القرآن، ج ۲، ص ۲۷۷؛ العمده، ص ۱۸۸؛ عیون اخبار الرضا، ج ۱، ص ۲۳۱.

۳- ۳۰۸. بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۲۵۴. الفضائل الخمسه من الصحاح الستة، ج ۱، ص ۳۴۱.

۴- ۳۰۹. الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۲۵۲؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۸۲.

۵- ۳۱۰. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۸۲؛ المناقب خوارزمی ص ۸۹؛

۶- ۳۱۱. سوره مائده، آیه ۱۲.

۷- ۳۱۲. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۲۷۱؛ اصول کافی ج ۱، ص ۵۳۴.

۸- ۳۱۳. مائه منقبه، ص ۷۱.

فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ»؛ (۱)

«پس کسانی که به او ایمان آوردند، و حمایت و یاری اش کردند، و از نوری که با او نازل شده پیروی نمودند، آنان رستگارانند».

ابوبصیر می گوید: امام باقر علیه السلام در مورد آیه شریفه فرمود:

«النُّورُ هُوَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ»؛ (۲)

«مراد از نور، علی علیه السلام است».

همچنین مراجعه شود به: البصير [۱۹]

۱۱۹ النُّورُ الْمُبِينُ

«قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا»؛ (۳)

«دلیل روشن از طرف پروردگارتان برای شما آمد، و نور آشکاری به سوی شما نازل کردیم».

امام صادق علیه السلام در این باره فرموده: مراد از برهان، محمد صلی الله علیه وآله است و نور نیز علی علیه السلام است. (۴)

۱۲۰ الْوَاحِدَةُ

«قُلْ إِنَّمَا أَعْظَمُكُمْ بِوَاحِدِهِ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلَ خِزْفٍ وَمَنْ يُنْفِكْ فَلْيَنْفِكْ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ»؛ (۵)

«بگو: شما را تنها به یک چیز اندرز می دهم، و آن اینکه: دو به دو یا یک به یک برای خدا قیام کنید، سپس بیندیشید این دوست و همنشین شما (محمد) هیچ گونه جنونی ندارد؛ او فقط بیم دهنده شما در برابر عذاب شدید الهی است».

از امام باقر علیه السلام در مورد این آیه شریفه سؤال شد، فرمود: مراد ولایت علی علیه السلام است. (۶)

۱۲۱ الْوَالِدُ

«وَالِدٍ وَمَا وَلَدَ»؛ (۷)

«و قسم به پدر و فرزند».

از امام صادق علیه السلام در مورد آیه شریفه نقل شده که فرمود: مراد از «والد» علی علیه السلام است، و «ما ولد» نیز امامان علیهم السلام هستند. (۸)

همچنین از امام باقر علیه السلام نقل شده:

«الْوَالِدُ؛ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ، وَمَا وَلَدَ؛ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ». (۹)

۱۲۲ اَلْوَدُّ

خدای تعالی فرموده:

«إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا»؛ (۱۰)

«مسلماً کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده اند، خداوند رحمان محبتی برای آنان در دلها قرار می دهد».

ص: ۳۶

-
- ۱- ۳۱۴. سوره اعراف، آیه ۱۵۷.
 - ۲- ۳۱۵. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۰۴.
 - ۳- ۳۱۶. سوره نساء، آیه ۱۷۴.
 - ۴- ۳۱۷. تفسیر قمی، ج ۱، ص ۱۵۹؛ تفسیر فرات، ص ۱۱۶؛ تأویل الآیات، ص ۱۵۰.
 - ۵- ۳۱۸. سوره سبأ، آیه ۴۶.
 - ۶- ۳۱۹. اصول کافی، ج ۱، ص ۴۳۰؛ تفسیر قمی، ج ۲، ص ۲۰۴؛ تفسیر فرات، ص ۳۴۶.
 - ۷- ۳۲۰. سوره بلد، آیه ۳.
 - ۸- ۳۲۱. بحار الانوار، ج ۲۳، ص ۲۶۸؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۱۰۵.
 - ۹- ۳۲۲. بحار الانوار، ج ۲۳، ص ۲۶۹؛ شواهد التنزیل، ج ۳، ص ۴۳۰.
 - ۱۰- ۳۲۳. سوره مریم، آیه ۹۶.

ابوبصیر می گوید: از امام صادق علیه السلام در مورد این آیه پرسیدم، فرمود:

«وَلَايَةُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ هِيَ الْوُدُّ الَّذِي قَالَ اللَّهُ»؛ (۱)

«ولایت علی همان محبتی است که خدا فرموده».

۱۲۳ الوَسِيلَةُ

وسيله يعنى واسطه و چیزی که دیگران به واسطه آن، به خدا تقرب می جویند.

خداوند می فرماید: «وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ» (۲)؛

«و وسیله ای برای تقرب به او بجوید».

و امیرمؤمنان علیه السلام فرمود: من آن وسیله هستم، با فرزندانم. (۳)

۱۲۴ الْوَلَايَةُ

قرآن کریم می فرماید:

«هُنَالِكَ الْوَلَايَةُ لِلَّهِ الْحَقِّ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا»؛ (۴)

«در آنجا ثابت گردید که ولایت (و قدرت) از آن خداوند برحق است! اوست که برترین ثواب و بهترین عاقبت را (برای مطیعان) دارد».

روایت شده که امام باقر و امام صادق علیهما السلام در مورد این آیه شریفه فرمودند: مراد از «الولایه» ولایت امیرمؤمنان علیه السلام است. (۵)

۱۲۵ هَادِي الْأُمَّةِ

قرآن کریم می فرماید:

«إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ»؛ (۶)

«تو فقط بیم دهنده ای! و برای هر گروهی هدایت کننده ای است».

ابن عباس می گوید: هنگامی که این آیه شریفه نازل شد، رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود: من منذر هستم و علی نیز هادی است. (۷)

در زیارت آن حضرت نیز، از امام صادق علیه السلام نقل شده:

«وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ... الَّذِي جَعَلْتَهُ... هَادِيًا لِأُمَّتِهِ»؛ (۸)

«خدایا درود فرست بر امیرمؤمنان، او که هادی برای امت قرارش دادی».

۱۲۶ ايسر

«يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ»؛ (۹)

«خدای تعالی راحتی شما را می خواهد، نه زحمت شما را».

امام باقر علیه السلام در تفسیر این آیه شریفه فرمود: مراد از یسر، حضرت علی علیه السلام است و دیگران عسر هستند. (۱۰)

ص: ۳۷

-
- ۱- ۳۲۴. بحار الانوار ج ۳۵، ص ۳۵۳؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۴۳۱. الدر المنثور ج ۶، ص ۴۹۰؛ المعجم الكبير ج ۱۲، ص ۱۲۲.
 - ۲- ۳۲۵. سوره مائده، آیه ۳۵.
 - ۳- ۳۲۶. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۷۵.
 - ۴- ۳۲۷. سوره كهف، آیه ۴۴.
 - ۵- ۳۲۸. بحار الانوار ج ۳۶، ص ۱۲۶؛ اصول کافی ج ۱، ص ۴۲۲.
 - ۶- ۳۲۹. سوره رعد، آیه ۷.
 - ۷- ۳۳۰. بحار الانوار، ج ۹، ص ۱۰۷؛ الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۱۰. شواهد التنزیل، ج ۱، ص ۳۸۴؛ الدر المنثور، ج ۵، ص ۴۷۶؛ تفسیر الرازی، ج ۹، ص ۱۴۸؛ تفسیر الثعلبی، ج ۱، ص ۱۲۱۱؛ تفسیر الکشف والبیان، ج ۵، ص ۲۷۲.
 - ۸- ۳۳۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۹- ۳۳۲. سوره بقره، آیه ۱۸۵.
 - ۱۰- ۳۳۳. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۹۹؛ تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۸۲.

فصل دوم: امیرالمؤمنین علیه السلام در بیان خاتم النبیین صلی الله علیه وآله

اشاره

فصل دوم: امیرالمؤمنین علیه السلام در بیان خاتم النبیین صلی الله علیه وآله

مقدمه

آنچه در این فصل می آید: اسامی، القاب، اوصاف و فضایل امام علی علیه السلام است که در کلمات گهربار پیامبر اعظم صلی الله علیه وآله بیان شده است؛ چه اوصافی که از جانب خود در معرفی امام فرمودند، و یا از جانب خدای تعالی و جبرئیل به ایشان ابلاغ شده و مأمور به بیان آن بودند. و آن حضرت در خلوت و جلوت و در خطبه عمومی و مجلس خصوصی، به ذکر فضایل و مناقب ایشان پرداخته است و ما از لابه لای احادیث آن حضرت و زیارات و خطبه های ایشان جمع آوری نموده ایم.

۱۲۷ اتَّخَذُ

گیرنده و حفظ کننده سنت پیامبر؛ چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ الْآخِذُ بِسُنَّتِي وَالذَّابُّ عَن مِّلَّتِي»؛ (۱)

«ای علی! تو همانی که سنت مرا اخذ و حفظ نموده و از ملت و آیین من دفاع خواهی کرد».

۱۲۸ آخِرُ النَّاسِ عَهْدًا بِالرَّسُولِ

آخرین کسی که با پیامبر خداصلی الله علیه وآله وداع نمود و او را به خاک سپرد.

رسول خداصلی الله علیه وآله با اشاره به امام علی علیه السلام فرمود:

«هَذَا عَلِيٌّ أَوَّلُ النَّاسِ إِيمَانًا وَآخِرُهُمْ بِي عَهْدًا، وَأَوَّلُ النَّاسِ فِي الْقِيَامِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»؛ (۲)

«این علی علیه السلام، نخستین ایمان آورندگان و آخرین کسی است که با من وداع می کند و اولین کسی است که روز محشر، به همراه من برمی خیزد».

۱۲۹ آصِفُ الْأُمَّةِ

آصف، نام وزیر و خواهرزاده و جانشین سلیمان علیه السلام بود که او را وصی خود قرار داد. (۳)

ابن عباس نقل می کند: رسول خداصلی الله علیه وآله در معرفی امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«مَعَاشِرَ النَّاسِ! مَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ قِيَالًا- وَأَصْدَقُ مِنْهُ حَيْدِيثًا؟! مَعَاشِرَ النَّاسِ! إِنَّ رَبَّكُمْ حَيَلٌ جَلِيلٌ أَمَرَنِي أَنْ أَقِيمَ لَكُمْ عَلِيًّا عَلِمًا وَإِمَامًا وَخَلِيفَةً... إِنَّ عَلِيًّا صَدِيقُ هَذِهِ الْأُمَّةِ وَفَارُوقُهَا وَمُحَدِّثُهَا، إِنَّهُ هَارُونَهَا وَيُوشَعُهَا وَأَصْفُهَا وَشَمْعُونُهَا...»؛ (۴)

«ای مردم! چه کسی از خدا بهتر سخن می گوید و چه کسی از او راستگوتر است؟ ای مردم! خدای شما به من فرمان داده که علی را برای شما معرفی کنم که او امام و خلیفه باشد. بدانید علی صدیق این امت است، او فاروق و محدث این امت است، او هارون و یوشع و آصف و شمعون این امت است.»

۱۳۰ آیه الله الكبری

کبری مثل عظمی اسم تفضیل و مؤنث اکبر یعنی بزرگ تر و بزرگ ترین؛ بنابراین علی علیه السلام

ص: ۳۸

-
- ۱- ۳۳۴. بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۱۹۱؛ کشف الیقین، ص ۴۶۶؛ الطرائف، ج ۲، ص ۵۲۱؛ امالی طوسی، ص ۳۵۱.
 - ۲- ۳۳۵. ینابیع المودّه، ج ۱، ص ۲۴۵.
 - ۳- ۳۳۶. بحار الانوار، ج ۱۴، ص ۱۲۲؛ من لا یحضره الفقیه، ج ۴، ص ۱۷۴.
 - ۴- ۳۳۷. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۹۳؛ امالی صدوق، ص ۳۱؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۹۰.

آیت و نشانه بزرگ خدا و بزرگ ترین آنها می باشد. (۱) این عنوان از القاب امام علی علیه السلام است که رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد آن حضرت فرمود:

«أَنْتَ كَلِمَةُ اللَّهِ الْعُلْيَا وَآيَةُ اللَّهِ الْكُبْرَى وَلَا يَقْبَلُ اللَّهُ الْإِيمَانَ إِلَّا بِوَلَايَتِكَ»؛ (۲)

«ای علی! تو عالی ترین کلمه خدا و بزرگ ترین نشانه خدایی، و خداوند ایمان کسی را قبول نمی کند؛ مگر با ولایت تو باشد».

خود امیرمؤمنان علیه السلام نیز فرموده:

«أَنَا الْحُجَّةُ الْعُظْمَى وَالْآيَةُ الْكُبْرَى»؛ (۳)

«من بزرگ ترین حجت خدا و بزرگ ترین آیه و نشانه او هستم».

و در دعای افتتاح در شب های ماه مبارک رمضان می خوانیم: «اللَّهُمَّ وَصَلِّ عَلَى عَلِيٍّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ... وَآيَتِكَ الْكُبْرَى»؛ (۴)

«خدایا درود فرست بر امیرمؤمنان علیه السلام ... او که بزرگ ترین آیه و نشانه توست».

همچنین در نماز عید غدیر گفته می شود:

«اللَّهُمَّ بَلِّغْ شَهَدَانَا بِمَنِّيكَ وَلُطْفِكَ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ رَبُّنَا وَمُحَمَّدٌ عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ نَبِينَا وَعَلِيٌّ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْحُجَّةُ الْعُظْمَى وَآيَتِكَ الْكُبْرَى»؛ (۵)

«بار الها! به من و کرم و لطف تو گواهی می دهیم که تو همان خدایی هستی که غیر از تو نیست و محمد بنده و رسول تو، پیامبر ماست و علی، امیرمؤمنان و بزرگ ترین دلیل و نشانه تو است».

۱۳۱ آیه الْحَقِّ

آیه الحق به معنای نشانه حق و حقیقت است و البته حق محض و خالص خدای تعالی است، پس علی علیه السلام نشانه خداوند است، از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل شده که فرمود:

«عَلِيٌّ آيَةُ الْحَقِّ وَرَأْيُهُ الْهُدَى»؛ (۶)

«علی علیه السلام نشانه خدا و پرچم هدایت است».

۱۳۲ أَبْصَرُ الْمُؤْمِنِينَ

روزی رسول خداصلی الله علیه وآله دستی به کتف علی علیه السلام زده و فرمود: ای علی! هفت خصلت در تو هست که هیچ

یک از قریش نمی تواند با تو رقابت و احتجاج کند.

آن هفت خصلت چنین است:

«... أَنْتَ أَوْلَهُمْ إِيْمَانًا بِاللَّهِ وَأَوْفَاهُمْ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَقْوَمُهُمْ بِأَمْرِ اللَّهِ وَأَقْسَمُ لَهُمْ بِالسَّوِيَةِ وَأَعِدُّ لَهُمْ فِي الرَّعِيَةِ وَأَبْصِرُهُمْ فِي الْقَضِيَةِ وَأَعْظَمُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَرْيَةً»؛ (۷)

ص: ۳۹

۱- ۳۳۸. البته همان طور که در مقدمه تأکید شد، هرچه در مورد امیر مؤمنان گفته می شود و به عنوان برترین فرد معرفی می گردد، مراد غیر از رسول خدا صلی الله علیه وآله است؛ چون آن حضرت، اول شخص عالم خلقت است و هیچ مؤمن معتقدی به خود اجازه نمی دهد که امام علی علیه السلام را برتر از پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله بداند.

۲- ۳۳۹. مشارق انوار الیقین، ص ۱۰۲؛ امالی صدوق، ص ۱۱؛ بشاره المصطفی، ص ۱۸.

۳- ۳۴۰. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۲۳۶.

۴- ۳۴۱. اقبال الاعمال، ص ۶۰؛ مفاتیح الجنان، دعای افتتاح.

۵- ۳۴۲. تهذیب طوسی، ج ۳، ص ۱۴۵.

۶- ۳۴۳. بحار الانوار، ج ۲۲، ص ۱۹۶؛ امالی طوسی، ص ۵۰۵.

۷- ۳۴۴. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۱۰؛ امالی طوسی، ص ۵۵۳؛ الخصال صدوق، ج ۲، ص ۳۶۳؛ کشف الیقین، ص ۲۸۳؛ کشف

الغمه، ج ۱، ص ۱۵۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۶. جامع الاحادیث، ج ۲۳، ص ۳۱۷؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۷.

«تو اولین ایمان آورنده به خدا از بین مؤمنان و وفادارترین آنان به عهد خدا و برپادارترین فرد به امر خدا و تقسیم کننده به تساوی و عادل ترین آن ها با مردم و عالم ترین آنان به قضایا و حوادث می باشی و کسی هستی که روز قیامت درجه و مزیتش از همه عظیم تر است».

۱۳۳ ابن عم الرسول

حضرت علی علیه السلام پسر عموی رسول خداصلی الله علیه وآله است، البته در دایره دین الهی قرابت نسبی و سببی جایگاهی ندارد؛ لکن در کنار سایر مناقب و فضایل علی علیه السلام، این قرابت و نزدیکی با پیامبر خداصلی الله علیه وآله خود ارزش و فضیلتی دیگر محسوب می گردد.

پیامبرصلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلِيٌّ أَخِي وَصَاحِبِي وَابْنُ عَمِّي» (۱).

در زیارت مخصوصه آن حضرت در روز یکشنبه آمده است:

«... وَيَحَقُّ ابْنِ عَمِّكَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ» (۲).

۱۳۴ أَبُو الْأَمِّهِ

پدر امامان، عنوانی است که رسول خداصلی الله علیه وآله در حق حضرت فرمود:

«أَنْتَ الْإِمَامُ، أَبُو الْأَمِّهِ أَحَدَ عَشَرَ مِنْ صَلْبِكَ» (۳).

«تو امام هستی، پدر یازده امام که همه از صلب تو هستند».

امام علی علیه السلام پدر امامان معصوم علیهم السلام است؛ یعنی همه امامان از نسل او و از فرزندان امام حسین علیه السلام هستند؛ چنان که در یکی از زیارات مطلقه آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَى أَبِي الْأَمِّهِ وَخَلِيلِ النَّبِيِّ وَالْمَخْضُوصِ بِالْأَخُوَّةِ» (۴).

«سلام بر پدر امامان و دوست پیامبر، همان که به جهت برادری پیامبرصلی الله علیه وآله امتیاز ویژه یافت».

۱۳۵ أَبُو الْأَمِّهِ الزُّهْرِي

زُهر جمع زهره است و به معنای درخشنده و نورانی؛ یعنی امامان ما همه چنین هستند و امیر مؤمنان پدر ایشان است.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در مورد علی علیه السلام فرموده است:

«أَلَا- إِنَّهُ الْمُبْلَغُ عَنِّي وَالْإِمَامُ بَعْدِي وَأَبُو الْأَيْمَةِ الزُّهْرِيُّ»؛ (٥) «بدانید او از جانب من ابلاغ می کند، او امام بعد از من و پدر امامان درخشنده و نورانی است».

۱۳۶ أَبُو الْأَيْمَةِ الْمَهْدِيِّنَ

پدر امامان هدایت یافته.

از کلمات گهربار پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله است که در روز غدیر درباره حضرت علی علیه السلام فرمود:

«إِنَّ عَلِيًّا مِنِّي وَأَنَا مِنْ عَلِيٍّ، خُلِقَ مِنْ طِينَتِي وَهُوَ إِمَامُ الْخَلْقِ بَعْدِي... خَيْرُ الْوَصِيَّةِ وَزَوْجُ سَيِّدَةِ الْعَالَمِينَ وَأَبُو الْأَيْمَةِ الْمَهْدِيِّنَ»؛ (٦)

ص: ۴۰

-
- ۱- ۳۴۵. الصراط المستقيم، ج ۲، ص ۸۱؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۸۶. تاریخ ابن عساکر، ج ۱، ص ۱۳۱.
 - ۲- ۳۴۶. جمال الاسبوع، ص ۳۱؛ مفاتيح الجنان، زیارت یکشنبه.
 - ۳- ۳۴۷. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۳۳۵.
 - ۴- ۳۴۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷.
 - ۵- ۳۴۹. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۳۱۶؛ الصراط المستقيم، ج ۲، ص ۱۱۴.
 - ۶- ۳۵۰. امالی صدوق، ص ۱۲۵.

«علی، از من است و من از علی هستم، خلقت او از طینت من است، او بعد از من امام مردم است ... علی بهترین جانشینان و همسر بهترین زنان جهان است و پدر امامان هدایت یافته می باشد».

۱۳۷ أَبُو النَّمَّةِ

پدر اُمّت. یکی از کنیه های امام علی علیه السلام است که همراه پیامبر خداصلی الله علیه وآله، پدر اُمّت هستند.

امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: رسول خداصلی الله علیه وآله به من فرمود:

«يَا عَلِيُّ! فَقُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ. قَالَ: أَنَا وَأَنْتَ أَيُّوَا هَذِهِ الْأُمَّةِ فَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ عَقَّنَا، قُلْتُ: آمِينَ. فَقُلْتُ: آمِينَ»؛ (۱)

«ای علی! و من گفتم: بله ای رسول خدا! فرمود: من و تو دو پدر این اُمّت هستیم. خدا لعنت کند هر کس که حق ما را رعایت نکند و از ما نافرمانی کند، فرمود: بگو آمین، و من هم گفتم: آمین».

۱۳۸ أَبُو تُرَابٍ

پدر خاک. از کنیه های ویژه امیرالمؤمنین علیه السلام است که پیامبر خداصلی الله علیه وآله به آن حضرت نسبت داده و از کنیه هایی است که امام علی علیه السلام نیز آن را بسیار دوست می داشت و اگر کسی او را با آن کنیه صدا می کرد، بسیار خوشحال می شد. (۲)

در مورد علت نام گذاری آن، مطالب متعددی گفته شده؛ از جمله اینکه: روزی حضرت بر روی زمین در حال سجده بود و گرد و خاک بر سر و رویش نشسته بود، پیامبرصلی الله علیه وآله این منظره را دید و فرمود:

«إِنَّمَا أَنْتَ أَبُو تُرَابٍ».

و در موارد مختلف نیز، با عنوان «ابوتراب» ایشان را مورد خطاب قرار می داد. (۳)

۱۳۹ أَبُو ذَرِيَّةِ الرَّسُولِ

پدر فرزندان پیامبر.

این عنوانی دیگر است که رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام نسبت داده؛ (۴) چون همسرش فاطمه زهراعلیها السلام دختر پیامبر است، فرزندان ایشان ذرّیه رسول خداصلی الله علیه وآله می باشند؛ لذا با این عنوان در موارد بسیاری از امیرالمؤمنین تعریف و تمجید شده است؛ از جمله در یکی از زیارات آن حضرت آمده:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى وَوَلِيِّكَ وَأَخِي نَبِيِّكَ... وَأَبِي ذُرِّيَّتِهِ»؛ (۵)

«خدايا! درود فرست بر علی، که ولی تو و برادر پیامبرت ... و پدر ذریه آن جناب است».

۱۴۰ أَبُو الرِّيحَانَيْنِ

پدر دو ريحانه و دسته گل (امام حسن و امام حسين عليهما السلام) پیامبر صلی الله عليه وآله سه روز قبل از رحلت، به امام علی علیه السلام چنین فرمود:

ص: ۴۱

۱- ۳۵۱. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۶؛ معانی الاخبار، ص ۱۱۸. تفسیر آلوسی، ج ۱۶، ص ۱۳۵؛ تفسیر روح البیان، ج ۱۰، ص ۳۳۶.

۲- ۳۵۲. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۶۶.

۳- ۳۵۳. بحار الانوار، ج ۱۸، ص ۱۱۹ و ج ۱۹، ص ۱۸۷ و ج ۳۵، ص ۵۰ و ج ۲۵، ص ۵۱. عمده القاری، ج ۲۴، ص ۳۳۴.

۴- ۳۵۴. بحار الانوار، ج ۲۳، ص ۱۴۳؛ الروضه، ص ۱۴۶.

۵- ۳۵۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین در روز میلاد پیامبر.

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الرَّيْحَانَيْنِ، أَوْصِيكَ بِرِيحَانَتِي مِنَ الدُّنْيَا...»؛ (۱)

«سلام بر تو ای پدر دو دسته گل، از این دنیا تو را به گل های خودم سفارش می کنم».

۱۴۱ أَبُو السَّبْطَيْنِ

سبطين تشنيه سبط و به معنای نوه می باشد. رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ أَبُو سَبْطَى»؛ (۲)

«تو پدر دو سبط من هستی».

امام حسن و امام حسین علیهما السلام دو سبط و نوه پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله هستند، امام علی علیه السلام نیز داماد پیامبر صلی الله علیه وآله و پدر ایشان است؛ لذا به حضرت این گونه سلام می کنیم:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا سَبْطَى رَسُولِ اللَّهِ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای پدر دو سبط (نوه) رسول خدا».

۱۴۲ أَبُو الشُّهَدَاءِ

پدر شهیدان. و منظور آن آقایی است که همه فرزندان او را یا شهید کردند و یا اسیر و آواره و یا تبعید نمودند.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلَى سَيِّدِ الشُّهَدَاءِ وَأَبْوِ الشُّهَدَاءِ الْغُرَبَاءِ»؛ (۴)

«علی آقای شهیدان و پدر شهیدان است که در غربت به شهادت رسیدند».

در فرازی از دعای ندبه نیز اشاره دارد:

«وَالْأُمَّهُ مُصْرَرَةٌ عَلَى مَقْتِهِ، مُجْتَمِعَةٌ عَلَى قَطِيعِهِ رَحِمِهِ وَإِقْصَاءِ وُلْدِهِ، إِلَّا الْقَلِيلَ مِمَّنْ وَفِي لِرِعَايَةِ الْحَقِّ فِيهِمْ، فُقُتِلَ مَنْ قُتِلَ، وَسُيِّبَ مَنْ سُيِّبَ، وَأَقْصَى مَنْ أَقْصَى»؛ (۵)

«و همه آمت، کمر بر دشمنی آنها بسته و متفق شدند تا نسل پیامبر را قطع کنند و فرزندانش را آواره نمایند، مگر عده کمی که در رعایت حق اهل بیت علیهم السلام وفادار ماندند، پس عده ای کشته شدند و عده ای اسیر گشتند و برخی نیز آواره شدند».

۱۴۳ أَبُو الْغُرَبَاءِ

پدر غریبان. و منظور آن آقایی است که همه فرزندانش غریب گشتند و در غربت به شهادت رسیدند، یا اسیر و آواره و یا تبعید شدند.

همچنین مراجعه شود به: أَبُو الشُّهَدَاءِ [۱۴۲]

۱۴۴ أَبُو الْمُؤْمِنِينَ

پدر مؤمنان. پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

«أَنَا وَعَلِيٌّ أَبُو الْمُؤْمِنِينَ، فَمَنْ سَبَّ أَحَدَنَا فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ»؛ (۶)

«من و علی پدر مؤمنان هستیم، هر کس یکی از ما را دشنام و ناسزا دهد، پس لعنت خدا بر او باد».

۱۴۵ أَبُو وَدِّ الرَّسُولِ

رسول خدا صلی الله علیه و آله به فاطمه زهرا علیها السلام فرمود:

«إِنَّ عَلِيًّا أَخِي وَصَفِيٌّ وَأَبُو وَدِّي»؛ (۷)

ص: ۴۲

-
- ۱- ۳۵۶. بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۱۷۳؛ امالی صدوق، ص ۱۳۵. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۲۵؛ جامع الاحادیث، ج ۱۳، ص ۲۸۲؛ جمع الجوامع، ج ۱، ص ۱۳۳۷.
 - ۲- ۳۵۷. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۳۳۰.
 - ۳- ۳۵۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۸.
 - ۴- ۳۵۹. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۸، ص ۱۳۸.
 - ۵- ۳۶۰. بحار الانوار، ج ۹۹، ص ۱۰۶؛ اقبال الاعمال، ص ۲۹۶؛ مفاتیح الجنان، دعای ندبه.
 - ۶- ۳۶۱. الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۹۳.
 - ۷- ۳۶۲. بحار الانوار، ج ۲۲، ص ۵۰۳؛ امالی طوسی، ص ۶۰۶. المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۲۳۹.

«همانا علی، برادر و برگزیده من است، او پدر فرزندان من می باشد».

۱۴۶ اِتِّبَاعُهُ فَرِيضَةُ اللَّهِ

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«أَلَا- إِنَّ وِلَايَةَ عَلِيٍّ وَوَلَايَةَ اللَّهِ، وَحُبُّهُ عِبَادَةُ اللَّهِ، وَاتِّبَاعُهُ فَرِيضَةُ اللَّهِ، وَأَوْلِيَاءُهُ أَوْلِيَاءُ اللَّهِ، وَأَعْدَاءُهُ أَعْدَاءُ اللَّهِ، وَحَزْبُهُ حَزْبُ اللَّهِ وَسَلَمَتُهُ سَلَامَةُ اللَّهِ»؛(۱)

«آگاه باشید! ولایت علی همان ولایت خداست، دوست داشتن او عبادت و پیروی از او واجب و فریضه الهی است، دوستان او دوستان خدا و دشمنان او دشمنان خدایند، جنگ او جنگ خدا و صلح او صلح خداست».

۱۴۷ اِتِّبَاعُهُ فَضِيلَةٌ

کسی که پیروی و اطاعت از او، موجب فضیلت و برتری شخص پیروی کننده است.

پیامبرصلی الله علیه وآله در فضایل امام علی علیه السلام فرمود:

«حُبُّ عَلِيٍّ نِعْمَةٌ وَاتِّبَاعُهُ فَضِيلَةٌ دَانَ بِهِ الْمَلَائِكَةُ وَحَفَّتْ بِهِ الْجِنُّ الصَّالِحُونَ، لَمْ يَمْشِ عَلَى الْأَرْضِ مِشْرَ بَعْدِي إِلَّا كَانَ هُوَ أَكْرَمَ مِنْهُ عِزًّا وَفَخْرًا وَمَنْهَاجًا لَمْ يَكُ فَظًّا عَجُولًا وَلَا مُسْتَرْسِلًا لِفَسَادٍ وَلَا مُتَعَدِّدًا حَمَلَتُهُ الْأَرْضُ فَأَكْرَمْتُهُ لَمْ يَخْرُجْ مِنْ بَطْنِ أُثْنَى بَعْدِي أَحَدٌ كَانَ أَكْرَمَ خُرُوجًا مِنْهُ وَلَمْ يَنْزِلْ مَنْزِلًا إِلَّا كَانَ مَيْمُونًا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْحِكْمَةَ وَرَدَّاهُ بِالْفَهْمِ تُجَالِسُهُ الْمَلَائِكَةُ وَلَا يَرَاهَا»؛(۲)

«دوستی حضرت علی علیه السلام نعمت خدا و پیروی از او فضیلت است که فرشتگان نیز به آن معتقدند و صالحان از جن به گرد اویند. بعد از من کسی بزرگوارتر از علی علیه السلام بر روی زمین راه نرفته است جز آنکه علی علیه السلام بهتر از اوست، او عزت و افتخار و دلیل راه است، نه سخت و شتاب کار و نه سهل انگار در فساد است و نه عنادورز. زمین او را برداشته و گرامی داشته. پس از من کسی گرامی تر از او از مادر متولد نشده و هر کجا فرود آمده میمنت داشته است. خدا بر وی حکمت فرو فرستاده و او را با فهمش پوشانیده است. فرشتگان با وی هم‌نشین باشند؛ ولی آنان را نبیند».

۱۴۸ أَجِيرُ هَذَا الْخَلْقِ

رسول خداصلی الله علیه وآله به امیر مؤمنان علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنَا وَأَنْتَ أَجِيرَا هَذَا الْخَلْقِ، فَمَنْ مَنَعَنَا أَجْرَنَا فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ، أَمِنْ يَا عَلِيُّ! فَقُلْتُ: آمِينَ يَا رَسُولَ اللَّهِ»؛(۳)

«ای علی! من و تو اجیر این خلق هستیم، پس هر که اجر ما را نپردازد، لعنت خدا بر او باد، بگو آمین ای علی! من هم گفتم آمین ای رسول خدا».

۱۴۹ أَحَبُّ إِخْوَانِ الرَّسُولِ

رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ دربارہ امیر مؤمنان علیہ السلام فرمود:

«أَحَبُّ إِخْوَانِي إِلَى عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، وَأَحَبُّ أَعْمَامِي إِلَى حَمَزَةَ»؛ (۴)

«محبوب ترین برادرانم، علی است و بهترین عموهایم حمزه است».

ص: ۴۳

۱- ۳۶۳. امالی صدوق، ص ۳۱؛ روضه الواعظین، ج ۱، ص ۱۰۰؛ مشارق انوار الیقین، ص ۱۰۶.

۲- ۳۶۴. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۳۸.

۳- ۳۶۵. بحار الانوار، ج ۳۴، ص ۳۳۳.

۴- ۳۶۶. امالی صدوق، مجلس ۸۲، حدیث ۷.

۱۵۰ أَحَبُّ الْخَلْقِ إِلَى اللَّهِ

محبوب ترین خلق نزد خدا.

روزی مرغ بریانی را برای رسول خداصلی الله علیه وآله هدیه آوردند، آن حضرت از خدای تعالی درخواست کرد: خدایا! محبوب ترین بندگانت را نزد من بفرست تا در خوردن این مرغ، با من شریک شود. مدتی نگذشت امیرالمؤمنین وارد شد. بدین سبب، امام علی علیه السلام به «أَحَبُّ الْخَلْقِ إِلَى اللَّهِ»، و این جریان به داستان «طیر مشوی» معروف شد. (۱)

۱۵۱ أَحَبُّ الْخَلْقِ إِلَى الرَّسُولِ

امیرالمؤمنین علیه السلام دوست داشتنی ترین افراد نزد رسول خداصلی الله علیه وآله بود؛ چون ایشان به آن جناب فرموده بود:

«أَنْتَ أَحَبُّ الْخَلْقِ إِلَيَّ»؛ (۲)

«تو محبوب ترین مردم نزد من هستی».

و در جای دیگر فرمود:

«اللَّهُمَّ عَلَيَّ أَحَبُّ الْخَلْقِ إِلَيَّ»؛ (۳)

«خدایا! علی محبوب ترین خلق نزد من است».

۱۵۲ أَحَبُّ الرِّجَالِ

عایشه از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل می کند:

«فَاطِمَةُ أَحَبُّ النَّاسِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ وَرَوْجُهَا عَلَيَّ أَحَبُّ الرِّجَالِ إِلَيْهِ»؛ (۴)

«فاطمه محبوب ترین مردم نزد رسول خداصلی الله علیه وآله و شوهرش علی محبوب ترین مردن نزدشان بود».

۱۵۳ أَحَدُ الثَّقَلَيْنِ

در احادیث متعددی از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل شده که فرمود:

«إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ كِتَابَ اللَّهِ وَعِترَتِي»؛ (۵)

«من از بین شما می روم؛ ولی دو گوهر گرانبها نزد شما باقی می گذارم، یکی کتاب خدا و دیگری عترت و اهل بیت من است».

مراد از عترتی، اهل بیت پیامبرعلیهم السلام می باشد که فرد اکمل و اتم عترت رسول خداصلی الله علیه وآله نیز امام علی علیه السلام است، او هم داماد و هم پسرعموی پیامبر و هم جانشین و خلیفه ایشان می باشد.

۱۵۴ أَحْسَنُ النَّاسِ خُلُقًا

کسی که در میان مردم، اخلاقش از همه بهتر و نیکوتر است.

پیامبرصلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا وَأَصْدَقُهُمْ لِسَانًا»؛

«ای علی! اخلاق تو از همه بهتر و زبان تو از همه راست گوتر است».

۱۵۵ أَحْلَمَ النَّاسِ

حلم صفتی است که با آن، خشم و غضب و احساسات کنترل می شود و علی علیه السلام که مظهر اسمای الهی است، نه تنها حلیم است؛ بلکه از همه مردم هم حلیم تر می باشد.

ص: ۴۴

۱- ۳۶۷. بحارالانوار، ج ۱۰، ص ۴۳۱ و ج ۲۲، ص ۳۳۸؛ ارشاد مفید، ج ۱، ص ۳۸.

۲- ۳۶۸. احتجاج، ج ۱، ص ۱۳۹.

۳- ۳۶۹. بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۹۶.

۴- ۳۷۰. الصواعق المحرقة، ج ۲، ص ۳۵۴.

۵- ۳۷۱. بحارالانوار، ج ۲، ص ۲۲۵؛ احتجاج، ج ۱، ص ۱۴۹؛ ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۳۷۸؛ امالی صدوق، ص ۴۱۵؛ وسائل الشیعه، ج ۲۷، ص ۳۳.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلِيٌّ أَشَجَعُ النَّاسِ قَلْبًا وَأَخْلَمُ النَّاسِ حِلْمًا»؛ (۱)

«علی شجاع ترین و بردبارترین مردم است».

۱۵۶ أَخْلَصُ الْمُؤْمِنِينَ إِيْمَانًا

امام علی علیه السلام، هم اولین مؤمن به رسول خدا و هم امیر مؤمنان است و هم در بین مؤمنان، ایمانش خالص ترین ایمان هاست.

پیامبرصلی الله علیه وآله به آن جناب فرمود:

«أَنْتَ أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ إِسْلَامًا وَأَخْلَصَهُمْ إِيْمَانًا»؛ (۲)

«تو اولین کسی هستی که به اسلام پیوسته و ایمانت خالص ترین ایمان است».

لذا در زیارت مخصوص آن حضرت آمده:

«يَا أَبَا الْحَسَنِ! أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ أَوَّلَ الْقَوْمِ إِسْلَامًا، وَأَخْلَصَهُمْ إِيْمَانًا»؛ (۳)

«گواهی می دهم که تو اولین مسلمان در قوم بودی و نیز خالص ترین ایمان را داشتی».

۱۵۷ أَخُو الرَّسُولِ

کسی که پیامبرصلی الله علیه وآله او را برادر خود گرفت. آن گاه که پیامبر خداصلی الله علیه وآله بین مسلمانان عقد و پیمان اخوت و برادری برقرار نمود، علی علیه السلام تنها ماند. پس عرض کرد: یا رسول الله! آیا مرا با کسی برادر نکردی؟ فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ أَخِي»؛ (۴)

«ای علی! تو برادر من هستی».

و در جای دیگر نیز فرمود:

«مَكْتُوبٌ عَلَيَّ بَابِ الْجَنَّةِ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، عَلِيُّ أَخُو رَسُولِ اللَّهِ»؛ (۵)

«بر بالای در بهشت چنین نوشته شده است: خدایی جز الله نیست، محمد رسول خدا و علی برادر پیامبر خداست».

و ما هم این گونه شهادت می دهیم:

«وَأَشْهَدُ أَنْ عَلِيًّا عَبْدُ اللَّهِ وَأَخُو رَسُولِ اللَّهِ»؛(٤)

«گواهی می دهم که علی علیه السلام بنده خدا و برادر رسول خداست».

۱۵۸ أَزَافُ الْمُؤْمِنِينَ

کسی که نسبت به مؤمنان از همه مهربان تر و رؤوف تر می باشد.

این عنوان و لقبی است که پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ أَوْلُ الْمُؤْمِنِينَ بِاللَّهِ إِيمَانًا وَأَوْفَاهُمْ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَقْوَمُهُمْ بَأَمْرِ اللَّهِ وَأَزَافُهُمْ بِالرَّعِيَّةِ»؛(٧)

«تو اولین ایمان آورنده به خدا و باوفاترین آنان به پیمان الهی هستی و از همه بیشتر به امر الهی قیام می کنی و به مردم از همه مهربان تر هستی».

ص: ۴۵

۱- ۳۷۲. امالی صدوق، ص ۴۳۹؛ بشاره المصطفی، ص ۱۷۴؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۵.

۲- ۳۷۳. بحارالانوار، ج ۹۶، ص ۳۸.

۳- ۳۷۴. بحارالانوار، ج ۳۰۳، ص ۳۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام.

۴- ۳۷۵. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۱۰۴؛ الصوارم المهرقه، ص ۲۰۹؛ کنز العمال، ج ۱۳، ص ۱۵۰؛ فضائل الصحابه، ج ۲، ص ۶۶۳؛ المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۵.

۵- ۳۷۶. بحارالانوار، ج ۷، ص ۲۳۱. جامع الاحادیث، ج ۱۹، ص ۴۴۹؛ تاریخ بغداد، ج ۶، ص ۳۸۷؛ المعجم الاوسط، ج ۵، ص ۳۴۳؛ الكامل فی الرجال، ج ۶، ص ۲۱۰۳.

۶- ۳۷۷. من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام.

۷- ۳۷۸. بحارالانوار، ج ۳۱، ص ۳۸۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۶. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۷.

۱۵۹ أَزْهَدُ النَّاسِ

زاهدترین مردم.

وقتی از رسول خداصلی الله علیه وآله سؤال شد:

«مَنْ أَزْهَدُ النَّاسِ وَأَفْقَرُهُمْ؟»؛

«چه کسی از همه مردم زاهدتر می باشد؟»

ایشان در پاسخ فرمود: او علی علیه السلام است که وصی و جانشین من می باشد. (۱)

۱۶۰ أَسْحَى الْأُمَّةِ

با سخاوت ترین مردم. عنوان و لقبی است که رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده است:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ أَفْضَلُ أُمَّتِي فَضْلًا... وَأَشْجَعُهُمْ قَلْبًا وَأَسْخَاهُمْ كَفًّا»؛ (۲)

«ای علی! تو بافضیلت ترین امت من، و نیز تو شجاع ترین و باسخاوت ترین امت من می باشی».

۱۶۱ أَسْحَى مِنَ الْفِرَاتِ

رسول خداصلی الله علیه وآله با اشاره به امیرالمؤمنین علیه السلام، خطاب به ابوهریره فرمود:

«هَذَا الْبَحْرُ الزَّاحِرُ، هَذَا الشَّمْسُ الطَّالِعَةُ، أَسْحَى مِنَ الْفِرَاتِ كَفًّا، وَأَوْسَعُ مِنَ الدُّنْيَا قَلْبًا، فَمَنْ أَبْغَضَ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ»؛ (۳)

«این (علی علیه السلام) دریای پر بار علم است، این (علی علیه السلام) خورشید تابان است، که دستش باسخاوت تر از فرات (رودخانه بزرگ)، و قلبش گسترده تر از دنیا است، پس هر که با او دشمنی ورزد، لعنت خدا بر او باد».

۱۶۲ أَسَدُ اللَّهِ

شیر خدا. کنایه از کسی است که بسیار شجاع و ترس است و دارای نیروی الهی می باشد. هنگامی که از رسول خداصلی الله علیه وآله سؤال کردند: چه کسی از همه زاهدتر و فقیرتر است؟

حضرت در پاسخ فرمود:

«عَلِيٌّ وَصِيٌّ وَابْنُ عَمِّي وَأَخِي وَحَيْدَرِي وَكَرَارِي وَصَمَّصَامِي وَأَسَدِي وَأَسَدُ اللَّهِ»؛ (۴)

«علی، که جانشین و پسرعموی من است، او که برادر و حیدر و کرار و صمصام من و شیر خدا و من است».

در قسمتی از زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى أَسَدِ اللَّهِ فِي الْوَغَى»؛ (۵)

«سلام بر او که شیر خدا بود در جنگ و جهاد».

۱۶۳ اَسَدُ رَسُولِ اللَّهِ

شیر رسول خدا.

عنوانی است که خود پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرموده است. طبق حدیثی که در «اسد الله» گفته شد.

۱۶۴ اَسْمَحُ الْأَمَّةِ

اسمح از واژه سمح؛ کسی است که از همه بخشنده تر و با سخاوت تر باشد.

رسول خدا صلی الله علیه وآله طبق حدیثی فرمود:

«عَلِيٌّ بَنُ أَبِي طَالِبٍ أَقْدَمُ أُمَّتِي سِلْمًا، وَأَكْثَرُهُمْ عِلْمًا، وَأَصْحُهُمْ دِينًا، وَأَفْضَلُهُمْ يَقِينًا، وَأَكْمَلُهُمْ حِلْمًا،

ص: ۴۶

۱- ۳۷۹. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۷۳.

۲- ۳۸۰. بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۲۵۵؛ امالی صدوق، ص ۴۶.

۳- ۳۸۱. بحار الانوار، ج ۲۷، ص ۲۲۷؛ مائه منقبه، ص ۳۲؛ كنز الفوائد، ج ۱، ص ۱۴۸.

۴- ۳۸۲. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۷۳.

۵- ۳۸۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتيح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام.

وَأَسْمَحُهُمْ كَفًّا، وَأَشْجَعُهُمْ قَلْبًا، وَهُوَ الْإِمَامُ وَالْخَلِيفَةُ بَعْدِي»؛ (۱)

«علی بن ابی طالب علیه السلام مقدم ترین مسلمان امت من است، او از همه بیشتر علم دارد، دینش از همه صحیح تر، یقینش از همه برتر، حلم و بردباری اش از همه کامل تر، از همه سخاوت مندتر و از همه شجاع تر است، او امام و خلیفه بعد از من است.»

۱۶۵ أَشْجَعُ الْأُمَّةِ

شجاع ترین و نترس ترین افراد امت. کسی که قلبی محکم و نترس دارد.

در زیارت آن حضرت آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ... أَشْجَعُهُمْ قَلْبًا»؛ (۲)

«گواهی می دهم که تو... دلت از همه قوی تر و شجاع تر بود.»

همچنین مراجعه شود به: أَسْحَى الْأُمَّةِ [۱۶۰]

۱۶۶ أَشْجَعُ النَّاسِ

شجاع ترین مردم.

همچنین مراجعه شود به: أَحْلَمُ النَّاسِ [۱۵۵]

۱۶۷ أَشْرَفُ أَهْلِ الْبَيْتِ

رسول خداصلی الله علیه و آله خطاب به فاطمه زهراعلیها السلام در مورد همسرش امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«هُوَ أَشْرَفُ أَهْلِ بَيْتِكَ حَسَبًا وَأَكْرَمُهُمْ مَنْصَبًا»؛ (۳)

«علی علیه السلام شریف ترین فرد اهل بیت از حیث نسب و گرامی ترین آنان از جهت منصب و مقام است.»

۱۶۸ أَصْحَابُهُ الْأَبْرَارُ

رسول خداصلی الله علیه و آله به حضرت علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ الثَّوَابُ وَأَصْحَابُكَ الْأَبْرَارُ»؛ (۴)

«تو ثواب و پاداش هستی و یاران تو خوبان هستند.»

۱۶۹ أَصْحَابُهُ فِي الْجَنَّةِ

رسول خدا صلی الله علیه وآله به حضرت علی علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَبَشِّرْ فَإِنَّكَ وَأَصْحَابُكَ وَشِيعَتُكَ فِي الْجَنَّةِ»؛ (۵)

«ای علی! بشارت باد بر تو! همانا تو و یاران و پیروانت در بهشت خواهید بود».

۱۷۰ أَصْحُ الدِّينِ

دینش صحیح ترین دین و آیین است.

همچنین مراجعه شود به: أَشْمَحُ الْأُمَّةِ [۱۶۴]

۱۷۱ أَصْدَقُ النَّاسِ

کسی که زبانش از همه راست گوتر است.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ النَّاسِ خُلُقًا [۱۵۴]

۱۷۲ أَضْلُ الدِّينِ

اصل و اساس دین به پذیرش ولایت و امامت علی و امامان از فرزندان آن حضرت علیه السلام است، چنان که پیامبر خدا صلی الله علیه وآله به آن حضرت فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ أَضْلُ الدِّينِ وَمَنَارُ الْإِيمَانِ وَغَايَةُ الْهُدَى...»؛ (۶)

ص: ۴۷

۱- ۳۸۴. مائه منقبه، ص ۵۰؛ التحصين، ص ۶۱۹.

۲- ۳۸۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷؛ مفاتيح الجنان، زیارت مخصوصه.

۳- ۳۸۶. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۳۰۷.

۴- ۳۸۷. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۹۷. شواهد التنزيل، ج ۱، ص ۱۷۸.

۵- ۳۸۸. فضائل الصحابه، ج ۱، ص ۶۵۴.

۶- ۳۸۹. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۰۰ و ج ۲۳، ص ۳؛ مستدرک الوسائل، ج ۱۱، ص ۲۷۰؛ تفسیر فرات، ص ۲۰۵؛ بصائر

الدرجات، ص ۳۲.

«ای علی! تو اصل و اساس دین و پایان هدایت و نتیجه هدایت هستی...».

به همین جهت فرمود: اگر کسی در بهترین مکان روی زمین (کعبه) و در بهترین زمان ها و ساعات به عبادت خدا مشغول شود، روزها را روزه بگیرد و شب ها را به شب زنده داری بگذراند؛ اما ولایت اهل بیت علیهم السلام را نداشته باشد، خداوند هیچ عملی از او را نمی پذیرد. (۱)

۱۷۳ أَصْلُ الرَّسُولِ

مراد از اصل، همه کاره بودن است. رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد حضرت علی علیه السلام فرمود:

«عَلِيٌّ أَصْلِي وَجَعَفَرٌ فَرْعِي»؛ (۲)

«علی اصل من و جعفر فرع من است».

۱۷۴ الْأَصْلَعُ

دارای صورت کشیده. اصلع کسی است که موی جلوی سر او ریخته باشد.

رسول خداصلی الله علیه وآله به عمار فرمود: بعد از من اختلاف و کشمکش پیش می آید و برخی شمشیر می کشند، هر وقت چنین شد:

«فَعَلَيْكَ بِهَذَا الْأَصْلَعِ عَنْ يَمِينِي عَلِيٌّ بِنِ أَبِي طَالِبٍ»؛ (۳)

«تو ملازم این اصلع باش که در کنار من است؛ یعنی علی بن ابی طالب علیه السلام».

اگر همه مردم به طرفی رفتند و این اصلع (علی علیه السلام) به طرف دیگر رفت، تو به طرف علی علیه السلام برو.

۱۷۵ أَعْدَاؤُهُ أَعْدَاءُ اللَّهِ

دشمنان او دشمنان خدا هستند؛ پس هر که با او دشمنی کند، گویا با خدا دشمنی کرده است.

همچنین مراجعه شود به: اِتِّبَاعُهُ فَرِيضَةُ اللَّهِ [۱۴۶]

۱۷۶ أَعْدَاؤُهُ أَعْدَاءُ الرَّسُولِ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ وَصِيِّي وَخَلِيفَتِي وَوَزِيرِي وَوَارِثِي وَأَبُو وُلْدِي، شَيْعَتُكَ شَيْعَتِي وَأَنْصَارُكَ أَنْصَارِي وَأَوْلِيَاؤُكَ أَوْلِيَائِي وَأَعْدَاؤُكَ أَعْدَائِي»؛ (۴)

«ای علی! تو وصی و جانشین و وزیر و وارث و پدر فرزندان منی، پیروان تو پیروان من، و یاران تو یاران من هستند، دوستان تو دوستان من، و دشمنان تو دشمن من هستند».

۱۷۷ أَعْدَلُ النَّاسِ

هرجا سخن از عدل باشد، نام علی علیه السلام در کنار آن می درخشد و هر وقت نام علی علیه السلام را به یاد آوریم، عدالت خود به خود به ذهن می آید.

دوره کوتاه حکومت آن حضرت، نمونه ماندگار حکومت عادلانه برای تمام جهانیان است؛ تا جایی که گفته اند: علی علیه السلام به جهت شدت رفتار عادلانه به شهادت رسید. و این هم امضای رسول خدا صلی الله علیه و آله که فرموده:

«أَمَّا وَاللَّهِ! إِنَّهُ أَوْلُكُمْ إِيمَانًا بِاللَّهِ وَأَعْدَلُكُمْ فِي الرَّعِيَةِ»؛ (۵)

ص: ۴۸

-
- ۱- ۳۹۰. بحار الانوار، ج ۶۵، ص ۳۳۲؛ وسائل الشیعه، ج ۱، ص ۱۱۹؛ المحاسن برقی، ج ۱، ص ۲۸۶.
 - ۲- ۳۹۱. الجامع الصغیر، ج ۲، ص ۱۷۶؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۲؛ ینابیع المودّه، ج ۲، ص ۹۶.
 - ۳- ۳۹۲. بحار الانوار، ج ۲۸، ص ۶۹.
 - ۴- ۳۹۳. امالی صدوق، مجلس ۵۳، حدیث ۱۳.
 - ۵- ۳۹۴. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۳۵؛ امالی طوسی، ص ۲۵۱؛ بشاره المصطفی، ص ۱۹۲.

«آگاه باشید که علی علیه السلام اولین مؤمن از بین شماست و عادل ترین شما بین مردم است».

۱۷۸ اَلْأَعَزُّ عِنْدَ الرَّسُولِ

امام علی علیه السلام از رسول خداصلی الله علیه وآله پرسید: آیا من نزد شما محبوب ترم یا فاطمه؟ فرمود:

«فَاطِمَةُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْكَ وَأَنْتَ أَعَزُّ عَلَيَّ مِنْهَا»؛(۱)

«فاطمه علیها السلام نزد من محبوب تر از تو است و تو عزیزتر از او هستی».

۱۷۹ أَكْبَرُ أَعْظَمُ الْمَرْيَةِ

فضیلت و درجه و امتیازش از همه بیشتر است. عنوان و افتخاری دیگر از رسول خداصلی الله علیه وآله برای امیرمؤمنان علیه السلام است.

همچنین مراجعه شود به: أَبْصَرُ الْمُؤْمِنِينَ [۱۳۲]

۱۸۰ أَكْبَرُ أَعْظَمُ الْمُؤْمِنِينَ جِهَاداً

پیامبرصلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ مَعِيَ إِيمَانًا وَأَعْظَمُهُمْ جِهَادًا وَأَعْلَمُهُمْ بِآيَاتِ اللَّهِ»؛(۲)

«تو اولین مؤمنان بودی که به همراه من ایمان آوردی و بزرگ ترین آنان در جهاد، و عالم ترین ایشان نسبت به آیات الهی هستی».

۱۸۱ أَكْبَرُ أَعْلَمُ الْأُمَّةِ

داناترین و عالم ترین مردم؛ چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده:

«أَعْلَمُكُمْ عَلَيَّ بِنُ أَبِي طَالِبٍ»؛(۳)

«عالم ترین شما (امتم) علی بن ابی طالب است».

«أَعْلَمُ أُمَّتِي مِنْ بَعْدِي عَلَيَّ بِنُ أَبِي طَالِبٍ»؛(۴)

«عالم ترین امتم بعد من، علی بن ابی طالب است».

و شواهد فراوانی هم در این زمینه است؛ از جمله اینکه تمام اصحاب در مسایل خود به آن حضرت رجوع می کردند و به او

نیاز داشتند؛ ولی او در هیچ مسأله ای به آنان رجوع نکرده؛ یعنی سؤالی و نیازی نداشته.

و پیامبر به ایشان فرمود: «أَنْتَ أَخِي وَوَارِثِي»؛ وارث یعنی کسی که علم پیامبر را ارث برده، که فرموده: «تَرِثُ مِنِّي مَا وَرَثَ الْأَنْبِيَاءُ» آنچه که پیامبران ارث بردند، تو هم از من به ارث بردی، که آن کتاب خدا و سنت پیامبر است. (۵)

۱۸۲ اَعْلَمُ بِالسُّنَّةِ

آگاه ترین فرد به سنت و روش پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله، که رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود:

«أَعْلَمُ بِالسُّنَّةِ وَالْقَضَاءِ بَعْدِي عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ»؛ (۶)

«آگاه ترین فرد به سنت و قضاوت بعد از من، علی بن ابی طالب علیه السلام است».

از امامان معصوم علیهم السلام رسیده که فرموده اند:

ص: ۴۹

-
- ۱- ۳۹۵. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۸، ص ۷۲. مسند احمد، ج ۲، ص ۴۱؛ اسد الغابه، ج ۳، ص ۳۹۷؛ فیض القدیر، ج ۴، ص ۵۵۶؛ الصواعق المحرقة، ج ۲، ص ۵۵۹؛ المعجم الاوسط، ج ۷، ص ۳۴۳؛
 - ۲- ۳۹۶. ارشاد، ج ۱، ص ۳۸؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۸۵.
 - ۳- ۳۹۷. اصول کافی، ج ۷، ص ۴۲۲.
 - ۴- ۳۹۸. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۴.
 - ۵- ۳۹۹. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۶۹؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۳؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۳۳۴؛ العمده، ص ۱۸۳.
 - ۶- ۴۰۰. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۱۵۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۳.

«أَهْلُ الْبَيْتِ أَذْرَى بِمَا فِي الْبَيْتِ»؛ (۱)

«اهل خانه و خاندان، بهتر از هر کسی می دانند که در آن خانه و خاندان چه بوده و چه می گذرد».

و عایشه نیز به آن اعتراف داشت. (۲)

۱۸۳ أَعْلَمُ الْمُؤْمِنِينَ بِآيَاتِ اللَّهِ

در بین مؤمنان از همه بیشتر به آیات قرآن آشنایی و علم دارد.

همچنین مراجعه شود به: أَعْظَمُ الْمُؤْمِنِينَ جِهَاداً [۱۸۰]

۱۸۴ أَعْلَمُ النَّاسِ

از همه بیشتر می داند و به همه چیز علم دارد؛ چنان که پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله تأیید فرموده:

«عَلَى أَشْجَعِ النَّاسِ قَلْبًا وَأَحْلَمِ النَّاسِ حِلْمًا... وَأَعْلَمِ النَّاسِ عِلْمًا»؛ (۳)

«علی شجاع ترین و بردبارترین ... و عالم ترین مردم است».

به همین جهت خودش بارها می فرمود:

«سَلُونِي قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُونِي»؛ (۴)

«قبل از اینکه من را از دست بدهید، هرچه می خواهید پرسید».

و قسم یاد می فرمود که من به راه های آسمان بیشتر از راه های زمین آگاهی دارم... (۵)

۱۸۵ اِفْتِخَارُ النَّبِيِّ

ابن عمر می گوید: رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود:

«يَفْتَحُرُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ آدَمُ بِإِنِّهِ شَيْثٌ، وَأَفْتَحُرُ أَنَا بِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ»؛ (۶)

«در روز قیامت، حضرت آدم علیه السلام به فرزندش شیث و من به علی بن ابی طالب علیه السلام افتخار می کنم».

۱۸۶ أَفْضَلُ الْأُمَّةِ يَقِينًا

بین ائمت، یقین او از همه برتر است.

١٨٧ أَفْضَلُ الْأَوْصِيَاءِ

امیرالمؤمنین علیه السلام از همه اوصیا و جانشینان پیامبران، بافضیلت تر است و این افتخاری است که خدای تعالی داده و پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله نیز آن را اعلان نموده و فرموده است:

«إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ اخْتَارَ مِنْ الْأَيَّامِ الْجُمُعَةَ، وَمِنَ الشُّهُورِ شَهْرَ رَمَضَانَ، وَمِنَ اللَّيَالِي لَيْلَةَ الْقَدْرِ، وَاخْتَارَنِي عَلَى جَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ، وَاخْتَارَ مِنِّي عَلِيًّا وَفَضَّلَهُ عَلَى جَمِيعِ الْأَوْصِيَاءِ»؛ (٧)

«خداوند از بین روزها، روز جمعه را برگزید، و از بین ماه ها، ماه رمضان را و از بین شب ها، شب قدر را. از بین همه پیامبران، مرا انتخاب کرد و علی را از من انتخاب نمود و او را بر همه اوصیا فضیلت بخشید».

ص: ٥٠

-
- ١- ٤٠١. بحارالانوار، ج ٧٨، ص ٢٧٤.
 - ٢- ٤٠٢. بحارالانوار، ج ٤٠، ص ١٧٩؛ كشف اليقين، ص ٥٧؛ موسوعه امام علی علیه السلام، ج ٨، ص ٢٩٣.
 - ٣- ٤٠٣. امالی صدوق، ص ٤٣٩؛ بشاره المصطفى، ص ١٧٤؛ مناقب آل ابی طالب، ج ٢، ص ٣٥.
 - ٤- ٤٠٤. ارشاد القلوب، ج ٢، ص ٣٧٦؛ وسائل الشیعه، ج ١٥، ص ١٢٨؛ مستدرک، ج ١١، ص ١٠١؛ الاختصاص ٢٤٨؛ بصائر الدرجات، ٢٦٧.
 - ٥- ٤٠٥. بحارالانوار، ج ٣٤، ص ٢٥٨؛ سلیم بن قیس، ص ٧١٢.
 - ٦- ٤٠٦. بحارالانوار، ج ٣٩، ص ٤١؛ مناقب آل ابی طالب، ج ٣، ص ٢٤٢.
 - ٧- ٤٠٧. بحارالانوار، ج ٣٦، ص ٢٥٦؛ وسائل الشیعه، ج ٧، ص ٣٨١؛ کمال الدین، ج ١، ص ٢٨١.

۱۸۸ أَفْضَلُ الْخَلَائِقِ

از همه مردمان بهتر و بافضیلت تر است، آن هم در روزی که همه پرونده ها رو می شود. امام علی علیه السلام در دفاع از مظلومیت خود فرمود: چه کسی به غیر از من می تواند ادعا کند که رسول خداصلی الله علیه وآله در باره او چنین فرموده:

«أَنْتَ أَفْضَلُ الْخَلَائِقِ عَمَلًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ...»؛ (۱)

«تو بهترین آفریدگان هستی، عمل تو در روز قیامت از همه مردم برتر است».

۱۸۹ أَفْضَلُ السَّابِقِينَ

در بین سابقین و اصحاب پیامبر و مسلمانان صدر اسلام، از همه بافضیلت تر است.

لقبی که رسول خداصلی الله علیه وآله برای امام علی علیه السلام به کار برده است:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ سَيِّدُ الْوَصِيِّينَ وَوَارِثُ عِلْمِ النَّبِيِّينَ وَخَيْرُ الْخَلَائِقِ وَأَفْضَلُ السَّابِقِينَ»؛ (۲)

«ای علی! تو سرور جانشینان، وارث علم پیامبران و بهترین آفریدگان و بافضیلت ترین سابقان در اسلام هستی».

۱۹۰ أَفْضَلُ مِنَ الْعَرْشِ وَالْكَرْسِيِّ

فضیلتش از عرش و کرسی هم بیشتر است، در این باره رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده:

«وَفَتَقَ نُورَ عَلِيٍّ - بِنِ أَبِي طَالِبٍ فَخَلَقَ مِنْهُ الْعَرْشَ وَالْكَرْسِيَّ، وَعَلِيٌّ بِنُ أَبِي طَالِبٍ وَاللَّهُ أَفْضَلُ مِنَ الْعَرْشِ وَالْكَرْسِيِّ»؛ (۳)

«آن گاه خدا نور علی بن ابی طالب علیه السلام را شکافت و عرش و کرسی را از آن آفرید، پس به خدا قسم که علی علیه السلام از عرش و کرسی افضل است».

۱۹۱ أَفْضَلُ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ

فضیلتش از کتاب خدا (قرآن) هم بیشتر است، زید بن ثابت می گوید: رسول خداصلی الله علیه وآله در ضمن حدیثی فرمود:

«إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ كِتَابَ اللَّهِ وَعَلِيٌّ بِنُ أَبِي طَالِبٍ. وَاعْلَمُوا أَنَّ عَلِيًّا لَكُمْ أَفْضَلُ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ؛ لِأَنَّهُ مُتْرَجِمٌ لَكُمْ عَنْ كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى»؛ (۴)

«من دو گوهر گران بها برای شما به یادگار می گذارم: کتاب خدا (قرآن) و علی بن ابی طالب علیه السلام. اما بدانید که علی علیه السلام برای شما از قرآن کریم هم برتر است؛ زیرا او بیان کننده و مفسر کتاب خدا برای شما می باشد».

۱۹۲ أَفْضَلُ مِنَ الْمَلَائِكَةِ

فضیلتش از ملائکه بیشتر است.

در حدیثی طولانی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آمده:

«... ثُمَّ فَتَقَ نُورَ أَخِي عَلِيٍّ فَخَلَقَ مِنْهُ الْمَلَائِكَةَ، فَالْمَلَائِكَةُ مِنْ نُورِ أَخِي عَلِيٍّ وَنُورُ عَلِيٍّ مِنْ نُورِ اللَّهِ وَعَلِيٌّ أَفْضَلُ مِنْ الْمَلَائِكَةِ»؛ (۵)

«... آن گاه نور برادرم علی علیه السلام را شکافت و از آن فرشتگان را آفرید، پس فرشتگان از نور برادرم علی علیه السلام هستند و نور علی علیه السلام نیز از نور خداست و علی علیه السلام افضل از ملائکه می باشد.»

ص: ۵۱

۱- ۴۰۸. بحار الانوار، ج ۳۱، ص ۳۳۸؛ احتجاج، ج ۱، ص ۱۴۱.

۲- ۴۰۹. بحار الانوار، ج ۲۷، ص ۶۳؛ الیقین، ص ۲۳۶.

۳- ۴۱۰. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۴۳؛ الفضائل، ص ۱۲۸.

۴- ۴۱۱. مئه منقبه، ص ۱۶۱.

۵- ۴۱۲. بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۸۳.

۱۹۳ أَفْضَلُ النَّاسِ

بافضیلت ترین و برترین انسان ها، رسول خداصلی الله علیه وآله در خطبه غدیر درباره علی علیه السلام فرمود:

«مَعَاشِرَ النَّاسِ! فَضِّلُوا عَلِيًّا؛ فَإِنَّهُ أَفْضَلُ النَّاسِ بَعْدِي مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى...»؛ (۱)

«ای مردم! علی را از همه برتر بدانید؛ چرا که او بعد از من، از هر مرد و زنی والاتر است.»

۱۹۴ أَقْدَمَ الْأُمَّةِ سَلَامًا

در اسلام آوردن، بر افراد امت مقدم است. (۲)

همچنین مراجعه شود به: أَسْمَحُ الْأُمَّةِ [۱۶۴]

۱۹۵ أَقْرَبُ الْخَلَائِقِ بِالرَّسُولِ

نزدیک ترین افراد به رسول خداصلی الله علیه وآله، امام علی علیه السلام است. آن قدر نزدیک است که خدای تعالی در قرآن کریم آن دو را با یک عبارت "أنفسنا" نام برده؛ یعنی جان آن دو یکی است.

همچنین مراجعه شود به: سَيِّدُ الْمُسْلِمِينَ [۴۴۷]

۱۹۶ أَقْسَمُ بِالسَّوِيهِ

در تقسیم عادلانه از همه بهتر عمل می کند.

همچنین مراجعه شود به: أَبْصَرُ الْمُؤْمِنِينَ [۱۳۲]

۱۹۷ أَقْضَى النَّاسِ

قضاوتش از همه دقیق تر و مطابق با واقع است. این مدال افتخاری است که پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله آن را به علی علیه السلام نسبت داده است.

به اتفاق و اجماع راویان آمده است که رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«أَقْضَاكُمْ عَلِيٌّ»؛ (۳)

«قاضی ترین شما علی است.»

و در جای دیگر فرمود:

«أَقْضَى أُمَّتِي وَأَعْلَمُ أُمَّتِي بَعْدِي عَلِيٌّ»؛ (٤)

«قاضی ترین و داناترین شما در امتم بعد از من، علی علیه السلام است».

از عمر بن خطاب رسیده که گفت: «أَقْضَانَا عَلِيٌّ»؛ (٥) «قضاوت علی از همه ما بهتر است».

به همین جهت، قضاوت های عجیب امام علی علیه السلام نیز معروف است و کتاب های متعددی در این مورد نوشته شده است.

۱۹۸ أَقْوَمُ الْمُؤْمِنِينَ

پایدارتر و ثابت قدم تر از همه مؤمنان است.

همچنین مراجعه شود به: أَبْصَرُ الْمُؤْمِنِينَ [۱۳۲]

۱۹۹ أَكْثَرُ الْأُمَّةِ عِلْمًا

علم و دانش او از همه اهل امت بیشتر است.

همچنین مراجعه شود به: أَبْصَرُ الْمُؤْمِنِينَ [۱۳۲]

همچنین مراجعه شود به: أَسْمَحُ الْأُمَّةِ [۱۶۴]

۲۰۰ أَكْثَرُ الْقَوْمِ يَقِينًا

امام علی علیه السلام یقینش از همه مردم بیشتر بود؛ چون علم و آگاهی و معرفت آن حضرت از همه بیشتر بود؛ لذا به خداوند و معاد باور و یقین کامل داشت.

ص: ۵۲

۱- ۴۱۳. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۲۷؛ قسمتی از خطبه غدیر.

۲- ۴۱۴. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۵.

۳- ۴۱۵. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۸۷ و ۱۵۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۳. فتح الباری، ج ۸، ص ۱۶۷؛ الرياض النضرة، ج ۱، ص ۲۶۷.

۴- ۴۱۶. امالی صدوق، مجلس ۸۱ حدیث ۲۰.

۵- ۴۱۷. الاحتجاج، ج ۲، ص ۳۹۱. الاستیعاب، ج ۱، ص ۶؛ الرياض النضرة، ج ۱، ص ۲۶۸.

جابر بن عبد الله انصاری از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله نقل کرده که فرمود:

«عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ أَقْدَمُ أُمَّتِي سِلْمًا وَأَكْثَرُهُمْ عِلْمًا وَأَصْحُهُمْ دِينًا وَأَكْثَرُهُمْ يَقِينًا»؛ (۱)

«علی بن ابی طالب علیه السلام از همه زودتر مسلمان شد و از همه بیشتر علم دارد، دینش از همه صحیح تر و یقین او از همه مردم بیشتر است».

۲۰۱ أَكْرَمُ أَهْلِ الْبَيْتِ

رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود: امام علی علیه السلام از حیث منصب و مقام، گرامی ترین فرد اهل بیت است.

همچنین مراجعه شود به: أَشْرَفُ أَهْلِ الْبَيْتِ [۱۶۷]

۲۰۲ أَكْرَمَتُهُ الْأَرْضُ

کسی که زمین هم او را گرامی داشته است.

همچنین مراجعه شود به: إِبْتِاعُهُ فَضِيلَةً [۱۴۷]

۲۰۳ أَكْمَلَ اللَّهُ بِهِ الدِّينَ

رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود:

«مَعَاشِرَ النَّاسِ! إِنَّمَا أَكْمَلَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ دِينَكُمْ بِإِمَامَتِهِ»؛

«ای مردم! خداوند دین شما را تنها با امامت علی علیه السلام کامل می داند».

در روایات متعدد و متواتر نقل شده، که آیه شریفه: «الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي» (۲) فقط در مورد علی بن ابی طالب علیه السلام نازل شده، نه هیچ یک از مردم. پس با قبول ولایت او، دین کامل و نعمت الهی تمام می شود، (۳) چنان که امام صادق علیه السلام فرمود:

«وَكَانَ كَمَالُ الدِّينِ بِوَلَايَةِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ»؛ (۴)

«کامل شدن دین به ولایت و امامت علی بن ابی طالب علیه السلام می باشد».

۲۰۴ أَكْمَلَ الْأُمَّةَ

کامل ترین فرد از امت.

همچنین مراجعه شود به: **أَسْمَحُ الْأَمَّةَ** [۱۶۴]

۲۰۵ **إِمَامُ الْأَبْرَارِ**

پیشوا و رهبر نیکوکاران و افراد نیک رفتار. و این عنوانی است که خداوند متعال در شب معراج درباره امیرمؤمنان به پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

«عَلَى رَأْيِهِ الْهُدَى وَإِمَامُ الْأَبْرَارِ وَقَاتِلُ الْفُجَّارِ»؛ (۵)

«علی علیه السلام پرچم هدایت و امام نیکان و کشنده فاجران است».

و در عبارتی از زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَى إِمَامِ الْأَبْرَارِ»؛ (۶)

۲۰۶ **إِمَامُ الْأَتْقِيَاءِ**

امام پرهیزکاران و خداترسان و تقوایندگان. و این عبارتی است، که در یکی از دعاهاى مأثوره وارد شده:

«سَيِّدُ الْأَوْصِيَاءِ وَإِمَامُ الْأَتْقِيَاءِ، يَغْسُوبُ الدِّينَ، عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ...»؛ (۷)

«... آن که آقای جانشینان و امام تقوایندگان و پیشوای اهل دین است، علی علیه السلام می باشد که امیر مؤمنان است».

ص: ۵۳

۱- ۴۱۸. کنزالفوائد، ج ۱، ص ۲۶۲.

۲- ۴۱۹. سوره مائده، آیه ۳.

۳- ۴۲۰. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۲۹.

۴- ۴۲۱. اصول کافی، ج ۱، ص ۲۹۰.

۵- ۴۲۲. بحارالانوار، ج ۱۸، ص ۳۹۲؛ اليقين، ص ۲۹۱. حلیه الاولیاء، ج ۱، ص ۶۷؛ تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۳۳۰.

۶- ۴۲۳. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۱۹۸.

۷- ۴۲۴. بحارالانوار، ج ۹۲، ص ۳۸۳.

۲۰۷ الإمام الأزهري

ازهر به معنای درخشنده تر و نورانی تر.

ابوذر غفاری نقل می کند: در محضر رسول خداصلی الله علیه وآله بودم که علی بن ابی طالب علیه السلام وارد شد، پیامبر خوشحال شد و به من فرمود: آیا این را می شناسی؟

گفتم: برادر و همسر دختر و پسر عموی شما و پدر حسن و حسین است.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«يَا أَبَا ذَرٍّ! هَذَا الْإِمَامُ الْأَزْهَرُ وَرُمِحَ اللَّهُ الْأَطْوَلُ وَبَابُ اللَّهِ الْأَكْبَرُ، فَمَنْ أَرَادَ اللَّهُ فَلْيَدْخُلِ الْبَابَ»؛ (۱)

«ای ابوذر! این درخشنده ترین امام و نیزه قدرت و باب بزرگ الهی است، پس هر که می خواهد به خدا برسد، باید از درب آن وارد شود».

۲۰۸ إمام الأئمة

امیر مؤمنان علی علیه السلام، امام و پیشوای امت اسلامی است، او رهبر امت محمدصلی الله علیه وآله است، پیامبرصلی الله علیه وآله بارها خطاب به آن حضرت فرموده:

«أَنْتَ إِمَامٌ أُمَّتِي»؛

«تو امام امت من هستی».

و نیز به یکی از اصحاب فرمود:

«يَا بَنَ سَمْرَةَ! إِذَا اخْتَلَفَتِ الْأَهْوَاءُ وَتَفَرَّقَتِ الْأَرَاءُ، فَعَلَيْكَ بِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، فَإِنَّهُ إِمَامٌ أُمَّتِي وَخَلِيفَتِي عَلَيْهِمْ مِنْ بَعْدِي»؛ (۲)

«ای فرزند سمره! هرگاه آرا و نظرات مردم مختلف و پراکنده شد، تو در طرف و گروه علی بن ابی طالب علیه السلام باش؛ چون او امام امت من و نیز خلیفه من بر ایشان بعد از من است».

۲۰۹ الإمام الأوّل

پیامبر خاتم الهی صلی الله علیه وآله دوازده جانشین و خلیفه داشت؛ یعنی بعد از رسول اسلام صلی الله علیه وآله دوازده امام هستند که اولین ایشان امیرالمؤمنین علیه السلام است. و این نیز طبق انتخاب و گزینش خداوند و اعلان آن توسط پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله صورت گرفته است؛ چنان که بارها می فرمود:

«الْأَيْمَةُ مِنْ بَعْدِي اثْنَا عَشَرَ، أَوْلُهُمْ أَنْتَ يَا عَلِيُّ وَآخِرُهُمُ الْقَائِمُ»؛ (۳)

«امامان بعد از من دوازده نفرند که اولین آنان تو هستی ای علی! و آخر ایشان قائم است».

۲۱۰ إِمَامُ الْأَوْلِيَاءِ

پیشوای دوستان خدا. لقبی است که خدای تعالی در شب معراج برای علی علیه السلام به کار برده.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود: خداوند با من عهدی بست، گفتم: این چه عهدی است؟ فرمود:

«يَا مُحَمَّدُ! إِسْمِعْ، عَلِي رَايَةُ الْهُدَى وَإِمَامُ أَوْلِيَائِي وَنُورٌ مَنْ أَطَاعَنِي»؛ (۴)

«ای محمد! بشنو که علی علیه السلام پرچم هدایت و امام اولیای من و نور کسی است که از من اطاعت کند».

ص: ۵۴

۱- ۴۲۵. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۵۷.

۲- ۴۲۶. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۲۲۶؛ امالی صدوق، ص ۲۶.

۳- ۴۲۷. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۲۲۶؛ امالی صدوق، ص ۱۱۱؛ عیون اخبار الرضا، ج ۱، ص ۶۵؛ روضه الواعظین، ج ۱، ص

۱۰۳؛ الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۱۱۰.

۴- ۴۲۸. بحار الانوار، ج ۱۸، ص ۱۲۰. امالی طوسی، ص ۵۱۳. تاریخ بغداد، ج ۷، ص ۱۴۱؛ تاریخ مدینه دمشق، ج ۴۲، ص

۲۷۰؛ حلیه الاولیاء، ج ۱، ص ۶۷.

۲۱۱ امامِ اهلِ الدُّنْیا

امیرمؤمنان علیه السلام، امام و پیشوای الهی است برای تمام مردم دنیا؛ چه خود بدانند یا ندانند، چه بخواهند یا نخواهند، و امام برای همه رحمت است.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«إِنَّهُ مِخْنَةُ الْوَرَى وَالْحُجَّةُ الْعُظْمَى وَالْآيَةُ الْكُبْرَى وَإِمَامُ أَهْلِ الدُّنْيَا»؛ (۱)

«علی علیه السلام امتحان شده و خالص شده مردم است که دیگران نیز به وسیله او امتحان می شوند. او حجت اعظم و آیت بزرگ خدا و امام اهل دنیا است.»

۲۱۲ امامِ اهلِ الطَّاعَةِ

رسول خداصلی الله علیه وآله در توضیح بخشی از جریان معراج می فرماید که خدای تعالی فرمود:

«عَلَى حُجَّتِي بَعْدَكَ عَلَى خَلْقِي وَإِمَامُ أَهْلِ طَاعَتِي»؛ (۲) «پس از تو، علی علیه السلام حجت من بر بندگانم و پیشوای اهل طاعت من می باشد.»

۲۱۳ امامِ الْبِرِّهِ

امام پاکان و نیکان. عمروبن عاص در مکاتبه با معاویه به وی نوشت: رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلَى إِمَامِ الْبِرِّهِ، وَقَاتِلِ الْفَجْرَةَ، مُنْصُورٌ مِّنْ نَّصْرِهِ، مَخْذُولٌ مِّنْ خَذَلِهِ»؛ (۳)

«علی علیه السلام امام نیکان و جنگ کننده با فاجران است، هر که او را یاری کند خودش یاری می شود و هر که او را خوار کند خودش خوار می شود.»

۲۱۴ امامِ التَّقَى

پیامبر اعظم صلی الله علیه وآله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ صَاحِبُ حَوْضِي وَوَارِثُ عِلْمِي وَحَامِلُ لَوَائِي وَمُنْجِزُ وَعْدِي وَمُفْرَجُ هَمِّي وَمُسْتَوْدِعُ مَوَارِيثِ الْأَنْبِيَاءِ وَأَنْتَ أَمِينُ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ وَخَلِيفَتُهُ عَلَى خَلْقِهِ وَأَنْتَ مِصْبَاحُ النَّجَاهِ وَطَرِيقُ الْهُدَى وَإِمَامُ التَّقَى وَالْحُجَّةُ عَلَى الْوَرَى وَأَنْتَ الْعَلَمُ الْمَرْفُوعُ فِي الدُّنْيَا وَالصِّرَاطُ الْمُسْتَقِيمُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»؛ (۴)

«ای علی! تو صاحب حوض من، و وارث علم من و حامل لوائی من هستی، تو وعده های مرا وفا می کنی، و هم و غم مرا برطرف می نمایی، تو امانت دار میراث پیامبران، و امین خدا در زمین و خلیفه او بر مردم هستی، تو چراغ نجات و راه هدایت،

و پیشوای پرهیزکاران و حجت بر همه مردم می باشی، تو پرچم برافراشته در دنیا و صراط مستقیم در آخرت می باشی».

۲۱۵ إِمَامُ الْخَلْقِ

کسی که امام و پیشوای همه مخلوقات است.

همچنین مراجعه شود به: أَبُو الْأَيْمَةِ الْمَهْدِيِّينَ [۱۳۶]

۲۱۶ إِمَامُ الشَّيْعَةِ

انس بن مالک گوید: رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود: هفتاد هزار نفر داخل بهشت می شوند که نه حسابی دارند و نه عذابی.

ص: ۵۵

۱- ۴۲۹. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۹۳.

۲- ۴۳۰. امالی صدوق، مجلس ۷۲، حدیث ۲۷.

۳- ۴۳۱. بحار الانوار، ج ۳۳، ص ۵۳. جامع الاحادیث، ج ۱۴، ص ۲۳۲؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۲؛ مستدرک حاکم، ج ۳، ص ۱۲۹؛ جمع الجوامع، ج ۱، ص ۱۴۶۰.

۴- ۴۳۲. مشارق انوار الیقین، ص ۹۹؛ امالی صدوق، ص ۳۰۶؛ بشاره المصطفی، ص ۵۴.

آن گاه به علی علیه السلام توجه کرده، و فرمود:

«هُم شِيعَتُكَ وَأَنْتَ إِمَامُهُمْ»؛ (۱)

«آنان شیعیان تو هستند و تو هم امام ایشان هستی».

۲۱۷ إِمَامُ الْقَوْمِ

از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل شده که فرمود: «برای خداوند، لویایی است از نور که دو هزار سال قبل از خلقت آسمان و زمین آفریده شده، و بر روی آن نوشته است: «لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، خَيْرُ الْبَرِيَةِ آلُ مُحَمَّدٍ» و صاحب آن لواء، علی علیه السلام است که «امام القوم» است. (۲)

۲۱۸ إِمَامُ الْقِيَامَةِ

جلودار روز قیامت. این لقب را رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرالمؤمنین علیه السلام نسبت داده است. (۳)

۲۱۹ إِمَامٌ كُلِّ مُؤْمِنٍ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله به امیر مؤمنان علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ مَوْلَى كُلِّ مُسْلِمٍ وَإِمَامٌ كُلِّ مُؤْمِنٍ وَقَائِدُ كُلِّ تَقِيٍّ، وَبِوَلَايَتِكَ صَارَتْ أُمَّتِي مَرْحُومَةً وَبِعِدَاوَتِكَ صَارَتْ الْفِرْقَةُ الْمُخَالَفَةُ مِنْهَا مَلْعُونَةً»؛ (۴)

«ای علی! تو مولای هر مسلمان و امام هر مؤمن و جلودار هر باتقوایی هستی، به ولایت توست که امت من مرحومه شدند، و به خاطر دشمنی با توست که عده ای از مخالفان ملعون شده اند».

۲۲۰ إِمَامٌ كُلِّ مُسْلِمٍ

امام و پیشوای هر مسلمان در هر جای جهان است. هر که پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله را قبول داشته باشد، باید او را هم به امامت و رهبری بپذیرد.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَشْتَمِسَكَ بِعِدْنِي وَيَرْكَبُ سَيْفِي فِي النِّجَاهِ بَعْدِي فَلْيَقْتِدِ بِعَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَلِيَعَادِ عِدْوَهُ وَلِيُوَالِ وَلِيَهُ؛ فَإِنَّهُ وَصِيِّي وَخَلِيفَتِي عَلَى أُمَّتِي فِي حَيَاتِي وَبَعْدَ وَفَاتِي وَهُوَ إِمَامٌ كُلِّ مُسْلِمٍ وَأَمِيرُ كُلِّ مُؤْمِنٍ بَعْدِي، قَوْلُهُ قَوْلِي وَأَمْرُهُ أَمْرِي وَنَهْيُهُ نَهْيِي وَتَابِعُهُ تَابِعِي وَنَاصِرُهُ نَاصِرِي وَخَاذِلُهُ خَاذِلِي»؛ (۵)

«هر که دوست دارد به دین من چنگ زند و بعد از من بر کشتی نجات سوار شود، باید به علی بن ابی طالب علیه السلام اقتدا

کند، دشمنان او را دشمن بدارد و دوستانش را دوست بدارد، چون او وصی و جانشین بر امت من است؛ چه در حیات من و چه پس از وفات من، و او امام هر مسلمانی و امیر هر مؤمنی بعد از من است، سخن او سخن من، امر او امر من و نهی او نهی من است، پیرو او پیرو من و یاور او یاور من است، و هر که او را خوار کند مرا خوار کرده است».

۲۲۱ امام المؤمنین

علی بن ابی طالب علیه السلام، هم اولین ایمان آورنده به خدا و رسولش بود و هم امیر مؤمنان و هم امام آنان، او امام و رهبر ایمان آورندگان است، لذا همه مؤمنان باید به او اقتدا کنند.

ص: ۵۶

۱- ۴۳۳. ارشاد مفید، ج ۱، ص ۴۲؛ بشاره المصطفی، ص ۱۶۳.

۲- ۴۳۴. تأویل الآیات، ص ۶۱۰.

۳- ۴۳۵. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۶۵.

۴- ۴۳۶. مشارق انوار الیقین، ص ۱۰۸؛ امالی صدوق، ص ۱۱۱؛ ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۲۹۵؛ بشاره المصطفی، ۱۹۷.

۵- ۴۳۷. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۲۵۴؛ التحصین، ص ۵۵۳؛ کمال الدین، ج ۱، ص ۲۶۰.

این از القابی است که پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام داده است؛ چنان که انس بن مالک گوید: در خدمت پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله بودم، که فرمود:

«يَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ! يَدْخُلُ عَلَيَّ رَجُلٌ إِمَامٌ الْمُؤْمِنِينَ وَسَيِّدُ الْمُسْلِمِينَ وَخَيْرُ الْوَصِيِّينَ. فَضْرَبَ الْبَابَ فَإِذَا عَلَيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ»؛ (۱)

«ای آنس! اینک مردی بر من وارد می شود که امام مؤمنان و آقای مسلمانان و بهترین جانشین است. در همان لحظه درب خانه زده شد و علی بن ابی طالب علیه السلام داخل شد.»

۲۲۲ إِمَامُ الْمُتَّقِينَ

امام تقوای پیشگان، امام پرهیزکاران و امام خداترسان. او هم باتقواترین پرهیزکاران و نیز امام خداترسان می باشد.

و این ندایی است که پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود: از مرکز عرش به گوش می رسد:

«هَذَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، وَصِي رَسُولِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَإِمَامُ الْمُتَّقِينَ»؛ (۲)

«این علی بن ابی طالب علیه السلام، جانشین پیامبر پروردگار جهانیان و امام پرهیزکاران است.»

چنان که در فرازی از زیارت آن حضرت نیز آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيَّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَبْدِ اللَّهِ وَأَخِي رَسُولِ اللَّهِ الصِّدِّيقِ الْأَكْبَرِ وَسَيِّدِ الْمُسْلِمِينَ وَإِمَامِ الْمُتَّقِينَ»؛ (۳)

«سلام بر امیر مؤمنان، بنده خدا و برادر رسول خدا صلی الله علیه وآله، او که صدیق اکبر و سرور مسلمانان و امام پرهیزکاران است.»

۲۲۳ إِمَامُ الْهَادِي

امام هدایت گر. رسول خدا صلی الله علیه وآله در خطبه غدیر درباره امام علی علیه السلام فرمود:

«خَلِيفَةُ رَسُولِ اللَّهِ وَأَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْإِمَامُ الْهَادِي»؛

«علی علیه السلام، جانشین رسول خدا، و امیر مؤمنان و پیشوای هدایت گر است.»

۲۲۴ إِمَامُ الْهُدَى

امام و پیشوای هدایت.

علی علیه السلام مردم را از ضلالت و گمراهی به سعادت هدایت می کند. هر که می خواهد به هدایت برسد، باید پشت سر او حرکت کند.

چنان که پیامبر صلی الله علیه وآله به علی علیه السلام فرمود: جبرئیل در مورد تو خبری به من داد که چشم مرا روشن و قلب مرا شاد نمود، جبرئیل گفت: خدای تعالی به تو سلام رسانده و می فرماید:

«إِنَّ عَلِيًّا إِمَامٌ الْهُدَى وَمِصْبَاحُ الدُّجَى وَالْحُجَّةُ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا»؛(۴)

«همانا علی علیه السلام امام هدایت و چراغ تاریکی ها و حجت بر تمام اهل دنیا است».

در زیارتی مربوط به آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا إِمَامَ الْهُدَى»؛(۵)

«سلام بر تو ای امام هدایت».

ص: ۵۷

۱- ۴۳۸. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۱۷؛ الیقین، ص ۴۷۸.

۲- ۴۳۹. بحار الانوار، ج ۷، ص ۲۳۵.

۳- ۴۴۰. تهذیب شیخ طوسی، ج ۶، ص ۵۶.

۴- ۴۴۱. بحار الانوار، ج ۲۷، ص ۱۱۳؛ التمحیص، ص ۶۲۲.

۵- ۴۴۲. من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۹۲؛ کامل الزیارات، ص ۲۳۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین،

۲۲۵ امامِ یومِ الغدیر

روز غدیر روزی بود که به دستور خداوند متعال، امامت علی بن ابی طالب علیه السلام اعلان شد و پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در شأن و فضیلت شان فرمود:

«لَوْ كَانَتْ الْبِحَارُ مِدَادًا وَالْغِيَاضُ أَقْلَامًا، وَالسَّمَاوَاتِ صُحُفًا وَالْجِنَّ وَالْإِنْسُ كُتَّابًا، لَنَفِدَ الْمِدَادُ وَكَلَّتِ الثَّقَلَانِ أَنْ يَكْتُبُوا مِعْشَارَ عَشْرِ فَضَائِلِ إِمَامِ يَوْمِ الْغَدِيرِ...»؛ (۱)

«اگر همه دریاها مرکب و همه درختان قلم، همه آسمانها دفتر، و همه جن و انسان نویسنده شوند، مرکب ها تمام می شود و جن و انسان از نوشتن باز می مانند قبل از آن که بخواهند یک در صد از فضایل علی علیه السلام در روز غدیر را بنویسند.»

۲۲۶ امره امر الرسول

هر امر و فرمانی بدهد، گویا رسول خدا صلی الله علیه وآله امر و فرمان داده است، چنان که رسول خدا صلی الله علیه وآله به امیر مؤمنان علیه السلام فرموده است:

«عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ خَلِيفَةُ اللَّهِ وَخَلِيفَتِي، وَحُجَّةُ اللَّهِ وَحُجَّتِي، وَبَابُ اللَّهِ وَبَابِي، وَصِيٌّ فِي اللَّهِ وَصِيْفِي، وَحَبِيبُ اللَّهِ وَحَبِيبِي، وَخَلِيلُ اللَّهِ وَخَلِيلِي، وَسَيْفُ اللَّهِ وَسَيْفِي، وَهُوَ أَخِي وَصَاحِبِي وَوَزِيرِي وَوَصِيِّي، مُجِبُّهُ مُجِيبِي وَمُبْغِضُهُ مُبْغِضِي، وَوَلِيُّهُ وَوَلِيِّي وَعَدُوُّهُ وَعَدُوِّي، وَرَوْجَتُهُ ابْنَتِي وَوَلَدُهُ وَوَلَدِي، وَحِزْبُهُ حِزْبِي وَقَوْلُهُ قَوْلِي وَأَمْرُهُ أَمْرِي، وَهُوَ سَيِّدُ الْوَصِيِّينَ وَخَيْرُ أُمَّتِي»؛ (۲)

«علی بن ابی طالب علیه السلام خلیفه خدا و من است، او حجت خدا و من، و باب خدا و باب من است، او برگزیده خدا و من، دوست خدا و من است، او خلیل خدا و من، و شمشیر خدا و من است، او برادر و همراه و وزیر و وصی من است، دوستدار او دوستدار من، کینه ورز با او کینه ورز با من، ولی او ولی من و دشمن او دشمن من است، همسر او دختر من است و فرزندان او فرزندان من، حزب او حزب من، سخن او سخن من و فرمان او فرمان من است، او آقای جانشینان و بهترین امت من است.»

۲۲۷ التأمیر

رسول خدا صلی الله علیه وآله خطاب به امیر مؤمنان علیه السلام فرموده است:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ الْإِمَامُ بَعْدِي وَالْأَمِيرُ...»؛ (۳)

«ای علی! تو بعد از من امام و امیر می باشی.»

۲۲۸ امیر البرره

آقا و سرور همه خوبان و نیکان عالم.

همچنین مراجعه شود به: قَاتِلُ الْفَجْرَةِ [۵۷۶]

پادشاه، فرمانروا، فرمانده و امیر سفیدرویان و آبرومندان. از عناوینی است که پیامبر خداصلی الله علیه وآله آن حضرت را ملقب فرموده است.

چنان که امام باقرعلیه السلام می فرماید: پیامبر خداصلی الله علیه وآله دست علی علیه السلام را به سینه چسبانیده و فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ أَضَلُّ الدِّينِ وَمَنَارُ الْإِيمَانِ وَغَايَةُ الْهُدَى وَأَمِيرُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ، أَشْهَدُ لَكَ بِذَلِكَ»؛ (۴)

ص: ۵۸

۱- ۴۴۳. مشارق انوار اليقين، ص ۱۹۹؛ حليه الابرار، ج ۲، ص ۱۲۲.

۲- ۴۴۴. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۲۶۳ و ج ۳۸، ص ۱۳۷؛ مئمنقه، ص ۳۴؛ امالی صدوق، ص ۲۰۳؛ كنزالفوائد، ج ۲، ص ۱۲؛

الصرطالمستقيم، ج ۲، ص ۳۴؛ بشارهالمصطفى، ص ۳۱؛

۳- ۴۴۵. امالی صدوق، مجلس ۱۱، حديث ۴.

۴- ۴۴۶. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۰۰؛ التمهيص، ص ۵۶۰.

«ای علی! تو اصل و اساس دین، نشانه ایمان، انتهای هدایت و امیر نخبگان و سفیدرویان هستی و من این را برای تو گواهی می‌دهم».

۲۳۰ امیر القری

فرمانروای شهرها و آبادی‌ها.

رسول خدا صلی الله علیه و آله خطاب به امیر مؤمنان علیه السلام فرموده است:

«إِنَّكَ مَنَارُ الْأَنْامِ وَغَايَةُ الْهُدَى وَأَمِيرُ الْقُرَى؛ (۱)»

«همانا تو تابلوی نورانی مردم و نهایت هدایت و امیر شهرها و آبادی‌ها هستی».

۲۳۱ امیر الكل

فرمانروای همگان در همه جا. برگرفته از حدیث رسول خدا صلی الله علیه و آله است که فرمود:

«أَنْتَ (يَا عَلِيُّ) أَمِيرٌ مَنْ فِي السَّمَاءِ وَأَمِيرٌ مَنْ فِي الْأَرْضِ وَأَمِيرٌ مَنْ مَضَى وَأَمِيرٌ مَنْ بَقِيَ؛

«ای علی! تو هم بر آسمانی‌ها و هم بر زمینیان امیری، هم بر گذشتگان و هم بر آیندگان امیری».

۲۳۲ امیر کل مؤمنین

زیباترین عنوان و لقب آن است که پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله آن را برای شخص انتخاب نماید، امیر همه مؤمنان نیز از آن لقب هاست، که فرمود:

«مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَسِيْرَ تَمْسِكَ بِدِينِي وَيَرْكَبُ سَفِينَةَ النَّجَاهِ بَعْدِي، فَلْيَقْتَدِ بِعَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ... وَهُوَ إِمَامٌ كُلِّ مُسْلِمٍ وَأَمِيرٌ كُلِّ مُؤْمِنٍ بَعْدِي»؛ (۲)

«هر که دوست دارد به دین من متمسک شود و بعد از من بر کشتی نجات سوار شود، باید به علی بن ابی طالب علیه السلام اقتدا کند؛ چرا که او امام همه مسلمانان و امیر همه مؤمنان بعد از من است».

۲۳۳ امیر النخل

از امام رضا علیه السلام نقل شده: این عنوان را پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله برای امیر مؤمنان علیه السلام به کار برده است؛ البته برای وجه تسمیه آن چند قول بیان شده است که به کتب مربوطه مراجعه شود. (۳)

۲۳۴ الامین

امین از امانت؛ کسی است که دیگران او را به امانت داری و درست کاری قبول دارند و او مورد اعتماد و اطمینان و وثوق آنان است.

رسول خداصلی الله علیه و آله فرمود: اگر علی علیه السلام برای ثقلین هم شهادت دهد، خدا شهادت او را قبول می کند؛ چون:

«إِنَّهُ الصَّادِقُ الْأَمِينُ»؛ (۴)

«همانا علی راست گو و امین است».

در قسمتی از زیارت آن حضرت نیز آمده:

«الشَّاهِدِينَ عَلَى أَنْكَ صَادِقٍ أَمِينٍ صَدِّيقٍ»؛ (۵)

«فرشتگان الهی گواهی می دهند که تو راستگو و امین و صدیق هستی».

۲۳۵ آمینُ اللهُ

کسی که مورد اعتماد و اطمینان خدا است و از جانب او در امان و امنیت هستند. او امین

ص: ۵۹

۱- ۴۴۷. بحارالانوار، ج ۲۳، ص ۲؛ تأویل الآیات، ص ۲۲۷.

۲- ۴۴۸. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۵۴؛ کمال الدین، ج ۱، ص ۲۶۰.

۳- ۴۴۹. بحارالانوار، ج ۳، ص ۱۱۰ و ج ۳۵، ص ۵۶؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۱۵.

۴- ۴۵۰. بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۲۳.

۵- ۴۵۱. من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ المزار، ص ۷۸؛ مفاتيح الجنان؛ زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام.

اللَّهِ است، امین خدا بر خلق او، چنان که رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود:

«أَنْتَ أَمِينُ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ»؛ (۱)

«ای علی! تو امین خدا در روی زمین هستی».

و خود آن حضرت فرموده است:

«أَنَا الْعُرْوَةُ الْوُثْقَى وَكَلِمَةُ التَّقْوَى وَأَمِينُ اللَّهِ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا»؛ (۲)

«من محکم ترین دست گیره و کلمه تقوی هستم، من امین خدا بر اهل دنیا».

در ابتدای زیارت امین الله نیز آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِينَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ وَحُجَّتَهُ عَلَى عِبَادِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ»؛ (۳)

چنان که در دعای روز عید غدیر در توصیف آن حضرت آمده است:

«مَوْضِعُ سِرِّ اللَّهِ وَأَمِينُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ»؛ (۴)

«تو محل اسرار خدا و امین الهی بر مردم هستی».

۲۳۶ آمینُ النَّبِيِّ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ أَمِينُ أُمَّتِي وَحُجَّتُهُ اللَّهُ عَلَيْهَا بَعْدِي»؛ (۵)

«ای علی! تو امین امت من، و حجّت خدا بر مردم بعد از من می باشی».

۲۳۷ آمینُ الرَّسُولِ

امام علی علیه السلام نزدیک ترین فرد به رسول خدا علیه السلام و مورد اعتماد و اطمینان او، و در یک کلمه امین او بود که بارها نیز به این مطلب اشاره نموده، از جمله فرموده است:

«عَلِيٌّ أَحْيَى وَوَارِثِي وَوَزِيرِي وَأَمِينِي وَالْقَائِمُ بِأَمْرِي»؛ (۶)

«علی علیه السلام برادر و وارث و وزیر و امین من است که به امر من قیام می کند».

در قسمتی از زیارت آن حضرت آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ أَخُو رَسُولِ اللَّهِ وَوَصِيَّهُ وَوَارِثُ عِلْمِهِ وَأَمِينُهُ عَلَى شَرْعِهِ»؛ (۷)

«گواهی می دهم تو برادر رسول خدا و جانشین و وارث علم و امین او بر شریعتش هستی».

۲۳۸ آمین القرآن

این فرمایش رسول خدا صلی الله علیه و آله است که درباره آیه «وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ» به امیر مؤمنان علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ مَنَارُ الْأَنَامِ وَرَايَةُ الْهُدَى وَأَمِينُ الْقُرْآنِ»؛ (۸)

«تو منار و نمایش گر مورد توجه مردم، و پرچم هدایت و امین قرآن هستی».

پس هرچه امیر مؤمنان علیه السلام از جانب قرآن کریم بفرماید و یا آیات آن را تفسیر نماید، مورد قبول است.

ص: ۶۰

-
- ۱- ۴۵۲. بحار الانوار، ج ۱۰۰، ص ۳۸.
 - ۲- ۴۵۳. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۶؛ امالی صدوق، ص ۳۸.
 - ۳- ۴۵۴. مصباح المتهجد، ص ۷۳۸؛ کامل الزیارات، ص ۳۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت امین الله.
 - ۴- ۴۵۵. بحار الانوار، ج ۹۵، ص ۲۹۸؛ اقبال الاعمال، ص ۴۷۳؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.
 - ۵- ۴۵۶. امالی صدوق، مجلس ۵۳، حدیث ۱۳.
 - ۶- ۴۵۷. بحار الانوار، ج ۲۲، ص ۴۸۶. جامع الاحادیث، ج ۳۰، ص ۲۹۰؛ اتحاف الخیره، ج ۵، ص ۳۷۰؛ سنن نسائی، ج ۵، ص ۱۲۸؛ مسند البزار، ج ۱، ص ۱۶۲.
 - ۷- ۴۵۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۵۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام.
 - ۸- ۴۵۹. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۲۹۸؛ تأویل الآیات، ص ۲۳۷؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۸۳.

۲۳۹ آمِنُ الْمَفَاتِيحِ

دارنده و امانت دار کلیدها. رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد امام علی علیه السلام فرمود:

«صَاحِبُ رَايَتِي فِي الْقِيَامَةِ وَأَمِينِي عَلَى مَفَاتِيحِ خَزَائِنِ رَبِّي»؛ (۱)

«علی علیه السلام صاحب پرچم من در قیامت است، و او امین بر کلیدهای خزینه های پروردگرم است».

۲۴۰ اِنْتَجَاهُ اللّٰهُ

خدای تعالی با او نجوا کرده است.

پیامبرصلی الله علیه وآله در روز طائف، علی علیه السلام را خواست و با او به نجوا پرداخت، مردم گفتند: نجوای پیامبرصلی الله علیه وآله با پسر عمویش طولانی شد، حضرت فرمود:

«مَا اِنْتَجَيْتُهُ وَلَكِنَّ اللّٰهَ اِنْتَجَاهُ»؛ (۲)

«من با علی علیه السلام نجوا نمی کردم؛ بلکه این خدا بود که با علی علیه السلام نجوا می کرد».

۲۴۱ اَلْاَنْزَعُ

پیشانی بلند. انزع از ماده نزع گرفته شده است، و در لغت؛ کسی است که موهای دو طرف پیشانی اش ریخته باشد. اما در اصطلاح؛ کسی است که از شرک گرفته شده باشد.

ابن عباس به روایت از رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«مَنْ اَرَادَ النَّجَاهَ عَدَا، فَلْيَاخُذْ بِحُجْرَتِهِ هَذَا الْاَنْزَعُ يَعْنِي عَلِيًّا»؛ (۳)

«هر که می خواهد فردای قیامت از عذاب نجات یابد، دامن این پیشانی بلند را بگیرد؛ یعنی علی امیرالمؤمنین علیه السلام را».

۲۴۲ اَلْاَنْزَعُ الْبَطِينُ

در این باره، تفاسیر متعددی شده است. علامه مجلسی در این باره می گوید: انزع بطین؛ کسی که هیچ گونه شرکی در او راه ندارد و قلب و دلش سرشار از علم و ایمان است. (۴)

معنای دیگر برای بطین: این کلمه بر وزن فَعِيلٌ؛ کسی که شکم کوچکی دارد.

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرموده:

«يَا عَلِيُّ! فَابْشِرْ فَإِنَّكَ الْأَنْزِعَ الْبَطِينُ، مَنْزُوعٌ مِنَ الشِّرْكِ، بَطِينٌ مِنَ الْعِلْمِ»؛ (٥)

«ای علی! بشارت باد بر تو که انزع بطین هستی؛ یعنی از هرگونه شرک جدا شدی و دلت از علم و ایمان سرشار گردیده است».

۲۴۳ أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْحِكْمَةَ

خداوند متعال حکمت را بر او نازل کرده.

همچنین مراجعه شود به: إِتْبَاعُهُ فَضِيلَةٌ [۱۴۷]

۲۴۴ أَنْصَارُهُ أَنْصَارُ اللَّهِ

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! شِيعَتُكَ شِيعَةُ اللَّهِ وَأَنْصَارُكَ أَنْصَارُ اللَّهِ»؛ (٦)

«ای علی! پیروان تو پیرو خدا و یاوران تو یاران خدا هستند».

ص: ۶۱

۱- ۴۶۰. الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۲۳.

۲- ۴۶۱. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۱۵۷؛ موسوعه امام علی علیه السلام ج ۸، ص ۱۳۹.

۳- ۴۶۲. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۵۳؛ امالی صدوق، ص ۶۷۳؛ علل الشرایع، ج ۱، ص ۱۵۹؛ معانی الاخبار، ص ۶۳.

۴- ۴۶۳. بحار الانوار، ج ۸۳، ص ۳۵۹.

۵- ۴۶۴. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۵۲؛ امالی طوسی، ص ۲۹۳.

۶- ۴۶۵. امالی صدوق، مجلس ۴، حدیث ۸.

اصبغ بن نباته گوید: امیر مؤمنان علیه السلام فرمود:

«أَنَا أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ! شِيعَتِي أَوْلِيَاءُ اللَّهِ وَأَنْصَارِي أَنْصَارُ اللَّهِ»؛ (۱)

«من امیر مؤمنان هستم، شیعیان و پیروان من دوستان خدا و یاوران من یاوران خدا هستند».

۲۴۵ أَنْصَارُهُ أَنْصَارُ الرَّسُولِ

یاران امام علی علیه السلام، یاران رسول خدا صلی الله علیه وآله هستند.

همچنین مراجعه شود به: أَعْدَاؤُهُ أَعْدَاءُ الرَّسُولِ [۱۷۶]

۲۴۶ إِنْكَارُهُ إِنْكَارُ اللَّهِ

حذیفه بن اسید غفاری گوید: رسول خدا صلی الله علیه وآله به من فرمود:

«يَا حُذَيْفَةُ! إِنَّ حُجَّةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ (عَلَيْكَ) بَعْدِي عَلَى بَنِي أَبِي طَالِبٍ، الْكُفْرُ بِهِ كُفْرٌ بِاللَّهِ، وَالشِّرْكُ بِهِ شِرْكٌ بِاللَّهِ، وَالشَّكُّ فِيهِ شَكٌّ فِي اللَّهِ، وَالْإِلْحَادُ فِيهِ إِلْحَادٌ فِي اللَّهِ، وَالْإِنْكَارُ لَهُ إِنْكَارٌ لِلَّهِ، وَالْإِيمَانُ بِهِ إِيمَانٌ بِاللَّهِ»؛ (۲)

«ای حذیفه! همانا علی بن ابی طالب علیه السلام بعد از من حجت خدا بر شماست، کفر به او کفر به خدا و شرک به او شرک به خداست. شک در او شک در خدا و الحاد و انکار او، الحاد و انکار خداست و ایمان به او ایمان به خدا می باشد».

۲۴۷ أَوْسَعُ قَلْبًا

دارای وسعت قلب و سعه صدر است.

همچنین مراجعه شود به: أَسْخَى مِنَ الْفُرَاتِ [۱۶۱]

۲۴۸ الْأَوْفَى

وفادارترین فرد؛ عهد و پیمان ها را تمام و کمال انجام می دهد. رسول خدا صلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود: هفت خصلت در تو هست که هیچ کس نمی تواند با تو احتجاج کند:

«أَنْتَ أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ بِاللَّهِ إِيْمَانًا وَأَوْفَاهُمْ بِعَهْدِ اللَّهِ...»؛ (۳)

«تو اولین ایمان آورندگان به خدا و باوفاترین آنان به عهد خدا هستی...».

و در جمع اصحاب نیز اعلام فرمود:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ عَلِيًّا أَوْفَاكُمْ بِعَهْدِ اللَّهِ»؛ (٤)

«ای مردم! علی علیه السلام وفادارترین شخص به عهد خداوند است».

و در زیارت آن حضرت، این گونه آمده:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَبْدِكَ الْمُرْتَضَى وَأَمِينِكَ الْأَوْفَى»؛ (٥)

«خدایا درود فرست بر محمد و آلش و بر امیر مؤمنان که بنده پسندیده و امین با وفای توست».

۲۴۹ **أَوَّلُ الْاِثْنَيْ عَشَرَ**

حضرت علی علیه السلام اولین امام از میان دوازده امام و جانشین پیامبر صلی الله علیه و آله است.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

ص: ۶۲

۱- ۴۶۶. مشارق انوار الیقین، ص ۸۸.

۲- ۴۶۷. امالی صدوق، مجلس ۳۶، حدیث ۲.

۳- ۴۶۸. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۲۳۰؛ امالی طوسی، ص ۵۵۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۶، ص ۲؛ الخصال صدوق، ج ۱، ص ۳۳۶.

۴- ۴۶۹. بحار الانوار، ج ۲۳، ص ۲۴۲؛ کشف الیقین، ص ۲۹۵؛ تفسیر فرات، ص ۵۴۴.

۵- ۴۷۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷ و ۳۷۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام.

«إِنَّهُ سَيَكُونُ بَعْدِي إِثْنَا عَشَرَ إِمَامًا وَمِنْ بَعْدِهِمْ إِثْنَا عَشَرَ مَهْدِيًّا؛ فَأَنْتَ يَا عَلِيُّ! أَوَّلُ الْإِثْنَى عَشَرَ الْإِمَامِ، سَيَمَّاكَ اللَّهُ فِي السَّمَاءِ عَلِيًّا الْمُرْتَضَى؛» (١)

«ای علی! بعد از من، دوازده امام و دوازده مهدی خواهد بود که تو اولین آن دوازده امام هستی، و خداوند متعال در آسمان ها تو را علی مرتضی نامیده است.»

۲۵۰ أَوَّلُ الْأَوْصِيَاءِ

اوصیا جمع وصی به معنای جانشینان است، و امام علی علیه السلام اولین آن جانشینان است، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به فاطمه زهرا علیها السلام فرمود:

«إِنَّ اللَّهَ أَطَّلَعَ إِلَيَّ الْأَرْضِ إِطْلَاعَهُ فَاخْتَارَنِي نَبِيًّا وَثَانِيَهُ فَاخْتَارَ بَعْلَكَ وَصِيًّا أَوَّلَ الْأَوْصِيَاءِ؛» (٢)

«خداوند متعال به زمین توجّهی فرمود و مرا پیامبر قرار داد، دیگر بار توجّهی نمود و شوهرت را به عنوان وصی و اولین وصی مقرر فرمود.»

و در عبارت دیگر فرمود:

«أَوَّلُ الْأَوْصِيَاءِ بَعْدِي أَخِي عَلِيُّ؛» (٣)

«اولین جانشین بعد از من، برادرم علی است.»

۲۵۱ أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ

چه افتخاری بالاتر از آن است که دوست و دشمن به آن معترف باشند.

عمر بن خطاب نقل می کند: رسول خدا صلی الله علیه و آله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ إِسْلَامًا، وَأَنْتَ أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا؛» (٤)

«تو اولین مسلمان و اولین مؤمن هستی.»

قبلاً گفته شد که پیامبر صلی الله علیه و آله به امام علی علیه السلام فرمود: تو هفت خصلت داری که در هیچ کس دیگر وجود ندارد، از جمله اینکه تو اول المؤمنین هستی. (٥)

۲۵۲ أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ

اولین کسی که دین مبین اسلام را پذیرفت. (٦)

همچنین مراجعه شود به: **أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ [٢٥١]**

٢٥٣ أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ

اولین کسی که به خدا ایمان آورد. این افتخاری است که پیامبر صلی الله علیه وآله به آن شهادت داده.

«إِنَّ عَلِيًّا أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ»؛ (٧)

«علی علیه السلام اولین کسی بود که به خدا و رسولش ایمان آورد».

٢٥٤ أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِالرَّسُولِ

اولین کسی که به پیامبری رسول خدا صلی الله علیه وآله ایمان آورد.

ص: ٦٣

١- ٤٧١. بحار الانوار، ج ٣٦، ص ٢٦١ و ج ٥٣، ص ١٤٧؛ غیبت طوسی، ص ١٥٠.

٢- ٤٧٢. بحار الانوار، ج ٣٦، ص ٢٢٤؛ الصراط المستقیم، ج ٢، ص ١١٩.

٣- ٤٧٣. کمال الدین، ج ١، ص ٢٦٢.

٤- ٤٧٤. بحار الانوار، ج ٣٧، ص ٢٦٧؛ بناء المقالة، ص ٣١٥. جامع الاحادیث، ج ٢٨، ص ٢٣٠.

٥- ٤٧٥. بحار الانوار، ج ٣٨، ص ٢٣٠؛ الصراط المستقیم، ج ١، ص ٣٣٠؛ مناقب آل ابی طالب، ج ٢، ص ٦.

٦- ٤٧٦. جامع الاحادیث، ج ٢٨، ص ٢٣٠؛ السنن الکبری، ج ٥، ص ١٠٥؛ المعجم الکبیر، ج ٢٢، ص ٤٥٢؛ مسند أحمد، ج

٣٩، ص ٢٧٨؛ کنز العمال، ج ١١، ص ٦٠٥.

٧- ٤٧٧. بحار الانوار، ج ٢٢، ص ٥٠٢؛ نهج البلاغه، خطبه ٧١. البحر الزخار ج ٩، ص ٢٧١؛ تفسیر الخازن ج ٣، ص ٣٣١.

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«هذا أَوْلُ مَنْ آمَنَ بِي وَأَوْلُ مَنْ صَدَّقَنِي، وَهُوَ الصِّدِّيقُ الْأَكْبَرُ وَهُوَ الْفَارُوقُ الْأَكْبَرُ الَّذِي يَفْرُقُ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ»؛ (۱)

«این (علی علیه السلام) اولین کسی است که به من ایمان آورد و مرا تصدیق کرد، او صدیق اکبر و فاروق اکبر است که بین حق و باطل را جدا می کند».

همچنین مراجعه شود به: **أَوْلُ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ [۲۵۳]**

۲۵۵ **أَوْلُ مَنْ صَدَّقَ الرَّسُولَ**

اولین کسی که به رسول خداصلی الله علیه وآله ایمان آورد و او را تصدیق نمود.

همچنین مراجعه شود به: **أَوْلُ مَنْ آمَنَ بِالرَّسُولِ [۲۵۴]**

۲۵۶ **أَوْلُ مَنْ صَلَّى مَعَ الرَّسُولِ**

اولین کسی که به همراه رسول خداصلی الله علیه وآله و پشت سر او نماز گزارد.

ابن عباس می گوید: آیه «وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ» فقط درباره علی علیه السلام نازل شده؛ چون او اولین کسی بود که پس از پیامبرصلی الله علیه وآله نماز خواند. (۲)

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله نیز آن را تأیید کرده و فرموده:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ أَوْلُ مَنْ صَلَّى مَعِيَ»؛ (۳)

«ای علی! تو اولین کسی بودی که با من نماز خواندی».

امام علی علیه السلام نیز فرمود:

«أَنَا أَوْلُ مَنْ صَلَّى مَعَ رَسُولِ اللَّهِ»؛ (۴)

«من اولین کسی بودم که همراه رسول خداصلی الله علیه وآله به نماز ایستادم».

۲۵۷ **أَوْلُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ**

امام علی علیه السلام اولین کسی است که وارد بهشت می شود. حضرت فرمود: رسول خداصلی الله علیه وآله به من فرمود: تو اولین داخل شونده بهشت هستی.

گفتم: یعنی قبل از شما وارد بهشت می شوم؟

فرمود: آری؛ چون تو پرچمدار و صاحب لوای من هستی. تو هم در دنیا و هم در آخرت پرچمدار من هستی، و پرچمدار نیز جلوتر حرکت می کند. من آن روزی را می بینم که تو وارد بهشت شده ای و لوای حمد نیز، در دست توست و همه در زیر آن هستند. (۵)

۲۵۸ أَوْلُ مَنْ يَصَافِحُ الرَّسُولَ

اولین کسی که با رسول خداصلی الله علیه وآله مصافحه می کند. روایت شده که روزی پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله دست علی علیه السلام را گرفت و فرمود:

«إِنَّ هَذَا أَوْلُ مَنْ يَصَافِحُنِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَهَذَا الصِّدِّيقُ الْأَكْبَرُ»؛ (۶)

ص: ۶۴

۱- ۴۷۸. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۲۱۵؛ الیقین، ص ۵۰۸.

۲- ۴۷۹. مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۴.

۳- ۴۸۰. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۱۳۹. جامع الاحادیث، ج ۱۰، ص ۳۰۲؛ سنن النسائی، ج ۵، ص ۱۰۵؛ السنن الکبری، ج ۱، ص ۲۲۵؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۶.

۴- ۴۸۱. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۲۰۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۵.

۵- ۴۸۲. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۲۱۷؛ علل الشرایع، ج ۱، ص ۱۷۲.

۶- ۴۸۳. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۲۳۰؛ امالی صدوق، ص ۲۰۵؛ امالی شیخ طوسی، ص ۱۴۷؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص

۶. فیض القدیر، ج ۴، ص ۴۷۲؛ جامع الاحادیث، ج ۹، ص ۳۸۴.

«این علی علیه السلام اولین کسی است که روز قیامت با من مصافحه خواهد کرد، این صدیق اکبر است.»

۲۵۹ أَوْلُ مَنْ يَفْرَعُ بَابِ الْجَنَّةِ

اولین کسی که در بهشت را می کوبد.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله خطاب به علی علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! إِنَّكَ أَوْلُ مَنْ يَفْرَعُ بَابَ الْجَنَّةِ فَتَدْخُلُهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ بَعْدِي»؛ (۱)

«ای علی! تو اولین کسی هستی که روز قیامت در بهشت را می کوبی و بعد از من، بدون حساب وارد بهشت می شوی.»

۲۶۰ أَوْلَى النَّاسِ بِالنَّاسِ

نسبت به مردم از همه ایشان به آنان سزاوارتر است.

رسول خداصلی الله علیه وآله می فرماید: خدای تعالی فرمود:

«اخْبِرْ عَلِيًّا بِأَنَّهُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَسَيِّدُ الْمُسْلِمِينَ وَأَوْلَى النَّاسِ بِالنَّاسِ»؛ (۲)

«به علی خبر بده که او امیر مؤمنان و سرور مسلمانان و سزاوارترین مردم به ایشان است.»

۲۶۱ أَوْلَى النَّاسِ بِالنَّبِيِّينَ

بین مردم از همه بیشتر به پیامبران، نزدیک تر و شایسته تر است.

این افتخاری برای امیر مؤمنان از جانب رسول خداصلی الله علیه وآله است. انس بن مالک می گوید: روزی نزد پیامبر خداصلی الله علیه وآله بودم که فرمود:

«الآن يَدْخُلُ سَيِّدُ الْمُسْلِمِينَ وَأَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَخَيْرُ الْوَصِيِّينَ وَأَوْلَى النَّاسِ بِالنَّبِيِّينَ»؛ (۳)

«هم اینک آقای مسلمانان و مولای مؤمنان و بهترین جانشین و کسی که از همه سزاوارتر به پیامبران است، داخل خواهد شد.»

چیزی نگذشت که علی علیه السلام وارد شد.

۲۶۲ أَوْلِيَاؤُهُ أَوْلِيَاءُ اللَّهِ

دوستان او دوستان خدا هستند؛ یعنی هر که او را دوست بدارد، خدا را دوست داشته است. همچنین مراجعه شود به: اِتِّبَاعُهُ

فَرِيضَةُ اللَّهِ [۱۴۶]

۲۶۳ أُولِيَاءُ رَسُولِ الرَّسُولِ

دوستان او دوستان رسول خدا صلی الله علیه وآله هستند.

همچنین مراجعه شود به: أَعْدَاؤُهُ أَعْدَاءُ الرَّسُولِ [۱۷۶]

۲۶۴ الْإِيمَانُ بِهِ إِيْمَانٌ بِاللَّهِ

ایمان به او، با ایمان به خدا عجین شده است.

همچنین مراجعه شود به: إِنْكَارُهُ إِنْكَارُ اللَّهِ [۲۴۶]

۲۶۵ الْإِيمَانُ مُخَالِطُ دَمِهِ

ایمان با خون او عجین و مخلوط شده است.

رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود:

«الْإِيمَانُ مُخَالِطُ لَحْمِكَ وَدَمِكَ، كَمَا خَالَطَ لَحْمِي وَدَمِي»؛ (۴)

«ایمان با گوشت و خون تو عجین شده؛ همان طور که با گوشت و خون من مخلوط شده است».

۲۶۶ الْإِيمَانُ مُخَالِطُ لَحْمِهِ

ایمان با گوشت او عجین و مخلوط شده.

همچنین مراجعه شود به: الْإِيمَانُ مُخَالِطُ دَمِهِ [۲۶۵]

ص: ۶۵

۱- ۴۸۴. الرياض النضرة، ج ۱، ص ۲۴۶.

۲- ۴۸۵. بحار الانوار، ج ۲۴، ص ۱۸۲.

۳- ۴۸۶. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۱۳۴؛ اليقين، ص ۲۴۳.

۴- ۴۸۷. الغدير، ج ۳، ص ۱۷۹؛ مفاتيح الجنان، دعای ندبه.

۲۶۷ ایمانه أرجح

ایمانش از همه برتری دارد.

عمر بن خطاب گفته: گواهی می دهم از رسول خداصلی الله علیه وآله شنیدم که فرمود:

«لَوْ أَنَّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعَ وَالْأَرْضِينَ السَّبْعَ وَضِعْنَ فِي كَفِّهِ مِيزَانٍ وَوُضِعَ إِيمَانُ عَلِيٍّ فِي كَفِّهِ مِيزَانٍ لَرَجَحَ إِيمَانُ عَلِيٍّ!»؛ (۱)

«اگر همه هفت آسمان و هفت زمین را در یک کفه ترازو بگذارند و ایمان علی علیه السلام را در کفه دیگر بگذارند، ایمان علی علیه السلام برتر از آنها می باشد.»

۲۶۸ باب الله

راه و درگاه و دروازه خدا؛ یعنی اگر کسی بخواهد به خدا برسد باید از علی بگذرد، باید معرفت، ولایت و محبت علی را داشته باشد.

رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرموده است:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ حُجَّةُ اللَّهِ وَأَنْتَ بَابُ اللَّهِ وَأَنْتَ الطَّرِيقُ إِلَى اللَّهِ...»؛ (۲)

«ای علی! تو حجت خدا و باب الهی و راه رسیدن به خدایی.»

چنان که خود مولا نیز فرموده است:

«أَنَا عَيْنُ اللَّهِ وَأَنَا يَدُ اللَّهِ وَأَنَا جَنْبُ اللَّهِ وَأَنَا بَابُ اللَّهِ»؛ (۳)

و امام صادق علیه السلام فرموده است:

«كَانَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ بَابَ اللَّهِ الَّذِي لَا يُؤْتَى إِلَّا مِنْهُ»؛ (۴)

«امیر مؤمنان همان باب الله است که هر که بخواهد به خدا برسد باید از او بگذرد.»

۲۶۹ باب الجنة

در بهشت. یعنی کسی از غیر راه علی علیه السلام نمی تواند به بهشت برسد.

پیامبرصلی الله علیه وآله فرمود:

«أَنَا مَدِينَةُ الْجَنَّةِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا، فَمَنْ أَرَادَ الْجَنَّةَ فَلْيَأْتِهَا مِنْ بَابِهَا»؛ (۵)

«من شهر بهشت هستم و علی درب آن است و هر که می خواهد داخل آن شود باید از درب آن وارد شود».

امام کاظم علیه السلام نیز فرمود:

«إِنَّ عَلِيًّا عَلَيْهِ السَّلَامُ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ فَمَنْ دَخَلَ بَابَهُ كَانَ مُؤْمِنًا وَمَنْ خَرَجَ مِنْ بَابِهِ كَانَ كَافِرًا»؛(۶)

«همانا علی علیه السلام دری از درهای بهشت است، پس هر که به آن وارد شود، مؤمن است و هر که از آن خارج گردد، کافر است».

۲۷۰ باب حِكْمَةِ النَّبِيِّ

در چندین روایت وارد شده: پیامبر خداصلی الله علیه و آله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنَا مَدِينَةُ الْحِكْمَةِ وَأَنْتَ بَابُهَا»؛(۷)

«ای علی! من شهر حکمت هستم و تو باب و درب آن هستی».

ص: ۶۶

۱- ۴۸۸. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۲۴۹؛ موسوعه امام علی، ج ۹، ص ۱۲۷. تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۳۴۱؛ ذخائر العقبی، ج ۱، ص ۱۰۰؛ کشف الغمّه، ج ۱، ص ۲۸۸. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۷؛ میزان الاعتدال، ج ۳، ص ۴۹۴؛ لسان المیزان، ج ۵، ص ۹۷.

۲- ۴۸۹. بحار الانوار ج ۳۶، ص ۴؛ عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۶.

۳- ۴۹۰. بحار الانوار، ج ۴، ص ۸؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۱۴۵.

۴- ۴۹۱. اصول کافی، ج ۱، ص ۱۹۷.

۵- ۴۹۲. امالی صدوق ص ۵۷۷؛ موسوعه امام علی ج ۸، ص ۱۳۱. تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۳۷۸.

۶- ۴۹۳. اصول کافی، ج ۳.

۷- ۴۹۴. بحار الانوار، ج ۲۳، ص ۱۲۵.

و نیز: «أَنَا مَدِينَةُ الْحِكْمَةِ وَعَلِيٌّ بِأُهَا»؛ (۱)

«من شهر حکمت هستم و علی درب آن است».

و هر که بخواهد وارد شهر حکمت پیامبر صلی الله علیه و آله شود، راهی جز از درب آن؛ یعنی عبور از امیرالمؤمنین علیه السلام و تبعیت از آن حضرت ندارد.

در فرازی از زیارت حضرت نیز آمده:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى وَليِّكَ وَأَخِي نَبِيِّكَ وَوَزِيرِهِ... وَبَابِ حِكْمَتِهِ»؛ (۲)

«خدایا درود فرست بر ولی خودت که برادر و وزیر ... و باب حکمت پیامبرت می باشد».

۲۷۱ بابُ الدِّينِ

رسول خدا صلی الله علیه و آله در این مورد فرمود:

«عَلِيٌّ بِنُ أَبِي طَالِبٍ بَابُ الدِّينِ، مَنْ دَخَلَ فِيهِ كَانَ مُؤْمِنًا وَمَنْ خَرَجَ مِنْهُ كَانَ كَافِرًا»؛ (۳)

«علی بن ابی طالب علیه السلام دروازه دین است، هر که داخل آن شود مؤمن خواهد بود و هر که از آن خارج شود کافر است».

۲۷۲ بابُ الرَّحْمَةِ

مسیر و طریق نزول رحمت خدا بر بندگان، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود:

«نَحْنُ مَعْدِنُ الْحِكْمَةِ وَبَابُ الرَّحْمَةِ»؛ (۴)

«ما گنجینه حکمت و درگاه رحمت الهی هستیم».

در زیارت آن حضرت علیه السلام آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَابَ الرَّحْمَةِ»؛ (۵)

«سلام بر تو ای درگاه رحمت خدا».

۲۷۳ بابُ الرَّسُولِ

پیامبر صلی الله علیه و آله در معرفی امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ خَلِيفَةُ اللَّهِ وَخَلِيفَتِي وَحُجَّةُ اللَّهِ وَحُجَّتِي وَبَابُ اللَّهِ وَبَابِي»؛

«علی علیه السلام هم خلیفه خدا و هم خلیفه من است، او حجّت خدا و حجّت من، و باب خدا و باب من است».

و خود حضرت نیز فرموده: من «بَابُ النَّبِيِّ - الْمُصْطَفَى هَسْتُمْ» (۶).

همچنین مراجعه شود به: أَمْرُهُ أَمْرُ الرَّسُولِ [۲۲۶]

۲۷۴ بَابُ عِلْمِ النَّبِيِّ

یکی از بزرگ ترین افتخارات علی علیه السلام این است که درب ورودی علم پیامبر صلی الله علیه و آله است.

پیامبر صلی الله علیه و آله می فرماید: من شهر علم هستم؛ یعنی هر چه علم و دانشی وجود داشته باشد، در سینه پیامبر صلی الله علیه و آله است و علی علیه السلام نیز راه ورودی آن می باشد.

پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله بارها فرموده است:

«أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا»؛ (۷)

«من شهر علم هستم و علی هم دروازه آن».

ص: ۶۷

۱- ۴۹۵. بحار الانوار، ج ۲۵، ص ۲۲۳. تاریخ بغداد، ج ۱۱، ص ۲۰۳؛ میزان الاعتدال، ج ۳، ص ۴۱.

۲- ۴۹۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوص امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر صلی الله علیه و آله.

۳- ۴۹۷. علی یا علی، ص ۵۳، به نقل از کتب اهل سنت.

۴- ۴۹۸. بحار الانوار، ج ۲۵، ص ۲۲.

۵- ۴۹۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۷.

۶- ۵۰۰. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۵.

۷- ۵۰۱. بحار الانوار، ج ۱۰، ص ۱۱۹؛ وسائل الشیعه، ج ۲۷، ص ۳۴؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۷۸؛ الارشاد، ج ۱، ص ۳۳؛ امالی

صدوق، ص ۳۴۳؛ امالی شیخ طوسی، ص ۵۵۸؛ اقبال الاعمال، ص ۲۹۶. المستدرک علی الصحیحین، ج ۲، ص ۱۳۷؛ المعجم

الکبیر، ج ۱۱، ص ۶۵؛ جامع الاحادیث، ج ۷، ص ۳۶؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۴.

و هرکس بخواهد داخل شهر شود، باید از درب آن وارد شود؛ پس باید برای رسیدن به علم و دانش پیامبر، از دروازه علی علیه السلام گذشت و به او مراجعه نمود.

۲۷۵ بابُ الْهُدَى

پیامبر خداصلی الله علیه وآله درباره امام علی علیه السلام فرمود:

«إِنَّ عَلِيًّا بَابُ الْهُدَى بَعْدِي وَالِدَاعِي إِلَى رَبِّي»؛ (۱)

«همانا علی باب هدایت بعد از من است و دعوت کننده به سوی پروردگرم می باشد».

در زیارت مطلقه و در فرازی از آن خطاب به امام علی علیه السلام عرض می شود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ! أَشْهَدُ أَنَّكَ كَلِمَةُ التَّقْوَى وَبَابُ الْهُدَى وَالْعُرْوَةُ الْوُثْقَى»؛ (۲)

«گواهی می دهم که تو کلمه تقوی و باب هدایت و ریسمان محکم الهی هستی».

۲۷۶ بَابُهُ مَفْتُوحٌ

پیامبرصلی الله علیه وآله از جانب خداوند مأمور شد همه درهای رو به مسجد را ببندد مگر در خانه حضرت علی علیه السلام را. پس فرمود:

«فَإِنِّي أُمِرْتُ بِسَدِّ هَذِهِ الْأَبْوَابِ غَيْرِ بَابِ عَلِيٍّ»؛ (۳)

«همانا من مأمور شدم به بستن همه درها به جز در خانه علی».

۲۷۷ بَاءُ اللَّهِ بِهِ

خدا به وجود او فخر و مباهات نموده است.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده است: بعد از پایان جنگ بدر نشسته بودم که جبرئیل آمد و عرضه داشت: ای رسول خدا! خداوند تو را سلام رسانده و می فرماید:

«بَاهَيْتُ الْيَوْمَ بِعَلِيٍّ مَلَائِكَتِي...»؛ (۴)

«من امروز پیش فرشتگان به وجود علی فخر و مباهات نمودم».

۲۷۸ الْبَحْرُ الزَّاحِرُ

دریای خروشان و پربار علم.

همچنین مراجعه شود به: أُسْحَى مِنَ الْفُرَاتِ [۱۶۱]

۲۷۹ بَحْرُ الْعِلْمِ

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امیرمؤمنان علیه السلام و فاطمه زهراعلیها السلام فرمود: در آیه شریفه «مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ» (۵) مراد خدای متعال از ارسال کردن دو بحر این است:

«عَلَىٰ بَنُ أَبِي طَالِبٍ بَحْرُ الْعِلْمِ وَفَاطِمَةُ بَحْرُ النَّبُوَّةِ»؛ (۶)

«علی بن ابی طالب علیه السلام دریای علم است و فاطمه زهراعلیها السلام دریای نبوت است».

۲۸۰ بَطْشَةُ اللَّهِ

قدرت و مجازات و عذاب خداوند. رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

ص: ۶۸

۱- ۵۰۲. بحارالانوار، ج ۳۲، ص ۱۷۸؛ امالی صدوق، ص ۳۱.

۲- ۵۰۳. بحارالانوار ج ۹۷، ص ۲۹۴؛ اصول کافی ج ۴، ص ۴۹۲؛ تهذیب طوسی، ج ۶، ص ۲۹.

۳- ۵۰۴. بحارالانوار، ج ۳۲، ص ۱۷۸؛ امالی صدوق، ص ۳۱. مسند احمد، ج ۳، ص ۴۱، مستدرک حاکم، ج ۲، ص ۱۲۵؛ سنن نسائی، ج ۵، ص ۱۳۵.

۴- ۵۰۵. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۱۲۸.

۵- ۵۰۶. سوره الرحمن، آیه ۱۹؛ «دو دریای مختلف (شور و شیرین، گرم و سرد) را در کنار هم قرار داد، در حالی که با هم تماس دارند».

۶- ۵۰۷. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۹۹؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۳۱۹.

«يا عَلِيَّ! إِنَّكَ لِسَانُ اللَّهِ الَّذِي يُنْطِقُ مِنْهُ وَأَنْتَ لَبَّاسُ اللَّهِ الَّذِي يَنْتَقِمُ بِهِ وَأَنْتَ لَسَوْطُ عَذَابِ اللَّهِ الَّذِي يَنْتَصِرُ بِهِ وَأَنْتَ لَبَطْشَةُ اللَّهِ الَّتِي قَالَ اللَّهُ: «وَلَقَدْ أَنْذَرَهُمْ بَطْشَتَنَا فَتَمَارَوْا بِالنُّذْرِ» (١)؛ (٢)

«ای علی! تو زبان گویای خدایی که از جانب او سخن می گویی، تو نشانه غضب و شدت خدایی که به وسیله تو انتقام می گیرد، تو وسیله عذاب خدا هستی که با آن بر دشمنان غالب می شود، و تو همان بطشه خدا هستی که خدای تعالی فرموده: او آنها را از مجازات ما بیم داد، ولی آنها بر مجادله و القای شک اصرار داشتند!».

۲۸۱ البَطَلُ الْجَسُورُ

پهلوانی که همه از او حساب می برند.

ابن عباس نقل می کند: بعد از نماز در محضر رسول خداصلی الله علیه وآله نشسته بودم، مطلبی پیش آمد که امیرمؤمنان علیه السلام را طلب کرد و به حدیث فرمود:

«يا حُذَيْفَةُ! انْطَلِقْ إِلَى حُجْرَةِ كَاشِفِ الْكُرُوبِ وَعَبِيدِ عِلَّامِ الْغُيُوبِ وَاللَّيْلِ الْهَاضِمِ وَاللِّسَانِ الشَّكُورِ وَالذَّبْرِ الْغُيُورِ وَالْبَطَلِ الْجَسُورِ وَالْعَالِمِ الصَّبُورِ الَّذِي حَوَى اسْمَهُ التَّوْرَةَ وَالْأَنْجِيلَ وَالزَّبُورَ، انْطَلِقْ إِلَى حُجْرَةِ ابْنَتِي فَاطِمَةَ وَأْتِنِي بِبِعْلِهَا عَلِيٌّ بِنِ ابْنِ أَبِي طَالِبٍ»؛ (٣)

«ای حذیفه! برو منزل کسی که گرفتاری ها را آسان می کند، آن بنده خدای دانای غیب؛ آن شیر بیشه شجاعت، که زبان بسیار سپاس گزار دارد، و در مقابل دشمنان خشن و غیرت مند است، آن قهرمان چالاک و آن دانشمند صبور که نامش در تورات و انجیل و زبور آمده، برو به منزل دخترم فاطمه، و شوهرش علی بن ابی طالب را بیاور.».

۲۸۲ البَطِينُ

همچنین مراجعه شود به: الأَنْزَعُ البَطِينُ [۲۴۲]

۲۸۳ بُغْضُهُ نِفَاقٌ

پیامبرصلی الله علیه وآله درباره علی علیه السلام فرمود: «حُبُّهُ إِيمَانٌ وَبُغْضُهُ نِفَاقٌ، النَّظَرُ إِلَيْهِ رَأْفَةٌ وَمَوَدَّتُهُ عِبَادَةٌ»؛ (۴)

«دوستی با علی نشانه ایمان است و بغض با او علامت نفاق، نگاه به چهره او مهربانی و مودت و علاقه به او عبادت است.».

۲۸۴ بِمَنْزِلِهِ إِسْحَاقُ

اسحاق فرزند ابراهیم، یکی از پیامبران است. به منزله اسحاق، تشبیهی است برای امام علی علیه السلام که پیامبرصلی الله علیه وآله بیان فرموده. در حدیثی امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش نقل می کند:

رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ مِنْنِي بِمَنْزِلَةِ هَبِّهِ اللَّهُ مِنْ آدَمَ وَبِمَنْزِلَةِ سَامٍ مِنْ نُوحٍ، وَبِمَنْزِلَةِ إِسْحَاقَ مِنْ إِبْرَاهِيمَ وَبِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى وَبِمَنْزِلَةِ شَمْعُونَ مِنْ عِيسَى إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي»؛ (٥)

«ای علی! تو برای من مثل هبه الله هستی برای آدم، و مثل سام هستی برای نوح و مانند اسحاق هستی برای ابراهیم و شبیه هارون هستی برای

ص: ٦٩

١- ٥٠٨. سوره قمر، آیه ٣٦.

٢- ٥٠٩. بحار الانوار، ج ٤٠، ص ٦٤؛ تفسیر فرات، ص ٤٥٥.

٣- ٥١٠. بحار الانوار، ج ٣٩، ص ١٨٧.

٤- ٥١١. بحار الانوار، ج ٤٠، ص ٧٦؛ كشف الغمّه، ج ١، ص ٩٣؛ كشف اليقين، ص ٢٢٥؛ كنز العمال، ج ١١، ص ٦١٥؛ كشف الخفاء، ج ١، ص ٢٠٤.

٥- ٥١٢. بحار الانوار، ج ٣٧، ص ٢٥٤؛ امالی صدوق، ص ٤٦؛ روضه الواعظين، ج ١، ص ١٠١.

موسی و به منزله شمعون برای عیسی می باشی، جز اینکه بعد از من دیگر پیامبری نخواهد بود، (یعنی تو پیامبر نیستی)».

۲۸۵ بِمَنْزِلِهِ رَأْسِ النَّبِيِّ

رسول خداصلی الله علیه وآله در بیانی فرمود:

«عَلَى مِثْلِ مَنِّي بِمَنْزِلِهِ رَأْسِي مِنْ بَدَنِي»؛ (۱)

«علی برای من بمانند سر است برای بدن من».

۲۸۶ بِمَنْزِلِهِ سَامٍ

سام فرزند حضرت نوح بود که به دستور خداوند جانشین وی شد. (۲) تشبیهی برای امیرالمؤمنین علیه السلام از جانب رسول خداصلی الله علیه وآله است که فرمود: «ای علی! تو برای من مثل سام هستی برای نوح، که جانشین وی شده بود، جز اینکه تو پیامبر نیستی»؛ یعنی با اینکه پیامبر نیست اما او را با پیامبران تشبیه نموده است.

همچنین مراجعه شود به: بِمَنْزِلِهِ إِسْحَاقَ [۲۸۴]

۲۸۷ بِمَنْزِلِهِ شَمْعُونِ

چنان که گفته شد: پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله برای بیان مقام و عظمت امیرالمؤمنین علیه السلام او را به پیامبران و جانشینان ایشان تشبیه نموده است.

از جمله فرمود: «ای علی! تو برای من مانند شمعون برای عیسی هستی که جانشین او بود، تو جانشین من هستی؛ ولی فقط پیامبر نیستی».

همچنین مراجعه شود به: بِمَنْزِلِهِ إِسْحَاقَ [۲۸۴]

۲۸۸ بِمَنْزِلِهِ الْكَعْبَةِ

تشبیه جالب اینکه پیامبر صلی الله علیه وآله علی علیه السلام را به خانه کعبه تشبیه نموده، آنجا که رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ بِمَنْزِلِهِ الْكَعْبَةُ تُؤْتِي وَلَا تَأْتِي، فَإِنَّ أُنَاكَ هُوَ لَأَيُّ الْقَوْمِ فَسَيَلْمُوا لِمَكَ هَذَا الْأَمْرَ فَاقْبَلْهُ مِنْهُمْ وَإِنْ لَمْ يَأْتُوكَ فَلَا تَأْتِهِمْ»؛ (۳)

«ای علی! تو همانند کعبه هستی که دیگران باید به طرف و طواف تو بیایند نه تو به سوی آنان بروی، اگر آمدند و تسلیم امامت تو شدند آنها را بپذیر و اگر نیامدند، با ایشان کاری نداشته باش».

هارون برادر حضرت موسی علیه السلام هم پیامبر بود و هم جانشین حضرت موسی علیه السلام شد.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله امیر مؤمنان علیه السلام را با هارون که پیامبر الهی است، مقایسه فرموده؛ لکن تصریح فرموده: با این تفاوت که علی علیه السلام پیامبر نیست.

این حدیث، از احادیث متواتر و معروف است که تمام راویان شیعه و سنی آن را نقل کرده اند که پیامبر خدا صلی الله علیه وآله بارها فرمود:

«عَلِيٌّ مِنِّي بِمَنْزِلِهِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي»؛ (۴)

ص: ۷۰

-
- ۱- ۵۱۳. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۳۱۹؛ بناء المقالة، ص ۷۸. جامع الاحادیث، ج ۱۴، ص ۲۴۹؛ كنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۳؛ الرياض النضرة، ج ۱، ص ۲۴۷.
- ۲- ۵۱۴. اصول کافی، ج ۸، ص ۲۸۵؛ من لا يحضره الفقيه، ج ۴، ص ۱۷۴.
- ۳- ۵۱۵. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۴۸؛ بشارها لمصطفى، ص ۲۷۷.
- ۴- ۵۱۶. بحار الانوار، ج ۵، ص ۶۹؛ اصول کافی، ج ۸، ص ۱۰۶؛ مفاتيح الجنان، دعای ندبه. المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۴۳؛ صحیح ترمذی، ج ۳، ص ۲۱۴؛ مسند احمد، ج ۲۹، ص ۱۶۰؛ السنن الكبرى، ج ۵، ص ۱۲۵؛ المعجم الكبير ج ۵، ص ۲۰۳؛ كنز العمال ج ۱۱، ص ۵۹۹.

«علی برای من مثل هارون برای موسی است جز این که بعد از من پیامبری نخواهد بود».

از جانب خدای تعالی و توسط جبرئیل به رسول خداصلی الله علیه وآله ابلاغ شده که: خداوند متعال تو را سلام می رساند و می فرماید:

«عَلَىٰ مِنْكَ بِمَنْزِلِهِ هَارُونَ مِنْ مُوسَىٰ وَلَا نَبِيَّ بَعْدَكَ» (۱).

۲۹۰ بِمَنْزِلِهِ هَبَّةُ اللَّهِ

اولین وصی روی زمین، هبه الله فرزند آدم که هم خود پیامبر بود و هم جانشین حضرت آدم علیه السلام شد. (۲)

پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«ای علی! تو برای من مثل هبه الله برای آدم هستی؛ یعنی جانشین من می باشی، امّا فقط پیامبر نیستی؛ چون من خاتم الانبیاء هستم».

همچنین مراجعه شود به: بِمَنْزِلِهِ إِسْحَاقَ [۲۸۴]

۲۹۱ بَهْجَتُهُ بِهَجَّةِ سَلِيمَانَ

کسی که خوش رویی و زیبایی چهره اش، مانند حضرت سلیمان علیه السلام است.

پیامبراعظم صلی الله علیه وآله در مورد شباهت علی علیه السلام به سایر پیامبران فرمود:

«شَبَّهْتُ لَيْنَهُ بِلَيْنِ لُوطٍ، وَخُلِقَهُ بِخُلُقِ يَحْيَىٰ وَزُهْرِيْدُهُ بِزُهْرِيْدِ أَيُّوبَ، وَسَيْخَاؤُهُ بِسَيْخَاؤِ إِبْرَاهِيْمَ، وَبَهْجَتُهُ بِبَهْجَةِ سَلِيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ وَقُوَّتُهُ بِقُوَّةِ دَاوُدَ»؛ (۳)

«نرم خویی علی علیه السلام به حضرت لوطعلیه السلام شباهت دارد، اخلاقش به اخلاق یحیی علیه السلام، زهدش به زهد ایوب علیه السلام، سخاوتش به سخاوت ابراهیم علیه السلام، بهجت او به سلیمان علیه السلام و نیروی او به نیروی داودعلیه السلام شباهت دارد».

۲۹۲ بِه يَهْتَدِي الْمُهْتَدُونَ

هدایت یافتگان به وسیله او هدایت می یابند.

پیامبرصلی الله علیه وآله در این باره فرمود:

«أَنَا الْمُنْدِرُ وَأَنْتَ الْهَادِي مِنْ بَعْدِي. يَا عَلِيُّ! بِكَ يَهْتَدِي الْمُهْتَدُونَ»؛ (۴)

«من یم دهنده هستم و تو هم هادی. ای علی! همه به وسیله تو هدایت می یابند.»

۲۹۳ بَيْتُ اللَّهِ

رسول خداصلی الله علیه وآله از جانب خدای تعالی درباره امام علی علیه السلام فرموده است:

«جَعَلْتُهُ الْعَلَمَ الْهَادِي مِنَ الضَّلَالَةِ، وَبَابِي الَّذِي أُوتِيَ مِنْهُ، وَبَيْتِي الَّذِي مَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا مِنْ نَارِي وَحِصْنِي الَّذِي مَنْ لَجَأَ إِلَيْهِ حَصَّنَهُ مِنْ مَكْرُوهِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَوَجْهِي الَّذِي مَنْ تَوَجَّهَ إِلَيْهِ لَمْ أَضْرِبْ وَجْهِي عَنْهُ»؛ (۵)

«من علی علیه السلام را پرچم هدایت گر مردم از گمراهی قرار دادم، او باب من است که مردم باید به آن درآیند، خانه من است. هر که داخل آن شود از آتش عذاب درامان است، دژ محکم من است هر که بدان پناه برد از بدی دنیا و عذاب آخرت محفوظ

ص: ۷۱

-
- ۱- ۵۱۷. بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۲۳۸؛ امالی صدوق، ص ۱۳۴.
 - ۲- ۵۱۸. اصول کافی، ج ۱، ص ۲۳۴.
 - ۳- ۵۱۹. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۸.
 - ۴- ۵۲۰. فرهنگ غدیر، آیه منذر. جامع الاحادیث ج ۶، ص ۴۹۸؛ الدر المنثور، ج ۵، ص ۴۷۶.
 - ۵- ۵۲۱. امالی صدوق، مجلس ۳۹، حدیث ۱۰.

می شود، و او وجه من است هر که بدان رو کند، از او رو برنگردانم».

۲۹۴ بَيْتُهُ بَيْتُ النَّبِيِّ

امام علی علیه السلام می فرماید: روزی خواستم وارد خانه آن حضرت شوم، اجازه گرفتم، ایشان اجازه دادند. وقتی داخل شدم، فرمود:

«أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ بَيْتِي بَيْتُكَ، فَمَا لَكَ تَسْتَأْذِنُ عَلَيَّ؟» (۱)

«مگر نمی دانی خانه من خانه تو است؛ پس چرا اجازه می گیری؟!».

۲۹۵ تَابِعُهُ تَابِعُ الرَّسُولِ

رسول خدا صلی الله علیه و آله در ولایت، فضیلت و منقبت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«أَمْرُهُ أَمْرِي، نَهْيُهُ نَهْيِي وَتَابِعُهُ تَابِعِي»؛

«فرمان او فرمان من است، و نهی او نهی من و تابع او تابع من است».

همچنین مراجعه شود به: إِمَامٌ كُلٌّ مُسْلِمٌ [۲۲۰]

۲۹۶ تُجَالِسُهُ الْمَلَائِكَةُ

فرشتگان الهی با او همنشین می شوند.

همچنین مراجعه شود به: إِبْتِاعُهُ فَضِيلَةٌ [۱۴۷]

۲۹۷ تُقَاتِلُهُ الْفِتْنَةُ الْبَاغِيَةُ

گروهی ستمکار و تجاوزگر با او می جنگند.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! سَتُقَاتِلُكَ الْفِتْنَةُ الْبَاغِيَةُ وَأَنْتَ عَلَى الْحَقِّ، فَمَنْ لَمْ يَنْصُرْكَ يَوْمَئِذٍ فَلَيْسَ مِنِّي» (۲)

«ای علی! به زودی گروهی ستمکار و تجاوزگر با تو می جنگند، و تو بر حق هستی، پس هر کس تو را در آن روز یاری نرساند، از من نیست».

۲۹۸ تَقَى الْقَلْبِ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله بین اصحاب خود با اشاره به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«هَذَا عَلِيٌّ قَدْ أَتَاكُمْ تَقَى الْقَلْبِ، تَقَى الْكَفَيْنِ»؛ (۳)

«این علی است که به سوی شما می آید، با قلبی خالص و صاف و دستی پاک و سالم».

۲۹۹ الثَّقَلُ الْأَصْغَرُ

در پی حدیث معروف ثقلین، پیامبر صلی الله علیه وآله در روز غدیر فرمود:

«مَعَاشِرَ النَّاسِ! إِنَّ عَلِيًّا وَالطَّيِّبِينَ مِنْ وُلْدِي هُمُ الثَّقَلُ الْأَصْغَرُ وَالْقُرْآنُ هُوَ الثَّقَلُ الْأَكْبَرُ، فَكُلُّ وَاحِدٍ مُنْبِئِي عَن صَاحِبِهِ وَمُوَافِقٌ لَهُ، لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضِ»؛ (۴)

«ای مردم! بدانید علی و فرزندان پاک و مطهر من همان ثقل اصغر و قرآن کریم، ثقل اکبر هستند که هر کدام از دیگری خبر می دهند و سازگار می باشند، این دو از یکدیگر جدا نمی شوند تا در حوض کوثر بر من وارد گردند».

۳۰۰ الْجَامِعُ لِلْمَكَارِمِ

تمام مکارم و بزرگواری ها را در خود جمع کرده است. پیامبر اعظم صلی الله علیه وآله در مورد امام علی علیه السلام فرمود:

ص: ۷۲

۱- ۵۲۲. بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۲۳۰؛ مائه منقبه، ص ۵۹. کنز الفوائد، ج ۲، ص ۵۵.

۲- ۵۲۳. جامع الاحادیث، ج ۲۳، ص ۳۳۱؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۳.

۳- ۵۲۴. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۲۶۸.

۴- ۵۲۵. بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۲۰۸؛ إقبال الأعمال، ص ۴۵۶؛ العدد القویه، ص ۱۷۳؛ خطبه غدیریه.

«هَذَا الْجَامِعُ لِلْمَكَارِمِ، الْحَاوِي لِلْفَضَائِلِ، الْمَشْتَمِلُ عَلَى الْجَمِيلِ»؛ (۱)

«این علی کسی است که همه مکارم و فضیلت ها را در خود جمع کرده و دارای زیبایی هاست».

۳۰۱ جَبْرَائِيلُ عَنْ يَمِينِهِ

رسول اعظم صلی الله علیه و آله فرمود:

«مَا بَعَثْتُهُ فِي سِرِّيهِ وَلَا أَبْرَزْتُهُ بِمُبَارَزِهِ إِلَّا رَأَيْتُ جَبْرَائِيلَ عَنْ يَمِينِهِ وَمِيكَائِيلَ عَنْ يَسَارِهِ وَمَلَكَ الْمَوْتِ أَمَامَهُ وَسَيِّحَابَهُ تَطْلُهُ حَتَّى يُعْطِيَهُ اللَّهُ خَيْرَ النَّصْرِ وَالظَّفْرِ»؛ (۲)

«من علی علیه السلام را به هیچ مأموریت و جنگی اعزام نکردم جز اینکه می دیدم جبرئیل از سمت راست و میکائیل از سمت چپ و ملک الموت از مقابل او هستند و ابری نیز بر او سایه افکن است تا اینکه خداوند بهترین فتح و پیروزی را نصیب می کرد».

۳۰۲ جَلِيلٌ فِي السَّمَاءِ

در آسمان دارای جلالت و عظمت و مقام والایی است.

در یکی از زیارات آن حضرت آمده است:

«كُنْتَ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ... كَبِيرًا فِي الْأَرْضِ، جَلِيلًا فِي السَّمَاءِ»؛ (۳)

«تو همان گونه که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده... در زمین، بزرگ و در آسمان، باجلالت می باشی».

۳۰۳ جَنْبُ اللَّهِ الظَّاهِرُ

مراد از جنب الله یعنی سمت و سویی که همه برای رسیدن به خدا باید متوجه آن ناحیه شوند؛ پس اطاعت از امام، اطاعت از خداست.

ابوذر غفاری از پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله نقل می کند که حضرت در مورد امام علی علیه السلام فرمود:

«هُوَ عَيْنُ اللَّهِ النَّاطِرَةِ وَأُذُنُهُ السَّمِيعَةُ وَلِسَانُهُ النَّاطِقَةُ فِي خَلْقِهِ، وَيَدُهُ الْمَبْسُوطَةُ عَلَى عِبَادِهِ بِالرَّحْمَةِ، وَوَجْهُهُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَجَبُّهُ الظَّاهِرُ الْيَمِينُ وَحَبْلُهُ الْقَوِيُّ الْمَتِينُ»؛ (۴)

«علی چشم بینای خدا و گوش شنوا و زبان گویای او بین بندگان است، او دست گشاده خدا بر بندگان برای رحمت به ایشان است، وجه خدا در آسمانها و زمین، علی علیه السلام است. او جنب الله ظاهر و ریسمان محکم الهی است».

کسی که سیر بلائی رسول خداست.

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «برای علی علیه السلام در بهشت اسامی متعددی است، این بشارت پروردگرم به من بود که من هم به علی علیه السلام بشارت دادم».

«عَلِيٍّ مَخْمُودٌ عِنْدَ الْحَقِّ - مُرَكَّبِي عِنْدَ الْمَلَائِكَةِ وَخَاصَّتِي وَخَالِصَتِي وَظَاهِرَتِي وَمِصْبَاحِي وَجَنَّتِي وَرَفِيقِي، أَنْسَنِي بِهِ رَبِّي»؛ (۵)

«علی پسندیده نزد خدا و پاکیزه نزد فرشتگان است، او فرد خاص و خالص من است، او پشتوانه

ص: ۷۳

۱- ۵۲۶. بحار الانوار، ج ۴۲، ص ۲۱؛ تفسیر الامام، ص ۹۹.

۲- ۵۲۷. بحار الانوار، ج ۳۱، ص ۱۵۳؛ امالی طوسی، ص ۵۰۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۲۳۹؛ موسوعه امام علی، ج ۹، ص ۴۳۹.

۳- ۵۲۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۵۲۹. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۹۷.

۵- ۵۳۰. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۳۸.

و چراغ من است، او سپر بلا و رفیق همراه من است، خداوند به وسیله او با من انس می گیرد».

۳۰۵ حاسدُهُ حاسِدُ الرَّسُولِ

پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در مورد امام علی علیه السلام فرمود:

«مَنْ حَسَدَ عَلِيًّا فَقَدْ حَسَدَنِي، وَمَنْ حَسَدَنِي فَقَدْ كَفَرَ»؛ (۱)

«هر کس به علی علیه السلام حسد ورزد، هر آینه به من حسد ورزیده، و هر کس به من حسد ورزد، هر آینه کافر است».

۳۰۶ حَامِلُ اللِّوَاءِ

لواء به معنای پرچم و علامت و نشانه است که در جنگ ها به کار می گرفته اند و مرکزیت سپاه یا فرماندهی را مشخص می کرده است. و امیرمؤمنان علیه السلام پرچم دار مخصوص پیامبر خدا صلی الله علیه و آله است در دنیا و آخرت.

در روایتی امام علی علیه السلام می فرماید: رسول خدا صلی الله علیه و آله به من فرمود: «اولین کسی که داخل بهشت می شود تو هستی». گفتم: آیا قبل از شما وارد می شوم؟ فرمود: آری!

«... لِأَنَّكَ صَاحِبُ لِيَوَائِي فِي الْآخِرَةِ كَمَا أَنَّكَ صَاحِبُ لِيَوَائِي فِي الدُّنْيَا وَحَامِلُ اللِّوَاءِ هُوَ الْمُتَقَدِّمُ»؛ (۲)

«چون تو صاحب لوائی من در آخرت هستی همان طور که صاحب لوائی من در دنیا می باشی، و پرچمدار نیز مقدم بر دیگران است».

در زیارت آن حضرت نیز آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى صَاحِبِ الْحَوْضِ وَحَامِلِ اللِّوَاءِ»؛ (۳)

«سلام بر صاحب حوض کوثر و حامل پرچم شفاعت».

۳۰۷ الْحَاوِي لِلْفَضَائِلِ

کسی که فضیلت ها و خوبی ها را در خود جمع کرده است.

همچنین مراجعه شود به: الْجَامِعُ لِلْمَكَارِمِ [۳۰۰]

۳۰۸ حَبْلُ اللَّهِ الْقَوِي

امام، ریسمان قوی و محکم خدا در بین بندگان است.

۳۰۹ حَبْلِ اللَّهِ الْمَتِينُ

ریسمان محکم الهی. ابوذر از قول پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در مورد سفر معراج چنین نقل می کند: «هنگامی که به آسمان ششم رسیدم، فرشتگان به استقبال آمدند و بر من سلام کردند. گفتم: آیا ما را می شناسید؟ گفتند: آری، ای رسول خدا! چطور شما را شناسیم؛ در حالی که خداوند بهشتی را خلق کرده که بر در آن درختی است و بر هر برگ آن نوشته شده:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، عَلِيٌّ بَنُ أَبِي طَالِبٍ عُرْوَةُ اللَّهِ الْوَثِيقَةُ وَحَبْلُ اللَّهِ الْمَتِينُ».

از جانب ما به او هم سلام برسان که خیلی مشتاق وی هستیم. (۴)

پس در زیارت آن حضرت آمده است:

ص: ۷۴

-
- ۱- ۵۳۱. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۹۲۶.
 - ۲- ۵۳۲. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۲۱۷؛ علل الشرایع، ج ۱، ص ۱۷۲. جامع الاحادیث، ج ۳۱، ص ۱۵۸.
 - ۳- ۵۳۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۴- ۵۳۴. بحار الانوار، ج ۸، ص ۱۷۴.

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبْلَ اللَّهِ الْمَتِينِ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای ریسمان محکم خداوند».

و خود آن حضرت نیز فرموده است:

«أَنَا حَبْلُ اللَّهِ الْمَتِينِ»؛ (۲)

«من حبل الله و ریسمان محکم خدا هستم».

همچنین مراجعه شود به: جَنْبُ اللَّهِ الظَّاهِرُ [۳۰۳]

۳۱۰ حُبُّ إِيْمَانٍ

محبت و دوست داشتن او، جزیی از ایمان است.

همچنین مراجعه شود به: جَنْبُ اللَّهِ الظَّاهِرُ [۳۰۳]

۳۱۱ حُبُّ بَرَاءَةٍ مِنَ النَّارِ

رسول خداصلی الله علیه و آله فرمود:

«حُبُّ عَلِيٍّ بَرَاءَةٌ مِنَ النَّارِ»؛ (۳)

«محبت علی علیه السلام نجات دهنده از آتش است».

۳۱۲ حُبُّ جَوَازِ الصِّرَاطِ

رسول خداصلی الله علیه و آله درباره محبت علی علیه السلام فرمود:

«لِكُلِّ شَيْءٍ جَوَازٌ، وَجَوَازُ الصِّرَاطِ حُبُّ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ»؛ (۴)

«برای هر چیزی مجوز عبور لازم است و مجوز عبور از پل صراط، محبت امام علی علیه السلام است».

۳۱۳ حُبُّ حَسَنَةَ

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود:

«حُبُّ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ حَسَنَةٌ لَا يَضُرُّ مَعَهَا سَيِّئَةٌ»؛ (۵)

«دوستی و محبت علی علیه السلام حسنه ای است که با وجود آن، سیئات ضرری نمی رساند».

۳۱۴ حُبُّ شَجَرَةِ طُوبَى

رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد امام علی علیه السلام فرمود:

«إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَلْقَى فِي رَوْعِي أَنَّ حُبَّهُ شَجَرَةُ طُوبَى الَّتِي غَرَسَهَا اللَّهُ تَعَالَى بِيَدِهِ»؛ (۶)

«خدای تعالی در قلب من انداخت که دوستی و محبت نسبت به علی علیه السلام، همان شجره طوبایی است که خدای تعالی با دست خود کاشته است».

۳۱۵ حُبُّ عِبَادَةِ اللَّهِ

محبت و دوست داشتن او، عبادت خدا محسوب می شود.

همچنین مراجعه شود به: اِتِّبَاعُهُ فَرِيضَةُ اللَّهِ [۱۴۶]

۳۱۶ حُبُّ عَزْوَةِ الْوُثْقَى

پیامبر خداصلی الله علیه وآله در مورد دوستی و ولایت امام علی علیه السلام فرمود:

«مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَتَمَسَّكَ بِالْعَزْوَةِ الْوُثْقَى فَلْيَتَمَسَّكَ بِحُبِّ عَلِيٍّ وَأَهْلِ بَيْتِي»؛ (۷)

«هر که دوست دارد به دستگیره محکم خدا تمسک جوید باید به دوستی علی و اهل بیت من متمسک شود».

ص: ۷۵

۱- ۵۳۵. مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبرصلی الله علیه وآله.

۲- ۵۳۶. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۱۹۸؛ معانی الاخبار، ص ۱۷؛ غیبت نعمانی، ص ۱۶۵.

۳- ۵۳۷. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۲۵۸؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۰۰. الفردوس دیلمی، ج ۲، ص ۱۴۲.

۴- ۵۳۸. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۲۰۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۵۶؛ موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۱۱، ص ۲۰۶.

۵- ۵۳۹. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۱۱، ص ۲۰۶.

۶- ۵۴۰. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۱۲۸.

۷- ۵۴۱. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۷۹؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۷۶؛ عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۵۸؛ موسوعه امام علی،

ج ۱۱، ص ۱۹۵؛ الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۲۸۶.

۳۱۷ حُبُّهُ عُنْوَانُ صَحِيفَةِ الْمُؤْمِنِ

پیامبر صلی الله علیه و آله در فضیلت امیر مؤمنان علیه السلام فرموده:

«عُنْوَانُ صَحِيفَةِ الْمُؤْمِنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حُبُّ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ»؛ (۱)

«عنوان نامه اعمال هر مؤمنی در روز قیامت محبت علی بن ابی طالب علیه السلام است.»

۳۱۸ حُبُّهُ نِعْمَةٌ

محبت و دوست داشتن او، نوعی نعمت در دنیا و آخرت محسوب می شود.

همچنین مراجعه شود به: «إِتْبَاعُهُ فَضِيلَةٌ» [۱۴۷]

۳۱۹ حُبُّهُ وَاجِبٌ

بر همه واجب است که او را از صمیم قلب دوست داشته باشند.

رسول خدا صلی الله علیه و آله در این باره امر می فرماید:

«يَجِبُ عَلَيْكُمْ أَنْ تُحِبُّوهُ»؛ (۲)

«بر همه شما واجب است که علی علیه السلام را دوست داشته باشید.»

۳۲۰ حُبُّهُ يَأْكُلُ الذُّنُوبَ

رسول اعظم صلی الله علیه و آله فرمود:

«حُبُّ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَأْكُلُ الذُّنُوبَ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ»؛ (۳)

«دوستی و محبت علی علیه السلام گناهان را می خورد همان طور که آتش، هیزم را می خورد.»

۳۲۱ حُبُّهُ يَخْمِدُ النَّيِّرَانَ

دوستی با علی علیه السلام آتش جهنم را خاموش می کند. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

«حُبُّهُ يَخْمِدُ النَّيِّرَانَ»؛ (۴)

«محبت و دوست داشتن علی علیه السلام آتش جهنم را خاموش می کند.»

۳۲۲ حُبُّهُ يَذِيبُ السَّيِّئَاتِ

دوستی با علی علیه السلام گناهان و بدیها را ذوب می کند. رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود:

«أَيُّهَا النَّاسُ! مَنْ أَرَادَ أَنْ يَطْفِئَ غَضَبَ اللَّهِ، وَمَنْ أَرَادَ أَنْ يَقْبَلَ عَمَلَهُ، فَلْيَحِبِّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ، فَإِنَّ حُبَّهُ يَزِيدُ الْإِيمَانَ، وَإِنَّ حُبَّهُ يَذِيبُ السَّيِّئَاتِ كَمَا تُذِيبُ النَّارُ الرَّصَاصَ»؛ (۵)

«ای مردم! هر کس می خواهد خشم و غضب خدا را خاموش کند و اعمالش پذیرفته شود، پس باید علی بن ابی طالب علیه السلام را دوست بدارد؛ زیرا دوستی با علی، ایمان را فزونی می بخشد و گناهان را ذوب می کند همان طور که آتش سرب را ذوب می کند».

۳۲۳ حُبُّهُ يَزِيدُ الْإِيمَانَ

دوستی با علی علیه السلام ایمان را فزونی می بخشد.

همچنین مراجعه شود به: حُبُّهُ يَذِيبُ السَّيِّئَاتِ [۳۲۲]

۳۲۴ حَبِيبُ اللَّهِ

دوست و محبوب خدا. خدا او را دوست دارد. این سخن رسول خدا صلی الله علیه وآله است که فرمود: «آن گاه که مرا به معراج بردند، بر باب الجَنَّةِ دیدم، نوشته بود:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، عَلِيٌّ حَبِيبُ اللَّهِ،

ص: ۷۶

۱- ۵۴۲. بحار الانوار ج ۲۷، ص ۱۴۲؛ كنز العمال ج ۱۱، ص ۶۰۱.

۲- ۵۴۳. بحار الانوار، ج ۲۷، ص ۱۲۸.

۳- ۵۴۴. الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۱۹۸؛ موسوعه امام علی، ج ۱۱، ص ۲۰۲.

۴- ۵۴۵. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۳۰۴.

۵- ۵۴۶. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۱۱، ص ۲۰۱. ينابيع المودَّة، ج ۲، ص ۳۰۵.

الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ صَفْوَةُ اللَّهِ، فَاطِمَةُ أُمُّهُ اللَّهُ، عَلِيٌّ بَاغِضِهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ؛(۱)

«خدایی جز الله نیست، محمد فرستاده خداست، علی دوست خداست، حسن و حسین برگزیده خدایند و فاطمه بانوی الهی است؛ بر دشمنان و کینه ورزان آنان لعنت خدا باد».

و در زیارت آن حضرت، سلام می دهیم:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ؛(۲)

«سلام بر تو ای امیرمؤمنان و سلام بر تو ای دوست محبوب خدا».

همچنین مراجعه شود به: أَمْرُهُ أَمْرُ الرَّسُولِ [۲۲۶]

۳۲۵ حَبِيبُ الرَّسُولِ

علی علیه السلام دوست و محبوب رسول خداصلی الله علیه وآله بود. جریان فتح خیبر و حدیث "رایه" نیز از قضایای متواتر و قطعی است که شیعه و سنی نقل کرده اند.

غزوه خیبر مدتی طول کشیده بود و پیامبر هر گروهی را که با فرماندهی کسی می فرستاد، توفیقی نداشتند، یک روز فرمود:

«لَأُعْطِينَ الزَّيَاةَ غَدًا رَجُلًا يَحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَحِبُّهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ كَرَارًا غَيْرَ فَرَارٍ لَا يَرْجِعُ حَتَّى يَفْتَحَ اللَّهُ عَلَى يَدَيْهِ؛(۳)

«فردا پرچم و فرماندهی را به مردی خواهم داد که خدا و رسول را دوست دارد و خدا و رسول هم او را دوست دارند، او فقط حمله می کند و فرار ندارد و بر نمی گردد مگر اینکه خدا به دست او فتح و پیروزی را نصیب کند».

و احادیث متعددی وارد شده که حضرت رسول صلی الله علیه وآله فرمود:

«حَبِيبِي عَلِيٌّ؛(۴)

«دوست و حبیب من علی علیه السلام است».

و این دوستی میان رسول خدا و امیرمؤمنان دوجانبه بوده؛ چنان که امیرالمؤمنین علیه السلام در این باره فرموده است:

«أَنَا أَخُو رَسُولِ اللَّهِ وَوَصِيِّهِ وَحَبِيبُهُ؛(۵)

«من برادر رسول خدا و جانشین و دوست او هستم».

و در زیارت آن حضرت آمده است:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَىٰ وَلِيِّكَ وَأَخِي نَبِيِّكَ وَوَزِيرِهِ وَحَبِيبِهِ وَخَلِيلِهِ...»؛ (۶)

«خدایا درود فرست بر ولی خودت که برادر، وزیر، حبیب و خلیل پیامبرت می باشد.»

۳۲۶ حَبِيبُ قَلْبِ الرَّسُولِ

دوست صمیمی و یار نزدیک پیامبر صلی الله علیه وآله.

ص: ۷۶

-
- ۱- ۵۴۷. بحار الانوار، ج ۲۷، ص ۴؛ امالی طوسی، ص ۳۵۵؛ الارشاد، ج ۲، ص ۲۳۴؛ الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۲۴۸. لسان المیزان، ج ۴، ص ۱۹۴؛ اتحاف السائل، ج ۱، ص ۱۰.
- ۲- ۵۴۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۹۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیر المؤمنین.
- ۳- ۵۴۹. بحار الانوار، ج ۲۱، ص ۲؛ اصول کافی، ج ۸، ص ۳۴۹؛ امالی صدوق، ص ۵۱۳؛ امالی طوسی، ص ۱۷۰. تاریخ الخلفاء، ج ۱، ص ۱۵۰. المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۴۳؛ شعب الایمان، ج ۱، ص ۸۸.
- ۴- ۵۵۰. بحار الانوار، ج ۱۹، ص ۵؛ الخرائج، ج ۲، ص ۴۹۷.
- ۵- ۵۵۱. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۵.
- ۶- ۵۵۲. بحار الانوار، ج ۹۵، ص ۲۹۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت حضرت در روز میلاد پیامبر.

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به آن حضرت فرمود:

«يا عَلِيّ! أَنْتَ صَاحِبُ حَوْضِي وَصَاحِبُ لِوَائِي وَحَبِيبُ قَلْبِي»؛(۱)

«ای علی! تو صاحب اختیار حوض و پرچمدار منی، تو دوست قلبی من هستی».

۳۲۷ حَبِيبُهُ حَبِيبُ الرَّسُولِ

حضرت فرمود:

«يا عَلِيّ! أَنْتَ سَيِّدٌ فِي الدُّنْيَا وَسَيِّدٌ فِي الْآخِرَةِ، حَبِيبُكَ حَبِيبِي، وَحَبِيبِي حَبِيبُ اللَّهِ»؛(۲)

«ای علی! تو آقای در دنیا و آخرت. دوستدار تو دوستدار من است و دوستدار من، دوستدار خدای تعالی است».

۳۲۸ الْحِجَابُ وَالسِّتْرُ

ابوذر می گوید: رسول خداصلی الله علیه وآله به من فرمود:

«يا أَبَاذَرٍّ! لَوْلَا عَلِيٌّ مَا بَانَ الْحَقُّ مِنَ الْبَاطِلِ وَلَا الْمُؤْمِنُ مِنَ الْكَافِرِ وَلَا عَبْدُ اللَّهِ؛ لِأَنَّهُ ضَرَبَ رُؤُوسَ الْمُشْرِكِينَ حَتَّى أَسْلَمُوا وَعَبَدُوا اللَّهَ، وَلَوْلَا ذَلِكَ لَمْ يَكُنْ ثَوَابٌ وَلَا عِقَابٌ، وَلَا يَشْتَرُهُ مِنَ اللَّهِ سِتْرٌ وَلَا يَحْجُبُهُ مِنَ اللَّهِ حِجَابٌ، وَهُوَ الْحِجَابُ وَالسِّتْرُ»؛(۳)

«ای ابوذر! اگر علی علیه السلام نبود حق و باطل معلوم نمی شد، مؤمن از کافر مشخص نمی شد، و اصلاً خدا عبادت نمی گردید، چون علی بود که گردن سرکردگان شرک را زد تا اسلام آورند و خدا را عبادت نمایند. اگر چنین نبود ثواب و عقابی نبود. هیچ پرده و پوششی بین او و خدا نیست، هیچ حجاب و مانعی بین او و خدای تعالی نیست، او خود واسطه و پرده بین خدا و خلق است».

۳۲۹ حُجَّةُ اللَّهِ

حجت یعنی دلیل و مدرک؛ و به معنای کسی یا چیزی است که فردی به وسیله آن با دیگران احتجاج می کند. حجة الله؛ دلیل و مدرک خدا.

رسول خداصلی الله علیه وآله به حضرت اعلان فرمود:

«يا عَلِيّ! أَنْتَ حُجَّةُ اللَّهِ وَأَنْتَ بَابُ اللَّهِ»؛(۴)

«ای علی! تو حجت خدا و باب الله هستی».

و امیرالمؤمنین علیه السلام در مورد آیه: «قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ» فرموده است:

«أَنَا حُجَّهَ اللَّهِ وَأَنَا خَلِيفَةُ اللَّهِ»؛ (۵)

«من حجت خدا و جانشین او در زمین هستم».

در دعای توسل از آن حضرت می خواهیم:

«يَا حُجَّهَ اللَّهِ عَلَيَّ خَلْقِهِ! يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا! إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ»؛ (۶)

«ای حجت خدا بر بندگانش، ای آقا و مولای ما! همانا ما به تو روی آوردیم و از تو طلب شفاعت نمودیم و نزد خداوند، تو را وسیله قرار دادیم».

۳۳۰ حُجَّةُ اللَّهِ الْوَاضِحَةُ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله درباره روز قیامت فرمود:

ص: ۷۷

-
- ۱- ۵۵۳. امالی صدوق، مجلس ۵۰. ینابیع الموده، باب ۴۴.
 - ۲- ۵۵۴. المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۳۸.
 - ۳- ۵۵۵. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۵۶؛ تأویل الایات، ص ۸۳۱؛ تفسیر فرات، ص ۳۷۰.
 - ۴- ۵۵۶. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۴؛ امالی صدوق، ص ۳۰۶.
 - ۵- ۵۵۷. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۴۴ - ۵۱؛ امالی صدوق، ص ۳۵؛ اقبال الاعمال، ص ۴۶۳.
 - ۶- ۵۵۸. بحار الانوار، ج ۹۹، ص ۲۴۷؛ البلد الامین، ص ۳۲۵؛ مفاتیح الجنان، دعای توسل.

«أَنْتَ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ أَمِينُ اللَّهِ وَحُجَّهُ اللَّهِ الْوَاضِحَةُ»؛ (۱)

«ای علی! تو در آن روز امین خدا و حجت آشکار او هستی».

۳۳۱ حُجَّةُ الرَّسُولِ

رسول خدا صلی الله علیه و آله در آن حدیث مفصل فرمود:

«عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ خَلِيفَةُ اللَّهِ وَخَلِيفَتِي وَحُجَّةُ اللَّهِ وَحُجَّتِي»؛ (۲)

«علی بن ابی طالب خلیفه خدا و من است، او حجت خدا و حجت من است».

همچنین مراجعه شود به: أَمْرُهُ أَمْرُ الرَّسُولِ [۲۲۶]

۳۳۲ الْحُجَّةُ الْعُظْمَى

بزرگ ترین حجت خدا.

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

«مَعَاشِرَ النَّاسِ! إِنَّهُ مِخْنَةُ الْوَرَى وَالْحُجَّةُ الْعُظْمَى وَالْآيَةُ الْكُبْرَى وَإِمَامُ أَهْلِ الدُّنْيَا»؛ (۳)

«ای مردم! علی مایه آزمایش و امتحان همگان است، او حجت بزرگ خدا و آیت کبری او و امام اهل دنیا است».

در دعای بعد از نماز عید غدیر آمده است: هنگامی که در عالم ذر، خدای تعالی با بندگان خود «پیمان الست» برقرار نمود و بر خدایی و یکتایی خود پیمان گرفت، همه گفتند: آری، همه شهادت می دهیم:

«بِأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَنْتَ رَبُّنَا وَمُحَمَّدٌ عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ نَبِينَا وَعَلِيٌّ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْحُجَّةُ الْعُظْمَى وَآيَتُكَ الْكُبْرَى وَالنَّبَأُ الْعَظِيمُ»؛ (۴)

«به اینکه تو همان خدایی هستی که جز تو خدایی نیست و تو پروردگار مایی، و محمد، بنده و رسول تو، پیامبر ماست و علی نیز امیر مؤمنان و حجت عظمی و آیت کبری و نبأ عظیم است».

و خود آن حضرت نیز فرمود:

«أَنَا الْحُجَّةُ الْعُظْمَى وَالْآيَةُ الْكُبْرَى»؛ (۵)

«من حجت عظمی و آیت کبری هستم».

۳۳۳ حُجَّةُ الْقِيَامَةِ

روز قیامت حجت و دلیل خدای تعالی بر بندگان است.

رسول خداصلی الله علیه وآله با اشاره به علی علیه السلام فرمود:

«أَنَا وَهَذَا حُجَّةٌ عَلَى أُمَّتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ»؛ (۶)

«من و علی علیه السلام در روز قیامت، بر امتم حجت هستیم.»

۳۳۴ حُجَّةُ الْوَرَى

حجت و دلیل خدا بر بندگان.

همچنین مراجعه شود به: إمامُ التُّتَى [۲۱۴]

۳۳۵ حَرْبُهُ حَرْبُ اللَّهِ

هر کس با علی علیه السلام جنگ کند، گویا با خدا جنگیده است.

همچنین مراجعه شود به: [تَبَاعُهُ فَرِيضَةُ اللَّهِ] [۱۴۶]

ص: ۷۹

۱- ۵۵۹. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۸، ص ۱۶۶.

۲- ۵۶۰. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۲۶۳؛ امالی صدوق، ص ۲۰۳؛ کنز الفوائد، ج ۲، ص ۱۳.

۳- ۵۶۱. روضه الواعظین، ج ۱، ص ۱۰۰؛ امالی، ص ۳۱.

۴- ۵۶۲. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۴: تهذیب طوسی ج ۳، ص ۱۴۵.

۵- ۵۶۳. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۵؛ امالی صدوق، ص ۳۸؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۸.

۶- ۵۶۴. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۲۰.

۳۳۶ حَزْبُهُ حِزْبُ الرَّسُولِ

هر کس با علی علیه السلام جنگ کند، گویا با رسول خداصلی الله علیه وآله جنگیده است. رسول خداصلی الله علیه وآله بارها و در موارد مختلف آن را فرموده است و شیعه و سنی آن را نقل کرده اند:

«يا عَلِيُّ! أَنْتَ الْإِمَامُ وَالْخَلِيفَةُ بَعْدِي، حَزْبُكَ حِزْبِي وَسَلْمُكَ سَلْمِي»؛ (۱)

«ای علی! تو امام و جانشین پس از منی، هر که با تو جنگ کند، گویا با من جنگیده و هر که با تو سازش کند، با من سازش کرده است».

۳۳۷ حِزْبُ أَعْدَائِهِ حِزْبُ الشَّيْطَانِ

حزب و گروه دشمنان علی علیه السلام، همان حزب شیطان است.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«حِزْبُ عَلِيٍّ - حِزْبُ اللَّهِ، وَحِزْبُ أَعْدَائِهِ حِزْبُ الشَّيْطَانِ»؛ (۲)

«حزب و گروه علی علیه السلام همان حزب خداست و حزب دشمنان او حزب شیطان است».

۳۳۸ حِزْبُهُ حِزْبُ اللَّهِ

هر که در حزب و گروه او باشد، جزو حزب و گروه خدای تعالی است.

همچنین مراجعه شود به: حِزْبُ أَعْدَائِهِ حِزْبُ الشَّيْطَانِ [۳۳۷]

۳۳۹ حِزْبُهُ حِزْبُ الرَّسُولِ

هر که در گروه او باشد، جزو گروه پیامبرصلی الله علیه وآله خواهد بود؛ چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله در معرفی امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده است:

«حِزْبُهُ حِزْبِي وَقَوْلُهُ قَوْلِي»؛ (۳)

«حزب و گروه او همان حزب من است، و سخن او نیز سخن من است».

همچنین مراجعه شود به: أَمْرُهُ أَمْرُ الرَّسُولِ [۲۲۶]

۳۴۰ حِصْنُ هَذِهِ الْأُمَّةِ

دژ و قلعه اَمّت پیامبر صلی الله علیه و آله.

ابن عباس نقل می کند: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

«سَبِطُ هَذِهِ الْأُمَّةِ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ، وَحِصْنُ هَذِهِ الْأُمَّةِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ»؛ (۴)

«دو جگر گوشه این اَمّت، حسن و حسین علیهما السلام هستند، و دژ و قلعه محکم این اَمّت، علی علیه السلام است.»

۳۴۱ حَفَّتْ بِهِ الْجَنُّ الْمَالِحُونَ

نیکان از جنّ او را دربر گرفته اند.

همچنین مراجعه شود به: اِتِّبَاعُهُ فَضِيلَةٌ [۱۴۷]

۳۴۲ الْحَقُّ عَلَى لِسَانِهِ

فقط حقّ بر زبان او جاری است و هر چه می گوید حقّ است.

رسول خدا صلی الله علیه و آله خطاب به ایشان فرمود:

«يَا عَلِيُّ! إِنَّ الْحَقَّ مَعَكَ وَالْحَقُّ عَلَى لِسَانِكَ وَفِي قَلْبِكَ وَبَيْنَ عَيْنَيْكَ»؛ (۵)

«ای علی! همانا حقّ با تو و بر زبان توست و در قلب تو و در مقابل توست.»

ص: ۸۰

۱- ۵۶۵. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۳۴۹؛ کفایه الاثر، ص ۱۵۶.

۲- ۵۶۶. مشارق انوار الیقین، ص ۸۸؛ امالی صدوق، مجلس ۲۰، حدیث ۱.

۳- ۵۶۷. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۲۶۲.

۴- ۵۶۸. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۷۷.

۵- ۵۶۹. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۳۴؛ امالی صدوق، مجلس ۲۱، حدیث ۱؛ اعلام الوری، ص ۱۸۶.

و در زیارت آن حضرت می گوئیم:

«أَشْهَدُ أَنَّ الْحَقَّ مَعَكَ وَإِلَيْكَ وَأَنْتَ أَهْلُهُ وَمَعْدِنُهُ»؛ (۱)

«گواهی می دهم که حق با تو و به سوی توست و تو اهل و اصل و ریشه حق هستی».

۳۴۳ الْحَقُّ فِي قَلْبِهِ

حق و حقیقت در تمام وجود او جا گرفته و در قلب او غیر از حق چیزی وجود ندارد.

همچنین مراجعه شود به: الْحَقُّ عَلَى لِسَانِهِ [۳۴۲]

۳۴۴ الْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ

یکی از بزرگ ترین افتخارات امیرمؤمنان علیه السلام این است که نه تنها او با حق است، بلکه حق نیز با اوست. رسول خداصلی الله علیه و آله از خداوند خواسته است که حق را به دور علی علیه السلام بگرداند.

اینکه کسی با حق باشد خوب است، اگرچه این افراد زیاد نیستند؛ بلکه مهم تر آن است که حق به دنبال کسی باشد.

از روایات اجماعی و متواتر رسول خداصلی الله علیه و آله درباره امیرالمؤمنین علیه السلام این است که فرمود:

«عَلِيٌّ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ» أَللَّهُمَّ أَدِرِ الْحَقَّ مَعَ عَلِيٍّ حَيْثُمَا دَارَ؛ (۲)

«علی با حق است و حق با علی، خدایا حق را با علی بگردان هر کجا علی می رود».

و در جای دیگر فرمود:

«عَلِيٌّ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ» يَدُورُ مَعَهُ حَيْثُمَا دَارَ عَلِيٍّ؛ (۳)

«علی با حق است و حق هم با علی است، و هر کجا علی برود حق هم با او می رود».

۳۴۵ حَقُّهُ حَقُّ الْوَالِدِ

حق پدری بر گردن مسلمانان دارد.

جابر بن عبدالله انصاری نقل می کند که رسول خداصلی الله علیه و آله فرموده است:

«حَقُّ عَلِيٍّ عَلَى هَذِهِ الْأُمَّةِ كَحَقِّ الْوَالِدِ عَلَى الْوَلَدِ»؛ (۴)

«حق علی بر امت، مثل حق پدر بر فرزند است».

۳۴۶ حَلَقَهُ بِابِ الْجَنَّةِ

دستگیره آویخته بر در بهشت.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در این باره فرمود:

«عَلَى بْنِ أَبِي طَالِبٍ حَلَقَهُ مُعَلَّقَهُ بِبَابِ الْجَنَّةِ، مَنْ تَعَلَّقَ بِهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ»؛ (۵)

«علی بن ابی طالب علیه السلام حلقه و دستگیره آویخته بر در بهشت است هر که به آن بیاویزد، داخل بهشت می شود.»

۳۴۷ حَلَّ لَهُ مَا حَلَّ لِلرَّسُولِ

هر چه برای پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله حلال بود، برای علی علیه السلام هم حلال بود.

رسول اکرم صلی الله علیه وآله درباره امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمود:

ص: ۸۱

۱- ۵۷۰. بحار الانوار ج ۹۷، ص ۲۹۴؛ اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۰.

۲- ۵۷۱. الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۱۸. تاریخ بغداد، ج ۱۴، ص ۳۲۰؛ الجمل، ص ۸۱.

۳- ۵۷۲. بحار الانوار، ج ۲۸، ص ۳۶۸؛ نهج الحق، ص ۲۲۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۶۲؛ متشابه القرآن، ج ۲، ص ۴۲؛
کشف الیقین، ص ۲۳۴.

۴- ۵۷۳. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۴.

۵- ۵۷۴. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۲۰۶؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۶۱؛ المناقب خوارزمی، فصل ۱۹، ص ۳۲۴؛ فرائد
السمطین، ج ۱، ص ۱۸۰.

«لَا يَحِلُّ لِأَحَدٍ أَنْ يَجُنُبَ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ إِلَّا أَنَا وَعَلِيٌّ وَفَاطِمَةُ وَالْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِي فَإِنَّهُ مِنِّي»؛ (۱)

«برای هیچ کس جایز نیست که در مسجد جُنُب شود؛ جز من و علی و فاطمه و حسن و حسین و هر که از اهل من است چون او هم از من است».

۳۴۸ حُورُهُ أَكْثَرُ مِنْ وَرَقِ الشَّجَرِ

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در مورد شب معراج فرمود:

«دَخَلْتُ الْجَنَّةَ فَرَأَيْتُ حُورَ عَلِيٍّ أَكْثَرَ مِنْ وَرَقِ الشَّجَرِ وَقُصُورَ عَلِيٍّ كَعَدَدِ الْبَشَرِ»؛ (۲)

«داخل بهشت که شدم حوری های علی علیه السلام را بیش از برگ درختان دیدم و قصرهای او را به تعداد افراد بشر».

۳۴۹ حَيَاتُهُ حَيَاتُ النَّبِيِّ

رسول اکرم صلی الله علیه و آله خطاب به علی علیه السلام فرمود:

«حَيَاتُكَ حَيَاتِي وَمَوْتُكَ مَوْتِي»؛ (۳)

«زندگی تو زندگی من و مرگ تو مرگ من است».

۳۵۰ حَيْدَرُ الرَّسُولِ

حیدر به معنای شیرمرد و فرد شجاع است.

از رسول خداصلی الله علیه و آله سؤال شد: در میان مردم، زاهدترین و فقیرترین شخص کیست؟

آن حضرت در پاسخ فرمود:

«عَلِيٌّ وَصِيْبِي وَابْنُ عَمِّي وَأَخِي وَحَيْدَرِي وَكَزْرَارِي وَصَمَّصَامِي وَأَسَدِي وَأَسَدُ اللَّهِ»؛ (۴)

«امام علی علیه السلام که وصی و پسرعمو و برادر من و شیر دلاور و شمشیر قدرت من است، او که شیر خدا و رسول اوست».

۳۵۱ خَاتِمَ أَلْفِ وَصِيٍّ

رسول خداصلی الله علیه و آله درباره امام علی علیه السلام فرمود:

«إِنِّي خَاتِمُ أَلْفِ نَبِيٍّ ، وَأَنْتَ خَاتِمُ أَلْفِ وَصِيٍّ»؛ (۵)

«من آخرین از هزار پیامبر هستم و تو آخرین از هزار وصی می باشی».

۳۵۲ خاتَمُ الْأَوْلِيَاءِ

نگین و آخرین و سرآمد اولیا و دوستان خدا.

رسول خدا صلی الله علیه و آله به امیر مؤمنان علیه السلام فرمود:

«أَنَا خَاتِمُ الْأَنْبِيَاءِ وَأَنْتَ يَا عَلِيُّ خَاتِمُ الْأَوْلِيَاءِ»؛ (۶)

«من خاتم پیامبران و تو ای علی! خاتم اولیای الهی هستی.»

۳۵۳ خاتَمُ الْوَصِيِّينَ

خاتَم یعنی نگین و انگشتری و سبب زینت دیگران، و اگر خاتَم باشد یعنی در بین همه اوصیای پیامبران، او آخرین وصی می باشد.

ص: ۸۲

۱- ۵۷۵. بحار الانوار، ج ۲۳، ص ۱۴۵؛ وسائل الشیعه، ج ۲، ص ۲۰۷؛ من لایحضره الفقیه، ج ۳، ص ۵۵۷؛ موسوعه امام علی، ج ۹، ص ۴۰۷؛ السنن الکبری، ج ۷، ص ۶۶.

۲- ۵۷۶. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۳۷؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۵۵؛ امالی صدوق، ص ۸؛ روضه الواعظین، ج ۱، ص ۱۶۰.

۳- ۵۷۷. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۳۶۹؛ موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۸، ص ۹۲. المعجم الکبیر، ج ۷، ص ۳۰۸؛ المعجم الاوسط، ج ۶، ص ۷۶.

۴- ۵۷۸. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۷۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۵۹.

۵- ۵۷۹. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۳۴؛ غیبت نعمانی، ص ۲۵۸؛ بصائر الدرجات، ص ۳۱۰.

۶- ۵۸۰. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۷۶؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۶۱.

عنوانی است از جانب رسول خداصلی الله علیه وآله برای امام علی علیه السلام که فرمود:

«أَنَا خَاتِمُ النَّبِيِّينَ وَعَلِيٌّ خَاتِمُ الْوَصِيِّينَ»؛ (۱)

«من خاتم پیامبران و علی خاتم جانشینان است».

از خود حضرت نیز وارد شده و در زیارت ایشان آمده:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِي وَمَوْلَايَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ خَاتِمِ الْوَصِيِّينَ وَسَيِّدِ الْمُؤْمِنِينَ»؛ (۲)

«خدایا بر آقا و مولای من امیرمؤمنان درود فرست که خاتم جانشینان و آقای مؤمنان است».

۳۵۴ خَاذِلُهُ خَاذِلُ الرَّسُولِ

خوار کننده امیرالمؤمنین علیه السلام خوار کننده رسول خداصلی الله علیه وآله است. و گویا پیامبر را خوار کرده. رسول اکرم صلی الله علیه وآله درباره ایشان فرمود:

«نَاصِرُهُ نَاصِرِي وَخَاذِلُهُ خَاذِلِي»؛

«یاور او یاور من است و خوار کننده او خوار کننده من است».

همچنین مراجعه شود به: إمام كلِّ مُسْلِمٍ [۲۲۰]

۳۵۵ خَازِنُ عِلْمِ الرَّسُولِ

آن وجود نازنین هم خازن علم الهی است، هم خازن علم رسول اوست.

از حضرت نقل شده که فرمود:

«عَلِيٌّ خَازِنُ عِلْمِي»؛ (۳)

«علی گنجینه و مخزن علم من است».

و خود ایشان هم فرموده:

«أَنَا بَابُ مَدِينَةِ الْعِلْمِ وَخَازِنُ عِلْمِ رَسُولِ اللَّهِ»؛ (۴)

«من باب شهر علم و گنجینه علم رسول خدایم».

۳۵۶ خَاصَّةُ أَهْلِ الْبَيْتِ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود:

«إِنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ خَاصَّهُ أَهْلِي وَحَبِيبِي إِلَى قَلْبِي»؛ (۵)

«همانا علی بن ابی طالب فرد ویژه اهل بیت من و دوست و محبوب قلب من است».

۳۵۷ خَاصَّةُ الرَّسُولِ

فرد مخصوص و برگزیده رسول خداصلی الله علیه وآله.

همچنین مراجعه شود به: جُنَّةُ الرَّسُولِ [۳۰۴]

۳۵۸ خَاصِفُ النَّعْلِ

کفش و نعلین پیامبر را وصله و پینه می کرد. رسول خداصلی الله علیه وآله در چند مورد این عنوان را برای امیرمؤمنان علیه السلام به کار برده است.

ابوسعید خدری گوید: رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«إِنَّ مِنْكُمْ مَنْ يَقَاتِلُ عَلَى تَأْوِيلِ الْقُرْآنِ كَمَا قَاتَلْتُ عَلَى تَنْزِيلِهِ. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَنَا هُوَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: لَا، قَالَ عُمَرُ: أَنَا هُوَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: لَا، وَلَكِنَّهُ خَاصِفُ النَّعْلِ...»؛ (۶)

ص: ۸۳

۱- ۵۸۱. بحار الانوار، ج ۱۶، ص ۲۲۵؛ عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۷۴.

۲- ۵۸۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۹.

۳- ۵۸۳. شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۲، ص ۴۴۸.

۴- ۵۸۴. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۵؛ بشاره المصطفی، ص ۱۲؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.

۵- ۵۸۵. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۸، ص ۸۷.

۶- ۵۸۶. بحار الانوار، ج ۳۲، ص ۳۰۱؛ الارشاد، ج ۱، ص ۱۱۹؛ اعلام الوری، ص ۱۸۹؛ امالی شیخ طوسی، ص ۲۵۴.

المستدرک علی الصحیحین، ج ۲، ص ۱۴۹؛ سنن ترمذی، ج ۱۲، ص ۱۷۷؛ جامع الاحادیث، ج ۹، ص ۳۴۱؛ فضائل الصحابه،

ج ۶، ص ۵۷۱؛ اتحاف الخیره، ج ۷، ص ۱۸۷.

«از بین شما کسی است که بر تأویل قرآن خواهد جنگید؛ چنان که من بر تنزیل آن جنگیدم. هر کدام از ابوبکر و عمر گفتند: آیا من هستم؟ فرمود: نه، بلکه او خاصف النعل است.»

ابو بصیر می گوید: دقت کردیم دیدیم او علی علیه السلام است که کفش رسول خداصلی الله علیه وآله را وصله و پینه می کرد.

در حدیث دیگر، رسول خداصلی الله علیه وآله آیه «إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ»؛ (۱) «تو فقط بیم دهنده ای! و برای هر گروهی هدایت کننده ای است»، را قرائت کرد و فرمود:

«أَنَا الْمُنْذِرُ، أَتَعْرِفُونَ الْهَادِي؟ قُلْنَا: لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ: هُوَ خَاصِفُ النَّعْلِ»؛ (۲)

«من منذر هستم، آیا هادی را می شناسید؟ گفتیم: نه، ای رسول خدا، فرمود: او همان خاصف النعل است.»

پس همه گردن ها به سمت در گردانیده شد، ناگاه علی بن ابی طالب علیه السلام از حجره ای خارج شد؛ درحالی که نعلین رسول خداصلی الله علیه وآله در دستش بود و آن را می دوخت.

در زیارت آن حضرت نیز آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا كَاشِفَ الْمَحَلِّ وَخَاصِفَ النَّعْلِ وَسَيِّدَ الْأَهْلِ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای برطرف کننده سختی ها، وصله زننده نعلین پیامبر و ای آقای اهل بیت!».

۳۵۹ خَالِصَةُ الرَّسُولِ

خالص و خلاصه رسول خداصلی الله علیه وآله.

همچنین مراجعه شود به: جُنَّةُ الرَّسُولِ [۳۰۴]

۳۶۰ خَتْنُ الرَّسُولِ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«أَمَا أَنْتَ يَا عَلِيُّ! فَخَتْنِي وَأَبُو وَوَلَدِي وَأَنْتَ مِنِّي وَأَنَا مِنْكَ»؛ (۴)

«ای علی! تو شوهر دختر من و پدر فرزندان من هستی، و تو از من و من از تو هستم.»

۳۶۱ خَشْنُ فِي ذَاتِ اللَّهِ

هنگامی که برخی افراد از سخت گیری و حفظ بیت المال توسط امام علیه السلام به رسول خداصلی الله علیه وآله گله کردند،

«أَيُّهَا النَّاسُ! لَا تَشْكُوا عَلَيَّ، فَإِنَّهُ لَأَحْسَنُ فِي ذَاتِ اللَّهِ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ»؛ (٥)

«ای مردم از علی گلايه و شكایت نکنید، به خدا قسم علی برای خدا و در راه خدا سخت گیر است».

٣٦٢ خُصْبُ الْبِلَادِ

باعث آبادانی و آسایش و راحتی شهرها است. پیامبر صلی الله علیه و آله درباره امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده:

«... فَزَيْنَ اللَّهِ بِهِ الْمُحَافِلَ وَأَكْرَمَ بِهِ الْعَسَاكِرَ، وَأَخْصَبَ بِهِ الْبِلَادَ وَأَعَزَّ بِهِ الْأَجْنَادَ، مَثَلُهُ كَمَثَلِ

ص: ٨٤

١- ٥٨٧. سوره رعد، آیه ٧.

٢- ٥٨٨. بحار الانوار، ج ٣٦، ص ٣١٥.

٣- ٥٨٩. بحار الانوار، ج ٩٧، ص ٣٣٢.

٤- ٥٩٠. السنن الكبرى، ج ٥، ص ١٤٩؛ مسند احمد، ج ٤٤، ص ٢٤٨.

٥- ٥٩١. بحار الانوار، ج ٤١، ص ١١٦؛ العمده، ص ٢٧٣. الكامل فی التاريخ، ج ٢، ص ٣٠١؛ مسند أحمد، ج ٣، ص ٨٦؛

المستدرک علی الصحیحین، ج ٣، ص ١٤٤؛ کنز العیال، ج ١١، ص ٦٢٠؛ تفسیر آلوسی، ج ٥، ص ٦٨؛ عقیده أهل السنّه

والجماعه، ج ١، ص ٢٨٢.

بَيْتِ اللَّهِ الْحَرَامِ يَزَارُ وَلَا- يَزُورُ، وَمِثْلُهُ كَمِثْلِ الْقَمَرِ إِذَا طَلَعَ أَضَاءَ الظُّلْمَةِ، وَمِثْلُهُ كَمِثْلِ الشَّمْسِ إِذَا طَلَعَتْ أَنْارَتِ الدُّنْيَا، وَصَيَّفَهُ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ وَمَدَحَهُ بِآيَاتِهِ وَوَصَفَ فِيهِ آثَارَهُ وَأَجْرَى مَنَازِلَهُ، فَهُوَ الْكَرِيمُ حَيًّا وَالشَّهِيدُ مَيِّتًا...»؛ (١)

«... خداوند محافل را به وسیله او زینت داده، لشکرها را به او کرامت داده، شهرها را به وسیله او پر آب نموده، و سپاهیان را به سبب او گرمی داشته است، مثل او مانند کعبه است که همه به زیارتش می روند ولی او به زیارت کسی نمی رود، مثل او مانند ماه باشد هنگامی که طلوع می کند تاریکی ها را روشن می کند، و مانند خورشید است هنگامی که بتابد همه دنیا را نورانی می کند، او کسی است که خداوند در قرآن توصیفش نموده و ستایش وی را کرده، و آثار و منازل او را بیان داشته است، او زندگی اش با بزرگواری و مرگش با شهادت است.»

۳۶۳ خَلْقُهُ خُلُقٍ يَحْيِي

خلق و خو و اخلاقش بسان اخلاق و خلق و خوی یحیی علیه السلام می باشد.

همچنین مراجعه شود به: بَهَجَتُهُ بَهَجَةً سَلِيمَانَ [۲۹۱]

۳۶۴ خَلِيفَةُ اللَّهِ

خلیفه از خلف و به معنای جانشین و قائم مقام می باشد. مقام خلیفه الله، منصبی است که خدای تعالی به امیرالمؤمنین علیه السلام داده و رسول خداصلی الله علیه وآله آن را اعلان فرموده:

«عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ خَلِيفَةُ اللَّهِ وَخَلِيفَتِي»؛ (۲)

«علی بن ابی طالب خلیفه خدا و خلیفه من است.»

خود آن حضرت نیز فرمود:

«أَنَا حُجَّةُ اللَّهِ وَأَنَا خَلِيفَةُ اللَّهِ»؛ (۳)

«من حجّت خدا و خلیفه اویم.»

و در زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَلِيفَةَ اللَّهِ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای خلیفه خدا.»

۳۶۵ خَلِيفَةُ الرَّسُولِ

جانشین رسول خداصلی الله علیه وآله. جانشین بلافصل آن حضرت است؛ چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله بارها و در مواقع مختلف تصریح فرمود:

«إِنَّ عَلِيًّا وَصِيَّيَ وَخَلِيفَتِي»؛^(۵)

«علی علیه السلام وصی و جانشین من است».

لذا در فرازی از زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَلِيفَةَ الرَّسُولِ عَلِيَّ أُمَّتِهِ»؛^(۶)

«سلام بر تو ای خلیفه و جانشین پیامبر خدا بر امت آن حضرت».

و به آن حضرت این گونه سلام می کنیم:

«السَّلَامُ عَلَيَّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيَّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَصِيِّ رَسُولِ اللَّهِ وَخَلِيفَتِهِ»؛^(۷)

ص: ۸۵

۱- ۵۹۲. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۳۸.

۲- ۵۹۳. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۲۶۳.

۳- ۵۹۴. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۴۴ و ۳۳۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۴۰. امالی صدوق، ص ۳۵.

۴- ۵۹۵. اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۰.

۵- ۵۹۶. من لا يحضره الفقيه، ج ۴، ص ۱۷۹. جامع الاحادیث، ج ۳۱، ص ۱۵۴؛ مسند أحمد، ج ۶، ص ۴۳۶.

۶- ۵۹۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۷- ۵۹۸. مصباح المتهجد، ص ۷۳۹؛ المزار، ص ۷۶؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«سلام بر امیرمؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام که وصی رسول خداصلی الله علیه وآله و جانشین وی است».

۳۶۶ خَلِيفَةُ خَيْرِ الْمُرْسَلِينَ

جانشین بهترین فرستادگان و پیامبران.

رسول خداصلی الله علیه وآله برای امیرمؤمنان علیه السلام، جانشین خود به کار برده است. آن حضرت خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«يا عَلِيُّ! أَنْتَ زَوْجُ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ وَخَلِيفَةُ خَيْرِ الْمُرْسَلِينَ»؛^(۱)

«ای علی! تو همسر بهترین زنان جهانیان و خلیفه بهترین پیامبران هستی».

۳۶۷ خَلِيلُ اللَّهِ

خلیل یعنی دوست صمیمی و نزدیک به هم. خلیل الله کسی است که فقط با خدا دوستی دارد، و این لقبی است که رسول خداصلی الله علیه وآله برای امام علی علیه السلام بیان فرمود:

«عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ خَلِيفَةُ اللَّهِ وَخَلِيفَتِي وَخَلِيلُ اللَّهِ وَخَلِيلِي»؛^(۲)

«علی علیه السلام خلیفه خدا و من است و او دوست و خلیل خدا و من است».

۳۶۸ خَلِيلُ النَّبِيِّ

دوست صمیمی و یار جانی پیامبرصلی الله علیه وآله.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله بارها و بارها امام علی علیه السلام را خلیل خود خوانده است، چنان که آن حضرت فرموده است:

«عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ خَلِيلِي وَوَزِيرِي»؛^(۳)

«علی فرزند ابوطالب، خلیل و وزیر من است».

رسول خداصلی الله علیه وآله هنگام رحلت، فرمود: خلیل و یار صمیمی مرا بگویید بیاید.

عایشه کسی را به دنبال پدر خود ابوبکر فرستاد؛ ولی پیامبر اعتنایی نکرد.

بار دیگر فرمود: اذْعُوا لِي خَلِيلِي. حفصه کسی را به دنبال پدر خود عمر فرستاد، ولی پیامبرصلی الله علیه وآله باز اعتنایی نفرمود.

بار سوم، فاطمه زهرا علیها السلام همسرش علی علیه السلام را صدا زد و پیامبر صلی الله علیه وآله او را در آغوش گرفت. (۴)

لذا در زیارت آن حضرت آمده:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى وَوَلِيِّكَ وَأَخِي نَبِيِّكَ وَوَزِيرِهِ وَحَبِيبِهِ وَخَلِيلِهِ»؛ (۵)

«خدایا درود فرست بر ولی خودت که برادر و وزیر و حیب و خلیل پیامبرت می باشد».

همچنین مراجعه شود به: أَمْرُهُ أَمْرُ الرَّسُولِ [۲۲۶]

۳۶۹ خَيْرُ الْآخِرِينَ

بهترین خلق خدا از ابتدا تا آخر. ابوذر نقل می کند: رسول خدا صلی الله علیه وآله به امیر مؤمنان علیه السلام نظر کرد و فرمود:

«هَذَا خَيْرُ الْأَوَّلِينَ وَخَيْرُ الْآخِرِينَ مِنْ أَهْلِ السَّمَاوَاتِ وَأَهْلِ الْأَرْضِينَ»؛ (۶)

ص: ۸۶

۱- ۵۹۹. بحار الانوار، ج ۲۷، ص ۶۳؛ كنز الفوائد، ج ۲، ص ۱۲؛ اليقين، ص ۲۳۶.

۲- ۶۰۰. امالی صدوق، ص ۲۰۳؛ بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۲۶۳.

۳- ۶۰۱. بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۸۶.

۴- ۶۰۲. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۲۱۵؛ اصول کافی ج ۱، ص ۲۹۶.

۵- ۶۰۳. مفاتيح الجنان، زیارت حضرت روز میلاد پیامبر صلی الله علیه وآله.

۶- ۶۰۴. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۳۱۰.

«این علی بهترین خلق خدا از ابتدا تا آخر است، از اهل آسمان ها و اهل زمین».

۳۷۰ خَيْرِ إِخْوَةِ الرَّسُولِ

بهترین برادر رسول خداصلی الله علیه وآله. از عایشه نقل شده: رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«خَيْرُ إِخْوَتِي عَلِيٌّ وَخَيْرُ أَعْمَامِي حَمْزَةُ»؛ (۱)

«بهترین برادر من علی، و بهترین عموهایم حمزه است».

۳۷۱ خَيْرِ الْأَصْحَابِ

بهترین صحابی و یار رسول خداصلی الله علیه وآله.

اصحاب و یاران پیامبرصلی الله علیه وآله (غیر از برخی منافقان و ناهلان که خود را به پیامبر نزدیک می کردند) اغلب مردانی مؤمن، بزرگ، مجاهد و مقاوم بودند و با کمک رشادت ها و مبارزات آنان بود که اسلام گسترش پیدا کرد. در بین همه آنان، علی بن ابی طالب علیه السلام برجسته ترین و بهترین صحابی رسول خداصلی الله علیه وآله بوده، و پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله نیز به آن گواهی داده است:

«خَيْرٌ مَنْ أَخْلَفَ بَعْدِي وَخَيْرٌ أَصْحَابِي عَلِيٌّ»؛ (۲)

«بهترین فردی که بعد از خود باقی می گذارم و بهترین یاوران من علی است».

۳۷۲ خَيْرِ الْأُمَّةِ

بهترین فرد امت.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلِيٌّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ خَيْرٌ هَذِهِ الْأُمَّةِ مِنْ بَعْدِي وَفَاطِمَةُ وَالْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ، فَمَنْ قَالَ غَيْرَ هَذَا فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ»؛ (۳)

«علی و فاطمه و حسن و حسین علیهم السلام بهترین افراد امت بعد از من هستند، هر که غیر از این بگوید لعنت خدا بر او باد».

همچنین مراجعه شود به: أَمْرُهُ أَمْرُ الرَّسُولِ [۲۲۶]

۳۷۳ خَيْرِ الْأَوْصِيَاءِ

علی علیه السلام نه تنها بین اصحاب رسول خداصلی الله علیه وآله بلکه از بین تمام اوصیای سایر پیامبران نیز او بهترین آنان است؛ چنان که پیامبر گواهی داده:

«عَلِيٌّ وَصِيٌّ وَهُوَ خَيْرُ الْأَوْصِيَاءِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»؛ (۴)

«علی جانشین من و بهترین جانشینان است در دنیا و آخرت».

و در جای دیگر فرمود:

«أَنَا خَيْرُ النَّبِيِّينَ وَعَلِيٌّ خَيْرُ الْأَوْصِيَاءِ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي»؛ (۵)

«من بهترین پیامبران هستم و علی بهترین اوصیا از اهل بیت من است».

همچنین فرمود:

«أَخِي خَيْرُ الْأَوْصِيَاءِ وَسِبْطِي خَيْرُ الْأَسْبَاطِ وَسَوْفَ يَخْرِجُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى مِنْ صُلْبِ الْحُسَيْنِ أُمَّةً أَبْرَارًا»؛ (۶)

«برادرم علی بهترین اوصیا و دو سبط من بهترین اسباط هستند و به زودی خداوند از صلب حسین، امامان ابرار را به دنیا خواهد آورد».

ص: ۸۷

۱- ۶۰۵. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۰؛ جامع الاحادیث، ج ۱۲، ص ۳۳۵؛ اسد الغابه، ج ۱، ص ۵۵۱.

۲- ۶۰۶. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۳۱۸؛ کفایه الاثر، ص ۹۶.

۳- ۶۰۷. بحار الانوار، ج ۲۷، ص ۲۲۸؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۷۱؛ مائه منقبه، ص ۱۲۷؛ کنز الفوائد، ج ۱، ص ۱۴۹.

۴- ۶۰۸. مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۴۷.

۵- ۶۰۹. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۲۹۵.

۶- ۶۱۰. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۲۹۳؛ کفایه الاثر، ص ۳۵.

۳۷۴ خَيْرُ الْأَوْلِيَيْنِ

بهترین پیشینیان.

همچنین مراجعه شود به: خَيْرُ الْأَخْرِيَيْنِ [۳۶۹]

۳۷۵ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ

بهترین مردم و خلق خدا.

البته پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله بهترین و برگزیده ترین تمام مخلوقات خدای تعالی است و کسی به مقام و مرتبه او نمی رسد؛ ولی بعد از او، علی بن ابی طالب علیه السلام چنین مقامی را دارد. امام باقر علیه السلام فرموده است:

«قَالَ رَسُولُ اللَّهِ مِنَ الْخَيْرِ لِعَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَا لَمْ يَقُلْ لِأَحَدٍ، قَالَ: «إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَوْلِيَّكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ» (۱)؛ فَعَلِيَ وَاللَّهِ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ»؛ (۲)

«رسول خدا صلی الله علیه وآله در مورد امیرمؤمنان، آنقدر از خیر و خوبی فرموده که درباره کس دیگری چنین نگفته است، ایشان در آیه شریفه «کسانی که ایمان آوردند و اعمال صالح انجام دادند، بهترین مخلوقات خداوند» فرمود: به خدا قسم! علی خیر البریه و بهترین مردم و خلق خدا است.»

و در جای دیگر، پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود:

«أَوْلِيَّكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ، أَنْتَ وَشِيعَتُكَ يَا عَلِيُّ»؛ (۳)

«مراد از بهترین مردم و خلق خدا (در آیه)، تو و شیعیان تو هستند ای علی!».

پس هر زمان، علی علیه السلام وارد مجلسی می شد، اصحاب پیامبر می گفتند:

«قَدْ جَاءَ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ»؛

«هر آینه بهترین مردم وارد شده است.»

۳۷۶ خَيْرُ الْبَشَرِ

بهترین بشر.

بیشتر منابع اهل سنت از عایشه و ... و نیز تمام شیعه آن را از اصحاب حضرت نقل کرده اند که رسول خدا صلی الله علیه وآله بارها فرمود:

«عَلَى خَيْرِ الْبَشَرِ مَنْ أَبِي فَقَدْ كَفَرَ»؛ (۴)

«علی علیه السلام بهترین انسان و بشر است، هر که قبول نکند، کافر است».

«عَلَى خَيْرِ الْبَشَرِ لَا يَشُكُّ فِيهِ إِلَّا كَافِرٌ»؛ (۵)

«علی بهترین انسان است که غیر از کافر کسی در او شک ندارد».

۳۷۷ خَيْرُ الْخَلْقِ

بهترین و برترین مردم.

امام علی علیه السلام بعد از رتبه رسول خدا صلی الله علیه وآله، برترین شخصیت عالم است، چنان که پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود:

«خَيْرُ الْخَلْقِ بَعْدِي وَسَيَدُهُمْ أَخِي هَذَا وَهُوَ إِمَامٌ كُلِّ مُسْلِمٍ»؛ (۶)

«بهترین خلق بعد از من و آقای آنان، این برادرم (علی) است، او که امام همه مسلمانان است».

ص: ۸۸

-
- ۱- ۶۱۱. سوره بینه، آیه ۷.
 - ۲- ۶۱۲. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۳۴۵.
 - ۳- ۶۱۳. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۳۴۵.
 - ۴- ۶۱۴. جامع الاحادیث، ج ۱۴، ص ۲۳۸؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۲۵.
 - ۵- ۶۱۵. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۳۰۶؛ عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۵۹؛ نهج الحق، ص ۳۹۵؛ کشف الیقین، ص ۲۹۱؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۶۷.
 - ۶- ۶۱۶. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۲۵۳.

همچنین در زیارت مطلقه آن حضرت آمده:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَبْدِكَ وَخَيْرِ خَلْقِكَ بَعْدَ نَبِيِّكَ»؛ (۱)

«خدایا درود فرست بر امیرمؤمنان که عبد تو و برترین خلق بعد از رسول توست».

۳۷۸ خَيْرُ الرِّجَالِ

بهترین مردان و مردمان.

بیان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله است که فرمود:

«خَيْرُ رِجَالِكُمْ عَلَى بَنِي أَبِي طَالِبٍ»؛ (۲)

«بهترین مردان شما علی علیه السلام است».

۳۷۹ خَيْرٌ مِنَ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ

حضرت در بیانی فرمود:

«الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ سَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَأَبُوهُمَا خَيْرٌ مِنْهُمَا»؛ (۳)

«حسن و حسین دو آقای جوانان اهل بهشت هستند و پدرشان بهتر از آن دو است».

۳۸۰ خَيْرٌ مَن خَلَفَ الرَّسُولَ

بهترین جانشین و یادگار پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله. بهترین کسی که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بعد از خود باقی گذاشته است. این بیان را سلمان فارسی نقل می کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

«إِنَّ أَخِي وَوَزِيرِي وَخَيْرَ مَنْ أَخْلَفَ بَعْدِي عَلَى بَنِي أَبِي طَالِبٍ»؛ (۴)

«همانا برادر و وزیر من و بهترین کسی که بعد از خود به یادگار می گذارم علی بن ابی طالب است».

۳۸۱ خَيْرٌ مِّنْ عِبَادَةِ الثَّقَلَيْنِ

اشاره دارد به اینکه عبادت علی علیه السلام از عبادت ثقلین (تمامی انس و جن) بالاتر و برتر است. چنان که پیامبر صلی الله علیه و آله در ماجرای جنگ خندق، هنگام ضربت شمشیر علی علیه السلام به فرق عمرو بن عبدود، در شأن عمل آن حضرت فرمود:

«لَضَرْبُهُ عَلَيَّ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ الثَّقَلَيْنِ»؛ (۵)

«هر آینه ضربت علی علیه السلام در جنگ خندق، بهتر و برتر از تمام عبادات جن و انس است».

۳۸۲ خَيْرِ الْمَوْلُودِ

بهترین مولود.

جابر انصاری گوید: از رسول خداصلی الله علیه وآله درباره میلاد امیرالمؤمنین علیه السلام سؤال کردم، فرمود:

«آه آه! لَقَدْ سَأَلْتَنِي عَنْ خَيْرِ مَوْلُودٍ وُلِدَ بَعْدِي عَلَى سُنَّةِ الْمَسِيحِ، إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى خَلَقَنِي وَعَلِيًّا مِنْ نُورٍ وَاحِدٍ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ الْخَلْقَ بِخَمْسِ مِائَةِ أَلْفِ عَامٍ»؛ (۶)

«آه، آه! از بهترین مولودی پرسیدی که بعد از من بر سنت مسیح خلق شده است. خداوند من و علی را از نور واحد خلق کرده، پانصد هزار سال قبل از اینکه دیگران را خلق کند».

۳۸۳ خَيْرُ النَّاسِ

رسول خداصلی الله علیه وآله درباره امام علی علیه السلام فرموده:

ص: ۸۹

-
- ۱- ۶۱۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۹۳؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۲- ۶۱۸. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۸، ص ۱۱۴.
 - ۳- ۶۱۹. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۸، ص ۷۴.
 - ۴- ۶۲۰. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۱۲؛ کشف الغمّه، ج ۱، ص ۱۵۶.
 - ۵- ۶۲۱. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۲.
 - ۶- ۶۲۲. بحارالانوار، ج ۱۵، ص ۳۱۶؛ الیقین، ص ۴۸۵؛ روضه الواعظین، ج ۱، ص ۷۷.

«إِنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ خَيْرُ النَّاسِ»؛ (۱)

«علی بن ابی طالب بهترین مردم است».

۳۸۴ خَيْرُ الْوَصِيِّينَ

بهترین جانشینان.

ملائکه و فرشتگان الهی در شب معراج، درباره امیرمؤمنان علیه السلام به پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله گفتند:

«مُحَمَّدٌ خَاتِمُ النَّبِيِّينَ وَعَلِيٌّ خَيْرُ الْوَصِيِّينَ»؛ (۲)

«محمد صلی الله علیه وآله خاتم پیامبران، و علی علیه السلام بهترین جانشینان است».

و رسول خدا صلی الله علیه وآله نیز بارها این عنوان را فرموده که: «عَلِيٌّ خَيْرُ الْوَصِيِّينَ»؛ (۳)

۳۸۵ خَيْرُهُ اللَّهُ

برگزیده و انتخاب شده خدا.

رسول خدا صلی الله علیه وآله جریان سفر معراج را تعریف فرمود تا رسید به اینجا:

«مَا مِنْ مَوْضِعٍ فِيهِ مَكْتُوبٌ: مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ إِلَّا وَفِيهِ مَكْتُوبٌ: عَلِيٌّ خَيْرُهُ اللَّهُ»؛ (۴)

«در هیچ جایی ندیدم که نوشته شده باشد محمد رسول الله، مگر اینکه دیدم در کنار آن نوشته شده است: علی خیره الله».

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَةَ اللَّهِ عَلَى الْخَلْقِ أَجْمَعِينَ»؛ (۵)

«سلام بر تو ای برگزیده خدا بر تمام خلق جهان».

۳۸۶ دَابَّةُ الْجَنَّةِ

عمرو بن الحمق نقل می کند: رسول خدا صلی الله علیه وآله با اشاره به علی علیه السلام، خطاب به من فرمود:

«يَا عَمْرُو! هَلْ رَأَيْتَ دَابَّةَ الْجَنَّةِ تَأْكُلُ الطَّعَامَ وَتَشْرِبُ الشَّرَابَ وَتَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ؟ هَذَا دَابَّةُ الْجَنَّةِ»؛ (۶)

«ای عمرو! آیا گرداننده بهشت را دیده ای که غذا بخورد و نوشیدنی بنوشد و در بازارها راه برود؟ این آفا همان گرداننده بهشت است».

مردم را به سوی خدا فرا می خواند و به دین خدا دعوت می کند.

پیامبر صلی الله علیه وآله راجع به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«إِنَّ عَلِيًّا بَابُ الْهُدَى بَعْدِي وَالِدَّاعِي إِلَى رَبِّي»؛ (۷)

«همانا علی علیه السلام بعد از من باب هدایت و دعوت گر به سوی پروردگارم می باشد».

در زیارت مربوط به آن حضرت آمده است:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى وَليِّكَ وَأَخِي نَبِيِّكَ وَوَزِيرِهِ... وَالِدَّاعِي إِلَى شَرِيْعَتِهِ»؛ (۸)

«خدایا درود فرست بر ولی خودت که برادر و وزیر پیامبرت و دعوت گر به شریعت اوست».

ص: ۹۰

-
- ۱- ۶۲۳. بحارالانوار، ج ۳۱، ص ۳۵۸؛ اعلام الوری، ص ۱۲۷؛ الارشاد، ج ۱، ص ۱۶۲. جامع الاحادیث، ج ۲۱، ص ۴۱۲؛
الجامع الكبير، ج ۱، ح ۶۶۰۵.
- ۲- ۶۲۴. بحارالانوار، ج ۱۸، ص ۳۵۴.
- ۳- ۶۲۵. عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۱۳ و ۶؛ الیقین، ص ۴۷۸؛ کفایه الاثر، ص ۷۹؛ مائه منقبه، ص ۵۷؛ قصص راوندی، ص
۱۷۳؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۳۴۳.
- ۴- ۶۲۶. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۱۴.
- ۵- ۶۲۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۷۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام.
- ۶- ۶۲۸. جامع الاحادیث، ج ۲۳، ص ۳۵۰؛ جمع الجوامع، ج ۱، ص ۲۷؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۲۶.
- ۷- ۶۲۹. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۸؛ امالی صدوق، ص ۳۱.
- ۸- ۶۳۰. مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۲۲۰؛ مصباح المتعجد، ص ۳۹۹؛ جمال الاسبوع، ص ۴۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت
امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر صلی الله علیه وآله.

۳۸۸ دَانَ بِهِ الْمَلَائِكَةُ

فرشتگان الهی به او اعتقاد دارند.

همچنین مراجعه شود به: اِتْبَاعُهُ فَضِيلَةٌ [۱۴۷]

۳۸۹ دَمُهُ دَمُ الرَّسُولِ

خونش از خون پیامبر صلی الله علیه وآله است.

امام علی علیه السلام با پیامبر خدا صلی الله علیه وآله همخون هستند، این عنوانی است که رسول اکرم صلی الله علیه وآله بارها خطاب به امام علی علیه السلام فرموده است:

«أَنْتَ أَخِي وَوَصِيِّي وَوَارِثِي، لَحْمُكَ مِنْ لَحْمِي وَدَمُكَ مِنْ دَمِي»؛ (۱)

«تو برادر، وصی و وارث من هستی، گوشت تو از گوشت من و خون تو از خون من است».

۳۹۰ الدِّيَانُ

دیان از اسمای الهی و به معنای قهار و حاکم و قاضی و جزا دهنده است. از انس بن مالک نقل شده است که رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود:

«إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ نَادَى مُنَادٍ: يَا عَلِيُّ يَا وَلِيَّ! يَا سَيِّدُ! يَا صَابِرُ! يَا دِيَانُ! يَا وَالِيَّ! يَا هَادِيَّ! يَا زَاهِدُ! يَا طَيِّبُ! يَا طَاهِرُ! مُرَّ أَنْتَ وَشِيعَتُكَ إِلَى الْجَنَّةِ بِغَيْرِ حِسَابٍ»؛ (۲)

«هنگامی که قیامت فرا برسد منادی ندا می کند: ای علی، ای ولی، ای سید، ای صابر، ای دیان، ای والی، ای هادی، ای زاهد، ای طیب، ای طاهر! خودت و شیعیانت بدون حساب وارد بهشت شوید».

۳۹۱ دِيَانُ الدِّينِ

کسی که قاضی دین است و پاداش و کیفر خوب و بدی را می دهد. از القاب امامان علیهم السلام و به خصوص امام علی علیه السلام است.

رسول خدا صلی الله علیه وآله از جانب خدای تعالی فرمود:

«عَلِيٌّ بِنُ أَبِي طَالِبٍ حُجَّتِي عَلَيَّ خَلَقِي وَدِيَانُ دِينِي»؛ (۳)

«علی بن ابی طالب حجّت من بر خلق است و نیز قاضی دین من است».

در زیارت مربوط به آن حضرت آمده است:

«وَدَيَانَ الدِّينِ بِعَدْلِكَ»؛ (۴)

«او جزا دهنده و قاضی دین است که به عدل تو قضاوت می کند».

۳۹۲ دَيَانَ هَذِهِ الْأُمَّةِ

امام صادق علیه السلام نقل می کند: رسول اکرم صلی الله علیه وآله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ دَيَانُ هَذِهِ الْأُمَّةِ وَالْمُتَوَلَّى حِسَابِهِمْ»؛ (۵)

«ای علی! تو حسابرس و قاضی و حاکم این امت و متولی و مسؤول حساب و کتاب آنان می باشی».

عبارت «عَلِيُّ دَيَانُ هَذِهِ الْأُمَّةِ» را اهل سنت نیز در کتب خود نقل کرده اند. (۶)

۳۹۳ الدِّينُ مَعَ عَلِيٍّ

رسول خدا صلی الله علیه وآله در مورد امام علی علیه السلام فرمود:

ص: ۹۱

-
- ۱- ۶۳۱. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۱۰۶؛ اقبال الاعمال، ص ۲۹۶؛ امالی صدوق، ص ۲۶۹؛ کمال الدین، ج ۱، ص ۲۴۱. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۷.
 - ۲- ۶۳۲. مائه منقبه، ص ۸۳؛ الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۲۸۲؛ مشارق انوار الیقین، ص ۹۱.
 - ۳- ۶۳۳. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۴۴.
 - ۴- ۶۳۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۷۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام.
 - ۵- ۶۳۵. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۲۷۲.
 - ۶- ۶۳۶. بحارالانوار، ج ۲۸، ص ۳۶۸.

«لَا يَزَالُ الدِّينُ مَعَ عَلِيٍّ وَعَلَيْ مَعَهُ حَتَّى يَرِدَا عَلَى الْحَوْضِ»؛ (۱)

«پیوسته دین با علی و علی با دین است تا این که هر دو در نزد حوض کوثر به نزد من آیند».

۳۹۴ دینُه سالم

در آخرین جمعه ماه شعبان، رسول خدا صلی الله علیه و آله در خطبه اش فضایل ماه رمضان را بیان می کرد، امام علی علیه السلام سؤال کرد: بهترین کار در این ماه چیست؟ پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: ورع و خودداری از گناه. پیامبر همان طور که به علی نگاه می کرد، گریه اش گرفت، امام پرسید: چه شد؟ حضرت فرمود: «روزی را می بینم که در این ماه مشغول نماز هستی و شقی ترین فرد از اولین و آخرین «فَضْرَبَكَ ضَرْبَهُ عَلِيٌّ فَرَزَنَكَ فَخَضِبَ مِنْهَا لِحْيَتَكَ»؛ با شمشیر خود بر فرق و پیشانی تو ضربتی می زند که محاسن و ریش تو از خون فرق سرت خضاب و رنگین می شود».

امام علی علیه السلام پرسید:

«يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَذَلِكَ فِي سَلَامِهِ مِنْ دِينِي؟»؛

«آیا در آن هنگام دین من سالم است؟»

حضرت فرمود: «فِي سَلَامِهِ مِنْ دِينِكَ»؛

«آری دین تو سالم است».

«مَنْ قَتَلَكَ فَقَدْ قَتَلَنِي وَمَنْ أَبْغَضَكَ فَقَدْ أَبْغَضَنِي وَمَنْ سَبَّكَ فَقَدْ سَبَّنِي لِأَنَّكَ مِنِّي كَنَفْسِي...»؛ (۲)

«هر که تو را بکشد مرا کشته است، هر که با تو دشمنی کند با من دشمنی کرده و هر که به تو دشنام دهد مرا دشنام داده است».

۳۹۵ الذائد

دفاع از چیزی و طرد و راندن اجنبی از آن. در فرازی از زیارت مطلقه آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ذَائِدًا عَنِ الْحَوْضِ أَعْدَاءَ اللَّهِ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای آقایی که دشمنان خدا را از حوض کوثر دور می کنی».

و این عنوان از حدیثی گرفته شده که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به ام سلمه فرمود:

«إِسْمَعِي وَاشْهَدِي هَذَا عَلِيٌّ بِنُ أَبِي طَالِبٍ وَصِيبِي وَخَلِيفَتِي مِنْ بَعْدِي وَقَاضِي عِدَاتِي وَالذَائِدُ عَنِ حَوْضِي»؛ (۴)

«ای امّ سلمه! بشنو و شاهد باش که این علی جانشین و خلیفه بعد از من است که وعده های مرا انجام می دهد و از حوض من دفاع می کند».

۳۹۶ الذّآبُ

کسی که از خانواده و قوم خود به سختی دفاع و پشتیبانی می کند، لقبی است که رسول خداصلی الله علیه وآله برای امام علی علیه السلام به کار برده؛ از جمله در روز فتح خیبر به ایشان فرمود:

ص: ۹۲

۱- ۶۳۷. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۲، ص ۲۳۷.

۲- ۶۳۸. بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۱۹۰؛ عیون اخبار الرضا، ج ۱، ص ۲۹۷؛ وسائل الشیعه، ج ۱۰، ص ۳۳؛ روضهالواعظین، ج ۲، ص ۳۴۵؛ امالی صدوق، ص ۹۳؛ اقبال الاعمال ص ۲

۳- ۶۳۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۴.

۴- ۶۴۰. بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۲۲۱؛ معانی الاخبار، ص ۲۰۴. مسند احمد، ج ۶، ص ۳۲۳؛ مختصر تاریخ دمشق، ج ۵، ص ۴۰۴؛ المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۳۰؛ جامع الاحادیث، ج ۲۰، ص ۳۶۸.

«أَنْتَ الْآخِذُ بِسُنَّتِي وَالذَّآبُ عَنْ مِلَّتِي»؛ (۱)

«ای علی! تو سنت مرا اخذ و نگه داری می کنی و از دین و ملت من دفاع می نمایی».

و امام هادی علیه السلام نیز در زیارت روز عید غدیر به آن حضرت خطاب می کند:

«وَأَنْتَ وَلِيُّ اللَّهِ وَأَخُو رَسُولِهِ، وَالذَّآبُ عَنْ دِينِهِ»؛ (۲)

«تو ولی خدا و برادر رسول خدایی و از دین او دفاع می نمایی».

۳۹۷ الذُّبُرُ الْغَبُورُ

فردی که با دشمنان خشن و سخت بوده و بسیار غیرتمند است.

همچنین مراجعه شود به: الْبَطْلُ الْجَسُورُ [۲۸۱]

۳۹۸ ذُخْرُ الرَّسُولِ

گنجینه و ذخیره پیامبر صلی الله علیه و آله.

گویند: رسول خدا صلی الله علیه و آله پس از ولادت علی علیه السلام، علاقه شدیدی به وی داشت و حتی به مادرش می فرمود: گهواره او را نزدیک رختخواب من بگذار. و در تربیت و شست و شوی او کمک می کرد، موقع خواب او را تکان می داد و بر سینه خود می گذاشت و می فرمود:

«هَذَا أَخِي وَوَلِيِّ وَنَاصِرِي وَصَفِيِّ وَذُخْرِي وَكَهْفِي وَظَهْرِي وَظَهْرِي وَوَصِي وَرَوْحِ كَرِيمَتِي وَأَمِينِي عَلَى وَصِيَّتِي وَخَلِيفَتِي»؛ (۳)

«این، برادر، ولی و ناصر من است، او برگزیده و ذخیره و پناه و پشتیبان من است، او جانشین و همسر دخترم می باشد، او امانت دار وصیتم و خلیفه من است».

۳۹۹ ذُرِّيَّةُ النَّبِيِّ فِي صَلْبِهِ

امام صادق علیه السلام به نقل از پیامبر صلی الله علیه و آله می فرماید:

«إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى جَعَلَ ذُرِّيَّةَ كُلِّ نَبِيٍّ فِي صَلْبِهِ، وَجَعَلَ ذُرِّيَّتِي فِي صَلْبِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ مَعَ فَاطِمَةَ ابْنَتِي»؛ (۴)

«خداوند متعال ذریه هر پیامبری را در صلب خودش قرار داد و ذریه مرا در صلب علی بن ابی طالب و دخترم فاطمه قرار داد».

۴۰۰ ذِكْرُ عَلِيٍّ عِبَادَةً

یادآوری نام و یاد او، عبادت خدا به حساب می آید.

ابن عباس نقل کرده که رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«ذِكْرُ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ عِبَادَةٌ وَذِكْرِي عِبَادَةٌ وَذِكْرُ عَلِيٍّ عِبَادَةٌ وَذِكْرُ الْأَئِمَّةِ مِنْ وُلْدِهِ عِبَادَةٌ»؛(۵)

«ذکر خدای متعال عبادت است، ذکر من عبادت است، ذکر علی علیه السلام عبادت است و ذکر امامان از فرزندان وی نیز عبادت است».

از عایشه همسر پیامبرصلی الله علیه وآله نیز این حدیث نقل شده است.(۶)

ص: ۹۳

-
- ۱- ۶۴۱. بحارالانوار، ج ۲۸، ص ۴۵.
 - ۲- ۶۴۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۹۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۳- ۶۴۳. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۹؛ کشف الیقین، ص ۶۷؛ نهج الحق، ص ۲۳۲.
 - ۴- ۶۴۴. بحارالانوار، ج ۲۳، ص ۱۴۴؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۵۳؛ کشف الیقین، ص ۴۲۰؛ الفضائل، ص ۱۵۴. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۱.
 - ۵- ۶۴۵. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۷۰؛ الاختصاص، ص ۲۲۳.
 - ۶- ۶۴۶. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۰۲؛ العمده، ص ۳۶۵؛ کشف الیقین، ص ۴۴۹. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۱.

۴۰۱ ذُو الْقَرْنَيْنِ

ذوالقرنین لقب عبدالله بن ضحاک بن معد، یکی از مؤمنان و صالحان و دانشمندان روزگار بوده؛ ولی پیامبر نبود. (۱)

رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده است:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ نَذِيرُ أُمَّتِي وَأَنْتَ رَبِّهَا وَأَنْتَ صَاحِبُ حَوْضِي وَأَنْتَ سَاقِيهَا وَأَنْتَ يَا عَلِيُّ ذُو قَرْنَيْهَا»؛ (۲)

«ای علی! تو انذاردهنده امت من، تو پرورش دهنده امت من، تو صاحب حوض کوثر و ساقی آن و تو ای علی! ذوالقرنین این امت هستی».

در وجه تسمیه آن برای امیرمؤمنان علیه السلام گفته شده: چون دو بار به فرق آن جناب ضربت خورده: یکی روز خندق و یکی شب نوزدهم ماه رمضان.

و نیز گفته شده: چون دارای شمشیر دو لبه بوده است. یا اینکه بر آن سیطره و تسلط دارد.

۴۰۲ ذُو قَرْنَى الْجَنَّةِ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود:

«يَا عَلِيُّ! إِنَّ لَكَ كَنْزاً (بَيْتاً) فِي الْجَنَّةِ وَأَنْتَ ذُو قَرْنَيْهَا»؛ (۳)

«ای علی! برای تو در بهشت، خانه و گنجی است و تو ذوالقرنین آن و صاحب دو طرف آن هستی».

۴۰۳ رَأْسُ الدِّينِ

جابر انصاری می گوید: از رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد امیرمؤمنان علیه السلام پرسیدم، حضرت ضمن تعریف و تمجید مفصل از ایشان، جریان شب ولادت را توضیح دادند که به ابوطالب چنین تبریک گفته شد:

«هُوَ إِمَامُ الْمُتَّقِينَ وَنَاصِرُ الدِّينِ وَقَامِعُ الْمُشْرِكِينَ وَغَيْطُ الْمُنَافِقِينَ وَزَيْنُ الْعَابِدِينَ وَوَصِي رَسُولِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، إِمَامٌ هُدَى وَنَجْمٌ عَلَا وَمُضْبَاحٌ دُجَى وَمُبِيدُ الشَّرِكِ وَالشُّبُهَاتِ، وَهُوَ نَفْسُ الْيَقِينِ وَرَأْسُ الدِّينِ»؛ (۴)

«او پیشوای پرهیزکاران و یاری دهنده دین خداست، او درهم کوبنده مشرکان و به خشم آورنده منافقان است، او زینت عبادت کنندگان و جانشین رسول پروردگار جهانیان، امام هدایت، ستاره ای برجسته، چراغ تاریکی ها و نابود کننده شرک و شبهات، او حقیقت یقین و سرآغاز دین است».

۴۰۴ الرِّزَادُ عَلَيْهِ زَاهِقٌ

از رسول خدا صلی الله علیه وآله نقل شده که فرمود:

«الْمُخَالِفُ لِعَلِيٍّ بَعِيدِي كَافِرٌ، وَالشَّائِكُ بِهِ مُشْرِكٌ مُغَادِرٌ، وَالْمُحِبُّ لَهُ مُؤْمِنٌ صَادِقٌ، وَالْمُبْغِضُ لَهُ مُنَافِقٌ، وَالْمُحَارِبُ لَهُ مَارِقٌ، وَالزَّادُ عَلَيْهِ زَاهِقٌ، وَالْمُقْتَفَى لِأَثَرِهِ لَاحِقٌ»؛ (۵)

«هر که بعد از من با علی مخالفت کند کافر است، هر که در او شک کند مشرک خائن است، دوستدار او مؤمن واقعی، و دشمن او منافق است. هر که با

ص: ۹۴

۱- ۶۴۷. بحار الانوار، ج ۱۰، ص ۱۲۴؛ و ج ۱۲، ص ۳۶؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۲۹۶.

۲- ۶۴۸. بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۳۱۲.

۳- ۶۴۹. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۴۱؛ معانی الاخبار، ص ۲۰۵؛ العمده، ص ۲۶۵. المستدرک علی الصحیحین، ج ۱۳، ص ۱۳۳؛ مسند احمد، ج ۳، ص ۳۰۸؛ المعجم الاوسط، ج ۱، ص ۲۰۹.

۴- ۶۵۰. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۸۷؛ روضه الواعظین، ج ۱، ص ۷۹.

۵- ۶۵۱. بحار الانوار ج ۲۷ ص ۲۲۶؛ مشارق انوار الیقین ص ۷ و ۸.

او جنگ کند از دین خارج شده. هر که حکم او را رد کند نابود می شود. و هر که پیروی او نماید، به حقیقت ملحق شده است.»

۴۰۵ راعی الأُمّة

راعی در لغت، نگهبان و محافظ و مراقب و مراعات کننده است، به چوپان نیز "راعی" گویند؛ چون مراقب و محافظ گوسفندان است.

امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: رسول خداصلی الله علیه وآله به من فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنَا وَأَنْتَ رَاعِيَا هَذِهِ الْأُمَّةِ فَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ ضَلَّ عَنَّا»؛(۱)

«ای علی! من و تو دو نگهبان و مراقب این امت هستیم، پس هر که از ما گمراه شود لعنت خدا بر او باد.»

۴۰۶ رایه الهدى

علامت و پرچم هدایت. رایه از رؤیت به معنای دیدن؛ یعنی علامتی که دیگران او را ببینند و به او اقتدا کنند تا هدایت شوند.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله می فرماید: خدای تعالی در شب معراج درباره امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«عَلِيَّ رَايَةُ الْهُدَى وَإِمَامُ الْأَبْرَارِ وَقَاتِلُ الْفُجَّارِ»؛(۲)

«علی علیه السلام پرچم هدایت و پیشوای نیکان و کشنده فاجران است.»

۴۰۷ الرّبّانی

خداشناس. به کسی گویند که خدای تعالی را زیاد پرستش می کند.

گفته شده: ربّانی را هنگامی به کار می برند که بخواهند علم خداشناسی را به کسی اختصاص دهند. ربّانی؛ یعنی کسی که تمسک شدید به دین خدا و طاعت او دارد.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده است:

«عَلِيَّ رَبَّانِي هَذِهِ الْأُمَّةُ»؛(۳)

«علی بالاترین خداشناس این امت است.»

۴۰۸ رَبُّ الْأَرْضِ

پرورش دهنده زمین. رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد امام علی علیه السلام فرمود:

«لَا يُرْتَابُ فِيهِ إِلَّا مُشْرِكٌ، وَهُوَ رَبُّ الْأَرْضِ وَسَكَنِيهَا وَكَلِمَةُ التَّقْوَى؛ (۴)»

«در مورد فضایل علی علیه السلام، کسی جز مشرک شک نمی کند، او پرورش دهنده ساکنان زمین است، و او کلمه تقوی است.»

۴۰۹ رَدَاةُ اللَّهِ الْفَهْمَ

خداوند لباس و ردای فهم و دانش را بر او پوشانده است.

همچنین مراجعه شود به: *إِتْبَاعُهُ فَضِيلَةٌ* [۱۴۷]

۴۱۰ رَزُّ الْأَرْضِ

رز؛ میخ و پایه و استوانه و چیزی است که اشیا را با آن به زمین می چسبانند و میخکوب می کنند.

ص: ۹۵

۱- ۶۵۲. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۶؛ معانی الاخبار، ص ۱۱۸.

۲- ۶۵۳. بحار الانوار، ج ۱۸، ص ۳۹۲؛ امالی صدوق، ص ۵۶۵. حلیه الاولیاء، ج ۱، ص ۶۷؛ فیض القدیر، ج ۳، ص ۶۰؛ مختصر تاریخ دمشق، ج ۵، ص ۳۹۷.

۳- ۶۵۴. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۱۶۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۴۶.

۴- ۶۵۵. مشارق انوار الیقین، ص ۳۵۷.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده است:

إِنِّي وَأَحَدَ عَشَرَ مِنْ وُلْدِي وَأَنْتَ يَا عَلِيُّ! رَزُّ الْأَرْضِ (۱) - أَعْنَى أَوْتَارُهَا وَجِبَالُهَا - بِنَا أَوْتَدَ اللَّهُ الْأَرْضَ أَنْ تَسِيخَ بِأَهْلِهَا، فَإِذَا ذَهَبَ
الْإِثْنَاعَشَرَ مِنْ وُلْدِي سَاخَتِ الْأَرْضُ بِأَهْلِهَا وَلَمْ يَنْظُرُوا؛ (۲)

«من و یازده نفر از فرزندان من و تو ای علی! پایه و میخ های زمین هستیم؛ لذا به سبب ماست که خدا زمین را میخکوب و محکم نموده است تا اهل آن نابود نشوند. پس هرگاه این دوازده نفر از فرزندان من بروند، زمین اهلش را نابود می کند و به کسی هم مهلت داده نمی شود.»

۴۱۱ رِضَاهُ حُكْمٌ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله می فرماید: در شب معراج خداوند متعال به من فرمود: سلام مرا به علی برسان و به او بگو:

«إِنَّ غَضَبَهُ عِزٌّ وَرِضَاهُ حُكْمٌ»؛ (۳)

«همانا خشم و غضب او سخت و گران است و رضایت او همان حکم خداست.»

۴۱۲ رَفِيقُ الرَّسُولِ

رفیق از رفیق و مدارا و همراهی، در دنیا و آخرت همیشه همراه رسول خداصلی الله علیه وآله است که در درجه اول، مخصوص امیر مؤمنان علیه السلام است.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله به حضرت علی علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ مَعِيَ فِي قَصْرِى فِي الْجَنَّةِ مَعَ فَاطِمَةَ بِنْتِى، وَهِيَ زَوْجَتُكَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَنْتَ رَفِيقِى»؛ (۴)

«ای علی! تو در بهشت در قصر من و همراه من، و همراه دخترم فاطمه هستی، او در دنیا و آخرت همسر توست و تو رفیق و همراه من هستی.»

همچنین مراجعه شود به: جُنَّةُ الرَّسُولِ [۳۰۴]

۴۱۳ رُكْنُ اللَّهِ

رکن؛ پشتیبان، پایه و اساس هر چیزی.

رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ دَيَانُ هَذِهِ الْأُمَّةِ وَالْمُتَوَلَّى حِسَابِهِمْ وَأَنْتَ رُكْنُ اللَّهِ الْأَعْظَمِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»؛ (۵)

«ای علی! تو قاضی این امت هستی که حساب امت را رسیدگی می کنی تو از ارکان بزرگ الهی در روز قیامت هستی».

۴۱۴ رُكْنُ الْأَرْضِ

رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد امام علی علیه السلام فرمود:

«وَهُوَ نُورُ الْأَرْضِ وَرُكْنُهَا»؛(۶)

«علی علیه السلام نور و پشتوانه زمین است».

۴۱۵ الرُّكْنُ الْأَكْبَرُ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ عِلْمُ اللَّهِ بَعْدِي الْأَكْبَرُ فِي الْأَرْضِ وَأَنْتَ الرُّكْنُ الْأَكْبَرُ فِي الْقِيَامَةِ»؛(۷)

«ای علی! تو بعد از من در زمین، بزرگ ترین پرچم افرشته خدا هستی و در روز قیامت نیز رکن اکبر خدا می باشی».

ص: ۹۶

-
- ۱- ۶۵۶. در برخی منابع «زرّ» آمده است: کافی، ج ۱، ص ۵۳۴.
 - ۲- ۶۵۷. بحارالانوار ج ۳۶، ص ۲۵۹. عمدہالقاری ج ۲۴ ص ۳۳۴.
 - ۳- ۶۵۸. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۳۲۴؛ تأویل الایات، ص ۶۰۴.
 - ۴- ۶۵۹. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۷۲؛ تفسیر فرات، ص ۲۲۶. جامع الاحادیث، ج ۳۱، ص ۱۵۷.
 - ۵- ۶۶۰. بحارالانوار ج ۲۴ ص ۲۷۲؛ مشارق انوارالیقین ص ۳۳۵.
 - ۶- ۶۶۱. بحارالانوار، ج ۲۳، ص ۳۲۰؛ تأویل الایات، ص ۶۶۳.
 - ۷- ۶۶۲. بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۱۴۷.

۴۱۶ رُكْنُ الْإِيمَانِ

حضرت در بیانی فرمود:

«يا عَلِيَّ! أَنْتَ رُكْنُ الْإِيمَانِ وَعَمُودُ الدِّينِ»؛

«ای علی! تو رکن مهم ایمان و پایه خیمه دین هستی».

۴۱۷ رُوحُ اللَّهِ

نیزه و تیر غیب خدای تعالی.

همچنین مراجعه شود به: **الْإِمَامُ الْأَزْهَرُ [۲۰۷]**

۴۱۸ رُوحُهُ زَوْجُ الرَّسُولِ

روح و جاننش، همان روح و جان رسول خداصلی الله علیه وآله است، و این از جمله فضایل ویژه امام علی علیه السلام است.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله درباره امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«يا عَلِيَّ! رُوحُكَ مِنْ رُوحِي»؛^(۱)

«ای علی! روح و جان تو از روح و جان من است».

۴۱۹ الزَّاهِدُ

نسبت به دنیا و امور مادی آن بسیار بی اعتنا و بی علاقه باشد.

همچنین مراجعه شود به: **الدِّيَانُ [۳۹۰]**

۴۲۰ زَوْجُ ابْنِهِ الرَّسُولِ

علی علیه السلام همسر یگانه دختر و یادگار رسول خداصلی الله علیه وآله در دنیا و آخرت است؛ چنان که پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلِيٌّ مِنِّي وَأَنَا مِنْ عَلِيٍّ، وَهُوَ زَوْجُ ابْنَتِي»؛^(۲)

«علی علیه السلام از من است و من از علی علیه السلام هستم و او همسر دخترم می باشد».

در زیارت به آن حضرت سلام می دهیم:

«السَّلَامُ عَلَى أَحَى رَسُولِ اللَّهِ وَابْنِ عَمِّهِ وَزَوْجِ ابْنَتِهِ»؛ (۳)

«سلام بر برادر رسول خدا و پسرعمویش و همسر دخترش».

۴۲۱ زُهْدُهُ زُهْدُ أَيُّوبَ

زهد و بی اعتنائی امام علی علیه السلام به دنیا، مانند زهد حضرت ایوب علیه السلام است.

همچنین مراجعه شود به: بَهَجَّتُهُ بَهَجَهُ سُلَيْمَانَ [۲۹۱]

۴۲۲ زَهْرُهُ الْجَنَّةِ

درخشنده و نورافشان. بهشت روشنایی خود را از نور جمال علی علیه السلام می گیرد؛ چنان که رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلَى يَزْهَرُ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ كَكَوْكَبِ الصُّبْحِ لِأَهْلِ الدُّنْيَا»؛ (۴)

«علی علیه السلام برای بهشتیان چنان می درخشد که ستاره صبح برای اهل دنیا».

۴۲۳ زَيْنَةُ الْمَجَالِسِ

از عایشه نقل شده که پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود:

«زَيْنُوا مَجَالِسَكُمْ بِذِكْرِ عَلِيٍّ»؛ (۵)

«مجالس خود را به ذکر علی علیه السلام زینت بخشید».

ص: ۹۷

۱- ۶۶۳. بحار الانوار، ج ۲۳، ص ۱۲۶؛ مشکاه الانوار، ص ۸۰؛ کمال الدین، ج ۱، ص ۲۴۱.

۲- ۶۶۴. بحار الانوار ج ۳۶، ص ۳۰۱؛ کمال الدین، ج ۱، ص ۲۵۷.

۳- ۶۶۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۶۶۶. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۷۶؛ المناقب، ج ۳، ص ۲۳۸؛ العمده، ص ۳۶۳. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۴؛ الفردوس دیلمی، ج ۳، ص ۶۳.

۵- ۶۶۷. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۲۰۰؛ کشف الیقین، ص ۴۵۰؛ بشاره المصطفی، ص ۶۰.

۴۲۴ زَيْنَةُ الْمُحَافِلِ

در هر مجلسی و محفلی باشد یا ذکرى از او شود، زینت آن محفل خواهد بود.

همچنین مراجعه شود به: حَضْبُ الْبِلَادِ [۳۶۲]

۴۲۵ زَيْنَةُ اللَّهِ بِالزُّهْدِ

رسول اکرم صلی الله علیه و آله به امام علی علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَدْ زَيْنَكَ بِزَيْنِهِ لَمْ تَزَيْنِ الْعِبَادَ بِزَيْنِهِ أَحَبَّ إِلَيَّ اللَّهُ تَعَالَى مِنْهَا، وَهِيَ زَيْنَةُ الْأَبْرَارِ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، الزُّهْدُ فِي الدُّنْيَا»؛ (۱)

«ای علی! خداوند متعال تو را به چیزی زینت داده که تاکنون کسی را به آن زینت نداده است که محبوب تر نزد خدا باشد، و آن زینت ابرار است که زهد در دنیا می باشد».

۴۲۶ السَّابِقُ

از دیگران جلو رفته و سبقت گرفته است.

اکثر محدثان از ابن عباس نقل کرده اند که «سابق هذه الأمة» امیرالمؤمنین است. (۲)

خود حضرت نیز فرمود:

«أَنَا صِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ وَالسَّابِقُ إِلَيَّ الْإِسْلَامُ»؛ (۳)

«من نزدیک ترین فرد به رسول خدا و پیش قدم در اسلام هستم».

۴۲۷ سَابُهُ سَابُ الرَّسُولِ

از جهت قرابت و نزدیکی به رسول خدا صلی الله علیه و آله در درجه ای است که هرکس به او بد بگوید یا او را دشنام دهد، گویا به پیامبر دشنام داده است، چنان که آن حضرت فرمود:

«مَنْ سَبَّ عَلِيًّا فَقَدْ سَبَّنِي، وَمَنْ سَبَّنِي فَقَدْ سَبَّ اللَّهَ»؛ (۴)

«هرکس علی علیه السلام را دشنام دهد، هرآینه مرا دشنام داده است. و هرکس مرا دشنام دهد، هرآینه خدای تعالی را دشنام داده است».

همچنین مراجعه شود به: دِينُهُ سَالِمٌ [۳۹۴]

آب رسان؛ کسی که به دیگران نوشیدنی و آب می دهد.

به تصریح رسول خداصلی الله علیه وآله امام علی علیه السلام ساقی حوض کوثر می باشد.

از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله روایت شده که فرمود:

«أَنَا وَارِدُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ وَأَنْتَ يَا عَلِيُّ السَّاقِي»؛ (۵)

«من بر سر حوض کوثر بر شما وارد می شوم و تو ای علی ساقی آن هستی».

در تفسیر آیه شریفه «وَسَقِيَهُمْ رَبُّهُمْ» (۶) نیز گفته شده که مراد علی بن ابی طالب علیه السلام است. (۷)

ص: ۹۸

۱- ۶۶۸. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۲۹۷؛ امالی طوسی، ج ۱۸۱؛ موسوعه امام علی، ج ۹، ص ۱۶۰؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۱۷۰.

کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۲۶؛ جامع الاحادیث، ج ۸، ص ۶۶.

۲- ۶۶۹. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۲۲۸؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۵؛ نهج الحق، ص ۱۸۱؛ شواهد التنزیل ج ۲، ص ۲۹۱.

۳- ۶۷۰. غرر الحکم، حدیث ۳۷۵۴.

۴- ۶۷۱. سنن نسائی، ج ۵، ص ۱۳۳؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۲؛ اتحاف الخیره، ج ۷، ص ۲۰۲.

۵- ۶۷۲. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۲۷۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۱۵۲ و ۲۹۲؛ الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۱۵۰؛ العدد

القویه ص ۸۸؛ الطرائف ج ۱، ص ۱۷۳؛ مائهمنقبه ص ۲۳.

۶- ۶۷۳. سوره انسان، آیه ۲۱.

۷- ۶۷۴. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۲۱۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۶۲.

۴۲۹ سامع الوحی

وحی خدا را می شنود.

مطابق حدیث متواتری که در بسیاری از کتب حدیثی آمده: رسول خداصلی الله علیه وآله در جریان آغاز نزول وحی که امیر مؤمنان علیه السلام نیز در کنار ایشان حضور داشت، فرمود:

«إِنَّكَ تَرَى مَا أَرَى وَتَسْمَعُ مَا أَسْمَعُ إِلَّا أَنَّكَ لَسْتَ بِنَبِيٍّ وَلَكِنَّكَ لَوْزِيرٌ وَإِنَّكَ لَعَلَى خَيْرٍ»؛ (۱)

«آنچه من می بینم تو هم می بینی و هر چه من می شنوم تو هم می شنوی، تو فقط پیامبر نیستی، لکن وزیر پیامبری و تو بر مسیر خیر و طریق سعادت قرار داری».

۴۳۰ سَبِيلُ الْجَنَّةِ

راه رسیدن به بهشت، در پیروی از علی علیه السلام است. پیامبر خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! إِنَّكَ لَسَبِيلُ الْجَنَّةِ وَرَأْيُهُ الْهُدَى وَعَلَمُ الْحَقِّ وَإِمَامٌ مَنْ آمَنَ بِي وَوَلِيَ مَنْ تَوَلَّانِي»؛ (۲)

«ای علی! همانا تو راه بهشت و پرچم هدایت و نشانه حق هستی، تو امام مؤمنان به من و ولی هر کسی می باشی که ولایت مرا قبول دارد».

۴۳۱ سِرُّهُ سِرُّ الرَّسُولِ

رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«إِنَّ حَرْبَكَ حَرْبِي وَسَلْمَكَ سَلْمِي وَأَنَّ سِرَّكَ سِرِّي وَعَلاَنِيتُكَ عَلاَنِيتِي»؛ (۳)

«ای علی! جنگ تو جنگ من است و صلح تو صلح من می باشد، راز و سرّ تو راز و سرّ من است و آشکار تو آشکار من است».

۴۳۲ سَفِينَةُ النَّجَاهِ

کشتی نجات بشریت. رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد مقام امام علی علیه السلام فرمود:

«مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَرْكَبَ سَفِينَةَ النَّجَاهِ فَلْيُوالِ عَلِيًّا بَعْدِي»؛ (۴)

«هر که دوست دارد بر کشتی نجات سوار شود باید ولایت علی را بعد از من بپذیرد».

و در جای دیگر رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«لِكُلِّ أُمَّةٍ صِدِّيقٌ وَفَارُوقٌ، وَصِدِّيقُ هَذِهِ الْأُمَّةِ وَفَارُوقُهَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ. إِنَّ عَلِيًّا سَفِينَةُ نَجَاتِهَا وَبَابُ حِطَّتِهَا»؛ (۵)

«برای هر امتی صدیق و فاروقی است و صدیق و فاروق این امت علی بن ابی طالب است، همانا علی کشتی نجات و درگاه مغفرت است».

خود امیرالمؤمنین علیه السلام نیز فرمود:

«أَنَا بَابُ الْمَقَامِ... وَسَفِينَةُ النَّجَاهِ، مَنْ رَكِبَهَا نَجَى وَمَنْ تَخَلَّفَ عَنْهَا غَرِقَ»؛ (۶)

«من باب المقام و کشتی نجات هستم که هر که بر آن سوار شود نجات می یابد و هر که از آن تخلف کند غرق می شود».

و در زیارت آن حضرت می خوانیم:

ص: ۹۹

۱- ۶۷۵. نهج البلاغه، خطبه ۱۹۲؛ مشارق انوار الیقین، ص ۵۲.

۲- ۶۷۶. موسوعه امام علی علیه السلام ج ۲، ص ۱۹۲.

۳- ۶۷۷. امالی صدوق، مجلس ۲۱، حدیث ۱.

۴- ۶۷۸. کمال الدین، ج ۱، ص ۲۶۰؛ عیون اخبار الرضا، ج ۱، ص ۲۹۲؛ کشف الغمّه، ج ۲، ص ۲۹۵.

۵- ۶۷۹. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۱۱۲؛ عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۱۳؛ امالی صدوق، ص ۳۱.

۶- ۶۸۰. مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۱۸.

«أَشْهَدُ أَنَّكَ وَالْأَيْمَةُ مِنْ وُلْدِكَ سَفِينَةُ النَّجَاهِ وَدَعَائِمُ الْأَوْتَادِ»؛ (۱)

«گواهی می دهم که تو و امامان از فرزندان تو کشتی نجات و پایه های محکم دین هستی».

۴۳۳ سَلْمُهُ سَلَامُ اللَّهِ

سلم به معنای سلامت و سازش است؛ صلح و سازش امام علی علیه السلام همان صلح و سازش خدای تعالی است.

همچنین مراجعه شود به: اِتْبَاعُهُ فَرِيضَةُ اللَّهِ [۱۴۶]

۴۳۴ سَلْمُهُ سَلَامُ الرَّسُولِ

سلم به معنای سلامت و سازش است؛ یعنی جایگاه امیرالمؤمنین علیه السلام عین همان جایگاه رسول خدا است، هر که با علی صلح و سازش داشته باشد، گویا با پیامبر صلی الله علیه و آله سازش نموده است، و این را رسول خدا صلی الله علیه و آله بارها فرموده و موافق و مخالف نیز نقل کرده اند:

«يَا عَلِيُّ! حَرْبُكَ حَرْبِي وَسَلْمُكَ سَلَمِي»؛ (۲)

«ای علی! جنگ تو جنگ من است و سازش تو سازش من است».

۴۳۵ سَوْتُ عَذَابِ اللَّهِ

او چوب و شلاق خدای تعالی بر گردن مشرکان و ظالمان است.

همچنین مراجعه شود به: بَطْشَةُ اللَّهِ [۲۸۰]

۴۳۶ السَّيِّدُ

آقا و سرور و بزرگ هر قوم و جمعیت.

همچنین مراجعه شود به: الدِّيَانُ [۳۹۰]

۴۳۷ سَيِّدُ الْآخِرَةِ

بزرگ و سرور در روز قیامت.

رسول خدا صلی الله علیه و آله درباره علی علیه السلام فرموده است:

«فَوَاللَّهِ! إِنَّهُ سَيِّدٌ فِي الدُّنْيَا وَسَيِّدٌ فِي الْآخِرَةِ»؛ (۳)

«به خدا قسم! علی علیه السلام آقای در دنیا و آقای در آخرت است».

و در جای دیگر، خطاب به ایشان فرمود:

«أَنْتَ سَيِّدٌ فِي الدُّنْيَا وَسَيِّدٌ فِي الْآخِرَةِ»؛^(۴)

«تو در دنیا و آخرت سرور و بزرگ هستی».

۴۳۸ سَيِّدُ الْأَوْصِيَاءِ

آقا و بزرگ جانشینان.

این لقب و فضیلتی است که رسول خداصلی الله علیه و آله برای امیرمؤمنان بیان فرموده است:

«أَنَا سَيِّدُ الْأَنْبِيَاءِ وَأَنْتَ سَيِّدُ الْأَوْصِيَاءِ»؛^(۵)

«من آقا و سرور پیامبران هستم و تو نیز سرور جانشینان».

پیامبرصلی الله علیه و آله نیز هیچ گاه از جانب خود چیزی نمی گوید و هرچه می فرماید از جانب خدا است، این مطلب را نیز جبرئیل از جانب خدا ابلاغ نمود:

«يَا مُحَمَّدُ! إِنَّ اللَّهَ جَعَلَكَ سَيِّدَ الْأَنْبِيَاءِ وَجَعَلَ عَلِيًّا سَيِّدَ الْأَوْصِيَاءِ»؛^(۶)

ص: ۱۰۰

۱- ۶۸۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۲.

۲- ۶۸۲. مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۲۱۷؛ کنز الفوائد، ج ۲، ص ۱۷۸؛ کفایه الاثر، ص ۱۵۶؛ کشف الیقین، ص ۴۳۰.

۳- ۶۸۳. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۹۹؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۳۱۹.

۴- ۶۸۴. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۱۳؛ العمده، ص ۲۶۸؛ کشف الیقین، ص ۳۰۲؛ بشاره المصطفی، ص ۱۴۶.

۵- ۶۸۵. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۳۷؛ کفایه الاثر، ص ۱۵۶.

۶- ۶۸۶. الیقین، ص ۲۲۷.

«ای محمّد! همانا خداوند تو را سید پیامبران و علی را سید اوصیاء قرار داده است.»

و در زیارت آن حضرت آمده:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَبْدِكَ الْمُرْتَضَى وَسَيِّدِ الْأَوْصِيَاءِ؛

«خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و نیز درود فرست بر امیر مؤمنان که بنده پسندیده تو و آقای جانشینان است.»

۴۳۹ سید اهل الجنّه

سرور بهشتیان، آقا و رهبر اهل بهشت.

رسول خداصلی الله علیه و آله در بیانی فرمود:

«نَحْنُ وُلْدُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، سَادَةُ أَهْلِ الْجَنَّةِ: أَنَا وَحَمْزُهُ وَجَعْفَرُ وَعَلِيٌّ وَالْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ وَالْمَهْدِيُّ»؛^(۱)

«ما فرزندان عبدالمطلب، آقایان و سروران اهل بهشت هستیم: من و حمزه و جعفر و علی و حسن و حسین و مهدی علیهم السلام.»

۴۴۰ سید الخلائق

بزرگ و آقای همه مردمان، چنان که رسول خداصلی الله علیه و آله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«أَنَا سَيِّدُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ وَأَنْتَ يَا عَلِيُّ! سَيِّدُ الْخَلَائِقِ بَعْدِي أَوْلُنَا كَأَخِرِنَا وَأَخِرُنَا كَأَوْلِنَا»؛^(۲)

«من آقای اولین و آخرین هستم و تو ای علی! آقای همه خلائق بعد از من هستی، اولین ما مثل آخرین ماست و آخرین ما مثل اولین ماست.»

۴۴۱ سید الدنیا

ابن عباس می گوید: پیامبر خداصلی الله علیه و آله نگاهی به امیرالمؤمنین علیه السلام کرد و فرمود:

«أَنْتَ سَيِّدٌ فِي الدُّنْيَا وَسَيِّدٌ فِي الْآخِرَةِ، مَنْ أَحَبَّكَ فَقَدْ أَحَبَّنِي وَمَنْ أَحَبَّنِي فَقَدْ أَحَبَّ اللَّهَ وَمَنْ أَبْغَضَكَ فَقَدْ أَبْغَضَنِي وَمَنْ أَبْغَضَنِي فَقَدْ أَبْغَضَ اللَّهَ»؛^(۳)

«تو در دنیا و آخرت آقای، هر که تو را دوست بدارد مرا دوست داشته و هر که مرا دوست بدارد خدا را دوست داشته است. هر که تو را دشمن بدارد مرا دشمن داشته و هر که مرا دشمن بدارد با خدا دشمنی نموده است.»

۴۴۲ سید شباب العرب

سرور جوانان عرب.

عایشه از پیامبر صلی الله علیه وآله نقل می کند که فرمود:

«مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى سَيِّدِ شَبَابِ الْعَرَبِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى عَلِيٍّ»؛ (۴)

«هر که دوست دارد به سرور جوانان عرب نگاه کند به علی نگاه کند».

۴۴۳ سید الشهداء

سرور و سالار شهیدان.

انس بن مالک گوید: رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود:

«يَدْخُلُ عَلَيْكُمْ مِنْ هَذَا الْبَابِ خَيْرُ الْأَوْصِيَاءِ وَسَيِّدُ الشُّهَدَاءِ وَأَدْنَى النَّاسِ مَنْزِلَهُ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ، فَدَخَلَ عَلِيٌّ بِنُ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ
السلام»؛ (۵)

ص: ۱۰۱

۱- ۶۸۷. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۲۶۱؛ غیبت طوسی، ص ۱۸۳؛ العمده، ص ۴۳۰.

۲- ۶۸۸. بحار الانوار، ج ۵۷، ص ۳۰۲؛ مائه منقبه، ص ۱۸.

۳- ۶۸۹. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۲۵۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۱۳؛ نهج الحق، ص ۲۶۱.

۴- ۶۹۰. العمده، ص ۳۵۷.

۵- ۶۹۱. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۱۶؛ امالی صدوق، مجلس ۳۷.

«اینک بهترین اوصیا و سرور شهیدان و کسی که منزلتش از همه به پیامبران نزدیک تر است وارد می شود، آن گاه علی بن ابی طالب داخل شد».

و امام صادق علیه السلام نیز در زیارت مخصوص آن حضرت سلام می کند:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الشُّهَدَاءِ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای سید و بزرگ شهیدان راه خدا».

البته پس از شهادت حسین بن علی علیهما السلام و واقعه تاریخی عاشورا، عنوان سید الشهداء برای امام حسین علیه السلام بیشتر به کار می رود، همان طور که این عنوان در صدر اسلام نیز تا مدتی برای حضرت حمزه علیه السلام معروف بود.

۴۴۴ سید الصِّدِّيقِينَ

آقا و بزرگ راست گویان.

ابوذر گوید: رسول خداصلی الله علیه و آله به امیرمؤمنان علیه السلام نگاهی کرد و فرمود:

«هَذَا خَيْرُ الْأَوْلِيَيْنِ وَخَيْرُ الْأَخْرِيِّينَ مِنْ أَهْلِ السَّمَاوَاتِ وَأَهْلِ الْأَرْضِينَ، وَهَذَا سَيِّدُ الصِّدِّيقِينَ وَسَيِّدُ الْوَصِيِّينَ»؛ (۲)

«این بهترین فرد اولین و آخرین از اهل آسمان ها و زمین ها و آقای صدیقان و جانشینان است».

و در زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ وَأَمِينَ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَسَيِّدَ الصِّدِّيقِينَ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای سرور و آقای جانشینان و امین پروردگار جهانیان و آقای راست گویان».

۴۴۵ سید الْعَرَبِ

آقا و سرور عرب.

عایشه نقل می کند: رسول خداصلی الله علیه و آله فرمود:

«عَلَى سَيِّدِ الْعَرَبِ»؛ (۴)

«علی آقا و سرور عرب است».

گفتم: مگر شما سید العرب نیستید؟ فرمود:

«أَنَا سَيِّدُ وُلْدِ آدَمَ وَعَلَى سَيِّدُ الْعَرَبِ»؛ (٥)

«من سرور و آقای فرزندان آدم هستم و علی علیه السلام سید و آقای عرب است».

گفتم: مراد از سید چیست؟ فرمود:

«مَنْ افْتَرَضَتْ طَاعَتَهُ كَمَا افْتَرَضَتْ طَاعَتِي»؛ (٦)

«کسی که اطاعتش واجب است؛ همان طور که اطاعت من واجب است».

۴۴۶ سَيِّدُ الْمُؤْمِنِينَ

سرور و آقای مؤمنان.

از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل شده که فرمود:

«عَلَى سَيِّدُ الْمُؤْمِنِينَ»؛ (٧)

«علی سرور مؤمنان است».

و در زیارت آن حضرت نیز آمده:

ص: ۱۰۲

۱- ۶۹۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبرصلی الله علیه وآله.

۲- ۶۹۳. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۳۰۹.

۳- ۶۹۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۶۹۵. بحار الانوار ج ۳۸، ص ۹۳. تاریخ دمشق ج ۴۲، ص ۳۰۴؛ تفسیر رازی، ج ۳، ص ۴۳۰؛ مناقب الاسد الغالب، ج ۱، ص

۱۰؛ المواقف للإیجی، ج ۳، ص ۶۳۳.

۵- ۶۹۶. المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۳۳؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۹.

۶- ۶۹۷. بحار الانوار، ج ۴، ص ۱۹۸؛ معانی الاخبار، ص ۱۰۳.

۷- ۶۹۸. اصول کافی، ج ۱، ص ۲۹۳.

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِي وَمَوْلَايَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ خَاتِمِ الْوَصِيِّينَ وَسَيِّدِ الْمُؤْمِنِينَ»؛ (۱)

«خدایا درود فرست بر امیر مؤمنان مولا و سرور من که نگین جانشینان و سرور مؤمنان است».

۴۴۷ سَيِّدُ الْمُسْلِمِينَ

سرور و آقای مسلمانان.

امیر مؤمنان علیه السلام می فرماید: از رسول خداصلی الله علیه وآله ده ویژگی برای من بیان شده، شب و روز به داشتن هریک از آنها خوشحال هستم.

اصحاب گفتند: برای ما بیان کنید.

حضرت فرمود: رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«يا عَلِيُّ! أَنْتَ الْوَصِيُّ وَأَنْتَ الْوَزِيرُ وَأَنْتَ الْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ وَالْمَالِ، وَلَيْكَ وَلِيِّ وَعِدُّوكَ عِدُّوايَ وَأَنْتَ سَيِّدُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ بَعْدِي، وَأَنْتَ أَخِي، وَأَنْتَ أَقْرَبُ الْخَلَائِقِ مِنِّي فِي الْمَوْقِفِ، وَأَنْتَ صَاحِبُ لَوَائِي فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»؛ (۲)

«ای علی! تویی جانشین، تویی وزیر و خلیفه من از اهل و مال، دوست تو دوست من است و دشمن تو دشمن من است، تو سید و سالار مسلمانان بعد از من می باشی، تو برادر و نزدیک ترین فرد به من هستی در روز قیامت، تو صاحب و پرچمدار من در دنیا و آخرت هستی».

در زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْمُسْلِمِينَ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای سرور و سالار مسلمانان».

۴۴۸ سَيِّدُ الْوَصِيِّينَ

سرور و آقای جانشینان.

امام علی علیه السلام جانشین پیامبر؛ بلکه اولین جانشین، و جانشین بلافصل پیامبر است.

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به آن حضرت فرمود:

«يا عَلِيُّ! أَنْتَ سَيِّدُ الْوَصِيِّينَ وَوَارِثُ عِلْمِ النَّبِيِّينَ وَخَيْرُ الصِّدِّيقِينَ وَأَفْضَلُ السَّابِقِينَ»؛ (۴)

«ای علی! تو آقای وصیان، وارث پیامبران، بهترین صدیقان و برترین فرد از سابقان هستی».

در زیارت آن حضرت عرض می کنیم:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ»؛ (۵)

«سلام بر تو ای آقای جانشینان».

همچنین مراجعه شود به: سَيِّدُ الصِّدِّيقِينَ [۴۴۴]

۴۴۹ سَيِّدُ وُلْدِ آدَمَ

بهترین فرزند آدم علیه السلام.

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ سَيِّدُ وُلْدِ آدَمَ مَا خَلَا النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ»؛ (۶)

«غیراز پیامبران، تو بهترین فرزند آدم هستی».

۴۵۰ سَيْفُ اللَّهِ

شمشیر خدا.

ص: ۱۰۳

-
- ۱- ۶۹۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۹.
 - ۲- ۷۰۰. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۸؛ الخصال صدوق، ج ۲، ص ۴۲۹.
 - ۳- ۷۰۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۵۹؛ مفاتیح الجنان، دعای روز غدیر.
 - ۴- ۷۰۲. کترة الفوائد، ج ۲، ص ۱۲؛ مائة منقبة، ص ۲۸؛ الیقین، ص ۲۳۶.
 - ۵- ۷۰۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۶- ۷۰۴. بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۲۹۵.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلَى آيَةِ الْحَقِّ وَرَأْيِهِ الْهُدَى عَلَى سَيْفِ اللَّهِ»؛ (۱)

«علی علیه السلام نشانه حق و پرچم هدایت و شمشیر قدرت خدای تعالی است».

و در عبارت دیگر فرمود:

«عَلَى سَيْفِ اللَّهِ عَلَى أَعْدَائِهِ»؛ (۲)

«علی علیه السلام شمشیر قدرت خدای تعالی بر گردن دشمنانش می باشد».

۴۵۱ سَيْفُ الرَّسُولِ

علی هم سیف الله است و هم سیف رسول. علی علیه السلام سرباز فداکار پیامبر؛ و جانباز و فدایی راه خدا بود.

سیف الرسول مقامی است که رسول خداصلی الله علیه وآله به جهت شجاعت و فداکاری امیرمؤمنان علیه السلام، به ایشان داده است.

همچنین مراجعه شود به: أَمْرُهُ أَمْرُ الرَّسُولِ [۲۲۶]

۴۵۲ سَيْفُ نِقْمَةِ اللَّهِ

رسول خداصلی الله علیه وآله می فرماید: خداوند بر در بهشت فردوس، درختی خلق فرموده که بر تمام برگ های آن نوشته شده:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، عَلَى بَنِ أَبِي طَالِبٍ عَزْوُهُ اللَّهُ الْوَثِيقَهُ وَحَبْلُ اللَّهِ الْمَتِينُ وَعَيْنُهُ فِي الْخَلَائِقِ أَجْمَعِينَ وَسَيْفُ نِقْمَتِهِ عَلَى الْمُشْرِكِينَ»؛ (۳)

«لا اله الا الله، محمد رسول الله، علی بن ابی طالب ریسمان محکم و مطمئن و متین خداست، علی چشم خدا بر تمام مردم است، و علی شمشیر غضب و انتقام خدا بر مشرکان است».

این عنوان با عبارات دیگری از جمله: «أَنْتَ أَسِيدُ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ وَسَيْفُ نِقْمَتِهِ عَلَى أَعْدَائِهِ» نیز بیان شده که در کتب حدیث آمده است. (۴)

۴۵۳ الشَّاكُ بِهِ مُشْرِكٌ

هر که در ولایت او شک کند، مشرک است.

۴۵۴ شِبْهٌ عِيسَى

سلمان فارسی می گوید: روزی با عده ای از اصحاب در خدمت پیامبر صلی الله علیه وآله بودیم که فرمود:

«إِنَّهُ يَدْخُلُ السَّاعَةَ شِبْهَ عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ»؛

«هم اینک شخصی که شبیه عیسی بن مریم است داخل می شود».

یکی از افراد که آنجا نشسته بود، رفت بیرون که برگردد تا او آن فرد باشد، ناگاه علی علیه السلام داخل شد. (۵) آن گاه رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود:

«يَا عَلِيُّ! إِنَّ فِيكَ شِبْهًا مِنْ عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ، أَحَبَّتُهُ النَّصَارَى حَتَّى أَنْزَلُوهُ بِمَنْزِلِهِ لَيْسَ بِهَا، وَأَبْغَضَهُ الْيَهُودُ حَتَّى بَهَتُوا أُمَّهُ»؛ (۶)

«ای علی! همانا در تو شباهتی از عیسی بن مریم است، نصاری آن قدر او را دوست داشتند

ص: ۱۰۴

۱- ۷۰۵. بحار الانوار، ج ۲۲، ص ۱۹۶؛ امالی طوسی، ص ۵۰۵.

۲- ۷۰۶. امالی صدوق، ص ۱۱.

۳- ۷۰۷. بحار الانوار، ج ۸، ص ۱۷۴؛ تفسیر فرات، ص ۳۷۴.

۴- ۷۰۸. بحار الانوار ج ۳۹، ص ۵۵؛ ارشادالقلوب ج ۲، ص ۳۸۸.

۵- ۷۰۹. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۳۱۹.

۶- ۷۱۰. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۳۱۸؛ امالی طوسی، ص ۲۵۶؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۶۰؛ العمده ص ۳۱۳. کنز

العمال، ج ۱۱، ص ۶۲۳؛ البحر الزخار، ج ۲، ص ۴۳۴.

او را به مقام بالایی بردند در حالی که آن گونه نبود، و یهود نیز آنقدر با او دشمنی کردند که حتی به مادرش هم بهتان زدند».

و امیرمؤمنان علی علیه السلام نیز فرمود:

«يَهْلِكُ فِي رَجُلَانِ: مُحِبٌّ مُفْرِطٌ بِمَا لَيْسَ فِي، وَمُبْغِضٌ يَحْمِلُهُ سَنَاتِي عَلَيَّ أَنْ يَبْهَتَنِي»؛ (۱)

«دو دسته به جهت من هلاک شدند: دسته ای که در دوستی من افراط و غلو کردند و دسته ای که بغض و کینه آنان آنقدر شد که به من تهمت زدند».

۴۵۵ الشَّجَرَةُ الْوَاحِدَةُ

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به علی علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! النَّاسُ مِنْ شَجَرَةٍ شَتَّى وَأَنَا وَأَنْتَ مِنْ شَجَرَةٍ وَاحِدَةٍ»؛ (۲)

«ای علی! مردم از اصلها و ریشه های گوناگون و پراکنده اند؛ ولی من و تو از یک ریشه و اصلیم».

۴۵۶ الشِّرْكُ بِشِرْكٍ بِاللَّهِ

هر که برای او شریک در خلافت قرار دهد، گویا برای خدا شریک قرار داده است.

همچنین مراجعه شود به: **إِنْكَارُهُ إِنْكَارُ اللَّهِ [۲۴۶]**

۴۵۷ الشُّكُّ فِيهِ شَكٌّ فِي اللَّهِ

هر که در مقام و مرتبه او شک و تردید کند، گویا در خدا شک کرده است.

همچنین مراجعه شود به: **إِنْكَارُهُ إِنْكَارُ اللَّهِ [۲۴۶]**

۴۵۸ شَمْسُ السَّمَاءِ السَّابِعَةِ

پیامبرصلی الله علیه وآله در فضایل امام علی علیه السلام فرمود:

«عَلَى فِي السَّمَاءِ السَّابِعَةِ كَالشَّمْسِ بِالنَّهَارِ فِي الْأَرْضِ وَفِي السَّمَاءِ الدُّنْيَا كَالْقَمَرِ بِاللَّيْلِ فِي الْأَرْضِ. أُعْطِيَ اللَّهُ عَلِيًّا مِنَ الْفَضْلِ جُزْءًا لَوْ قَسِمَ عَلَى أَهْلِ الْأَرْضِ لَوَسِعَهُمْ وَأَعْطَاهُ اللَّهُ مِنَ الْفَهْمِ لَوْ قَسِمَ عَلَى أَهْلِ الْأَرْضِ لَوَسِعَهُمْ»؛ (۳)

«علی علیه السلام در آسمان هفتم همانند خورشید است در وسط روز، و در آسمان دنیا مانند ماه است در شب تاریک. خداوند آن قدر به علی فضیلت داده که اگر به همه اهل زمین تقسیم کنند به همه خواهد رسید و آن قدر فهم و دانش به وی

داده که اگر به همه اهل زمین بدهند، به همه خواهد رسید».

۴۵۹ الشَّمْسُ الطَّالِعَةُ

خورشید تابان و نورافشان.

همچنین مراجعه شود به: أُسْحَى مِنَ الْفُرَاتِ [۱۶۱]

۴۶۰ شَمْعُونُ الْأُمَّةِ

رسول خداصلی الله علیه وآله امیرمؤمنان علیه السلام را به شمعون وصی حضرت عیسی علیه السلام تشبیه کرده و ایشان را شمعون این امت نامیده است.

همچنین مراجعه شود به: آصِفُ الْأُمَّةِ [۱۲۹]

۴۶۱ الشَّهِيدُ

امام علی علیه السلام اولین و شجاع ترین مبارز صدر اسلام، در کنار پیامبرصلی الله علیه وآله با کافران و مشرکان تا آخرین نفس جهاد نمود. اجر و مزد جهاد نیز، چیزی جز شهادت نیست.

ص: ۱۰۵

۱- ۷۱۱. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۱۹؛ الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۶۱.

۲- ۷۱۲. جامع الاحادیث، ج ۲۳، ص ۳۲۱؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۸؛ المستدرک علی الصحیحین، ج ۲، ص ۲۶۳.

۳- ۷۱۳. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۸.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در بیانی فرمود:

«فَهُوَ الْكَرِيمُ حَيًّا وَالشَّهِيدُ مَيِّتًا»؛ (۱)

«زندگی او با کرامت و بزرگواری و مرگش نیز با شهادت است».

و به آن حضرت، این گونه سلام می دهیم:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ الشَّهِيدُ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای صدیق و شهید».

امام هادی علیه السلام فرمود: نزد قبر امیرالمؤمنین علیه السلام این گونه گواهی دهید:

«فَأَشْهَدُ أَنَّكَ لَقِيتَ اللَّهَ وَأَنْتَ شَهِيدٌ»؛ (۳)

«گواهی می دهم که تو خدا را ملاقات نمودی در حالی که شهید شدی».

۴۶۲ شِيعَتُهُ أَوْلِيَاءُ اللَّهِ

کسی که شیعیان و پیروان او دوستان خدایند و خدا آنان را دوست دارد.

همچنین مراجعه شود به: أَنْصَارُهُ أَنْصَارُ اللَّهِ [۲۴۴]

۴۶۳ شِيعَتُهُ شِيعَةُ اللَّهِ

شیعه و پیرو او، شیعه خدا است.

همچنین مراجعه شود به: أَنْصَارُهُ أَنْصَارُ اللَّهِ [۲۴۴]

۴۶۴ شِيعَتُهُ شِيعَةُ الرَّسُولِ

پیروان او، پیروان رسول خداصلی الله علیه وآله هستند.

همچنین مراجعه شود به: أَعْدَاؤُهُ أَعْدَاءُ الرَّسُولِ [۱۷۶]

۴۶۵ شِيعَتُهُ الْفَائِزُونَ

رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد حضرت و پیروانش چنین فرمود:

«شِبَعَةُ عَلِيٍّ هُمُ الْفَائِزُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»؛ (٤)

«شیعیان علی رستگاران روز قیامت هستند».

٤٦٦ شِبَعَةُ فِي الْجَنَّةِ

رسول خدا صلی الله علیه وآله به حضرت علی علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ وَشِبَعَتُكَ فِي الْجَنَّةِ»؛ (٥)

«ای علی! تو و پیروانت در بهشت خواهید بود».

٤٦٧ الصَّابِرُ

صبر کننده و شکيبا و تحمل کننده.

حضرت در خطبه اش چنین بیان فرمود: صبر کردم در حالی که خار در چشم و استخوان در گلو داشتم، صبر کردم در حالی که میراث خود را بر باد رفته می دیدم، مدت طولانی با چنین وضعی صبر نمودم.

امام هادی علیه السلام در زیارت مخصوصه آن حضرت در روز غدیر می فرماید:

«وَأَنْتَ الصَّابِرُ فِي الْبُؤْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبُؤْسِ»؛ (٦)

«تو صبر کننده در سختی ها و سستی ها هستی و در هر زمان که مشکلی پیش آید».

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرموده:

«وَجَاهِدَ النَّاكِثِينَ فِي سَبِيلِكَ، وَالْقَاسِطِينَ فِي حُكْمِكَ، وَالْمَارِقِينَ عَنِ أَمْرِكَ، صَابِرًا مُحْتَسِبًا»؛ (٧)

ص: ١٠٦

١- ٧١٤. بحار الانوار، ج ٣٩، ص ٣٨.

٢- ٧١٥. بحار الانوار، ج ٩٧، ص ٣٣٧.

٣- ٧١٦. من لا يحضره الفقيه، ج ٢، ص ٥٨٦؛ اصول کافی، ج ٤، ص ٥٦٩؛ مفاتيح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

٤- ٧١٧. امالی صدوق، مجلس ٢٠، حدیث ١. مسند احمد، ج ٤، ص ١٦٥.

٥- ٧١٨. تاریخ دمشق، ج ٤٢، ص ٣٣٤.

٦- ٧١٩. بحار الانوار، ج ٩٧، ص ٣٦٤.

۷- ۷۲۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه امیرالمؤمنین در روز غدیر.

«امیرمؤمنان در راه تو با پیمان شکنان جهاد نمود و با قاسطین و با مارقین از امر تو مبارزه نمود، در حالی که صبر و شکیبایی را پیشه خود ساخته بود».

همچنین مراجعه شود به: الدیان [۳۹۰]

۴۶۸ صاحبِ الْإِلْهَامِ

از جانب خدا به او الهام می شود؛ یعنی به پیامبر وحی و به امیرالمؤمنین علیه السلام الهام می شد.

ابن عباس از قول پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله نقل می کند که حضرت فرمود:

«أَعْطَانِي اللَّهُ خَمْسًا وَأَعْطَى عَلِيًّا خَمْسًا، أَعْطَانِي جَوَامِعَ الْكَلِمِ وَأَعْطَى عَلِيًّا جَوَامِعَ الْعِلْمِ، وَجَعَلَنِي نَبِيًّا وَجَعَلَهُ وَصِيًّا، وَأَعْطَانِي الْكُوثَرَ وَأَعْطَاهُ السَّلْسِيلَ، وَأَعْطَانِي الْوَحْيَ وَأَعْطَاهُ الْإِلْهَامَ، وَأَسِيرِي بِي إِلَيْهِ وَفَتَحَ لَهُ أَبْوَابَ السَّمَاءِ وَالْحُجُبَ حَتَّى نَظَرَ إِلَيَّ وَنَظَرْتُ إِلَيْهِ»؛ (۱)

«خداوند متعال پنج عطیه به من و پنج عطیه هم به علی علیه السلام داده است؛ به من جوامع الکلم داده و به علی علیه السلام جوامع العلم را. مرا پیامبر نموده و علی علیه السلام را جانشین. به من کوثر را داده و به علی علیه السلام چشمه سلسیل را. به من وحی می شود و به علی علیه السلام الهام. مرا به نزد خود بالا برد و برای علی علیه السلام نیز درهای آسمان و حجاب ها گشوده شد؛ به گونه ای که هم او مرا می دید و هم من او را می دیدم».

۴۶۹ صاحبِ التَّأْوِيلِ

تأویل از جهتی در مقابل تنزیل است؛ مراد از تنزیل این است که قرآن کریم نازل شده و مراد از تأویل آن است که باید طبق آن عمل نمود. و از جهتی تأویل؛ یعنی تفسیر و باطن قرآن.

رسول خداصلی الله علیه وآله بارها به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود: من برای تنزیل قرآن جنگیدم و تو برای تأویل آن جنگ خواهی کرد. (۲)

و در زیارت حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَى مَنْ عِنْدَهُ تَأْوِيلُ الْمُحْكَمِ وَالْمُتَشَابِهِ»؛ (۳)

«سلام بر آقایی که تأویل آیات محکم و متشابه قرآن نزد اوست».

۴۷۰ صاحبِ التَّاجِ

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ يُؤْتِي بِعِكَ عَلَى حِجْلِهِ مِنْ نُورٍ، عَلَى رَأْسِكَ تَاجٌ مِنَ النُّورِ، لَهُ أَرْبَعَةُ أَرْكَانٍ، عَلَى كُلِّ رُكْنٍ ثَلَاثُهُ أَسْبِطٌ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، عَلِيٌّ وَلِيُّ اللَّهِ»؛ (٤)

«ای علی! هنگامی که روز قیامت شود تو را با حجله ای از نور می آورند، که بر سر تو نیز تاجی از نور با چهار رکن قرار دارد، بر هر رکن آن سه

ص: ۱۰۷

۱- ۷۲۱. بحار الانوار، ج ۸، ص ۲۷؛ امالی طوسی، ص ۱۸۸؛ ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۲۵۴؛ کشف الیقین، ص ۴۶۲؛ کشف الغمّه، ج ۱، ص ۳۸۰؛ تأویل الایات، ص ۲۷؛ روضه الواعظین ج ۱، ص ۱۰۹؛ بشاره المصطفی، ص ۴۱؛ الفضائل، ص ۵.
۲- ۷۲۲. بحار الانوار، ج ۲۲، ص ۴۶۵؛ وسائل الشیعه، ج ۲۷، ص ۲۰۴؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۴۴؛ متشابه القرآن، ج ۲، ص ۴۱.

۳- ۷۲۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیر المؤمنین علیه السلام.

۴- ۷۲۴. امالی صدوق، ص ۶۷۰؛ مشارق انوار الیقین، ص ۳۳۵.

سطر نوشته شده: لا اله الا الله، محمد رسول الله، علي ولي الله.

۴۷۱ صاحب الجنان

صاحب اختیار بهشت؛ دوستانش را به بهشت راه می دهد و دشمنانش را از آن دور می کند.

ابن عباس نقل می کند: پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

«يا عَلِيُّ! أَنْتَ صَاحِبُ الْجَنَانِ وَقَسِيمُ النَّيِّرَانِ، أَلَا وَإِنَّ مَالِكًا وَرِضْوَانَ يَأْتِيَانِ غَدًا عَنْ أَمْرِ الرَّحْمَنِ فَيَقُولَانِ لِي: يَا مُحَمَّدُ! هَذِهِ هَبَّةُ اللَّهِ إِلَيْكَ، فَسَلِّمْهَا إِلَيَّ عَلِيُّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، فَأَذْفَعَهَا إِلَيْكَ، مَفَاتِيحُ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ يَوْمَئِذٍ بِيَدِكَ تَفَعَّلُ بِهَا مَا تَشَاءُ»؛ (۱)

«ای علی! تو صاحب اختیار بهشت و تقسیم کننده آتش هستی، بدان که در روز قیامت مالک و رضوان که مأموران بهشت و جهنم هستند از جانب پروردگار پیش من می آیند و می گویند: ای محمد! این هدیه خدا برای توست، پس آن را به علی بده. من هم آن را به تو می دهم، کلیدهای بهشت و جهنم در آن روز به دست توست، هر چه بخواهی خواهی کرد.»

۴۷۲ صاحب الجواز

برگه عبور و مجوز افراد را صادر می کند.

پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله فرمود:

«إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَنَصَبَ الصِّرَاطَ عَلَى جَهَنَّمَ، لَمْ يَجْزُ عَلَيْهِ إِلَّا مَعَهُ جَوَازٌ فِيهِ وِلَايَةُ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ»؛ (۲)

«آن گاه که روز قیامت فرا برسد و پل صراط را بر روی جهنم نصب کنند، هیچ کسی نمی تواند از آن عبور کند؛ مگر اینکه جواز عبور داشته باشد و آن جواز ولایت علی بن ابی طالب است...»

۴۷۳ صاحب جوامع العلم

همچنین مراجعه شود به: صاحب الالهام [۴۶۸]

۴۷۴ صاحب الحق

همچنین مراجعه شود به: الحق علی لسانه [۳۴۲]

۴۷۵ صاحب الحوض

بر سر حوض (کوثر) می ایستد، دوستانش را سیراب و دشمنانش را از آن دور می کند.

رسول خدا صلی الله علیه و آله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ صَاحِبُ الْحَوْضِ لَا يَمْلِكُهُ غَيْرُكَ»؛ (٣)

«ای علی! تو صاحب حوض کوثر هستی که غیر از تو مالک آن نخواهد شد».

همچنین مراجعه شود به: صَاحِبُ الْأَعْرَافِ [٦٢]

در زیارت آن حضرت سلام می دهیم:

«السَّلَامُ عَلَى صَاحِبِ الْحَوْضِ وَحَامِلِ اللُّوَاءِ»؛ (٤)

«سلام بر صاحب حوض کوثر و حمل کننده لوای رسول خداصلی الله علیه وآله».

٤٧٦ صَاحِبُ الدَّرَجَةِ

پیامبر خداصلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«يَا أَبَا الْحَسَنِ! أَنْتَ عَضُوٌّ مِنْ أَعْضَائِي تَنْزَلُ حَيْثُ

ص: ١٠٨

١- ٧٢٥. بحار الانوار، ج ٢٧، ص ٣١٣؛ امالی طوسی، ص ٣٦٨؛ مشارق انوار الیقین، ص ٣٣٧.

٢- ٧٢٦. امالی طوسی، ص ٢٩١؛ مشارق انوار الیقین، ص ٣٤٦.

٣- ٧٢٧. الخصال صدوق، ج ٢، ص ٥٧٥. المعجم الاوسط، ج ١، ص ٦٧.

٤- ٧٢٨. بحار الانوار، ج ٩٧، ص ٣٧٣؛ اقبال الاعمال، ص ٦٠٨؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

نَزَلْتُ، وَإِنَّ لَكَ فِي الْجَنَّةِ دَرَجَةً، وَهِيَ دَرَجَةُ الْوَسِيلَةِ، فَطُوبَى لَكَ وَلِشِيعَتِكَ مِنْ بَعْدِكَ»؛ (۱)

«ای علی! تو عضوی از اعضای من هستی، هر جا فرود آیم تو هم فرود آیی، و همانا برای تو در بهشت درجه ای است که آن درجه «وسيله» است. پس خوشا به حال تو و شیعیان پس از تو».

۴۷۷ صاحب الزایه

پرچم اسلام و یا پرچم مخصوص پیامبر صلی الله علیه و آله به دست اوست. (۲)

همچنین مراجعه شود به: أَمِينُ الْمَفَاتِيحِ [۲۳۹]

۴۷۸ صاحب الرسول

همراه و صحابی رسول خدا؛ آن هم صحابی مخصوص که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

«عَلِيٌّ أَحْيَىٰ وَصَاحِبِي وَإِبْنُ عَمِّي»؛ (۳)

«علی برادر و همراه و پسرعموی من است».

و در جای دیگر فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ صَاحِبِي عَلَى الْخَوْضِ غَدًا وَأَنْتَ صَاحِبِي فِي الْمَقَامِ الْمَحْمُودِ»؛ (۴)

«ای علی! تو در فردای قیامت بر سر حوض کوثر همراه من هستی و در مقام محمود نیز همراه من می باشی».

۴۷۹ صاحب السلسيل

صاحب اختیار چشمه سلسيل.

همچنین مراجعه شود به: صَاحِبُ الْإِلْهَامِ [۴۶۸]

۴۸۰ صاحب السنّام

سنّام هم اسم کوهی است و هم به معنای قسمت بلند هر چیزی است و علی علیه السلام صاحب مقام بلند و رفیع است.

رسول خدا صلی الله علیه و آله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«عَلِيٌّ دَيَانٌ هَذِهِ الْأُمَّةِ وَالشَّاهِدُ عَلَيْهَا وَالْمُتَوَكِّلُ لِحِسَابِهَا، وَهُوَ صَاحِبُ السَّنَامِ الْأَعْظَمِ»؛ (۵)

«علی علیه السلام قاضی و حاکم این امت و گواه بر آنان است، او حسابرس اعمال آنان و صاحب مقام بلند و باعظمت است».

دارنده عصای مخصوص بهشتی؛ چنان که ابوسعید از پیامبر صلی الله علیه وآله نقل می کند که فرمود:

«يَا عَلِيُّ! مَعَكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَصًا مِنْ عَصَى الْجَنَّةِ تَدُوُّ بِهَا الْمُنَافِقِينَ عَنْ حَوْضِي»؛ (۶)

«ای علی! روز قیامت یک عصای بهشتی همراه توست که منافقان را از کنار حوضم دور می کنی».

امام صادق علیه السلام از امیر مؤمنان علیه السلام نقل می کند که آن حضرت فرمود:

«أَنَا قَسِيمُ اللَّهِ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَأَنَا الْفَارُوقُ الْأَكْبَرُ وَأَنَا صَاحِبُ الْعَصَا وَالْمِيسَمِ»؛ (۷)

ص: ۱۰۹

۱- ۷۲۹. بحار الانوار، ج ۲۲، ص ۱۱۰؛ الطرائف، ج ۱، ص ۱۱۷؛ ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۴۲۳؛ مائه منقبه، ص ۸۶؛ نهج الحق، ص ۲۲۷؛ الفضائل، ص ۱۴۶.

۲- ۷۳۰. مورد معروف آن، روز فتح خيبر است؛ صحيح بخارى، ج ۱۳، ص ۱۱۰؛ السنن الكبرى، ج ۵، ص ۴۲؛ سنن نسائي، ج ۵، ۴۶؛ جامع الاحاديث، ج ۳۲، ص ۲۰۸.

۳- ۷۳۱. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۱۲.

۴- ۷۳۲. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۹۳؛ بشاره المصطفى، ص ۵۵؛ امالي صدوق، ص ۳۲۰.

۵- ۷۳۳. بحار الانوار ج ۴۰، ص ۹۵؛ كتاب سليم بن قيس ص ۸۵۸.

۶- ۷۳۴. بحار الانوار ج ۴۰، ص ۷۹. المعجم الصغير ج ۲، ص ۱۹۳.

۷- ۷۳۵. اصول کافی، ج ۱، ص ۲۸۰؛ تأويل الآيات، ص ۳۰۷؛ علل الشرايع، ج ۱، ص ۱۶۴.

«منم تقسیم کننده بهشت و جهنم، از جانب خدا، منم فاروق اکبر و نیز من هستم صاحب عصا و علامت گذارنده».

۴۸۲ صاحبِ الْكُرْسِيِّ

رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علیه السلام فرمود:

«تُغَطِّي مَفَاتِيحَ الْجَنَّةِ ثُمَّ يَوْضَعُ لَكَ كُرْسِيَّ يَعْرِفُ بِكُرْسِيِّ الْكِرَامَةِ فَتَقْعُدُ عَلَيْهِ»؛ (۱)

«روز قیامت، کلیدهای بهشت را به تو می دهند، سپس برایت کرسی نصب می نمایند که به کرسی کرامت معروف است، پس تو بر آن می نشینی».

۴۸۳ صاحبِ الْكَنْزِ

رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! لَكَ كَنْزٌ فِي الْجَنَّةِ وَأَنْتَ ذُو قَرْنَيْهَا»؛ (۲)

«ای علی! برای تو در بهشت گنجی است و تو حافظ و صاحب هر دو طرف آن هستی».

۴۸۴ صاحبِ الْكُوْثِرِ

صاحب اختیار حوض کوثر رسول خداصلی الله علیه وآله.

همچنین مراجعه شود به: صاحبُ الْإِلْهَامِ [۴۶۸]

۴۸۵ صاحبِ الْلِوَاءِ

جابر انصاری می گوید: در محضر رسول خداصلی الله علیه وآله صحبت از بهشت به میان آمد، حضرت فرمود: اولین کسی که وارد بهشت می شود، علی علیه السلام است.

ابودجانة انصاری گفت: مگر شما نفرمودید بهشت بر همه حرام است تا اینکه شما داخل شوید؟ فرمود: آری؛ ولی علی صاحب لواء و پرچم است و صاحب لواء نیز جلوتر حرکت می کند؛ پس به آن حضرت سلام می شود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَاحِبَ الْلِوَاءِ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای صاحب لواء».

۴۸۶ صاحبِ لِوَاءِ الْحَمْدِ

پرچم حمد را مقابل رسول خداصلی الله علیه وآله بلند می کند. این مقامی است که رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«يا عَلِيّ! أَنْتَ صَاحِبُ لِوَاءِ الْحَمْدِ فِي الْآخِرَةِ»؛(۴)

«ای علی! تو پرچمدار حمد در آخرت هستی».

و امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عِلْمِ النَّبِيِّينَ، وَمُسْتَوْدَعَ عِلْمِ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ، وَصَاحِبَ لِوَاءِ الْحَمْدِ»؛(۵)

«سلام بر تو ای وارث علم پیامبران الهی و محل ودیعه و امانت علم و اسرار اولین و آخرین و صاحب پرچم حمد (شفاعت بزرگ رسول خدا)».

۴۸۷ صاحب لواء الرسول

رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«يا عَلِيّ! أَنْتَ صَاحِبُ لِوَائِي فِي الْآخِرَةِ كَمَا أَنْتَ صَاحِبُ لِوَائِي فِي الدُّنْيَا، لَقَدْ سَعَدَ مَنْ تَوَلَّكَ وَشَقِيَ مَنْ عَادَاكَ»؛(۶)

ص: ۱۱۰

-
- ۱- ۷۳۶. امالی صدوق، مجلس ۹۵، حدیث ۱۰.
 - ۲- ۷۳۷. بحار الانوار ج ۳۹، ص ۲۰۶. مسند احمد، ج ۳، ص ۳۰۸؛ المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۳۳؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۲۷؛ اتحاف الخیره، ج ۷، ص ۱۸۷.
 - ۳- ۷۳۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۳؛ و ج ۸، ص ۵.
 - ۴- ۷۳۹. بحار الانوار، ج ۳۱، ص ۴۳۵؛ الخصال صدوق، ج ۲، ص ۵۷۲. الرياض النضرة، ج ۱، ص ۲۶۹.
 - ۵- ۷۴۰. اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت حضرت در روز میلاد پیامبر.
 - ۶- ۷۴۱. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۹۳؛ خصال، ج ۲، ص ۴۲۹؛ امالی صدوق، ص ۳۳۱.

«ای علی! تو پرچمدار من در قیامت هستی؛ همان طور که در دنیا نیز پرچمدار من هستی. هر که ولایت تو را پذیرفت، سعادتمند شد و هر که با تو دشمنی کرد، شقی و بدبخت شد».

خود حضرت نیز فرموده است:

«أَنَا صَاحِبُ لُؤَاءِ رَسُولِ اللَّهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»؛ (۱)

«من پرچمدار رسول خدایم در دنیا و آخرت».

۴۸۸ صَاحِبُ الْمَفَاتِيحِ

کلیددار خزانة رحمت الهی.

از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل شده فرمود:

«وَيَبْدُ عَلِيٌّ مَفَاتِيحَ خَزَائِنِ رَحْمَةِ رَبِّي»؛ (۲)

«کلید خزینه های رحمت پروردگارم به دست علی بن ابی طالب است».

همچنین مراجعه شود به: صَاحِبُ الْجَنَانِ [۴۷۱]

۴۸۹ صَاحِبُ مَفَاتِيحِ الْجَنَّةِ

کسی که کلیدهای بهشت در اختیار اوست.

همچنین مراجعه شود به: صَاحِبُ الْكُرْسِيِّ [۴۸۲]

۴۹۰ صَاحِبُ نَاقَةِ الْجَنَّةِ

ناقه الجنة؛ شتر بهشتی که امام علی علیه السلام بر آن سوار می شود و لوای حمد را به دست می گیرد و ندا می دهد: لا إله إلا الله، محمد رسول الله، و همه تحت لوای او به سوی بهشت می روند. (۳)

از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل شده که فرمود:

«أَمَّا عَلِيٌّ فَعَلَى نَاقَةٍ مِنْ نُوقِ الْجَنَّةِ، زِمَامُهَا مِنْ يَاقُوتٍ»؛ (۴)

«اما علی علیه السلام بر شتری از شترهای بهشت سوار می شود که زمام آن از یاقوت است».

۴۹۱ صَاحِبُ النُّورِ

صاحب نور.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود:

«لِعَلِيٍّ نُورَانِ: نُورٌ فِي السَّمَاءِ وَنُورٌ فِي الْأَرْضِ، فَمَنْ تَمَسَّكَ بِنُورٍ مِنْهُمَا دَخَلَ الْجَنَّةَ وَمَنْ أَخْطَأَهُمَا دَخَلَ النَّارَ وَمَا بَعَثَ اللَّهُ وَلِيًّا إِلَّا وَقَدْ دَعَاهُ إِلَى وِلَايَةِ عَلِيٍّ طَائِعًا أَوْ كَارِهًا»؛ (۵)

«برای علی علیه السلام دو نور است: یکی در آسمان و یکی در زمین؛ هر که به یکی از آن دو متمسک شود داخل بهشت خواهد شد و هر که به خطا رود داخل آتش می شود. خداوند هیچ ولی را مبعوث نکرده؛ مگر اینکه او را به ولایت علی فراخوانده؛ چه خوش داشته باشد یا نداشته باشد.»

۴۹۲ الصِّدِّيقُ

تصدیق کننده و بسیار راست گو.

رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود:

«الصِّدِّيقُونَ ثَلَاثَةٌ: حَزَقِيلُ مَوْمِنُ آلِ فِرْعَوْنَ، وَحَبِيبُ نَجَّارٍ صَاحِبُ آلِ يَسَّ، وَعَلِيٌّ بَنُ أَبِي طَالِبٍ»؛ (۶)

«صدیقان سه نفرند: حزقیل مؤمن آل فرعون، حبیب نجار همشین آل یس، و علی بن ابی طالب.»

ص: ۱۱۱

۱- ۷۴۲. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ بشاره المصطفی، ص ۱۳؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.

۲- ۷۴۳. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۸۰.

۳- ۷۴۴. مناقب آل ابی طالب ج ۳، ص ۲۲۹؛ کفایها لآثر ص ۱۰۰.

۴- ۷۴۵. القصص الجزائری، ص ۹۲؛ بحار الانوار، ج ۷، ص ۲۲۱. جامع الاحادیث، ج ۳۱، ص ۱۶۰.

۵- ۷۴۶. تأویل الایات، ص ۶۴۳؛ مشارق انوار الیقین، ص ۱۰۱.

۶- ۷۴۷. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۱.

امام صادق علیه السلام نیز در زیارتش خطاب به آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ الرَّشِيدُ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای صدیق رشید (راست گو و هدایت یافته)».

در زیارت دیگر آمده است:

«وَالشَّاهِدِينَ عَلَى أَنَّكَ صَادِقٌ أَمِينٌ صِدِّيقٌ»؛ (۲)

«همه گواهی می دهند که تو صادق و امین راست گو هستی».

۴۹۳ الصِّدِّيقُ الْأَكْبَرُ

رسول خداصلی الله علیه وآله در خطاب به علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ أَوَّلُ مَنْ يَصَافِحُنِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَنْتَ الصِّدِّيقُ الْأَكْبَرُ»؛ (۳)

«تو اولین کسی هستی که در روز قیامت با من مصافحه می کند و تو صدیق اکبر هستی».

مولا علی علیه السلام در معرفی خود فرموده است:

«أَنَا أَخُو رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَخَازِنُ عِلْمِهِ، أَنَا الصِّدِّيقُ الْأَكْبَرُ وَلَا يَقُولُهَا غَيْرِي إِلَّا مُفْتَرٍ كَذَّابٌ»؛ (۴)

«من برادر رسول خداصلی الله علیه وآله و خزینه دار علم او و صدیق اکبر هستم و این را غیر از من کسی نمی گوید مگر دروغ گوی افترازننده».

در فرازی از زیارت امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَبْدِكَ الْمُرْتَضَى .. وَصِدِّيقِكَ الْأَكْبَرِ»؛ (۵)

«خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و نیز درود فرست بر امیرمؤمنان که بنده پسندیده توست... و او که صدیق اکبر است».

۴۹۴ الصِّرَاطُ صِرَاطُهُ

راه او همان راه و صراط الهی است.

حضرت فرموده است:

«يا عَلِيَّ! الصِّرَاطُ صِرَاطُكَ وَالْمَوْقِفُ مَوْقِفُكَ»؛ (٤)

«ای علی! راه، راه توست و جایگاه نیز جایگاه و مقام تو می باشد».

٤٩٥ صَعِدَ عَلِيٌّ مِنْكَ النَّبِيُّ

تنها کسی که بر شانه های پیامبر صلی الله علیه و آله بالا رفت، هنگام شکستن بت های کعبه در فتح مکه، پیامبر صلی الله علیه و آله به علی علیه السلام فرمود:

«اصْعَدْ عَلِيٌّ مِنْكَ النَّبِيُّ...»؛ (٧)

«از شانه هایم بالا برو و بت ها را به زیر انداز».

٤٩٦ صَفْوُهُ اللَّهُ

صاف و گزینش شده؛ یعنی امام علی علیه السلام گزینش شده خدای تعالی است.

امیر مؤمنان علیه السلام صفوه الله است، که پیامبر صلی الله علیه و آله در این باره فرموده است:

ص: ۱۱۲

۱- ۷۴۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۷۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیر المؤمنین.

۲- ۷۴۹. من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ المزار، ص ۷۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیر المؤمنین.

۳- ۷۵۰. اليقين، ص ۵۱۶؛ بشاره المصطفى، ص ۱۰۳. تاریخ دمشق، ج ۱، ص ۸۸۴؛ جامع الاحادیث، ج ۹، ص ۳۸۴.

۴- ۷۵۱. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۲۶۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۱۰۴؛ كشف اليقين، ص ۱۶۷؛ اعلام الوری، ص ۱۸۳.

۵- ۷۵۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیر المؤمنین.

۶- ۷۵۳. المناقب المرتضویه، ص ۱۳۳.

۷- ۷۵۴. جامع الاحادیث، ج ۳۰، ص ۱۷۴؛ مسند أحمد، ج ۲، ص ۱۱۵؛ سنن نسائی، ج ۵، ص ۱۴۲.

«زَوَّجْتُ فَاطِمَةَ أُمَّتِي مِنْ عَلِيٍّ صَفْوَتِي، أَشْهَدُوا مَلَائِكَتِي»؛ (۱)

«فاطمه را تزویج نمودم به علی که انتخاب شده من است، پس ای فرشتگان من! شما شاهد باشید».

امام صادق علیه السلام در زیارت حضرت می فرماید:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَفْوَةَ اللَّهِ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای امیر مؤمنان، سلام بر تو ای محبوب خدا، سلام بر تو ای گزینش شده خدا».

۴۹۷ صَفِي اللَّهِ

صفی؛ صافی و خالصی هر چیزی است، و صفی الله؛ خالص شده خدا.

رسول خدا صلی الله علیه و آله درباره امیر مؤمنان علیه السلام فرموده:

«عَلِيٌّ بَنُ أَبِي طَالِبٍ خَلِيفَةُ اللَّهِ وَخَلِيفَتِي وَصَفِي اللَّهِ وَصَفِيي»؛ (۳)

«علی علیه السلام جانشین خدا و من است، او صفی خدا و من است».

۴۹۸ صَفِي الرَّسُولِ

خالص و خلاصه پیامبر. رسول خدا صلی الله علیه و آله درباره امیر مؤمنان علی علیه السلام فرموده است:

«هَذَا أَخِي وَوَلِيِّي وَنَاصِرِي وَصَفِيي»؛ (۴)

«این علی برادر و ولی و یاور و صفی من است».

خود آن حضرت نیز فرموده است:

«أَنَا صَفِي رَسُولِ اللَّهِ وَصَاحِبُهُ»؛ (۵)

«من صفی پیامبر و مصاحب و همراه او هستم».

همچنین مراجعه شود به: أَمْرُهُ أَمْرُ الرَّسُولِ [۲۲۶]

همچنین مراجعه شود به: ذُخْرُ الرَّسُولِ [۳۹۸]

همچنین مراجعه شود به: صَفِي اللَّهِ [۴۹۷]

۴۹۹ صَمَامُ الرَّسُولِ

صمصام شمشیری است بسیار قاطع.

از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله سؤال شد: زاهدترین مردم کیست؟ فرمود:

«عَلِيٌّ وَصِيٌّ وَابْنُ عَمِّي وَأَخِي وَحَيْدَرِي وَكَزَارِي وَصَمَّصَامِي وَأَسَدِي وَأَسَدُ اللَّهِ»؛ (۶)

«علی زاهدترین مردم است، او که جانشین من، و پسر عمویم، و برادرم و شیر جنگجوی من و شمشیر قدرت من و شیر خداست».

۵۰۰ صَهْرُ النَّبِيِّ

داماد رسول خدا صلی الله علیه وآله. پیامبر صلی الله علیه وآله فرمود:

«هَذَا أَخِي وَابْنُ عَمِّي وَصَهْرِي وَأَبُو وُلْدِي. اَللَّهُمَّ كُبِّ مَنْ عَادَاهُ فِي النَّارِ»؛ (۷)

«این آقا، برادر و پسر عمویم و نیز داماد و پدر فرزندانم است. پروردگارا! هر کس را که با او دشمنی می کند، او را بر آتش افکن».

۵۰۱ ضَرْبَ رُؤُوسِ الْمُشْرِكِينَ

سر و گردن سرکردگان شرک را زد.

همچنین مراجعه شود به: الْحِجَابُ وَالسُّتْرُ [۳۲۸]

ص: ۱۱۳

۱- ۷۵۵. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۳۴۸.

۲- ۷۵۶. من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۷۵۷. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۲۶۳.

۴- ۷۵۸. بحار الانوار ج ۳۵، ص ۱۰. اتحاف الخیره ج ۵، ص ۳۷۰؛ سنن نسائی ج ۵، ص ۱۲۸؛ جامع الاحادیث ج ۳۰، ص ۲۹۰.

۵- ۷۵۹. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۵؛ امالی صدوق، ص ۳۸.

۶- ۷۶۰. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۷۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۵۹.

۷- ۷۶۱. کترة العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۹.

۵۰۲ طَاعَتُهُ طَاعَةُ الرَّسُولِ

ابوذری می گوید: روزی محضر رسول خدا صلی الله علیه وآله بودیم که علی بن ابی طالب علیه السلام وارد شد. پیامبر با اشاره به وی فرمود:

«هَذَا إِمَامُكُمْ مِنْ بَعْدِي، طَاعَتُهُ طَاعَتِي، وَمَعْصِيَتُهُ مَعْصِيَتِي، وَطَاعَتِي طَاعَةُ اللَّهِ وَمَعْصِيَتِي مَعْصِيَةُ اللَّهِ»؛^(۱)

«این علی پیشوای شما بعد از من است، اطاعت از او اطاعت از من است و نافرمانی از او نافرمانی از من است، و اطاعت و نافرمانی از من، اطاعت و نافرمانی از خداست.»

۵۰۳ طَاعَتُهُ مَقْرُونُهُ بِطَاعَةِ اللَّهِ

پیامبر اعظم صلی الله علیه وآله فرموده است:

«إِنَّ عَلِيًّا خَلِيفَةُ اللَّهِ وَحُجَّتُهُ اللَّهُ وَإِنَّهُ إِمَامُ الْمُسْلِمِينَ، طَاعَتُهُ مَقْرُونُهُ بِطَاعَةِ اللَّهِ وَمَعْصِيَتُهُ مَقْرُونُهُ بِمَعْصِيَةِ اللَّهِ»؛^(۲)

«همانا علی خلیفه و حجت خدا و امام مسلمانان است، اطاعت از او همراه با اطاعت خدا و نافرمانی از او مقرون به معصیت خدا است.»

۵۰۴ طَالُوتُ الْأُمَّةِ

طالوت یکی از نوادگان بنیامین است، داستان وی در چند آیه قرآن آمده که شجاع ترین، عالم ترین و زیباترین بنی اسرائیل بوده است.^(۳)

امام علی علیه السلام به منزله طالوت این امت است، چنان که رسول خدا صلی الله علیه وآله فرموده است.

همچنین مراجعه شود به: آصِفُ الْأُمَّةِ [۱۲۹]

۵۰۵ الطَّاهِرُ

پاک و طیب، چنان که خداوند متعال در آیه تطهیر^(۴) به آن گواهی داده است.

همچنین مراجعه شود به: الدِّيَانُ [۳۹۰]

۵۰۶ الطَّرِيقُ إِلَى اللَّهِ

راهی که مقصد و منتهای آن، رسیدن به خدا می باشد. این لقبی است که رسول خدا صلی الله علیه وآله به امیر مؤمنان داده است:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ حُجَّهَ اللَّهِ وَأَنْتَ بَابُ اللَّهِ وَأَنْتَ الطَّرِيقُ إِلَى اللَّهِ»؛ (٥)

«ای علی! تو حجت و باب خدایی، و تو راه رسیدن به خدایی».

٥٠٧ الطَّرِيقُ الْوَاضِحُ

راه آشکار هدایت الهی.

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امیر مؤمنان علیه السلام فرموده است:

«أَنْتَ الطَّرِيقُ الْوَاضِحُ وَأَنْتَ الصِّرَاطُ الْمُسْتَقِيمُ»؛ (٦)

«ای علی! تو راه آشکار هدایت الهی و صراط مستقیم خدا می باشی».

٥٠٨ طَرِيقُ الْهُدَى

راه هدایت به سوی خدا است.

همچنین مراجعه شود به: إمامُ التُّقَى [٢١٤]

٥٠٩ طُوبَى لِمُحِبِّهِ

خوشا به حال دوستداران علی علیه السلام. عَمَّار نقل می کند: پیامبر صلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

ص: ١١٤

١- ٧٦٢. امالی صدوق، مجلس ٨٠، حدیث ٧.

٢- ٧٦٣. امالی صدوق، مجلس ٢٧، حدیث ٨.

٣- ٧٦٤. بحار الانوار، ج ١٣، ص ٤٣٧.

٤- ٧٦٥. سوره احزاب، آیه ٣٣؛ «إِنَّمَا يَرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً».

٥- ٧٦٦. بحار الانوار، ج ٣٦، ص ٤؛ عیون اخبار الرضا ج ٢، ص ٦.

٦- ٧٦٧. امالی صدوق، ص ٣٠٦؛ بشاره المصطفی، ص ٥٤.

«يا عَلِيُّ! طُوبَى لِمَنْ أَحَبَّكَ وَصَدَّقَ فِيكَ، وَوَيْلٌ لِمَنْ أَبْغَضَكَ وَكَذَّبَ فِيكَ»؛ (۱)

«ای علی! خوشا به حال آنکه تو را دوست دارد و تو را تصدیق نماید، و وای بر کسی که با تو دشمنی کند و تو را تکذیب نماید.»

۵۱۰ الطَّيِّبُ

پاک و طاهر.

همچنین مراجعه شود به: الدِّيَانُ [۳۹۰]

۵۱۱ ظَاهِرَةُ الرَّسُولِ

پشتیبان رسول خداصلی الله علیه وآله.

همچنین مراجعه شود به: جُنَّةُ الرَّسُولِ [۳۰۴]

۵۱۲ ظَهْرُ الرَّسُولِ

پشتیبان رسول خداصلی الله علیه وآله.

علی بن ابی طالب علیه السلام، حامی و پشتیبان پیامبرصلی الله علیه وآله بود. در کلام رسول خداصلی الله علیه وآله آمده که درباره امام علی علیه السلام فرمود:

«هذا أَخِي وَوَلِيِّ وَنَاصِرِي وَصَفِيِّ وَذُخْرِي وَكَهْفِي وَظَهْرِي وَظَهْرِي»؛ (۲)

«این علی برادر، ولی و یاور من است، او صفی و گنجینه و پناه و پشتیبان من است.»

۵۱۳ ظَهْرُ الرَّسُولِ

ظهیر؛ شخص قوی و نیرومند که در خط مقدم دفاع می باشد.

«عَلِيٌّ ظَهْرُ الرَّسُولِ»؛

«علی علیه السلام پشتیبان رسول خداصلی الله علیه وآله است.»

همچنین مراجعه شود به: ظَهْرُ الرَّسُولِ [۵۱۲]

۵۱۴ عَالِمُ الْأُمَّةِ

عالم و دانشمند امت پیامبر صلی الله علیه و آله.

سلمان فارسی از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل می کند که آن حضرت فرمود:

«عَلَيْكُمْ بِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ؛ فَإِنَّهُ مَوْلَاكُمْ فَأَحِبُّوهُ، وَكَبِّرْهُمْ فَاتَّبِعُوهُ، وَعَالِمُكُمْ فَأَكْرِمُوهُ، وَقَائِدُكُمْ إِلَى الْجَنَّةِ فَعَزِّزُوهُ»؛ (۳)

«بر شما باد به پیروی از علی بن ابی طالب؛ زیرا او مولای شما است، پس باید او را دوست بدارید. و بزرگ شما است، پس از او پیروی کنید. و عالم و دانشمند شما است، پس او را احترام و تکریم نمایید، و رهبر و پیشوای شما به سوی بهشت است، پس او را بزرگ شمارید.»

۵۱۵ العالم الصبور

دانشمند بردبار.

همچنین مراجعه شود به: *البطل الجسور* [۲۸۱]

۵۱۶ العامل بما يرضى الله

علی علیه السلام به کارهایی می پردازد که موجب رضایت و خشنودی خدای تعالی است. رسول خدا صلی الله علیه و آله چنین گواهی داد:

«وَالدَّاعِيَ إِلَيْهِ وَالْعَامِلُ بِمَا يَرْضَاهُ وَالْمُحَارِبُ لِأَعْدَائِهِ وَالْمُوَالِي عَلَى طَاعَتِهِ وَالنَّاهِي عَنِ مَعْصِيَتِهِ»؛ (۴)

«مردم را به کتاب خدا دعوت می کند، کارهایی می کند که موجب رضایت خدا باشد، با دشمنان

ص: ۱۱۵

۱- ۷۶۸. المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۴۵.

۲- ۷۶۹. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۹.

۳- ۷۷۰. بحار الانوار، ج ۲۷، ص ۱۱۲؛ مائه منقبه، ص ۶۳؛ کنز الفوائد، ج ۲، ص ۵۶.

۴- ۷۷۱. بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۲۰۸؛ العدد القویه، ص ۱۷۳؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۶۱.

خدا در پیکار است، در فرمان برداری از خدا سخت کوش، و مردم را از معصیت باز می دارد».

۵۱۷ عَبْدُ عَلَامِ الْغُيُوبِ

علی علیه السلام بنده آن خدایی است که به همه غیب ها آگاهی دارد.

همچنین مراجعه شود به: الْبَطْلُ الْجَسُورُ [۲۸۱]

۵۱۸ الْعَبْقَرِيُّ

شخص والا و برتر و کامل از هر جهت.

ابن عباس نقل کرده: به همراه عده ای از اصحاب، محضر رسول خداصلی الله علیه وآله بودیم که امیرمؤمنان علیه السلام وارد شد، پیامبرصلی الله علیه وآله فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ (إِنَّكَ) عَبْقَرِيهِمْ»؛ (۱)

«ای علی! تو عبقری (گل سرسبد) اینان هستی».

۵۱۹ عَدُوُّهُ عَدُوُّ اللَّهِ

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«وَلِيٌّ عَلِيٍّ - وَوَلِيٌّ لِلَّهِ وَعَدُوٌّ عَلِيٍّ - عَدُوٌّ لِلَّهِ»؛ (۲)

«دوست علی علیه السلام دوست خدا و دشمن علی علیه السلام دشمن خدا است».

۵۲۰ عَدُوُّهُ عَدُوُّ الرَّسُولِ

علی علیه السلام نفس و جان پیامبرصلی الله علیه وآله و جانشین به حق اوست، در جای وی قرار گرفته؛ هر که با او دشمنی کند، گویا با رسول خداصلی الله علیه وآله دشمنی کرده.

همچنین مراجعه شود به: أَمْرُ الرَّسُولِ [۲۲۶]

۵۲۱ عَدُوُّهُ مُسْتَحِقُّ النَّارِ

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«إِسْتَوْجَبَ الْجَنَّةَ مَنْ تَوَلَّاكَ، وَاسْتَحَقَّ النَّارَ مَنْ عَادَاكَ يَا عَلِيُّ»؛ (۳)

«ای علی! هر که ولایت تو را بپذیرد، بهشت بر او واجب می گردد و هر که با تو دشمنی کند، مستحق آتش است».

۵۲۲ عَضُدُ الرَّسُولِ

یار و یاور و بازوی توانای رسول خداصلی الله علیه وآله.

پیامبرصلی الله علیه وآله مانند حضرت موسی علیه السلام از خدا خواسته بود کسی را برای او کمک قرار دهد و خداوند علی علیه السلام را کمک کار او قرار داد. (۴)

رسول خداصلی الله علیه وآله در حدیثی به ابوذر فرمود:

«یا أَبَاذَرٍّ! عَلِيٌّ أَخِي وَصِهْرِي وَعَضُدِي»؛ (۵)

«ای ابوذر! علی برادر و داماد و کمک من است».

۵۲۳ عُضْوُ الرَّسُولِ

علی علیه السلام عضوی از اعضای رسول خدا است.

همچنین مراجعه شود به: صَاحِبُ الدَّرَجَةِ [۴۷۶]

۵۲۴ الْعَظِيمُ عِنْدَ اللَّهِ

نزد خدای تعالی دارای قدر و منزلت بزرگی است. رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد امیرمؤمنان علیه السلام فرموده است:

«قَوِيًّا فِي بَدَنِكَ مُتَوَاضِعًا فِي نَفْسِكَ، عَظِيمًا عِنْدَ اللَّهِ»؛ (۶)

ص: ۱۱۶

-
- ۱- ۷۷۲. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۲۷؛ جامع الاحادیث، ج ۲۳، ص ۳۲۷؛ تاریخ بغداد، ج ۸، ص ۴۳۶.
 - ۲- ۷۷۳. امالی صدوق، مجلس ۲۰، حدیث ۱. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۱؛ المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۳۸.
 - ۳- ۷۷۴. بحار الانوار، ج ۲۷، ص ۶۳؛ مائه منقبه، ص ۲۸.
 - ۴- ۷۷۵. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۹۲؛ امالی صدوق، ص ۲۱.
 - ۵- ۷۷۶. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۹۹؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۲۳۶.
 - ۶- ۷۷۷. اصول کافی، ج ۱، ص ۴۵۴؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۹۲؛ کمال الدین، ج ۲، ص ۳۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«تو از جهت بدنی قوی هستی، در نفس خودت متواضع، و نزد خداوند نیز عظیم هستی».

رسول خداصلی الله علیه وآله به یکی از همسرانش فرمود:

«يَا صَفِيَّةُ! إِنَّ عَلِيًّا عَظِيمٌ عِنْدَ اللَّهِ»؛ (۱)

«ای صفیه! همانا مقام علی علیه السلام نزد خدای تعالی بسیار بزرگ است».

۵۲۵ عِلْمُ اللَّهِ

رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ عِلْمُ اللَّهِ بِعَدَى الْأَكْبَرِ فِي الْأَرْضِ»؛ (۲)

«ای علی! تو بعد از من، بزرگ ترین پرچم و نشانه خدا در روی زمین هستی».

۵۲۶ الْعِلْمُ الْأَكْبَرُ

پرچم و نشانه. علی بن ابی طالب علیه السلام علم اکبر است؛ چنان که پیامبرصلی الله علیه وآله در روز غدیر فرمود:

«وَخَلَّفْتُ فِيكُمْ الْعِلْمَ الْأَكْبَرَ عِلْمَ الدِّينِ وَنُورَ الْهُدَى وَصِيْبِي عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ»؛ (۳)

«من در بین شما بزرگ ترین پرچم و نشانه را می گذارم، او که نشانه دین و نور هدایت است، او جانشین من همان علی بن ابی طالب است».

۵۲۷ عِلْمُ الْحَقِّ

نشانه و پرچم حق و حقیقت. هر جا او باشد، حق آنجاست.

همچنین مراجعه شود به: سَبِيلُ الْجَنَّةِ [۴۳۰]

۵۲۸ عِلْمُ الدِّينِ

امام علی علیه السلام پرچم و علامت و نشانه ای برای دین خدا است.

همچنین مراجعه شود به: الْعِلْمُ الْأَكْبَرُ [۵۲۶]

در اعمال غدیر در توصیف حضرت آمده:

«عَلِمًا لِدِينِ اللَّهِ وَخَازِنًا لِعِلْمِهِ»؛ (۴)

«او پرچم و علامت برای دین خدا و خزانه دار علم الهی است».

۵۲۹ الْعَلَمُ الْمَرْفُوعُ

پرچم برافراشته.

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به آن حضرت فرمود:

«أَنْتَ الْعَلَمُ الْمَرْفُوعُ لِأَهْلِ الدُّنْيَا، مَنْ تَبِعَكَ نَجَى وَمَنْ تَخَلَّفَ عَنْكَ هَلَكَ»؛ (۵)

«تو پرچم برافراشته برای اهل دنیا هستی، هر که پیرو تو شود نجات یابد و آن که از تو تخلف کند هلاک شود».

۵۳۰ الْعَلَمُ الْهَادِي

پرچم و نشانه هدایت الهی.

همچنین مراجعه شود به: بَيْتُ اللَّهِ [۲۹۳]

۵۳۱ عَلَمُ الْهُدَى

نشانه و پرچم هدایت؛ علامتی است که گم گشتگان راه خدا، با دیدن نور پرفروغ آن حضرت به خدا می رسند.

رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

ص: ۱۱۷

۱- ۷۷۸. مشارق انوار الیقین، ص ۱۹۸.

۲- ۷۷۹. بحار الانوار، ج ۲۲، ص ۱۴۷.

۳- ۷۸۰. بحار الانوار، ج ۲۲، ص ۴۸۶؛ الصراط المستقیم، ج ۳، ص ۱۳۵.

۴- ۷۸۱. بحار الانوار، ج ۹۵، ص ۲۹۰؛ اقبال الاعمال، ص ۴۷۳؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۵- ۷۸۲. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۱۰؛ بشاره المصطفی، ص ۵۴؛ امالی صدوق، ص ۳۰۱؛ مشارق انوار الیقین، ص ۹۹.

«إِنَّمَا أَنْتَ عَلَّمَ الْهُدَىٰ وَنُورَ الدِّينِ وَهُوَ نُورُ اللَّهِ يَا أُخِي»؛ (۱)

«همانا تو پرچم هدایت و نور دین هستی که آن نور خداست ای برادر من».

لذا به آن حضرت سلام می دهیم:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَلَّمَ الْهُدَىٰ وَمَنَارَ التَّقَىٰ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای پرچم و شاخص هدایت و سلام بر تو ای منبع نور تقوا و پرهیزگاری».

۵۳۲ عَلِي

والا و بلندمرتبه. این نام، برای اولین بار جهت امام نام گذاری شده؛ یعنی تا قبل از ایشان در عرب، کسی به این اسم نامیده نشده و فقط به عنوان صفت از آن استفاده می شده است.

مادرش فاطمه بنت اسد نقل می کند: هنگام خروج از خانه کعبه هاتفی ندا داد:

«يَا فَاطِمَةُ! سَمِّيهِ عَلِيًّا فَهُوَ عَلِيٌّ وَاللَّهِ الْعَلِيُّ الْأَعْلَىٰ يَقُولُ: إِنِّي سَقَقْتُ اسْمَهُ مِنْ إِسْمِي»؛ (۳)

«ای فاطمه! اسم او را علی بنام، که او علی است و خدای عالی اعلی می فرماید: اسم او را از اسم خودم گرفتم».

و رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود: خداوند دو نام از نام های خود را برای من و علی پدید آورد؛ خدا محمود است و من محمّد شدم، و خدا اعلی است و او علی شد. (۴)

۵۳۳ عَلِي عَلِي الْحَقِّ

علی علیه السلام هم با حق است و هم بر حق است، همه چیز علی صلی الله علیه وآله حق و حقیقت است؛ چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده:

«عَلِيٌّ عَلِيٌّ الْحَقِّ فَمَنْ اتَّبَعَهُ اتَّبَعَ الْحَقَّ وَمَنْ تَرَكَهُ تَرَكَ الْحَقَّ»؛ (۵)

«علی بر حق است، هر که از وی تبعیت کند از حق پیروی کرده است، و هر که او را ترک کند از حق فاصله گرفته است».

۵۳۴ عَلِي عَلِي الْخَيْرِ

امیرالمؤمنین علی علیه السلام بر مسیر حق و خیر و طریق سعادت قرار دارد.

همچنین مراجعه شود به: سامِعُ الْوَحْيِ [۴۲۹]

۵۳۵ عَلِيٌّ عَلَى الصِّرَاطِ

امیرالمؤمنین علی علیه السلام روز قیامت، بر پل صراط می ایستد.

رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد امام علی علیه السلام فرمود:

«يَقْعُدُهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى الصِّرَاطِ، فَيَدْخِلُ أَوْلِيَاءَهُ الْجَنَّةَ وَيَدْخِلُ أَعْدَاءَهُ النَّارَ»؛ (۶)

«خداوند روز قیامت علی علیه السلام را بر صراط می نشاند. پس او دوستان و محبانش را به بهشت و دشمنانش را به آتش داخل می کند.»

۵۳۶ عَلِيٌّ فِي الْجَنَّةِ

ابن عمر از پیامبرصلی الله علیه وآله نقل می کند: آن حضرت به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

ص: ۱۱۸

۱- ۷۸۳. بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۴۸۴؛ مشارق انوار الیقین، ص ۴۲۴.

۲- ۷۸۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۳- ۷۸۵. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۸؛ علل الشرایع، ج ۱، ص ۱۳۵؛ امالی صدوق، ص ۱۳۲؛ بشاره المصطفی، ص ۷.

۴- ۷۸۶. معروف است که: «علی اشتق من الأعلى».

۵- ۷۸۷. جامع الاحادیث، ج ۲۳، ص ۳۳۱.

۶- ۷۸۸. موسوعه امام علی علیه السلام ج ۲، ص ۲۹۲.

«يا عَلِيّ! أَنْتَ فِي الْجَنَّةِ، يا عَلِيّ! أَنْتَ فِي الْجَنَّةِ، يا عَلِيّ! أَنْتَ فِي الْجَنَّةِ»؛(۱)

«ای علی! جایگاه تو در بهشت است، ای علی! جایگاه تو در بهشت است، ای علی! جایگاه تو در بهشت است».

۵۳۷ عَلِيٌّ مَعَ الْحَقِّ

رسول خداصلی الله علیه وآله به طور مکرر و به دفعات، درباره امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده است:

«عَلِيٌّ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ لَا يَفْتَرِقَانِ حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ»؛(۲)

«علی با حق و حق نیز با علی است و از هم جدا نمی شوند تا کنار حوض کوثر بر من وارد شوند».

۵۳۸ عَلِيٌّ مَعَ الْقُرْآنِ

علی علیه السلام هم با حق است هم با قرآن، چون حق و قرآن از هم جدا نمی شوند، علی علیه السلام هم از آنان جدا نمی شود و آنها هم با علی علیه السلام هستند. رسول خداصلی الله علیه وآله در این زمینه فرموده است:

«عَلِيٌّ مَعَ الْحَقِّ وَالْقُرْآنِ، وَالْحَقُّ وَالْقُرْآنُ مَعَ عَلِيٍّ وَلَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ»؛(۳)

«علی علیه السلام با حق و قرآن است، قرآن و حق هم با علی علیه السلام هستند و اینها از هم جدا نمی شوند تا اینکه بر سر حوض کوثر نزد من آیند».

۵۳۹ عَلِيٌّ مِنَ الرَّسُولِ

رسول خداصلی الله علیه وآله بارها فرموده:

«عَلِيٌّ مِنِّي وَأَنَا مِنْ عَلِيٍّ»؛(۴)

«علی از من است و من از علی هستم».

امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده است: من و محمد نور واحدی از نور خدا بودیم، خداوند متعال به آن نور امر کرد که دو قسم شود، یکی را گفت: محمد شو و یکی را هم گفت: علی باش. به همین سبب رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود: علی از من است و من هم از علی هستم.

«لَا يُوَدِّي عَنِّي إِلَّا عَلِيٌّ»؛

«و هیچ کس برای من علی نمی شود».(۵)

۵۴۰ عَمُودُ الدِّينِ

عمود و عماد به معنای پایه و ستون است و عمود الدین؛ یعنی ستون دین. و این از القابی است که رسول خدا صلی الله علیه و آله به امام علی علیه السلام فرموده:

«عَلِي سَيِّدُ الْمُؤْمِنِينَ وَعَلَى عَمُودُ الدِّينِ»؛ (۶)

«علی آقای مؤمنان و پایه و اساس دین است».

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَمُودَ الدِّينِ»؛ (۷)

«سلام بر تو ای عمود خیمه دین».

۵۴۱ عِنْدَهُ آثَارُ عِلْمِ النَّبُوَّةِ

جبرئیل بر پیامبر صلی الله علیه و آله نازل شد و گفت:

ص: ۱۱۹

-
- ۱- ۷۸۹. مسند احمد، ج ۱، ص ۳۹۷؛ جامع الاحادیث، ج ۳۶، ص ۴۹۵؛ کنز العمال، ج ۱۳، ص ۱۱۰.
 - ۲- ۷۹۰. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۶۲؛ امالی صدوق، ص ۸۹؛ الخصال، ج ۲، ص ۴۹۶؛ کشف الیقین، ص ۲۳۴.
 - ۳- ۷۹۱. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۳؛ مناقب خوارزمی، ص ۱۷۶.
 - ۴- ۷۹۲. بحار الانوار ج ۳۷، ص ۲۵۴. کنز العمال ج ۱۱، ص ۵۵۹؛ مسند أحمد، ج ۲، ص ۲۳۷.
 - ۵- ۷۹۳. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۳.
 - ۶- ۷۹۴. اصول کافی، ج ۱، ص ۲۹۳.
 - ۷- ۷۹۵. اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۰؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«يا مُحَمَّدُ! إِنَّكَ قَدْ قَضَيْتَ نُبُوتَكَ وَاسْتَكْمَلْتَ أَيَّامَكَ، فَاجْعَلِ الْأَسْمَ الْأَكْبَرَ وَمِيرَاثَ الْعِلْمِ وَآثَارَ عِلْمِ النَّبِيِّ عِنْدَ عَلِيٍّ»؛ (١)

«ای محمد! همانا دوران نبوت و پیامبری تو به پایان رسیده و روزگارت به سر آمده، پس اسم اکبر خدا و میراث علم و آثار علم نبوت را نزد علی علیه السلام بسپار.»

۵۴۲ عِنْدَهُ الْأَسْمُ الْأَكْبَرُ

اسم اکبر خدا نزد او است.

همچنین مراجعه شود به: عِنْدَهُ آثَارُ عِلْمِ النَّبِيِّ [۵۴۱]

۵۴۳ عِنْدَهُ مِيرَاثُ الْعِلْمِ

میراث علم و دانش نزد او است.

همچنین مراجعه شود به: عِنْدَهُ آثَارُ عِلْمِ النَّبِيِّ [۵۴۱]

۵۴۴ عَيْبُهُ الْعِلْمِ

ظرف و جایگاه علم و دانش.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده است:

«إِنِّي مُبَلِّغُكُمْ عَنِ اللَّهِ جَلَّ اسْمُهُ فِي أَمْرِ رَجُلٍ لَحْمُهُ مِنْ لَحْمِي وَدَمُهُ مِنْ دَمِي وَهُوَ عَيْبُهُ الْعِلْمِ»؛ (٢)

«من از جانب خداوند مأمور هستم کسی را برای شما معرفی کنم که گوشت او از گوشت من است و خون او از خون من است، و او گنجینه تمام علوم است (که او امیرمؤمنان است)».

۵۴۵ عَيْبُهُ عِلْمِ النَّبِيِّ

مخزن و جایگاه علم و دانش پیامبرصلی الله علیه وآله.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلِيٌّ عَيْبُهُ عِلْمِي»؛ (٣)

«علی صندوقچه علم من است.»

۵۴۶ عَيْنُ اللَّهِ النَّاطِرَةُ

چشم بینای خداوند بر بندگان.

همچنین مراجعه شود به: جَنْبُ اللَّهِ الظَّاهِرُ [۳۰۳]

و از بیانات امام علی علیه السلام است که فرمود:

«أَنَا عِلْمُ اللَّهِ وَأَنَا قَلْبُ اللَّهِ الْوَاعِي وَلِسَانُ اللَّهِ النَّاطِقُ وَعَيْنُ اللَّهِ النَّاطِرَةُ»؛ (۴)

«من علم خدایم، من آن قلبی هستم که خداوند آن را گنجینه علم خود قرار داده، من زبان گویا و چشم بینای خداوند هستم».

و به ایشان این گونه سلام می دهیم:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَيْنَ اللَّهِ النَّاطِرَةَ»؛ (۵)

«سلام بر تو که چشم ناظر و بینای خدا هستی».

۵۴۷ غَاسِلُ الرَّسُولِ

پیکر پاک و مطهر رسول خداصلی الله علیه وآله را غسل داد.

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به علی علیه السلام فرموده:

«أَنْتَ وَصِيٌّ وَوَارِثِي وَغَاسِلُ جُثَّتِي وَأَنْتَ الَّذِي تُوَارِثُنِي فِي حُفْرَتِي وَتُوَدِّي دِينِي وَتُنَجِّرُ عِدَاتِي»؛ (۶)

ص: ۱۲۰

۱- ۷۹۶. بحارالانوار، ج ۲۳، ص ۲۴۹؛ موسوعه امام علی، ج ۱۰، ص ۳۵؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۲۹۵؛ کفایهالاثار، ص ۱۷۷؛ تفسیر فرات، ص ۳۹۸.

۲- ۷۹۷. امالی مفید، ص ۳۴۵؛ امالی طوسی، ص ۱۱۸.

۳- ۷۹۸. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۱۴۹؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۲؛ موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۱۰، ص ۳۰؛ الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۱۰. تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۳۸۵؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۳.

۴- ۷۹۹. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۱۹۸؛ توحید صدوق، ص ۱۵۴.

۵- ۸۰۰. اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

۶- ۸۰۱. امالی صدوق، مجلس ۵۸، ص ۱۵. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۲؛ جامع الاحادیث، ج ۳۱، ص ۱۳۵.

«ای علی! تو وصی و وارث منی، تو مرا غسل خواهی داد و پیکرم را به خاک می سپاری، تو دین مرا ادا و به وعده هایم وفا می نمایی.»

و امام نیز گواهی داده:

«وَلَقَدْ وَلَّيْتُ غُسْلَهُ وَالْمَلَائِكَةُ أَغْوَانِي»؛ (۱)

«همانا من متصدی غسل رسول خداصلی الله علیه و آله بودم و فرشتگان خدا مرا کمک می کردند.»

و در بخشی از زیارت آن حضرت آمده:

«وَأَعَانَتْهُ مَلَائِكَتُكَ عَلَى غُسْلِهِ وَتَجْهِيْزِهِ»؛ (۲)

«فرشتگان الهی برای غسل و تجهیز رسول خداصلی الله علیه و آله به امیرمؤمنان علیه السلام کمک کردند.»

۵۴۸ غَايَةُ الْمُهْتَدِينَ

غایت، نهایت و مقصد هر چیزی. از بین هدایت یافتگان، امام علی علیه السلام در صدر و نهایت آن قرار دارد.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله پس از نزول آیه شریفه: «إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ» به خدا عرض کرد: خدایا من منذر هستم، پس هادی چه کسی است؟

خداوند متعال فرمود:

«يَا مُحَمَّدُ! ذَاكَ عَلِيٌّ بَنُ أَبِي طَالِبٍ غَايَةُ الْمُهْتَدِينَ وَإِمَامُ الْمُتَّقِينَ وَقَائِدُ الْغُرِّ الْمُحْجَلِينَ مِنْ أُمَّتِكَ بِرَحْمَتِي إِلَى الْجَنَّةِ»؛ (۳)

«آن هادی، علی علیه السلام است که غایت و مقصد هدایت یافتگان و امام پرهیزگاران و جلودار سفیدرویان و آبرومندان امت تو است که با رحمت من به سوی بهشت می روند.»

۵۴۹ غَايَةُ الْهُدَى

نهایت و آخرین مقصد هدایت.

خدای تعالی به رسول خودش صلی الله علیه و آله فرمود: به علی علیه السلام این گونه ابلاغ کن:

«إِنَّهُ غَايَةُ الْهُدَى وَإِمَامُ أَوْلِيَائِي»؛ (۴)

«علی غایت هدایت و امام دوستان من است.»

رسول خداصلی الله علیه وآله نیز دست علی علیه السلام را به سینه چسبانید و فرمود:

«یا عَلِیُّ! أَنْتَ أَصْلُ الدِّینِ، وَمَنَارُ الْإِیمَانِ، وَغَايَةُ الْهُدَى؛ (۵)»

«ای علی! تو اصل و اساس دین و پرچم نورانی ایمان به خدا و غایت هدایت می باشی.»

۵۵۰ غَضَبُهُ عَزُّ

خشم و غضب او سخت و بزرگ است.

همچنین مراجعه شود به: رِضَاهُ حُكْمٌ [۴۱۱]

۵۵۱ غَيْرُ مُدَاهِنٍ

رسول خداصلی الله علیه وآله در دین داری و خدامحوری علی علیه السلام فرموده است:

«فَإِنَّهُ خَشِيْتُ فِي ذَاتِ اللَّهِ، غَيْرُ مُدَاهِنٍ فِي دِينِهِ؛ (۶)»

«همانا علی در راه خدا بسیار سخت گیر است و اهل سستی و مداهنه در دین نیست.»

۵۵۲ غَيْظُ الْمُنَافِقِينَ

امامی که وجودش سبب خشم منافقان است.

همچنین مراجعه شود به: رَأْسُ الدِّينِ [۴۰۳]

ص: ۱۲۱

-
- ۱- ۸۰۲. نهج البلاغه، خطبه ۱۹۷.
 - ۲- ۸۰۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه.
 - ۳- ۸۰۴. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۰۱.
 - ۴- ۸۰۵. بشاره المصطفی، ص ۱۵۱.
 - ۵- ۸۰۶. تفسیر فرات، ص ۲۰۵.
 - ۶- ۸۰۷. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۴، ص ۱۳۲.

۵۵۳ فَارِقُهُ فَارِقُ اللَّهِ

حضرت فرموده است:

«مَنْ فَارَقَ عَلِيًّا فَارَقَنِي وَمَنْ فَارَقَنِي فَارَقَ اللَّهَ»؛ (۱)

«هر که از علی جدا شود، از من جدا شده و هر که از من جدا گردد، از خدا جدا شده است».

۵۵۴ الْفَارُوقُ

جدا کننده؛ کسی که بین حق و باطل جدایی می اندازد.

رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرموده:

«أَنْتَ الْفَارُوقُ الَّذِي تَفْرُقُ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ»؛ (۲)

«ای علی! تو فاروق هستی که بین حق و باطل را جدا می کنی».

ای علی! هر که به طرف تو آمد و تابع تو شد، به طرف حق رفته، و هر که از تو جدا شد از حق جدا شده و به باطل گراییده است.

۵۵۵ الْفَارُوقُ الْأَعْظَمُ

رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ الْفَارُوقُ الْأَعْظَمُ، وَأَنْتَ الصِّدِّيقُ الْأَكْبَرُ»؛ (۳)

«ای علی! تو بزرگ ترین فرق گذار بین حق و باطل هستی و نیز بزرگ ترین صدیق».

در فرازی از زیارت حضرت نیز آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْفَارُوقُ الْأَعْظَمُ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای فاروق اعظم».

۵۵۶ الْفَارُوقُ الْأَكْبَرُ

همچنین مراجعه شود به: **أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِالرَّسُولِ [۲۵۴]**

۵۵۷ فَاصِلُ الْقَضَاءِ

حکم کننده و فیصله دهنده قضاوت است.

رسول خداصلی الله علیه وآله می فرماید: فرشتگان خدا در شب معراج هنگام معرفی امیرمؤمنان گفتند:

«عَلَى دَابَّةِ الْأَرْضِ (۵) وَفَاصِلُ الْقَضَاءِ»؛ (۶)

«علی علیه السلام همان جنباننده و دابّه زمین و فیصله دهنده قضاوت است».

خود امیرالمؤمنین علیه السلام نیز فرمود:

«أَنَا بَابُ الْمَقَامِ وَحُجَّةُ الْخِصَامِ وَدَابَّةُ الْأَرْضِ وَصَاحِبُ الْعَصَا وَفَاصِلُ الْقَضَاءِ»؛ (۷)

«من باب مقام و حجّت بالغه بر دشمنان و دابه الارض و دارنده عصای بهشتی و فیصله دهنده قضاوت هستم».

۵۵۸ اَلْفَتَى

جوان و جوانمرد. مراد همان جوانمردی است که بر اثر شدت و سختی جهاد و مبارزه، شمشیرش شکست و جبرئیل برایش ذوالفقار آورد، و ندا داده شد:

ص: ۱۲۲

۱- ۸۰۸. ینابیع الموده، باب ۵۶؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۴؛ المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۳۳.

۲- ۸۰۹. شرح نهج البلاغه، ص ۳۰؛ بشاره المصطفی، ص ۱۰۳؛ الیقین، ص ۵۱۳. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۲؛ البحر الزخار، ج ۹، ص ۲۷۱.

۳- ۸۱۰. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۱۱۱؛ عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۶.

۴- ۸۱۱. البلد الامین، ص ۲۹۱؛ کتاب المزار، ص ۷۸؛ مصباح المتهدد، ص ۷۴۲؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید مبعث.

۵- ۸۱۲. سوره نمل، آیه ۸۲: «وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ».

۶- ۸۱۳. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۵۷؛ ج ۴۱، ص ۵؛ تفسیر فرات، ص ۳۷۲.

۷- ۸۱۴. بحار الانوار، ج ۴۱، ص ۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۱۸.

«لَا فَتَىٰ إِلَّا عَلِيٌّ، لَا سَيْفٌ إِلَّا ذُو الْفَقَارِ»؛ (۱)

«هیچ جوانمردی همانند علی علیه السلام نیست و هیچ شمشیری چون ذوالفقار نیست».

امام علی علیه السلام در یکی از مناظراتی که با ابوبکر داشت فرمود: تو را به خدا! آیا آن جوانی که برایش از آسمان ندا داده شد:

«لَا سَيْفٌ إِلَّا ذُو الْفَقَارِ وَلَا فَتَىٰ إِلَّا عَلِيٌّ»

من هستم یا تو؟

ابوبکر گفت: تو هستی. (۲)

رسول خداصلی الله علیه و آله فرمود: من فتی و فرزند فتی (ابراهیم علیه السلام) و برادر فتی (علی علیه السلام) هستم. (۳)

۵۵۹ فضائله لا تُحصی

فضایل و خوبی هایش قابل شمارش نیست.

حضرت در بیانی فرمود:

«إِنَّ اللَّهَ جَعَلَ لِأَخِي عَلِيٍّ فَضَائِلَ لَا تُحْصَى كَثْرَةً»؛ (۴)

«خداوند متعال آنقدر برای علی فضیلت قرار داده که از کثرت آن قابل شمارش نیست».

۵۶۰ فَضْلُهُ اللَّهُ

خدای تعالی او را بر دیگران فضیلت و برتری داده است.

رسول خداصلی الله علیه و آله در خطبه غدیر در مورد علی علیه السلام فرمود:

«مَعَاشِرَ النَّاسِ! فَضِّلُوهُ فَقَدْ فَضَّلَهُ اللَّهُ وَأَقْبَلُوهُ فَقَدْ نَصَبَهُ اللَّهُ»؛ (۵)

«ای مردم! علی علیه السلام را از دیگران برتر بدانید که خدا او را برتر دانسته و ولایتش را بپذیرید که خدا او را به ولایت برگزیده است».

۵۶۱ فَضْلُهُ كَفَضْلِ الشَّمْسِ

برتری او بر مردم، مثل برتری خورشید بر ماه و ستارگان است.

امام علی علیه السلام فرمود: آیا کسی غیر از من هست که رسول خدا صلی الله علیه و آله خطاب به او فرموده باشد:

«فَضْلُكَ عَلَى هَذِهِ الْأُمَّةِ كَفَضْلِ الشَّمْسِ عَلَى الْقَمَرِ وَكَفَضْلِ الْقَمَرِ عَلَى النُّجُومِ»؛ (۶)

«برتری تو بر این امت، مثل برتری خورشید بر ماه است، و مثل برتری ماه بر ستارگان است».

۵۶۲ فَضْلُهُ كَفَضْلِ الْقَمَرِ

برتری او، مثل برتری ماه بر ستارگان است.

همچنین مراجعه شود به: فَضْلُهُ كَفَضْلِ الشَّمْسِ [۵۶۱]

۵۶۳ فَعَلَهُ فِعْلُ الرَّسُولِ

کارش کار پیامبر است.

آن حضرت به علی علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! فِعْلُكَ فِعْلِي»؛ (۷)

«ای علی! کار و فعل تو، کار من است».

ص: ۱۲۳

۱- ۸۱۵. بحار الانوار، ج ۱۹، ص ۳۱۷؛ الکافی، ج ۸، ص ۱۱۰؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۱۱۵؛ امالی صدوق، ص ۴۰۵؛ الارشاد، ج ۱، ص ۸۷.

۲- ۸۱۶. بحار الانوار، ج ۲۹، ص ۵؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۱۱۵؛ الخصال صدوق، ج ۲، ص ۵۵۰.

۳- ۸۱۷. بحار الانوار، ج ۲۰، ص ۱۰۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۸۸؛ الغدير، ج ۱۰، ص ۱۷؛ مدینه المعجز، ج ۱، ص ۱۰۹.

۴- ۸۱۸. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۲۲۹؛ تأویل الآيات، ص ۸۴۴؛ مائه منقبه، ص ۱۷۶؛ نهج الحق، ص ۲۳۱.

۵- ۸۱۹. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۲۷.

۶- ۸۲۰. حلیه الابرار، ج ۲، ص ۳۳۱.

۷- ۸۲۱. بحار الانوار، ج ۳۱، ص ۴۳۴.

۵۶۴ فِيهِ خِصَالُ الْأَنْبِيَاءِ

ویژگی ها و فضایل پیامبران را دارد. (۱)

ابوذر غفاری نقل می کند: در یکی از روزها به همراه اصحاب محضر رسول خدا صلی الله علیه و آله بودم، ایشان بلند شد و به رکوع و سجده و شکر خدا پرداخت، سپس فرمود:

«يَا جُنْدَبُ! مَنِ ارَادَ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى آدَمَ فِي عِلْمِهِ، وَإِلَى نُوحٍ فِي فَهْمِهِ، وَإِلَى إِبْرَاهِيمَ فِي خَلْقِهِ، وَإِلَى مُوسَى فِي مُنَاجَاتِهِ، وَإِلَى عِيسَى فِي سِيَاحَتِهِ، وَإِلَى أَيُّوبَ فِي صَبْرِهِ وَبَلَاءِهِ، فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذَا الرَّجُلِ الْمُقَابِلِ الَّذِي هُوَ كَالشَّمْسِ وَالْقَمَرِ السَّارِي وَالْكَوْكَبِ الدُّرِيِّ، أَشْجَعُ النَّاسِ قَلْبًا وَأَشْحَى النَّاسِ كَفًّا، فَعَلَى مُبْغِضِهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ»؛ (۲)

«ای جندب! هر که می خواهد نگاه کند به آدم علیه السلام در علمش، و به نوح علیه السلام در فهمش، و به ابراهیم علیه السلام در خلیل بودنش، و به موسی علیه السلام در مناجاتش، و به عیسی علیه السلام در سیاحتش، و به ایوب علیه السلام در مصیبت و صبرش، پس به این مردی که از مقابل می آید نگاه کند، او همانند خورشید و ماه، و مانند ستاره درخشانده است. شجاع ترین و باسخاوت ترین مردم است. پس لعنت خدا و فرشتگان و همه مردم بر دشمنان او باد».

ابوذر می گوید: پس همه نگاه کردند، دیدند علی بن ابی طالب علیه السلام وارد شد.

۵۶۵ فِيهِ كَرَامَاتُ الْقُرْآنِ

ابن عباس از قول پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل می کند که حضرت فرمود:

«اعْلَمُوا وَاللَّهِ أَنْزَلَ فِي عَلِيٍّ كَرَامَاتُ الْقُرْآنِ»؛ (۳)

«بدانید خدای تعالی کرامت و محاسن (گنج های) قرآن را در مورد علی علیه السلام نازل فرموده است».

۵۶۶ قَائِدُ الْأُمَّةِ

رهبر و جلودار امت. خاتم الانبیاء صلی الله علیه و آله خطاب به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! فَسَأَلْتُ رَبِّي أَنْ يَجْعَلَكَ قَائِدَ أُمَّتِي إِلَى الْجَنَّةِ، فَأَعْطَانِي»؛ (۴)

«ای علی! از خدا خواستم تو را رهبر و جلودار امتم به سوی بهشت قرار دهد، پس عطا فرمود».

۵۶۷ قَائِدُ الْبَرَّةِ

امام و جلودار و رهبر همه نیکان و خوبان عالم علی علیه السلام است.

خاتم الانبیاء صلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلِيٌّ بَنُ أَبِي طَالِبٍ قَائِدُ الْبِرِّ وَوَقَاتِلُ الْفَجْرِ»؛ (۵)

«علی علیه السلام پیشوای نیکان و کشنده فاجران است».

۵۶۸ قَائِدُ الْغُرِّ الْمَحَجَّلِينَ

رهبر و پیشوای سفیدرویان و نخبگان. کسانی که از فرط رعایت تقوی و عبادت، تمام مواضع سجده آنان سفید و نورانی است.

ص: ۱۲۴

۱- ۸۲۲. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۳۵؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۱۳۲؛ امالی مفید، ص ۱۴.

۲- ۸۲۳. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۳۸.

۳- ۸۲۴. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۳۵۶؛ تفسیر فرات، ص ۴۷؛ الفضائل، ص ۱۲۴؛ شواهد التنزیل، ج ۱، ص ۵۶.

۴- ۸۲۵. جامع الاحادیث، ج ۳۱، ص ۱۵۸.

۵- ۸۲۶. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۳۱۸؛ کفایه الاثر، ص ۹۶. فرائد السمطین، ج ۱، ص ۱۹۲؛ الکشف والبیان، ج ۴، ص ۸۰.

این عنوان بارها در کلام رسول خداصلی الله علیه وآله و نیز امام علی علیه السلام و ادعیه و زیارات برای امیرمؤمنان به کار رفته است:

«أَنْتَ قَائِدُ الْعُرِّ الْمُحَجَّلِينَ وَأَنْتَ يَعْسُوبُ الْمُؤْمِنِينَ»؛ (۱)

«تو امام پرهیزکاران روسفید و پیشوا و پناه مؤمنان هستی».

۵۶۹ قَائِدُ كُلِّ تَقِيٍّ

امام علی علیه السلام رهبر و پیشوای هر فرد باتقوا و پرهیزکار است.

همچنین مراجعه شود به: امام کُلِّ مُؤْمِنٍ [۲۱۹]

۵۷۰ قَائِدُ الْمُؤْمِنِينَ

امام علی علیه السلام جلودار همه مؤمنان است. اوست که جلوتر از همه اهل ایمان حرکت می کند و همه را به بهشت وارد می نماید. رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ إِمَامُ أُمَّتِي وَخَلِيفَتِي عَلَيْهَا بَعْدِي وَأَنْتَ قَائِدُ الْمُؤْمِنِينَ إِلَى الْجَنَّةِ...»؛ (۲)

«ای علی! تو امام امت من هستی، تو جانشین بعد از من بر امت هستی، و تو جلودار مؤمنان به سوی بهشت می باشی».

۵۷۱ الْقَائِمُ بِأَمْرِ النَّبِيِّ

امام علی علیه السلام به فرمان پیامبر خداصلی الله علیه وآله قیام نموده و امور آن حضرت را انجام می دهد.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در این زمینه فرمود:

«عَلِيٌّ أَحْيَىٰ وَوَارِثِي وَوَزِيرِي وَأَمِينِي وَالْقَائِمُ بِأَمْرِي»؛ (۳)

«علی برادر، وارث، وزیر و امین من و قیام کننده به امور من است».

۵۷۲ الْقَائِمُ بِحُجَّةِ النَّبِيِّ

به سنت الهی و حجت پیامبرصلی الله علیه وآله قیام می کند.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در مورد علی علیه السلام فرمود:

«عَلِيٌّ الْمُحْيِي لِسُنَّتِي مِنْ بَعْدِي وَمُعَلِّمُ أُمَّتِي وَالْقَائِمُ بِحُجَّتِي»؛ (۴)

«علی علیه السلام احیا کننده سنت بعد از من است، او معلم امت من و قیام کننده به حجت من می باشد».

۵۷۳ الْقَائِمُ مِنْ وَدِهِ

قائم آل محمد علیهم السلام از فرزندان او است.

حضرت فرمود:

«إِنَّ عَلِيًّا وَصِيٌّ وَمَنْ وَدِدِهِ الْقَائِمُ الْمُنْتَظَرُ الْمَهْدِيُّ»؛ (۵)

«همانا علی علیه السلام وصی من است و آن مهدی منتظر و قائم از فرزندان اوست».

۵۷۴ قَاتِلَ عَلَى التَّوْبِيلِ

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بر اساس تنزیل قرآن کریم، و امیر مؤمنان علی علیه السلام بر مبنای تأویل و تفسیر آیات قرآن با مخالفان به مبارزه پرداخته اند.

همچنین مراجعه شود به: خَاصِفُ النَّعْلِ [۳۵۸]

۵۷۵ قَاتِلَ الْفَجَّارِ

امام علی علیه السلام با فاجران و فاسقان مبارزه نموده است.

ص: ۱۲۵

۱- ۸۲۷. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۵۲؛ امالی صدوق، ص ۳۰۶.

۲- ۸۲۸. بشاره المصطفی، ص ۱۷۷؛ امالی صدوق، ص ۴۸۶.

۳- ۸۲۹. بحار الانوار، ج ۲۲، ص ۴۸۶.

۴- ۸۳۰. بحار الانوار، ج ۲۸، ص ۲۲۱؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۱۱۲؛ موسوعه امام علی، ج ۱۰، ص ۳۶؛ الیقین، ص ۴۴۸.

۵- ۸۳۱. کمال الدین، ج ۱، ص ۲۸۷؛ الیقین، ص ۴۹۴. فرائد السمطین، باب ۷۸.

در عهدنامه خدا با رسولش آمده است:

«عَلِي رَأْيُهُ الْهُدَى وَإِمَامُ الْأَبْرَارِ وَقَاتِلُ الْفُجَّارِ»؛ (۱)

«علی علیه السلام پرچم هدایت و امام نیکان و قاتل فاسقان است».

۵۷۶ قَاتِلُ الْفَجْرَةِ

خدای تعالی به رسولش فرموده است:

«عَلِي قَاتِلُ الْفُجَّارِ» است؛ پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نیز بارها به امت خود این عنوان را اعلان فرموده:

«عَلِي أَمِيرُ الْبِرِّ وَقَاتِلُ الْفَجْرَةِ»؛ (۲)

«علی امیر نیکان و قاتل فاسقان است».

همچنین مراجعه شود به: **أَمِيرُ الْبِرِّ [۲۲۸]**

۵۷۷ قَاتِلُ الْقَاسِطِينَ

امیرمؤمنان علیه السلام که به عنوان وصی و خلیفه بلافصل رسول خداصلی الله علیه و آله از جانب خدای تعالی منصوب شده بود، با توطئه چینی و رأی چند نفر انگشت شمار و سکوت عامه مردم از امر خلافت کنار گذاشته، حدود بیست و پنج سال خانه نشین شد.

با کشته شدن عثمان، مردم به طرف آن حضرت هجوم آوردند؛ اما امام فرمود: شما که به دولت دیگران عادت کردید، تحمل حکومت عادلانه مرا نخواهید داشت؛ پس مرا رها کنید.

ولی مردم اصرار و اجتماع کردند، آن گاه امام پذیرفت، سپس فرمود: بدانید در حکومت من، همه با هم برادر و برابرند، هر کس تا به حال سوء استفاده ای کرده، باید برگرداند...

از همان ابتدا، گروهی از مسلمانان و حتی نزدیکان، که با آن حضرت بیعت کرده بودند، (ناکثین) بیعت خود را شکستند و جنگ جمل را به راه انداختند.

مدتی نگذشته بود که برخی به سرکردگی معاویه پیراهن عثمان را بالا آوردند و تهمت زدند که علی عثمان را کشته. بالاخره جنگ با این عده (قاسطین) در صفین اتفاق افتاد.

در آخرین لحظات، که سپاه امام در حال پیروزی بودند، معاویه و عمرو عاص حيله کرده و قرآن ها را بر نیزه زدند که ما هم قرآن را قبول داریم. جاهلان و خشک مقدس ها که امام زمان خود را نمی شناختند دست از جنگ کشیدند و ولی خدا را نیز

مجبور به حکمیت نمودند و حَکَم خود را بر امام تحمیل کردند.

چون ابوموسی اشعری فردی ساده لوح بود، در ماجرای حکمیت از عمروعاص شکست خورد. جاهلان گفتند: هم ما و هم علی گناه کردیم، پس باید توبه کنیم.

در حالی که امام فرمود: شما خود گناه کرده، و عصیان نمودید، و بر امام زمان خود خروج کردید و دست به شورش زدید.

به هر حال، این عدّه (مارقین) که علیه امام زمان خروج کرده بودند، (خارجی و خوارج) در بین مسلمانان دست به قتل و غارت زدند، امام ناچار شد در نهروان با آنان بجنگد.

ص: ۱۲۶

۱- ۸۳۲. بحارالانوار، ج ۱۸، ص ۳۹۲؛ الیقین، ص ۲۹۱.

۲- ۸۳۳. علل الشرائع، ج ۱، ص ۲۱۳؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۶۷؛ کشف الیقین، ص ۲۳۶؛ الجامع الصغیر، ج ۲، ص ۱۷۷؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۲.

این یکی از پیش بینی های رسول خداصلی الله علیه وآله بود، ابن مسعود نقل می کند: روزی رسول خداصلی الله علیه وآله در منزل ام سلمه بود که علی علیه السلام محضر حضرت رسید، بعد رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«يَا أُمَّ سَلْمَةَ! هَذَا وَاللَّهِ قَاتِلُ الْقَاسِطِينَ وَالنَّاكِثِينَ وَالْمَارِقِينَ مِنْ بَعْدِي»؛^(۱)

«ای ام سلمه! به خدا قسم این کشنده قاسطان و ناکثان و مارقان است.»

عین این حدیث از جابر و امام باقرعلیه السلام هم نقل شده است.^(۲)

۵۷۸ قَاتِلُ الْكُفْرَةِ

با کافران و ملحدان، جهاد و مبارزه کرد.

رسول خداصلی الله علیه وآله در حضور و غیاب، خطاب به امیرمؤمنان علیه السلام فرموده است:

«عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ قَائِدُ الْبِرِّ وَوَقَاتِلُ الْكُفْرَةِ»؛^(۳)

«علی پیشوای نیکان و قاتل کافران است.»

۵۷۹ قَاتِلُ الْمَارِقِينَ

با خوارج (کسانی که از دین خارج شده اند) جنگ و جهاد کرد.

حضرت فرمود:

«أَمْرٌ يُقَاتِلُ الْبِقَاتِلِينَ وَالْقَاسِطِينَ وَالْمَارِقِينَ»؛^(۴)

«من مأمورم با پیمان شکنان و ظالمان و خوارج جنگ کنم.»

همچنین مراجعه شود به: قَاتِلُ الْقَاسِطِينَ [۵۷۷]

۵۸۰ قَاتِلُ النَّاكِثِينَ

کشنده و جهاد کننده با پیمان شکنان.

همچنین مراجعه شود به: قَاتِلُ الْقَاسِطِينَ [۵۷۷]

۵۸۱ قَاتِلُهُ أَشَقَى الْأَخْرَبِينَ

رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود: آیا می دانی اشقی اولین چه کسی است؟

عرض کرد: همان که ناقه صالح را کشت.

فرمود: راست گفتی، آیا می دانی اشقی آخرین چه کسی است؟

عرض کرد: خدا و رسولش بهتر می دانند.

فرمود: قاتل تو اشقی آخرین است که محاسن تو را به خون سرت خضاب می کند. (۵)

۵۸۲ قَاتِلُ قَاتِلِ الرَّسُولِ

از جهت قرابت و نزدیکی به رسول خداصلی الله علیه وآله در درجه ای است که هرکس او را بکشد، گویا پیامبر را کشته است.

همچنین مراجعه شود به: دینه سالم [۳۹۴]

۵۸۳ قَاضِي دِينِ الرَّسُولِ

دین و دیون رسول خداصلی الله علیه وآله را ادا کرده و یا آنچه از امانت های مردم که در اختیار آن

ص: ۱۲۷

۱- ۸۳۴. كشف الغمه ج ۱، ص ۱۲۶. تاريخ دمشق ج ۴۲، ص ۴۷۰؛ كنز العمال، ج ۱۳، ص ۱۱۰؛ جامع الاحاديث، ج ۳۷، ص ۱۵۵.

۲- ۸۳۵. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۱۵.

۳- ۸۳۶. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۳۳۱؛ العمده، ص ۱۱۹؛ ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۲۲۰. تفسير الكششف والبيان، ج ۴، ص ۸۰؛ تفسير الثعلبي، ج ۱، ص ۷۵۹.

۴- ۸۳۷. بحار الانوار، ج ۳۲، ص ۳۰۹. جامع الاحاديث، ج ۲۹، ص ۳۳۵؛ المستدرک علی الصحيحين، ج ۳، ص ۱۵۰؛ المعجم الكبير، ج ۱۰، ص ۹۱؛ اسد الغابه، ج ۱، ص ۸۰۱.

۵- ۸۳۸. بحار الانوار، ج ۱۱، ص ۳۹۳. مسند احمد، ج ۴، ص ۲۶۳؛ المستدرک علی الصحيحين، ج ۳، ص ۱۵۱؛ تفسير فخر رازی، ج ۱، ص ۲۰۱۴؛ السنن الكبرى، ج ۵، ص ۱۵۳.

حضرت بود، را به صاحبان خود بازگرداند؛ هنگام هجرت از مکه به مدینه، امیرمؤمنان علیه السلام برای انجام این کارها سه روز در مکه باقی ماند. رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«وَأَنْتَ تَقْضِي دِينِي وَتُنْجِزُ عِدَاتِي عَنِّي»؛^(۱)

«تو ای علی! دیون مرا ادا می کنی و وعده های مرا انجام می دهی».

و در عبارت دیگر فرمود:

«أَنْتَ وَصِيِي وَوَزِيرِي وَقَاضِي دِينِي»؛^(۲)

«تو وزیر و جانشین و ادا کننده قرض ها و دیون من هستی».

۵۸۴ قَامِعُ الْمُشْرِكِينَ

امیر مؤمنان علی علیه السلام پهلوان و شجاعی بود که با فداکاری های خود، مشرکان را قلع و قمع و نابود کرد.

همچنین مراجعه شود به: رَأْسُ الدِّينِ [۴۰۳]

۵۸۵ قَبْلَةُ الْعَارِفِينَ

همه عارفان و خداشناسان عالم رو به سوی او دارند و از او به خدا می رسند.

رسول خداصلی الله علیه وآله در جمعی فرمود:

«السَّاعَةُ يَدْخُلُ عَلَيْكُمْ مِنَ الْبَابِ رَجُلٌ هُوَ سَيِّدُ الْوَصِيِّينَ ... قَبْلَةُ الْعَارِفِينَ وَيَعْسُوبُ الدِّينِ»؛^(۳)

«هم اینک فردی از این در بر شما وارد می شود که بزرگ و صیّان و قبله عارفان و رهبر دین است».

۵۸۶ قَبُولُ الْأَعْمَالِ بِحُبِّهِ

پذیرش اعمال انسان ها در روز قیامت، به واسطه دوست داشتن علی علیه السلام می باشد.

همچنین مراجعه شود به: حُبُّهُ يَذِيبُ السَّيِّئَاتِ [۳۲۲]

۵۸۷ الْقُرْآنُ مَعَ عَلِيٍّ

قرآن همیشه با امام علی علیه السلام و در جانب اوست و از او جدا نمی شود.^(۴)

همچنین مراجعه شود به: عَلِيٌّ مَعَ الْقُرْآنِ [۵۳۸]

۵۸۸ قَرِينُ الرَّسُولِ

قرین از قرآن و اقتران به معنای کسی که همیشه همراه دیگری است. و علی علیه السلام قرین رسول خداصلی الله علیه وآله است که حضرت بارها فرمود:

«هَذَا قَرِينِي فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»؛(۵)

«علی قرین و همراه من است در دنیا و آخرت».

در بخشی از زیارت آن حضرت هم آمده:

«إِنَّهُ قَرِينُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»؛(۶)

«علی، قرین رسول خدا در دنیا و آخرت است».

۵۸۹ قَسِيمُ الْجَنَّةِ وَ النَّارِ

بهشت و جهنم را تقسیم می کند؛ یعنی اینکه بهشت برای دوستان و شیعیان او و جهنم برای دشمنان و معاندان آن حضرت می باشد.

رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ قَسِيمُ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ تُدْخِلُ مَحَبَّتِكَ الْجَنَّةَ وَمُبْغِضِيكَ النَّارَ»؛(۷)

ص: ۱۲۸

۱- ۸۳۹. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۵۴؛ اقبال الاعمال، ص ۲۹۶. جامع الاحادیث، ج ۵، ص ۴۶۹.

۲- ۸۴۰. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۴۱۷.

۳- ۸۴۱. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۱۳۶؛ شرح احقاق الحق، ج ۴، ص ۱۰۴.

۴- ۸۴۲. جامع الاحادیث، ج ۱۴، ص ۲۴۹.

۵- ۸۴۳. جامع الاخبار، ص ۱۶؛ بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۱۲۳.

۶- ۸۴۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۰.

۷- ۸۴۵. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۳۳۵؛ کفایه الاثر، ص ۱۵۱.

«تو تقسیم کننده بهشت و جهنم هستی، دوستان را به بهشت و دشمنان را به جهنم داخل می کنی».

در زیارت آن حضرت نیز چنین آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى قَسِيمِ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ»؛ (۱)

«سلام بر آن آقایی که تقسیم کننده بهشت و آتش است».

۵۹۰ قُصُورُهُ كَعَدَدِ الْبَشَرِ

قصر و کاخ های بهشتی اش به تعداد افراد بشر است.

همچنین مراجعه شود به: حُورُهُ أَكْثَرُ مِنْ وَرَقِ الشَّجَرِ [۳۴۸]

۵۹۱ قَضِيبُ الْجَنَّةِ

دستگیره درب بهشت.

قضیب در لغت؛ شاخه درخت و شمشیر تیز و بَرّان و جایگاه دستگیری است.

حدیفه بن یمان از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل کرده که فرمود:

«إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ عَلِيًّا قَضِيبًا فِي الْجَنَّةِ، مَنْ تَمَسَّكَ بِهِ فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ»؛ (۲)

«خداوند متعال علی علیه السلام را به عنوان دستگیره درب بهشت قرار داده، هر که به او تمسک جوید، حتماً از اهل بهشت خواهد شد».

۵۹۲ الْقَمَرُ السَّارِي

ماه روشنی بخش در گردش.

امیرالمؤمنین علی علیه السلام همانند ماه نورانی در میان مردم است.

همچنین مراجعه شود به: فِيهِ خِصَالُ الْأَنْبِيَاءِ [۵۶۴]

۵۹۳ قَمَرُ سَمَاءِ الدُّنْيَا

برای اهل دنیا چون ماه آسمان است.

همچنین مراجعه شود به: شَمْسُ السَّمَاءِ السَّابِعَةِ [۴۵۸]

۵۹۴ قُوَّةُ قُوَّةِ دَاوُدَ

در شجاعت و قدرت بازو به مانند حضرت داود علیه السلام بود.

همچنین مراجعه شود به: *بَهْجَتُهُ بِهَجَّةِ سُلَيْمَانَ* [۲۹۱]

۵۹۵ قَوْلُ الرَّسُولِ

سخن او سخن رسول خدا صلی الله علیه و آله است.

همچنین مراجعه شود به: *أَمْرُهُ أَمْرُ الرَّسُولِ* [۲۲۶]

۵۹۶ قَوِي فِي الْبَدَنِ

از لحاظ جسمی و بدنی، بسیار شجاع و قوی است.

در زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام وارد شده:

«كُنْتُ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، قَوِيًّا فِي بَدَنِكَ»؛ (۳)

«تو همان طور که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده از لحاظ بدنی نیز قوی بودی».

۵۹۷ كَاشِفُ الْكُرُوبِ

برطرف کننده غم و اندوه.

همچنین مراجعه شود به: *الْبَطْلُ الْجَسُورُ* [۲۸۱]

۵۹۸ كَبِيرُ الْأُمَّةِ

بزرگ و سرور امت اسلام.

همچنین مراجعه شود به: *عَالِمُ الْأُمَّةِ* [۵۱۴]

ص: ۱۲۹

۱- ۸۴۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین علیه السلام.

۲- ۸۴۷. مشارق انوار الیقین، ص ۶۸.

۳- ۸۴۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام.

۵۹۹ کَبِيرٌ فِي الْأَرْضِ

بین اهل زمین بزرگ و بزرگوار است.

در یکی از زیارات آن حضرت آمده:

«كُنْتَ، كَمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، كَبِيرًا فِي الْأَرْضِ، جَلِيلًا فِي السَّمَاءِ»؛ (۱)

«تو همان گونه که رسول خداصلی الله علیه و آله فرموده است در زمین بزرگ هستی و در آسمان با عظمت و جلالیت می باشی.»

۶۰۰ الْكَرَّازُ

کز و کزه؛ رجوع. «کز» در جنگ؛ یعنی کسی که دائماً در حال حمله به دشمن می باشد، و هیچ فراری ندارد. از القابی است که رسول خداصلی الله علیه و آله به امیرمؤمنان علیه السلام فرموده، خصوصاً در جریان جنگ خیبر که فرمود:

«لَأَعْطِينَ الزَّايَةَ غَدًا رَجُلًا يَحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَحِبُّهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ كَرَّارًا غَيْرَ فَرَّارٍ لَا يَرْجِعُ حَتَّى يَفْتَحَ اللَّهُ عَلَى يَدَيْهِ»؛ (۲)

«فردا پرچم را به مردی (علی علیه السلام) می دهم که هم او، خدا و رسولش را دوست دارد و هم خدا و رسولش، او را دوست دارند، او کرار (حمله برنده) غیر فرار است (فرار نمی کند)، بر نمی گردد مگر اینکه خداوند پیروزی را نصیب وی کند.»

۶۰۱ كَرَّازُ الرَّسُولِ

نقل شده که: از رسول خداصلی الله علیه و آله سؤال کردند، زاهدترین مردم کیست؟ فرمود:

«عَلِيٌّ وَصِيٌّ وَابْنُ عَمِّي وَأَخِي وَحَيْدَرِي وَكَرَّارِي وَصَمَّامِي وَأَسَدُ اللَّهِ»؛ (۳)

«علی وصی من، پسرعمو، برادر و حیدر و کرار من است، او شمشیر قدرت من و اسد الله است.»

درکنار القاب «کرار غیر فرار» و «کرار الرسول»، عنوان «حیدر کرار» نیز در ادبیات فارسی به کار می رود که به شجاعت و دلاوری آن امام اشاره دارد، چنان که شاعر می گوید: (۴)

همچنان در قهر جباران به تیغ ذوالفقار

هیچ کس انباز و یار حیدر کرار نیست

۶۰۲ كَرَامَةُ الْعَسَاكِرِ

کسی که موجب بزرگی و عظمت لشکر و سپاه اسلام است.

همچنین مراجعه شود به: حِصْبُ الْبِلَادِ [۳۶۲]

۶۰۳ الْكُفْرُ بِهٖ كُفْرٌ بِاللَّهِ

کافر شدن به مقام او، کافر شدن به خدا است.

همچنین مراجعه شود به: اِنْكَارُهُ اِنْكَارُ اللَّهِ [۲۴۶]

۶۰۴ كُلُّ الْاِيْمَانِ

تمام هستی و وجود ایمان. در غزوه احزاب (خندق) که همه دشمنان اسلام به جنگ آمده بودند، وقتی علی علیه السلام در برابر عمرو بن عبدود قرار گرفت، پیامبر صلی الله علیه وآله فرمود:

ص: ۱۳۰

۱- ۸۴۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۸۵۰. الاحتجاج، ج ۱، ص ۲۷۲. کنز العمال، ج ۱۳، ص ۱۲۳؛ جامع الاحادیث، ج ۲۸، ص ۲۸۳؛ تاریخ دمشق، ج ۴۱، ص ۲۱۹.

۳- ۸۵۱. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۷۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۵۹.

۴- ۸۵۲. فرهنگ غدیر.

«بَرَزَ الْإِيمَانُ كُلَّهُ إِلَى الشِّرْكِ كُلِّهِ»؛ (۱)

«امروز، تمام هستی و وجود ایمان (علی علیه السلام) در برابر همه شرک، ظاهر و آشکار شده است».

۶۰۵ کَلِمَةُ اللَّهِ الْعُلْيَا

کلمه؛ یعنی چیزی که برای نشان دادن و بیان داشتن آنچه در نهان و ذهن است. علی علیه السلام کلمه الله است؛ یعنی خدای تعالی برای نشان دادن علوم و معارف و جلالت شأن خود، علی علیه السلام را خلق کرده است. (۲)

رسول خداصلی الله علیه و آله در این مورد فرمود:

«عَلِيَ كَلِمَةُ اللَّهِ الْعُلْيَا وَكَلِمَةُ أَعْدَائِهِ السُّفْلَى»؛ (۳)

«علی علیه السلام کلمه بلندمرتبه خداوند است و کلمه دشمنان او پست و پایین است».

۶۰۶ کَلِمَةُ التَّقْوَى

همه تقوا را در خود جمع نموده است.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در مورد علی علیه السلام فرمود:

«هُوَ كَلِمَةُ التَّقْوَى وَعُرْوَةُ اللَّهِ الْوُثْقَى»؛ (۴)

«او پایه و اساس تقوا و دستگیره محکم الهی است».

در قسمتی از دعای بعد از زیارت حضرت هم آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ كَلِمَةُ التَّقْوَى وَبَابُ الْهُدَى»؛ (۵)

«گواهی می دهم تو کلمه تقوی و باب هدایت هستی».

۶۰۷ کَلِمَةُ عَدْلِ

رسول خاتم صلی الله علیه و آله فرمود:

«إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى جَعَلَنِي مِيزَانَ قِسْطٍ وَجَعَلَ عَلِيًّا كَلِمَةَ عَدْلِ»؛ (۶)

«خداوند متعال مرا ترازوی قسط قرار داد و علی را کلمه عدل قرارش داد».

۶۰۸ كَلِمَةُ الشَّمْسِ

امام علی علیه السلام با خورشید به گفت و گو پرداخت. و آن هم به فرمان رسول خدا صلی الله علیه وآله که به آن حضرت فرمود:

«كَلِمَ الشَّمْسِ»؛

«با خورشید سخن بگو».

تا بزرگواری و کرامت خداوند بر تو برای همه معلوم شود.

هنگامی که امام علی علیه السلام به خورشید سلام داد، خورشید در جواب گفت:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَخَا رَسُولِ اللَّهِ وَوَصِيَّهُ وَحُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ»؛^(۷)

«سلام بر تو ای برادر و جانشین رسول خدا و ای حجت خداوند بر بندگان».

۶۰۹ کَنْزُ اللَّهِ

گنج و ذخیره خداوند.

ص: ۱۳۱

-
- ۱- ۸۵۳. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۷۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۵۹.
 - ۲- ۸۵۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۱۲.
 - ۳- ۸۵۵. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۹۰؛ امالی صدوق، ص ۱۱.
 - ۴- ۸۵۶. غیبت نعمانی، ص ۸۲. تاریخ بغداد، ج ۷، ص ۱۴۱؛ تاریخ مدینه دمشق، ج ۴۲، ص ۲۷۰.
 - ۵- ۸۵۷. بحار الانوار ج ۹۷، ص ۲۹۴؛ اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۰.
 - ۶- ۸۵۸. الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۲۲۷؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۱۲۱.
 - ۷- ۸۵۹. بحار الانوار، ج ۴۱، ص ۱۷۷؛ امالی صدوق، ص ۵۸۹؛ الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۲۴۶.

در بخشی از وصایای رسول خداصلی الله علیه وآله به مردم چنین آمده است:

«أَيُّهَا النَّاسُ! هَذَا عَلِيٌّ! هَذَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ كَتَبَ اللَّهُ الْيَوْمَ وَمَا بَعْدَ الْيَوْمِ»؛ (۱)

«ای مردم! این علی بن ابی طالب است گنج خدا برای امروز و فردای شما».

۶۱۰ الْكَوْكَبُ الدُّرِّيُّ

ستاره درخشنده.

همچنین مراجعه شود به: فِيهِ خِصَالُ الْأَنْبِيَاءِ [۵۶۴]

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَى الْكَوْكَبِ الدُّرِيِّ»؛ (۲)

«سلام بر ستاره درخشنده (ولایت و علم)».

۶۱۱ كَهْفُ الرَّسُولِ

کَهْف؛ یعنی پناهگاه و دژ بسیار محکم.

کَهْفُ الرَّسُولِ؛ کسی که پناه رسول خداصلی الله علیه وآله است. رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«هَذَا أَخِي وَوَلِيِّ وَنَاصِرِي وَصَفِيِّ وَذُخْرِي وَكَهْفِي»؛ (۳)

«این علی، برادر، ولی، ناصر، صفی و ذخیره و پناه من است».

۶۱۲ لَا تَأْخُذُهُ فِي اللَّهِ لَوْمَةٌ

فقط خدا را در نظر دارد و در این راه از هیچ ملامت و سرزنشی هراس ندارد. این بیان را رسول اکرم صلی الله علیه وآله در

خطبه غدیریه خود فرمود. (۴)

۶۱۳ لَا تَزْرَأُ مِنَ الدُّنْيَا مِنْهُ

سخن پیامبرصلی الله علیه وآله در مورد زهد و بی اعتنایی امام نسبت به دنیا چنین است:

«عَلِيٌّ لَا يَزْرَأُ مِنَ الدُّنْيَا وَلَا تَزْرَأُ الدُّنْيَا مِنْهُ»؛ (۵)

«علی علیه السلام چیزی از مال دنیا اندوخته نکرد، دنیا هم برای فریب وی، چیزی از او به دست نیاورد».

۶۱۴ لَا حَسْرَةَ لِمُجِبِهِ

هنگام مرگ، حسرت و ناراحتی ندارد.

حضرت فرموده است:

«يَا عَلِيُّ! حَسْبُكَ أَنْ لَيْسَ لِمُجِبِكَ حَسْرَةٌ عِنْدَ مَوْتِهِ وَلَا وَحْشَةٌ فِي قَبْرِهِ وَلَا فَرْعٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»؛ (۶)

«ای علی! برای تو همین بس که دوستانت نه حسرتی هنگام مرگ دارند و نه وحشتی در قبر و نه ترس و هراسی در روز قیامت».

۶۱۵ لَا وَحْشَةَ لِمُجِبِهِ

دوستان علی علیه السلام در قبر هیچ وحشتی ندارند.

همچنین مراجعه شود به: لَا حَسْرَةَ لِمُجِبِهِ [۶۱۴]

۶۱۶ لَا يَجُوبُهُ مِنَ اللَّهِ حِجَابٌ

هیچ حجاب و مانعی نمی تواند بین او و خدا فاصله شود.

همچنین مراجعه شود به: الْحِجَابُ وَالسُّتْرُ [۳۲۸]

۶۱۷ لَا يَخْزِيهِ اللَّهُ أَبَدًا

خدای تعالی هرگز او را خوار نگردانید.

ص: ۱۳۲

۱- ۸۶۰. بحار الانوار، ج ۲۲، ص ۴۸۶.

۲- ۸۶۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ مفاتيح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۳- ۸۶۲. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۹؛ كشف الغمه، ج ۱، ص ۱۰.

۴- ۸۶۳. بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۲۰۸؛ العدد القویه، ص ۱۷۳؛ اليقين، ص ۳۴۹.

۵- ۸۶۴. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۳۲۰؛ مناقب ابن شهر آشوب، ج ۲، ص ۹۳. كنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۲۶.

۶- ۸۶۵. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۲۲۸؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۳۷. مودّه القربی، مودّه ۹، ص ۲۷.

از ابن عباس نقل شده: رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«لَأَبْعَثَنَّ رَجُلًا يَحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، وَلَا يَخْزِيهِ اللَّهُ أَبَدًا»؛ (۱)

«هرآینه مردی را مأمور می‌کنم که خداوند و رسولش را دوست دارد، و خدای متعال نیز او را هرگز خوار نگرداند».

همه منتظر بودند، تا اینکه پیامبرصلی الله علیه وآله فرمود: علی کجاست؟!

۶۱۸ لَا يَزْرَأُ مِنَ الدُّنْيَا

چیزی از دنیا را اندوخته نکرده است.

همچنین مراجعه شود به: لَا تَزْرَأُ الدُّنْيَا مِنْهُ [۶۱۳]

۶۱۹ لَا يَسْتُرُهُ مِنَ اللَّهِ سِتْرٌ

هیچ پرده و پوششی بین او و خدا نیست.

همچنین مراجعه شود به: الْحِجَابُ وَالسِّتْرُ [۳۲۸]

۶۲۰ لَحْمُهُ لَحْمُ الرَّسُولِ

با رسول خداصلی الله علیه وآله یکی است، حتی گوشت و پوست و خون او هم با گوشت و پوست و خون رسول خداصلی الله علیه وآله یکی است.

رسول خداصلی الله علیه وآله بارها به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ أَحْيَى وَوَصِيٌّ وَوَارِثِي، لَحْمُكَ مِنْ لَحْمِي»؛ (۲)

«تو برادر، جانشین و وارث من هستی، گوشت تو از گوشت من است».

۶۲۱ اللُّحُوقُ بِه سَعَادَةٌ

هر که به او پیوندد، سعادت‌مند می‌شود. جابر از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل کرده که فرمود:

«فَهُوَ سَيِّدُ الْأَوْصِيَاءِ، أَللُّحُوقُ بِه سَعَادَةٌ وَالْمَوْتُ فِي طَاعَتِهِ شَهَادَةٌ»؛ (۳)

«علی علیه السلام، آقای جانشینان است، هر که به او پیوندد، سعادت‌مند می‌شود، و مرگ در راه طاعت او شهادت می‌باشد».

۶۲۲ اللِّسَانُ الشُّكُورُ

زبان بسیار سپاسگزار. کسی که سر تا پا به شکر و سپاس خدا مشغول است.

همچنین مراجعه شود به: **الْبَطْلُ الْجَسُورُ** [۲۸۱]

۶۲۳ لَمْ يَكُنْ فَظًّا عَجُولًا

در امورش سخت گیر و شتاب زده نیست.

همچنین مراجعه شود به: **إِتْبَاعُهُ فَضِيلَةٌ** [۱۴۷]

۶۲۴ لَمْ يَكُنْ مُتَعَدِّيًا

عنادورز و کینه توز نیست.

همچنین مراجعه شود به: **إِتْبَاعُهُ فَضِيلَةٌ** [۱۴۷]

۶۲۵ لَوْلَاهُ لَمْ يَكُنْ ثَوَابٌ وَ لَا عِقَابٌ

اگر علی علیه السلام نبود، ثواب و عقاب هم نبود.

همچنین مراجعه شود به: **الْحِجَابُ وَ السِّتْرُ** [۳۲۸]

۶۲۶ لَوْلَاهُ مَا بَانَ الْحَقُّ

اگر علی علیه السلام نبود حق و باطل معلوم نمی شد.

همچنین مراجعه شود به: **الْحِجَابُ وَ السِّتْرُ** [۳۲۸]

۶۲۷ لَوْلَاهُ مَا بَانَ الْمُؤْمِنُ

اگر امیرالمؤمنین علیه السلام نبود، مؤمن از کافر شناخته نمی شد.

همچنین مراجعه شود به: **الْحِجَابُ وَ السِّتْرُ** [۳۲۸]

ص: ۱۳۳

۱- ۸۶۶. مسند احمد، ج ۷، ص ۱۴۳؛ سنن نسائی، ج ۵، ص ۱۱۳؛ اتحاف الخیره ج ۷، ص ۱۹۶؛ تاریخ دمشق ج ۴۲، ص ۹۸.
۲- ۸۶۷. امالی صدوق، ص ۱۶۹؛ اقبال الاعمال، ص ۲۹۶. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۷؛ تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۴۷۱؛ جامع الاحادیث، ج ۲۳، ص ۹۰.

٣-٨٦٨. بحار الانوار، ج ٣٨، ص ٩٢؛ امالی صدوق، مجلس ٦، حديث ٥. ينابيع الموده، باب ١٢.

۶۲۸ نُولَاهُ مَا عُبِدَ اللَّهُ

اگر امام عابدان نبود، خدا هم عبادت نمی شد.

همچنین مراجعه شود به: الْحِجَابُ وَالسِّتْرُ [۳۲۸]

۶۲۹ نُولَاهُ مَا عُرِفَ الْمُؤْمِنُونَ

اگر علی علیه السلام نبود، مؤمنان شناخته نمی شدند.

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به علی علیه السلام فرمود:

«لَوْلَاكَ يَا عَلِيُّ! مَا عُرِفَ الْمُؤْمِنُونَ مِنْ بَعْدِي»؛ (۱) «ای علی! اگر تو نبودى، پس از من، مؤمنان شناخته نمی شدند».

۶۳۰ اللَّيْثُ الْهَضُورُ

قهرمان و شیر بیشه شجاعت.

همچنین مراجعه شود به: الْبَطْلُ الْجَسُورُ [۲۸۱]

۶۳۱ الْمُؤَدَّى

ادا کننده وظایف رسول خداصلی الله علیه وآله.

عایشه از پدرش نقل می کند: رسول خداصلی الله علیه وآله در روز غدیر دست علی علیه السلام را گرفت و فرمود:

«هَذَا وَلِيِّيَ وَالْمُؤَدَّى عَنِّي، وَإِنَّ اللَّهَ مُوَالٍ لِمَنْ وَالَاهُ وَمُعَادٍ لِمَنْ عَادَاهُ»؛ (۲)

«این آقا، دوستدار من و ادا کننده وظایف من است، و همانا خدای تعالی دوست دارد کسی که او را دوست بدارد و دشمن است با کسی که او را دشمن بدارد».

در یکی از زیارات آن حضرت آمده است:

«وَالْمُؤَدَّى عَن نَبِيِّهِ»؛ (۳)

«وظایف رسول خداصلی الله علیه وآله را ادا می کند».

۶۳۲ مَوْلُ الْمُسْلِمِينَ

محل آرزوی همه مسلمانان.

حضرت در بیانی فرمود:

«عَلِي سَيِّدٌ مُّبَجَّلٌ مُؤَمَّلٌ الْمُسْلِمِينَ، وَأَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ»؛ (۴)

«علی علیه السلام، آقایی است بزرگوار، که آرزوگاه مسلمانان و امیر مؤمنان می باشد.»

۶۳۳ المأمون

از اسامی آسمانی امام علی علیه السلام مأمون است؛ امیر مؤمنان علیه السلام می فرماید: در آن شب که رسول خدا صلی الله علیه وآله رحلت فرمود، وصایا و سفارشاتى به من نمود؛ از جمله فرمود:

«سَمَّاكَ اللَّهُ فِي السَّمَاءِ عَلِيًّا الْمُرْتَضَى وَأَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَالصِّدِّيقُ الْأَكْبَرُ وَالْفَارُوقُ الْأَعْظَمُ وَالْمَأْمُونُ وَالْمَهْدِيُّ»؛ (۵)

«خداوند تو را در آسمان به این اسامی نامیده است؛ علی مرتضی، امیر مؤمنان، صدیق اکبر، فاروق اعظم، مأمون و مهدی.»

۶۳۴ مؤيد الرسول

تأیید کننده و یاری رساننده به پیامبر صلی الله علیه وآله. از رسول خدا صلی الله علیه وآله نقل شده که فرمود:

«دو هزار سال قبل از خلقت آسمان ها و زمین، بر درب بهشت نوشته شده بود: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، أَيْدِيَهُ بِعَلِيٍّ»؛ (۶)

ص: ۱۳۴

۱- ۸۶۹. جامع الاحادیث، ج ۳۱، ص ۱۵۹.

۲- ۸۷۰. السنن الکبری، ج ۵، ص ۱۰۷؛ سنن النسائی، ج ۵، ص ۱۳۴.

۳- ۸۷۱. بحار الانوار، ج ۸۷، ص ۳۱.

۴- ۸۷۲. المحاسن والمساوی، ج ۱، ص ۳۱.

۵- ۸۷۳. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۲۶۱؛ غیبت طوسی، ص ۱۵۰.

۶- ۸۷۴. الدر المنثور، ج ۴، ص ۴۸۶؛ کنز العمال ج ۱۱، ص ۶۲۴؛ المعجم الکبیر، ج ۲۲، ص ۲۰۰؛

۶۳۵ ما عَرَفَهُ إِلَّا اللَّهَ وَالرَّسُولَ

غیر خدا و رسولش او را نشناختند.

حضرت فرمود:

«یا عَلِیُّ! ما عَرَفَ اللَّهَ إِلَّا أَنَا وَأَنْتَ، وَمَا عَرَفَنِي إِلَّا اللَّهُ وَأَنْتَ، وَمَا عَرَفَكَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَا»؛ (۱)

«ای علی! غیر از من و تو کسی خدا را نشناخت، من را هم کسی جز خدا و تو نشناخت، تو را هم غیر از خدا و من نشناخت».

۶۳۶ الْمُبْجَلُ

سید و بزرگوار، آقا.

همچنین مراجعه شود به: مُؤَمَّلُ الْمُسْلِمِينَ [۶۳۲]

۶۳۷ مُبْغِضُهُ مُبْغِضُ اللَّهِ

رسول خداصلی الله علیه و آله از جانب خدای تعالی نقل می کند که در مورد علی علیه السلام فرموده:

«مَنْ أَحَبَّهُ أَحَبَّنِي وَمَنْ أَبْغَضَهُ أَبْغَضَنِي، فَبَشِّرْ بِذَلِكَ»؛ (۲)

«هر که علی را دوست داشته باشد مرا دوست داشته و هر که او را دشمن بدارد مرا دشمن داشته است. او را به این موهبت بشارت ده».

۶۳۸ مُبْغِضُهُ مُبْغِضُ الرَّسُولِ

جایگاه و شخصیت و مقام امام علی علیه السلام به گونه ای است که اگر کسی با او دشمنی و عداوت و بغض داشته باشد، گویا با رسول خداصلی الله علیه و آله دشمنی کرده است.

حضرت فرمود:

«خُلِقْتُ أَنَا وَعَلِيٌّ بِنِ ابْنِ طَالِبٍ مِنْ نُورٍ وَاحِدٍ، فَمُحِبِّي مُحِبُّ عَلِيٍّ وَمُبْغِضِي مُبْغِضُ عَلِيٍّ»؛ (۳)

«من و علی علیهما السلام از یک نور واحد خلق شدیم، پس دوستدار من دوست علی علیه السلام است و دشمن من دشمن علی علیه السلام است».

۶۳۹ مُبْغِضُهُ مُنَافِقٌ

هر که با علی علیه السلام بغض و کینه داشته باشد، منافق است.

همچنین مراجعه شود به: الرَّأْدُ عَلَيْهِ زَاهِقٌ [۴۰۴]

۶۴۰ مُبِيدُ الشُّبُهَاتِ

هر نوع شک و شبهه را از بین می برد.

همچنین مراجعه شود به: رَأْسُ الدِّينِ [۴۰۳]

۶۴۱ مُبِيدُ الشِّرْكِ

شرك و بت پرستی را نابود کرد.

همچنین مراجعه شود به: رَأْسُ الدِّينِ [۴۰۳]

۶۴۲ المُبِينُ

امام علی علیه السلام بیان کننده و توضیح دهنده مبهمات و مشتبهات و آنچه را که امت در آن به مشکل افتاده اند، می باشد. رسول خداصلی الله علیه و آله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ تُبَيِّنُ لَهُمْ مَا اشْتَبَهَ عَلَيْهِمْ بَعْدِي»؛ (۴)

«تو برای مردم بیان خواهی کرد هر آنچه را که برای آنان مشتبه شده است».

و نیز فرمود:

ص: ۱۳۵

۱- ۸۷۵. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۸، ص ۱۸۵.

۲- ۸۷۶. بحار الانوار، ج ۱۸، ص ۳۷۱؛ موسوعه امام علی، ج ۱۱، ص ۱۸۵. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۱.

۳- ۸۷۷. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۲۶۶؛ الفضائل، ص ۹۶.

۴- ۸۷۸. امالی طوسی، ص ۳۵۱؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۳۹۸؛ الطرائف، ج ۲، ص ۵۲۱.

«عَلَىٰ بَابِ عِلْمِي وَمُبِينٌ لِأُمَّتِي مَا أَرْسَلْتُ بِهِ مِنْ بَعْدِي»؛ (۱)

«علی درب علم من است و آنچه را بر من نازل شده، پس از من برای امتم بازگو می کند».

۶۴۳ الْمَنْزَجِمُ

قرآن را تفسیر و ترجمه می کند.

همچنین مراجعه شود به: أَفْضَلُ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ [۱۹۱]

۶۴۴ الْمَتَوَاضِعُ فِي النَّفْسِ

خودش را بسیار پایین می گیرد و تواضع دارد. در یکی از زیارات آن حضرت آمده:

«كُنْتُ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، قَوِيًّا فِي بَدَنِكَ، مُتَوَاضِعًا فِي نَفْسِكَ»؛ (۲)

«تو همان طور که رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود: در راه خدا بسیار قوی؛ اما نزد خودت متواضع بودی».

۶۴۵ الْمَتَوَلَّى

ولی و سرپرست و صاحب اختیار. در اینجا مراد ولایت الهی است.

همچنین مراجعه شود به: دَيَانُ هَذِهِ الْأُمَّةِ [۳۹۲]

۶۴۶ الْمُجَادِلُ

رسول خداصلی الله علیه وآله در خطبه غدیر فرمود:

«مَعَاشِرَ النَّاسِ! هُوَ نَاصِرُ دِينِ اللَّهِ وَالْمُجَادِلُ عَنِ رَسُولِ اللَّهِ»؛ (۳)

«ای مردم! علی یاور دین خدا و مددکار رسول خداصلی الله علیه وآله است».

۶۴۷ الْمُجْتَبَى لِلْإِمَامَةِ

برگزیده و انتخاب شده برای امامت.

علی علیه السلام از جانب خدا برای امامت مسلمانان برگزیده شده؛ چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ أَخِي وَأَنَا أَخُوكَ، وَأَنَا الْمُصْطَفَى لِلنَّبُوَّةِ وَأَنْتَ الْمُجْتَبَى لِلْإِمَامَةِ»؛ (۴)

«ای علی! تو برادر منی و من برادر توام، من برای پیامبری انتخاب شدم و تو برای امامت».

۶۴۸ الْمُحَارِبُ لَهُ مَارِقٌ

هر که با او جنگ و محاربه کند، از دین خارج شده است.

همچنین مراجعه شود به: الرَّآذُ عَلَيْهِ زَاهِقٌ [۴۰۴]

۶۴۹ مُحِبُّ اللَّهِ

خدا را دوست دارد، آن هم محبت واقعی که هم خدا و هم رسول گرامی اش آن را تأیید کرده و بارها فرموده اند: علی علیه السلام کسی است که «يَحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَحِبُّهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ»؛ (۵)

«هم او خدا و رسولش را دوست دارد و هم خدا و رسولش او را دوست دارند».

همچنین مراجعه شود به: الْكَرَّارُ [۶۰۰]

۶۵۰ مُحِبُّ الرَّسُولِ

رسول خداصلی الله علیه وآله را دوست دارد.

همچنین مراجعه شود به: مُحِبُّ اللَّهِ [۶۴۹]

ص: ۱۳۶

-
- ۱- ۸۷۹. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۴؛ الفردوس دیلمی، ج ۲، ص ۳۱۶.
 - ۲- ۸۸۰. اصول کافی، ج ۱، ص ۴۵۴؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام.
 - ۳- ۸۸۱. بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۲۱۰؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۶۲.
 - ۴- ۸۸۲. وسائل الشیعه، ج ۲۷، ص ۱۸۸؛ امالی صدوق، ص ۳۳۱.
 - ۵- ۸۸۳. اصول کافی، ج ۱، ص ۲۹۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۱۲۷؛ کشف الیقین، ص ۳۱۳؛ نهج الحق، ص ۳۹۱.
- المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۴۰؛ شعب الایمان، ج ۱، ص ۸۸؛ تاریخ الخلفاء، ج ۱، ص ۱۵۰.

۶۵۱ مَحْبُوبُ اللَّهِ

خدای تعالی او را دوست دارد.

همچنین مراجعه شود به: مُحِبُّ اللَّهِ [۶۴۹]

۶۵۲ مَحْبُوبُ الرَّسُولِ

رسول خداصلی الله علیه و آله او را دوست دارد.

این محبت از همان زمانی شروع شد که علی علیه السلام به دنیا آمد و در دامان فاطمه بنت اسد بزرگ شد، آن قدر به حضرت علاقه و محبت داشت که به مادرش می فرمود: گهواره او را نزدیک رختخواب من بگذار. (۱)

همچنین مراجعه شود به: مُحِبُّ اللَّهِ [۶۴۹]

۶۵۳ مَحْبُوبُ الْمَسَاكِينِ وَالْمُسْتَضْعِفِينَ

مستضعفان و مستمندان او را دوست دارند.

یک نوع دوستی که خدای تعالی آن را در دل ایشان انداخته است.

و فرمایش رسول خداصلی الله علیه و آله است که فرمود:

«يَا عَلِيُّ! إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى وَهَبَ لَكَ حُبَّ الْمَسَاكِينِ وَالْمُسْتَضْعِفِينَ»؛ (۲)

«ای علی! خدای تعالی دوستی مستمندان و مستضعفان را به تو بخشیده است.»

۶۵۴ مَحِبَّةُ مُؤْمِنٍ

دوست دار او مؤمن است.

همچنین مراجعه شود به: الرَّآدُ عَلَيْهِ زَاهِقٌ [۴۰۴]

۶۵۵ مَحِبَّةُ اللَّهِ

هرکس او را دوست بدارد، خدا را دوست داشته است.

همچنین مراجعه شود به: مُنِغِضُهُ مُنِغِضُ اللَّهِ [۶۳۷]

۶۵۶ مَحِبَّةُ اللَّهِ الرَّسُولِ

دوستدار او دوستدار رسول خداصلی الله علیه وآله است.

امیرالمؤمنین علی علیه السلام کسی است که هرکس او را دوست داشته باشد، رسول خداصلی الله علیه وآله را دوست داشته است؛ از جمله فرمود:

«مَنْ أَحَبَّ عَلِيًّا أَحَبَّنِي وَمَنْ أَبْغَضَ عَلِيًّا فَقَدْ أَبْغَضَنِي»؛ (۳)

«هرکس علی علیه السلام را دوست بدارد، مرا دوست داشته و هرکس علی علیه السلام را دشمن بدارد، با من دشمنی کرده است.»

همچنین مراجعه شود به: *أَمْرُهُ أَمْرُ الرَّسُولِ* [۲۲۶]

۶۵۷ الْمُحَدَّثُ

از عالم بالا با او سخن گفته می شود؛ ولی به چشم چیزی نمی بیند. پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود:

«إِنَّ عَلِيًّا صِدِّيقُ هَذِهِ الْأُمَّةِ وَفَارُوقُهَا وَمُحَدَّثُهَا»؛ (۴)

«همانا علی علیه السلام، صدیق و فاروق و محدث این امت است.»

۶۵۸ الْمُخْمُودُ عِنْدَ الْحَقِّ

نزد خدا پسندیده و مورد رضایت است.

همچنین مراجعه شود به: *جُنَّةُ الرَّسُولِ* [۳۰۴]

۶۵۹ مَخْنَةُ الْوَرَى

مورد آزمایش و امتحان برای خلق است و مردم به واسطه او امتحان می شوند.

همچنین مراجعه شود به: *إِمَامُ أَهْلِ الدُّنْيَا* [۲۱۱]

ص: ۱۳۷

۱- ۸۸۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۹.

۲- ۸۸۵. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۴۷.

۳- ۸۸۶. الرياض النضرة ج ۱ ص ۲۴۹؛ کنز العمال ج ۱۱ ص ۶۰۱.

۴- ۸۸۷. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۲۱۶؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۹۰؛ امالی صدوق، ص ۳۱.

۶۶۰ مَخْبِي السَّنَه

سنت پیامبر صلی الله علیه و آله را زنده می کند. (۱)

همچنین مراجعه شود به: الْقَائِمُ بِحُجَّهِ النَّبِيِّ [۵۷۲]

۶۶۱ مَخَالَفُهُ كَافِرٌ

هر که با امام مخالفت کند، کافر به خدا است.

همچنین مراجعه شود به: الرَّأْدُ عَلَيْهِ زَاهِقٌ [۴۰۴]

۶۶۲ مَخْذُولٌ مَنْ خَذَلَهُ

هر که او را خوار کند و قدمی علیه او بردارد، در حقیقت، خود را به زحمت انداخته و خوار نموده است. (۲)

همچنین مراجعه شود به: إِمَامُ الْبِرِّ [۲۱۳]

۶۶۳ مَخْضُوبُ اللَّخِيهِ

سر و صورت و محاسنش به خون سرش خضاب و رنگین شده است. (۳)

همچنین مراجعه شود به: دَيْنُهُ سَالِمٌ [۳۹۴]

۶۶۴ مَدِينَةُ هُدَى

شهر هدایت.

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

«إِنَّ عَلِيًّا مَدِينَةُ هُدَى فَمَنْ دَخَلَهَا نَجَى وَمَنْ تَخَلَّفَ عَنْهَا هَلَكَ»؛ (۴)

«همانا علی شهر هدایت است، هر که به آن داخل شود نجات می یابد و هر که از آن تخلف نماید هلاک می شود.»

۶۶۵ الْمُرْتَضَى

از اسامی آسمانی امام و به معنای پسندیده خدای تعالی است.

همچنین مراجعه شود به: الْمَأْمُونُ [۶۳۲]

ابن عباس می گوید:

«كَانَ عَلِيًّا يَتَّبِعُ فِي جَمِيعِ أَمْرِهِ مَرْضَاةَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَلِذَلِكَ سُمِّيَ الْمُرْتَضَى؛ (٥)

«علی علیه السلام پیوسته و در تمام امور تابع رضایت خدا و رسولش بود؛ پس او را مرتضی نامیدند».

و در بخشی از زیارت حضرت آمده:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَبْدِكَ الْمُرْتَضَى؛ (٦)

«خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و درود فرست بر علی علیه السلام که امیر مؤمنان و بنده پسندیده و مرتضای توست».

۶۶۶ مَرْضَى اللَّهِ

مورد رضایت خدا است و خداوند از وی راضی و خشنود است.

امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: روزی محضر پیامبر خداصلی الله علیه وآله رسیدم که فرمود:

«أَصِيبَتْ وَاللَّهِ يَا عَلِيُّ! عَنْكَ رَاضِيًا، وَأَصِيبَتْ وَاللَّهِ رَبُّكَ عَنْكَ رَاضِيًا، وَأَصِيبَتْ كُلُّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ عَنْكَ رَاضِيَةً إِلَى أَنْ تَقُومَ

السَّاعَةُ»؛ (٧)

ص: ۱۳۷

-
- ۱- ۸۸۸. تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۴۸۱.
 - ۲- ۸۸۹. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۳۲ و ج ۳۳، ص ۵۱؛ كشف الغمّه، ج ۱، ص ۲۵۶. الصواعق المحرقة، ص ۷۵؛ ينابيع المودّه، باب ۵۶، ص ۷۸.
 - ۳- ۸۹۰. كنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۷.
 - ۴- ۸۹۱. بحارالانوار، ج ۱۰، ص ۱۲۱؛ الاختصاص، ص ۲۳۷؛ امالی صدوق، ص ۳۴۳؛ التوحيد صدوق، ص ۳۰۷.
 - ۵- ۸۹۲. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۰.
 - ۶- ۸۹۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتيح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۷- ۸۹۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۵۸.

«به خدا قسم ای علی! من در حالی صبح کردم که از تو راضی هستم، خدا هم از تو راضی است و هر مرد و زن مؤمنی هم از تو راضی است، تا روزی که قیامت برپا شود».

۶۶۷ مَرْضَى الرَّسُولِ

مورد رضایت رسول خدا است و حضرت از او خوشنود است.

همچنین مراجعه شود به: مَرْضَى اللَّهِ [۶۶۶]

۶۶۸ الْمُرَّتَى عِنْدَ الْمَلَائِكَةِ

نزد فرشتگان، پاک و بی عیب است.

همچنین مراجعه شود به: جُنَّةُ الرَّسُولِ [۳۰۴]

۶۶۹ الْمُشْتَخَلَفُ

جانشین برگزیده.

حضرت فرمود:

«يَا عَلِيُّ! إِنَّكَ (مُؤْمِنٌ) مُشْتَخَلَفٌ، وَأَنْتَ مَقْتُولٌ وَأَنَّ هَذِهِ مَحْضُوبَةٌ مِنْ هَذِهِ»؛ (۱)

«ای علی! همانا تو مؤمن و جانشین برگزیده بعد از من هستی؛ لکن تو مقتول و شهید خواهی شد و اینها (ریش تو) به اینها (خون سرت) خضاب و رنگین می شود».

۶۷۰ الْمُشْتَوَدَعُ

مستودع از ودیعه؛ کسی که چیزی را نزد او به امانت و ودیعه گذاشته اند. امام علی علیه السلام امانت دار مواریث تمام پیامبران و امانت دار سرّ و علم رسول خداصلی الله علیه وآله است. چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله به ایشان فرمود:

«أَنْتَ مُشْتَوَدَعٌ مَوَارِيثِ الْأَنْبِيَاءِ»؛ (۲)

«تو امانت دار مواریث پیامبران می باشی».

حضرت علی علیه السلام نیز فرمود:

«أَنَا وَصِيُّهُ وَوَزِيرُهُ وَمُشْتَوَدَعُ سِرِّهِ وَعِلْمِهِ»؛ (۳)

«من وصی و وزیر رسول خدا و امانت دار سرّ و علم او هستم».

امام صادق علیه السلام نیز در زیارت آن حضرت چنین سلام می کند:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عِلْمِ النَّبِيِّنَ، وَمُسْتَوْدِعَ عِلْمِ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای وارث علم پیامبران خدا و محل ودیعه و امانت اسرار اولین و آخرین».

۶۷۱ الْمُشْتَمِلُ عَلَى الْجَمِيلِ

زیبایی ها را در خود جمع کرده است.

همچنین مراجعه شود به: الْجَامِعُ لِلْمَكَارِمِ [۳۰۰]

۶۷۲ الْمُسْفَعُ

شفاعتش به اذن و رضای خدا پذیرفته شده.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در این باره فرمود:

«إِنِّي لَأَشْفَعُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَشْفَعُ وَيَشْفَعُ عَلَيَّ فَيَشْفَعُ أَهْلُ بَيْتِي فَيَشْفَعُونَ»؛ (۵)

«من در روز قیامت شفاعت می کنم و شفاعتم قبول می شود. علی علیه السلام شفاعت می کند و شفاعتش پذیرفته می شود. اهل بیت من نیز شفاعت می کنند و شفاعت ایشان تأیید می شود».

ص: ۱۳۸

۱- ۸۹۵. کنز العمال، ج ۱۳، ص ۱۳۶؛ ینابیع الموده، ج ۲، ص ۸۶؛ جامع الاحادیث، ج ۳۳، ص ۴۹۴.

۲- ۸۹۶. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۵۲؛ امالی صدوق، ص ۳۰۶.

۳- ۸۹۷. بحار الانوار، ج ۲۸، ص ۱۸۵؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۷۳.

۴- ۸۹۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۵- ۸۹۹. بحار الانوار، ج ۸، ص ۴۳.

۶۷۳ مِصْبَاحُ الدُّجَى

چراغ روشن برای شب تار و بسیار تاریک.

این لقبی است که خدای تعالی به وسیله آن امیرالمؤمنین علیه السلام را مفتخر فرموده؛ چنان که پیامبر صلی الله علیه وآله از قول جبرئیل به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود که خدای تعالی فرموده است:

«إِنَّ عَلِيًّا إِمَامٌ الْهُدَى وَمِصْبَاحُ الدُّجَى وَالْحُجَّةُ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا»؛ (۱)

«همانا علی علیه السلام امام هدایت و چراغ شب ظلمانی و حجت بر تمام اهل دنیا است.»

سخن رسول خدا صلی الله علیه وآله نیز چنین است:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ مِصْبَاحُ الدُّجَى وَأَنْتَ مَنَارُ الْهُدَى»؛ (۲)

«ای علی! تو چراغ شب تاریک و نور هدایت مردم هستی.»

۶۷۴ مِصْبَاحُ الرَّسُولِ

چراغ راه پیامبر صلی الله علیه وآله.

همچنین مراجعه شود به: جَنَّه الرَّسُولِ [۳۰۴]

۶۷۵ مِصْبَاحُ النَّجَاهِ

چراغ راه نجات بندگان.

همچنین مراجعه شود به: إِمَامُ التَّقَى [۲۱۴]

۶۷۶ الْمُضْطَهَدُ

کنار زده شده و مقهور و مظلوم واقع شده.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ وَصِيٌّ مِنْ بَعْدِي وَأَنْتَ الْمَظْلُومُ الْمُضْطَهَدُ بَعْدِي»؛ (۳)

«ای علی! تو وصی بعد از من هستی و تو مظلوم و مقهور بعد از من هستی.»

۶۷۷ الْمُطَهَّرُ

پاک و پاکیزه است و از هرگونه عیب و گناه و تقصیر و اشتباهی مبرا و معصوم می باشد.

رسول خداصلی الله علیه و آله فرمود:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ! أَطِيعُوا عَلِيًّا فَإِنَّهُ مُطَهَّرٌ مَعْصُومٌ»؛ (۴)

«ای مردم! از علی اطاعت کنید، که همانا او مطهر و معصوم است».

و امام صادق علیه السلام نیز شهادت می دهد:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ طَهَّرَ طَاهِرٌ مُطَهَّرٌ، مِنْ طَهْرٍ طَاهِرٍ مُطَهَّرٍ»؛ (۵)

«من گواهی می دهم که تو پاک پاک بودی و پاک شده از نسل پاک پاکان بودی».

۶۷۸ الْمَظْلُومُ

حَقُّشْ پایمال و به او ستم شده است.

همچنین مراجعه شود به: الْمُضْطَّهَدُ [۶۷۶]

۶۷۹ مَعْدِنُ حُكْمِ الرَّسُولِ

رسول خداصلی الله علیه و آله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ وَارِثُ عِلْمِي وَمَعْدِنُ حُكْمِي وَالْإِمَامُ بَعْدِي»؛ (۶)

«ای علی! تو وارث علم و معدن حکم من، و امام بعد از من می باشی».

ص: ۱۴۰

۱- ۹۰۰. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۱۱۳؛ مائه منقبه، ص ۵۶؛ التمهيص، ص ۶۲۲.

۲- ۹۰۱. امالی صدوق، ص ۳۰۶؛ بشاره المصطفى، ص ۵۴.

۳- ۹۰۲. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۳۲۹؛ مائه منقبه، ص ۵۹. كنز الفوائد، ج ۲، ص ۵۲.

۴- ۹۰۳. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۲، ص ۲۴۷.

۵- ۹۰۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ مفاتيح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۶- ۹۰۵. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۴۰؛ کفایه الاثر، ص ۱۶۶.

۶۸۰ الْمَغْضُومُ

پاک و میرا از گناه.

ادله و شواهد قرآنی و روایات فراوانی بر عصمت امامان، به ویژه امیرالمؤمنین علیه السلام وارد شده است.

همچنین مراجعه شود به: الْمُطَهَّرُ [۶۷۷]

۶۸۱ مَعْصِيَتُهُ مَقْرُونَةٌ بِمَعْصِيَةِ اللَّهِ

نافرمانی از او، نافرمانی از خداوند است.

همچنین مراجعه شود به: طَاعَتُهُ مَقْرُونَةٌ بِطَاعَةِ اللَّهِ [۵۰۳]

۶۸۲ مَعْصِيَتُهُ مَعْصِيَةُ الرَّسُولِ

هر که از علی علیه السلام نافرمانی کند، گویا از رسول خداصلی الله علیه وآله نافرمانی کرده است.

همچنین مراجعه شود به: طَاعَتُهُ طَاعَةُ الرَّسُولِ [۵۰۲]

۶۸۳ مَعْلَمُ الْأُمَّةِ

معلم امت پیامبرصلی الله علیه وآله.

همچنین مراجعه شود به: الْقَائِمُ بِحُجَّةِ النَّبِيِّ [۵۷۲]

۶۸۴ مَعْلَمُ الْقُرْآنِ

معلم قرآن کتاب الهی.

رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد آن حضرت فرمود:

«عَلَىٰ يَعْلَمُ النَّاسَ بَعْدِي مِنْ تَأْوِيلِ الْقُرْآنِ مَا لَا يَعْلَمُونَ»؛ (۱)

«علی علیه السلام معلم قرآن مردم است بعد از من، تأویل و تفسیرقرآن و آنچه نمی دانند به آنان می آموزد».

۶۸۵ الْمَغْفُورُ

با تأیید رسول خداصلی الله علیه وآله بخشیده شده خدایی است. حضرت در بیانی به وی فرمود:

«أَلَا- أَعَلِمَيْكَ كَلِمَاتٍ إِذَا قُلْتَهُنَّ: غَفَرَ اللَّهُ لِمَكَ وَإِنْ كُنْتَ مَغْفُورًا لِمَكَ، قَالَ: قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ سُبْحَانَ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ»؛ (۲)

«آیا می خواهی کلماتی به تو تعلیم کنم که هرگاه بگویی خدا تو را ببخشد؛ هرچند تو بخشیده شده خدایی، فرمود: بگو لا اله الا الله...».

۶۸۶ الْمَفَارِقُ

رسول اکرم صلی الله علیه وآله در بیانی فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ الْمَفَارِقُ بَعْدِي»؛ (۳)

«ای علی! بعد از من همه از تو جدا می شوند».

۶۸۷ مِفْتَاحُ الْحِكْمَةِ

کلید حکمت.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«مَعَاشِرَ النَّاسِ! أَنَا دَارُ الْحِكْمَةِ وَعَلَى مِفْتَاحِهَا وَلَنْ يُوَصَّلَ إِلَى الدَّارِ إِلَّا بِالْمِفْتَاحِ»؛ (۴)

«ای مردم! من خانه حکمت هستم و علی کلید آن است، و کسی نمی تواند وارد آن خانه شود مگر به وسیله کلید آن».

۶۸۸ مِفْتَاحُ الْخَزَائِنِ

کلید گنج.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

ص: ۱۴۱

۱- ۹۰۶. موسوعه امام علی، ج ۹، ص ۵۱؛ شواهد التنزیل، ج ۱، ص ۳۹.

۲- ۹۰۷. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۱۴۶. البحر الزخار، ج ۲، ص ۲۹۵؛ المعجم الصغير، ج ۱، ص ۲۱۸؛ السنن الكبرى، ج ۴، ص ۳۹۷؛ جامع الاحادیث، ج ۵، ص ۴۷۷.

۳- ۹۰۸. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۱۱۱؛ عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۶.

۴- ۹۰۹. امالی صدوق، مجلس ۵۶، ص ۸.

«أَنَا خَزَانَةُ الْعِلْمِ وَعَلَى مِفْتَاحِهِ، فَمَنْ أَرَادَ الْخَزَانَةَ فَلْيَأْتِ الْمِفْتَاحَ»؛ (۱)

«من گنجینه علم و دانش هستم و علی کلید آن است، هر که می خواهد به آن گنجینه برسد باید به دنبال کلید آن باشد».

۶۸۹ مَفْتَرِضُ الطَّاعَةِ

اطاعت از فرامین و اوامر او بر همه واجب و فرض است.

رسول اکرم صلی الله علیه و آله در خطبه روز غدیر، در مورد امام علی علیه السلام فرمود:

«فَاعْلَمُوا مَعَاشِرَ النَّاسِ! أَنَّ اللَّهَ قَدْ نَصَبَهُ لَكُمْ وَلِيًّا وَإِمَامًا مُفْتَرِضًا طَاعَتُهُ عَلَى الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ، وَعَلَى التَّابِعِينَ لَهُمْ بِإِحْسَانٍ، وَعَلَى الْبَادِي وَالْحَاضِرِ وَعَلَى الْأَعْجَمِيِّ وَالْعَرَبِيِّ، وَالْحَرِّ وَالْمَمْلُوكِ، وَالصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ، وَعَلَى الْأَبْيَضِ وَالْأَسْوَدِ»؛ (۲)

«ای مردم بدانید خدای تعالی علی علیه السلام را به عنوان رهبر و امام شما منصوب کرد، و اطاعت او را واجب نمود بر همه مهاجران و انصار و تابعین ایشان و بر هر بیابانی و شهری، و هر عجم و عرب، بنده و آزاد، کوچک و بزرگ، و سفید و سیاه».

در زیارت آن حضرت هم آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّ طَاعَتَكَ مُفْتَرِضَةٌ»؛ (۳)

«گواهی می دهم اطاعت و پیروی از تو، واجب و فریضه است».

و در تلقین میت نیز گفته می شود:

«أَشْهَدُ أَنَّ عَلِيًّا وَصِيَّهُ، وَهُوَ الْخَلِيفَةُ مِنْ بَعْدِهِ وَالْإِمَامُ الْمَفْتَرِضُ الطَّاعَةَ مِنْ بَعْدِهِ»؛ (۴)

«گواهی می دهم علی علیه السلام وصی رسول خدا صلی الله علیه و آله و جانشین بعد از ایشان است، و او امامی است که اطاعتش بعد از پیامبر واجب است».

۶۹۰ مَفْرَجُ الْكَزْبِ

گرفتاری ها و مشکلات را حل می کند و گشایش و فرج می آورد.

رسول خدا صلی الله علیه و آله این عنوان را برای امام علی علیه السلام برگزیده و بارها تکرار فرموده که "تو مفرج الكرب عن وجهی" هستی؛ به گونه ای که برای دیگران هم عادی شده بود؛ مثلاً در یک مورد پرونده اختلافی را به عمر ارجاع دادند، نتوانست جواب دهد، گفت:

«أَيْنَ أَبْوَالِحْسَنِ مَفْرَجِ الْكَزْبِ؟»؛ (۵)

«کجاست علی، که او گشاینده مشکلات است».

۶۹۱ مَفْرَجُ الْهَمِّ

گشاینده و برطرف کننده هم و غم.

همچنین مراجعه شود به: إِمَامُ التُّقَى [۲۱۴]

۶۹۲ الْمُقَاتِلُ

با دشمنان خدا، ناکثین و قاسطین و مارقین جهاد خواهد کرد.

همچنین مراجعه شود به: الْمُجَاهِدُ [۹۶]

ص: ۱۴۲

-
- ۱- ۹۱۰. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۲۰۱؛ عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۷۴.
 - ۲- ۹۱۱. بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۱۳۲؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۵۹.
 - ۳- ۹۱۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۵.
 - ۴- ۹۱۳. اصول کافی، ج ۳، ص ۱۲۲؛ مفاتیح الجنان، کیفیت تلقین.
 - ۵- ۹۱۴. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۲۳۴؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۶۷.

۶۹۳ الْمُقْتَدَى

امام، جلودار و پیشوای عده ای است و آنان به وی اقتدا کردند و به دنبال وی می روند.

این یکی از القاب آن حضرت است. (۱) و این هم فرمایش رسول خدا صلی الله علیه و آله که فرمود:

«وَمَنْ أَقْتَدَى بِهِ هِدَاةٌ»؛ (۲)

«هر که به او اقتدا کند، هدایت می شود و به مقصد می رسد».

۶۹۴ الْمُقْتَفَى لِأَثَرِهِ لِاحِقٌ

هر که پیروی امام را بکند، به حقیقت رسیده.

همچنین مراجعه شود به: الرَّأْدُ عَلَيْهِ زَاهِقٌ [۴۰۴]

۶۹۵ الْمُقْتُولُ

کشته شده و شهید.

همچنین مراجعه شود به: الْمُسْتَخْلَفُ [۶۶۹]

۶۹۶ مُقِيمٌ الْحَجَّةِ

اقامه کننده و برپا دارنده حجّت خداوند.

پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله فرمود: جبرئیل به من گفت: خداوند به شما سلام می رساند و می فرماید:

«مُحَمَّدٌ نَبِيٌّ رَحْمَتِي وَعَلِيٌّ مُقِيمٌ حُجَّتِي»؛ (۳)

«محمد پیامبر رحمت من است و علی برپا دارنده حجّت من است».

۶۹۷ مَلِكُ الْمَوْتِ أَمَامَهُ

در هنگام جنگ، ملک الموت در برابر او، در حرکت بود.

همچنین مراجعه شود به: جَبْرَائِيلُ عَنْ يَمِينِهِ [۳۰۱]

۶۹۸ الْمَمْسُوسُ

امام علی علیه السلام به جهت شدت علاقه، محبت و جلب رضایت خدا، چیز دیگری را در نظر نمی گیرد، گویا مجنون و دیوانه خدا است.

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

«إِنَّ عَلِيًّا مَمْسُوسٌ فِي ذَاتِ اللَّهِ»؛ (۴)

«همانا علی مجنون و دلباخته ذات خدا است».

۶۹۹ مَنَارُ الْأَنَامِ

تابلو و راهنمای همه بندگان.

روایت شده: رسول خدا صلی الله علیه و آله در مورد آیه شریفه «وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ» به علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ مَنَارُ الْأَنَامِ وَرَايَةُ الْهُدَى وَآمِينُ الْقُرْآنِ»؛ (۵)

«تو راهنمای مردم و پرچم هدایت هستی، و تو امین قرآن می باشی».

۷۰۰ مَنَارُ الْإِيمَانِ

نشانه و نمایشگر ایمان به خدا.

پیامبر صلی الله علیه و آله دست علی علیه السلام را به سینه چسبانید و خطاب به ایشان فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ أَصْلُ الدِّينِ وَمَنَارُ الْإِيمَانِ وَغَايَةُ الْهُدَى»؛ (۶)

«ای علی! تو اصل و اساس دین و نشانه بلند ایمان و مقصد هدایت هستی».

ص: ۱۴۳

۱- ۹۱۵. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۸.

۲- ۹۱۶. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۲۲۶؛ امالی صدوق، ص ۲۶.

۳- ۹۱۷. امالی صدوق، مجلس ۹۴، حدیث ۱۰.

۴- ۹۱۸. بحار الانوار، ج ۱۰۷، ص ۳۱ و ج ۳۹، ص ۳۱۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۲۱. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۲۱؛

الجامع الاوسط ج ۹، ص ۱۴۲؛ حلیها لاولیاء ج ۱، ص ۶۸؛ جامع الاحادیث، ج ۱۶، ص ۱۶۰.

۵- ۹۱۹. مناقب آل ابی طالب ج ۳، ص ۸۳؛ تأویل الآیات ص ۲۳۷.

٦- ٩٢٠. بحارالانوار، ج ٣٥، ص ٤٠٠؛ تفسير فرات، ص ٢٠٥؛ بصائر الدرجات، ص ٣٠. تاريخ بغداد، ج ٧، ص ١٤١؛ تاريخ دمشق، ج ٤٢، ص ٢٧٠.

۷۰۱ مَنَارُ الْهُدَى

منار؛ محل و جایگاهی است که در آن نور یا آتش می گذاشتند تا از راه دور دیده شود و مردم راه را پیدا کنند. علی علیه السلام نیز کسی است که در جایگاه هدایت مردم قرار گرفته است. منار الهدی از القابی است که خدای تعالی برای امیرمؤمنان در خطاب به رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

«جَعَلْتُهُ الْعُرْوَةَ الْوُثْقَى وَنُورَ أَوْلِيَائِي وَمَنَارَ الْهُدَى؛ (۱)»

«من او را دستگیره محکم الهی و نور دوستان خود و تابلوی هدایت قرار دادم.»

و پیامبر صلی الله علیه و آله برای همه اعلان فرمود:

«إِنَّ اللَّهَ جَلَّ جَلَالُهُ جَعَلَ عَلِيًّا وَصِيًّا وَمَنَارَ الْهُدَى بَعْدِي؛ (۲)»

«همانا خداوند متعال علی علیه السلام را جانشین من و مناره هدایت مردم بعد از من قرار داد.»

۷۰۲ مَنَ أَنْغَضَهُ اعْتَدَى

هر کس علی علیه السلام را دشمن بدارد، از مسیر حق خارج شده است.

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

«مَنْ أَحَبَّ عَلِيًّا فَقَدْ اهْتَدَى وَمَنْ أَنْغَضَهُ فَقَدْ اعْتَدَى؛ (۳)»

«هر کس او را دوست بدارد، هر آینه هدایت یافته است. و هر کس به او کینه ورزد، از مسیر حق خارج شده است.»

۷۰۳ مَنَ اتَّبَعَهُ اتَّبَعَ الْحَقَّ

هر که علی علیه السلام را پیروی کند، از حق پیروی کرده است.

همچنین مراجعه شود به: عَلِيٌّ عَلِيُّ الْحَقِّ [۵۳۳]

۷۰۴ مَنَ اتَّبَعَهُ نَجَى

تابع و پیروی کننده او نجات می یابد.

حضرت فرمود:

«يَا عَلِيُّ! مَنْ اتَّبَعَكَ نَجَى وَمَنْ تَخَلَّفَ عَنْكَ هَلَكَ؛ (۴)»

«ای علی! هرکه از تو پیروی کند نجات می یابد و هرکه از تو تخلف کند هلاک می گردد».

۷۰۵ مِنْ أَحَبَّهُ اهْتَدَى

هرکس علی علیه السلام را دوست بدارد، هدایت یافته است.

همچنین مراجعه شود به: مَنْ أَبْغَضَهُ اَعْتَدَى [۷۰۲]

۷۰۶ مَنْ أَنْكَرَهُ هَوَى

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در شأن امام علی علیه السلام فرمود:

«مَنْ عَرَفَهُ نَجَى إِلَى الْجَنَّةِ وَمَنْ أَنْكَرَهُ هَوَى إِلَى النَّارِ»؛ (۵)

«هرکه او را شناخت به بهشت خواهد رفت و آن که او را انکار نماید به جهنم سقوط خواهد کرد».

۷۰۷ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهُ هَلَكَ

هرکه از او تخلف کند و پیرو راه او نباشد هلاک می گردد.

همچنین مراجعه شود به: مَنْ اتَّبَعَهُ نَجَى [۷۰۴]

۷۰۸ مَنْجَزٌ وَعْدِ الرَّسُولِ

وعده های رسول خداصلی الله علیه وآله را عملی کرد.

ص: ۱۴۴

۱- ۹۲۱. بحار الانوار، ج ۲۵، ص ۱۹.

۲- ۹۲۲. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۹۷؛ امالی صدوق، ص ۲۸۴؛ بشاره المصطفی، ص ۳۲.

۳- ۹۲۳. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۱۱، ص ۱۹۷.

۴- ۹۲۴. بشاره المصطفی، ص ۵۴؛ امالی صدوق، ص ۳۰۶. ینابیع الموده، باب ۴۴.

۵- ۹۲۵. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۹۷.

رسول خداصلی الله علیه وآله بارها در مورد امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمود:

«قَاضِي دِينِي وَمُنْجِزُ عِدَاتِي»؛ (۱)

«تو هستی که دین مرا ادا می کنی و وعده مرا انجام می دهی».

و در جای دیگر فرمود:

«إِنَّ وُلْدَكَ وُلْدِي وَأَنَّكَ مُنْجِزُ عِدَاتِي»؛ (۲)

«ای علی! فرزندان تو فرزندان من هستند، و تو وعده های مرا عملی می کنی».

۷۰۹ مَنْ حَسَدَهُ فَقَدْ كَفَرَ

هر کس به علی علیه السلام حسد ورزد، کافر است.

همچنین مراجعه شود به: حاسِدُهُ حَاسِدُ الرَّسُولِ [۳۰۵]

۷۱۰ مَنزِلُهُ فِي الْجَنَّةِ

منزل و جایگاه او در بهشت است.

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به علی علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَمَا تَرْضَى أَنْ يَكُونَ مَنزِلُكَ فِي الْجَنَّةِ مُقَابِلَ مَنزِلِي؟ قَالَ: بَلَى يَا أَبَايَ وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ: فَإِنَّ مَنزِلَكَ فِي الْجَنَّةِ مُقَابِلَ مَنزِلِي»؛ (۳)

«ای علی! آیا راضی نمی شوی به اینکه خانه ات در بهشت روبه روی خانه من باشد؟! گفت: بلی، پدر و مادرم فدای شما، ای رسول خدا! پیامبر فرمود: همانا خانه تو در بهشت، روبه روی خانه من باشد».

۷۱۱ مَنزِلُهُ مَيْمُونٌ

به هر کجا نظر کند و به هر کجا وارد شود آنجا را مبارک می کند.

همچنین مراجعه شود به: اِتِّبَاعُهُ فَضِيلَةٌ [۱۴۷]

۷۱۲ الْمَنزُوعُ

گرفته شده، جدا و کنده شده.

رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«فَابَشِّرْ فَإِنَّكَ الْأَنْزِعَ الْبَطِينُ، الْمَنْزُوعَ مِنَ الشِّرْكِ، الْبَطِينُ مِنَ الْعِلْمِ»؛ (۴)

«بشارت باد بر تو که از شرک و بت پرستی جدا و کنده شدی، و از علم و دانش برگشته ای».

۷۱۳ مَنْصُورٌ مِّنْ نَّصْرِهِ

هر که او را یاری کند، یاری می شود. بیانی است که رسول خداصلی الله علیه وآله در حقّ امیرمؤمنان علیه السلام فرموده و از خدای تعالی خواست:

«اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ وَأَنْصُرْ مَنْ نَصَرَهُ وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ»؛ (۵)

«خدایا دوست باش با هر که او را دوست دارد و دشمن باش با هر که او را دشمن می دارد، یاری کن هر که او را یاری کند و خوار کن هر که او را خوار کند».

۷۱۴ مَن عَرَفَهُ نَجَى

هر که به معرفت او دست یابد، نجات می یابد.

همچنین مراجعه شود به: مَن أَنْكَرَهُ هَوَى [۷۰۶]

ص: ۱۴۵

۱- ۹۲۶. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۳۲۶.

۲- ۹۲۷. بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۲۷۲.

۳- ۹۲۸. جامع الاحادیث، ج ۲۳، ص ۷۹؛ کنز العمال، ج ۱۳، ص ۲۵۱؛ مسند البراز، ج ۱، ص ۴۹۶.

۴- ۹۲۹. بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۷۹؛ عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۴۷. المناقب خوارزمی، ص ۲۹۴؛ الفردوس دیلمی، ج ۵،

ص ۳۲۹.

۵- ۹۳۰. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۲۳۲؛ مفاتیح الجنان دعای ندبه.

۷۱۵ مَوَاعِدُ اللَّهِ

خداوند در مورد او به دیگران وعده داده و یا تعهدی کرده است.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«هَذَا عَلَيَّ إِيمَانُكُمْ وَوَلِيَّتُكُمْ وَهُوَ مَوَاعِدُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَصْدِقُ مَا وَعَدَهُ»؛ (۱)

«این علی امام و صاحب اختیار شماست که خدا در مورد او به شما وعده و وعید داده و خدا به وعده هایش عمل می کند».

۷۱۶ الْمَوَالِي عَلَى طَاعَةِ اللَّهِ

بر طاعت و فرمان بری از خداوند پی گیر و سخت کوش است.

همچنین مراجعه شود به: الْعَامِلُ بِمَا يَرْضَى اللَّهُ [۵۱۶]

۷۱۷ الْمَوْتُ فِي طَاعَتِهِ شَهَادَةٌ

مرگ در راه اطاعت امام علی علیه السلام، مثل شهادت در راه خدا است.

همچنین مراجعه شود به: اللُّحُوقُ بِسَعَادَةٍ [۶۲۱]

۷۱۸ مَوْتُهُ مَوْتُ النَّبِيِّ

زندگی و مرگ او، همانند زندگی و مرگ رسول خداصلی الله علیه وآله است.

همچنین مراجعه شود به: حَيَاتُهُ حَيَاةُ النَّبِيِّ [۳۴۹]

۷۱۹ مَوَدَّتُهُ عِبَادَةٌ

مودت و محبت به او عبادت است.

همچنین مراجعه شود به: بُعْضُهُ نِفَاقٌ [۲۸۳]

۷۲۰ الْمَوْصُوفُ بِالصَّبْرِ وَالشُّكْرِ

امام علی صلی الله علیه وآله به شکرگزاری و صبر و پایداری توصیف شده است.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«أَلَا وَإِنَّ عَلِيًّا هُوَ الْمَوْصُوفُ بِالصَّبْرِ وَالشُّكْرِ»؛ (۲)

«آگاه باشید این علی همان است که به صبر و سپاس توصیف شده است».

۷۲۱ مَوْضِعُ سِرِّ النَّبِيِّ

جایگاه اسرار و رازهای پیامبر خداصلی الله علیه وآله.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«إِنَّ وَصِيَّيَّ وَمَوْضِعَ سِرِّي وَخَيْرَ مَنْ أَتَرَكْتُ بَعْدِي وَيُنْجِزُ عِدَّتِي وَيَقْضِي دِينِي عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ»؛ (۳)

«همانا جانشین من و جایگاه اسرار و رازهای من و بهترین یادگار بعد از من که به وعده هایم عمل می کند و دین و قرض مرا ادا می نماید، علی بن ابی طالب علیه السلام است».

یهودیان از ابوبکر سؤالاتی داشتند؛ ولی او از جواب بازماند، پس خدمت امام علی علیه السلام آمدند.

امیرمؤمنان علی علیه السلام ضمن پاسخ دادن به پرسش های آنان، در معرفی خود فرمود:

«أَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَخُو النَّبِيِّ، وَوَصِيَّهُ فِي خَلَافَتِهِ كُلِّهَا وَصَاحِبُ كُلِّ نَفْسٍ وَغَرَاهِ وَمَوْضِعُ سِرِّ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ»؛ (۴)

«من علی علیه السلام هستم، برادر پیامبر و جانشین وی در تمام امور، و صاحب خصلت ها و منقبت ها و جنگ ها و جایگاه سرّ پیامبر خداصلی الله علیه وآله هستم».

ص: ۱۴۶

۱- ۹۳۱. بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۲۱۱؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۶۲.

۲- ۹۳۲. اقبال الاعمال، ص ۴۵۷؛ الیقین، ۳۵۴.

۳- ۹۳۳. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۰.

۴- ۹۳۴. بحارالانوار، ج ۳۰، ص ۸۶.

و در زیارت ایشان آمده است:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى وَليِكَ وَأَخِي نَبِيِّكَ وَوَزِيرِهِ، وَحَبِيبِهِ وَخَلِيلِهِ، وَمَوْضِعِ سِرِّهِ»؛ (۱)

«خدایا درود فرست بر ولی خود و برادر پیامبر که وزیر و حبیب و خلیل و جایگاه اسرار او است».

۷۲۲ الْمُؤَفِّي

وفا کننده به عهد و پیمان.

این از القابی است که رسول خدا صلی الله علیه وآله هنگام رحلت، درباره امام علی علیه السلام فرموده:

«عَلِيٌّ أَحْيَى وَوَارِثِي وَوَزِيرِي وَأَمِينِي وَالْقَائِمُ بِأَمْرِي وَالْمُؤَفِّي بِعَهْدِي عَلَى سُنَّتِي»؛ (۲)

«علی علیه السلام برادر، وارث، وزیر و امین و قائم مقام من است، او طبق سنت من به عهد من وفا می کند».

۷۲۳ الْمُؤَقِفُ مَوْقِفُهُ

همه باید در جایگاه و مقام او مستقر شوند.

همچنین مراجعه شود به: الصِّرَاطُ صِرَاطُهُ [۴۹۴]

۷۲۴ مَوْلَى الْأُمَّةِ

رهبر و پیشوای امت پیامبر صلی الله علیه وآله.

همچنین مراجعه شود به: عَالِمُ الْأُمَّةِ [۵۱۴]

۷۲۵ مَوْلَى الْبَرِيَّةِ

رهبر و پیشوای مردم.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله می فرماید: جبرئیل از جانب خدای تعالی، فرشتگان را در مورد علی علیه السلام چنین گواه گرفت:

«أَشْهَدُكُمْ أَنَّهُ إِمَامٌ خَلَقَنِي وَمَوْلَى بَرِيَّتِي»؛ (۳)

«شاهد باشید که او امام خلق من و مولای همه مردم است».

۷۲۶ مَوْلَى الْخَلْقِ

رسول خدا صلی الله علیه و آله به امیر مؤمنان علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنَا وَأَنْتَ مَوْلَا هَذَا الْخَلْقِ، فَمَنْ جَحَدَنَا وَإِنَّا وَأَنْكَرْنَا حَقًّا فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ، أَمِنْ يَا عَلِيُّ! فَقُلْتُ: آمِينَ يَا رَسُولَ اللَّهِ»؛ (۴)

«ای علی! من و تو مولای این خلق هستیم، پس هر که ولایت و حق ما را انکار کند، لعنت خدا بر او باد. آمین بگو ای علی! پس من هم گفتم: آمین ای رسول خدا».

۷۲۷ مَوْلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ

آقا و سرور و صاحب اختیار هر مؤمن.

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

«عَلَى مَوْلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ بَعْدِي وَمُؤْمِنِهِ»؛ (۵)

«علی علیه السلام بعد از من، مولای هر مرد و زن مؤمن و باایمانی است».

۷۲۸ مَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ

مولا و سرور همه مؤمنان.

رسول خدا صلی الله علیه و آله به حضرت خدیجه علیها السلام فرمود:

«يَا خَدِيجَةُ! هَذَا عَلِيُّ مَوْلَاكَ وَمَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ وَإِمَامُهُمْ بَعْدِي»؛ (۶)

«ای خدیجه! این علی مولای تو و مولای همه مؤمنان و امام ایشان بعد از من است».

ص: ۱۴۷

۱- ۹۳۵. مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین در روز مولود پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله؛ بحار الانوار، ج ۹۵، ص ۲۹۲.

۲- ۹۳۶. بحار الانوار، ج ۲۲، ص ۴۸۶.

۳- ۹۳۷. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۲، ص ۱۸۵.

۴- ۹۳۸. بحار الانوار، ج ۳۴، ص ۳۳۳.

۵- ۹۳۹. الغدير، ص ۱۵؛ الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۸۷.

۶- ۹۴۰. بحار الانوار، ج ۱۸، ص ۲۳۲.

موارد دیگری هست که فرمود:

«يا عَلِيَّ! أَنْتَ مَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ» (۱).

در اعمال روز عید غدیر نیز وارد شده:

«أَجَبْنَا دَاعِيَ اللَّهِ، وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فِي مَوَالِهِ مَوْلَانَا وَمَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ»؛ (۲)

«خدایا! ما دعوت الهی را اجابت کردیم و رسولت را تبعیت کردیم، در دوستی و ولایت مولایمان و مولای همه مؤمنان، او که امیر مؤمنان است».

۷۲۹ مَوْلَى الْمُسْلِمِينَ

مولای همه مسلمانان.

امام صادق علیه السلام نقل فرمود: رسول خداصلی الله علیه وآله این مقام را به علی علیه السلام داده است:

«فَجَعَلَهُ مَوْلَى الْمُسْلِمِينَ وَإِمَامَهُمْ»؛ (۳)

«رسول خداصلی الله علیه وآله، علی علیه السلام را مولای مسلمانان و امام ایشان قرار داده است».

۷۳۰ الْمَهْجُورُ

کنار گذاشته شده؛ زیرا بعد از پیامبرصلی الله علیه وآله، علی علیه السلام را از حقّ خودش کنار می گذارند.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله به امیر مؤمنان فرمود:

«يا عَلِيَّ! أَنْتَ الْمَهْجُورُ بَعْدِي»؛ (۴)

«ای علی! بعد از من تو را از حقّت دور می کنند».

۷۳۱ الْمَهْدِيُّ

از اسامی آسمانی امیر مؤمنان علیه السلام است.

رسول خداصلی الله علیه وآله به یکی از اصحاب فرمود:

«عَلَيْكَ بِعَلِيٍّ؛ فَإِنَّهُ الْهَادِي الْمَهْدِيُّ النَّاصِحُ لِأُمَّتِي»؛ (۵)

«بر تو باد به علی علیه السلام، که او هادی و مهدی است و او ناصح امت من است».

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«فَقَبَضْتَهُ إِلَيْكَ شَهِيداً سَعِيداً وَلِيّاً تَقِيّاً رَضِيّاً زَكِيّاً، هَادِياً مَهْدِياً»؛ (۶)

«خدایا او را با شهادت و سعادت به سوی خود بردی، او که ولی تقی و رضی و زکی و هادی مهدی بود».

همچنین مراجعه شود به: المأمون [۶۳۲]

۷۳۲ مِيزَانُ الْإِيمَانِ وَ الْكُفْرِ

معیار و ملاک تشخیص مؤمن از کافر.

رسول خدا صلی الله علیه و آله به امیر مؤمنان علیه السلام فرمود:

«لَا يَجُوبُكَ إِلَّا مُؤْمِنٌ وَلَا يَبْغُضُكَ إِلَّا كَافِرٌ»؛ (۷)

«کسی غیر از مؤمن تو را دوست نمی دارد، و غیر از کافر نیز کسی با تو دشمن نیست».

۷۳۳ مِيزَانُ الْإِيمَانِ وَ النِّفَاقِ

شاخص و ترازوی شناخت مؤمن از منافق.

هر که امام علی علیه السلام را دوست داشت، مؤمن و گرنه منافق است.

ص: ۱۴۸

-
- ۱- ۹۴۱. یقین، ص ۲۳۶؛ کفایه الاثر، ص ۱۸۴؛ تفسیر فرات، ص ۳۹۲.
 - ۲- ۹۴۲. مائه منقبه، ص ۲۸؛ یقین، ص ۲۳۶؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.
 - ۳- ۹۴۳. موسوعه امام علی علیه السلام ج ۲، ص ۱۸۶.
 - ۴- ۹۴۴. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۱۱۱.
 - ۵- ۹۴۵. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۱۲۳؛ یقین، ص ۴۵۱.
 - ۶- ۹۴۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام روز میلاد پیامبر صلی الله علیه و آله.
 - ۷- ۹۴۷. کشف یقین، ص ۴۲۵؛ نهج الحق، ص ۳۹۱. السنن الکبری، ج ۶، ص ۵۳۴؛ المعجم الاوسط، ج ۵، ص ۸۷؛ جامع الاحادیث، ج ۱۰، ص ۶۲.

رسول خداصلی الله علیه و آله فرمود:

«لَا يَحِبُّكَ إِلَّا مُؤْمِنٌ وَلَا يَبْغِضُكَ إِلَّا مُنَافِقٌ»؛ (۱)

«غیر از مؤمن تو را دوست ندارد و غیر از منافق نیز با تو دشمن نیست».

در صدر اسلام، هر گاه اصحاب می خواستند بدانند که فرزندان آنان مؤمن هستند یا نه. علی را به فرزند خود نشان می دادند و می گفتند: آیا این آقا را دوست داری یا نه؟ (۲)

به همین جهت، پیامبرصلی الله علیه و آله فرموده است: «هر که علی علیه السلام را دوست بدارد، خدا را دوست داشته و هر که با علی علیه السلام دشمنی کند، با خدا دشمنی کرده است» (۳).

۷۳۴ مِيزَانُ الطَّهَارَةِ

معیار سنجش طهارت و پاکی فرزند به دنیا آمده می باشد؛ چنان که رسول خداصلی الله علیه و آله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«لَا يَحِبُّكَ إِلَّا طَاهِرُ الْوِلَادَةِ، وَلَا يَبْغِضُكَ إِلَّا خَبِيثُ الْوِلَادَةِ»؛ (۴)

«دوست نمی دارد تو را مگر حلال زاده، و دشمن نمی دارد تو را مگر آنکه ناپاک به دنیا آمده است».

۷۳۵ مِیکائیلُ عَن یسارِهِ

در جنگ ها میکائیل از چپ در کنارش بود.

همچنین مراجعه شود به: جَبْرِئِيلُ عَن یَمِينِهِ [۳۰۱]

۷۳۶ النَّاصِحُ

نصیحت کننده و راهنمایی کننده. با دلسوزی مردم را کمک، راهنمایی و نصیحت می کند.

رسول خداصلی الله علیه و آله درباره امیرمؤمنان علیه السلام، به یکی از اصحاب خود فرمود:

«عَلَيْكَ بِعَلِيٍّ؛ فَإِنَّهُ الْهَادِي الْمُهْدِي النَّاصِحُ لِأُمَّتِي»؛ (۵)

«بر تو لازم است که همواره طرف علی باشی؛ چرا که او هدایت کننده و هدایت شده و ناصح امت من می باشد».

در زیارتش سلام عرض می کنیم:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ... وَالنَّاصِحَ لِأُمَّهِ نَبِيِّهِ»؛ (٤)

«سلام بر تو ای آقای جانشینان... و ای کسی که ناصح امت پیامبر بودی».

امام صادق علیه السلام نیز در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام تصریح و تأیید می کند:

«وَنَصَحَ لَكَ مُجْتَهِدًا حَتَّى أَتَاهُ الْيَقِينُ»؛ (٧)

«گواهی می دهم که آن حضرت در نصیحت و هدایت خلق به راه حق تا هنگام شهادت سعی و کوشش نمود».

۷۳۷ ناصِر دین الله

یاری کننده دین خدا.

همچنین مراجعه شود به: الْمُجَادِلُ [۶۴۶]

ص: ۱۴۹

-
- ۱- ۹۴۸. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۸۱؛ نهج الحق، ص ۲۱۹. كنز العمال، ج ۱۱، ص ۵۹۸؛ تفسیر البغوی، ج ۷، ص ۳۲۷؛ السنن الكبرى، ج ۵، ص ۱۳۷؛ المعجم الاوسط، ج ۵، ص ۸۷.
 - ۲- ۹۴۹. امالی صدوق، مجلس ۱۸، حدیث ۶.
 - ۳- ۹۵۰. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۷۸؛ الارشاد، ج ۱، ص ۴۵.
 - ۴- ۹۵۱. بحارالانوار ج ۲۷، ص ۱۴۵؛ کمال الدین، ج ۱، ص ۲۶۱.
 - ۵- ۹۵۲. بحارالانوار، ج ۲۸، ص ۲۲۶.
 - ۶- ۹۵۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۷- ۹۵۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۲؛ اقبال الاعمال، ص ۴۹۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۷۳۸ ناصِرُ الرَّسُولِ

از فرمایشات رسول خداصلی الله علیه وآله درباره امام علی علیه السلام چنین است:

«هَذَا أَخِي وَوَلِيٌّ وَنَاصِرِي وَصَفِيٌّ»؛ (۱)

«این علی برادر، ولی و ناصر و صفی من است».

۷۳۹ نَاصِرُهُ نَاصِرُ الرَّسُولِ

اگر کسی امام علی علیه السلام را یاری و کمک کند، گویا رسول خداصلی الله علیه وآله را یاری کرده است.

همچنین مراجعه شود به: إِمَامٌ كُلُّ مُسْلِمٍ [۲۲۰]

۷۴۰ نَذِيرُ الْأُمَّةِ

انذار دهنده و بیم دهنده امت؛ چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ نَذِيرُ أُمَّتِي»؛ (۲)

«ای علی! تو بیم دهنده امت من هستی».

۷۴۱ نَصَبَهُ اللَّهُ

امیرالمؤمنین علی علیه السلام از جانب خدا برای امامت منصوب شده است.

همچنین مراجعه شود به: فَضَّلَهُ اللَّهُ [۵۶۰]

۷۴۲ النَّظَرُ إِلَيْهِ رَأْفَةٌ

نگاه کردن به چهره علی علیه السلام، نوعی رأفت و مهربانی است، چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«النَّظَرُ إِلَيْهِ رَأْفَةٌ»؛ (۳)

«نگاه کردن به چهره علی علیه السلام مهربانی است».

۷۴۳ النَّظَرُ إِلَيْهِ عِبَادَةٌ

نگاه کردن به چهره او نوعی عبادت است.

این کلام زیبای رسول خداصلی الله علیه وآله در حق امیرمؤمنان علیه السلام است:

«النَّظَرُ إِلَى وَجْهِكَ يَا عَلِيُّ عِبَادَةٌ»؛ (۴)

«نگاه کردن به چهره تو ای علی! عبادت است».

۷۴۴ نَظِيرُ النَّبِيِّ

شبيه و مانند پیامبرصلی الله علیه وآله.

رسول خداصلی الله علیه وآله در حق آن حضرت فرمود:

«مَا مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا وَلَهُ نَظِيرٌ فِي أُمَّتِهِ وَعَلَى نَظِيرِي»؛ (۵)

«پیامبری نیست مگر اینکه شبيه خود را در امتش داشته باشد، و علی علیه السلام شبيه و نظیر من است در میان امتم».

۷۴۵ نِعْمَ الْأَخُ

علی علیه السلام بهترین برادر پیامبرصلی الله علیه وآله است.

رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان فرمود:

«نِعْمَ الْأَخُ أَنْتَ وَنِعْمَ الْخَتَنُ أَنْتَ وَنِعْمَ الصَّاحِبُ أَنْتَ»؛ (۶)

«چه خوب برادری هستی تو و چه خوب داماد و صاحب و همراهی هستی».

۷۴۶ نِعْمَ الْخَتَنُ

همسر دختر یا همان داماد هر شخصی را ختن گویند. علی علیه السلام داماد خوب پیامبرصلی الله علیه وآله و همسر فاطمه زهراعلیها السلام است.

همچنین مراجعه شود به: نِعْمَ الْأَخُ [۷۴۵]

ص: ۱۵۰

۱- ۹۵۵. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۱۰، و ج ۹۷، ص ۳۲۹.

۲- ۹۵۶. بحار الانوار، ج ۲۷، ص ۳۱۲.

۳- ۹۵۷. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۵.

- ٤-٩٥٨. بحار الانوار، ج ٤٠، ص ٨٣. تاريخ دمشق، ج ٤٠، ص ٩؛ كنز العمال ج ١١، ص ٦٠١؛ المعجم الكبير ج ١٠، ص ٧٦؛
شرح نهج البلاغه ابن ابي الحديد، ج ٩، ص ١٧١؛ حليه الاولياء، ج ٥، ص ٥٨.
٥-٩٥٩. الرياض النضرة، ج ١، ص ٢٤٦.
٦-٩٦٠. امالي صدوق، ص ٥٥٨؛ تفسير فرات، ص ٤١٣.

۷۴۷ نَعْمَ الصَّاحِبُ

علی علیه السلام بهترین یار و یاور و همراه رسول خداصلی الله علیه وآله بود.

همچنین مراجعه شود به: نَعْمَ الْأَخُ [۷۴۵]

۷۴۸ نَفْسُ الْيَقِينِ

علی علیه السلام خودش حقیقت یقین است.

همچنین مراجعه شود به: رَأْسُ الدِّينِ [۴۰۳]

۷۴۹ نَقِي الْكَفَّيْنِ

دستانش از هر آلودگی و کثری پاک است.

همچنین مراجعه شود به: تَقَى الْقَلْبِ [۲۹۸]

۷۵۰ نُورُ اللَّهِ

رسول خداصلی الله علیه وآله در این زمینه فرمود:

«عَلِيٌّ نُورُ اللَّهِ فِي بِلَادِهِ وَحُجَّتُهُ عَلَيَّ عِبَادِهِ»؛ (۱)

«علی علیه السلام نور خدا در شهرهایش و حجّت او بر بندگانش است».

و نیز از فرمایشات خود حضرت است که:

«أَنَا نُورُ اللَّهِ الَّذِي لَا يَطْفَأُ»؛ (۲)

«من نور خدایم که خاموش نمی شود».

پس به حضرت سلام می کنیم:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ اللَّهِ فِي سَمَائِهِ وَأَرْضِهِ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای نور خدا در آسمان و زمین».

۷۵۱ نُورُ الْأَرْضِ

زمین به نور جمال او روشن شده است.

همچنین مراجعه شود به: رُكُنُ الْأَرْضِ [۴۱۴]

۷۵۲ نُورُ بَصْرِ الرَّسُولِ

نور دیدگان پیامبر صلی الله علیه وآله.

رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود:

«فَاطِمَةُ مَهْجَةُ قَلْبِي وَابْنَاهَا ثَمَرَةُ فُؤَادِي وَبَعْلُهَا نُورُ بَصْرِي»؛ (۴)

«فاطمه جگر گوشه قلب من، و دو پسرش میوه دل من، و همسرش نور دیدگان من است.»

۷۵۳ نُورُ الدِّينِ

رسول خدا صلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«إِنَّمَا أَنْتَ عِلْمُ الْهُدَى وَنُورُ الدِّينِ وَهُوَ نُورُ اللَّهِ يَا أَخِي»؛ (۵)

«همانا تو پرچم هدایت و نور دین که نور خدایی است، می باشی ای برادر من.»

۷۵۴ نُورُ الرَّحْمَنِ

به نقل از احمد بن حنبل، از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله نقل شده که حضرت فرمود:

«كُنْتُ أَنَا وَعَلِيٌّ نُورًا بَيْنَ يَدَيِ الرَّحْمَنِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ عَرْشَهُ بِأَرْبَعِ عَشْرَ أَلْفَ سَنَةٍ»؛ (۶)

«من و علی نوری بودیم نزد خدا، چهارده هزار سال قبل از این که عرش خود را بیافریند.»

۷۵۵ نُورُ الْهُدَى

او نور و روشنایی هدایت است؛ یعنی هر که بخواهد هدایت و راهنمایی شود، باید با نور وجود آن حضرت به مقصد برسد.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله بارها و به خصوص در روز غدیر فرمود:

ص: ۱۵۱

- ٢- ٩٦٢. بحار الانوار، ج ٢٧، ص ٣٣.
- ٣- ٩٦٣. بحار الانوار، ج ٩٧، ص ٣٣٧.
- ٤- ٩٦٤. مائه منقبه، ص ٧٦.
- ٥- ٩٦٥. بحار الانوار، ج ٢٢، ص ٤٨٤؛ خصائص الأئمه، ص ٧٢.
- ٦- ٩٦٦. مشارق انوار اليقين، ص ٦٠؛ كشف الغمه ج ١، ص ٢٩٦؛ شرح نهج البلاغه، خطبه ١٥٤.

«وَخَلَفْتُ فِيكُمْ الْعِلْمَ الْأَكْبَرَ عَلَّمَ الدِّينَ وَنُورَ الْهُدَى وَصِيَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ»؛ (۱)

«من در بین شما پرچم بزرگ و پرچم دین که نور هدایت است را، جانشین قرار می‌دهم، او وصی من علی بن ابی طالب است.»

۷۵۶ نُورُهُ نُورُ الرَّسُولِ

امام علی علیه السلام و رسول خداصلی الله علیه وآله از یک نور آفریده شده‌اند.

همچنین مراجعه شود به: مُبَغِضُهُ مُبَغِضُ الرَّسُولِ [۶۳۸]

۷۵۷ وَاِرْثُ الرَّسُولِ

وارث رسول خداصلی الله علیه وآله.

در یکی از احادیث وارد شده: خدای تعالی در مورد امیرالمؤمنین علیه السلام به پیامبرش فرمود:

«إِنَّ عَلِيًّا وَارِثُكَ وَوَارِثُ الْعِلْمِ مِنْ بَعْدِكَ»؛ (۲)

«همانا علی علیه السلام وارث تو و وارث تمام علوم بعد از تو است.»

۷۵۸ وَاِرْثُ الْعِلْمِ

وارث علم و دانش رسول خداصلی الله علیه وآله.

پس به آن حضرت سلام داده می‌شود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ الْعِلْمِ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای وارث همه علوم.»

همچنین مراجعه شود به: وَاِرْثُ الرَّسُولِ [۷۵۷]

۷۵۹ وَاِرْثُ عِلْمِ الرَّسُولِ

علم و دانش پیامبرصلی الله علیه وآله را به ارث برده؛ چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده است:

«يَا أَبَا الْحَسَنِ! أَنْتَ وَارِثُ عِلْمِي»؛ (۴)

«ای علی! تو وارث علم من هستی.»

پس سلام بر او باد:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا زَوْجَ الْبُتُولِ وَوَارِثَ عِلْمِ الرَّسُولِ»؛ (۵)

«سلام بر تو ای همسر زهراى بتول و وارث علم رسول خدا».

۷۶۰ وَاِرْثُ عِلْمِ النَّبِيِّنَ

امام على عليه السلام نه تنها وارث علم پیامبر صلی الله علیه وآله؛ بلکه وارث علم تمام پیامبران الهی است، چنان که رسول خدا صلی الله علیه وآله به امام على عليه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ سَيِّدُ الْوَصِيِّينَ وَوَارِثُ عِلْمِ النَّبِيِّينَ»؛ (۶)

«ای علی! تو سید و آقای جانشینان و وارث علم پیامبران هستی».

امام رضا علیه السلام نیز در جواب به مأمون فرمود:

«عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَإِمَامُ الْمُتَّقِينَ وَقَائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ وَأَفْضَلُ الْوَصِيِّينَ وَوَارِثُ عِلْمِ النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ»؛ (۷)

«على عليه السلام امير مؤمنان و امام تقواپيشگان و پيشواى سفيدرويان آبرومند، و بهترين جانشينان و وارث علم همه پیامبران و رسولان خداست».

۷۶۱ وَاِرْثُ مُحَمَّدٍ

رسول خدا صلی الله علیه وآله امیر مؤمنان علیه السلام را با عنوان «وارثی» خطاب می فرمود.

ص: ۱۵۲

۱- ۹۶۷. بحار الانوار، ج ۲۲، ص ۴۸۶ و ج ۳۶، ص ۱۹.

۲- ۹۶۸. منتخب الاثر، ص ۲۲؛ کمال الدین، ج ۱، ص ۲۵۰.

۳- ۹۶۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۷.

۴- ۹۷۰. امالی شیخ طوسی، ص ۴۹۰؛ کفایه الاثر، ص ۱۳۲.

۵- ۹۷۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۸.

۶- ۹۷۲. بحار الانوار، ج ۲۷، ص ۶۳؛ الیقین، ص ۲۳۶.

۷- ۹۷۳. بحار الانوار، ج ۱۰، ص ۳۵۳؛ عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۱۲۱.

امام علی علیه السلام نیز فرموده است:

«إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى خَصَّنِي بِمَا خَصَّ بِهِ أَوْلِيَاءَهُ وَأَهْلَ طَاعَتِهِ وَجَعَلَنِي وَارِثَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ»؛ (۱)

«خداوند متعال مرا مخصوص گردانید به آنچه اولیا و اهل طاعت خود را مخصوص گردانیده و مرا وارث محمد قرار داده است».

و ما هم چنین سلام می کنیم:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مُحَمَّدٍ سَيِّدِ رُسُلِ اللَّهِ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای وارث محمد که آقای همه پیامبران خداست».

این وراثت و وصایت و خلافت نیز در تمام زمینه ها است؛ چه شخصی، و چه اجتماعی، و چه حکومتی:

«أَنْتَ الْوَارِثُ وَالْوَصِيُّ وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ وَالْمَالِ وَالْمُسْلِمِينَ»؛ (۳)

«تو وارث، وصی و خلیفه من هستی هم در اهل بیت هم در مورد اموال و هم بین مسلمانان».

۷۶۲ وَاِزَى النَّبِيِّ فِي رَمْسِهِ

امام علی علیه السلام وارث و وصی و نزدیک ترین فرد به رسول خداصلی الله علیه وآله بود. و سزاوارتر از همه بود که برای امور بعد از رحلت آن حضرت قیام نماید. کفن و دفن آن جناب، یکی از این امور بود که شخص ایشان انجام داد، همان طور که رسول خداصلی الله علیه وآله در آخرین لحظات عمر شریف خود به ایشان فرمود:

«ثُمَّ وَجَّهْنِي إِلَى الْقَبْلِ تَوَلَّيْتُ أَمْرِي وَصَلَّيْتُ عَلَى أَوْلَى النَّاسِ وَلَا تُفَارِقْنِي حَتَّى تُوَارِثَنِي فِي رَمْسِي فَاسْتَعِنُ بِاللَّهِ تَعَالَى»؛ (۴)

«مرا رو به قبله نما و امور مرا خود به عهده بگیر و اولین نفری باش که بر من نماز می خوانی و از من جدا نشو تا اینکه بیکر مرا در قبر بگذاری و از خدای تعالی کمک بگیر».

در زیارت مخصوص امیرالمؤمنین علیه السلام، در فرازی از آن آمده:

«وَصَلَّى عَلَيْهِ وَوَارَى شَخْصَهُ»؛ (۵)

«او که به بیکر پیامبرصلی الله علیه وآله نماز خواند و جسد پاکش را در قبر نهاد».

۷۶۳ وَالِدُ الْأُمَّةِ

پدر و بزرگ تراقت.

جابر بن عبدالله می گوید: رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد علی بن ابی طالب علیه السلام فرمود:

«حَقُّ عَلِيٍّ عَلَى هَذِهِ الْأُمَّةِ كَحَقِّ الْوَالِدِ عَلَى الْوَلَدِ»؛(۶)

«حقّ علی علیه السلام بر این امت، مثل حقّ پدر بر فرزندان است».

۷۶۴ وَالِدُ الْمُسْلِمِينَ

رسول خداصلی الله علیه وآله در حقّ امام علی علیه السلام فرمود:

«حَقُّ عَلِيٍّ عَلَى الْمُسْلِمِينَ كَحَقِّ الْوَالِدِ عَلَى وُلْدِهِ»؛(۷)

ص: ۱۵۳

-
- ۱- ۹۷۴. بحار الانوار، ج ۳۱، ص ۴۴۴.
 - ۲- ۹۷۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷.
 - ۳- ۹۷۶. بشاره المصطفی، ص ۱۰۴.
 - ۴- ۹۷۷. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۱، ص ۳۰۳.
 - ۵- ۹۷۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۶- ۹۷۹. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۴؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۱۰۵.
 - ۷- ۹۸۰. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۵؛ العمده، ص ۳۴۵.

«حَقُّ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِرِ مَسْلَمَانَانَ هَمَانَدَ حَقِّ پَدَرِ بِرِ فَرَزَنَدَانَش مِي بَاشَد، (گویا علی علیه السلام پدر همه مسلمانان است)».

۷۶۵ وَالِدُ النَّاسِ

رسول خدا صلی الله علیه و آله درباره امیر مؤمنان علیه السلام فرمود:

«حَقُّ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِرِ النَّاسِ حَقُّ الْوَالِدِ عَلَيَّ وَوَالِدِهِ»؛ (۱)

«حَقُّ عَلِيٍّ بِرِ مَرْدَمِ مَانَدَ حَقِّ پَدَرِ بِرِ فَرَزَنَدَانِ اسْت».

۷۶۶ الْوَالِي

سرپرست و حاکم.

همچنین مراجعه شود به: الدِّيَانُ [۳۹۰]

۷۶۷ وَجْهُ اللَّهِ

وجه و جنب خدا؛ یعنی ناحیه و سمت و سویی که مردم با توجه به آن ناحیه به سوی خدا می روند.

رسول خدا صلی الله علیه و آله به امیر مؤمنان علیه السلام فرمود:

«أَنَا رَسُولُ اللَّهِ وَالْمُبَلِّغُ عَنْهُ وَأَنْتَ وَجْهُ اللَّهِ وَالْمُؤْتَمِّمُ بِهِ»؛ (۲)

«من رسول خدايم و از جانب او ابلاغ می کنم و تو وجه خدایي که دیگران باید تو را امام خود قرار دهند».

و خود حضرت نیز فرمود:

«أَنَا وَجْهُ اللَّهِ وَأَنَا جَنْبُ اللَّهِ»؛ (۳)

«من وجه خدا و من جنب خدا هستم، که مردم با توجه به ناحیه من، به سوی خدا می روند».

همچنین مراجعه شود به: بَيْتُ اللَّهِ [۲۹۳]

۷۶۸ الْوَجِيدُ الشَّهِيدُ

انسان تنها و غریب که شهید می شود.

عایشه نقل می کند: پیامبر صلی الله علیه و آله را دیدم که علی علیه السلام را به خود چسبانده و بوسید و فرمود:

«بَابِي الْوَحِيدُ الشَّهِيدُ، بِأَبِي الْوَحِيدِ الشَّهِيدِ»؛ (٤)

«پدرم به فدای آن تنهای شهید، پدرم به فدای آن تنهای شهید».

٧٦٩ الْوَزِيرُ

وزیر کسی است که تمام کارهای سنگین و مهم بر دوش او قرار می گیرد و به مقام بالاتر خود کمک می کند.

از القاب مهم امیرمؤمنان علیه السلام است، و رسول خداصلی الله علیه وآله بارها به آن حضرت فرمود:

«أَنْتَ الْوَزِيرُ وَالْوَصِيُّ»؛ (٥)

«تو وزیر و وصی من هستی».

عبارت «أَنْتَ وَزِيرِي» نیز بارها تکرار شده. (٦)

٧٧٠ وَزِيرُ الرَّسُولِ فِي الْآخِرَةِ

وزیر رسول خداصلی الله علیه وآله در آخرت.

رسول خداصلی الله علیه وآله به ام سلمه فرمود:

ص: ١٥٤

١- ٩٨١. بحارالانوار، ج ٣٦، ص ٥؛ امالی طوسی، ص ٢٧٠؛ روضه الواعظین، ج ١، ص ١٢٨.

٢- ٩٨٢. ارشاد القلوب، ج ٢، ص ٤٠٤؛ تأویل الآیات، ص ٥٤٩.

٣- ٩٨٣. رجال الکشی، ص ٢١١؛ الفضائل، ص ٨٢.

٤- ٩٨٤. بحارالانوار، ج ٣٨، ص ٣٠٦؛ موسوعه امام علی، ج ٧، ص ١٩٧. کنز العمال، ج ١١، ص ٦١٨؛ اتحاف الخیره، ج ٧،

ص ٢٠٠؛ جامع الاحادیث، ج ١١، ص ٧٤.

٥- ٩٨٥. بحارالانوار، ج ٣٩، ص ٣٣٧؛ الخصال صدوق، ج ٢، ص ٤٢٨. جامع الاحادیث، ج ٥، ص ٤٦٩؛ المعجم الکبیر، ج

١٢، ص ٤٢٠.

٦- ٩٨٦. بحارالانوار، ج ٣٣، ص ١٠٣؛ تفسیر قمی ج ١، ص ٢٩٣؛ بشاره المصطفی، ص ٢١٦.

«يَا أُمَّ سَلَمَةَ! اسْمَعِي وَأَشْهَدِي! هَذَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ وَزِيرِي فِي الدُّنْيَا وَوَزِيرِي فِي الْآخِرَةِ»؛ (١)

«ای ام سلمه! بشنو و گواه باش که این علی در دنیا و آخرت وزیر من می باشد».

۷۷۱ وَزِيرُ الرَّسُولِ فِي الدُّنْيَا

وزیر رسول خداصلی الله علیه وآله در دنیا.

همچنین مراجعه شود به: وَزِيرُ الرَّسُولِ فِي الْآخِرَةِ [۷۷۰]

۷۷۲ الوَصِي

جانشین؛ کسی که وصایا و سفارشات خود را به او می کنیم، تا به انجام امور وی پردازد.

رسول خداصلی الله علیه وآله از جانب خدای تعالی آن قدر این خطاب را به امیرمؤمنان علیه السلام کرده بود، که هرگاه به طور مطلق گفته می شد: «الْوَصِي»، همه اذهان به جانب امام علی علیه السلام متوجه می شد. عنوان «يَا عَلِيُّ أَنْتَ الْوَصِي» در کتب متعددی نقل شده است. (۲)

این امر نیز به فرمان خدای تعالی بوده؛ چنان که حضرت فرموده است:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ وَصِيٌّ أَوْصِيْتُ إِلَيْكَ بِأَمْرِ رَبِّي»؛ (۳)

«ای علی! تو وصی من هستی و من نیز به امر خداوند به تو وصیت می کنم».

۷۷۳ وَصِي رَسُولِ اللَّهِ

از القاب آسمانی امیرمؤمنان علیه السلام است که رسول خداصلی الله علیه وآله به ایشان فرمود: روز قیامت تو با چنان شکوه و عظمتی می آیی که همه می گویند: این یا فرشته است یا پیامبر. اما ندا داده می شود که چنین نیست؛

«هَذَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ وَصِي رَسُولِ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ»؛ (۴)

«این علی علیه السلام، فرزند ابوطالب جانشین رسول خداست که پروردگار جهانیان است».

فرازی از زیارت آن جناب:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَصِي رَسُولِ رَبِّ الْعَالَمِينَ»؛ (۵)

«سلام بر تو ای وصی پیامبر پروردگار جهانیان».

مصطفی لقب پیامبر صلی الله علیه و آله است و امام علی علیه السلام جانشین ایشان است.

رسول خدا صلی الله علیه و آله می فرماید: بر تابلوی ورودی بهشت نوشته شده است:

«مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، عَلِيٌّ وَصِيُّ الْمُصْطَفَى؛ (۶)

«محمد رسول خدا و علی وصی مصطفی است».

از کتب اهل سنت نقل شده: در صدر اسلام اشعار فراوانی با عنوان "وصی المصطفی" برای امام علی علیه السلام سروده شده است. (۷)

ص: ۱۵۵

-
- ۱- ۹۸۷. امالی صدوق، مجلس ۶۰، حدیث ۱۰.
 - ۲- ۹۸۸. الخصال صدوق، ج ۲، ص ۴۲۹؛ امالی صدوق، ص ۷۷؛ امالی مفید، ص ۱۷۴؛ امالی طوسی، ص ۱۹۳؛ بشاره المصطفی، ص ۱۲۸؛ الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۱۲۴؛ کفایه الاثر، ص ۱۵۱؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۳۹۱.
 - ۳- ۹۸۹. من لا یحضره الفقیه، ج ۴، ص ۱۷۹.
 - ۴- ۹۹۰. بحار الانوار، ج ۷، ص ۲۳۳.
 - ۵- ۹۹۱. مصباح المتهجد، ص ۷۳۹؛ المزار، ص ۷۸؛ مفاتیح الجنان، دعای روز مبعث.
 - ۶- ۹۹۲. بحار الانوار، ج ۶۵، ص ۷۶.
 - ۷- ۹۹۳. شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۱، ص ۱۴۳.

۷۷۵ وقایه الرّسول

حافظ و سپر و نگهبان.

رسول خداصلی الله علیه وآله از جانب خداوند می فرماید:

«إِنَّ عَلِيًّا قَدْ أَنْفَرَدَ عَنِ الْخَلْقِ بِالْبَيْتِوتِهِ عَلِيٌّ فِرَاشِ مُحَمَّدٍ وَوَقَايَهُ رُؤُوحَهُ بِرُؤُوحِهِ»؛ (۱)

«این فقط علی علیه السلام بود که شب را در بستر رسول خداصلی الله علیه وآله خوابید و با به خطر انداختن جان خود، از جان پیامبر محافظت کرد».

۷۷۶ ولایتُه حِضْنُ اللَّهِ

ولایت علی علیه السلام دژ و قلعه محکم الهی است. هر که به آن داخل شود، از هر گزندى در امان و محفوظ می ماند. رسول خداصلی الله علیه وآله از جبرئیل و میکائیل و اسرافیل و لوح و قلم و از خداوند نقل فرموده:

«وَلَايَةُ عَلِيٍّ حِضْنِي فَمَنْ دَخَلَ حِضْنِي أَمِنَ مِنْ عَذَابِي»؛ (۲)

«ولایت علی علیه السلام دژ محکم من است، هر که در دژ من وارد شود، از عذاب ایمن می گردد».

همچنین مراجعه شود به: بَيْتُ اللَّهِ [۲۹۳]

۷۷۷ ولایتُه ولایه الله

ولایت امیرالمؤمنین علیه السلام از جانب خدا است.

همچنین مراجعه شود به: اتِّبَاعُهُ فَرِيضَةُ اللَّهِ [۱۴۶]

۷۷۸ ولایتُه ولایه الرّسول

کسی که ولایتش، ولایت رسول خداصلی الله علیه وآله و از جانب ایشان است.

رسول خداصلی الله علیه وآله در موارد مختلف، به خصوص در روز غدیر، خطاب به مسلمانان فرمود:

«مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ»؛ (۳)

«هر کس که من مولای اویم، پس علی علیه السلام مولای او است».

این حدیث به تواتر در تمام کتب شیعه و اکثر کتب اهل سنت ذکر شده است.

سرپرست و حاکم.

همچنین مراجعه شود به: الدَّيَانُ [۳۹۰]

۷۸۰ وَلِيَّ اللَّهِ

ابن مسعود از رسول خدا صلی الله علیه وآله نقل کرده: ایشان فرمود: بر درب بهشت نوشته شده است:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، عَلِيٌّ وَلِيُّ اللَّهِ»

رسول خدا صلی الله علیه وآله نیز این گونه شهادت داد:

«عَلِيٌّ وَلِيُّ اللَّهِ وَأَوْلِيَاءُ عَلِيٍّ الْمُفْلِحُونَ وَالْفَائِزُونَ بِاللَّهِ»؛ (۴)

«علی علیه السلام ولی خدا است و دوستان او نیز رستگارانند و به فوز الهی رسیدند».

در زیارت آن حضرت نیز چنین آمده است:

«أَشْهَدُ لَكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَوَلِيَّ رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ بِإِبْلَاحٍ وَالْأَدَاءِ»؛ (۵)

ص: ۱۵۶

۱- ۹۹۴. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۲۵.

۲- ۹۹۵. امالی طوسی، مجلس ۱۲، حدیث ۶۹؛ مشارق انوار الیقین، ص ۵۱. شواهد التنزیل، ج ۱، ص ۱۷۰.

۳- ۹۹۶. الدر المنثور، ج ۳، ص ۴۰۴؛ سنن نسائی، ج ۵، ص ۱۳۴؛ تفسیر الکشف والبیان، ج ۱۰، ص ۳۵.

۴- ۹۹۷. فرائد السمطین، ج ۱، ص ۱۰۶.

۵- ۹۹۸. تهذیب طوسی، ج ۶، ص ۲۷؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«گواهی می‌دهم برای تو ای ولی خدا و رسولش! که وظیفه تبلیغ و رسالت خود را ادا نمودی».

۷۸۱ وَلی رسول الله

رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ وَلیّی، وَوَلِیّی وَلیّ الله»؛ (۱)

«تو ولی من هستی و ولی من ولی خدا است».

همچنین مراجعه شود به: ولی الله [۷۸۰]

۷۸۲ وَلی کل مؤمن

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله می‌فرماید: این خدای تعالی است که امام علی علیه السلام را ولی هر مؤمنی بعد از من قرار داده است. (۲) پس حضرت فرمود:

«أَنْتَ إِمَامُ كُلِّ مُؤْمِنٍ وَوَلِیُّ كُلِّ مُؤْمِنٍ وَوَلِیُّهُ بَعْدِی»؛ (۳)

«تو امام هر مرد و زن مؤمنی هستی و نیز ولی هر مرد و زن مؤمن بعد از من هستی».

۷۸۳ وَلی کل مؤمنه

آن حضرت بر هر زن مؤمنی ولایت دارد.

همچنین مراجعه شود به: ولی کل مؤمن [۷۸۲]

۷۸۴ وَلی المؤمنین

رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«إِنَّكَ وَلیّ المؤمنین بَعْدِی»؛ (۴)

«همانا تو بعد از من، ولی و سرپرست مؤمنین هستی».

۷۸۵ وَلی المتّقین

از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل شده که فرمود: در شب معراج، آن گاه که به محضر الهی رسیدم، خدای تعالی سه خصلت را در علی علیه السلام بیان فرمود:

«إِنَّهُ سَيِّدُ الْمُسْلِمِينَ وَوَلِيُّ الْمُتَّقِينَ وَقَائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ»؛ (٥)

«همانا او سید و سرور مسلمانان و سرپرست و ولی پرهیزکاران و پیشوای روسفیدان است».

٧٨٦ وَلِيهِ مُسْتَوْجِبُ الْجَنَّةِ

هر که ولایت امام علی علیه السلام را بپذیرد، بهشت بر او واجب می گردد.

همچنین مراجعه شود به: عَدُوُّهُ مُسْتَحِقُّ النَّارِ [٥٢١]

٧٨٧ وَلِيَهُ وَلِيُّ اللَّهِ

دوست او دوست خدا است.

همچنین مراجعه شود به: عَدُوُّهُ عَدُوُّ اللَّهِ [٥١٩]

٧٨٨ وَيْلٌ لِّمُبْغِضِهِ

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به علی علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ سَيِّدٌ فِي الدُّنْيَا... وَالْوَيْلُ لِمَنْ أَبْغَضَكَ بَعْدِي»؛ (٦)

«ای علی! تو در دنیا آقا و سرور هستی... وای بر آن که بعد از من، با تو دشمنی کند».

٧٨٩ الْهَادِي

هدایت کننده و راهنمایی کننده.

رسول خداصلی الله علیه وآله به یکی از اصحاب فرمود:

«عَلَيْكَ بِعَلِيٍّ؛ فَإِنَّهُ الْهَادِي الْمَهْدِي»؛ (٧)

ص: ١٥٧

١- ٩٩٩. بحار الانوار، ج ٣٨، ص ١٣٥.

٢- ١٠٠٠. بحار الانوار، ج ٢٣، ص ٣٢٠.

٣- ١٠٠١. بحار الانوار، ج ٩٨، ص ٤؛ امالی طوسی، ٣٥١؛ امالی صدوق، ص ٢.

٤- ١٠٠٢. جامع الاحادیث، ج ١٣، ص ٢١٤.

- ٥-١٠٠٣. كثر العمال، ج ١١، ص ٦٢٠.
- ٦-١٠٠٤. المستدرک علی الصحیحین، ج ٣، ص ١٣٨.
- ٧-١٠٠٥. بحار الانوار، ج ٢٩، ص ٨٦.

«بر تو باد به ملازمت با علی علیه السلام، که او هدایت کننده هدایت شده است».

همچنین مراجعه شود به: الدَّيَانُ [۳۹۰]

۷۹۰ هَارُونُ الْأُمَّةِ

رسول خداصلی الله علیه وآله درباره امیر مؤمنان علیه السلام فرمود:

«إِنَّ عَلِيًّا صَدِيقُ هَذِهِ الْأُمَّةِ وَفَارُوقُهَا وَمُحَدِّثُهَا وَإِنَّهُ هَارُونُهَا»؛ (۱)

«همانا علی علیه السلام صدیق این امت و فاروق و محدث و هارون این امت است».

۷۹۱ يَدُ اللَّهِ الْمَبْسُوطَةُ

دست گشوده خدا برای بندگان.

همچنین مراجعه شود به: جَنْبُ اللَّهِ الظَّاهِرُ [۳۰۳]

۷۹۲ يَعْسُوبُ الدِّينِ

سید، رئیس، پیشوا و رهبر دین.

از فرمایشات رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امیر مؤمنان علیه السلام است:

«أَنْتَ يَعْسُوبُ الدِّينِ، وَالْمَالُ يَعْسُوبُ الْمُنَافِقِينَ»؛ (۲)

«تو یعسوب دین هستی و مال نیز یعسوب منافقان است».

امام صادق علیه السلام نیز در زیارت حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا يَعْسُوبَ الدِّينِ»؛ (۳)

«سلام بر تو که یعسوب دین هستی».

۷۹۳ يَعْسُوبُ الْمُتَّقِينَ

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«يَا عَلِيُّ! أَنْتَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَإِمَامُ الْمُسْلِمِينَ وَقَائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ وَيَعْسُوبُ الْمُتَّقِينَ»؛ (۴)

«ای علی! تو امیر مؤمنان، امام مسلمانان، پیشوای سفیدرویان و رئیس پرهیزکاران هستی».

خود حضرت نیز فرمود:

«أَنَا أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَيَعْسُوبُ الْمُتَّقِينَ»؛ (۵)

«من امیر مؤمنان و رئیس پرهیزکارانم».

و در زیارت ایشان آمده:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَبْدِكَ... وَيَعْسُوبِ الْمُتَّقِينَ»؛ (۶)

«خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و نیز درود فرست بر بنده ات امیر مؤمنان که رئیس پرهیزکاران است».

۷۹۴ یَعْسُوبُ الْمُسْلِمِينَ

رسول خدا صلی الله علیه و آله درباره امیر مؤمنان علیه السلام فرمود:

«هَذَا يَعْسُوبُ الْمُسْلِمِينَ»؛ (۷)

«این علی پیشوای مسلمانان است».

و نیز فرمود:

«هُوَ يَعْسُوبُ الْمُسْلِمِينَ وَإِمَامُ الْمُتَّقِينَ»؛ (۸)

«او رئیس مسلمانان و امام پرهیزکاران است».

۷۹۵ یَعْسُوبُ الْمُؤْمِنِينَ

در فرمایشی دیگر، رسول خدا صلی الله علیه و آله خطاب به امیر مؤمنان علیه السلام فرمود:

ص: ۱۵۸

۱- ۱۰۰۶. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۲۱۶؛ امالی صدوق، ص ۳۱.

۲- ۱۰۰۷. بشاره المصطفی، ص ۱۰۳.

۳- ۱۰۰۸. مفاتیح الجنان، زیارت امیر المؤمنین روز میلاد پیامبر.

۴- ۱۰۰۹. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۱۰۳.

- ٥- ١٠١٠. بحار الانوار، ج ٥٣، ص ٤٦.
- ٦- ١٠١١. بحار الانوار، ج ٩٧، ص ٣٧٩؛ مفاتيح الجنان، زيارت مخصوصه امير المؤمنين.
- ٧- ١٠١٢. بحار الانوار، ج ٣٨، ص ٢٣٠.
- ٨- ١٠١٣. بحار الانوار، ج ٣٦، ص ٢٦٤.

«يا عَلِيّ! أَنْتَ يَعْسُوبُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَالُ يَعْسُوبُ الظَّالِمِينَ»؛ (۱)

«ای علی! تو یعسوب مؤمنان هستی و اموال دنیا نیز یعسوب ستمکاران است».

۷۹۶ يَعْطِيهِ اللَّهُ خَيْرَ الظَّفَرِ

خدای تعالی بهترین پیروزی ها را نصیب او گردانیده است.

همچنین مراجعه شود به: جَبْرِئِيلُ عَنْ يَمِينِهِ [۳۰۱]

۷۹۷ يَعْطِيهِ اللَّهُ خَيْرَ النَّصْرِ

خدای تعالی بهترین پیروزی ها را نصیب او گردانیده است.

همچنین مراجعه شود به: جَبْرِئِيلُ عَنْ يَمِينِهِ [۳۰۱]

۷۹۸ يَوْشَعُ الْأُمَّةِ

برای امت اسلام به منزله یوشع است.

همچنین مراجعه شود به: آصِفُ الْأُمَّةِ [۱۲۹]

فصل سوم: امیر المؤمنین علیه السلام از زبان امیر المؤمنین علیه السلام

اشاره

امیر المؤمنین علیه السلام از زبان امیر المؤمنین علیه السلام

مقدمه

یکی از راه های شناخت هر فردی، نگرش در خصوصیات و ویژگی های او، و شنیدن سخنان و فرمایشات وی است.

علی بن ابی طالب علیه السلام نیز در مواقع مختلف، و به مناسبت های گوناگون، در جنگ و صلح، با دوست و دشمن، در خطبه و نامه و نصیحت، در خلوت و جلوت، خانه نشینی و حکومت، برای اظهار مقام ولایت و جایگاه امامت، به معرفی و بیان فضایل و مناقب خود پرداخته؛ که البته مقصود از بیان این فضایل در برخی موارد، بیان نعمت های الهی بوده و قصد خودستایی نیست.

۷۹۹ آخِذْ حَقَّ الضَّعِيفِ

حقّ مظلوم و ضعیف را از ظالم می گیرد.

امیرمؤمنان علی علیه السلام در یکی از خطبه های نهج البلاغه، برخی از ویژگی های خود را چنین بیان می فرماید:

«فَقُمْتُ بِالْأَمْرِ حِينَ فَشِلُوا وَتَطَلَّعْتُ حِينَ تَقَبَّعُوا وَنَطَقْتُ حِينَ تَعْتَعُوا وَمَضَيْتُ بِنُورِ اللَّهِ حِينَ وَقَفُوا، وَكُنْتُ أَخْفَضُهُمْ صَوْتًا وَأَعْلَاهُمْ فَوْتًا، فَطَرْتُ بِعِنَانِهَا وَاسْتَبَدَدْتُ بِرُهَانِهَا كَالْجَبَلِ لَا تُحَرِّكُهُ الْقَوَاصِفُ وَلَا تُزِيلُهُ الْعَوَاصِفُ. لَمْ يَكُنْ لِأَحَدٍ فِي مَهْمَزٍ، وَلَا

ص: ۱۵۹

۱- ۱۰۱۴. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۵۵؛ نهج البلاغه، حکمت ۳۱۶.

لِقَائِلٍ فِي مَغْمَزٍ. الدَّلِيلُ عِنْدِي عَزِيزٌ حَتَّى آخِذَ الْحَقِّ لَهُ وَالْقَوِي عِنْدِي ضَعِيفٌ حَتَّى آخِذَ الْحَقِّ مِنْهُ؛(۱)

«آن گاه که همه سستی ورزیدند، من قیام کردم. هنگامی که همه خود را پنهان کردند، من به میدان آمدم. وقتی همه سکوت کردند، من به بیان حق پرداختم. آن گاه که همه توقف کردند، من به نور خدا حرکت نمودم. به هنگام حرف و شعار صدایم پایین بود؛ اما در مقام عمل، از همه پیشی گرفتم. زمام امور را به دست گرفتم و جلوتر از همه پرواز نمودم و پاداش آن را نیز دریافت کردم. مانند کوهی که تندبادها آن را حرکت نمی دهد و طوفان ها آن را از جای نمی کنند. کسی در من عیبی پیدا نکرد و هیچ سخن چینی در من جای عیب جویی نیافت. افراد ضعیف و مظلوم، نزد من عزیز هستند تا حق آنان را بازستانم، و افراد قوی ظالم نزد من ضعیف هستند تا زمانی که حق مظلوم را از آنان بازگیرم».

۸۰۰ الآخِرُ

شخصی از امیرمؤمنان علیه السلام سؤال کرد: چگونه صبح کردید و در چه حالی هستید؟

حضرت فرمود:

«أَصْبَحْتُ وَأَنَا الصِّدِّيقُ الْأَكْبَرُ وَالْفَارُوقُ الْأَعْظَمُ وَأَنَا وَصِي خَيْرِ الْبَشَرِ وَأَنَا الْأَوَّلُ وَأَنَا الْآخِرُ وَأَنَا الْبَاطِنُ وَأَنَا الظَّاهِرُ وَأَنَا بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ وَأَنَا عَيْنُ اللَّهِ وَأَنَا جَنْبُ اللَّهِ وَأَنَا أَمِينُ اللَّهِ عَلَى الْمُرْسَلِينَ، بِنَا عِبْدِ اللَّهِ وَنَحْنُ خُزَّانُ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ وَسَمَائِهِ وَأَنَا أُخِيٌّ وَأَنَا أُمِيَّةٌ وَأَنَا حَيٌّ لَا أَمُوتُ»؛(۲)

«صبح کردم در حالی که من صدیق اکبر و فاروق اعظم هستم. من وصی بهترین بشر هستم. منم اول، منم آخر، منم باطن، منم ظاهر، من به هر چیزی عالم هستم. منم عین الله، منم جنب الله، من امین خدا بر پیامبران هستم. به واسطه ما خداوند عبادت می شود، ما خزینه های الهی در آسمان و زمین هستیم. من زنده می کنم، من می میرانم، و من زنده لایموت هستم».

سؤال کننده از این جواب امیرمؤمنان علیه السلام درشگفت ماند، پس حضرت فرمود:

«أَوَّلُ؛ یعنی اولین کسی هستم که به رسول خداصلی الله علیه وآله ایمان آوردم. آخر؛ یعنی آخرین کسی بودم که آن حضرت را زیارت کردم، آن گاه که ایشان را در قبر گذاشتم.

ظاهر؛ یعنی من ظاهر اسلام هستم. باطن؛ یعنی من مملو از علم و دانش هستم. به همه چیز آگاهم؛ یعنی هرچه را که خدا به پیامبرش آموخت، آن حضرت نیز همه را به من خبر داد.

من عین الله هستم؛ یعنی چشم بینای خدا بر مؤمنان و کافران هستم. من جنب الله هستم، اشاره به فرمایش خدای تعالی است که می فرماید:

«يَا حَسْرَتِي عَلَى مَا فَرَطْتُ فِي جَنْبِ اللَّهِ»؛(۳)

«افسوس بر من از کوتاهی هایی که در اطاعت

- ١-١٠١٥. نهج البلاغه، خطبه ٣٧.
- ٢-١٠١٦. بحار الانوار، ج ٣٩، ص ٣٤٨؛ مناقب آل ابى طالب، ج ٢، ص ٣٨٥.
- ٣-١٠١٧. سوره زمر، آيه ٥٦.

فرمان خدا کردم». پس هر که در مورد من کوتاهی کند، در مقابل خدا کوتاهی کرده است.

من زنده کننده ام؛ یعنی سنت رسول خدا صلی الله علیه وآله را زنده می کنم. میراننده هستم؛ یعنی هر گونه بدعتی را نابود می کنم. من زنده ای هستم که مرگ ندارد، اشاره به فرمایش خدای تعالی است که فرمود: آنان که در راه خدا کشته شده اند را مرده نپندارید، بلکه ایشان زنده اند و نزد پروردگارشان روزی می خورند».

۸۰۱ آنَسِ بِالْمَوْتِ

عاشق و دلباخته شهادت و مرگ در راه خدا.

آن حضرت قسم یاد کرده است:

«وَاللَّهِ لَأَبْنِ أَبِي طَالِبٍ أَنَسٍ بِالْمَوْتِ مِنَ الطِّفْلِ بِتَدْيِ أُمِّهِ»؛ (۱)

«به خدا قسم که (علی) فرزند ابوطالب عاشق تر و مانوس تر به مرگ و شهادت است تا علاقه طفل شیرخوار به پستان مادرش».

۸۰۲ آيَةُ اللَّهِ الْعُظْمَى

عظمی اسم تفضیل و مؤنث اعظم به معنای بزرگ و بزرگ ترین است و آیت یعنی نشانه و علامت. پس آیت الله العظمی به معنای بزرگ ترین نشانه و علامت خدا؛ یعنی هر که بخواهد خدا را بشناسد، ببیند و درک کند، باید علی علیه السلام را ببیند، بشناسد و درک کند.

خود حضرت فرمود:

«أَنَا آيَةُ اللَّهِ الْعُظْمَى وَالْمُعْجِزُ الْبَاهِرُ»؛ (۲)

«من بزرگ ترین آیه و نشانه خدا و معجزه آشکار هستم».

از امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا آيَةَ اللَّهِ الْعُظْمَى»؛ (۳)

«سلام بر تو ای بزرگ ترین آیت و حجت خدا».

۸۰۳ آيَةُ السَّابِقِينَ

علّامه مجلسی در بحار الانوار، از کتاب منتخب البصائر حدیثی را از امام باقر علیه السلام نقل کرده: امیرالمؤمنین علیه السلام در خطبه ای ضمن معرفی خود فرمود:

«وَأَنَّ لِي الْكُرَّةَ بَعْدَ الْكُرَّةِ وَالرَّجْعَةَ بَعْدَ الرَّجْعَةِ، وَأَنَا صَاحِبُ الرَّجَعَاتِ وَالْكَرَّاتِ، وَصَاحِبُ الصَّوْلَاتِ وَالنَّقِمَاتِ وَالذُّوْلَاتِ الْعَجِيبَاتِ، وَأَنَا قَرْنٌ مِنْ حَدِيدٍ، وَأَنَا عَبْدُ اللَّهِ وَأَخُو رَسُولِ اللَّهِ، أَنَا أَمِينُ اللَّهِ وَخَازِنُهُ وَعَيْنُهُ سِدْرُهُ، وَحِجَابُهُ وَوَجْهُهُ وَصِرَاطُهُ وَمِيزَانُهُ، وَأَنَا الْحَاشِثُ إِلَى اللَّهِ، وَأَنَا كَلِمَةُ اللَّهِ الَّتِي يَجْمَعُ بِهَا الْمُفْتَرِقَ وَيَفْرِقُ بِهَا الْمُجْتَمِعَ، وَأَنَا أَسْمَاءُ اللَّهِ الْحُسْنَى وَأَمثاله الْعُلْيَا وَآيَاتُهُ الْكُبْرَى وَأَنَا صَاحِبُ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ أَسِيكُنُ أَهْلَ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ وَأَسِيكُنُ أَهْلَ النَّارِ النَّارَ، وَإِلَى تَزْوِيجِ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَإِلَى عَذَابِ أَهْلِ النَّارِ وَإِلَى إِيَابِ الْخَلْقِ جَمِيعاً، وَأَنَا الْإِيَابُ الَّذِي يُثَوَّبُ إِلَيْهِ كُلُّ شَيْءٍ بَعْدَ الْقَضَاءِ وَإِلَى حِسَابِ الْخَلْقِ جَمِيعاً، وَأَنَا صَاحِبُ الْهَبَاتِ، وَأَنَا الْمُؤَذِّنُ عَلَى الْأَعْرَافِ، وَأَنَا بَارِزُ الشَّمْسِ، وَأَنَا دَابَّةُ الْأَرْضِ،

ص: ١٤١

١- ١٠١٨. بحار الانوار، ج ٢٨، ص ٢٢٣؛ الاحتجاج، ج ٢، ص ٩٥؛ نهج البلاغه، خطبه ٥.

٢- ١٠١٩. بحار الانوار، ج ٥٤، ص ٣٣٦.

٣- ١٠٢٠. بحار الانوار، ج ٩٧، ص ٣٧٣؛ اقبال الاعمال، ص ٦٠٨؛ مفاتيح الجنان، زيارت امير المؤمنين روز ميلاد پیامبر.

وَأَنَا قَسِيمُ النَّارِ، وَأَنَا خازِنُ الْجِنَانِ وَصاحبُ الأعرافِ، وَأَنَا أميرُ الْمُؤْمِنِينَ وَيَعْسُوبُ الْمُتَّقِينَ وَآبَهُ السَّابِقِينَ وَلسانُ النَّاطِقِينَ وَخاتِمُ الوَصِيَّاتِ وَوارِثُ النَّبِيِّينَ وَخَلِيفَةُ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَصِرَاطُ رَبِّي الْمُسْتَقِيمِ وَفُسطاطُهُ وَالْحُجَّةُ عَلَى أَهْلِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِينَ وَمَا فِيهِمَا وَمَا بَيْنَهُمَا، وَأَنَا الَّذِي اِحتَجَّ اللَّهُ بِهِ عَلَيْكُمْ فِي اِبتِداءِ خَلْقِكُمْ، وَأَنَا الشَّاهِدُ يَوْمَ الدِّينِ، وَأَنَا الَّذِي عَلِمْتُ عِلْمَ الْمَنائِيا وَالْبَلائِيا وَالْقَضائِيا وَفَصَلَ الخِطابِ وَالْأَنسابِ، وَاسْتَحْفَظْتُ آيَاتِ النَّبِيِّينَ الْمُسْتَحْفَظِينَ، وَأَنَا صاحبُ العِصا وَالْمِيسَمِ، وَأَنَا الَّذِي سُخِّرْتُ لِي السَّحابُ وَالرَّعِيدُ وَالْبُرُوقُ وَالظُّلُمُ وَالْمَأَنوارُ وَالرِّياحُ وَالْجِبالُ وَالْبِجارُ وَالنُّجُومُ وَالشَّمسُ وَالقَمَرُ، أَنَا القَرُونُ الحَدِيدُ، وَأَنَا فارُوقُ الأُمَّه، وَأَنَا الهادِي، وَأَنَا الَّذِي أَحْصَيْتُ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا بِعِلْمِ اللَّهِ الَّذِي أودَعَنِيهِ، وَبِسِرِّهِ الَّذِي أَسَرَّهُ إِلَيَّ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَأَسَرَّهُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ إِلَيَّ، وَأَنَا الَّذِي أَنْحَلَنِي رَبِّي اسْمَهُ وَكَلِمَتَهُ وَحِكْمَتَهُ وَعِلْمَهُ وَفَهْمَهُ، يا مَعْشَرَ النَّاسِ! اسْمِ الْوَنِيِّ قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُونِي»؛ (١)

«همانا برای من است حمله بعد از حمله ای، و رجعت بعد از رجعتی، من دارای رجعت های پی در پی هستم، من دارای صولت و نعمت دولت های عجیب هستم، من همتا و حریف شجاعان هستم، من بنده خدا و برادر رسول اویم، من امین خدا و ذخیره و گنجینه اسرار اویم، من حجاب و وجه خدا و راه مستقیم و میزان الهی هستم.

من متصل و چسبیده به سوی خدایم، من همان کلمه خدایم که به وسیله او پراکندگی ها را جمع می کند و جمع دشمنان را پراکنده می نماید، من اسماء الحسنی هستم، من امثال العلیا و آیات کبرایم، صاحب اختیار بهشت و جهنم می باشم، بهشتیان را در بهشت ساکن می کنم و جهنمیان را به دوزخ می فرستم. تزویج بهشتیان و تعذیب جهنمیان به عهده من است، همه خلق به سوی من خواهند آمد؛ چون بعد از قضای خدا، محل رجوع همه چیز هستم و حساب همه مردم با من است.

آن که دارای بخشش های زیاد است منم، مؤذن بر اعراف من هستم، خورشید تابنده و فروزنده منم، آن دابّه و جنباننده زمین منم، تقسیم کننده بهشت و جهنم منم، خازن و نگهبان بهشت و صاحب اعراف منم. من امیر مؤمنان و پیشوای پرهیزکاران هستم، من آیت سبقت گرفتگان به اسلام و زبان گویندگان هستم، من بهترین جانشینان و وارث پیامبران هستم، من خلیفه خدای جهانیان و راه مستقیم و خیمه گاه اویم، من حجّت خدا بر اهل آسمان ها و زمینان، و هر آنچه در آنها و بین آنهاست می باشم، من همان کسی هستم که خدا به وسیله او بر شما در ابتدای خلقت احتجاج می کند و من گواه روز قیامت هستم.

من همانم که به همه مرگ و میرها و بلاها و قضایا و فصل الخطاب و نسب ها آگاهی دارم، آیات و نشانه های پیامبران مستخفین. من صاحب عصا و دارنده علامت می باشم، من همانم

ص: ۱۶۲

که ابر و رعد و برق و تاریکی و روشنایی و باد و کوه ها و دریاها و ستارگان و خورشید و ماه در تسخیر من است.

من همتا و حریف شجاعان می باشم. منم فاروق اَمّت، منم هادی، منم که شماره هر چیزی را به علم الهی می دانم، همان علمی که خدا در من نهاده و با همان سری که خدا آن را به محمدصلی الله علیه وآله سپرد و پیامبرصلی الله علیه وآله نیز آن را در اختیار من گذاشت. منم آن کس که خدای تعالی اسم و کلمه و حکمت و علم و فهم خود را به من بخشید. ای مردم! از من پرسید قبل از این که مرا از دست بدهید».

۸۰۴ أَبُو الْحَسَنِ

پدر حسن. از کنیه های معروف امام علی علیه السلام؛ چون امام حسن علیه السلام اولین فرزند و پسر آن حضرت بود، کنیه ایشان به ابوالحسن معروف شد، چنان که در دعای توسل عرض می کنیم:

«يَا أَبَا الْحَسَنِ، يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، يَا عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ»؛ (۱)

«ای پدر حسن، ای امیرمؤمنان و ای علی بن ابی طالب».

۸۰۵ أَبُو الْحُسَيْنِ

آن حضرت هم پدر امام حسن است و هم پدر امام حسین علیه السلام؛ اگرچه امام حسن علیه السلام زودتر به دنیا آمد، امیرالمؤمنین علیه السلام به ابوالحسن معروف شد؛ لیکن عبارت ابوالحسین نیز وارد شده، چنان که در زیارت مطلقه آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای پدر حسن و حسین علیهما السلام».

۸۰۶ أَبُو الْعْتَرَةِ

پدر عترت و بزرگ خاندان پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله؛ چنان که خود آن حضرت فرمود:

«أَنَا إِمَامُ الْبَرِيَةِ وَوَصِيَّ خَيْرِ الْخَلْقِ وَرَوْحُ سَيِّدَةِ نِسَاءِ هَذِهِ الْأُمَّةِ وَأَبُو الْعْتَرَةِ الطَّاهِرَةِ»؛ (۳)

«من امام خلائق و جانشین بهترین خلق خدایم، من همسر بهترین زنان این اَمّت و پدر عترت طاهره هستم».

۸۰۷ أَبُو الْقَاصِمِ

در هنگامه جنگ و غزوه احد که درگیری شدید شد، رسول خداصلی الله علیه وآله به سوی امام علی علیه السلام فرستاد و فرمود: پرچم را پیش ببر. پس علی علیه السلام نیز چنین کرد، مبارز طلبید و فرمود:

من ابو القصم هستم؛ کسی که می بُرد و شکست می دهد و جلو می رود. (۴)

۸۰۸ أَبُو الْمَسَاكِينِ

امام علی علیه السلام در حقّ همه بیچارگان و فقرا و مساکین نهایت رعایت را می نمود و خود نیز در حدّ پایین ترین افراد جامعه زندگی می کرد،

ص: ۱۶۳

۱- ۱۰۲۲. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۲۴۷؛ مفاتیح الجنان، دعای توسل.

۲- ۱۰۲۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۰۲۴. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۶؛ امالی صدوق، ص ۶۰۵؛ بشاره المصطفی، ص ۱۹۱.

۴- ۱۰۲۵. البته این کلمه به دو گونه آمده: یکی قُصم به معنای بریدن و دیگری قُصم به معنای شکستن. موسوعه امام علی علیه السلام ج ۱، ص ۱۹۳.

امام صادق علیه السلام می فرماید: حضرت امیرعلیه السلام در خطبه اش فرمود:

«أَنَا الْهَادِي، وَأَنَا الْمُهْتَدِي، وَأَنَا أَبُو الْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ»؛ (۱)

«منم هدایت کننده، منم هدایت یافته و منم پدر یتیمان و مساکین».

۸۰۹ أَبُو الْيَتَامَى

پدر یتیمان؛ چه یتیمان ظاهری؛ آنان که پدر خود را از دست داده بودند، حضرت در حق آنان پدری می فرمود، و چه یتیمان باطنی؛ کلّ امت اسلام که بعد از رسول خداصلی الله علیه وآله یتیم شده بودند. چون پیامبر فرموده بود: ما (من و علی) پدر امت هستیم.

همچنین مراجعه شود به: أَبُو الْمَسَاكِينِ [۸۰۸]

۸۱۰ أَخْرَصَ عَلَى الْجَمَاعَةِ

بیش از همه نسبت به وحدت و اتحاد امت و جماعت اسلامی کوشا بود.

اولین منادی وحدت امت اسلامی و کسی که از تمام حقوق مسلم خود به جهت جلوگیری از تفرقه امت اسلام گذشت و تا آنجا که به نفع دین بود سکوت کرد، او خلیفه بحق و بلافصل رسول خداصلی الله علیه وآله بود:

«وَلَيْسَ رَجُلٌ فَأَعْلَمَ أَخْرَصَ عَلَى جَمَاعَةِ أُمَّهِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَالْفَتْهَا مِنِّي»؛ (۲)

«در امت اسلام هیچ کسی وجود ندارد که به وحدت و جماعت امت محمدصلی الله علیه وآله و انس و الفت آنان به یکدیگر، از من دلسوزتر باشد».

۸۱۱ أَحَقُّ النَّاسِ بِالْخِلَافَةِ

نسبت به خلافت و جانشینی رسول خداصلی الله علیه وآله از همه سزاوارتر است.

هنگامی که شورای شش نفره عمر، تصمیم به انتخاب عثمان گرفتند، از مردم اقرار گرفت:

«لَقَدْ عَلِمْتُمْ أَنِّي أَحَقُّ النَّاسِ بِهَا مِنْ غَيْرِي وَوَاللَّهِ لَأَسْلِمَنَّ مَا سَلِمَتْ أُمُورُ الْمُسْلِمِينَ»؛ (۳)

«همه شما می دانید که من از همه به خلافت سزاوارترم، ولی به خدا سوگند! به جهت سامان یافتن امور مسلمین سکوت می کنم».

۸۱۲ أَخْفَضَ النَّاسِ صَوْتًا

در مقام حرف و شعار، صدایش از همه پایین تر است.

همچنین مراجعه شود به: أَخِذْ حَقَّ الضَّعِيفِ [۷۹۹]

۸۱۳ أَخُو النَّبِيِّ

برادر پیامبر.

خود حضرت فرمود:

«أَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، أَخُو النَّبِيِّ وَزَوْجُ ابْنَتِهِ فَاطِمَةَ»؛ (۴)

«من علی فرزند ابوطالب، نوه عبدالمطلب، برادر پیامبر و همسر دخترش فاطمه هستم».

و در زیارت آن حضرت وارد شده است:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى وَوَلِيِّكَ وَأَخِي نَبِيِّكَ وَوَزِيرِهِ»؛ (۵)

ص: ۱۶۴

۱- ۱۰۲۶. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۱۹۹.

۲- ۱۰۲۷. نهج البلاغه، نامه ۷۸.

۳- ۱۰۲۸. نهج البلاغه، خطبه ۷۴.

۴- ۱۰۲۹. بحارالانوار، ج ۱۰، ص ۱.

۵- ۱۰۳۰. بحارالانوار، ج ۹۵، ص ۲۹۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

«خدایا درود فرست بر علی که ولی تو و برادر و وزیر پیامبر توست».

۸۱۴ اَسْبَقُ السَّابِقِينَ

امام حسن علیه السلام به نقل از پدر بزرگوارش امیرمؤمنان علیه السلام، در مورد آیه شریفه «وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ * أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ» (۱) فرمود:

«إِنِّي أَسْبَقُ السَّابِقِينَ إِلَى اللَّهِ وَإِلَى رَسُولِهِ وَأَقْرَبُ الْمُقَرَّبِينَ إِلَى اللَّهِ وَإِلَى رَسُولِهِ»؛ (۲)

«من سابق ترین سبقت گیران به خدا و رسول او و من نزدیک ترین مقربان به خدا و رسول هستم».

۸۱۵ اَسْمَاءُ اللَّهِ الْحُسْنَى

محل تجلی و مظهر اسمای نیکوی الهی.

همچنین مراجعه شود به: آیه السَّابِقِينَ [۸۰۲]

۸۱۶ اَعْلَمُ بِالْقُرْآنِ

از همه بیشتر به قرآن علم و آگاهی دارد.

آن حضرت در بیانی فرمود:

«وَاللَّهِ إِنِّي أَعْلَمُ بِالْقُرْآنِ وَتَأْوِيلِهِ مِنْ كُلِّ مَدَّعٍ عِلْمِهِ، وَلَوْلَا آيَةُ فِي كِتَابِ اللَّهِ لَأَخْبَرْتُكُمْ بِمَا يَكُونُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ»؛ (۳)

«به خدا سوگند! من از هر کسی بیشتر به قرآن و تأویل آن علم دارم، از هر که ادعا کند، اگر نبود آیه ای در قرآن، هر آینه به شما خبر می دادم آنچه را که قرار است تا روز قیامت اتفاق بیفتد».

۸۱۷ اَعْلَمُ بِطُرُقِ السَّمَاءِ

به راه های آسمان آگاهی دارد، حتی دانش او به آسمان ها بیشتر از زمین است.

آن حضرت در بیانی فرمود:

«فَوَاللَّهِ إِنِّي بِطُرُقِ السَّمَاءِ أَعْلَمُ بِطُرُقِ الْأَرْضِ»؛ (۴)

«به خدا قسم! من به راه های آسمان آشنا تر هستم تا راه های زمین».

۸۱۸ اَعْلَى النَّاسِ

در مقام عمل از همه بالاتر است.

همچنین مراجعه شود به: أَخِذْ حَقَّ الضَّعِيفِ [۷۹۹]

۸۱۹ أَقْرَبُ الْمُقْرَبِينَ

مقربین کسانی هستند که به قرب الهی بار یافته اند و به درجات بالا رسیده اند؛ ولی در بین آنان، امیر مؤمنان علیه السلام از همه نزدیک تر است.

همچنین مراجعه شود به: أَسْبَقُ السَّابِقِينَ [۸۱۴]

۸۲۰ اِكْتَفَى بِطَمْرِيهِ

به کمترین امکانات دنیوی اکتفا و قناعت نموده است. پس فرمود:

«أَلَا وَإِنَّ إِمَامَكُمْ قَدْ اِكْتَفَى مِنْ دُنْيَاهُ بِطَمْرِيهِ وَمِنْ طَعَامِهِ بِقُرْصِيهِ...»؛ (۵)

«آگاه باش امام شما از دنیای خود به دو جامه فرسوده و دو قرص نان رضایت داده است.»

۸۲۱ اِكْتَفَى بِقُرْصِيهِ

از مواهب دنیا به دو قرص نان اکتفا نمود.

همچنین مراجعه شود به: اِكْتَفَى بِطَمْرِيهِ [۸۲۰]

ص: ۱۶۵

-
- ۱- ۱۰۳۱. سوره واقعه، آیات ۱۰ و ۱۱؛ «این گروه، پیشگامان پیشگامند، آنها مقربانند».
 - ۲- ۱۰۳۲. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۸؛ تأویل الآیات، ص ۶۲۰؛ کتاب سلیم بن قیس، ص ۹۳۶.
 - ۳- ۱۰۳۳. الارشاد مفید، ج ۱، ص ۳۵.
 - ۴- ۱۰۳۴. مصباح البلاغه، ج ۲، ص ۳۴۶؛ مشابه آن در نهج البلاغه، خطبه ۱۸۹ آمده است.
 - ۵- ۱۰۳۵. نهج البلاغه، نامه ۴۵.

۸۲۲ إِلَيْهِ إِيَابُ الْخَلْقِ

با توجه به آیات قرآن و سخن آن حضرت، بازگشت همه به نزد امام می باشد.

همچنین مراجعه شود به: آیه السَّابِقِينَ [۸۰۲]

۸۲۳ إِلَيْهِ تَرْوِيجُ أَهْلِ الْجَنَّةِ

ترویج بهشتیان به وسیله ایشان است.

همچنین مراجعه شود به: آیه السَّابِقِينَ [۸۰۲]

۸۲۴ إِلَيْهِ حِسَابُ الْخَلْقِ

حساب و کتاب مردم به دست ایشان است.

همچنین مراجعه شود به: آیه السَّابِقِينَ [۸۰۲]

۸۲۵ إِلَيْهِ عَذَابُ أَهْلِ النَّارِ

مجازات جهنمیان به دست ایشان است.

همچنین مراجعه شود به: آیه السَّابِقِينَ [۸۰۲]

۸۲۶ إِمَامُ الْبَرِيَةِ

پیشوا و رهبر خلائق.

اصبح بن نباته از آن حضرت نقل کرده که فرمود:

«أَنَا إِمَامُ الْبَرِيَةِ وَوَصِي خَيْرِ الْخَلْقِ»؛^(۱)

«من امام بندگان و جانشین بهترین آفریده و خلق خدایم».

۸۲۷ الْأَمَانُ

حضرت فرموده است:

«أَنَا وَأَهْلُ بَيْتِي أَمَانٌ لِأَهْلِ الْأَرْضِ كَمَا أَنَّ النُّجُومَ أَمَانٌ لِأَهْلِ السَّمَاءِ»؛^(۲)

«من و اهل بیت من موجب امان و امنیت مردم روی زمین هستیم؛ همان گونه که ستارگان امان اهل آسمان می باشند».

حافظ رجب بررسی از علمای قرن نهم نیز در توصیف خود از امیرالمؤمنین علیه السلام می گوید:

«أَنْتَ الْأَمَانُ مِنَ الرَّدَى أَنْتَ النَّجَاهُ مِنَ الْمَهَالِكِ، أَنْتَ الصِّرَاطُ الْمُسْتَقِيمُ قَسِيمُ جَنَاتِ الْأَرَائِكِ»؛ (۳)

«تو موجب امان و امنیت از رذالت و نجات از هلاکت هستی، تو راه مستقیم خدا و تقسیم کننده بهشت های الهی هستی».

۸۲۸ امیر الکلام

سخن و کلام او و سایر امامان علیهم السلام برترین و بالاترین کلام هاست. شاهد آن نیز، کتاب ارزشمند نهج البلاغه است، چنان که فرموده:

«وَإِنَّا لِلْمَرَأِ الْكَلَامِ، وَفِينَا تَنْشَبَتْ عُرُوقُهُ وَعَلَيْنَا تَهَدَّلَتْ عُصُونُهُ»؛ (۴)

«همانا ما امیران سخن هستیم، درخت سخن در ما ریشه دوانده، و شاخه های آن بر ما سایه افکنده است».

۸۲۹ امین رب العالمین

امین و امانت دار پروردگار جهانیان.

خود حضرت فرموده:

«أَنَا أَخُو سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ وَآمِينَ رَبِّ الْعَالَمِينَ»؛ (۵)

«من برادر آقای پیامبران و امین پروردگار جهانیان هستم».

ص: ۱۶۶

۱- ۱۰۳۶. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۶؛ امالی صدوق، ص ۳۸.

۲- ۱۰۳۷. غرر الحکم، حدیث ۳۷۶۴.

۳- ۱۰۳۸. مشارق انوار الیقین، ص ۳۷۵.

۴- ۱۰۳۹. بحار الانوار، ج ۳۱، ص ۲۴۵؛ اعلام الدین، ص ۳۳۱؛ نهج البلاغه، خطبه ۲۳۳؛ شرح نهج البلاغه، ج ۱۳، ص ۱۲.

۵- ۱۰۴۰. بحار الانوار، ج ۵۴، ص ۳۴۱.

پس در لسان امامان علیهم السلام و دعاها نیز جاری شده و در یکی از زیارات آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ، وَأَمِينَ رَبِّ الْعَالَمِينَ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای آقای جانشینان و امین پروردگار جهانیان».

۸۳۰. الْأَوَّلُ

اولین کسی که به رسول خداصلی الله علیه وآله ایمان آورده.

همچنین مراجعه شود به: [الْآخِرُ ۸۰۰]

۸۳۱. أَوَّلُ مُؤْمِنٍ بِالرَّسُولِ

اولین کسی که به پیامبرصلی الله علیه وآله ایمان آورد.

علی علیه السلام می فرماید: در جریان آغاز دعوت پیامبرصلی الله علیه وآله و دشمنی قریش، آنان می گفتند: محمد ساحر و کذاب است؛ اما من می گفتم:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، إِنِّي أَوَّلُ مُؤْمِنٍ بِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَأَوَّلُ مَنْ أَقَرَّ بِأَنَّ الشَّجَرَ فَعَلْتُ مَا فَعَلْتَ بِأَمْرِ اللَّهِ تَعَالَى تَصِيدُ يَقًا بِبُؤْتِكَ وَإِجْلَالًا لِكَلِمَتِكَ...»؛ (۲)

«خدایی جز الله نیست، همانا من اولین مؤمن به تو هستم ای رسول خدا، و نخستین کسی هستم که اقرار می کنم درخت با فرمان خدا برای تصدیق نبوت و بزرگ داشت دعوت رسالت، آنچه را خواستی (حرکت کردن درخت از جای خود) انجام داد».

۸۳۲. أَوَّلُ مَنْ أَجَابَ

اولین کسی که دعوت حق و پیامبر را اجابت نموده است.

حضرت در نهج البلاغه فرموده است:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَوَّلُ مَنْ أَنْابَ وَاسْمَعَ وَأَجَابَ، لَمْ يَسْبِقْنِي إِلَّا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ بِالصَّلَاةِ»؛ (۳)

«خدایا! من اولین کسی هستم که به تو روی آوردم، دعوت را شنیده و اجابت نمودم. در نماز، کسی جز رسول خداصلی الله علیه وآله بر من پیشی نگرفت».

۸۳۳. أَوَّلُ مَنْ أَنْابَ

اولین کسی که به سوی خدا روی کرده و ایمان آورده است.

همچنین مراجعه شود به: **أَوَّلُ مَنْ أَجَابَ [۸۳۲]**

۸۳۴ **أَوَّلُ مَنْ بَايَعَ**

اولین کسی که با رسول خداصلی الله علیه وآله بیعت نموده.

امیرالمؤمنین علیه السلام در نامه ای به معاویه فرمود:

«أَنَا أَوَّلُ مَنْ بَايَعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى «لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَايَعُواكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ»؛ (۴)

«من اولین کسی بودم که با رسول خداصلی الله علیه وآله در زیر درخت بیعت نمودم همان که خداوند در آیه فرموده: خدا از مؤمنان، هنگامی که زیر آن درخت با تو بیعت کردند، راضی و خشنود شد».

۸۳۵ **أَوَّلُ مَنْ سَمِعَ**

اولین کسی که سخن خدا و رسولش را با جان و دل گوش داد.

همچنین مراجعه شود به: **أَوَّلُ مَنْ أَجَابَ [۸۳۲]**

ص: ۱۶۷

۱- ۱۰۴۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۰۴۲. نهج البلاغه، خطبه ۱۹۲.

۳- ۱۰۴۳. نهج البلاغه، خطبه ۱۳۱.

۴- ۱۰۴۴. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۲۳۳؛ تفسیر قمی ج ۲، ص ۲۶۸.

۸۳۶ اُولَى بِرَسُولٍ

از همه به پیامبر صلی الله علیه و آله نزدیک تر و سزاوارتر است. حضرت فرمود:

«أَنَا أُولَى بِرَسُولِ اللَّهِ حَيًّا وَمَيِّتًا، وَأَنَا وَصِيَّهُ وَوَزِيرُهُ وَمُسْتَوْدَعُ سِرِّهِ وَعِلْمِهِ»؛ (۱)

«من از همه به رسول خدا صلی الله علیه و آله سزاوارترم؛ چه در هنگام حیات و چه بعد از رحلت آن حضرت، و من وصی، جانشین و وزیر و امانت دار سر و علم او هستم».

۸۳۷ أَهْلُ مَوْلَاتِهِ مَرْحُومُونَ

حضرت بر منبر کوفه می فرمود:

«أَهْلُ مَوْلَاتِي مَرْحُومُونَ وَأَهْلُ عِدَاوَتِي مُلْعُونُونَ»؛ (۲)

«دوستانان ولایت من مورد رحمت خدایند و دشمنان من مورد لعن خدایند».

۸۳۸ الْإِيَابُ

بازگشتن و محل بازگشت مردم.

همچنین مراجعه شود به: آیه السَّابِقِينَ [۸۰۲]

۸۳۹ بِأَسَى اللَّهِ

جابر بن عبدالله انصاری از امام باقر علیه السلام نقل می کند: هنگامی که امیرالمؤمنین علیه السلام از نهروان به سمت کوفه برمی گشت، برای مردم خطبه خواند، و این در حالی بود که خبر دشنام معاویه به آن حضرت رسیده بود. حضرت ایستاد و پس از حمد و ثنای الهی و درود بر پیامبر و ذکر نعمت های خدا فرمود: اگر آیه شریفه «وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ» (۳) نبود، این سخنان را نمی گفتم، تا رسید به اینجا:

«أَنَا أَخُو رَسُولِ اللَّهِ وَابْنُ عَمِّهِ، وَسَيِّفُ نِقْمَتِهِ وَعِمَادُ نُصْرَتِهِ وَبَأْسُهُ وَشِدَّتُهُ، أَنَا رَحَى جَهَنَّمَ الدَّائِرَةَ وَأَضْرَاسَهَا الطَّاحِنَةَ، أَنَا مُوتِمُ الْبُنَيْنِ وَالْبُنَاتِ وَقَابِضُ الْأَرْوَاحِ وَيَأْسُ اللَّهِ الَّذِي لَا يَرُدُّهُ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ، أَنَا مُجِيدُ الْأَبْطَالِ وَقَاتِلُ الْفُرْسَانِ وَمُبِيرُ مَنْ كَفَرَ بِالرَّحْمَنِ وَخَيْرِ الْأَنْعَامِ، أَنَا سَيِّدُ الْأَوْصِيَاءِ وَوَصِي خَيْرِ الْأَنْبِيَاءِ، أَنَا بَابُ مَدِينَةِ الْعِلْمِ وَخَازِنُ عِلْمِ رَسُولِ اللَّهِ وَوَارِثُهُ، أَنَا زَوْجُ الْبَتُولِ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ»؛ (۴)

«من برادر رسول خدا صلی الله علیه و آله و پسرعموی اویم؛ من شمشیر قدرت و اساس نصرت او هستم؛ من آسیاب گردان جهنم و سنگ کوبنده آن هستم، من یتیم کننده فرزندان کافران هستم، منم که قبض روح می کنم، من عذاب الهی بر مجرمان هستم، من به زمین زنده پهلوانان، کُشنده جنگجویان و به هلاکت رساننده هرکس که به خدای رحمان کافر شود، هستم. منم

آقای اوصیا و وصی بهترین پیامبران، من باب مدینه و گنجینه علم رسول خدا و وارث اویم. من همسر بهترین زنان عالم هستم».

۸۴۰ بابُ الْإِيمَانِ

درب ورودی ایمان به خدا.

امام صادق علیه السلام از بیان آن جناب فرموده است:

«أَنَا الْفَارُوقُ الْأَكْبَرُ وَقَزْنٌ مِنْ حَدِيدٍ وَبَابُ الْإِيمَانِ»؛ (۵)

ص: ۱۶۸

-
- ۱- ۱۰۴۵. بحارالانوار، ج ۲۸، ص ۱۸۵؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۷۳؛ موسوعه امام علی علیه السلام ج ۸، ص ۱۹۹.
 - ۲- ۱۰۴۶. امالی صدوق، مجلس ۷، حدیث ۲.
 - ۳- ۱۰۴۷. سوره ضحی، آیه ۱۱: «و نعمت های پروردگارت را بازگو کن».
 - ۴- ۱۰۴۸. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۲۸۳؛ وج ۳۵، ص ۴۵؛ بشاره المصطفی، ص ۱۲؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.
 - ۵- ۱۰۴۹. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۳۱۷.

«من جدا کننده بزرگ (بین حق و باطل) هستم، من سپر و نیزه آهنین و باب ایمان می باشم».

و در زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَابَ الْإِيمَانِ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای علی! که باب ایمان هستی».

۸۴۱ بابُ الْمَقَامِ

مقام هم به معنای منزلت و جاه و هم به معنای مکان و هنگام اقامت گزیدن؛ امام علی علیه السلام در جایگاهی است که شایسته اقامت گزیدن است.

امیر المؤمنین علیه السلام بارها فرمود:

«أَنَا بَابُ الْمَقَامِ وَحُجَّةُ الْخِصَامِ»؛ (۲)

«من باب مقام و دلیل بر دشمنان هستم».

شاید منظور این باشد که درک مقام ابراهیم در حج و عمره فقط با ولایت ما قبول می شود و یا اینکه ما محل و مقام ایستادن نزد پروردگار هستیم برای حسابرسی در روز قیامت. (۳)

چنان که امام صادق علیه السلام خود را به قبر شریف آن حضرت چسبانید و فرمود:

«بَابِي أَنْتَ وَأُمِّي يَا بَابَ الْمَقَامِ»؛ (۴)

«پدر و مادرم فدای تو ای درگاه مقام».

۸۴۲ بابُ النَّبِيِّ

هر که می خواهد پیامبر خداصلی الله علیه وآله را بشناسد و به او برسد، باید علی علیه السلام را بشناسد و تابع او باشد، چنان که خود آن حضرت فرموده است:

«أَنَا حُجَّةُ الْعُظْمَى وَالْآيَةُ الْكُبْرَى وَالْمَثَلُ الْأَعْلَى وَبَابُ النَّبِيِّ الْمُصْطَفَى»؛ (۵)

«من عظیم ترین و بزرگ ترین آیه و حجت خدایم، من مثل اعلی و باب نبی برگزیده هستم».

۸۴۳ بَارِزُ الشَّمْسِ

خورشید تابنده و فروزنده.

همچنین مراجعه شود به: آیه السَّابِقِينَ [۸۰۲]

۸۴۴ الباطن

مملو از علم و ایمان.

همچنین مراجعه شود به: الآخِرُ [۸۰۰]

۸۴۵ الباقِرُ للباطل

شکافنده باطل.

امام علی علیه السلام در نهج البلاغه، در یکی از خطبه هایش فرموده است:

«وَأَيُّمُ اللَّهِ! لَا تُبْقِرَنَّ الْبَاطِلَ حَتَّىٰ أُخْرِجَ الْحَقَّ مِنْ خَاصِرَتِهِ»؛ (۶)

«به خدا قسم که درون باطل را می شکافم و حق را از پهلوی آن بیرون می کشم».

۸۴۶ البَحْرُ الْقَمَمَامُ

دریای بسیار بزرگ.

از امام علی علیه السلام نقل شده است که فرمود:

«أَنَا الْبَحْرُ الْقَمَمَامُ الرَّاحِرُ»؛ (۷)

«من دریای بیکران و پربار هستم».

ص: ۱۶۹

۱- ۱۰۵۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۲- ۱۰۵۱. بحار الانوار، ج ۴۱، ص ۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۱۸.

۳- ۱۰۵۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۰.

۴- ۱۰۵۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۷۹؛ المزار ص ۷۸؛ بلد الامین ص ۲۹۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۰۵۴. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۵؛ امالی صدوق، ص ۳۸.

۶- ۱۰۵۵. بحار الانوار، ج ۳۴، ص ۲۳۹؛ نهج البلاغه، خطبه ۱۰۴؛ الارشاد، ج ۱، ص ۲۴۷.

۸۴۷ تَابِعِ الرَّسُولِ

از رسول خداصلی الله علیه وآله تبعیت و پیروی می کرد، که خود می فرماید:

«وَلَقَدْ كُنْتُ أَتَّبِعُهُ أَتْبَاعَ الْفَصِيلِ أَثَرُ أُمَّهِ...»؛ (۱)

«من همواره تابع و همراه پیامبر بودم؛ همان طور که بچه شتر و فرزند، به دنبال مادرش است.»

۸۴۸ تَرَاثُهُ نَهْبًا

ارث و میراث خلافت او را غصب کرده و به تاراج بردند؛ چنان که حضرت فرمود:

«أَرَى تَرَاثِي نَهْبًا»؛ (۲)

«میراث خلافت را که حق من بود، غارت شده می بینم.»

و البته برای جلوگیری از تفرقه بین امت نوپای اسلامی سکوت فرمود.

۸۴۹ تَرْجُمَانُ وَحْيِ اللَّهِ

مفسر قرآن کریم و تبیین کننده وحی الهی.

حضرت می فرماید:

«أَنَا تَرْجُمَانُ وَحْيِ اللَّهِ، أَنَا مَعْصُومٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ»؛ (۳)

«من مفسر قرآن کریم و تبیین کننده وحی الهی هستم. من معصوم از جانب خداوند هستم.»

۸۵۰ الْحَاشِرُ إِلَى اللَّهِ

متصل شده و چسبیده به قرب خدای تعالی.

همچنین مراجعه شود به: آیه السَّابِقِينَ [۸۰۲]

۸۵۱ حَامِلُ سُورَةِ التَّنْزِيلِ

آن گاه که سوره براءت نازل گردید و قرار شد به مردم مکه اعلان شود، پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله ابتدا ابوبکر را فرستاد؛ ولی وحی آمد: ای پیامبر! یا خودت باید این کار را انجام دهی یا کسی که مثل خودت باشد. پس علی علیه السلام را فرستاد، و حضرت نیز با شجاعت تمام در بین مشرکان قریش و مکه حاضر شد و آن سوره را در مجامع عمومی حج اعلان کرد.

خود حضرت می فرماید:

«أَنَا حَامِلٌ سُورَةَ التَّنْزِيلِ إِلَى أَهْلِ مَكَّةَ بِأَمْرِ اللَّهِ تَعَالَى؛ (۴)»

«منم آن کسی که سوره نازل شده برائت را به امر خدای تعالی به سوی اهالی مکه حمل نمودم».

۸۵۲ الحامل علی الفرسین

فرسین؛ یعنی فارسین به معنای دو اسب است. یا اینکه در برخی جنگ ها بر اسب بعد از اسبی سوار می شده؛ خود آن حضرت در بیانی فرموده است:

«أَنَا الضَّارِبُ بِالسَّيْفَيْنِ وَالْحَامِلُ عَلَى فَرَسَيْنِ؛ (۵)»

«من با دو شمشیر جهاد کردم و بر دو اسب سوار شدم».

۸۵۳ حامل الناس إلى الجنة

حضرت در وجوب اطاعت از امامت خود و تشویق مردم می فرماید:

«فَإِنْ أَطَعْتُمُونِي فَإِنِّي حَامِلُكُمْ إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَلَى سَبِيلِ الْجَنَّةِ، وَإِنْ كَانَ ذَا مَشَقَّةٍ شَدِيدَةٍ وَمَدَاقِفِهِ مَرِيرَةٍ؛ (۶)»

ص: ۱۷۰

۱- ۱۰۵۷. بحار الانوار، ج ۱۴، ص ۴۷۵؛ نهج البلاغه، خطبه ۱۹۲؛ الطرائف، ج ۲، ص ۴۱۳.

۲- ۱۰۵۸. معانی الاخبار، ص ۳۶۰؛ نهج البلاغه، خطبه ۳.

۳- ۱۰۵۹. احقاق الحق، ج ۴، ص ۳۳۲.

۴- ۱۰۶۰. الفضائل، ص ۸۳.

۵- ۱۰۶۱. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۳۴۱؛ امالی صدوق، ص ۳۵؛ بشاره المصطفی، ص ۱۵۵.

۶- ۱۰۶۲. بحار الانوار، ج ۳۲، ص ۲۴۰؛ نهج البلاغه، خطبه ۱۵۶.

«اگر از من اطاعت کنید به خواست خدا شما را به راه بهشت خواهیم برد؛ هرچند سخت و دشوار و پراز تلخی‌ها باشد».

۸۵۴ حِجَابُ الْوَرَى

حجاب و واسطه آفرینش مخلوقات. و از امیرالمؤمنین علیه السلام نقل شده که فرمود:

«أَنَا بَابُ الْمَقَامِ وَحُجَّتُهُ الْخِصَامُ وَحِجَابُ الْوَرَى؛ (۱)»

«من باب مقام و حجت بر دشمنان و حجاب و واسطه آفرینش مخلوقات هستم».

در زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حِجَابَ الْوَرَى وَالِدَّعْوَةَ الْحُسْنَى؛ (۲)»

«سلام بر تو ای واسطه آفرینش و دعوت نیکو».

۸۵۵ حُجَّةُ اللَّهِ عَلَى الْأَبْرَارِ

او حجت برای نیکان و نیکوکاران است. حضرت در خطبه روز غدیر فرمود:

«أَنَا حُجَّةُ اللَّهِ عَلَى الْفُجَّارِ وَالْأَبْرَارِ وَنُورُ الْأَنْوَارِ؛ (۳)»

«من حجت خدا بر تبهکاران و نیکوکارانم، من نور انوارم».

و در زیارت به آن حضرت سلام می دهیم:

«السَّلَامُ عَلَى حُجَّةِ الْأَبْرَارِ؛ (۴)»

«سلام بر آن که حجت ابرار است».

۸۵۶ حُجَّةُ اللَّهِ عَلَى الْفُجَّارِ

حجت خدا بر فاجران و بدکاران است.

همچنین مراجعه شود به: حُجَّةُ اللَّهِ عَلَى الْأَبْرَارِ [۸۵۵]

۸۵۷ حُجَّةُ الْأَنْبِيَاءِ

پیامبران به وسیله او، بر دشمنان خود احتجاج می کنند.

امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنَا شَجَرَةُ النَّدَى وَحِجَابُ الْوَرَى وَصَاحِبُ الدُّنْيَا وَحُجَّةُ الْأَنْبِيَاءِ»؛ (۵)

«من درخت بخشنده و پرثمر و حجاب و واسطه آفرینش مردم و صاحب دنیا و دلیل و راهنمای پیامبران الهی هستم.»

۸۵۸ حُجَّةُ الْخِصَامِ

حجّت و دلیل بر ضدّ دشمنان و کافران.

همچنین مراجعه شود به: بابُ الْمَقَامِ [۸۴۱]

۸۵۹ الْحُجَّةُ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَيْنِ

حجّت بر اهل آسمان و زمین و آنچه در آنها و بین آنهاست، می باشد.

همچنین مراجعه شود به: آیهُ السَّابِقِينَ [۸۰۲]

۸۶۰ حَجِيجُ الْقِيَامَةِ

گواه و شاهد و دلیل روز قیامت.

حضرت فرمود:

«أَنَا شَاهِدٌ لَكُمْ وَحَجِيجُ يَوْمِ الْقِيَامَةِ عَلَيْكُمْ»؛ (۶)

«من اکنون گواه شمایم و روز قیامت دلیل بر شما خواهم بود.»

ص: ۱۷۱

۱- ۱۰۶۳. بحار الانوار، ج ۴۱، ص ۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۱۸.

۲- ۱۰۶۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۴۴۷.

۳- ۱۰۶۵. مصباح المتهجد، ص ۷۵۶.

۴- ۱۰۶۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۰۶۷. بحار الانوار، ج ۴۱، ص ۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۱۸.

۶- ۱۰۶۸. نهج البلاغه، خطبه ۱۷۶؛ غرر الحکم، حدیث ۳۷۶۲.

۸۶۱ حَجِجُ الْمَارِقِينَ

با حجّت و برهان، مارقین و از دین خارج شدگان را مغلوب می کند.

این دفاعیه حضرت در برابر تهمت ها است:

«أَنَا حَجِجُ الْمَارِقِينَ وَخَصِيمُ النَّاكِثِينَ وَالْمُرْتَابِينَ»؛ (۱)

«من مارقین از دین خارج شده را با برهان قاطع مغلوب می کنم، و دشمن ناکثین پیمان شکن و تردید کنندگان در دین هستم».

۸۶۲ حَى لَا يَمُوتُ

زنده ای که نمی میرد.

همچنین مراجعه شود به: [الْآخِرُ ۸۰۰]

۸۶۳ خَازِنُ الْجَنَانِ

کلیددار و نگهبان.

امیر مؤمنان علیه السلام در معرفی خود فرموده است:

«أَنَا قَسِيمُ النَّارِ وَخَازِنُ الْجِنَانِ وَصَاحِبُ الْحَوْضِ»؛ (۲)

«من قسمت کننده آتش جهنم و خزینه دار بهشت و صاحب حوض کوثر هستم».

۸۶۴ خَازِنُ عِلْمِ اللَّهِ

خزینه دار علم خداوند. امام علی علیه السلام چنین مقام و منزلت و جایگاهی دارد که فرمود:

«أَنَا بَابُ اللَّهِ وَأَنَا خَازِنُ عِلْمِ اللَّهِ»؛ (۳)

«من باب خدا و خزینه دار علم خدایم».

چنان که در توصیف آن حضرت آمده است:

«عَلَمًا لِدِينِ اللَّهِ وَخَازِنًا لِعِلْمِهِ»؛ (۴)

«او علامت بر دین خدا و خازن علم الهی است».

۸۶۵ خَصِيمُ الْمُزَابِينِ

با تردید کنندگان در دین، دشمن است.

همچنین مراجعه شود به: حَجِيجُ الْمَارِقِينَ [۸۶۱]

۸۶۶ خَصِيمُ النَّاكِثِينَ

با پیمان شکنان دشمن است.

همچنین مراجعه شود به: حَجِيجُ الْمَارِقِينَ [۸۶۱]

۸۶۷ الْخَمِيصُ

گرسنه و شکم خالی؛ کنایه از کسی که تشنه دیدار و لقای خداوند است. حضرت فرمود:

«يَأْتِينِي أَمْرُ اللَّهِ وَأَنَا خَمِيصٌ، إِنَّمَا هِيَ لَيْلَةٌ أَوْ لَيْلَتَانِ»؛ (۵)

«امر خدا برای من خواهد آمد و من فرمانروای گرسنه هستم، و آن هم یک شب یا دو شب دیگر».

و در همان شب، به شهادت رسید.

۸۶۸ الدَّيْلُ

دلالت و راهنمایی اش بر چیزهای دیگر بسیار واضح و مشخص است.

حضرت فرمود:

«أَنَا دَاعِيكُمْ إِلَى طَاعَةِ رَبِّكُمْ وَمُرْشِدُكُمْ إِلَى فَرَائِضِ دِينِكُمْ وَدَلِيلُكُمْ إِلَى مَا يَنْجِيكُمْ»؛ (۶)

«من شما را به اطاعت پروردگارتان می خوانم و به واجبات دینتان هدایت می کنم و راهنمای شما به آنچه شما را رستگار و نجات دهد».

ص: ۱۷۲

۱- ۱۰۶۹. بحار الانوار، ج ۳۱، ص ۵۰۰؛ نهج البلاغه، خطبه ۷۵.

۲- ۱۰۷۰. غرر الحکم، ص ۱۱۸؛ الیقین، ص ۴۸۹.

۳- ۱۰۷۱. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۵؛ امالی صدوق، ص ۳۵؛ روضه الواعظین، ج ۱، ص ۱۰۱.

- ٤-١٠٧٢. بحار الانوار، ج ٩٥، ص ٢٩٨؛ اقبال الاعمال، ص ٤٧٣؛ مفاتيح الجنان، اعمال عيد غدِير.
- ٥-١٠٧٣. بحار الانوار، ج ٤١، ص ٣٠٠؛ الارشاد مفيد ج ١، ص ١٤.
- ٦-١٠٧٤. غرر الحكم، حديث ٣٧٦٣.

در یکی از زیارات مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام، امام صادق علیه السلام از خدا می خواهد:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ... وَالذَّلِيلِ عَلَى مَنْ بَعَثْتَهُ بِرِسَالَتِكَ»؛ (۱)

«خدایا درود فرست بر امیرمؤمنان، همان که او را دلیل بر رسالت پیامبرت قرارش دادی».

۸۶۹ دِيَانُ النَّاسِ

قاضی و جزا دهنده و حاکم مردم، در دنیا و آخرت، چنان که آن حضرت فرمود:

«أَنَا دِيَانُ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَقَسِيمُ اللَّهِ بَيْنَ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ»؛ (۲)

«من دیان مردم در روز قیامت هستم و قسیم خدا بین اهل بهشت و جهنم هستم».

و نیز فرمود:

«أَنَا يَغْسُوبُ الْمُؤْمِنِينَ وَإِمَامُ الْمُتَّقِينَ وَدِيَانُ النَّاسِ يَوْمَ الدِّينِ»؛ (۳)

«من پیشوای مؤمنان و امام پرهیزکاران و جزا دهنده مردم در روز جزا هستم».

۸۷۰ ذُو الْبَيْعَيْنِ

با پیامبر صلی الله علیه و آله دو بار بیعت کرده، و در دو بیعت مهم مسلمانان با پیامبر صلی الله علیه و آله حضور داشته است؛ یکی بیعت فتح و دیگری بیعت رضوان. این مطلب را امیرالمؤمنین علیه السلام در حضور مردم بیان داشت و همه تصدیق کردند. (۴)

۸۷۱ ذُو الْهَجْرَتَيْنِ

دو بار هجرت کرده است. از فضایی است که خود امیرالمؤمنین علیه السلام بیان فرمود:

«أَنَا الَّذِي هَاجَرْتُ الْهَجْرَتَيْنِ وَبَايَعْتُ الْبَيْعَيْنِ»؛ (۵)

«منم آنکه دو بار هجرت و دو بار بیعت نمودم».

یک بار هجرت از مکه به حبشه، و یک بار هم هجرت از مکه به مدینه. (۶)

۸۷۲ رَحَى جَهَنَّمَ

صاحب اختیار و آسیاب گردان جهنم است و کفار را به آن داخل می کند.

از بیانات امیرالمؤمنین علیه السلام است که فرموده:

«أَنَا رَحِي جَهَنَّمَ الدَّائِرَةَ وَأُضْرَسِيهَا الطَّاحِنَةَ»؛ (٧)

«منم آسیاب گردان جهنم و سنگ کوبنده آن».

همچنین مراجعه شود به: بِأَسْ اللَّهِ [٨٣٩]

٨٧٣ رُقُّ الْمَنْشُورِ

رُقُّ یعنی جلد صحیفه و برگه و کتاب سفید، رُق منشور به معنای صحیفه گشوده شده و از القابی است که خود امام علی علیه السلام فرموده:

«أَنَا الرَّقُّ الْمَنْشُورُ»؛ (٨)

«من همان کتاب منتشره هستم».

ص: ١٧٣

-
- ١- ١٠٧٥. کافی ج ٤، ص ٥٧٢؛ من لایحضره الفقیه ج ٢، ص ٥٨٧؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ٢- ١٠٧٦. بحار الانوار، ج ٣٢، ص ٢٥٨؛ کتاب سلیم، ص ٧١٢.
 - ٣- ١٠٧٧. بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٢٧٢.
 - ٤- ١٠٧٨. بحار الانوار، ج ٣١، ص ٣٣٠؛ روضه الواعظین، ج ١، ص ١١١؛ امالی صدوق، ص ٢٥.
 - ٥- ١٠٧٩. روضه الواعظین، ج ١، ص ١١١.
 - ٦- ١٠٨٠. بحار الانوار، ج ٣٨، ص ٢٨٨؛ مناقب آل ابی طالب، ج ٢، ص ٥٨؛ و ج ٣، ص ٢٨٧؛ شواهد التنزیل، ج ١، ص ٣٣٦؛ المحاسن، ج ٢، ص ٣٢١؛ رجال کشی، ص ٧٢.
 - ٧- ١٠٨١. بحار الانوار، ج ٣٥، ص ٤٥ و ٤٩؛ بشاره المصطفی، ص ١٢.
 - ٨- ١٠٨٢. الفضائل، ص ٨٢.

در یکی از زیارات امیرالمؤمنین علیه السلام آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ الطُّورُ وَالْكِتَابُ الْمَسْطُورُ وَالرَّقُّ الْمَشْهُورُ»؛ (۱)

«گواهی می‌دهم که تو طور و کتاب نوشته شده و صحیفه گشوده شده الهی هستی (یعنی تو محل کتاب مسطور و منشور هستی)».

۸۷۴ زَوْجُ الْأَرَامِلِ

ارمله کسی است که همسرش فوت کرده و به مساکین و فقرا نیز ارامل گفته می‌شود. حضرت در خطبه ای فرمود:

«أَنَا الْهَادِي وَأَنَا الْمُهْتَدِي، وَأَنَا أَبُو الْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَزَوْجُ الْأَرَامِلِ»؛ (۲)

«منم هدایت کننده، منم هدایت شده، و منم پدر یتیمان و مساکین و بی سرپرستان».

۸۷۵ زَوْجُ الْبَتُولِ

همسر فاطمه زهرا علیها السلام، شوهر بتول، بتول از القاب حضرت فاطمه زهرا علیها السلام است.

همچنین مراجعه شود به: بِأَسَى اللَّهِ [۸۳۹]

۸۷۶ زَيْنُ الدِّينِ

زینت دین و مکتب.

امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«أَنَا زَيْنُ الدِّينِ، أَنَا قَاضِي الدِّينِ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ»؛ (۳)

«من زینت دین و حکم کننده در مکتب هستم، من پدر حسن و حسین علیهما السلام هستم».

همچنین مراجعه شود به: أَبُو الْحَسَنِ [۸۰۴]

۸۷۷ سَامِعُ رَنِّ الشَّيْطَانِ

صدای ناله شیطان را در آغاز بعثت شنید.

حضرت در این باره می‌فرماید:

«وَلَقَدْ سَمِعْتُ رَنَّهُ الشَّيْطَانِ حِينَ نَزَلَ الْوَحْيُ عَلَيْهِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا هَذِهِ الرَّنَّةُ؟ فَقَالَ: هَذَا الشَّيْطَانُ قَدْ أَيْسَ مِنْ عِبَادَتِهِ»؛ (۴)

«من صدای ناله شیطان را شنیدم، آن گاه که وحی بر پیامبر نازل شد، گفتم: ای رسول خدا! این چه ناله ای بود؟ فرمود: این ناله شیطان بود که از پرستش خود مأیوس شده.»

۸۷۸ سَبِيلُ اللَّهِ

راه خدا و مسیر خط خدا؛ یعنی هر کس می خواهد به خدا برسد، باید از این مسیر حرکت کند.

امام علی علیه السلام در معرفی خود فرموده است:

«أَنَا سَبِيلُ اللَّهِ وَبِهِ عَزَمْتُ عَلَيْهِ»؛ (۵)

«من راه خدایم و بر آن ثابت قدم و مصمم هستم.»

و در زیارت مطلقه آن حضرت آمده است:

«وَأَشْهَدُ أَنَّكَ جَنْبُ اللَّهِ وَأَنَّكَ سَبِيلُ اللَّهِ»؛ (۶)

«گواهی می دهم تو جنب الله و سبیل الله هستی.»

ص: ۱۷۴

-
- ۱- ۱۰۸۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۳.
 - ۲- ۱۰۸۴. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۱۹۸ و ج ۴، ص ۸.
 - ۳- ۱۰۸۵. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۲۶۸.
 - ۴- ۱۰۸۶. بحارالانوار، ج ۱۴، ص ۴۷۵؛ نهج البلاغه، ص ۳۰۰؛ الطرائف، ج ۲، ص ۴۱۳؛ الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۶۵.
 - ۵- ۱۰۸۷. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۴۹؛ رجال کشی، ص ۲۱۱.
 - ۶- ۱۰۸۸. من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ تهذیب طوسی ج ۶، ص ۲۷؛ البلد الامین، ص ۲۹۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۸۷۹ سُخْرَتْ لَهُ السَّحَابُ وَ الْبَرْقُ

خدای تعالی، ابر و رعد و برق، باد و کوه و دریا، و ستارگان و خورشید و ماه را در تسخیر او قرار داده است.

همچنین مراجعه شود به: آیه السَّابِقِينَ [۸۰۲]

۸۸۰ السِّرَاجُ

چراغ راه در تاریکی.

حضرت فرمود:

«إِنَّمَا مَتَلَى بَيْنَكُمْ كَمَثَلِ السِّرَاجِ فِي الظُّلْمَةِ، يَسْتَضِيءُ بِهِ مِنْ وَجْهِهَا»؛ (۱)

«همانا من در میان شما، مانند چراغ نورانی و روشنی بخش در تاریکی هستم، هر که به آن روی آورد، از نورش بهره می گیرد».

۸۸۱ سَفِيرُ السُّفَرَاءِ

نماینده و پیک و سفیر همه سفیران.

حضرت در مناسبتی فرمود:

«أَنَا الْحُجَّهُ الْبَالِغَةُ وَالْكَلِمَةُ الْبَاقِيَةُ وَأَنَا سَفِيرُ السُّفَرَاءِ»؛ (۲)

«حجت بالغه الهی و کلمه باقی خدا من هستم، و من سفیر همه سفیران هستم».

۸۸۲ سَيْفُ نِقْمَةِ الرَّسُولِ

شمشیر شدت و عذاب رسول خداصلی الله علیه وآله.

از امیر مؤمنان علیه السلام نقل شده که فرمود:

«أَنَا أَخُو رَسُولِ اللَّهِ وَابْنُ عَمِّهِ وَسَيْفُ نِقْمَتِهِ وَعِمَادُ نُصْرَتِهِ»؛ (۳)

«من برادر رسول خداصلی الله علیه وآله و پسر عموی او و شمشیر قدرت و اساس پیروزی های او هستم».

۸۸۳ صَاحِبِ أَلْفِ بَابٍ

رسول خداصلی الله علیه وآله آن قدر از علوم و اسرار عالم را به علی علیه السلام تعلیم فرمود که فقط خدا می داند. امام علی

علیه السلام نیز فرمود:

«عَلَّمَنِي رَسُولُ اللَّهِ أَلْفَ بَابٍ يَفْتَحُ مِنْ كُلِّ بَابٍ أَلْفَ بَابٍ»؛^(۴)

«رسول خداصلی الله علیه وآله هزار باب از علم به من آموخت که از هر بابی، هزار باب دیگر گشوده می شود».

۸۸۴ صاحبِ أَمْرِ النَّبِيِّ

امیرمؤمنان علیه السلام در معرفی خود فرمود:

«صَارَ مُحَمَّدٌ نَبِيًّا مُرْسَلًا وَصِرْتُ أَنَا صَاحِبُ أَمْرِ النَّبِيِّ»؛^(۵)

«محمدصلی الله علیه وآله پیامبر مرسل شد و من صاحب امر آن حضرت شدم».

۸۸۵ صاحبِ بَدْرِ وَ حُنَيْنٍ

در جنگ های صدر اسلام؛ به خصوص غزوه بدر و حنین جان فشانی های زیادی از خود نشان داد.

از فرمایشات خود حضرت است که فرمود:

«أَنَا صَاحِبُ بَدْرِ وَ حُنَيْنٍ، أَنَا الضَّارِبُ بِالسَّيْفَيْنِ»؛^(۶)

«منم صاحب افتخارات جنگ بدر و حنین، منم مبارزه کننده با دو شمشیر».

ص: ۱۷۵

۱- ۱۰۸۹. نهج البلاغه، خطبه ۱۸۷.

۲- ۱۰۹۰. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۲۹۲.

۳- ۱۰۹۱. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۵؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.

۴- ۱۰۹۲. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۲۹؛ الخصال، ج ۲، ص ۶۴۷.

۵- ۱۰۹۳. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۵.

۶- ۱۰۹۴. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۳۴۱؛ روضه الواعظین، ج ۱، ص ۱۱۱.

به سبب فداکاری و جانبازی های مهم حضرت، شمشیر ایشان شکست. پس برایش از آسمان، ذوالفقار آمد.

۸۸۶ صاحب البصیره

دارای بینش و بصیرت و آگاهی.

حضرت فرمود:

«إِنِّي لَعَلَى بَيْنِهِ مِنْ رَبِّي وَبَصِيرَةٍ مِنْ دِينِي وَيَقِينٍ مِنْ أَمْرِي»؛ (۱)

«من همواره از جانب پروردگارم با دلیل روشن هستم و در دینم با بینش، و در کارم بر یقین می باشم».

امام حسن عسکری علیه السلام می فرماید: پدرم امام هادی علیه السلام در روز عید غدیر امیرمؤمنان علیه السلام را چنین زیارت فرمود:

«وَأَنْتَ عَلَى نَهْجِ بَصِيرَةٍ وَهَدَى، وَهُمْ عَلَى سُنَنِ ضَلَالَةٍ»؛ (۲)

«تو بر راه و روش علم و آگاهی و هدایت بودی، اما دشمنان تو بر سبیل گمراهی بودند».

۸۸۷ صاحب الجنه

خدای تعالی، اختیار بهشت را به او سپرده.

همچنین مراجعه شود به: آیه السَّابِقِينَ [۸۰۲]

۸۸۸ صاحب الجنه

جنه یعنی سپر؛ آن گاه که امیرالمؤمنین علیه السلام را تهدید به ترور کردند، حضرت فرمود:

«وَإِنَّ عَلَيَّ مِنَ اللَّهِ جُنَّةً حَصِينَةً، فَإِذَا جَاءَ يَوْمِي انْفَرَجَتْ عَنِّي وَأَسْلَمْتَنِي فَحِينَئِذٍ لَا يَطِيشُ السَّهْمُ وَلَا يَبْرَأُ الْكَلْمُ»؛ (۳)

«همانا از جانب خدا بر من پوشش و سپر محکمی قرار دارد که مرا حفظ نماید، هر گاه روز اجل فرا رسد، سپر از من دور شده، مرا تسلیم مرگ می کند؛ آن گاه نه تیر کسی خطا می رود و نه زخم بهبود می یابد».

۸۸۹ صاحب الدنيا

صاحب اختیار امور دنیا؛ این به جهت ولایتی است که خدای تعالی به آن حضرت عطا فرموده، چنان که در بیانات خود حضرت آمده:

«أَنَا شَجَرُهُاَلْتَدَى وَحِجَابُ الْوَرَى وَصَاحِبُ الدُّنْيَا»؛(٤)

«منم درخت بخشنده و واسطه آفرینش مردم و صاحب اختیار امور دنیا».

٨٩٠ صَاحِبُ الدُّوَلَاتِ

دارای دولت های گوناگون، و رجعت های متعدد دارد.

همچنین مراجعه شود به: آیه السَّابِقِينَ [٨٠٢]

٨٩١ صَاحِبُ دَوْلَةِ الدُّوَلِ

آن حضرت فرموده است:

«أَنَا صَاحِبُ الْكُرَاتِ وَدَوْلَةِ الدُّوَلِ»؛(٥)

«من صاحب رجعت ها و صاحب دولت هایم».

ص: ١٧٦

١- ١٠٩٥. غرر الحکم، حدیث ٣٧٦٦.

٢- ١٠٩٦. بحار الانوار، ج ٩٧، ص ٣٦٧؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

٣- ١٠٩٧. نهج البلاغه، خطبه ٦٢.

٤- ١٠٩٨. بحار الانوار، ج ٤١، ص ٥؛ مناقب آل ابی طالب، ج ٢، ص ١١٨.

٥- ١٠٩٩. بحار الانوار ج ٥٣، ص ١١٩؛ بصائر الدرجات، ص ٢٠١؛ اصول کافی، ج ١، ص ١٩٧.

رجعت یعنی پس از ظهور امام زمان علیه السلام برخی از بهترین مؤمنان و بعضی از بدترین انسان ها زنده می شوند و به دنیا برمی گردند. شاید مراد از «دوله الدول»، علم آن حضرت به حکومت هر دولتی باشد. و شاید مراد غلبه آن حضرت در جنگ ها باشد؛ چون دولت به معنای غلبه است. احتمال دارد اینکه دولت هر صاحب دولتی از انبیا و اولیا و اوصیا، به جهت ولایت و نور آن حضرت است. (۱)

۸۹۲ صاحبُ الرَّجَعَاتِ

چند نوبت رجعت خواهد کرد.

همچنین مراجعه شود به: آیهُ السَّابِقِينَ [۸۰۲]

۸۹۳ صاحبُ الرَّجْعَةِ بَعْدَ الرَّجْعَةِ

رجعت بعد از رجعت دارد.

همچنین مراجعه شود به: آیهُ السَّابِقِينَ [۸۰۲]

۸۹۴ صاحبُ السِّنِينَ

صاحب راه روشن و آشکار.

امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده است:

«أَنَا بَابُ الْإِيمَانِ وَصَاحِبُ الْمَيْسَمِ وَصَاحِبُ السِّنِينَ»؛ (۲)

«من باب ایمان و صاحب علامت گذارنده و صاحب سنین و روش آشکار هستم».

۸۹۵ صاحبُ السَّيْفِ

دارنده قدرت و شمشیر. آن حضرت در معرفی خویش فرموده:

«صَارَ مُحَمَّدٌ صَاحِبَ الدَّعْوَةِ، وَصِرْتُ أَنَا صَاحِبَ السَّيْفِ»؛ (۳)

«پیامبر صاحب دعوت شد و من صاحب شمشیر شدم».

۸۹۶ صاحبُ الصُّوَلَاتِ

صاحب پهلوانی ها و فداکاری ها.

همچنین مراجعه شود به: آیه السَّابِقِينَ [۸۰۲]

۸۹۷ صاحبُ الْفِرْقَةِ النَّاجِيهِ

در روایات متعددی از پیامبر و امامان علیهم السلام نقل شده که به تفرقه امت اشاره و فقط یک گروه را اهل نجات معرفی نمودند، از جمله امام علی علیه السلام فرموده:

«لَتَفْرَقَنَّ هَذِهِ الْأُمَّةَ عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّ الْفِرْقَ كُلَّهَا ضَالَّةٌ إِلَّا مَنْ اتَّبَعَنِي وَكَانَ مِنْ شِيعَتِي»؛ (۴)

«این امت هفتاد و سه فرقه شوند، قسم به آن که جانم به دست اوست، همه فرقه ها گمراهند، مگر گروهی که از من پیروی کنند و شیعه من شوند».

۸۹۸ صاحبُ الْقِبْلَتَيْنِ

کسی که به سمت هر دو قبله نماز خوانده، هم بیت المقدس و هم کعبه؛ و از اولین مؤمنان به خدا و اسلام است. خود حضرت فرموده: من خودستایی نمی کنم؛ ولی اینها نعمت های خدا بر من است:

«أَنَا صَاحِبُ الْقِبْلَتَيْنِ وَحَامِلُ الرَّايَتَيْنِ»؛ (۵)

«من صاحب دو قبله و دارنده دو پرچم هستم».

ص: ۱۷۷

۱- ۱۱۰۰. بحار الانوار، ج ۲۵، ص ۳۵۵.

۲- ۱۱۰۱. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۳۱۷.

۳- ۱۱۰۲. الفضائل، ص ۳۳؛ بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۵.

۴- ۱۱۰۳. بحار الانوار، ج ۲۸، ص ۳.

۵- ۱۱۰۴. بحار الانوار، ج ۲۵، ص ۳۲.

۸۹۹ صَاحِبُ الْكِرَاتِ

کَرِه؛ رجوع و رجعت. رجعت از مباحث اعتقادی شیعه است. و امام علی علیه السلام نیز رجعت های متعدد دارد.

گاه مراد از کَرِه، حملات مکرر به دشمنان است. خود آن حضرت فرمود:

«أَنَا صَاحِبُ الْكِرَاتِ وَدَوْلَةُ الدُّوَلِ»؛ (۱)

«من صاحب رجعت ها و صاحب دولت هایم».

۹۰۰ صَاحِبُ الْكِرَةِ بَعْدَ الْكِرَةِ

رجعت بعد از رجعت؛ یا کسی که حملات مکرر دارد.

همچنین مراجعه شود به: آیه السَّابِقِينَ [۸۰۲]

۹۰۱ صَاحِبُ كُلِّ نَفْسِهِ وَغَزَاهُ

یهودیانی که پس از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله برای دریافت پاسخ به پرسش های خود آمده بودند، ابوبکر از جواب آنان بازماند. امام علی علیه السلام ضمن پاسخ دادن به پرسش های آنها، به معرفی خود پرداخت:

«أَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَخُو النَّبِيِّ... وَصَاحِبُ كُلِّ نَفْسِهِ وَغَزَاهُ»؛ (۲)

«من علی علیه السلام هستم، برادر پیامبر صلی الله علیه و آله و صاحب هر غنیمت پربها و جنگ هایم».

۹۰۲ صَاحِبُ اللَّوْحِ الْمَحْفُوظِ

علم لوح محفوظ در نزد اوست.

از فرمایشات امیرمؤمنان علیه السلام است که فرمود:

«أَنَا صَاحِبُ اللَّوْحِ الْمَحْفُوظِ، أَلْهَمَنِي اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ عِلْمَ مَا فِيهِ»؛ (۳)

«من دارنده لوح محفوظ هستم که خداوند علم هر چه در آن است، را به من الهام فرموده است».

۹۰۳ صَاحِبُ الْمِيسَمِ

میسَم؛ وسیله ای که با آن، بر روی چیزی علامت گذاری می کنند. امام علی علیه السلام صاحب میسم است و این اشاره به حدیثی است که می فرماید: او همان دابّه ای است که در آخر الزمان ظاهر می شود و همراه او عصا و میسم است که با آن

مؤمن و کافر را از یکدیگر جدا و علامت گذاری می نماید. بر پیشانی مؤمن می نویسد: این مؤمن است و بر پیشانی کافر می نویسد: این کافر است. (۴)

چنان که خود آن حضرت نیز فرموده:

«أَنَا صَاحِبُ الْمَيْسَمِ وَأَنَا الْفَارُوقُ الْأَكْبَرُ»؛ (۵)

«من صاحب میسم و بزرگ ترین فاروق هستم، فرق گذارنده حق و باطل».

در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام نیز آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَمُودَ الدِّينِ وَوَارِثَ عِلْمِ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ، وَصَاحِبَ الْمَيْسَمِ وَالصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ»؛ (۶)

ص: ۱۷۸

-
- ۱- ۱۱۰۵. بحار الانوار ج ۳۹، ص ۳۴۵؛ اصول کافی ج ۱، ص ۱۹۷؛ بصائر الدرجات، ص ۲۰۲.
 - ۲- ۱۱۰۶. بحار الانوار، ج ۳۰، ص ۸۹.
 - ۳- ۱۱۰۷. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۴.
 - ۴- ۱۱۰۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۷۵.
 - ۵- ۱۱۰۹. مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۹؛ بصائر الدرجات، ص ۲۰۲.
 - ۶- ۱۱۱۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۷۲؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ مصباح المتهجد، ص ۷۴۲.

«سلام بر تو ای پایه استوار دین خدا و وارث علم اولین و آخرین، ای صاحب میسم و ای صراط مستقیم الهی».

۹۰۴ صَاحِبُ النَّارِ

امام صادق علیه السلام فرمود: روز قیامت منبری قرار می دهند که همه خلائق آن را می بینند و شخصی بر آن نشسته، آن گاه فرشته ای از راست و چپ او بلند می شود و ندا می دهد: این علی بن ابی طالب، صاحب بهشت و صاحب آتش است، هر که رابخواهد در آن وارد می کند. (۱)

و خود آن حضرت نیز فرمود:

«صَارَ مُحَمَّدٌ صَاحِبُ الْجَنَّةِ وَصِرْتُ أَنَا صَاحِبُ النَّارِ أَقُولُ لَهَا خُذِي هَذَا وَذَرِي هَذَا»؛ (۲)

«محمّد صاحب بهشت شد و من صاحب آتش و به آن فرمان می دهم که این را بگیر و این را رها کن، (دوست و دشمن من معلوم می شوند)».

۹۰۵ صَاحِبُ النَّشْرِ

نشر و خلق مخلوقات، به سبب آن حضرت و نور سایر امامان علیهم السلام بوده.

از امیرمؤمنان علیه السلام نقل شده که فرموده است:

«صَارَ مُحَمَّدٌ صَاحِبَ الْجَمْعِ وَصِرْتُ أَنَا صَاحِبُ النَّشْرِ»؛ (۳)

«محمّد صاحب جمع و من صاحب نشر شدم».

۹۰۶ صَاحِبُ النَّشْرِ الْآخِرِ

امام صادق علیه السلام از امیرمؤمنان علیه السلام نقل می کند که فرمود:

«أَنَا الْفَارُوقُ الْأَكْبَرُ وَصَاحِبُ الْمَيْسَمِ وَأَنَا صَاحِبُ النَّشْرِ الْأَوَّلِ وَالنَّشْرِ الْآخِرِ»؛ (۴)

«منم فاروق اکبر، و صاحب میسم (مؤمن و کافر را علامت می گذارم) منم صاحب نشر اول و آخر».

نشر اول؛ یعنی خلقت و نشر اولیه به سبب من بوده و نشر آخر نیز؛ یعنی رجعت و قیامت به سبب من خواهد بود.

۹۰۷ صَاحِبُ النَّشْرِ الْأَوَّلِ

صاحب خلقت اولیه.

همچنین مراجعه شود به: صاحبُ النَّشْرِ الْآخِرِ [۹۰۶]

۹۰۸ صاحبُ النَّقْمَاتِ

سختی ها را به جان خرید.

همچنین مراجعه شود به: آیهُ السَّابِقِينَ [۸۰۲]

۹۰۹ صاحبُ الْهَبَاتِ

بخشش و کرم او زیاد است.

همچنین مراجعه شود به: آیهُ السَّابِقِينَ [۸۰۲]

۹۱۰ صاحبُ الْهُدَى

در نفخه صور می دمد و آن را آرام می کند.

در کلام خود آن حضرت بیان شده است:

«صَارَ مُحَمَّدٌ صَاحِبَ الرَّجْفَةِ، وَصِرْتُ أَنَا صَاحِبَ الْهُدَى»؛ (۵)

«رسول خداصلی الله علیه وآله صاحب الرجفه است (در نفخه صور می دمد) و من صاحب الهده هستم (صور را آرام می کنم)».

ص: ۱۷۹

۱- ۱۱۱۱. علل الشرایع، ج ۱، ص ۱۶۴.

۲- ۱۱۱۲. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۴.

۳- ۱۱۱۳. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۳.

۴- ۱۱۱۴. بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۹۸.

۵- ۱۱۱۵. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۴.

۹۱۱ صاحبُ الْيَقِينِ

دارای یقین و علم و آگاهی در حدّ اعلی

حضرت فرموده:

«إِنِّي لَعَلَى يَقِينٍ مِنْ رَبِّي وَغَيْرِ شُبُهَةٍ فِي دِينِي»؛ (۱)

«من از جانب پروردگارم بر یقین هستم و در امور دینم هیچ شک و شبهه ای ندارم».

همچنین مراجعه شود به: صاحبُ الْبَصِيرَةِ [۸۸۶]

۹۱۲ الصَّامِتُ

امیرالمؤمنین علیه السلام ضمن حدیث طولانی، در معرفی خود به سلمان و جندب فرمود: من و رسول خداصلی الله علیه وآله نور واحد بودیم، رسول خدا شد محمّد مصطفی و من شدم وصی مرتضی؛ محمّدصلی الله علیه وآله شد ناطق و من شدم صامت؛ زیرا در هر عصر و زمانی لازم است یکی ناطق باشد و یکی صامت. (۲)

۹۱۳ الصِّدِّيقُ الْأَوَّلُ

اولین کسی که رسالت و نبوت پیامبرصلی الله علیه وآله را تصدیق و گواهی نمود. شخصی احوال امام را از آن حضرت جويا شد، فرمود:

«أَصْبَحْتُ وَأَنَا الصِّدِّيقُ الْأَوَّلُ وَالْفَارُوقُ الْأَعْظَمُ»؛ (۳)

«من در حالی روز خود را آغاز کردم که اولین تصدیق کننده رسالت هستم، و من بزرگ ترین فرق گذارنده بین حقّ و باطل می باشم».

۹۱۴ صِرَاطُ اللَّهِ

امام علی علیه السلام راه و خط رسیدن به خدای تعالی هست؛ هر که می خواهد به خدا برسد، باید پیرو او شود. و خودش فرمود:

«أَنَا صِرَاطُ اللَّهِ الَّذِي مَنْ لَمْ يَشْلُكْهُ بِطَاعَةِ اللَّهِ فِيهِ هَوَىٰ بِهِ إِلَى النَّارِ»؛ (۴)

«من آن راه خدا هستم که اگر کسی آن را با طاعت خدا نیماید، به جهنم خواهد رفت».

۹۱۵ صِنُو الرَّسُولِ

نزدیک ترین فرد و هم ریشه با رسول خدا.

حضرت فرمود:

«أَنَا صِنُّ رَسُولِ اللَّهِ وَالسَّابِقُ إِلَى الْإِسْلَامِ وَكَاسِرُ الْأَصْنَامِ وَمُجَاهِدُ الْكُفَّارِ وَقَامِعُ الْأَضْدَادِ»؛ (۵)

«من نزدیک ترین فرد به رسول خدا و پیش قدم در اسلام هستم، من بت شکن و پیکارگر با کافران و ریشه کن کننده دشمنانم».

و در اشعار به آن اشاره شده: (۶)

مَنْ كَانَ صِنُّ النَّبِيِّ «غَيْرَ عَلِيٍّ»

مَنْ غَسَلَ الطُّهْرَ ثُمَّ وَاوَاهَا

كَلَّا وَحَقُّ أَمِيرِ النَّخْلِ حَيْدَرَةٌ

صِنُّ النَّبِيِّ «أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٍّ»

۹۱۶ صَهْرُ خَيْرِ الْأَنْامِ

داماد بهترین مخلوق خدا که پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله باشد. امام علی علیه السلام هم کفو و هم شأن و همسر

ص: ۱۸۰

۱- ۱۱۱۶. غرر الحکم، حدیث ۳۷۶۷.

۲- ۱۱۱۷. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۴.

۳- ۱۱۱۸. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۳۴۷؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۸۶.

۴- ۱۱۱۹. بحار الانوار، ج ۲۴، ص ۱۹۱؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۴، ص ۲۷۳؛ مصباح المتعجل، ص ۷۵۶.

۵- ۱۱۲۰. غرر الحکم، حدیث ۳۷۵۴.

۶- ۱۱۲۱. مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۰۲ و ج ۳، ص ۹۶.

فاطمه زهرا علیها السلام یگانه دختر و یادگار رسول خداصلی الله علیه وآله است. خود حضرت نیز فرمود:

«أَنَا صِهْرُ خَيْرِ الْأَنَامِ وَأَنَا سَيِّدُ الْأَوْصِيَاءِ»؛ (۱)

«من داماد بهترین خلق خدایم و من آقای اوصیایم».

۹۱۷ الضَّارِبُ بِالسَّيْفَيْنِ

با دو شمشیر می جنگید.

آن حضرت فرمود:

«أَنَا صَاحِبُ بَدْرٍ وَحُنَيْنٍ، أَنَا الضَّارِبُ بِالسَّيْفَيْنِ»؛ (۲)

«من صاحب جنگ بدر و حنین هستم و جنگ کننده به دو شمشیر می باشم».

مراد از دو شمشیر، چند وجه متصوّر است:

یکی شمشیر تنزیل در زمان رسول خداصلی الله علیه وآله و دیگری شمشیر تأویل بعد از حضرت است.

یا اینکه: در برخی جنگ ها، دو شمشیر به دست می گرفته. و یا شمشیرش می شکست و شمشیر دیگر می گرفت، چنان که در جریان جنگ احد شمشیرش شکست و رسول خداصلی الله علیه وآله ذوالفقار را به ایشان داد.

و یا اینکه: مراد «ذوالفقار» بوده که دو لبه یا دو تیغه داشته است. (۳)

۹۱۸ الطَّاعِنُ بِالرُّمَحَيْنِ

پرتاب کننده نیزه و کشنده کافران و مشرکان به وسیله نیزه.

«أَنَا الضَّارِبُ بِالسَّيْفَيْنِ، أَنَا الطَّاعِنُ بِالرُّمَحَيْنِ»؛ (۴)

«من جنگ کننده با دو شمشیر هستم، من پرتاب کننده دو نیزه هستم».

۹۱۹ طَوَى لَهُ الْبُعِيدَ

خدای تعالی، دور را برایش نزدیک می کند.

امام علی علیه السلام به سلمان فارسی فرمود:

«أَنَا الَّذِي هَوَّنَ اللَّهُ عَلَيْهِ الشَّدَائِدَ وَطَوَى لَهُ الْبُعِيدَ»؛ (۵)

«من همان کسی هستم که خداوند متعال، شدايد را برايش آسان می کند و دور را برايش نزديک می نماید».

۹۲۰ الظاهر

امام علی علیه السلام نشانه و ظاهر اسلام است و اسلام در او ظهور یافته است.

همچنین مراجعه شود به: [الْآخِرُ] [۸۰۰]

۹۲۱ عالم بالانجيل

امير مؤمنان عليه السلام در بياني فرمود:

«أَنَا وَاللَّهِ أَعْلَمُ بِالتَّوْرَةِ مِنْ أَهْلِ التَّوْرَةِ، وَأَعْلَمُ بِالْإِنْجِيلِ مِنْ أَهْلِ الْإِنْجِيلِ، وَأَعْلَمُ بِالْقُرْآنِ مِنْ أَهْلِ الْقُرْآنِ»؛(۶)

«به خدا قسم! من به تورات از اهل تورات هم آشناترم و به انجيل هم از اهل انجيل آگاه ترم و به قرآن نیز از اهل قرآن به آن آشناترم هستم».

ص: ۱۸۱

۱- ۱۱۲۲. بحار الانوار، ج ۳۳، ص ۲۸۲؛ معانی الاخبار، ص ۵۸؛ بشاره المصطفى، ص ۱۲.

۲- ۱۱۲۳. بحار الانوار، ج ۳۴، ص ۲۶۸؛ امالی صدوق، مجلس ۷، حدیث ۲، ص ۲۵؛ بشاره المصطفى، ص ۱۵۵.

۳- ۱۱۲۴. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۳۴۱.

۴- ۱۱۲۵. بحار الانوار، ج ۳۴، ص ۲۹۷؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۸۷؛ الفضائل، ص ۸۳.

۵- ۱۱۲۶. نوادر المعجزات، ص ۱۸.

۶- ۱۱۲۷. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۱۳۷؛ بصائر الدرجات، ص ۱۳۴؛ موسوعه امام علی، ج ۱۰، ص ۶۱.

۹۲۲ عَالَمِ بِالتَّوْرَةِ

عالم به تورات، حتی عالم تر از اهل آن است.

همچنین مراجعه شود به: عَالَمِ بِالْإِنْجِيلِ [۹۲۱]

۹۲۳ عَالَمِ بِالْقُرْآنِ

به کتاب خدا، قرآن از همه عالم تر و آگاه تر است.

همچنین مراجعه شود به: عَالَمِ بِالْإِنْجِيلِ [۹۲۱]

۹۲۴ الْعَالَمِ الرَّبَّانِي

عالم خدایی و خداشناس و خداگونه.

امیرمؤمنان علیه السلام به سلمان فرمود:

«عَالِمِ الْغَيْبِ فَلَا يَظْهَرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا * إِلَّا مِنْ ارْتَضَى مِنْ رَسُولٍ»؛ (۱)

«دانای غیب اوست و هیچ کس را بر اسرار غیبش آگاه نمی سازد، مگر رسولانی که آنان را برگزیده و مراقبینی از پیش رو و پشت سر برای آنها قرار می دهد».

آیا این آیه شریفه را قرائت کرده ای؟

سلمان گفت: آری، ای آقای من!

فرمود: «أَنَا الْمُرْتَضَى مِنَ الرَّسُولِ الَّذِي أَظْهَرَهُ عَلَى غَيْبِهِ، أَنَا الْعَالَمِ الرَّبَّانِي»؛ (۲)

«من همان انتخاب شده از رسول هستم که او را بر غیب خود آگاه نموده، من عالم ربّانی هستم».

۹۲۵ عَبْدُ اللَّهِ

بنده خدا. و این بالاترین افتخار آن حضرت است که می فرماید:

«أَنَا عَبْدُ اللَّهِ وَأَخُو رَسُولِ اللَّهِ»؛ (۳)

«من بنده خدا و برادر رسول خدایم».

در اعمال روز عید غدیر آمده:

«وَأَجَبْنَا دَعِيَ اللَّهِ، وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فِي مَوَالِهِ مَوْلَانَا وَمَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ، عَبْدَ اللَّهِ وَأَخِي رَسُولِهِ»؛ (۴)

«ما دعوت کننده به سوی خدا را اجابت کردیم و پیامبر را تبعیت نمودیم در دوستی و موالات مولایمان و مولای همه مؤمنان و امیر مؤمنان علی بن ابی طالب که بنده خدا و برادر رسول خداست».

در دعای افتتاح نیز می گوئیم:

«اللَّهُمَّ وَصَلِّ عَلَيَّ عَلِيَّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَصِي رَسُولِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، عَبْدِكَ وَوَلِيِّكَ»؛ (۵)

«خدایا درود فرست بر علی که امیر مؤمنان و وصی پیامبر پروردگار عالمیان است او که عبد محض و ولی توست».

هنگام زیارت آن حضرت شهادت می دهیم:

«وَأَشْهَدُ أَنَّ عَلِيًّا عَبْدُ اللَّهِ وَأَخُو رَسُولِ اللَّهِ»؛ (۶)

«گواهی می دهم علی علیه السلام بنده خدا و برادر رسول خداست».

۹۲۶ عَبْدٌ مِنْ عِبِيدِ مُحَمَّدٍ

یکی از احبار یهود خدمت حضرت آمد،

ص: ۱۸۲

۱- ۱۱۲۸. سوره جن، آیه ۲۶ و ۲۷.

۲- ۱۱۲۹. بحار الانوار، ج ۵۴، ص ۳۴۱ و ج ۴۲، ص ۵۲.

۳- ۱۱۳۰. بحار الانوار، ج ۲۵، ص ۲۳۶؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۱۰۴.

۴- ۱۱۳۱. بحار الانوار، ج ۹۵، ص ۲۹۸؛ مفاتیح الجنان؛ اعمال عید غدیر.

۵- ۱۱۳۲. اقبال الاعمال، ص ۶۰؛ مفاتیح الجنان، دعای افتتاح.

۶- ۱۱۳۳. من لایحضره الفقیه ج ۲، ص ۵۸۷؛ تهذیب، ج ۶، ص ۲۵.

سؤالات گوناگونی پرسید و ایشان جواب دادند، در پایان پرسید: آیا تو پیامبر هستی؟ حضرت فرمود:

«وَيْلَكَ! إِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ مِنْ عِبِيدِ مُحَمَّدٍ»؛ (۱)

«وای بر تو! من بنده ای از بنده های محمد هستم».

شیخ صدوق در ادامه گفته: مراد این است که من بنده اطاعت او هستم.

۹۲۷ عَلِمَ اللَّهُ

هرچه قرار بوده که خدای تعالی از علم و دانش برای بشر و مخلوقاتش بدهد، به پیامبر خدا و امیرمؤمنان علیهما السلام داده است.

از فرمایشات آن حضرت است که فرمود:

«أَنَا عَلِمُ اللَّهُ وَأَنَا قَلْبُ اللَّهِ الْوَاعِي»؛ (۲)

«من علم خدا هستم، و من قلب و گنجینه حفظ شده خدایم».

۹۲۸ عَلِي جَادَّهُ الْحَقَّ

بر سبیل و راه حق و حقیقت است.

حضرت فرمود:

«إِنِّي لَعَلِي جَادَّهُ الْحَقِّ» وَإِنَّهُمْ لَعَلِي مَزَلَهُ الْبَاطِلُ»؛ (۳)

«همانا من در راه حق هستم و دشمنان من بر پرتگاه باطل می باشند».

۹۲۹ عِمَادُ نُصْرَةِ الرَّسُولِ

رسول خداصلی الله علیه وآله یاران و یاوران و اصحاب زیادی داشتند و آن حضرت را در جنگ و غیر آن کمک می کردند؛ لکن آنکه از همه بیشتر ناصر ایشان بود، امیرمؤمنان علیه السلام بود و آن حضرت نیز به این مطلب افتخار می کرد:

«أَنَا أَخُو رَسُولِ اللَّهِ وَابْنُ عَمِّهِ وَسَيْفُ نِقْمَتِهِ وَعِمَادُ نُصْرَتِهِ»؛ (۴)

«من برادر رسول خدا و پسر عموی او و شمشیر قدرت و اساس پیروزی او هستم».

۹۳۰ عَمَلٌ بِالتَّقْوَى الْأَكْبَرِ

امام علی علیه السلام در برابر نامردمی مردمان از ایشان اقرار می گیرد و چنین می فرماید:

«وَأَعْذَرُوا مَنْ لَا حُجَّةَ لَكُمْ عَلَيْهِ (وَهُوَ أَنَا) أَلَمْ أَعْمَلْ فِيكُمْ بِالثَّقَلِ الْأَكْبَرِ وَأَتْرُكُ فِيكُمْ الثَّقَلَ الْأَصْغَرَ، قَدْ رَكَّزْتُ فِيكُمْ رَايَةَ الْإِيمَانِ وَوَقَفْتُكُمْ عَلَى حُدُودِ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ، وَالْبَسِيَّتُكُمْ الْعَافِيَةَ مِنْ عَدْلِي وَفَرَشْتُكُمْ الْمَعْرُوفَ مِنْ قَوْلِي وَفِعْلِي، وَأَرَيْتُكُمْ كِرَائِمَ الْأَخْلَاقِ مِنْ نَفْسِي، فَلَا تَشْتَعِمُوا الرَّأْيَ فِيمَا لَا يَدْرِكُ قَعْرَهُ الْبَصَرُ وَلَا تَتَغَلَّغُلْ إِلَيْهِ الْفِكْرُ»؛ (۵)

«ای مردم! از کسی که بر ضد او دلیلی ندارید عذرخواهی کنید و آن من هستم. آیا من در میان شما به ثقل اکبر که قرآن است، عمل نکردم؟! آیا ثقل اصغر را، که عترت پیامبرتان است، حفظ نکردم؟! آیا پرچم ایمان را در بین شما استوار نساختم؟ آیا شما را بر حدود حلال و حرام خدا آگاه نکردم؟ آیا با عدل خود جامه عافیت بر شما نپوشاندم؟ آیا با سخن و رفتار خود نیکی ها را

ص: ۱۸۳

۱- ۱۱۳۴. توحید صدوق، ص ۱۷۵.

۲- ۱۱۳۵. بحار الانوار، ج ۲۴، ص ۱۹۸؛ توحید صدوق، ص ۱۶۴؛ بصائر الدرجات، ص ۶۴.

۳- ۱۱۳۶. نهج البلاغه، خطبه ۱۹۷؛ غرر الحکم، حدیث ۳۷۷۰.

۴- ۱۱۳۷. معانی الاخبار، ص ۵۸؛ بشاره المصطفی، ص ۱۲.

۵- ۱۱۳۸. نهج البلاغه، خطبه ۸۷.

رواج ندادم؟ آیا زیبایی‌ها و ملکات نفسانی را به شما نشان ندادم؟ پس به وهم و خیال خود عمل نکنید آنجا که چشم دل ژرفای آن را نمی‌بیند و فکرتان توانایی راه یافتن به آن را ندارد».

۹۳۱ عِنْدَهُ عِلْمُ الْبَلَايَا

علم و دانش تمام حوادث و بلاها نزد اوست و از همه آنها آگاهی دارد.

این از بیانات خود آن حضرت است که بارها فرمود: از من بپرسید هرچه می‌خواهید قبل از آنکه مرا از دست بدهید، سپس می‌فرمود:

«أَلَا تَسْأَلُونَ مَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْمَنِيَا وَالْبَلَايَا وَالْقَضَايَا وَفَضْلُ الْخِطَابِ»؛ (۱)

«آیا از کسی که علم و دانش همه آرزوها و بلاها و وقایع آینده و فیصله دهنده کلام در اختیار اوست پرسش نمی‌کنید؟!».

۹۳۲ عِنْدَهُ عِلْمُ الْقَضَايَا

به همه قضایای عالم آگاهی دارد.

همچنین مراجعه شود به: عِنْدَهُ عِلْمُ الْبَلَايَا [۹۳۱]

۹۳۳ عِنْدَهُ عِلْمُ الْمَنِيَا

به همه مرگ و میرها آگاهی دارد.

همچنین مراجعه شود به: عِنْدَهُ عِلْمُ الْبَلَايَا [۹۳۱]

۹۳۴ عَيْنُ اللَّهِ

چشم بینای خدا بر بندگان و مخلوقات.

چنان که خود آن حضرت در بیانی فرمود:

«فَأَمَّا عَيْنُ اللَّهِ، فَأَنَا عَيْنُهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْكَافِرَةِ»؛ (۲)

«و اما اینکه من چشم خدا هستم؛ یعنی من چشم خدا بر مؤمنان و کافران هستم».

۹۳۵ عَيْنُ الْيَقِينِ

حقیقت و اصل یقین.

امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنَا عَيْنُ الْيَقِينِ، أَنَا الْمَوْتُ الْمُمِيتُ»؛ (۳)

«من حقیقت و عین یقین هستم، من مرگ میراننده هستم».

۹۳۶ غایه السابِقین

نهایت هدف و آرزوی همه سابقان.

در فرمایش امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«سَلُونِي قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُونِي، أَنَا يَعْسُوبُ الْمُؤْمِنِينَ وَغَايَةُ السَّابِقِينَ»؛

«پرسید از من قبل از اینکه مرا از دست بدهید، من پیشوای مؤمنان و جلودار و نهایت هدف سابقان هستم».

همچنین مراجعه شود به: صاحبُ الأعراف [۶۲]

۹۳۷ الفرات الزاخر

چشمه سرشار مثل فرات.

امیرمؤمنان علیه السلام در بیانی فرموده است:

«أَنَا الْقَمَرُ الزَّاهِرُ بِالْعِلْمِ الَّذِي عَلَّمَنِي رَبِّي، وَالْفُرَاتُ الزَّاحِرُ أَشْبَهْتُ مِنَ الْقَمَرِ نُورَهُ وَبِهَائِهِ وَمِنَ الْفُرَاتِ بَدَلَهُ وَسَخَائِهِ»؛ (۴)

ص: ۱۸۴

۱- ۱۱۳۹. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۱۴۶؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۲۷۲؛ بصائر الدرجات، ص ۲۱۷.

۲- ۱۱۴۰. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۳۴۸؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۸۵.

۳- ۱۱۴۱. بحار الانوار، ج ۲۹، ص ۱۴۰؛ مشارق انوار الیقین، ص ۳۵۲.

۴- ۱۱۴۲. بحار الانوار، ج ۲۵، ص ۳۲.

«من ماه درخشنده به علمی ام که پروردگارم بدان آموخته، من چشمه سرشار هستم، شباهت من به ماه، در نور و جمال آن، و شباهتم به فرات، از جهت بخشش و سخاوت آن است».

۹۳۸ الفسطاط

خیمه و چادر.

همچنین مراجعه شود به: آیه السَّابِقِينَ [۸۰۲]

۹۳۹ فَقَا عَيْنَ الْفِتْنَةِ

چشم فتنه را درآورد.

امام در ابتدای یکی از خطبه ها بعد از جنگ با خوارج نهروان در مورد ویژگی های خود چنین می فرماید:

«أَيُّهَا النَّاسُ! فَإِنِّي فَقَاْتُ عَيْنَ الْفِتْنَةِ وَلَمْ يَكُنْ لِيَجْتَرِيَّ عَلَيْهَا أَحَدٌ غَيْرِي بَعْدَ أَنْ مَاجَ غَيْبُهَا وَاشْتَدَّ كَلْبُهَا...»؛ (۱)

«ای مردم! من بودم که چشم فتنه را درآوردم و جز من کسی جرأت چنین کاری نداشت، آن گاه که امواج سیاهی ها بالا گرفت و به آخرین درجه شدت خود رسید».

۹۴۰ فِيهِ يَزْتَابُ الْمُبْطِلُونَ

از امیر مؤمنان علیه السلام نقل شده که فرموده است:

«وَفِي يَزْتَابُ الْمُبْطِلُونَ»؛ (۲)

«و باطل گرایان در من شک و تردید می کنند».

۹۴۱ قَابِضُ الْأَرْوَاحِ

ارواح را قبض می کند.

امیر مؤمنان علیه السلام در بیانی فرموده:

«أَنَا قَابِضُ الْأَرْوَاحِ»؛ (۳)

«من قبض کننده روح ها و جان ها هستم».

شاید مراد این باشد که: من کفار را به قتل می رسانم و سبب قبض روح آنان می شوم. یا مراد این است که: هنگام قبض روح

آنان حاضر می شوم و به اجازه من قبض روح می شوند. شاید هم مراد آن باشد که: آنها حقیقتاً قابض الارواح باشند. علامه مجلسی رحمه الله نظر وسط را بهتر می دانند به اینکه قبض ارواح با حضور و اذن آن حضرت انجام می شود. (۴)

۹۴۲ قَاتِلُ الْأَقْرَانِ

در یکی از حکمت های امیرمؤمنان علیه السلام آمده است که فرمود:

«أَنَا قَاتِلُ الْأَقْرَانِ وَمُجَدِّدُ الشُّجْعَانِ»؛ (۵)

«من جنگ کننده با پهلوانان و کشنده شجاعان هستم».

۹۴۳ قَاتِلُ الْفُرْسَانِ

کسی که شجاعان، جنگجویان و سوارکاران را در میدان جنگ به قتل می رساند.

همچنین مراجعه شود به: بِأَسُّ اللَّهِ [۸۳۹]

۹۴۴ قَامَ بِالْأَمْرِ حِينَ فَشَلَ الْقَوْمَ

آن گاه که همه مردم از ترس، سست و فشل شدند، او برای امر دین قیام کرد.

همچنین مراجعه شود به: آخِذْ حَقَّ الضَّعِيفِ [۷۹۹]

ص: ۱۸۵

۱- ۱۱۴۳. نهج البلاغه، خطبه ۹۳.

۲- ۱۱۴۴. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۳۸۷؛ بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۴۸.

۳- ۱۱۴۵. معانی الاخبار، ص ۵۸؛ بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۵.

۴- ۱۱۴۶. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۹.

۵- ۱۱۴۷. شرح نهج البلاغه، ج ۲۰، ص ۲۹۷.

۹۴۵ قَامِعُ الْأَضْدَادِ

درهم کوبنده و ریشه کن کننده دشمنان.

همچنین مراجعه شود به: صِنُو الرَّسُولِ [۹۱۵]

۹۴۶ الْقُرْآنُ النَّاطِقُ

قرآن سخنگو و تجسم عینی آن. تعبیری است در مقابل قرآن صامت؛ یعنی آنچه در اوراق مکتوب و نوشته شده است. (۱)

سپاه معاویه به هنگام شکست، قرآن ها را به جهت مکر و حيله، بر سر نیزه کردند.

آن حضرت در واکنش به این حيله فرمود:

«أَنَا الْقُرْآنُ النَّاطِقُ» و نیز: «أَنَا كَلَامُ اللَّهِ النَّاطِقُ». (۲)

۹۴۷ قُرْنُ الْحَدِيدِ

شجاع و سخت، همتا و حریف قهرمانان.

همچنین مراجعه شود به: بَابُ الْإِيْمَانِ [۸۴۰]

۹۴۸ الْقَسْوَرُ

اسد و مرد شجاع.

امام علی علیه السلام به یکی از اصحابش فرمود:

«أَمَا عَلِمْتَ أَنِّي اللَّيْثُ وَأَنِّي الضَّرْعَامُ وَالْقَسْوَرُ وَالْحَيْدَرُ؟» (۳)

«مگر نمی دانی من لیث، ضرغام و قسور و حیدر هستم (که مراد مرد شجاع و دلاور است)».

۹۴۹ قَسِيمُ اللَّهِ

از فرمایشات امیرمؤمنان علیه السلام است که فرمود:

«أَنَا قَسِيمُ اللَّهِ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ لَا يَدْخُلُهُمَا دَاخِلٌ إِلَّا عَلَى أَحَدٍ قِسْمِي»؛ (۴)

«من تقسیم کننده بهشت و جهنم هستم. کسی داخل آنها نمی شود، مگر بر یکی از دو تقسیم من».

امام صادق علیه السلام فرمود: مشرکان قریش کودکان را اجیر کرده بودند تا پیامبر را سنگ بزنند. علی علیه السلام متوجه شد، پس روز بعد همراه رسول خدا صلی الله علیه وآله حرکت کرد و هر که به پیامبر سنگ می زد، امام علی علیه السلام هم دفاع و تلافی می نمود، همه بچه ها گریان به خانه برگشتند و می گفتند:

«قَضَمْنَا عَلِيَّ، قَضَمْنَا عَلِيَّ». به همین جهت «القضم» نامیده شد. (۵)

امیر مؤمنان علیه السلام به طلحه عبدری فرمود:

«أَنَا الْقَضْمُ، أَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ»؛ (۶)

«من همان قضم، علی فرزند ابوطالب هستم».

امیر مؤمنان علیه السلام در معرفی خود فرمود:

«أَنَا عِلْمُ اللَّهِ وَأَنَا قَلْبُ اللَّهِ الْوَاعِي»؛ (۷)

«من علم خدایم، من قلب حفظ شده خدایم».

قلب واعی؛ یعنی خدای تعالی آن را برای علم خویش برگزیده و گنجینه علم خود قرار داده و برای طاعت خود معین فرموده است.

ص: ۱۸۶

۱- ۱۱۴۸. اکنون که این عبارات را می نویسم مطابق با شب قدر است؛ یعنی شبی که قرآن صامت از آسمان بالا نازل شد و دقیقاً نیز در چنین شبی؛ یعنی شب قدر، قرآن ناطق شهید شد و به آسمان بالا رفت.

۲- ۱۱۴۹. بحار الانوار، ج ۷۹، ص ۱۹۹.

۳- ۱۱۵۰. بحار الانوار، ج ۴۱، ص ۲۳۳؛ الیقین، ص ۳۹۵.

۴- ۱۱۵۱. اصول کافی، ج ۱، ص ۱۹۶.

۵- ۱۱۵۲. بحار الانوار، ج ۲۰، ص ۵۲.

۶- ۱۱۵۳. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۶۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۱۱۰؛ توحید صدوق، ص ۱۵۴ و ۱۵۵.

۷- ۱۱۵۴. بحار الانوار، ج ۲۴، ص ۱۹۸؛ بصائر الدرجات، ص ۶۴.

قلب الله نیز مثل عبد الله است. (۱)

۹۵۲ القَمَرُ الزَّاهِرُ

ماه درخشانده و نورانی.

امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنَا الْقَمَرُ الزَّاهِرُ بِالْعِلْمِ الَّذِي عَلَّمَنِي رَبِّي»؛ (۲)

«من ماه درخشانده ام به وسیله علمی که خدای تعالی آن را به من آموخته است».

۹۵۳ كَابُ الدُّنْيَا

کوبنده دنیا.

امام علی علیه السلام این بیان را در مذمت دنیا فرمود:

«أَنَا كَابُ الدُّنْيَا لَوَجْهِهَا وَقَادِرُهَا بِقَدْرِهَا وَنَاطِرُهَا بِعَيْنِهَا»؛ (۳)

«من دنیا را بر زمین کوبیده و چهره اش را به خاک مالیده ام و بیش از آنچه ارزش دارد بهایش نداده ام، با دیده سزاوار خودش نگریسته ام».

۹۵۴ كَاسِرُ الْأَضْنَامِ

بت شکن، درهم کوبنده بت ها.

همچنین مراجعه شود به: صِنُو الرَّسُولِ [۹۱۵]

۹۵۵ كَاسِرُ النَّوَاجِمِ

درهم شکننده شجاعان و نام آوران جنگ.

امام علی علیه السلام، قهرمان قهرمانان، در توصیف شجاعت خود فرموده است:

«أَنَا وَضَعْتُ فِي الصِّغَرِ بِكَلَاكِلِ الْعَرَبِ، وَكَسَرْتُ نَوَاجِمَ قُرُونِ رَبِيعَةَ وَمُضَرَ»؛ (۴)

«من در خردسالی، بزرگان عرب را به خاک افکندم، و شجاعان دو قبیله معروف ربیعہ و مضر را درهم شکستم».

۹۵۶ كَالْجَبَلِ

در روایات نقل شده که امامان معصوم علیهم السلام فرمودند: مؤمن باید مانند کوه استوار باشد که هیچ بادی آنان را نلرزاند. امام علی علیه السلام نیز از همه استوارتر و راسخ تر است، چنان که در زیارت مربوطه آن حضرت چنین آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ كَالْجَبَلِ لَا تُحَرِّكُهُ الْعَوَاصِفُ، وَلَا تُزِيلُهُ الْقَوَاصِفُ»؛^(۵)

«گواهی می دهم تو مانند کوه استوار بودی که هیچ تندبادی تو را حرکت نمی دهد و هیچ طوفانی آن را تکان نمی دهد».

همچنین مراجعه شود به: آخِذْ حَقَّ الضَّعِيفِ [۷۹۹]

۹۵۷ کَلِمَةُ اللَّهِ الْكُبْرَى

کلمه؛ یعنی چیزی که برای نشان دادن و بیان داشتن آنچه نهان و در ذهن است. علی علیه السلام کلمه الله است؛ یعنی خدا برای نشان دادن علوم و معارف و جلالت شأن خود، علی علیه السلام را خلق کرده است.^(۶)

امیرالمؤمنین علیه السلام در بیانی فرمود:

«أَنَا كَلِمَةُ اللَّهِ الْكُبْرَى»؛^(۷)

«من کلمه برتر الهی هستم».

ص: ۱۸۷

۱- ۱۱۵۵. توحید صدوق، ۱۶۴.

۲- ۱۱۵۶. بحارالانوار، ج ۲۵، ص ۳۲.

۳- ۱۱۵۷. نهج البلاغه، خطبه ۱۲۸؛ غرر الحکم، حدیث ۳۷۵۵.

۴- ۱۱۵۸. نهج البلاغه، خطبه ۱۹۲.

۵- ۱۱۵۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه امیرالمؤمنین.

۶- ۱۱۶۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۱۲.

۷- ۱۱۶۱. مشارق انوارالیقین، ص ۱۹۹؛ منتخب بصائر، ص ۱۳۲.

۹۵۸ الْكَلِمَةُ الْبَاقِيَةُ

از عناوینی است که حضرت به مناسبتی برای خود فرمود.

همچنین مراجعه شود به: سَفِيرُ السُّفَرَاءِ [۸۸۱]

۹۵۹ لَا يَرْقَى إِلَيْهِ الطَّيْرُ

آن شخص والامقام و بلند آشیانی که هیچ تیزپروازی را یارای رسیدن به درجه بلند او نیست. حضرت در این مورد فرمود:

«أَمَّا وَاللَّهِ لَقَدْ تَقَمَّصَهَا فُلَانٌ، وَإِنَّهُ لَيَعْلَمُ أَنَّ مَحَلِّي مِنْهَا مَحَلُّ الْقُطْبِ مِنَ الرَّحَا، يَنْحَدِرُ عَنِّي السَّيْلُ وَلَا يَرْقَى إِلَيَّ الطَّيْرُ»؛ (۱)

«به خدا قسم! خلیفه اول در حالی جامه خلافت را بر تن کرد که می دانست من محور و سنگ آسیای خلافت هستم، سیل دانش و فضایل از وجود من سرازیر می شود و هیچ بلندپروازی نمی تواند به مقام والای من پرواز نماید».

۹۶۰ لِسَانُ اللَّهِ

از فرمایشات آن حضرت است که فرمود:

«أَنَا لِسَانُ اللَّهِ النَّاطِقُ»؛ (۲)

«من زبان گویای خدا هستم».

و در زیارت آن حضرت آمده است:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِي وَمَوْلَايَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَلِسَانِكَ النَّاطِقِ بِأَمْرِكَ»؛ (۳)

«خدایا درود فرست بر آقا و سید و مولای من امیرمؤمنان که زبان گویای توست به امر تو».

۹۶۱ اللِّسَانُ الصَّادِقُ

زبان راستگو، عنوانی دیگر از کلام مولا علی علیه السلام در معرفی خویش است:

«أَنَا عَيْنُ اللَّهِ وَلِسَانُهُ الصَّادِقُ»؛ (۴)

«من چشم بینای خدا و زبان صادق اویم».

۹۶۲ اللِّسَانُ الْمُبِينُ

زبان روشنگر و بیان گر حق و حقیقت. و این زبان گویای امیرمؤمنان علیه السلام است، چنان که خود آن حضرت نیز فرموده

است:

«أَنَا شَجَرَةُ النَّدَى وَحِجَابُ الْوَرَى وَصَاحِبُ الدُّنْيَا وَحُجَّةُ الْأَنْبِيَاءِ وَاللِّسَانُ الْمُبِينُ»؛ (۵)

«من درخت بخشنده و حجاب و واسطه آفرینش هستم، من اختیاردار دنیا و حجت پیامبران و زبان واضح و گویای حق هستم».

۹۶۳ لِسَانُ الْمُتَّقِينَ

زبان گویای تقوایندگان است.

همچنین مراجعه شود به: صَاحِبُ الْأَعْرَافِ [۶۲]

۹۶۴ لِسَانُ النَّاطِقِينَ

امام زبان گویای گویندگان است.

همچنین مراجعه شود به: آيَةُ السَّابِقِينَ [۸۰۲]

۹۶۵ لَمْ يَكُنْ فِيهِ مَعْمَرٌ

هیچ سخن چینی نمی تواند در مورد او حرفی بزند.

همچنین مراجعه شود به: آخِذْ حَقَّ الضَّعِيفِ [۷۹۹]

ص: ۱۸۸

۱- ۱۱۶۲. نهج البلاغه، خطبه ۳، علل الشرائع، ج ۱، ص ۱۸۱

۲- ۱۱۶۳. الفضائل، ص ۸۳.

۳- ۱۱۶۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۹.

۴- ۱۱۶۵. معانی الاخبار، ص ۱۷؛ الاختصاص، ص ۲۴۸؛ توحید صدوق، ص ۱۶۴.

۵- ۱۱۶۶. بحار الانوار، ج ۴۱، ص ۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۱۸.

۹۶۶ لَمْ يَكُنْ فِيهِ مَهْمَزٌ

هیچ عیب جویی نمی تواند در او ایرادی بیابد.

همچنین مراجعه شود به: آخِذْ حَقَّ الضَّعِيفِ [۷۹۹]

۹۶۷ الْمُؤْتَمِنُ

امین و امانت دار و کسی که دیگران او را به امانت داری قبول دارند.

حضرت فرمود:

«أَنَا خَازِنُ عِلْمِ اللَّهِ وَأَنَا الْمُؤْتَمِنُ عَلَى سِرِّ اللَّهِ»؛ (۱)

«من گنجینه علم، و امانت دار اسرار خدا هستم».

۹۶۸ مُؤَدَّبُ الرَّسُولِ

رسول خداصلی الله علیه وآله او را ادب و تربیت نموده.

امیرمؤمنان علیه السلام به یار مخصوص خود، کمیل فرمود:

«يَا كَمِيلُ! إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ أَدَّبَهُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ وَهُوَ أَدَّبَنِي وَأَنَا أَدَّبْتُ الْمُؤْمِنِينَ وَأُورِثُ الْمُكْرَمِينَ»؛ (۲)

«ای کمیل! همانا خداوند رسول خودش را ادب آموخت و ایشان نیز مرا ادب آموخت و من هم ادب آموزنده مؤمنان هستم، و به ارث گذارنده بزرگواران می باشم».

۹۶۹ مُؤَدَّبُ الْمُؤْمِنِينَ

امامی که خود تربیت یافته رسول خدا است، مؤمنان را نیز تربیت می کند.

همچنین مراجعه شود به: مُؤَدَّبُ الرَّسُولِ [۹۶۸]

۹۷۰ الْمَأْمَنُ

محلّ و جایگاه امن و امان؛ یعنی کسی که دیگران را در امنیت خود می گیرد.

امیرمؤمنان علیه السلام در خطبه ای فرمود:

«أَنَا مَلَجَأُ كُلِّ ضَعِيفٍ وَمَأْمَنُ كُلِّ خَائِفٍ»؛ (۳)

«من پشت و پناه هر ضعیفی و موجب امنیت هر ترسانی هستم».

۹۷۱ ما حاز من الأرض

آن حضرت با وجود زحمات فراوانی که در کشاورزی و زراعت و کندن چاه و آبادانی متحمل شد، زمینی را به ملکیت خود درنیاورد.

«قَالَ اللَّهُ مَا كَنْزْتُ مِنْ دُنْيَاكُمْ تَبْرًا وَلَا ادَّخَرْتُ مِنْ غَنَائِمِهَا وَفَرًّا وَلَا أَعْدَدْتُ لِيَالِي تَوْبِي طَمْرًا وَلَا حِزْتُ مِنْ أَرْضِهَا شِبْرًا»؛ (۴)

«سوگند به خدا! من از دنیای شما طلا و نقره ای نیندوخته، از غنیمت های آن چیزی ذخیره نکردم، بر دو جامه کهنه ام لباسی نیفزودم، و از زمین آن حتی یک وجب هم در اختیار نگرفتم».

۹۷۲ ما شك في الحق

در راه حق، هیچ شک و تردیدی به خود راه نداد، چنان که فرمود:

«ما شككت في الحق منذ أريته»؛ (۵)

«از آن روزی که حق بر من روشن شد، هرگز دچار تردید نشدم».

ص: ۱۸۹

۱- ۱۱۶۷. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۵؛ امالی صدوق، مجلس ۹.

۲- ۱۱۶۸. بحار الانوار، ج ۷۴، ص ۲۶۸؛ مستدرک الوسائل؛ ج ۱۷، ص ۲۶۷؛ بشارها لمصطفى ص ۲۴؛ تحف العقول ص ۱۷۱.

۳- ۱۱۶۹. بحار الانوار، ج ۲۴، ص ۱۹۸؛ توحيد صدوق، ص ۱۶۴؛ معانی الاخبار، ص ۱۷.

۴- ۱۱۷۰. بحار الانوار، ج ۳۳، ص ۴۷۳؛ نهج البلاغه، نامه ۴۵.

۵- ۱۱۷۱. بحار الانوار، ج ۳۴، ص ۲۴۲؛ نهج البلاغه حکمت ۱۸۴.

۹۷۳ ما كَنَزَ مِنَ الدُّنْيَا

آن حضرت هیچ گنجی از طلا و ثروت برای خود ذخیره نکرد.

همچنین مراجعه شود به: ما حازَ مِنَ الْأَرْضِ [۹۷۱]

۹۷۴ مُبِيدٌ مَنْ كَفَرَ بِالرَّحْمَنِ

هر که به خدای رحمان کافر شود، حضرت او را می کشد و از بین می برد.

از فرمایشات خود امیرمؤمنان علیه السلام است که در بیانی فرمود:

«أَنَا مُجَدِّلُ الْأَبْطَالِ وَقَاتِلُ الْفُرْسَانِ وَمُبِيدٌ مَنْ كَفَرَ بِالرَّحْمَنِ»؛ (۱)

«من شکست دهنده پهلوانان و کشنده سواران جنگ جو و به هلاکت رساننده هر کسی هستم که به خدای رحمان کافر شود».

۹۷۵ الْمُتَخَتِّمُ بِالْيَمِينِ

در بیانی حضرت فرمود:

«أَنَا الْمُتَخَتِّمُ بِالْيَمِينِ وَالْمُعَفِّرُ لِلْجَبِينِ»؛ (۲)

«من هستم که انگشتر به دست راست می کنم و پیشانی بر خاک می سایم».

۹۷۶ مُجَدِّلُ الْأَبْطَالِ

پشت پهلوانان را به خاک می مالد.

از توصیفات امیرمؤمنان علیه السلام است که حضرت در حق خودشان فرموده است. (۳)

۹۷۷ الْمُحَارِبُ

جنگ کننده؛ اما جنگ با چه چیزی؟ حضرت پاسخ داده است:

«إِنِّي مُحَارِبٌ أَمَلِي وَمُنْتَظَرٌ أَجَلِي»؛ (۴)

«همانا من با آرزویم در جنگم و در انتظار اجل و مرگ خود می باشم».

۹۷۸ الْمُخَيَّبِي

زنده کننده مردگان.

همچنین مراجعه شود به: [الأخِرُ] [۸۰۰]

۹۷۹ المُرشدُ

راهنما؛ افراد را به راه رشد و کمال و سعادت راهنمایی می کند. چنان که درباره امام علی علیه السلام گفته اند:

«هُوَ وَصِي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَخَلِيفَتُهُ، الْإِمَامُ الْعَادِلُ وَالسَّيِّدُ الْمُرْشِدُ»؛ (۵)

«علی علیه السلام جانشین رسول خداصلی الله علیه وآله و خلیفه او، امام عادل و آقا و مرشد است».

و این هم سخن رسول خداصلی الله علیه وآله که فرمود:

«وَمَنْ اسْتَرْشَدَهُ أَرَشَدَهُ»؛ (۶)

«هر کس از او راهنمایی بخواهد راهنمایی اش خواهد کرد».

همچنین مراجعه شود به: الدَّلِيلُ [۸۶۸]

۹۸۰ مُشْتَقُ لِقَاءِ اللَّهِ

مشتاق ملاقات و دیدار پروردگار.

ص: ۱۹۰

-
- ۱- ۱۱۷۲. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۵؛ بشاره المصطفی، ص ۱۲.
 - ۲- ۱۱۷۳. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۳۴۱؛ امالی صدوق، ص ۲۵؛ بشاره المصطفی، ص ۱۵۵.
 - ۳- ۱۱۷۴. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۵؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.
 - ۴- ۱۱۷۵. غرر الحکم، حدیث ۳۷۶۸.
 - ۵- ۱۱۷۶. تهذیب شیخ طوسی، ج ۶، ص ۱۹.
 - ۶- ۱۱۷۷. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۲۲۶؛ امالی صدوق، ص ۲۶؛ کمال الدین، ج ۱، ص ۲۵۶.

پس چنین بیان فرمود:

«إِنِّي وَاللَّهِ لَوْ لَقَيْتُ وَهُمْ طَّلَاعُ الْأَرْضِ كُلِّهَا مَا بَالَيْتُ وَلَا اسْتَوْحَشْتُ، وَإِنِّي مِنْ ضَلَالِهِمُ الَّذِي هُمْ فِيهِ وَالْهُدَى الَّذِي أَنَا عَلَيْهِ لَعَلَى بَصِيرَةٍ مِنْ نَفْسِي وَيَقِينٍ مِنْ رَبِّي، وَإِنِّي إِلَى لِقَاءِ اللَّهِ لَمُشْتَاقٌّ وَحُسْنِ ثَوَابِهِ لَمُنْتَظِرٌ رَاجٍ»؛ (۱)

«به خدا سوگند! من اگر تنها هم با دشمنان روبه رو شوم، در حالی که آنان تمام روی زمین را پر کرده باشند، نه باکی داشته و نه می هراسم. من به گمراهی آنان و هدایت خود که بر آن استوارم، آگاهم و از طرف پروردگارم به یقین رسیده ام، همانا من برای ملاقات خدایم، مشتاق و به پاداش او امیدوارم.»

۹۸۱ مَصْبَاحُ الظَّالِمِ

چراغ تاریکی ها. (۲)

۹۸۲ مَضَى بِنُورِ اللَّهِ

با نور و هدایت خدا حرکت می کند.

همچنین مراجعه شود به: آخِذْ حَقَّ الضَّعِيفِ [۷۹۹]

۹۸۳ الْمُطَلَّقُ

طلاق دهنده دنیا، که حضرت فرمود:

«إِنِّي طَلَّقْتُ الدُّنْيَا ثَلَاثًا بِنَاتَا لَا رَجْعَةَ لِي فِيهَا وَأَلْقَيْتُ حَبَهَا عَلَى غَارِبِهَا»؛ (۳)

«همانا من دنیا را سه طلاقه کردم، طلاق قطععی که هیچ حق رجوعی نداشته باشم، و مهار آن را بر کوهانش انداخته ام.»

۹۸۴ الْمُعْجَزُ الْبَاهِرُ

ابن عباس از امیرمؤمنان علیه السلام نقل کرده که حضرت در بیانی فرمود:

«أَنَا الْآيَةُ الْعُظْمَى وَالْمُعْجَزُ الْبَاهِرُ»؛ (۴)

«من آیت و نشانه بزرگ خدایم، و من معجزه آشکار اویم.»

در زیارت به حضرت سلام داده می شود:

«السَّلَامُ عَلَى صَاحِبِ الْمُعْجَزِ الْبَاهِرِ، وَالنَّاطِقِ بِالْحِكْمَةِ وَالصَّوَابِ»؛ (۵)

«سلام بر او که دارای معجزات ظاهر و باطن است، سلام بر او که دارای سخن های حکمت و صواب است».

۹۸۵ الْمُعْفِرُ لِلْجَبِينِ

برای خدا پیشانی به زمین می ساید.

همچنین مراجعه شود به: الْمُتَخَيَّمُ بِالْيَمِينِ [۹۷۵]

۹۸۶ مُفْرِجُ الْكُرْبَاتِ

برطرف کننده غم و اندوه و گرفتاری ها.

حضرت در نامه ای خطاب به ابوبکر فرمود:

«أَنَا مُكْسِرُ الرِّايَاتِ فِي غُطَامِطِ الْغَمَرَاتِ وَمُفْرِجُ الْكُرْبَاتِ عَنْ وَجْهِ خَيْرِهِ الْبَرِيَّاتِ»؛ (۶)

«من درهم شکننده پرچم ها و سپاهیان در وسط میدان های سخت و خطرناک هستم، من برطرف کننده غم و اندوه ها از چهره بهترین خلق خدایم».

ص: ۱۹۱

۱- ۱۱۷۸. نهج البلاغه، نامه ۶۲.

۲- ۱۱۷۹. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۲۶۸؛ مستدرک الوسائل، ج ۶۷، ص ۳۸۸.

۳- ۱۱۸۰. غرر الحکم، حدیث ۳۷۷۶.

۴- ۱۱۸۱. بحارالانوار، ج ۵۴، ص ۴۳۶.

۵- ۱۱۸۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۶- ۱۱۸۳. بحارالانوار، ج ۲۹، ص ۱۴۰.

۹۸۷ مَكْسِرُ الرَّايَاتِ

درهم شکننده پرچم های دشمنان.

همچنین مراجعه شود به: مُفْرِحُ الْكُرْبَاتِ [۹۸۶]

۹۸۸ مَكْسِرُ رُؤُوسِ الْفُرْسَانِ

در میدان جنگ، فرماندهان، جنگ جویان و قهرمانان را از پای درآورده، سر آنان را خرد و آنها را به هلاکت می رساند. (۱)

۹۸۹ مَلَجًا كُلِّ ضَعِيفٍ

پناه هر فرد ضعیف.

همچنین مراجعه شود به: الْمَأْمُنُ [۹۷۰]

۹۹۰ الْمُمِيتُ

میراننده.

همچنین مراجعه شود به: الْآخِرُ [۸۰۰]

۹۹۱ الْمُنَادِي

ندا کننده و مؤذن.

«وَأَسْتَمِعُ يَوْمَ ينادِ الْمُنَادِ مِنْ مَكَانٍ قَرِيبٍ»؛ (۲)

«و گوش فرا ده و منتظر روزی باش که منادی از مکانی نزدیک ندا می دهد».

امیرمؤمنان علیه السلام با توجه به آیه شریفه فرمود:

«أَنَا الْمُنَادِي مِنْ مَكَانٍ قَرِيبٍ قَدْ سَمِعَهُ الثَّقَلَانِ الْجَنُّ وَالْإِنْسُ وَفَهُمَهُ قَوْمٌ»؛ (۳)

«من آن منادی هستم که از جایی نزدیک صدا می زnm به گونه ای که هر دو گروه جن و انس بشنوند و برخی مردم بفهمند».

۹۹۲ مَنْ أَحْتَجَّ اللَّهَ بِهِ

خدا به وسیله او بر دیگران احتجاج می کند.

همچنین مراجعه شود به: آیه السَّابِقِينَ [۸۰۲]

۹۹۳ مُنْتَظِرُ الثَّوَابِ

به جهت اطمینان به عقاید و کردار خود، در امید و انتظار ثواب و پاداش خداوند است.

همچنین مراجعه شود به: مُشْتَأَقُ لِقَاءِ اللَّهِ [۹۸۰]

۹۹۴ الْمُوَأْسِي

مساوات یعنی با کسی برابر بودن است؛ ولی مواسات یعنی دیگری را بر خود مقدم کردن و خود را فدای او نمودن است، آن هم نهایت همکاری و همیاری در حق کسی کردن است، و امیرمؤمنان علیه السلام نسبت به رسول خداصلی الله علیه وآله با جان و مال خود کمک کار بود، که فرمود:

«وَلَقَدْ وَاسَيْتُهُ بِنَفْسِي فِي الْمُوَاطِنِ الَّتِي تَنْكُصُ فِيهَا الْأَبْطَالُ وَتَتَأَخَّرُ فِيهَا الْأَقْدَامُ نَجْدَهُ أَكْرَمَنِي اللَّهُ بِهَا»؛(۴)

«همانا با جان خود، پیامبرصلی الله علیه وآله را یاری کردم، در جایی که قدم های شجاعان می لرزید و فرار می کردند، این دلیری را خدا به من عطا فرمود».

چنان که در زیارتش سلام می دهیم:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ وَالتَّالِي لِرِسُولِهِ، وَالْمُوَأْسِي لَهُ بِنَفْسِهِ»؛(۵)

«سلام بر تو ای آقای جانشینان، ای کسی که پیرو رسول خداصلی الله علیه وآله بوده و با جان خویش نسبت به وی فداکاری کردی».

ص: ۱۹۲

۱- ۱۱۸۴. بحارالانوار، ج ۲۹، ص ۱۸۶.

۲- ۱۱۸۵. سوره ق، آیه ۴۱.

۳- ۱۱۸۶. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۵.

۴- ۱۱۸۷. غرر الحکم، ص ۱۲۰؛ نهج البلاغه، خطبه ۱۹۷.

۵- ۱۱۸۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۹۹۵ المَوْتُ الْمُمِيتُ

بعد از این که فدک را از حضرت زهرا علیها السلام غصب کردند، امام علی علیه السلام در خطبه ای فرمود:

«إِنْ نَطَقْتُ تَقُولُونَ حَسِيدًا وَإِنْ سَكَتُتُ فَيَقَالُ جَزَعُ ابْنِ أَبِي طَالِبٍ مِنَ الْمَوْتِ. هَيْهَاتَ، هَيْهَاتَ! أَنَا السَّاعَةُ يُقَالُ لِي هَذَا، أَنَا عَيْنُ الْيَقِينِ، أَنَا الْمَوْتُ الْمُمِيتُ»؛ (۱)

«اگر حرفی بزنم می گویند حسادت می کند و اگر سکوت کنم گفته می شود: پسر ابو طالب از مرگ می ترسد؛ اما هرگز و هیهات! من خودم «الساعة مرگ» هستم که این گونه گفته می شود، من خودم عین الیقین و موت میراننده هستم».

۹۹۶ المَوْتَمُ

خود آن حضرت در معرفی خویش فرمود:

«... أَنَا مَوْتَمُ الْبَيْنِ وَالْبِنَاتِ»؛ (۲)

«من به قتل رساننده کافران و یتیم کننده پسران و دختران آنان هستم».

۹۹۷ مَوْرَثُ أَدَبِ الْمَكْرَمِينَ

ادب همه اولیا و بزرگواران را به ارث برده.

همچنین مراجعه شود به: مُؤَدَّبُ الرَّسُولِ [۹۶۸]

۹۹۸ نَطَقَ حِينَ تَتَعَنَّ الْقَوْمُ

آن گاه که همه از سخن بازماندند و حق را پوشاندند، او به بیان حق پرداخت.

همچنین مراجعه شود به: آخِذْ حَقَّ الضَّعِيفِ [۷۹۹]

۹۹۹ النِّعْمَةُ

امیرالمؤمنین علیه السلام در بیانی فرمود:

«أَنَا النِّعْمَةُ الَّتِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيَّ خَلْقِهِ»؛ (۳)

«من آن نعمتی هستم که خدای تعالی نسبت به بندگانش ارزانی داشته است».

۱۰۰۰ نَقَطَةُ الْبَاءِ

مراد نقطه بای بسم الله الرحمن الرحيم است، که حضرت فرمود:

«كَلَّمَا فِي الْقُرْآنِ فِي الْحَمْدِ، وَكَلَّمَا فِي الْبِسْمِ الْمَلَهُ، وَكَلَّمَا فِي الْبَاءِ، وَكَلَّمَا فِي الْبَاءِ فِي النَّقْطَةِ وَأَنَا النَّقْطَةُ الَّتِي تَحْتَ الْبَاءِ»؛ (۴)

«هرچه در قرآن آمده، در سوره حمد خلاصه شده؛ و هرچه در سوره حمد آمده، در بسم الله الرحمن الرحيم خلاصه شده؛ و هرچه در بسم الله الرحمن الرحيم است، در بای آن خلاصه شده، و هرچه در «باء» آمده، در نقطه آن است و من آن نقطه بای می باشم».

۱۰۰۱ النَّمْرُقَةُ

تکیه گاه.

امام علی علیه السلام در معرفی خود فرمود:

«نَحْنُ النَّمْرُقَةُ الْوُسْطَى بِهَا يَلْحَقُ التَّالِي وَإِلَيْهَا يَرْجِعُ الْعَالِي»؛ (۵)

«ما تکیه گاه میانه ایم، عقب ماندگان به ما ملحق می شوند و پیش تاختگان به ما بازمی گردند».

یعنی هیچ افراط و تفریط در آن نیست، و در همه امور متعادل می باشد.

ص: ۱۹۳

۱- ۱۱۸۹. بحار الانوار، ج ۲۹، ص ۱۴۰؛ مشارق انوار الیقین، ص ۳۵۲.

۲- ۱۱۹۰. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۵؛ معانی الاخبار، ص ۵۸؛ بشاره المصطفی، ص ۱۲؛ درر الاخبار، ص ۲۳۶؛ نور الثقلین، ج ۵، ص ۵۹۹.

۳- ۱۱۹۱. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۳۱۷.

۴- ۱۱۹۲. الصراط المستقیم، ص ۴۵؛ القطره، ص ۱۷۷.

۵- ۱۱۹۳. نهج البلاغه، حکمت ۱۰۹.

۱۰۰۲ نُورُ الْأَنْوَارِ

سرچشمه نور همه نورها و روشنایی ها.

همچنین مراجعه شود به: حُجَّهَ اللَّهِ عَلَيَّ الْأَبْرَارِ [۸۵۵]

۱۰۰۳ وَاِرْثُ الْأَرْضِ

امام علی علیه السلام در معرفی خود فرمود:

«أَنَا وَاِرْثُ الْأَرْضِ وَأَنَا سَبِيلُ اللَّهِ»؛ (۱)

«من وارث زمین، من طریق و راه خدا هستم».

۱۰۰۴ وَسَيْلُهُ الرَّسُولِ

او واسطه بین رسول خداصلی الله علیه وآله و امت است.

امیر مؤمنان علیه السلام فرموده است:

«أَنَا وَسَيْلَتُهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أُمَّتِهِ»؛ (۲)

«من واسطه بین پیامبرصلی الله علیه وآله و امت او هستم».

۱۰۰۵ وَصِي الْأَوْصِيَاءِ

عنوانی از خود آن حضرت است که فرمود:

«أَنَا وَصِي الْأَوْصِيَاءِ»؛ (۳)

«من جانشین اوصیای گذشته ام».

امام صادق علیه السلام نیز به آن حضرت این گونه سلام می کند:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَصِي الْأَوْصِيَاءِ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای وصی و جانشین اوصیای پیامبران الهی».

۱۰۰۶ وَصِي خَاتِمِ النَّبِيِّينَ

جانشین آخرین پیامبر خداصلی الله علیه وآله.

امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنَا وَصِي خَيْرِ الْأَنْبِيَاءِ، وَوَصِي سَيِّدِ الْأَنْبِيَاءِ، وَوَصِي خَاتِمِ النَّبِيِّينَ»؛

«من جانشین بهترین پیامبران، و جانشین سرور و خاتم پیامبران هستم».

۱۰۰۷ وَصِي خَيْرِ الْأَنْبِيَاءِ

وصی و جانشین بهترین پیامبران.

بیان دیگری از امام در دفاع از حق وصایت خودش، که فرمود:

«أَنَا سَيِّدُ الْأَوْصِيَاءِ وَوَصِي خَيْرِ الْأَنْبِيَاءِ»؛ (۵)

«من آقای جانشینان و جانشین بهترین پیامبران هستم».

۱۰۰۸ وَصِي خَيْرِ الْبَشَرِ

وصی و جانشین بهترین انسان.

آن حضرت فرموده است:

«أَنَا وَصِي خَيْرِ الْبَشَرِ»؛ (۶)

«من جانشین بهترین بشر هستم».

۱۰۰۹ وَصِي خَيْرِ الْخَلْقِ

جانشین بهترین خلق خدا.

امیر مؤمنان علیه السلام فرمود:

«أَنَا إِمَامُ الْبَرِيَّةِ وَوَصِي خَيْرِ الْخَلْقِ»؛

«من امام مردم و جانشین بهترین مخلوقات هستم» (۷).

همچنین مراجعه شود به: أَبُو الْعَتْرَةِ [۸۰۶]

-
- ١- ١١٩٤. بحار الانوار، ج ٣٩، ص ٣٤٩؛ رجال كشي، ٢١١.
 - ٢- ١١٩٥. بحار الانوار ج ٣٠، ص ٦٥؛ ارشاد القلوب ج ٢، ص ٣٠٦.
 - ٣- ١١٩٦. بحار الانوار، ج ٢٤، ص ٣١٧.
 - ٤- ١١٩٧. تهذيب طوسي، ج ٦، ص ٥٩؛ مفاتيح الجنان، زيارت امير المؤمنين روز ميلاد پيامبر صلي الله عليه وآله.
 - ٥- ١١٩٨. بحار الانوار، ج ٣٣، ص ٢٨٢؛ الفضائل، ص ١٠٤.
 - ٦- ١١٩٩. بحار الانوار، ج ٣٩، ص ٣٤٧؛ مناقب آل ابي طالب، ج ٢، ص ٣٨٥.
 - ٧- ١٢٠٠. بحار الانوار، ج ٣٩، ص ٣٣٥؛ امالي صدوق، ص ٦٠٥؛ من لا يحضره الفقيه، ج ٤، ص ٤١٩.

۱۰۱۰ وَصِي سَيِّدِ الْأَنْبِيَاءِ

جانشین آن که سرور همه پیامبران است.

همچنین مراجعه شود به: وَصِي خَاتِمِ النَّبِيِّينَ [۱۰۰۶]

۱۰۱۱ وَضَعُ كَلَامِ الْعَرَبِ

بزرگان و پهلوانان عرب را به خاک افکنده.

همچنین مراجعه شود به: كَاسِرُ النَّوَاجِمِ [۹۵۵]

۱۰۱۲ وُلِدَ عَلِيٌّ الْفِطْرَةَ

بر فطرت توحیدی تولد یافته و هیچ چیز از شرک و کفر در او راه نیافته و برای لحظه ای کافر و مشرک نبوده است، بیان آن حضرت چنین است:

«فَأِنِّي وُلِدْتُ عَلَى الْفِطْرَةِ وَسَبَقْتُ إِلَى الْإِيمَانِ وَالْهِجْرَةِ»؛ (۱)

«... من بر فطرت توحیدی تولد یافتم و در ایمان و هجرت، از همه پیش قدم تر بودم».

۱۰۱۳ هَوَّنَ اللَّهُ عَلَيْهِ الشَّدَائِدَ

خدای تعالی همه سختی ها را برایش آسان گردانید.

همچنین مراجعه شود به: طَوَى لَهُ الْبُعِيدَ [۹۱۹]

۱۰۱۴ يَدُ اللَّهِ

دست قدرت خدا، چنان که حضرت فرمود:

«أَنَا عَيْنُ اللَّهِ وَأَنَا يَدُ اللَّهِ»؛ (۲)

«من چشم بینا و دست قدرت خدایم».

و در عبارت دیگر فرمود:

«أَنَا يَدُ اللَّهِ الْمَبْسُوطَةُ عَلَى عِبَادِهِ بِالرَّحْمَةِ الْمَغْفِرَةِ»؛ (۳)

«من همان دست گسترده الهی بر بندگان خدایم که موجب رحمت و مغفرت ایشان است».

۱۰۱۵ یری نور الوحي و الرساله

هنگام بعثت رسول خدا صلی الله علیه وآله، امام علی علیه السلام به آن حضرت عرض کرده بود:

«أرى نور الوحي و الرساله و أشم ريح النبوه»؛ (۴)

«من نور وحی و رسالت را می بینم و بوی نبوت را استشمام می کنم».

رسول خدا صلی الله علیه وآله نیز آن را تأیید فرمود، که: «إِنَّكَ تَسْمَعُ مَا أَسْمَعُ وَ تَرَى مَا أَرَى»؛ (۵)

«همانا تو می شنوی هر آنچه را که من می بینم، و می بینی هر آنچه را که من می بینم».

۱۰۱۶ يشم ريح النبوه

بوی نبوت را استشمام می کرد.

همچنین مراجعه شود به: یری نور الوحي و الرساله [۱۰۱۵]

۱۰۱۷ ينحدر عنه السيل

سیل علم و دانش از بلندای مقام آن حضرت و کوهسار وجود او جریان می یابد.

همچنین مراجعه شود به: لا يزقي إليه الطير [۹۵۹]

ص: ۱۹۵

۱- ۱۲۰۱. نهج البلاغه، خطبه ۵۷؛ اعلام الوری، ص ۱۷۲.

۲- ۱۲۰۲. اصول کافی، ج ۱، ص ۱۴۵؛ بصائر الدرجات، ص ۶۱.

۳- ۱۲۰۳. بحار الانوار، ج ۴، ص ۸؛ الاختصاص، ص ۲۴۸.

۴- ۱۲۰۴. بحار الانوار، ج ۱۴، ص ۴۷۵؛ الطرائف، ج ۲، ص ۴۱۳؛ نهج البلاغه، ص ۳۰۰.

۵- ۱۲۰۵. نهج البلاغه، خطبه ۱۹۲؛ مشارق انوار الیقین، ص ۵۲.

فصل چهارم: امیرالمؤمنین علیه السلام در کلام ائمه معصومین علیهم السلام

اشاره

امیرالمؤمنین علیه السلام در کلام ائمه معصومین علیهم السلام

مقدمه

آنچه در این فصل می آید عناوین و القاب و بیان فضایی است که امامان معصوم علیهم السلام، با توجه به شناختی که از مقام شامخ امیرمؤمنان علی علیه السلام داشتند، بیان نموده اند و ما آنها را از لای- به لای احادیث و دعاها و زیارت نامه های مخصوصه امام علی علیه السلام جمع آوری نموده ایم.

۱۰۱۸ اثر الآخره

آخرت را نسبت به دنیا برگزیده است.

امام هادی علیه السلام در زیارت روز غدیر فرموده:

«وَأَثَرَتِ الْآخِرَةَ عَلَى الْأُولَى فَزَهَّدَتْ»؛^(۱)

«(سلام بر تو ای امیر مؤمنان که) آخرت را بر دنیا برگزیدی و زاهدانه زندگی کردی».

۱۰۱۹ الامر بالمعروف

امر به معروف و نهی از منکر از بزرگ ترین واجبات الهی است که بنا بر فرمایش امامان معصوم علیهم السلام: اگر به این دو واجب (امر به معروف و نهی از منکر) عمل شود، تمام احکام دین نیز برپا می گردد و اسلام زنده می ماند.

امیرالمؤمنین نیز مانند پیامبر اکرم و سایر امامان علیهم السلام به خوبی به این واجب الهی عمل نمود، در زیارت آن حضرت عرض می کنیم:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ»؛^(۲)

«گواهی می دهم تو نماز را بپا داشتی و زکات را ادا نمودی و امر به معروف و نهی از منکر کردی».

ابن عباس در سخنرانی خود در بصره گفت:

«... مَعَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَابْنِ عَمِّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهِي عَنِ الْمُنْكَرِ»؛^(۳)

«به همراه امیر مؤمنان و پسر عموی رسول خدا صلی الله علیه و آله، همان که امر کننده به معروف و نهی کننده از منکر بود».

خود حضرت نیز فرمود:

«به خدا سوگند! من شما را به هیچ طاعتی و اداری نمی‌کنم مگر این که پیش از خود عمل کرده‌ام، و از هیچ معصیتی شما را باز نمی‌دارم جز این که پیش از آن خود ترک کرده‌ام» (۴).

۱۰۲۰ آیه الزمّ

نشانه و علامت و شاهد برای رسالت.

خدای تعالی برای رسالت و نبوت پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله آیات و نشانه‌ها و معجزات بسیاری اقامه فرموده که یکی از این آیات و نشانه‌ها، شخص امیرالمؤمنین علیه السلام است.

در یکی از زیارات مطلقه امام علی علیه السلام آمده:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ... أَحْسَنَ نَبِيِّكَ وَوَصِيَّ رَسُولِكَ... الَّذِي جَعَلْتَهُ سَيِّفًا لِنُبُوتِهِ، وَآيَةً لِرِسَالَتِهِ»؛ (۵)

ص: ۱۹۶

۱- ۱۲۰۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۱؛ مفاتيح الجنان، زیارت روز عید غدیر.

۲- ۱۲۰۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۷۳؛ من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۵۸۹.

۳- ۱۲۰۸. بحار الانوار، ج ۳۲، ص ۴۰۶.

۴- ۱۲۰۹. نهج البلاغه، خطبه ۱۷۵.

۵- ۱۲۱۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتيح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و درود فرست بر علی که امیر مؤمنان و برادر و جانشین پیامبرت می باشد، همان که او را شمشیر نبوی و آیت و نشانه رسالت قرارش دادی».

۱۰۲۱ ابیطحی

ابطحی منسوب به ابطح (حجاز) است و بطحاء سرزمینی است که در منطقه حجاز قرار دارد. و علی علیه السلام، که در مکه به دنیا آمده است را ابطحی می گویند.

پس از واقعه عاشورا، در جریان اسارت اهل بیت امام حسین - علیهم السلام - به شام، امام سجاده علیه السلام در مسجد اموی، مقابل یزید، به معرفی خود و اجداد طاهرینش پرداخته و با اشاره به اینکه: من فرزند مکه و منی و زمزم و صفا هستم، خطاب به یزید و حاضرین مجلس فرمود:

«أَنَا ابْنُ عَلِيٍّ الْمُزْتَضَى. أَنَا ابْنُ مَنْ ضَرَبَ خَرَاطِيمَ الْخَلْقِ حَتَّى قَالُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. أَنَا ابْنُ مَنْ ضَرَبَ بَيْنَ يَدَي رَسُولِ اللَّهِ بِسَيْفَيْنِ، وَطَعَنَ بِرُمَحَيْنِ، وَهَاجَرَ الْهَجْرَتَيْنِ، وَبَيَّاعَ الْبَيْعَتَيْنِ، وَقَاتَلَ بِيَدِي وَحَنِينِ، وَلَمْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ طَرْفَةَ عَيْنٍ. أَنَا ابْنُ صَالِحِ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَارِثِ النَّبِيِّينَ، وَقَامِعِ الْمُلْحِدِينَ وَيَعْسُوبِ الْمُسْلِمِينَ، وَنُورِ الْمُجَاهِدِينَ وَزَيْنِ الْعَابِدِينَ، وَتَاجِ الْبَكَائِينَ وَأَصْبَرِ الصَّابِرِينَ، وَأَفْضَلِ الْقَائِمِينَ مِنْ آلِ يَاسْتَبِينَ رَسُولِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. أَنَا ابْنُ الْمُؤَيَّدِ بِجَبْرِئِيلِ الْمَنْصُورِ بِمِيكَائِيلَ، أَنَا ابْنُ الْمُحَامِي عَنْ حَرَمِ الْمُسْلِمِينَ، وَقَاتِلِ الْمَارِقِينَ وَالنَّاكِبِينَ وَالْقَاسِطِينَ، وَالْمُجَاهِدِ أَعْدَاءَهُ النَّاصِبِينَ، وَأَفْخَرَ مَنْ مَشَى مِنْ قُرَيْشٍ أَجْمَعِينَ، وَأَوَّلِ مَنْ أَجَابَ وَاسْتَجَابَ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ، وَأَوَّلِ السَّابِقِينَ وَقَاصِمِ الْمُعْتَدِينَ وَمُبِيدِ الْمُشْرِكِينَ، وَسَدِّهِمْ مِنْ مَرَامِي اللَّهِ عَلَى الْمُنَافِقِينَ، وَلِسَانِ حُكْمِهِ الْعَابِدِينَ، وَنَاصِرِ دِينِ اللَّهِ وَوَلِيِّ أَمْرِ اللَّهِ وَبُتْنَانَ حُكْمِهِ اللَّهُ وَعَيْبِهِ عِلْمِهِ، سَمِخَ سَخِي بَيْهِي بُهْلُولُ زَكِيِّ أَبِطَحِي رَضِي، مَقْدَامُ هُمَامٍ صَابِرٍ صَوَامٍ مُهْتَدٍ قَوَامٍ، قَاطِعِ الْأَصِيلِابِ وَمُفَرِّقِ الْأَحْزَابِ، أَرْبَطُهُمْ عِنَانًا وَأَثْبَتُهُمْ جَنَانًا، وَأَمْضَاهُمْ عَزِيمَةً وَأَشَدَّهُمْ شَكِيمَةً، أَسِيدُ بَاسِلٍ يَطْحَنُهُمْ فِي الْحُرُوبِ إِذَا ازْدَلَّتِ الْأَسِنَّةُ، وَقَرَّبَتِ الْأَعْنَةَ، طَحَنَ الرَّحَى وَيَذْرُوهُمْ فِيهَا ذَرَوَ الرِّيحِ الْهَشِيمِ، لَيْثُ الْحِجَازِ وَكَبِشُ الْعِرَاقِ، مَكِّي مِدْنِي خَيْفِي عَقَبِي يَدْرِي أُحْدِي شَجْرِي مُهَاجِرِي، مَنَ الْعَرَبِ سَيِّدُهَا وَمَنَ الْعَوْغَى لَيْثُهَا، وَارِثُ الْمَشْعَرِينَ، وَأَبُو السَّبْطَيْنِ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ، ذَاكَ جَدِّي عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ...»؛ (۱)

«من پسر علی مرتضی هستم، من پسر کسی هستم که بینی گردن کلفتان مشرک را به خاک مالید تا «لا إله إلا الله» گفتند. من پسر کسی هستم که در رکاب رسول خدا صلی الله علیه و آله با دو شمشیر و دو نیزه می جنگید، کسی که دوبار هجرت کرد، دوبار بیعت کرد و در دو جنگ بدر و حنین (که از همه سخت تر بود) شرکت داشت و برای یک لحظه هم به خدای تعالی کافر نشد.

من پسر شایسته ترین مؤمن و وارث پیامبران و درهم کوبنده ملحدان هستم، من پسر پیشوای

مسلمانان و نور مجاهدان و زینت عابدان و تاج گریه کنندگان و صبورترین صابران و برترین قیام کنندگان از آل یاسین رسول پروردگار جهانیان هستیم. من فرزند آن کسی هستم که توسط جبرئیل تأیید شده و به کمک میکائیل نصرت شده است.

من پسر مدافع از حرم مسلمانان هستم، که با خوارج و پیمان شکنان و ظالمان جنگ نمود و با دشمنان ناصبی جهاد کرد. من پسر بافتخارترین فرد از قریش هستم، او که اولین کسی بود که دعوت خدا و پیامبرش را اجابت کرده، جلودار همه پیشگامان بود، درهم کوبنده متجاوزان و کشنده مشرکان و تیر غیب به هدف خورده بر منافقان، او که زبان حکمت عابدان و یاری کننده دین خدا و اختیاردار امور او و بوستان حکمت های الهی و گنجینه علم خدا بود.

او که بسیار بخشنده و با سخاوت، خوش رو، شوخ طبع و زیرک بود، ابطحی، خشنود خوشایند، پیش قدم، بااهتمام و بلند همت، شکیب، بسیار روزه دار، پاک، نمازگزار، قطع کننده نسل و ریشه دشمنان، پراکنده کننده احزاب بود، آن گاه که شمشیرها درهم می آمیختند و عنان اسب ها به هم نزدیک می شد، همانند سنگ آسیا آنان را خرد می کرد، و چون توفان آنان را درهم می کوبید.

شیر حجاز، پهلوان عراق، آن که از اهل مکه و مدینه و خیف و عقبه و بدر و احد و اهل بیعت شجره و هجرت کننده بود. او که بین عرب، سید است و هنگام غوغاها شیر آنان بود، وارث اهل مشعر، پدر حسن و حسین دو سبط پیامبر، او جد من علی بن ابی طالب است».

۱۰۲۲ أَبُو الْأَيْمَةِ الْأَبْرَارِ

پدر امامان نیک و نیکوکار.

در یکی از زیارات آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى أَبِي الْأَيْمَةِ الْأَبْرَارِ»؛ (۱)

«سلام بر پدر امامان نیک رفتار».

۱۰۲۳ أَبُو الْأَيْمَةِ الْأَشْرَافِ

پدر امامان باشرافت و بزرگواری.

در فرازی از زیارت امام علی علیه السلام آمده:

«السَّلَامُ عَلَى أَبِي الْأَيْمَةِ الْأَشْرَافِ»؛ (۲)

«سلام بر پدر امامان شریف و بزرگواری».

۱۰۲۴ أَبُو الْأَيْمَةِ الْأَطْهَارِ

پدر امامان پاک و طاهر و معصوم.

در یکی از زیارات مخصوصه آمده:

«السَّلَامُ عَلَى أَبِي الْأَيْمَةِ الْأَطْهَارِ»؛^(۳)

«سلام بر پدر امامان پاک و پاکیزه».

۱۰۲۵ أَبُو الْأَيْمَةِ الرَّاشِدِينَ

راشد؛ هدایت کننده به راه رشد و کمال.

امام علی علیه السلام پدر امامان هدایت کننده است، چنان که در یکی از دعاهاى مأثور وارد شده:

«قَائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ، أَبِي الْأَيْمَةِ الرَّاشِدِينَ، عَلِيٌّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ»؛^(۴)

ص: ۱۹۸

۱- ۱۲۱۲. بحار الانوار، ج ۹۹، ص ۱۹۸.

۲- ۱۲۱۳. بحار الانوار، ج ۹۹، ص ۱۸۰.

۳- ۱۲۱۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۳.

۴- ۱۲۱۵. بحار الانوار، ج ۹۲، ص ۳۸۳.

«پیشوای سفیدرویان و نخبگان، و پدر امامان راشدین، علی که امیر مؤمنان است».

۱۰۲۶ أَبُو الْأَيْمَةِ الطَّاهِرِينَ

جابر انصاری می گوید: همراه رسول خدا صلی الله علیه وآله و امام علی علیه السلام از کنار نخلی می گذشتیم، که درخت
نخل ندا داد:

«هَذَا مُحَمَّدٌ سَيِّدُ الْأَنْبِيَاءِ، وَهَذَا عَلِيُّ سَيِّدِ الْأَوْصِيَاءِ أَبُو الْأَيْمَةِ الطَّاهِرِينَ»؛ (۱)

«این محمد است آقای پیامبران و این هم علی که آقای اوصیاست و پدر امامان طاهرین است».

۱۰۲۷ أَبُو الْأَنْامِ

پدر همه خلائق و مردم.

در زیارت آن حضرت وارد شده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْأَنْامِ، وَمُكْسِرَ الْأَصْنَامِ، وَكَلِيمَ الْأَقْوَامِ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای پدر خلق و ای کسی که بت ها را شکستی و با اقوام مختلف سخن گفتی».

۱۰۲۸ أَنْبَتُ الْقَوْمِ جَنَانًا

ثابت قدم ترین فرد از جهت قلب و درون.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۰۲۹ الْأُحْدَى

امیرالمؤمنین علیه السلام در جنگ احد حاضر بوده و از اسلام دفاع نموده، که البته بزرگ ترین مجاهد و مدافع حریم دین و
پیامبر بود.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۰۳۰ أَحْسَنُ الْخَلْقِ عِبَادَةً

بهترین عبادت ها را برای خدای تعالی به جا آورده است.

در زیارت مخصوص آن حضرت در روز غدیر آمده است:

«أَنْتَ أَحْسَنُ الْخَلْقِ عِبَادَةً، وَأَخْلَصُهُمْ زَهَادَةً»؛ (۳)

«تو نیکوترین عابدان از خلق هستی و نیز خالص ترین زاهدان می باشی».

۱۰۳۱ أَخْلَصُ الْخَلْقِ زَهَادَةً

زهد و ترک دنیای او خالص تر از همه است؛ آن هم زهد برای خدا.

از عناوینی است که امام علی علیه السلام را با آن ستوده اند.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْخَلْقِ عِبَادَةً [۱۰۳۰]

۱۰۳۲ أَخَوْفُ الْقَوْمِ لِلَّهِ

هرچه شناخت انسان نسبت به خدای تعالی بیشتر باشد، عظمت و جلالت خدا را بیشتر درک می کند و به همین نسبت نیز، بیشتر از همه برای خدا حساب باز می کند و حریم او را نگه می دارد. علی علیه السلام که اعرف مردم به خدای تعالی است، باید خداترس ترین آنان هم باشد. در زیارت مخصوص آن جناب آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ أَوَّلَ الْقَوْمِ إِسْلَامًا... وَأَخَوْفَهُمْ لِلَّهِ»؛ (۴)

«گواهی می دهم تو اولین مسلمان بودی و نیز خداترس ترین مردم».

ص: ۱۹۹

۱- ۱۲۱۶. بحارالانوار، ج ۶۳، ص ۱۴۶.

۲- ۱۲۱۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۳- ۱۲۱۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۷؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۴- ۱۲۱۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۵۴؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۱۰۳۳ أَذْبُ النَّاسِ

پشتیبان و حمایت کننده مردم.

امام هادی علیه السلام در زیارت یوم غدیر فرمود:

«أَنْتَ أَحْسَنُ الْخَلْقِ عِبَادَةً وَأَخْلَصُهُمْ زَهَادَةً وَأَذْبُهُمْ عَنِ الدِّينِ»؛ (۱)

«ای علی! تو بهترین مردم هستی در عبادت، و خالص ترین ایشان هستی در تقوا و پارسایی، و پشتیبان و حمایت کننده ایشان در دفاع از دین».

۱۰۳۴ الْأُذُنُ السَّامِعَةُ

گوش شنوای خداوند.

در یکی از زیارات امیرالمؤمنین علیه السلام آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ اللَّهِ فِي سَمَائِهِ وَأَرْضِهِ وَأُذُنَهُ السَّامِعَةَ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای نور خدا در زمین و آسمان و ای گوش شنوای خدا».

۱۰۳۵ أَرْبَطُ الْقَوْمِ عِنَانًا

رام کننده ترین سرکشان.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِيُّ [۱۰۲۱]

۱۰۳۶ أَرْفَعُ الدَّرَجَةَ

بالاترین مقام را نزد خدا و بالاترین درجه را بعد از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در بهشت دارد. امام علی علیه السلام دارای چنین درجه و مقامی است که از بین مردم رفیع ترین درجه مال اوست.

در زیارت مخصوص آن حضرت آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ أَوَّلَ الْقَوْمِ إِسْلَامًا وَأَرْفَعَهُمْ دَرَجَةً»؛ (۳)

«گواهی می دهم که تو اولین مسلمان هستی و بالاترین مقام و درجه را دارا می باشی».

۱۰۳۷ أَرْهَدُ الزَّاهِدِينَ

زاهدترین زاهدان، یکی دیگر از القاب امیرالمؤمنین علیه السلام است. امام عسکری علیه السلام از پدر بزرگوارش نقل می کند: پدرم امیرالمؤمنین علیه السلام را چنین زیارت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَسَيِّدَ الْوَصِيِّينَ، وَأَوَّلَ الْعَابِدِينَ وَأَزْهَدَ الزَّاهِدِينَ»؛^(۴)

«سلام بر تو ای امیرمؤمنان و آقای جانشینان، سلام بر تو ای اولین عبادت کنندگان و زاهدترین زاهدان».

۱۰۳۸ أَسَدُ اللَّهِ الْغَالِبِ

در هر مبارزه ای پیروز میدان است.

امام سجاده علیه السلام در معرفی جدّ خود فرمود:

«أَسَدُ اللَّهِ الْغَالِبِ، مَطْلُوبٌ كُلِّ سَطَالِبٍ»؛^(۵)

«شیر و شجاع پیروزمند، او که مورد طلب هر جوینده کمالی است».

۱۰۳۹ أَسَدُ الْقَوْمِ رَأِيًّا

هر چه بگوید حقّ است، هر رأی و حکمی بدهد صحیح و محکم است، و امام علی علیه السلام چون اعلم همه مردم و اعرف به امور است و از همه جا و همه چیز خبردارد، رأی و نظرش چنین است، در زیارت مخصوصه آمده:

ص: ۲۰۰

۱- ۱۲۲۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۷.

۲- ۱۲۲۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۷.

۳- ۱۲۲۲. اصول کافی، ج ۱، ص ۴۵۴؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۹۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۲۲۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۵- ۱۲۲۴. فرهنگ غدیر.

«أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ أَسَدَهُمْ رَأياً»؛ (۱)

«گواهی می دهم رأی تو محکم ترین رأی قوم بود».

۱۰۴۰ اسْمُ اللَّهِ الرَّضِي

نام مورد پسند و رضایت خدای تعالی؛ یعنی علی نام خدا است، که در زیارت مطلقه آن حضرت نیز آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى اسْمِ اللَّهِ الرَّضِي»؛ (۲)

«سلام بر اسم پسندیده الهی!».

۱۰۴۱ أَشَدُّ الْقَوْمِ خِصَاماً

در هنگام مقابله و مبارزه با دشمن، نیرومند و شدید و مقاوم است.

در زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ ... أَشَدَّهُمْ خِصَاماً»؛ (۳)

«گواهی می دهم تو شدیدترین و نیرومندترین افراد در جنگ با دشمن بودی».

۱۰۴۲ أَشَدُّ الْقَوْمِ شَكِيمَةً

در برابر ظلم تسلیم نمی شود.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۰۴۳ أَشْرَفُ عِثْرَةِ الرَّسُولِ

عترت و خاندان رسول خداصلی الله علیه وآله شریف ترین و نجیب ترین خلق هستند؛ خصوصاً حضرت زهرا و دوازده امام علیهم السلام که از طهارت و عصمت برخوردارند؛ دربین ایشان، امیرالمؤمنین علیه السلام از جایگاه ویژه ای برخوردار است.

در زیارت مربوط به آن حضرت آمده است:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى وَوَالِيكَ وَأَخِي نَبِيِّكَ ... وَأَشْرَفِ عِثْرَتِهِ الَّذِينَ آمَنُوا بِهِ»؛ (۴)

«خدایا درود فرست بر ولی خودت و برادر پیامبرت، او که شریف ترین فرد خاندان و عترت رسول خداست از بین آنان، که به خدا و رسول ایمان آورده اند».

۱۰۴۴ أَشْرَفُ الْوَصِيِّينَ

شریف ترین و بزرگوارترین جانشین از بین همه جانشینان پیامبران است.

در تفسیر امام عسکری علیه السلام آمده است:

«إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ يَعْنِي يَا مُرْكُمُ إِلَى مُخَالَفَةِ أَفْضَلِ النَّبِيِّينَ وَمُعَانَدَةِ أَشْرَفِ الْوَصِيِّينَ»؛ (۵)

«اینکه شیطان دشمن آشکاری است یعنی به مخالفت با افضل پیامبران و دشمنی با اشرف جانشینان امر می کند».

۱۰۴۵ أَصْبَرُ الصَّابِرِينَ

بین صابران از همه صبورتر است.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۰۴۶ الْأَصْلُ الْقَدِيمُ

اصل؛ اصل امامان علیهم السلام و شروع کننده آنان. و قدیم؛ آغازگر زمانی ایشان، نه قدیم ازلی. (۶)

ص: ۲۰۱

-
- ۱- ۱۲۲۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۲- ۱۲۲۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۳- ۱۲۲۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۴- ۱۲۲۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روزمیلاد پیامبر؛ مصباح کفعمی، ص ۶۸۵.
 - ۵- ۱۲۲۹. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۳۷۹؛ تفسیر الامام العسکری، ص ۵۸۰.
 - ۶- ۱۲۳۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۱۵.

در یکی از زیارات مطلقه مربوط به آن حضرت، از امام صادق علیه السلام روایت شده:

«السَّلَامُ عَلَى الْأَصْلِ الْقَدِيمِ وَالْفَرْعِ الْكَرِيمِ»؛ (۱)

«سلام بر امامی که اصل و حقیقت قدیم و فرع با کرامت و جود است».

مراد این است که: سلام بر روح پاک آن حضرت که در عالم ارواح، واسطه و مظهر لطف و احسان قدیم الهی است و مقدم بر آدم و عالم وجود بوده و نیز سلام بر جسم پاک عنصری او که در عالم اجسام، با کرامت و بابرکت ترین موجودات بود.

۱۰۴۷ أَعْتَقَ أَلْفَ مَمْلُوكٍ

امام صادق علیه السلام در رفتار امام علی علیه السلام فرمود:

«وَلَقَدْ أَعْتَقَ أَلْفَ مَمْلُوكٍ مِنْ صُلْبِ مَالِهِ، كُلَّ ذَلِكَ تَخَفِي فِيهِ يَدَاؤُهُ وَتَعَرَّقَ جَبِينُهُ التِّمَاسَ وَجِهَ اللَّهِ وَالْخَلَاصَ مِنَ النَّارِ، وَمَا كَانَ قُوَّتُهُ إِلَّا الْخَلُّ وَالزَّيْتُ وَحَلْوَاءُ التَّمْرِ إِذَا وَجَدَهُ، وَمَلْبُوسُهُ الْكِرَائِسُ»؛ (۲)

«آن حضرت هزار برده را با مال خود که از دست رنج و زحمت و عرق پیشانی به دست آورده بود آزاد کرد، آن هم فقط به جهت قرب خدا و نجات از آتش؛ غذای او چیزی جز سرکه و روغن نبود، شیرینی اش خرما بود اگر آن را می یافت، و لباسش نیز از جنس کرباس بود».

۱۰۴۸ أَعْظَمَ الْقَوْمِ حِلْمًا

بردباری اش از همه بیشتر است؛ چنان که امام حسین علیه السلام فرمود:

«إِنَّ عَلِيًّا كَانَ أَوَّلَ الْقَوْمِ إِسْلَامًا وَأَعْلَمَهُمْ عِلْمًا وَأَعْظَمَهُمْ حِلْمًا وَأَنَّهُ وَلِيٌّ كُلِّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ»؛

«همانا علی علیه السلام از بین قوم و قبیله خود، اولین کسی بود که اسلام آورد، عالم ترین و بردبارترین آنان بود، او سرپرست هر مرد و زن مؤمنی است».

۱۰۴۹ أَفْخَرُ مَنْ مَشَى مِنْ قُرَيْشٍ

باافتخارترین فرد از قریش، که بر زمین پا گذاشته است.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِيُّ [۱۰۲۱]

۱۰۵۰ أَفْضَلُ الْأَنْبِيَاءِ

برترین فرد از تقوای پیشگان و پرهیزکاران. امام سجاده علیه السلام در وصف امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«سَيِّدُ الْأَوْصِيَاءِ وَأَفْضَلُ الْأَتْقِيَاءِ، عَلَى سَيِّدِ الْأَبْرَارِ، وَقَائِدُ الْأَخْيَارِ وَأَفْضَلُ أَهْلِ دَارِ الْقَرَارِ، بَعْدَ النَّبِيِّ - الزَّكِيِّ - الْمُخْتَارِ»؛ (۳)

«امام علی علیه السلام آقای اوصیا و برتر از همه اتقیا است، او آقای ابرار و پیشوای اخیار و نیکان است، او برترین فرد دنیا و آخرت بعد از رسول پاک و برگزیده خداوند است».

۱۰۵۱ أَفْضَلُ أَهْلِ الدَّارِ

بهترین فرد در دنیا و آخرت می باشد.

همچنین مراجعه شود به: أَفْضَلُ الْأَتْقِيَاءِ [۱۰۵۱]

۱۰۵۲ أَفْضَلُ الْقَائِمِينَ

برترین قیام کنندگان در راه خدا.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

ص: ۲۰۲

-
- ۱- ۱۲۳۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵: مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.
 - ۲- ۱۲۳۲. بحار الانوار، ج ۴۱، ص ۲۸۶؛ کافی، ج ۸، ص ۱۶۳؛ موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۸، ص ۲۷۹.
 - ۳- ۱۲۳۳. بحار الانوار، ج ۲۴، ص ۳۸۵؛ تفسیر الامام، ص ۵۹۲.

۱۰۵۳ أَفْضَلُ الْمَنَاقِبِ

مناقب جمع منقبت؛ یعنی کارش نیکوست و دارای فضیلت است.

در فرازی از زیارات مخصوصه آن حضرت آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ أَوَّلَ الْقَوْمِ إِسْلَامًا وَأَفْضَلَهُمْ مَنَاقِبَ»؛ (۱)

«گواهی می دهم تو اولین مسلمان بودی و مناقب و فضایل تو از همه بیشتر بود».

۱۰۵۴ أَفْضَلُ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ

امیر المؤمنین علیه السلام از همه امامان برتر است.

یونس بن ابی وهب می گوید: در مدینه خدمت امام صادق علیه السلام رسیدم و عرض کردم: قبر امیر المؤمنین علیه السلام را زیارت نکردم. فرمود: کار بدی کردی، اگر از شیعیان ما نبودی، دیگر به تو نگاه نمی کردم. سپس فرمود:

«أَلَا تَزُورُهُ مَنْ يَزُورُهُ اللَّهُ مَعَ مَلَائِكَتِهِ وَيَزُورُهُ الْأَنْبِيَاءُ وَيَزُورُهُ الْمُؤْمِنُونَ؟!»؛

«آیا زیارت نمی کنی کسی را که خدا به همراه فرشتگان به زیارت او می رود، پیامبران و مؤمنان به زیارت او می روند؟»

گفتم: فدایتان شوم! من این را نمی دانستم. حضرت فرمود:

«فَاعْلَمْ أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَفْضَلُ عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ كُلِّهِمْ وَلَهُ ثَوَابُ أَعْمَالِهِمْ وَعَلَى قَدْرِ أَعْمَالِهِمْ فَضِّلُوا»؛ (۲)

«پس بدان که امیر المؤمنین علیه السلام نزد خداوند از همه امامان علیهم السلام برتر است و ثواب تمام آنان را دارد و ایشان به اندازه اعمال خود برتری داده شدند».

۱۰۵۵ أَكْثَرُ السَّوَابِقِ

کسی که دارای سوابق درخشان است. سوابق اسلامی و اعمال امیر المؤمنین علیه السلام در دوره صدر اسلام و بین مسلمانان است. در یکی از زیارات آن حضرت گفته می شود:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ أَوَّلَ الْقَوْمِ إِسْلَامًا وَأَكْثَرَهُمْ سَوَابِقَ»؛ (۳)

«گواهی می دهم تو اولین مسلمان بودی و سوابق تو از همه بیشتر و درخشان تر بود».

۱۰۵۶ الْإِمَامُ الْحَكِيمُ

پیشوا و رهبر حکیم.

در اعمال مسجد کوفه آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى الْإِمَامِ الْحَكِيمِ الْعَدْلِ»؛ (۴)

«سلام بر آن امام حکیم عادل».

۱۰۵۷ إِمَامٌ ذَوِي الْأَبَابِ

لَبَّ بِه معنای خرد است و ذوی الألباب یعنی خردمندان و صاحبان خرد.

در فرازی از زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا إِمَامَ ذَوِي الْأَبَابِ»؛ (۵)

«سلام بر تو ای پیشوای خردمندان جهان».

ص: ۲۰۳

-
- ۱- ۱۲۳۴. الکافی، ج ۱، ص ۴۵۴؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۲- ۱۲۳۵. وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۳۷۵؛ کافی، ج ۴، ص ۵۷۹؛ تهذیب، ج ۶، ص ۲۰؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۲۷۹.
 - ۳- ۱۲۳۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۱؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۹۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۴- ۱۲۳۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۴۰۹؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.
 - ۵- ۱۲۳۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت حضرت روز میلاد پیامبر صلی الله علیه وآله.

۱۰۵۸ الإمام الرَبَّانِي

امام خدایی، خداشناس و دست پرورده خدا.

حضرت زهرا علیها السلام همسر باوفای امام علی علیه السلام ایشان را این گونه معرفی فرموده:

«هُوَ الْإِمَامُ الرَّبَّانِي وَالْهَيْكَلُ النُّورَانِي، قُطْبُ الْأَقْطَابِ وَسَيِّدَةُ الْأَطْيَابِ النَّاطِقُ بِالصَّوَابِ، نُقْطَةُ دَائِرَةِ الْإِمَامَةِ وَأَبُو بَيْنِهِ الْحَسَيْنِ وَالْحُسَيْنِ الَّذِينَ هُمَا رِيحَانَتِي رَسُولِ اللَّهِ سَيِّدِي شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ»؛ (۱)

«علی علیه السلام امام ربانی و خدایی، هیكلی نورانی و مرکز توجه عارفان و خداپرستان و فرزندی از خاندان پاکان، گوینده به حق و روا، جایگاه اصلی و محور امامت، پدر حسن و حسین دو دسته گل رسول خدا صلی الله علیه و آله و دو بزرگ و سرور جوانان اهل بهشت است.»

۱۰۵۹ إمام الصَّالِحِينَ

رهبر و پیشوای شایستگان، چنان که در یکی از زیارات مطلقه آن حضرت می گوئیم:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى ... عَبْدِكَ وَأَمِينِكَ الْأَوْفَى .. قُدْوَةِ الصِّدِّيقِينَ وَإِمَامِ الصَّالِحِينَ»؛ (۲)

«خدایا درود فرست بر بنده و امین با وفای تو که پیشوای راستگویان و امام صالحان است.»

۱۰۶۰ الإمام العادل

در یکی از زیارات امیرمؤمنان علیه السلام چنین آمده:

«السَّلَامُ عَلَى الْإِمَامِ الْعَادِلِ وَالصَّبِيهِ الْهَاطِلِ، صَاحِبِ الْمُعْجَزَاتِ وَالْفَضَائِلِ، وَالْبَرَاهِينِ وَالِدَلَائِلِ، وَالسَّيِّدِ الْحَاحِلِ وَالْبَطْلِ الْمَنَازِلِ وَالْبَطْلِ الْأَرْوَاعِ وَالْهَمَامِ الْمُشْفَعِ الَّذِي هُوَ عَنِ الشَّرِكِ أَنْزَعُ الْعَالِي النَّسَبِ وَالشَّرَفِ، مَوْلَايَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ»؛ (۳)

«سلام بر امام عادل و باران ریزان و پی در پی، آن که دارای معجزات و فضایل و برهان ها و دلایل فراوان است، همان آقای شجاع و پهلوان میدان ها، قهرمانی که همه را به اعجاب می آورد، همان آقا و پادشاه بلنهمتی که شفاعتش پذیرفته است، او که از هر شرکی بری است، دارای نسب و شرف عالی است، او مولای من امیرمؤمنان است.»

۱۰۶۱ الإمام العدل

امام عدل؛ امام عادل. این امام آن قدر عادلانه و به عدل رفتار نموده و شدت عدل در وی آن قدر زیاد بوده که همگان او را عدل مجسم دانسته و لقب "امام عدل" داده اند.

در فرازی از از دعاها و اعمال مسجد کوفه آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى الْإِمَامِ الْحَكِيمِ الْعَدْلِ»؛ (٤)

«سلام بر آن امام حکیم عادل».

۱۰۶۲ الإمام العظيم

امام بزرگ و عظیم الشأن.

چنان که در زیارت صفوان جمال، خطاب به امیر مؤمنان علیه السلام آمده است:

«وَأَنْتَ سَيِّدُ الْكَرِيمِ وَالْإِمَامُ الْعَظِيمُ»؛ (٥)

«و تو آقای باکرامت و امام باعظمت هستی».

ص: ۲۰۴

۱- ۱۲۳۹. فرهنگ سخنان حضرت زهرا علیها السلام، ص ۲۷.

۲- ۱۲۴۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۹.

۳- ۱۲۴۱. بحار الانوار، ج ۹۹، ص ۱۹۱؛ کتاب المزار، ص ۱۰۳.

۴- ۱۲۴۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۴۰۹؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.

۵- ۱۲۴۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۰.

۱۰۶۳ اِمامُ الْمُخْلِصِ

امام مخلص و خالص؛ کارهایش محض رضای خدا و به نیت تقرب الهی است.

در زیارت مخصوصه امام علی علیه السلام آمده:

«السَّلَامُ عَلَى الْإِمَامِ التَّقِيِّ الْمُخْلِصِ الصَّفِيِّ»؛ (۱)

«سلام بر آن پیشوای باتقوای کامل و دارای اخلاص خاص به حق».

۱۰۶۴ اِمامُ الْمُخْلِصِينَ

امیرمؤمنان علیه السلام نه تنها خود خالص و مخلص بود، بلکه امام تمام مخلصان نیز می باشد.

در یکی از زیارات مطلقه مربوط به حضرت آمده است:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَبْدِكَ الْمُرْتَضَى .. وَإِمَامِ الْمُخْلِصِينَ»؛ (۲)

«خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و نیز درود ویژه بفرست بر علی که امیرمؤمنان و بنده برگزیده توست، و او که امام مخلصان است».

۱۰۶۵ اِمامُ النَّاصِحِ

نصیحت کننده، مشفق و اندرز دهنده.

در یکی از زیارات مطلقه آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَى الصَّرَاطِ الْوَاضِحِ، وَالنَّجْمِ اللَّائِحِ، وَالْإِمَامِ النَّاصِحِ»؛ (۳)

«سلام بر آن راه واضح و چراغ فروزنده و امام نصیحت کننده و مشفق».

۱۰۶۶ أَمْضَى النَّاسِ عَزِيمَةً

از همه مردم ثابت قدم تر است.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِيُّ [۱۰۲۱]

۱۰۶۷ أَمِيرُ الْجَبُوشِ

فرمانده لشکرها؛ هر جا لشکر و سپاهی تشکیل می شد و پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله نیرویی را اعزام می فرمود، فرمانده

قسمت اعظم و مهم آن لشکر و سپاه با علی بن ابی طالب علیه السلام بود.

در فرازی از زیارت مطلقه امیر مؤمنان علیه السلام آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى أَمِيرِ الْجُيُوشِ وَصَاحِبِ الْغَزَوَاتِ»؛ (۴)

«سلام بر فرمانده لشکرهای رسول خدا صلی الله علیه و آله و صاحب فتح و پیروزی در جنگ ها».

۱۰۶۸ **أَمِيرُ الشُّهَدَاءِ**

امام حسن علیه السلام پس از شهادت امیر مؤمنان علیه السلام خطبه ای خواند و در آن سخنرانی، پدر بزرگوارش را چنین معرفی فرمود:

«خَاتِمُ الْوَصِيِّينَ وَوَصِي خَاتِمِ الْأَنْبِيَاءِ وَأَمِيرُ الصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ»؛ (۵)

«از بین وصیان پیامبران، او آخرین وصی و جانشین آخرین پیامبر و امیر صدیقان و شهیدان و صالحان بود».

ص: ۲۰۵

-
- ۱- ۱۲۴۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.
 - ۲- ۱۲۴۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۳- ۱۲۴۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۴- ۱۲۴۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۵- ۱۲۴۸. بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۳۶۱؛ امالی طوسی، ص ۲۶۹؛ بشاره المصطفی، ص ۲۴۰.

۱۰۶۹ اَمِيرُ الصَّالِحِينَ

امیر و آقای افراد نیکوکار و صالح.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

همچنین مراجعه شود به: اَمِيرُ الشُّهَدَاءِ [۱۰۶۸]

۱۰۷۰ اَمِيرُ الصِّدِّيقِينَ

امیر درستکاران و صادقان و راستگویان.

همچنین مراجعه شود به: اَمِيرُ الشُّهَدَاءِ [۱۰۶۸]

۱۰۷۱ اَمِيرُ الْغَزَوَاتِ

امیر و فرمانده غزوات و جنگ‌ها؛ چنان که در فرازی از زیارت امام علی علیه السلام آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا اَمِيرَ الْغَزَوَاتِ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای فرمانده جنگ‌ها».

۱۰۷۲ اَوَّلُ رَاكِعٍ بَعْدَ النَّبِيِّ

اولین کسی که بعد از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله برای خدای تعالی رکوع کرده است.

امام باقر علیه السلام در مورد آیه شریفه «وَاذْكُرُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ» (۲) فرمود: این آیه در مورد پیامبر و علی علیهما السلام نازل شده؛ چون ایشان اولین نمازگزاران و رکوع کنندگان بودند. (۳)

۱۰۷۳ اَوَّلُ السَّابِقِينَ

بین سبقت گرفتگان در اسلام، از همه مردم سابق تر است.

همچنین مراجعه شود به: اَمِيرُ الشُّهَدَاءِ [۱۰۶۸]

۱۰۷۴ اَوَّلُ الْعَابِدِينَ

اولین عبادت کننده الهی.

امام حسن عسکری علیه السلام از پدر بزرگوارش امام هادی علیه السلام نقل فرموده است که: در زیارت امیرالمؤمنین علیه

السلام چنین فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَسَيِّدَ الْوَصِيِّينَ، وَأَوَّلَ الْعَابِدِينَ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای امیر مؤمنان و آقای جانشینان و اولین عابدان خدا».

۱۰۷۵ أَوَّلُ الْقَوْمِ إِسْلَامًا

علی علیه السلام اولین نفری بود که به اسلام و پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله ایمان آورد و مسلمان شد؛ چنان که امام حسین علیه السلام فرمود.

همچنین مراجعه شود به: **أَعْظَمُ الْقَوْمِ حِلْمًا** [۱۰۴۸]

۱۰۷۶ أَوَّلُ الْقَوْمِ كَلَامًا

اولین کسی که در بیان حق و حقیقت زبان به سخن می گشاید.

در یکی از زیارات مخصوصه امام علی علیه السلام وارد شده:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ أَوَّلَهُمْ كَلَامًا»؛ (۵)

«گواهی می دهم تو در بین قوم خود اولین کسی بودی که به حق و بیان حقایق سخن گفتی».

۱۰۷۷ أَوَّلُ مَظْلُومٍ

اولین مظلوم و بزرگ ترین مظلوم تاریخ، امیر مؤمنان علیه السلام است؛ کسی که با داشتن بالاترین

ص: ۲۰۶

۱- ۱۲۴۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۲- ۱۲۵۰. سوره بقره، آیه ۴۳.

۳- ۱۲۵۱. مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۳.

۴- ۱۲۵۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴؛ مفاتیح الجنان، زیارت عید غدیر.

۵- ۱۲۵۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

قدرت و علم و عصمت، مورد ظلم جاهلان و بی خردان و ناهلان قرار گرفت.

امام هادی علیه السلام فرمود: نزد قبر امیرالمؤمنین علیه السلام بگویید:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، أَنْتَ أَوَّلُ مَظْلُومٍ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای ولی خدا! تو اولین مظلوم هستی».

۱۰۷۸ أَوَّلُ مَغْضُوبٍ حَقُّهُ

بزرگ ترین حق و روشن ترین حق، حقی است که خدای تعالی به کسی عنایت کند و در مقابل، چقدر ظالمانه که توسط عدّه ای جاهل پایمال شود. خدای متعال حقّ خلافت نبی خاتم را به کسی بدهد. پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله نیز این حقّ را به همه جهانیان اعلان کند و از آنها بیعت بگیرد؛ اما پس از چند صباح و در روز روشن، عدّه ای جاهل و نادان این حقّ واضح را غصب کنند؛ جانشین مصطفی صلی الله علیه وآله را دست بسته، ریسمان به گردن، برای بیعت اجباری به مسجد بکشاند و او هم جهت مصلحت امت و اسلام سکوت کند. با این غصب بود، که مسیر تاریخ عوض شد.

در دعایی وارد شده است:

نَتَّ أَوَّلُ مَظْلُومٍ وَأَوَّلُ مَغْضُوبٍ حَقُّهُ»؛ (۲)

«تو اولین مظلوم و اولین کسی هستی که حقش را غصب کردند».

امام هادی علیه السلام فرمود: نزد قبر امام علی علیه السلام بگویید:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، أَنْتَ أَوَّلُ مَظْلُومٍ وَأَوَّلُ مَنْ غُصِبَ حَقُّهُ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای ولی خدا، تو اولین مظلوم هستی و اولین کسی که حق او را غصب کردند».

۱۰۷۹ وَلِ مَنْ ابْتَدَعَ اللَّهُ

اولین کسی که خدای تعالی او را به وجود آورد؛ چون نور پیامبر و علی علیهما السلام اولین چیزی بود که خدای تعالی خلق کرد. در قسمتی از زیارات مخصوصه آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا غَايَةَ مَنْ بَرَأَهُ اللَّهُ وَنَهَايَةَ مَنْ ذَرَأَ اللَّهُ وَأَوَّلَ مَنْ ابْتَدَعَ اللَّهُ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای غایت و هدف خلقت و نهایت آفرینش و اولین آفریده خدای تعالی».

۱۰۸۰ الْبَائِتُ

جریان هجرت رسول خدا صلی الله علیه و آله از مکه به مدینه و نقشه ترور حضرت توسط مشرکان قریش و خوابیدن امیرالمؤمنین در بستر رسول خدا صلی الله علیه و آله، از قضایای مشهور و معروفی است که دوست و دشمن به آن معترف هستند و آیه نیز در شأن آن حضرت نازل شده. (۵)

ص: ۲۰۷

-
- ۱- ۱۲۵۴. وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۳۹۴؛ تهذیب طوسی، ج ۶، ص ۲۸؛ اصول کافی، ج ۴، ص ۵۶۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه پنجم امیرالمؤمنین.
 - ۲- ۱۲۵۵. اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۰.
 - ۳- ۱۲۵۶. من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۶؛ کافی ج ۴، ص ۵۶۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه پنجم امیرالمؤمنین.
 - ۴- ۱۲۵۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.
 - ۵- ۱۲۵۸. تفسیر الامام العسکری، ص ۴۶۹؛ الارشاد مفید، ج ۱، ص ۵۱؛ کنز الفوائد، ج ۲، ص ۵۳.

در فرازی از زیارت مطلقه مربوط به آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى الْبَائِتِ عَلَى فِرَاشِ النَّبِيِّ وَمُقَدِّمِهِ بِنَفْسِهِ مِنَ الْأَعْدَاءِ»؛ (۱)

«سلام بر آن کسی که در بستر پیامبر صلی الله علیه وآله خوابید و جانش را فدای آن حضرت کرد تا ایشان از دست دشمنان نجات یابد».

۱۰۸۱ بَابُ الْحِكْمَةِ

رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود:

«أَنَا دَارُ الْحِكْمَةِ وَعَلَى بَابِهَا»؛ (۲)

«من شهر حکمت و علی دروازه آن است».

از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در مورد امیرالمؤمنین علیه السلام سؤال شد، فرمود:

«فُيَسِّمَتِ الْحِكْمَةُ عَشْرَةَ أَجْزَاءٍ فَأُعْطِيَ عَلِيٌّ تِسْعَةَ أَجْزَاءٍ وَالنَّاسُ جُزْءًا وَاحِدًا»؛ (۳)

«حکمت را ده قسمت کرده اند که نه قسم آن را به علی و یک قسم را به تمام مردم داده اند».

در قسمتی از زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ... وَبَابَ حِكْمَةِ رَبِّ الْعَالَمِينَ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای آقای جانشینان... و باب حکمت پروردگار جهانیان».

۱۰۸۲ بَابُ سِرِّ رَسُولِ اللَّهِ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله هرچه سرّ و راز مگو داشت، به امیرالمؤمنین علیه السلام سپرد، هر امانتی که داشت، به علی علیه السلام داد، از علم و دانش و اسرار الهی، امام صادق علیه السلام در فرازی از زیارت مربوط به آن حضرت می گوید:

«وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ... الَّذِي جَعَلْتَهُ... بَاباً لِسِرِّهِ»؛ (۵)

«خدایا درود فرست بر علی علیه السلام که او را باب علم و اسرار و علم لدنی رسالت قرارش دادی».

۱۰۸۳ بَابُ النَّصْرَةِ

تمام فتح و پیروزی ها توسط و به کمک امیرالمؤمنین علیه السلام نصیب می شد؛ چنان که خدای تعالی در قرآن فرمود: «هُوَ

الَّذِي أَيْدِكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ» (٦) و مراد از مؤمنین در این آیه، امیر مؤمنان است.

امام صادق علیه السلام در یکی از زیارات مخصوصه آن حضرت عرض می کند:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَبْدِكَ الَّذِي جَعَلْتَهُ أَبًا لِنَصْرِهِ»؛ (٧)

«خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و نیز درود فرست بر بنده ات امیر مؤمنان، همان که اورا وسیله پیروزی و یاری پیامبرت قرار دادی».

ص: ۲۰۸

-
- ۱- ۱۲۵۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۲- ۱۲۶۰. بحار الانوار ج ۴۰، ص ۲۰۳؛ کشف الغمّه ج ۱، ص ۱۱۳؛ کشف الیقین، ص ۵۱. صحیح ترمذی، ج ۵، ص ۶۳۷.
 - ۳- ۱۲۶۱. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۱۴۹؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۲؛ الارشاد مفید، ج ۲، ص ۲۱۲.
 - ۴- ۱۲۶۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۵- ۱۲۶۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۶- ۱۲۶۴. سوره انفال، آیه ۶۲.
 - ۷- ۱۲۶۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۱۰۸۴ بابُ الْيَقِينِ

در گاهی است که هر کس به آن وارد شود، به یقین و اطمینان می رسد؛ چنان که در زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْحَبْلُ الْمَتِينُ وَالْإِمَامُ الْأَمِينُ وَالْبَابُ الْيَقِينُ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای آقایی که ریسمان محکم الهی هستی، آن امام امین و آن که باب یقین است».

سارقی نزد امیرمؤمنان علیه السلام به دزدی اقرار کرد. پس آن حضرت به قطع انگشتانش حکم نمود. هنگامی که از محکمه خارج می شد، در حالی که هنوز از آن خون می چکید، ابن کواء - که از دشمنان سرسخت امیرمؤمنان علیه السلام بود - او را دید و از وی سؤال کرد: چه کسی دست تو را قطع کرده؟

در پاسخ گفت:

«قَطَعَ يَمِينِي الْأَنْزِعُ الْبَطِينُ وَبَابُ الْيَقِينِ»؛ (۲)

«دست مرا کسی قطع کرد که انزع بطین و باب یقین است».

۱۰۸۵ بِإِذْلِ النَّفْسِ

امام علی علیه السلام نفس و جانش را برای پیامبر صلی الله علیه و آله فدا کرد؛

«بَدَّلَ نَفْسَهُ فِي مَرْضَاهِ رَسُولِهِ»؛ (۳)

«علی علیه السلام کسی است که جانش را در راه رضایت رسول خدا صلی الله علیه و آله فدا کرد».

آیه شریفه نازل شد: «وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَؤُوفٌ بِالْعِبَادِ»؛ (۴)

«بعضی از مردم (با ایمان و فداکار، چون علی علیه السلام در ليله المبيت، هنگام خفتن در جایگاه پیامبر صلی الله علیه و آله)، جان خود را به خاطر خشنودی خدا می فروشند؛ و خداوند نسبت به بندگان مهربان است»؛ (۵)

۱۰۸۶ بِاسِطِ الْعَدْلِ

عدل و دادرا گسترش داده و در راه آن کوشید.

در یکی از زیارات مربوط به آن حضرت آمده است:

«وَنَشَرَّ ثَوْبَ الْأَمْنِ فِي بِلَادِكَ وَبَسَطَ الْعَدْلَ فِي بَرِيَّتِكَ»؛ (۶)

«لباس امنیت را در شهرهای تو پراکنده و عدل و داد را در بین خلائق تو گسترش داده».

۱۰۸۷ الباسِلُ

فرد شجاع و حمله برنده در جنگ ها.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِيُّ [۱۰۲۱]

۱۰۸۸ بِالْبَالِغِ الْغَايَةِ

به نهایت و هدف رسیده است.

در زیارتی وارد شده است که خطاب به امیرمؤمنان علیه السلام عرض می شود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَامِلَ الرَّايَةِ وَبَالِغَ الْغَايَةِ»؛ (۷)

«سلام بر تو ای پرچمدار و ای آنکه به نهایت هدف رسیده ای».

ص: ۲۰۹

۱- ۱۲۶۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۲- ۱۲۶۷. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۲۶۷.

۳- ۱۲۶۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰.

۴- ۱۲۶۹. سوره بقره، آیه ۲۰۷.

۵- ۱۲۷۰. تأویل الآيات، ص ۹۵؛ تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۱۰۱.

۶- ۱۲۷۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰.

۷- ۱۲۷۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۱۰۸۹ بَحْرُ الْعِلْمِ الْمَسْجُورِ

دریای پر از علم و دانش.

در یکی از زیارات مربوط به امیرمؤمنان علیه السلام عرض می شود:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ الطُّورُ... وَبَحْرُ الْعِلْمِ الْمَسْجُورِ»؛ (۱)

«گواهی می دهم که طور تو هستی، تو دریای علم فروزان الهی هستی».

۱۰۹۰ بَحْرُ الْعُلُومِ

دریای علم ها؛ از هر علم و دانشی که سراغ بگیری، معدن و دریای آن نزد علی علیه السلام است؛ چنان که امام صادق علیه

السلام در زیارتی خطاب به امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَحْرَ الْعُلُومِ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای دریای علوم آسمانی و اسرار وحی الهی».

۱۰۹۱ الْبَدْرُ الْمَضِيءُ

ماه تابان و روشنی دهنده.

امام علی علیه السلام که امام هدایت و امام نور است، باید چنین باشد تا دیگران از او هدایت بگیرند. از شیخ مفید و سید

مرتضی و شهید اول، در زیارتی برای امیرمؤمنان علیه السلام نقل شده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْبَدْرُ الْمَضِيءُ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای ماه فروزان و تابان».

۱۰۹۲ الْبَدْرِي

بدری منسوب به غزوه بدر است؛ یعنی امیرالمؤمنین علیه السلام در اولین غزوه صدر اسلام که بین مسلمانان و مشرکان قریش

درگرفت حضور داشت و به گواهی تاریخ، مهم ترین و مبارزترین و شجاع ترین سرباز و فرمانده سپاه اسلام در آن روز

امیرالمؤمنین علیه السلام بوده است که از ۷۰ کشته نیروهای کفر، حدود ۳۶ نفر را آن حضرت به درک واصل کرده است.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۰۹۳ الْبَرُّ

صالح و راست کردار و نیکوکار.

امام علی علیه السلام منشأ و معدن همه نیکی هاست، در فرازی از زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْوَصِيُّ الْبُرُّ التَّقِيُّ النَّقِيُّ الْوَفِيُّ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای وصی پیامبر، ای نیکوکار پرهیزکار و ای پاک باوفا!».

۱۰۹۴ البُرْهَانُ

امام جواد علیه السلام درباره اصحاب رسول خداصلی الله علیه وآله توضیح می داد؛ از جمله در توصیف امام علی علیه السلام فرمود:

«وَمِنْهُمْ حَبِيبٌ مُحَمَّدٍ وَأَخُوهُ الْمُبَلِّغُ عَنْهُ مِنْ بَعْدِهِ، الْبُرْهَانُ وَالتَّأْوِيلُ وَمُحَكَّمُ التَّفْسِيرِ»؛ (۵)

ص: ۲۱۰

-
- ۱- ۱۲۷۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۲- ۱۲۷۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.
 - ۳- ۱۲۷۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت روز مبعث.
 - ۴- ۱۲۷۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۵- ۱۲۷۷. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۲۵۰؛ تفسیر فرات، ص ۳۹۵؛ یقین، ص ۳۱۸.

«یکی از آنان دوست و برادر پیامبر صلی الله علیه وآله است، همان که بعد از او مبلغ الهی است، همان که برهان و تأویل و مفسر آیات الهی است».

۱۰۹۵ الْبُرْهَانُ الْمُنِيرُ

امام علی علیه السلام برهان مبین و دلیل روشن و واضح است.

در زیارت روز عید غدیر، امام عسکری علیه السلام به نقل از پدر بزرگوارش امام هادی علیه السلام فرمود:

«مَوْلَايَ أَنْتَ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ وَالْبُرْهَانُ الْمُنِيرُ»؛ (۱)

«ای مولای من! تو حجت بالغه و کامل خدا و دلیل روشن و واضح الهی هستی».

۱۰۹۶ بُسْتَانُ حِكْمَةِ اللَّهِ

گنجینه و بوستان حکمت های خدای تعالی.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطُحِي [۱۰۲۱]

۱۰۹۷ الْبَطْلُ الْأَزْوَعُ

شجاعت و قدرتش همه را به اعجاب آورد.

همچنین مراجعه شود به: الْإِمَامُ الْعَدْلُ [۱۰۶۱]

۱۰۹۸ بَعْلُ الْبَتُولِ

همسر حضرت فاطمه زهرا علیها السلام.

در زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى بَعْلِ الْبَتُولِ»؛ (۲)

«سلام بر شوهر حضرت زهراى بتول علیها السلام».

۱۰۹۹ بِمَنْزِلِهِ الذَّبِيحِ

به منزله حضرت اسماعیل ذبیح الله.

«يَا بُنَيَّ إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانظُرْ مَاذَا تَرَى قَالَ يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ»؛ (۳)

«هنگامی که با او به مقام سعی و کوشش رسید، گفت: پسر! در خواب دیدم که تو را ذبح می‌کنم، نظر تو چیست؟ گفت: هر چه دستور داری اجرا کن، به خواست خدا مرا از صابران خواهی یافت».

حضرت ابراهیم، طبق آیه، به فرزندش فرمود: دستور آمده تو را ذبح نمایم. او عرض کرد: من هم آماده‌ام.

رسول خدا صلی الله علیه و آله نیز در آن شب سرنوشت ساز به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: دستور چنین است که تو به جای من در رختخواب بخوابی. او نیز بدون درنگ قبول کرد تا خود را در مقابل نیزه‌ها و شمشیرهای تیز مشرکان قرار دهد.

در زیارت آن امام عزیز می‌گوییم:

«وَأَشْبَهَتْ فِي الْبَيْتِ عَلَى الْفِرَاشِ الدَّبِيحَ؛ إِذْ أُجِبَتْ كَمَا أَجَابَ، وَأَطَعَتْ كَمَا أَطَاعَ إِسْمَاعِيلُ»؛ (۴)

«در اینکه بر بستر پیامبر صلی الله علیه و آله خوابیدی، شبیه به اسماعیل ذبیح الله شدی، چون تو دستورا اجابت کردی همان طور که اسماعیل علیه السلام اجابت کرد، و اطاعت نمودی همان طور که او اطاعت نمود».

۱۱۰۰ بِه ظَهَرَ الْحَقُّ

به سبب او، حق ظاهر و آشکار شد، چنان که امام هادی علیه السلام می‌فرماید:

ص: ۲۱۱

۱- ۱۲۷۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۱۴؛ مفاتیح الجنان، اعمال روز عید غدیر.

۲- ۱۲۷۹. بحار الانوار، ج ۹۹، ص ۲۰۰.

۳- ۱۲۸۰. سوره صافات، آیه ۱۰۲.

۴- ۱۲۸۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۷؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

«مَوْلَايَ! بِكَ ظَهَرَ الْحَقُّ وَقَدْ نَبَذَهُ الْخَلْقُ»؛ (۱)

«ای آقای من! به وسیله تو حقیقت آشکار گشت، در حالی که مردم آن را به کنار و پشت انداخته بودند».

۱۱۰۱ النُّهْلُ

خوش رو و خوش برخورد و خنده رو. (۲)

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۱۰۲ النُّبْهِي

زیبا و تابان و درخشان.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۱۰۳ التَّأْوِيلُ

باطن امر هر چیزی.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْرُهَانُ [۱۰۹۴]

۱۱۰۴ تَابِعِ السَّنَةِ

پیرو راه و روش پیامبر خداصلی الله علیه وآله.

امام علی علیه السلام که عالم ترین افراد به سنت پیامبر بود، پای خود را جای پای رسول خداصلی الله علیه وآله می گذاشت و از احکام و اعمال وی تبعیت می نمود.

امام باقرعلیه السلام به نقل از پدرش امام سجادعلیه السلام در زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ! أَشْهَدُ أَنَّكَ جَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ وَعَمِلْتَ بِكِتَابِهِ، وَاتَّبَعْتَ سُنَنَ نَبِيِّهِ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای امیرمؤمنان، من گواهی می دهم که تو نهایت سعی و تلاش خود را در راه خدا نمودی و به قرآن کریم عمل نمودی و پیرو راه و روش رسول خداصلی الله علیه وآله بودی».

۱۱۰۵ تَابِعِ مِنْهَاجِ الرَّسُولِ

پیرو سیره پیامبرصلی الله علیه وآله.

به نقل از شیخ مفید و شهید اول و سید بن طاوس، امام صادق علیه السلام در روز میلاد پیامبر صلی الله علیه وآله، امام علی علیه السلام را این گونه زیارت کرده است:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَحُجَّتَهُ! لَقَدْ جَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ، وَأَتَّبَعْتَ مِنْهَا رَسُولَ اللَّهِ»؛ (۴)

«گواهی می دهم ای ولی خدا و حجت او که نهایت جهاد و تلاش در راه خدا را انجام دادی و تابع طریق و روش رسول خدا صلی الله علیه وآله بودی».

۱۱۰۶ تاج الأوصیاء

باعث شرف و افتخار اوصیای الهی.

تاج؛ چیزی یا کسی که باعث شرف و افتخار باشد، و همه مؤمنان و موحدان و اوصیای الهی به وجود آن حضرت افتخار می کنند.

در زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا تَاجَ الْأَوْصِيَاءِ»؛ (۵)

«سلام بر تو ای شرف و افتخار جانشینان».

۱۱۰۷ تاج البکائین

سرور و افتخار گریه کنندگان در گاه خدا.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

ص: ۲۱۲

۱- ۱۲۸۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۶؛ مفاتیح الجنان، زیارت عید غدیر.

۲- ۱۲۸۳. بحار الانوار، ج ۳۴، ص ۲۶۸.

۳- ۱۲۸۴. مصباح المتهجد، ص ۷۳۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امین الله.

۴- ۱۲۸۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۶۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۵- ۱۲۸۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱.

۱۱۰۸ تاجِ الرَّسُولِ

از امام صادق علیه السلام روایت شده که فرمود: هر گاه به زیارت امیرمؤمنان علیه السلام رفتی، در زیارت آن امام همام بگو:

«وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ... الَّذِي جَعَلْتَهُ تاجاً لِرَأْسِهِ»؛ (۱)

«خدایا درود فرست بر امیرمؤمنان علیه السلام... که او را تاج شرف و افتخار رسالت قرارش دادی».

۱۱۰۹ تَارِكُ الشَّهَوَاتِ

امیرمؤمنان علیه السلام همه خواسته های و امیال نفسانی و شیطانی و شهوانی را ترک نموده، چنان که خطاب به آن حضرت گفته می شود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا هَاجِرَ اللَّذَاتِ وَتَارِكَ الشَّهَوَاتِ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای که از لذت های مادی دوری و همه خواسته های نفسانی را ترک کردی».

۱۱۱۰ تَالِي الرَّسُولِ

تالی از ریشه تَلَوْ به معنای دنباله رونده و نفر بعدی است. و علی علیه السلام اولین رتبه بعد از رسول خداصلی الله علیه وآله را از جهت موقعیت دارد.

در زیارت مطلقه آن امام آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ وَالتَّالِي لِرَسُولِهِ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای آقا و سرور جانشینان و کسی که تالی تلو رسول خداست».

۱۱۱۱ تَالِي الْكِتَابِ

تلاوت کننده و قرائت کننده کتاب آسمانی؛ اما تلاوت او با تلاوت دیگران فرق می کند، یعنی حقیقت تلاوت از آن اوست، چنان که در زیارت آن حضرت آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ تَلَوْتَ الْكِتَابَ حَقَّ تِلَاوَتِهِ»؛ (۴)

«گواهی می دهم تو حق تلاوت قرآن کریم را به جا آوردی».

۱۱۱۲ تَالِي الْمَبْعُوثِ

کسی که در مقام و رتبه، بلافاصله بعد از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله است. امام صادق علیه السلام در زیارت مخصوص امیر مؤمنان علیه السلام فرموده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا تَالِي الْمَبْعُوثِ»؛ (۵)

«سلام بر تو که تالی رسول مبعوث هستی».

۱۱۱۳ تَرْجُمَانُ الْمَعْبُودِ

در یکی از زیارات مربوطه، به امام علی علیه السلام چنین خطاب شده است:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ خَيْرُ الدَّهْرِ وَنَامُوسُهُ وَحُجَّةُ الْمَعْبُودِ وَتَرْجُمَانُهُ»؛ (۶)

«گواهی می دهم که تو بهترین فرد روزگار هستی، تو ناموس دهر می باشی و نیز حجّت و شناساننده خداوند معبود هستی».

۱۱۱۴ التَّقِي

تقی از کلمه تقوی و از ریشه وقی، به معنای

ص: ۲۱۳

-
- ۱- ۱۲۸۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷ و ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۲- ۱۲۸۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.
 - ۳- ۱۲۸۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۴- ۱۲۹۰. اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۰؛ من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۵۸۹.
 - ۵- ۱۲۹۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۴؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.
 - ۶- ۱۲۹۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۲؛ امالی صدوق، ص ۶۱۱.

نگهداری و حفاظت و صیانت است؛ یعنی شخص با انجام دادن واجبات و عمل صالح و ترک محرمات خود را از عذاب ننگه می دارد و حفظ می کند. چنین صفتی در عالی ترین درجه آن فقط شایسته امیرمؤمنان و امام متقیان علیه السلام است. پس در یکی از زیارات به آن حضرت عرض می کنیم:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْإِمَامُ الْبُرِّ النَّقِيِّ الرَّضِيِّ الْمَرْضِيِّ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای امام و پیشوای نیک پرهیزکار پاک، آن که از خدا راضی و خدا از او راضی است».

و امام صادق علیه السلام نیز فرموده است:

«فَقَبَضْتُهُ إِلَيْكَ شَهِيداً سَعِيداً وَلِيّاً تَقِيّاً، رَضِيّاً زَكِيّاً هَادِياً مَهْدِياً»؛ (۲)

«گواهی می دهم آن گاه که او را قبض روح فرمودی، وی با مقام شهادت و سعادت و ولایت و تقوای کامل در مقام رضای تو بود و با تزکیه نفس و هادی و مهدی امت تو بود».

۱۱۱۵ تَارُ اللَّهِ

تار؛ خون و طلب خون کردن. و تار الله؛ خون خدا، یا با خون خود طلب خدا کردن. این لقب مخصوص امام علی و امام حسین علیهما السلام است، چنان که در زیارت امام حسین علیه السلام، به ایشان سلام داده می شود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا تَارَ اللَّهِ وَابْنَ تَارِهِ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای خون خدا و فرزند خون خدا».

امام حسین علیه السلام تار الله و فرزند تار الله، فرزند امام علی علیه السلام است.

۱۱۱۶ التَّمْرِ الْجَنِيِّ

امام صادق علیه السلام در زیارت امیرالمؤمنین و امام حسین علیهما السلام می فرماید:

«السَّلَامُ عَلَى الْأَصْلِ الْقَدِيمِ وَالْأَثَرِ الْكَرِيمِ، السَّلَامُ عَلَى التَّمْرِ الْجَنِيِّ»؛ (۴)

«سلام بر امامی که اصل امامان و شروع کننده ایشان است و سلام بر آن میوه رسیده و شیرین».

۱۱۱۷ جَادٍ بِنَفْسِهِ

در راه خدا از جان خود مایه گذاشت، چنان که امام هادی علیه السلام در زیارت روز غدیر می فرماید:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ! عَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصاً، وَجَاهَدْتَ فِي اللَّهِ صَابِراً، وَجُدْتَ بِنَفْسِكَ مُحْتَسِباً»؛ (۵)

«سلام بر تو ای امیرمؤمنان که خدارا مخلصانه پرستیدی و در راه خدا پایدارانه مبارزه و جهاد نمودی و از جان خود در راه او گذشتی».

۱۱۱۸ جَنْبُ اللَّهِ الْأَعْلَى

مراد از جنب، جانب و ناحیه است؛ یعنی امیرالمؤمنین در ناحیه ای است که خدای تعالی مردم را امر کرده به آن توجه کنند.

ص: ۲۱۴

-
- ۱- ۱۲۹۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲.
 - ۲- ۱۲۹۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۲؛ اقبال الاعمال، ص ۴۹۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت مولود.
 - ۳- ۱۲۹۵. اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۵؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۹۴؛ تهذیب طوسی، ج ۶، ص ۵۴؛ اقبال الاعمال، ص ۳۳۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امام حسین.
 - ۴- ۱۲۹۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.
 - ۵- ۱۲۹۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت روز عید غدیر.

در احادیث متعددی آمده که امامان علیهم السلام فرموده اند:

«نَحْنُ جَنْبُ اللَّهِ»؛

«ما امامان اهل بیت جنب الله هستیم».

هر که در مورد ما کوتاهی کند، در روز قیامت حسرت خواهد خورد. (۱)

از بین امامان علیهم السلام، امیرالمؤمنین علیه السلام جنب الله اعلی می باشد؛ یعنی والاتر و بلندمرتبه تر از همه است، (۲) چنان که از امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَبْدِكَ الْمُرْتَضَى .. وَجَنْبِكَ الْأَعْلَى»؛ (۳)

«خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و نیز درود ویژه بر امیرمؤمنان علیه السلام که بنده برگزیده تو است و آنکه جنب الله اعلی می باشد».

۱۱۱۹ جَنْبُ اللَّهِ الْعَلِيِّ

علی از علو به معنای بلندمرتبه است. در یکی از زیارات آن حضرت، از امام صادق علیه السلام نقل شده است:

«السَّلَامُ عَلَى اسْمِ اللَّهِ الرَّضِيِّ ... وَجَنْبِهِ الْعَلِيِّ»؛ (۴)

«سلام بر آن اسم پسندیده الهی و سلام بر آن که جنب الله العلی می باشد».

۱۱۲۰ جَنْبُ اللَّهِ الْمَكِينِ

مکین از مکان به معنای مکانت و جلالت و منزلت است؛ یعنی امام علی علیه السلام در جنب خدای تعالی دارای مکان و مکانت است. این عبارت نیز در زیارتی است که از امام صادق علیه السلام برای امیرمؤمنان روایت شده:

«السَّلَامُ عَلَى حَبْلِ اللَّهِ الْمَتِينِ، وَجَنْبِهِ الْمَكِينِ»؛ (۵)

«سلام بر آن ریسمان محکم خدا، او که جنب الله باشرف و مکانت است».

۱۱۲۱ الْحَاجِزِ

مانع. در یکی از دعاها بعد از زیارت امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«ذَبَّ عَنِ حَرِيمِ الْإِسْلَامِ وَحَجَرَ بَيْنَ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ»؛ (۶)

«از حریم اسلام دفاع نمود و بین حلال و حرام نیز مانع و حایل بود».

۱۱۲۲ حَافِظُ الْجَارِ

نگه دارنده و حافظ کسی است که به او پناهنده شده باشد. که در زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَاسِمَ النَّارِ وَحَافِظَ الْجَارِ وَمُدْرِكَ النَّارِ»؛ (۷)

ص: ۲۱۵

-
- ۱- ۱۲۹۸. مضمون آیه شریفه ۵۶ سوره زمر: «... يَا حَسْرَتِي عَلَيَّ مَا فَرَطْتُ فِي جَنبِ اللَّهِ»؛ «افسوس بر من از کوتاهی هایی که در اطاعت فرمان خدا کردم و از مسخره کنندگان (آیات او) بودم!»
 - ۲- ۱۲۹۹. کمال الدین، ج ۱، ص ۳۰۵؛ امالی طوسی، ص ۶۵۴؛ ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۴۱۸.
 - ۳- ۱۳۰۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۴- ۱۳۰۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۵- ۱۳۰۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.
 - ۶- ۱۳۰۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۰.
 - ۷- ۱۳۰۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

«سلام بر تو ای تقسیم کننده آتش، و ای نگهدارنده پناه گیرنده و ای انتقام گیرنده از خون بناحق ریخته».

۱۱۲۳ حَافِظُ السِّرِّ

امام علی علیه السلام گنجینه و رازدار اسرار خداوند است، چنان که در یکی از زیارات آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَافِظَ سِرِّ اللَّهِ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای حافظ سرّ خداوند».

در زیارات دیگری با این عنوان آمده:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُ أَنَّهُ قَدْ بَلَغَ عَنْ رَسُولِكَ مَا حُمِّلَ، وَرَعَى مَا اسْتُحْفِظَ، وَحَفِظَ مَا اسْتُودِعَ»؛ (۲)

«خدایا! من گواهی می دهم آن حضرت هرچه باید از طرف پیامبرت به امت تبلیغ کند انجام داد، و رعایت آنچه را باید محفوظ دارد نمود، و از آنچه به وی ودیعه سپرده شد نگهداری فرمود».

۱۱۲۴ حَافِظُ الْوَصِيَّةِ

امام علی علیه السلام، وصی پیامبر خداصلی الله علیه وآله بود، و هرچه آن حضرت به وی وصیت فرمود که همان احکام دین مبین اسلام بود، به خوبی حفاظت و رعایت فرمود، پس هر که به زیارت آن جناب نایل شود، گواهی و شهادت می دهد:

«لَزِمَ عَهْدَهُ وَاخْتَذَى مِثَالَهُ وَحَفِظَ وَصِيَّتَهُ»؛ (۳)

«به عهد با پیامبر وفادار و ملازم بود و قدم به قدم به شیوه او عمل کرد و وصیت او را حفظ فرمود».

۱۱۲۵ الْحَاكِمُ بِالْحَقِّ

به حقّ و شایستگی حاکم گردیده و براساس حقّ نیز حکم می کند.

در زیارت صفوان جمال برای امام علی علیه السلام وارد شده:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ مُجَازِي الْخَلْقِ وَشَافِعِ الرِّزْقِ وَالْحَاكِمِ بِالْحَقِّ»؛ (۴)

«گواهی می دهم تو خلق را پاداش و جزا می دهی و واسطه رزق هستی و به حقّ حکم می کنی».

۱۱۲۶ الْحَاكِمُ يَوْمَ الدِّينِ

حکم کننده و فرمانروای روز قیامت.

در زیارت صفوان جمال برای امام علی علیه السلام آمده است:

«السَّلَامُ عَلَىٰ صَالِحِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْحَاكِمِ يَوْمَ الدِّينِ»؛ (۵)

«سلام بر آن شایسته ترین مؤمنان و او که از جانب خدا حکم کننده روز قیامت است».

۱۱۲۷ حَامِلُ الرَّايَةِ

حمل کننده بیرق و پرچمدار و کسی که علامت و پرچم سپاه اسلام را به دستور پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله به دست می گرفت و در قیامت نیز پرچمدار آن حضرت خواهد بود.

در یکی از زیارات آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَامِلَ الرَّايَةِ وَبَالِغَ الْغَايَةِ»؛ (۶)

ص: ۲۱۶

-
- ۱- ۱۳۰۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.
 - ۲- ۱۳۰۶. مصباح کفعمی، ص ۶۸۵؛ اقبال الاعمال، ص ۴۹۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین در روز غدیر.
 - ۳- ۱۳۰۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰.
 - ۴- ۱۳۰۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.
 - ۵- ۱۳۰۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۶- ۱۳۱۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

«سلام بر تو ای حمل کننده پرچم و ای به نهایت هدف رسیده».

در زیارت دیگر از زبان امام صادق علیه السلام آمده:

«وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ... الَّذِي جَعَلْتَهُ ... حَامِلًا لِرَايَتِهِ»؛ (۱)

«خدایا درود فرست بر امیرمؤمنان، همان که او را پرچمدار رسول خدا قرارش دادی».

۱۱۲۸ حَامِي الدِّينِ

کسی که از دین اسلام حمایت می کرد.

امام رضا علیه السلام در زیارت امام علی علیه السلام و توصیف آن حضرت چنین فرموده است:

«... الْفَارُوقُ الْأَزْهَرُ بَيْنَ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ، نَاصِرُ الْإِسْلَامِ وَمُكَسِّرُ الْأَصْنَامِ وَمُعِزُّ الدِّينِ وَحَامِيهِ»؛ (۲)

«... همان که فاصله بین حلال و حرام خدا را به خوبی مشخص و جدا می کند، او که یاری کننده اسلام و شکننده بت ها و عزت دهنده و حمایت کننده دین بود».

۱۱۲۹ الْحَبْلُ الْمَوْصُولُ

ریسمان اتصال بین خدا و بندگانش.

در یکی از دعاهاى مربوط به مسجد بزرگ کوفه چنین آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ ... الْحَبْلُ الْمَوْصُولُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ عِبَادِهِ»؛ (۳)

«گواهی می دهم که تو همان حبل الله (ریسمان محکم خدا) بین خدا و بندگانش می باشی».

۱۱۳۰ حُجَّةُ اللَّهِ الْكُبْرَى

دلیل و نشانه و راهنما. امامان معصوم علیهم السلام همگی حجت خدا هستند؛ و حجت بزرگ الهی بر مردم، علی بن ابی طالب علیه السلام است، چنان که در فرازی از زیارت مربوط به آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ الْكُبْرَى»؛ (۴)

«سلام بر تو ای بزرگ ترین حجت خدا».

۱۱۳۱ حُجَّةُ الْجَبَّارِ

از امام صادق علیه السلام نقل شده که در زیارت آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَى نُورِ الْأَنْوَارِ، وَحُجَّةِ الْجَبَّارِ»؛^(۵)

«سلام بر آن روشنایی همه نورها و او که حجت خداوند جبار است».

۱۱۳۲ حُجَّةُ عَلِيِّ الْعِبَادِ

کسی که از جانب خدای تعالی، حجت بر بندگانش می باشد. در زیارت مخصوص امام علی علیه السلام در روز غدیر که از امام عسکری و امام هادی علیهما السلام رسیده، آمده است:

«مَوْلَايَ! أَنْتَ الْحُجَّةُ عَلَيَّ الْعِبَادِ»؛^(۶)

«ای مولای من تو حجت خداوند بر بندگانی».

ص: ۲۱۷

-
- ۱- ۱۳۱۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۲- ۱۳۱۲. بحار الانوار، ج ۹۹، ص ۱۸۰؛ کتاب المزار، ص ۵۵۸.
 - ۳- ۱۳۱۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۴۰۹؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.
 - ۴- ۱۳۱۴. بحار الانوار، ج ۹۸، ص ۲۳۵ و ۹۷، ص ۳۷۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت روز مبعث.
 - ۵- ۱۳۱۵. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۱؛ و نیز ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.
 - ۶- ۱۳۱۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۴۶۱؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۱۱۳۳ حَجَّةُ الْمَعْبُودِ

حجّت پروردگار.

امام صادق علیه السلام در مجلس منصور، درباره امام علی علیه السلام بیان نمود، که در زیارت آن حضرت نیز آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ خَيْرُ الدَّهْرِ وَنَامُوسُهُ وَحَجَّةُ الْمَعْبُودِ وَتَرْجُمَانُهُ»؛ (۱)

«گواهی می دهم که تو بهترین فرد روزگاران و ناموس و محرم آن هستی، تو حجّت و ترجمان خداوند می باشی».

۱۱۳۴ حِصْنُ الْمُؤْمِنِينَ

حصن؛ دژ و قلعه و پناه گاه پولادین است.

امام علی علیه السلام دژ محکمی است برای مؤمنان، هر که به درون آن درآید، در امان است.

در فرازی از زیارت آن حضرت، از امام صادق علیه السلام نقل شده:

«كُنْتَ عَلَى الْكَافِرِينَ عَذَابًا صَبَبًا وَغِلْظَةً وَغَيْظًا، وَلِلْمُؤْمِنِينَ عَيْنًا وَحِصْنًا وَعِلْمًا»؛ (۲)

«تو ای علی! برای کافران، عذاب و سختی و درشتی بودی و برای مؤمنان، کمک و مددکار و پناه و پرچم بودی».

۱۱۳۵ الْحَقُّ الْبَادِي

حقّ و حقیقت روشن.

در زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى الْحَقِّ الْبَادِي»؛ (۳)

«سلام بر تو ای حقیقت روشن».

۱۱۳۶ الْحَقُّ الْجَلِي

حقّ و حقیقت آشکار و نمایان.

در زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى الْحَقِّ الْجَلِي»؛ (۴)

«سلام بر تو ای حقیقت آشکار».

۱۱۳۷ حَكَمَ اللَّهُ

حاکم و حکم کننده؛ کسی که از جانب خدا برای مردم حکمیت می کند. در فرازی از دعای مسجد کوفه، خطاب به آن حضرت آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ... حَكَمَ اللَّهُ فِي أَرْضِهِ، وَقَاضَى أَمْرَهُ»؛ (۵)

«گواهی می دهم تو از جانب خدا حاکم هستی در روی زمین و به امر او قضاوت می کنی».

۱۱۳۸ حِلْمُهُ مِنْ حِلْمِ الرَّسُولِ

در تفسیر منسوب به امام عسکری علیه السلام درباره پیامبر و علی علیهما السلام آمده است:

«... الَّذِي جَعَلَ مِنْ آيَاتِهِ عَلِيٌّ بِنِ أَبِي طَالِبٍ، شَقِيْقُهُ وَرَفِيْقُهُ، عَقْلُهُ مِنْ عَقْلِهِ وَعِلْمُهُ مِنْ عِلْمِهِ وَحِلْمُهُ مِنْ حِلْمِهِ، مُؤَيِّدُ دِيْنِهِ بِسَيِّفِهِ الْبَاتِرِ...»؛ (۶)

«... یکی از آیات و معجزات پیامبر صلی الله علیه و آله علی بن ابی طالب است، او که برادر و رفیق پیامبر بود، او که عقلش از عقل پیامبر و علمش از علم او و حلم

ص: ۲۱۸

۱- ۱۳۱۷. بحار الانوار، ج ۱۰، ص ۲۱۶؛ و ج ۹۷، ص ۳۴۲؛ امالی صدوق، ص ۶۱.

۲- ۱۳۱۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۸؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۲۴۷؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۴۵۴.

۳- ۱۳۱۹. بحار الانوار، ج ۹۹، ص ۲۰۰.

۴- ۱۳۲۰. بحار الانوار، ج ۹۹، ص ۲۰۰.

۵- ۱۳۲۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۴۰۹؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.

۶- ۱۳۲۲. بحار الانوار، ج ۹، ص ۱۷۹؛ تفسیر الامام، ص ۲۲۷؛ تأویل الآیات، ص ۵۴.

و بردباری اش نیز از پیامبر بود، همان که با شمشیر برنده اش دین او را یاری می کرد».

۱۱۳۹ خَلِيفُ الْمِحْرَابِ

خلیف از حلف؛ قسم و مترادف محالف، به معنای هم قسم بودن است.

امام علی علیه السلام همیشه در محراب و در حال عبادت است، گویا که با او هم قسم شده است.

در یکی از زیارات مطلقه امام علی علیه السلام خطاب به آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى الْإِمَامِ الزَّكِيِّ، خَلِيفِ الْمِحْرَابِ»؛ (۱)

«سلام بر امام پاک و منزّه از هر عیبی، او که پیوسته در محراب بود (و در محراب شهید شد)».

۱۱۴۰ حَيْدَرَةٌ

حیدره به معنای شیر و نام اسد بن هاشم، پدر فاطمه بنت اسد مادر امیرالمؤمنین علیه السلام بود، لذا اسم فرزندش را حیدره گذاشت.

خود آن حضرت در روز خیبر این گونه رجزخوانی می کرد:

«أَنَا الَّذِي سَمَّيْتَنِي أُمِّي حَيْدَرَةً»؛ (۲)

«من آن کسی هستم که مادرم مرا حیدره (شیر) نام نهاده است».

و در جای دیگر فرمود:

«أَنَا اسْمِي فِي الْأَنْجِيلِ إِلِيَا... وَعِنْدَ أُمِّي حَيْدَرَةً»؛ (۳)

«نام من در انجیل الیا و نزد مادرم حیدره است».

از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل شده که فرمود: علی علیه السلام هفده نام دارد. ابن عباس گفت: کدام است؟

حضرت فرمود:

«اسْمُهُ عِنْدَ الْعَرَبِ وَعِنْدَ أُمِّهِ حَيْدَرَةً»؛ (۴)

«اسم او نزد عرب و نزد مادرش حیدره است».

۱۱۴۱ خَائِفُ اللَّهِ

از خدای تعالی ترسان است،

در فرازی از زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَائِفَ اللَّهِ فِي سِرِّيْرَتِهِ»؛ (۵)

«سلام بر تو ای آقایی که خوف و خشیت خدا را در دل داری».

۱۱۴۲ خاتِمَ الْحِصِيِّ

مهر زننده سنگریزه ها.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرموده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَاتِمَ الْحِصِيِّ»؛ (۶)

«سلام بر تو ای مهر زننده بر سنگ ریزه ها».

۱۱۴۳ خازِنُ وَحْيِ اللَّهِ

وحی الهی به وی سپرده شده و حافظ و نگهبان آن است، چنان که در فرازی از زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ... وَبَابَ حِكْمِهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَخازِنَ وَحْيِهِ»؛ (۷)

ص: ۲۱۹

-
- ۱- ۱۳۲۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۲- ۱۳۲۴. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۶۰.
 - ۳- ۱۳۲۵. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ معانی الاخبار، ص ۶۰.
 - ۴- ۱۳۲۶. الفضائل، ص ۱۷۵.
 - ۵- ۱۳۲۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.
 - ۶- ۱۳۲۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.
 - ۷- ۱۳۲۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«سلام بر تو ای آقای جانشینان و ای باب حکمت پروردگار جهانیان و ای حافظ وحی الهی».

در زیارت دیگر، عبارت «خازن الوحی» آمده است. (۱)

۱۱۴۴ خَاصَّةُ اللَّهِ

امیرالمؤمنین علیه السلام بنده اختصاصی خدا است؛ خدای تعالی او را از بین بندگان برگزیده و مخصوص خود گردانیده است.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ حَبِيبُ اللَّهِ وَخَاصَّةُ اللَّهِ وَخَالِصَتُهُ»؛ (۲)

«گواهی می دهم تو دوست خدا و بنده خاص و برگزیده و خالص خدایی».

۱۱۴۵ خَالِصُ الْأَخْلَاءِ

اخلاء جمع خلیل؛ دوست و دوستان.

خالص الاخلاء؛ خالص ترین دوست.

در فرازی از زیارت مولا علی علیه السلام آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى خَالِصِ الْأَخْلَاءِ، السَّلَامُ عَلَى الْمَخْصُوصِ بِسَيِّدَةِ النَّسَاءِ»؛ (۳)

«سلام بر خالص ترین دوست خدا و سلام بر آن که فقط او همسر و هم کفو بانوی بانوان جهان "فاطمه زهرا" بود».

۱۱۴۶ خَالِصَةُ اللَّهِ

امیرالمؤمنین علیه السلام، فقط و فقط مخصوص و خالص برای خدای تعالی است، چنان که امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ حَبِيبُ اللَّهِ وَخَاصَّةُ اللَّهِ وَخَالِصَتُهُ»؛ (۴)

«گواهی می دهم که تو دوست خدا و بنده خاص و برگزیده و خالص خدایی».

و در فرازی از زیارت آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَحُجَّتَهُ، وَخَالِصَةَ اللَّهِ»؛ (۵)

«سلام بر تو ای ولی خدا و حجت او و ای بنده خالص و خاص خدا».

۱۱۴۷ خَامِسُ أَهْلِ الْعِبَاءِ

جریان عبا و کساء که رسول خدا صلی الله علیه و آله امام علی و حسن و حسین و حضرت زهرا علیهم السلام را در زیر آن جمع کرد و فرمود: اینان اهل بیت من هستند، در تاریخ قطعی و ضبط شده است، و علی علیه السلام یکی از آن پنج نفر است؛ در زیارتی که برای امیرمؤمنان وارد شده، آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَامِسَ أَهْلِ الْعِبَاءِ»؛ (۶)

«سلام بر تو ای پنجمین نور از اهل عبا».

۱۱۴۸ الْخِصْبُ

علی علیه السلام کسی است که ذکر و یاد و نام و وجودش برای مؤمنان موجب آرامش است.

ص: ۲۲۰

-
- ۱- ۱۳۳۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۲.
 - ۲- ۱۳۳۱. ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۴۴۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین؛ فرحة الغری، ص ۹۴؛ کتاب المزار، ص ۷۸؛ مصباح المتعجد، ص ۷۴۲.
 - ۳- ۱۳۳۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۴- ۱۳۳۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۷۹؛ کتاب المزار، ص ۷۸؛ مصباح المتعجد، ص ۷۴۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۵- ۱۳۳۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.
 - ۶- ۱۳۳۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ لِلْمُؤْمِنِينَ غِيَاً وَخِصْباً»؛ (۱)

«گواهی می دهم تو باران رحمت و نعمت و مایه آسایش برای مؤمنان بودی».

۱۱۴۹ خَطْبُ الْجَسِيمِ

بالاتر از زمین و مافوق چیزی قرار می گیرد، چنان که در فرازی از زیارت حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ الْعَظِيمُ وَالْخَطْبُ الْجَسِيمُ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای آقایی که نبأ عظیم هستی و امر و شأن تو والاست».

۱۱۵۰ خَلِيفَةُ الطُّهْرِ

عبارتی است که در یکی از زیارات مطلقه آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَلِيفَةَ الطُّهْرِ فِي نُبُوتِهِ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای جانشین پیامبر پاک در نبوتش».

۱۱۵۱ خَلِيلِ النُّبُوَّةِ

خلیل یعنی دوست و رفیق شفیق و صمیمی و کسی که همیشه همراه دیگری می باشد. اگر پیامبر صلی الله علیه وآله خلیل خدا است، علی علیه السلام نیز خلیل پیامبر است، پس او هم بنابر قاعده کلی «دوستِ دوستِ تو، دوستِ دوستِ تو» خلیل خدا است.

در زیارت آن حضرت سلام می دهیم:

«السَّلَامُ عَلَى أَبِي الْأَيْمَةِ، وَخَلِيلِ النُّبُوَّةِ، وَالْمَخْصُوصِ بِالْأُخُوَّةِ»؛ (۴)

«سلام بر آقایی که پدر امامان بزرگوار علیهم السلام است، او که دوست همیشه همراه پیامبر صلی الله علیه وآله بود، و آنکه فقط او افتخار برادری با پیامبر را داشت».

۱۱۵۲ خَيْرُ أَهْلِ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ

فرزند بزرگوار آن حضرت، امام حسین علیه السلام در توصیف اهل بیت می فرماید:

«مَنْ مِثْلُنَا؟ وَقَدْ جَعَلَ اللَّهُ جَدَّنَا أَشْرَفَ أَهْلِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَأَبَانَا خَيْرَ أَهْلِ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ، وَأُمَّنَا سَيِّدَةً عَلَى جَمِيعِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، وَجَدَّتْنَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ، وَنَحْنُ سَيِّدَاتُ شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ»؛ (۵)

«چه کسی مثل ماست؟ در حالی که جد ما را شریف ترین شخص از مشرق تا مغرب عالم قرار داده است، پدر ما بهترین آنان، مادر ما سرور همه زنان جهانیان و جدّه ما مادر مؤمنان است، و ما جوانان اهل بهشت هستیم».

۱۱۵۳ خَيْرُ الدَّهْرِ

بهترین فرد روزگاران؛ چنان که در یکی از زیارات آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ خَيْرُ الدَّهْرِ وَنَامُوسُهُ»؛(۶)

«گواهی می دهم که تو بهترین فرد روزگار و ناموس روزگاری».

۱۱۵۴ خَيْرُ الزَّوْجِ

بهترین شوهر.

ص: ۲۲۱

-
- ۱- ۱۳۳۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۲- ۱۳۳۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.
 - ۳- ۱۳۳۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.
 - ۴- ۱۳۳۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۲۲۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه.
 - ۵- ۱۳۴۰. موسوعه کلمات امام حسین، ص ۳۳.
 - ۶- ۱۳۴۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۲.

در صبح عروسی، آن گاه که رسول خداصلی الله علیه وآله از دخترش پرسید:

«كَيْفَ رَأَيْتَ زَوْجَكَ؟ قَالَتْ: يَا أَبَهَ! خَيْرُ الزَّوْجِ»؛ (۱)

«شوهرت را چگونه دیدی؟ گفت: ای پدر جان! بهترین شوهر است».

۱۱۵۵ خَيْرَ الْمُؤْمِنِينَ

امام علی علیه السلام هم اولین ایمان آورنده به خدا و پیامبر و هم بهترین ایمان آورندگان است، به همین جهت او، امیر مؤمنان شده است.

درفرازی از زیارات مطلقه آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ، وَأَمِينَ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَدَيَانَ يَوْمِ الدِّينِ، وَخَيْرَ الْمُؤْمِنِينَ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای آقای جانشینان و امین پروردگار جهانیان و حاکم روز قیامت و ای بهترین ایمان آورندگان به خدا».

۱۱۵۶ خَيْرُ مَنْ وَطَأَ الثَّرَى

بهترین کسی که گام بر روی خاک نهاده.

چند بیت از اشعار فاطمه زهراعلیها السلام که در ابتدای زندگی مشترک سروده است: (۳)

أَضْحَى الْفِخَاؤُ لَنَا وَعَزَّ شَامِخٌ

وَلَقَدْ سَمَوْنَا فِي بَنِي عَدْنَانٍ

نَلْتُ الْعُلَا وَعَلَوْتُ فِي كُلِّ الْوَرَى

وَتَقَاصَرْتُ عَنْ مَجْدِكَ الثَّقْلَانِ

أَعْنَى عَلِيًّا خَيْرَ مَنْ وَطَأَ الثَّرَى

ذَا الْمَجْدِ وَالْإِفْضَالِ وَالْإِحْسَانِ

فَلَهُ الْمَكَارِمُ وَالْمَعَانِي وَالْحَبَابِ

مَا نَاحَتِ الْأَطْيَارُ فِي الْأَغْصَانِ

«افتخار و عزت والا از آن ما شد و ما در میان فرزندان عدنان سربلند شدیم. تو به بزرگی و برتری رسیدی و از همه آفریده ها والا-تر شدی و جنّ و انس از عظمت تو عقب ماندند. منظوم علی است، بهترین کسی که بر خاک، گام نهاده، بزرگوار و دارای احسان و نیکی، والایی های اخلاقی و بزرگی ها از آن اوست، تا آن گاه که مرغان بر شاخه ها به ترنم مشغولند».

۱۱۵۷ خیر هاد

بهترین راهنما و هدایت گر است.

حضرت زهرا علیها السلام، آن گاه که به یاد پرواز ملکوتی خود افتاد، خطاب به همسرش امام علی علیه السلام فرمود:

إِبْكِنِي إِنْ بَكَيْتَ يَا خَيْرَ هَادٍ

وَاسْبِلِ الدَّمْعَ فَهَوَ يَوْمَ الْفِرَاقِ

يَا قَرِينَ الْبُتُولِ أَوْصِيكَ بِالنَّسْلِ

فَقَدْ أَصْبَحَا حَلِيفًا اشْتِيَاقِ

«ای همسر وفادارم! اگر خواستی گریه کنی بر من گریه کن، ای بهترین راهنما! اشک ها را بر من سرازیر کن که امروز روز جدایی است. ای همدم بتول! وصیت می کنم تو را به فرزندانم، که همدم شوق و محبت شده اند».

ص: ۲۲۲

-
- ۱- ۱۳۴۲. بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۱۳۳؛ فرهنگ سخنان حضرت زهرا علیها السلام، ص ۱۹.
 - ۲- ۱۳۴۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه امیرالمؤمنین در روز غدیر.
 - ۳- ۱۳۴۴. فرهنگ سخنان فاطمه زهرا علیها السلام، ص ۱۳۵.

۱۱۵۸ خَيْرُهُ أُسْرَهُ الرَّسُولِ

بهترین فرد از خانواده و اهل بیت پیامبر علیهم السلام؛ چنان که در زیارت آن حضرت آمده است:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى وَليِكَ وَأَخِي نبيِّكَ وَخَيْرَتِهِ مِنْ أُسْرَتِهِ»؛ (۱)

«خدایا درود فرست بر ولی خودت و برادر پیامبرت ... او که بهترین فرد از خانواده و اهل بیت رسول خداست».

۱۱۵۹ الْخِيفَى

اهل منطقه خیف.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۱۶۰ دَاخِضُ الْإِفْكِ

از بین برنده و زایل کننده هر نوع دروغ و باطل و افترا.

در یکی از زیارات آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا دَاخِضَ الْإِفْكِ وَمُبْطِلَ الشُّرُوكِ وَمُزِيلَ الشَّكِّ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای نابود کننده دروغ و باطل، و باطل کننده شرک و زایل کننده شک».

۱۱۶۱ الدَّاعِي إِلَى الْإِيمَانِ

دعوت کننده به ایمان.

در قسمتی از زیارت آن حضرت آمده:

«وَحَجَرَ بَيْنَ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ، مُسْتَبْصِرًا فِي رِضْوَانِكَ، دَاعِيًا إِلَى إِيْمَانِكَ»؛ (۳)

«او که حلال را از حرام جدا و مانع شد، آنکه به رضوان و خشنودی خدا بینا شده، و از خلائق برای ایمان به تو دعوت کرد».

۱۱۶۲ الدَّاعِي إِلَى شَرِيْعَةِ اللَّهِ

مردم را به شریعت خدا دعوت می کند.

امام صادق علیه السلام در زیارت روز غدیر فرمود:

«وَالنَّاطِقِ بِحُجَّتِهِ، وَالِدَّاعِي إِلَى شَرِيْعَتِهِ، سَيِّدِ الْمُسْلِمِيْنَ وَأَمِيْرِ الْمُؤْمِنِيْنَ»؛ (۴)

«آن که با حجّت و برهان خدا سخن می گوید، و آن که به دین و شریعت الهی دعوت می نماید، او سرور مسلمانان و امیر مؤمنان است.»

۱۱۶۳ دافعُ الجُيُوشِ

با شجاعت و شهامت و حملات خود، لشکرها را از هم پراکنده و مضمحل می کرد.

در قسمتی از زیارت آن حضرت آمده:

«مُعَلِّنُ الْحَقِّ بِالْحَقِّ، وَدَافِعُ الْجُيُوشِ الْأَبَاطِيلِ»؛ (۵)

«علی علیه السلام آن کسی است که حق را حقیقتاً اعلان و آشکار و لشکرهای باطل را شکست می دهد.»

۱۱۶۴ الدَّالُّ عَلَى اللَّهِ

راهنمایی کننده و دلالت کننده به سوی خدای تعالی.

در بخشی از زیارت آن حضرت در عید غدیر آمده است. (۶)

ص: ۲۲۳

۱- ۱۳۴۵. اقبال الاعمال، ص ۴۹۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت حضرت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۲- ۱۳۴۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۳- ۱۳۴۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۰.

۴- ۱۳۴۸. مصباح الكفعمی، ص ۶۸۵؛ مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۲۲۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت روز غدیر.

۵- ۱۳۴۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۹.

۶- ۱۳۵۰. مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۱۱۶۵ دَعَائِمُ الدِّينِ

هر آن چیزی که موجب قوام و ایستادگی چیزی می شود. علی علیه السلام از ارکان و پایه های دین اسلام است. در یکی از زیارات مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ مِنْ دَعَائِمِ الدِّينِ وَعِمَادِهِ»؛ (۱)

«گواهی می دهم تو یکی از امامانی هستی که قوام دین و اسلام به آن بستگی دارد و پایه و ستون مکتب هستی».

۱۱۶۶ الدَّعْوَةُ الحُسْنَى

بهترین و نیکوترین دعوت.

در یکی از زیارات مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حِجَابَ الْوَرَى وَالِدَّعْوَةَ الحُسْنَى»؛ (۲)

«سلام بر تو ای واسطه و حجاب آفرینش خلق و ای نیکوترین دعوت الهی».

۱۱۶۷ دِلَالَةُ حُجَّةِ الرَّسُولِ

گواه و دلیل بر حجّت رسول خداصلی الله علیه وآله.

در یکی از زیارات چنین وارد شده:

«وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِي جَعَلْتَهُ دِلَالَةً عَلَى حُجَّتِهِ»؛ (۳)

«خدایا درود فرست بر امیرمؤمنان که او را دلالتی بر حجت پیامبرت قرارش دادی».

۱۱۶۸ دِيَانُ يَوْمِ الدِّينِ

امیرالمؤمنین علیه السلام به امر خدای تعالی در روز قیامت بین مردم قضاوت می کند و پاداش و کیفر الهی را تقسیم خواهد نمود.

در قسمتی از زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ، وَأَمِينَ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَدِيَانَ يَوْمِ الدِّينِ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای آقای جانشینان و امین پروردگار جهانیان و قاضی روز قیامت».

۱۱۶۹ دینِ اللهِ القویم

دین محکم و استوار خدا؛ یعنی امام، دین مجسم خداوند است، امام هادی علیه السلام در زیارت مخصوص امیر مؤمنان علیه السلام در روز غدیر از آن حضرت تمجید نموده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا دِينَ اللَّهِ الْقَوِيمَ وَصِرَاطَهُ الْمُسْتَقِيمَ»؛ (۵)

«سلام بر تو ای دین محکم و استوار الهی و راه راست خدا».

۱۱۷۰ الذِّكْرُ الْحَكِيمُ

در یکی از زیارات مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام خطاب به آن حضرت سلام داده می شود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ الْعَظِيمُ وَالْخَطْبُ الْجَسِيمُ وَالذِّكْرُ الْحَكِيمُ»؛ (۶)

«سلام بر تو ای آقایی که خیر مهم هستی، تو که شأنت والا است و ذکر حکیم می باشی».

ص: ۲۲۴

۱- ۱۳۵۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۵؛ کتاب المزار، ص ۱۰۹.

۲- ۱۳۵۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۳- ۱۳۵۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان.

۴- ۱۳۵۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۳۵۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۰؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۶- ۱۳۵۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۱۱۷۱ الذِّكْرُ الْخَالِصُ

ذکر خالص خدا، چنان که در یکی از زیارات مطلقه آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ اللَّهِ فِي سَمَائِهِ وَأَرْضِهِ وَأُذُنَهُ السَّمِيعَةَ وَذِكْرَهُ الْخَالِصَ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای نور خدا در آسمان و زمین و سلام بر تو ای گوش شنوا و ذکر خالص خدا».

۱۱۷۲ ذُو الْإِحْسَانِ

دارای احسان و نیکی.

همچنین مراجعه شود به: خَيْرٌ مَنْ وَطَأَ التُّرَى [۱۱۵۶]

۱۱۷۳ ذُو الْبَذْلِ

دارای سخاوت و بخشندگی.

در زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى ذِي الْجُودِ وَالْبَذْلِ»؛ (۲)

«سلام بر صاحب بخشش و سخاوت».

۱۱۷۴ ذُو الْجُودِ

دارای بخشش و بزرگواری.

همچنین مراجعه شود به: ذُو الْبَذْلِ [۱۱۷۳]

۱۱۷۵ ذُو الْمَجْدِ

دارای مجد و بزرگواری.

همچنین مراجعه شود به: خَيْرٌ مَنْ وَطَأَ التُّرَى [۱۱۵۶]

۱۱۷۶ رَأْسُ الصِّدِّيقِينَ

کسی که در بین صدیقین از همه جلوتر و بالاتر است. این نیز از القاب امیرالمؤمنین علیه السلام است، چنان که در زیارت مطلقه حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَأْسَ الصِّدِّيقِينَ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای آقای بی که سرآمد همه صدیقان و راست گویان هستی».

۱۱۷۷ رابع الخلفاء

امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: روزی همراه پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در یکی از کوچه های مدینه قدم می زدیم که شخصی بلندقد و با ریش بلند و چهارشانه جلو آمد و بر پیامبر صلی الله علیه وآله سلام و خوش آمد گفت، بعد رو کرد به من و گفت: «السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رابعَ الْخُلَفَاءِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ» و از پیامبر صلی الله علیه وآله سؤال کرد: مگر چنین نیست؟ آن حضرت نیز فرمود: آری.

آن مرد که رفت، از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله سؤال کردم: این که بود و چه گفت که شما او را تصدیق فرمودید؟

پیامبر صلی الله علیه وآله فرمود: آری، تو الحمد لله چنین هستی؛ چون خدای تعالی فرموده: «إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً» و آن خلیفه آدم علیه السلام است.

بعد فرموده: «يَا دَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ» این دومی.

سپس در جریان موسی علیه السلام، به هارون گفت: «اخْلُفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ» این هم سومی.

آن گاه فرمود: «وَأَذَانٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ» تو از جانب خدا و من، ابلاغ کننده این پیام هستی، تو وصی و وزیر من هستی، تو چهارمین خلیفه می باشی، چنان که

ص: ۲۲۵

۱- ۱۳۵۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۷.

۲- ۱۳۵۸. بحار الانوار، ج ۹۹، ص ۱۹۹.

۳- ۱۳۵۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۱.

آن پیرمرد به تو سلام کرد، آیا او را شناختی؟ گفتیم: نه. فرمود: او برادرت خضر علیه السلام بود. (۱)

۱۱۷۸ رَأَدُ الْغُلُولِ

در یکی از زیارات مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَخَ الرَّسُولِ وَرَوْحَ الْبُتُولِ وَرَأَدَ الْغُلُولِ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای برادر رسول خداصلی الله علیه و آله و همسر حضرت زهراى بتول علیها السلام و کسی که غل و زنجیرها را برمی داری».

۱۱۷۹ الرَّاعِي

نگهبان، حافظ و پاسدار، کسی که از آنچه به او سپرده شده، مراقبت و محافظت می کند،

به چوپان، راعی می گویند؛ چون مراقب گوسفندان است تا گرگ به آنان حمله نکند. و امیرمؤمنان علیه السلام نیز هر آنچه پیامبرصلی الله علیه و آله از احکام شریعت به او سپرده بود، به خوبی محافظت و پاسداری کرد، چنان که امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت می فرماید:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَغَ عَنْ رَسُولِكَ مَا حُمِّلَ، وَرَعَى مَا اسْتُحْفِظَ»؛ (۳)

«خدایا گواهی می دهم که او هر چه لازم بود از جانب پیامبرت ابلاغ کرد و از هر آنچه به او سپرده شده بود محافظت فرمود».

۱۱۸۰ الرَّاعِبُ

مشتاق و مایل به چیزی.

در زبان عربی، اگر به همراه «فی» به کار رود، چنین معنایی دارد؛ امّا اگر با «عن» استعمال شود، به معنای بی میلی و بیزاری است.

به هر حال امیرالمؤمنین علیه السلام راغب بود؛ ولی راغب و مشتاق به وعده های الهی، چنان که در یکی از زیارات مخصوصه آن جناب آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ جُدْتَ بِنَفْسِكَ صَابِرًا مُحْتَسِبًا، مُجَاهِدًا عَنْ دِينِ اللَّهِ، مُوقِيًا لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ طَالِبًا مَا عِنْدَ اللَّهِ، رَاغِبًا فِيمَا وَعَدَ اللَّهُ»؛ (۴)

«گواهی می دهم تو با جان عزیز خود و با صبر و رنج و مجاهدت، در دفاع از دشمنان دین حقّ و حفظ جان رسول خداصلی الله علیه و آله فداکاری کردی، در حالی که همه را برای طلب رضای حقّ و شوق رسیدن به ثواب و وعده الهی انجام دادی».

رشید از اسمای الهی و مراد خدایی است که خلق را به مصلحت خویش هدایت می کند.

رشید نیز از القاب امیرالمؤمنین علیه السلام می باشد؛ یعنی کسی که هم خودش هدایت یافته، و هم دیگران را به سوی خدا هدایت می کند.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ الرَّشِيدُ»؛ (۵)

«سلام بر تو ای راستگوی هدایت یافته».

ص: ۲۲۶

-
- ۱- ۱۳۶۰. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۴۱۷.
 - ۲- ۱۳۶۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.
 - ۳- ۱۳۶۲. اقبال الاعمال، ص ۶۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.
 - ۴- ۱۳۶۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۸؛ کامل الزیارات، ص ۴۲؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ تهذیب طوسی، ج ۶، ص ۲۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۵- ۱۳۶۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۷۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین؛ فرحه الغری، ص ۹۴.

۱۱۸۲ رِضَاةُ رِضَى اللَّهِ

امام حسین علیه السلام در مجلس معاویه با معرفی خود و توصیف پدر بزرگوارشان فرمود:

«أَنَا ابْنُ مَاءِ السَّمَاءِ وَعُرْوِ الثَّرَى أَنَا ابْنُ مَنْ سَادَ أَهْلَ الدُّنْيَا بِالْحَسَبِ النَّاقِبِ وَالشَّرَفِ الْفَاتِحِ وَالْقَدِيمِ السَّابِقِ، أَنَا ابْنُ مَنْ رِضَاةُ رِضَى الرَّحْمَنِ وَسَخَطُهُ سَخَطُ الرَّحْمَنِ»؛ (۱)

«من پسر کسی هستم که برکت و خلقت آسمان و زمین از اوست. من پسر آن کسی هستم که بر همه اهل دنیا به جهت حسب و نسب والا و شرف بالا آقایی دارد. من پسر آن کسی هستم که رضایتش، رضایت خدا و خشم و سخط او خشم و سخط خداست.».

۱۱۸۳ الرِّضَى

رضی: مرضی؛ خدای تعالی از او راضی و خوشنود است.

در یکی از زیارات امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى اسْمِ اللَّهِ الرَّضِيِّ»؛ (۲)

«سلام بر آن اسم پسندیده الهی.»

و در عبارت دیگر آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْإِمَامُ الْبُرِّ النَّقِيِّ الرَّضِيِّ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای پیشوای نیک پرهیزکار پاک پسندیده.»

امام صادق علیه السلام نیز در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام در روز میلاد پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله می گوید:

«فَقَبَضْتَهُ إِلَيْكَ شَهِيداً سَعِيداً وَوَلِيّاً تَقِيّاً، رَضِيّاً زَكِيّاً هَادِياً مَهْدِياً»؛ (۴)

«خدایا او را به سوی خود بردی؛ در حالی که شهید و سعادتمند بود، او دوست و تقوایبش، راضی و پاک، و هادی و مهدی بود.»

۱۱۸۴ رُكْنُ الْأَوْلِيَاءِ

بین اولیای الهی، از همه شاخص تر است که دیگران به او اقتدا و تکیه کنند.

در فرازی از زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام آمده:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَبْدِكَ الْمُرْتَضَى .. وَرُكْنِ الْأَوْلِيَاءِ»؛(۵)

«خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و نیز درود فرست بر امیرمؤمنان علیه السلام که بنده پسندیده تو و از ارکان اولیای الهی است».

۱۱۸۵ رُكْنُ الْبِلَادِ

از ارکان و استوانه های شهرها است.

در یکی از زیارت های امام علی علیه السلام آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ وَالْأَيْمَةُ مِنْ وُلْدِكَ سَفِينَةُ النَّجَاهِ وَدَعَائِمُ الْأَوْتَادِ وَأَرْكَانُ الْبِلَادِ»؛(۶)

«گواهی می دهم تو و امامان از فرزندان تو، کشتی نجات، پایه های استوار و رکن شهرها هستید».

ص: ۲۲۷

-
- ۱- ۱۳۶۵. احقاق الحق، ج ۱۱، ص ۵۹۵؛ موسوعه کلمات امام حسین علیه السلام ص ۲۴۱.
 - ۲- ۱۳۶۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۴۵.
 - ۳- ۱۳۶۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۲.
 - ۴- ۱۳۶۸. بحار الانوار، ج ۹۵، ص ۲۹۲؛ مستدرک حاکم، ج ۱۰، ص ۲۲۰؛ مصباح کفعمی، ص ۶۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مولود.
 - ۵- ۱۳۶۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۶- ۱۳۷۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۲.

۱۱۸۶ زَوَاسِي النَّبُوَّةِ

حضرت زهرا علیها السلام به زنان مدینه، در توصیف همسر گرامی اش، امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«فَإِنَّهُ قَوَاعِدُ الرِّسَالَةِ وَرَوَاسِي النَّبُوَّةِ وَمَهْبِطُ الرُّوحِ الْأَمِينِ وَالْبَطِينُ بِأَمْرِ الدِّينِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»؛ (۱)

«او از پایه های رسالت پیامبر و ریشه های نبوت نبی خاتم صلی الله علیه وآله و محل نزول جبرئیل و آگاه به دین و دنیا و آخرت است».

۱۱۸۷ الزَّكِي

پاک و طاهر و بی گناه. زکات را زکات گویند؛ چون بعد از پرداخت آن، پاک می شود.

زکی از القاب امیرمؤمنان علیه السلام است؛ چنان که امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْبِرُّ الزَّكِيُّ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای آقای نیکوکار و پاک».

۱۱۸۸ الزَّنَادُ الْقَادِحُ

آتش جهنم را برای دشمنان خدا برافروزد، چنان که در زیارت مربوطه آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى الصَّرَاطِ الْوَاضِحِ ... وَالْإِمَامِ النَّاصِحِ، وَالزَّنَادِ الْقَادِحِ»؛ (۳)

«سلام بر راه واضح خدا ... سلام بر امام ناصح و آن که شعله ور کننده آتش جهنم است».

۱۱۸۹ زَيْنُ الصِّدِّيقِينَ

زینت و زیور همه صدیقان و راست گویان.

در یکی از دعاهای مربوط به اعمال مسجد بزرگ کوفه برای امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَخَاصَّةُ نَفْسِ الْمُتَتَجِبِينَ، وَزَيْنُ الصِّدِّيقِينَ»؛ (۴)

«گواهی می دهم تو ای علی! امیر مؤمنان و خاصه و خلاصه برگزیدگان خداوند و زینت صدیقان هستی».

۱۱۹۰ زَيْنُ الْعَابِدِينَ

زینت عبادت کنندگان خدا.

١١٩١ زَيْنَ الْمُؤَحِّدِينَ

امام علی علیه السلام زیور و زینت همه موحدان و خداپرستان است.

امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام، به آن حضرت خطاب فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا زَيْنَ الْمُؤَحِّدِينَ النَّجْبَاءِ»؛ (٥)

«سلام بر تو ای زینت موحدان باشرافت».

١١٩٢ سَأَسْأَلُ الْعِبَادَ

سیاست مدار و سیاست گزار بندگان خدا.

دریکی از زیارات مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ وَالْأَيْمَةَ مِنْ وُلْدِكَ سَفِينَةُ النَّجَاهِ ... وَسَأَسْأَلُ الْعِبَادَ»؛ (٦)

ص: ٢٢٨

-
- ١- ١٣٧١. امالی شیخ طوسی، ص ٣٧٤؛ معانی الاخبار، ج ١، ص ٣٥٤؛ الاحتجاج، ج ١، ص ٢٨٦؛ شرح نهج البلاغه، ج ١٦، ص ٢٣٣.
 - ٢- ١٣٧٢. بحارالانوار، ج ٩٧، ص ٢٧٩؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین؛ فرحه الغری، ص ٩٤.
 - ٣- ١٣٧٣. بحارالانوار، ج ٩٧، ص ٢٨٧؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه.
 - ٤- ١٣٧٤. بحارالانوار، ج ٩٧، ص ٤٠٩؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.
 - ٥- ١٣٧٥. بحارالانوار، ج ٩٧، ص ٣٧٣؛ اقبال الاعمال، ص ٦٠٨؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.
 - ٦- ١٣٧٦. بحارالانوار، ج ٩٧، ص ٣٤٢.

«گواهی می دهم تو و امامان از فرزندان، همچون کشتی نجات ... و نیز سیاست مدارترین بندگان خدا هستید».

۱۱۹۳ ساقی اَوْلِيَاءِ اللَّهِ

امام علی علیه السلام دوستان خدا را از جام معرفت و ولایت سیراب می نماید، چنان که در زیارت مطلقه آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى سَاقِي اَوْلِيَاءِهِ مِنْ حَوْضِ النَّبِيِّ الْمُخْتَارِ مَا اَطْرَدَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ»؛ (۱)

«سلام بر ساقی دوستان خدا از حوض کوثر رسول خداصلی الله علیه وآله مادام که شب و روز برقرار است».

۱۱۹۴ ساقی الحَوْضِ

امیرمؤمنان علیه السلام بر حوض کوثر رسول خداصلی الله علیه وآله حاضر می شود و دوستان و شیعیان خود را سیراب می کند.

در فرازی از زیارت امام علی علیه السلام آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَاحِبَ الحَوْضِ وَسِقَايَتِهِ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای صاحب حوض کوثر و ساقی و آب رسان آن».

۱۱۹۵ ساقی السَّلْسَبِيلِ

سلسبیل، چشمه ای در بهشت است و ساقی آن چشمه، امیرمؤمنان علیه السلام است.

در زیارت مطلقه آن جناب آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى مِيزَانِ الأَعْمَالِ ... وَسَاقِي السَّلْسَبِيلِ الزُّلَالِ»؛ (۳)

«سلام بر آنکه میزان سنجش اعمال بندگان و ساقی چشمه زلال در بهشت است».

۱۱۹۶ ساقی الْمُؤْمِنِينَ

در مقایسه موسی علیه السلام و امیرمؤمنان علیه السلام آمده: موسی علیه السلام ساقی دختران شعیب بود و علی علیه السلام ساقی مؤمنین در روز قیامت است. (۴)

و در زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى مَوْلَانَا أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ صَاحِبِ السَّوَابِقِ وَالْمَنَاقِبِ... وَسَاقِي الْمُؤْمِنِينَ بِالْكَأْسِ مِنْ حَوْضِ الرَّسُولِ الْمَكِينِ الْأَمِينِ»؛ (٥)

«سلام بر مولای ما امیر مؤمنان که دارای سوابق و فضایل بی شمار است، او که ساقی مؤمنان است از حوض کوثر رسول خداصلی الله علیه وآله».

۱۱۹۷ سَامِعِ السِّرِّ

از القاب امیر مؤمنان علیه السلام سامع سرّ است؛ او که با رسول خداصلی الله علیه وآله خلوت داشت و پیامبر آنچه از اسرار و رموز بود، به آن حضرت می فرمود. در فرازی از زیارت مطلقه آن جناب است:

«السَّلَامُ عَلَى شَجَرِهَا تَقْوَى وَسَامِعِ السِّرِّ وَالنَّجْوَى»؛ (٦)

«سلام بر آن که درخت تقوا و شنونده اسرار و نجواها است».

ص: ۲۲۹

-
- ۱- ۱۳۷۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه امیرالمؤمنین در روز غدیر.
 - ۲- ۱۳۷۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.
 - ۳- ۱۳۷۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۴- ۱۳۸۰. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۵۹؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۳۴۹.
 - ۵- ۱۳۸۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵.
 - ۶- ۱۳۸۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۱۱۹۸ سَامِعُ الْكَلَامِ

اعتقاد ما این است که زنده و مرده امام و پیامبر صلی الله علیه و آله فرقی ندارند، همان طور که در زنده بودن می شنوند و جواب می دهند، بعد از رحلت و شهادت نیز سخنان را می شنوند و دعاها را جواب می دهند، چنان که در زیارت آن حضرت می گوئیم:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ تَسْمَعُ كَلَامِي وَتَشْهَدُ مَقَامِي»؛ (۱)

«گواهی می دهم تو کلام مرا می شنوی و جایگاه مرا می بینی».

۱۱۹۹ سَامِعُ النَّجْوَى

شنونده نجواها و خلوت های پیامبر.

همچنین مراجعه شود به: سَامِعُ السِّرِّ [۱۱۹۷]

۱۲۰۰ سَخَطُهُ سَخَطُ اللَّهِ

خشم و غضب او، موجب خشم و سخط خدا است، چنان که امام حسین علیه السلام فرمود.

همچنین مراجعه شود به: رِضَاهُ رِضَى اللَّهِ [۱۱۸۲]

۱۲۰۱ السَّخِي

بسیار بخشنده و دست و دل باز.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۲۰۲ السِّرَاجُ الْأَزْهَرُ

سراج یعنی چراغ و شمع، و ازهر به معنای بسیار نورانی. از القاب امام علی علیه السلام است که در زیارت مربوط به آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا السِّرَاجُ الْأَزْهَرُ وَالزُّلْفَةُ وَالْكَوْثَرُ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای چراغ نورانی و دارای منزلت و قرابت».

۱۲۰۳ السِّرَاجُ الْمُنِيرُ

چراغ روشنگر.

در فرازی از زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا السَّرَاجُ الْمُنِيرُ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای چراغ روشن (علم و ایمان)».

۱۲۰۴ السَّعِيدُ

باسعادت و سعادت‌مند. عاقبتش به خیر و سعادت ختم می‌شود.

همچنین مراجعه شود به: التَّقِيُّ [۱۱۱۴]

۱۲۰۵ سَفِيرُ اللَّهِ

سفیر؛ نماینده، فرستاده و پیغام آور.

سفیر الله؛ یعنی علی علیه السلام واسطه و مأمور ویژه خدای تعالی است.

در یکی از زیارات مخصوصه امیر مؤمنان علیه السلام آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَفِيرَ اللَّهِ فِي خَلْقِهِ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای سفیر خدا در بین بندگانش».

۱۲۰۶ سُلَالَةُ الْأَطْيَابِ

فرزندی از خاندان پاکان است.

همچنین مراجعه شود به: الْأِمَامُ الرَّبَّانِيُّ [۱۰۵۸]

۱۲۰۷ سَلَّمَ لَهُ الْأَعْدَاءُ

همه دشمنان تسلیم فضایل او شدند.

ص: ۲۳۰

۲- ۱۳۸۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۸.

۳- ۱۳۸۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین در روز مبعث.

۴- ۱۳۸۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین در روز مبعث.

در زیارت آن حضرت علیه السلام آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى مَنْ سَلَّمَ الْأَعْدَاءُ لِفَضْلِهِ»؛ (۱)

«سلام بر کسی که همه دشمنان در برابر فضایل و بزرگواری های او تسلیم شده اند».

۱۲۰۸ سَلِيلُ الْأَطَائِبِ

سلیل؛ ولد و فرزند و سلاله. علی علیه السلام فرزند پاک ترین نسل ها است، چنان که در زیارت مطلقه آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَالشَّهَابِ الثَّقِيبِ وَالنُّورِ الْعَاقِبِ، يَا سَلِيلَ الْأَطَائِبِ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای ولی خدا و شهاب و نور فروزنده، ای سلاله پاکان».

۱۲۰۹ سَلِيلُ الْأَطْهَارِ

فرزند و سلاله پاکان، چنان که در زیارت آن حضرت از امام صادق علیه السلام روایت شده:

«السَّلَامُ عَلَى نُورِ الْأَنْوَارِ وَسَلِيلِ الْأَطْهَارِ وَعَنَاصِرِ الْأَبْرَارِ»؛ (۳)

«سلام بر او که روشنایی همه نورها است، سلام بر او که فرزند و از نسل پاکان عالم است، سلام بر او که اصل و ریشه همه نیکان است».

۱۲۱۰ السَّمْحُ

شخص جوانمرد و بخشنده.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِيُّ [۱۰۲۱]

۱۲۱۱ سَمُّ قَاتِلِ

شخص شجاع و قهرمان و کشنده دشمنان، عنوانی است که امام حسن علیه السلام در مقابل معاویه و مروان نسبت به امام علی علیه السلام بیان فرمود. (۴)

۱۲۱۲ سَهْمُ اللَّهِ

تیر خدا، تیر غیب الهی.

امام علی علیه السلام را این گونه توصیف نموده اند:

«هُوَ مُظَهَّرُ الْعَجَائِبِ، هُوَ لَيْثُ بَنِي غَالِبٍ، هُوَ سَهْمُ اللَّهِ الصَّائِبِ»؛ (٥)

«او اظهار کننده عجایب و شیر قبیله بنی غالب و تیر به هدف خورده خدایی است».

١٢١٣ سَهْمٌ مِنْ مَرَامِي اللَّهِ

تیر به هدف خورده غیب الهی برسر دشمنان.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِيُّ [١٠٢١]

١٢١٤ سَيِّدُ الْأَبْرَارِ

آقا و سرور ابرار و نیکوکاران.

همچنین مراجعه شود به: أَفْضَلُ الْأَتْقِيَاءِ [١٠٥٠]

١٢١٥ سَيِّدُ الْأَشْرَافِ

آقا و بزرگ شریفان و بزرگان.

در زیارت مربوط به آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ مَنَافٍ وَسَيِّدَ الْأَشْرَافِ»؛ (٦)

«سلام بر تو ای سند مناف و ای آقای اشراف».

١٢١٦ سَيِّدُ الْأَهْلِ

سرور و بزرگ اهل بیت علیهم السلام.

در زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام، خطاب به آن حضرت عرض می کنیم:

ص: ٢٣١

١- ١٣٨٧. بحار الانوار، ج ٩٩، ص ١٩٩.

٢- ١٣٨٨. بحار الانوار، ج ٩٧، ص ٣٠٧.

٣- ١٣٨٩. بحار الانوار، ج ٩٧، ص ٣٠٥.

٤- ١٣٩٠. بحار الانوار، ج ٤٤، ص ٩٥؛ الاحتجاج، ج ١، ص ٢٨٢.

٥- ١٣٩١. بحار الانوار، ج ١٠٥، ص ١١٧.

٦- ١٣٩٢. بحار الانوار، ج ٩٧، ص ٣٣٢.

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا كَاشِفَ الْمَحَلِّ وَخَاصِمَ النَّعْلِ وَسَيِّدَ الْأَهْلِ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای آقای که هر سختی و مشکلی را برطرف می کنی، ای وصله کننده کفش رسول خداصلی الله علیه وآله و ای آقا و سرور اهل بیت».

۱۲۱۷ سَيِّدُ الْخَلَائِلِ

آقای که قهرمان و شجاع است.

همچنین مراجعه شود به: الأمامُ العادلُ [۱۰۶۰]

۱۲۱۸ سَيِّدُ السَّادَاتِ

آقای آقایان و سرور سروران.

در یکی از زیارات مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«السَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ السَّادَاتِ»؛ (۲)

«سلام بر بزرگ بزرگان عالم».

۱۲۱۹ سَيِّدُ فِي أَوْلِيَاءِ اللَّهِ

در بین دوستان خدا، از همه بالاتر و آقای آنان است.

حضرت زهراعلیها السلام در توصیف امامش فرمود:

«مَخْدُودًا فِي ذَاتِ اللَّهِ، مُجْتَهِدًا فِي أَمْرِ اللَّهِ، قَرِيبًا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ، سَيِّدًا فِي أَوْلِيَاءِ اللَّهِ، مُشَمَّرًا نَاصِحًا مُجِدًّا كَادِحًا، لَا تَأْخُذُهُ فِي اللَّهِ لَوْمَةٌ لَائِمٌ وَأَنْتُمْ فِي رَفَاهِيهِ مِنَ الْعَيْشِ»؛ (۳)

«آن حضرت برای خدا هرگونه رنج و زحمتی را تحمیل نمود، و در راه تحقق فرمان های الهی تلاش کرد، او که یار نزدیک پیامبرصلی الله علیه وآله و بزرگ و سرور دوستان خدا بود. همواره دامن همت به کمر زده، نصیحت گر و تلاش گر و کوشا بود، و در راه خدا از سرزنش هیچ سرزنش کننده ای بیم نداشت، در آن روزهایی که شما مردم در رفاه و آسایش آرمیده بودید».

۱۲۲۰ سَيِّدُ الْكَرِيمِ

آقای بزرگوار و باکرامت.

در زیارت صفوان جمال برای امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«وَأَنْتَ سَيِّدُ الْكَرِيمِ وَالْإِمَامُ الْعَظِيمُ فَكُنْ بِنَا رَحِيمًا يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ»؛ (۴)

«تو آقای باکرامت و امام با عظمت هستی، پس نسبت به ما رحیم و مهربان باش ای امیرمؤمنان».

۱۲۲۱ سَيِّدُ الْمُتَّقِينَ

آقا و سرور پرهیزکاران و تقوایندگان.

امام صادق علیه السلام به آن حضرت سلام می دهد:

«السَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْمُتَّقِينَ الْأَخْيَارِ»؛ (۵)

«سلام بر سرور و سالار تقوایندگان برگزیده».

امام زین العابدین علیه السلام می فرماید:

«إِنَّ مُحَمَّدًا الصَّيِّدُ الْإِدْقُ الْأَمِينُ الْمَخْصِيُّ وَصُّ بِرِسَالِهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، الْمُؤَيَّدُ بِالرُّوحِ الْأَمِينِ، وَبِأَخِيهِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَسَيِّدِ الْمُتَّقِينَ فَصَدِّقُوهُ»؛ (۶)

ص: ۲۳۲

۱- ۱۳۹۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۲- ۱۳۹۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۳۹۵. الاحتجاج، ج ۱، ص ۱۰۰؛ فرهنگ سخنان فاطمه زهرا علیها السلام، ص ۲۷.

۴- ۱۳۹۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۵- ۱۳۹۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

۶- ۱۳۹۸. تأویل الآیات، ص ۴۷.

«همانا محمد که راستگو و امانت دار است و به رسالت پروردگار جهانیان اختصاص یافته، به وسیله روح الامین و برادرش امیرمؤمنان و سید متقیان تأیید شده است، پس او را تصدیق کنید».

۱۲۲۲ سیدنا

آقا و سرور و مولای ما.

ای علی! تو بزرگ و آقای مایی و ما نیز تو را به بزرگی و آقایی پذیرفته ایم، در دعای توسل عرض می کنیم:

«يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا ... بِكَ إِلَى اللَّهِ»؛ (۱)

«ای حجت خدا بر خلق، ای سرور و مولای ما، ما به توسط تو به سوی خدا توجه کردیم».

۱۲۲۳ سَيْفُ اللَّهِ الْمَسْئُولِ

شمشیر خدایی که برای کشتن دشمنان خدا و کافران و منافقان از نیام برآمده.

در زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَى أَمِينِ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ ... أَخِي الرَّسُولِ وَزَوْجِ الْبُتُولِ وَسَيْفِ اللَّهِ الْمَسْئُولِ»؛ (۲)

«سلام بر امین خدا در زمین، او که برادر رسول و همسر فاطمه بتول و شمشیر از نیام برآمده خدای تعالی است».

۱۲۲۴ سَيْفُ ذِي الْجَلَالِ

شمشیر پروردگار.

در زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام، از جانب امام باقرعلیه السلام آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى مِيزَانِ الْأَعْمَالِ، وَمَقَلَّبِ الْأَحْوَالِ، وَسَيْفِ ذِي الْجَلَالِ»؛ (۳)

«سلام بر میزان سنجش اعمال و دگرگون کننده احوال و شمشیر خدای ذی الجلال».

۱۲۲۵ سَيْفُ النُّبُوَّةِ

شمشیر پیامبر. (۴)

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت، چنین فرموده است:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ أَخِي نَبِيِّكَ الَّذِي جَعَلْتَهُ سَيْفًا لِنُبُوَّتِهِ»؛ (۵)

«خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و نیز درود فرست بر امیرمؤمنان که برادر رسول توست و او را شمشیر نبوت قرارش دادی».

۱۲۲۶ شافع الرزق

واسطه رزق و روزی مردم.

در زیارت صفوان جمال برای امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ مُجَازِي الْخَلْقِ وَشَافِعُ الرِّزْقِ»؛ (۶)

«گواهی می دهم تو خلاق و بندگان را پاداش و کیفر می دهی و واسطه روزی آنان هستی».

۱۲۲۷ شافع يوم الدين

امیرمؤمنان علیه السلام به اذن خدای تعالی، در روز

ص: ۲۳۳

-
- ۱- ۱۳۹۹. مفاتیح الجنان، دعای توسل.
 - ۲- ۱۴۰۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵.
 - ۳- ۱۴۰۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۴- ۱۴۰۲. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۸۹.
 - ۵- ۱۴۰۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۶- ۱۴۰۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

قیامت برای دوستان و شیعیان خود شفاعت می کند. پس به آن حضرت سلام می دهیم:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْحَبْلُ الْمَتِينُ... وَالشَّافِعُ يَوْمَ الدِّينِ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای ریسمان و حبل متین خداوند و شفاعت کننده روز قیامت».

۱۲۲۸ شاهدُ الله

شاهد و گواه خداوند بر همه موجودات؛ چه انسان و چه غیر انسان، چنان که در دعای روز عید غدیر آمده است:

«وَأَمِينُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، وَشَاهِدُهُ فِي بَرِيَّتِهِ»؛ (۲)

«علی علیه السلام امین خدا بر مردم و شاهد و گواه او در مخلوقات است».

۱۲۲۹ شاهدُ الأُمَّه

امام علی علیه السلام شاهد و گواه امت رسول خداصلی الله علیه وآله است، چنان که امام صادق علیه السلام در زیارت مطلقه آن حضرت می فرماید:

«الَّذِي جَعَلْتَهُ سَيْفًا لِنُبُوَّتِهِ، وَآيَةً لِرِسَالَتِهِ، وَشَاهِدًا عَلَى أُمَّتِهِ»؛ (۳)

«آن که او را شمشیر پیامبرصلی الله علیه وآله و نشانه رسالت و شاهدهی بر امت او قرارش دادی».

۱۲۳۰ شبهُ الأَمِينِ

شبيه پیامبر امین صلی الله علیه وآله.

در زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام به آن حضرت خطاب می شود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا شِبْهَ الْأَمِينِ فِي سَمَاحَتِهِ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای کسی که شبیه پیامبرصلی الله علیه وآله هستی در منش و بزرگواری».

۱۲۳۱ شبهُ هَارُونَ

امام حسن علیه السلام در معرفی خود می فرماید:

«أَنَا ابْنُ النَّبِيِّ النَّذِيرِ الْبَشِيرِ السِّرَاحِ الْمُنِيرِ الَّذِي جَعَلَهُ اللَّهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ وَأَبِي عَلِيٍّ وَلِيِّ الْمُؤْمِنِينَ وَشَبِيهُ هَارُونَ»؛ (۵)

«من فرزند پیامبر انداز دهنده و بشارت دهنده هستم همان چراغ فروزنده که خداوند او را رحمت جهانیان قرارش داد. و پدرم

علی است او که ولی مؤمنان و شبیه هارون است».

امام هادی علیه السلام در زیارت روز غدیر فرماید:

«ثُمَّ مِخْنَتِكَ يَوْمَ صِفِّينَ، وَقَدْ رُفِعَتِ الْمَصَاحِفُ حَيْلَهُ وَمَكْرًا، فَأَعْرَضَ الشَّكُّ وَعُزِفَ الْحَقُّ وَاتَّبَعَ الظَّنُّ، أَشْبَهَتْ مِخْنَةَ هَارُونَ إِذْ أَمَرَهُ مُوسَى عَلَى قَوْمِهِ، فَتَفَرَّقُوا»؛ (۶)

«محنت تو در روز صفین که قرآن ها را از روی مکر و حيله بر نيزه کردند، و بر مردم شك غالب شد و در حالی که حق را می شناختند تابع ظن شدند، شبیه محنت هارون بود که موسی او را بر مردم گمارد اما قوم او متفرق شدند».

ص: ۲۳۴

۱- ۱۴۰۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۲- ۱۴۰۶. اقبال الاعمال، ص ۴۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۴۰۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۴۰۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۵- ۱۴۰۹. بحار الانوار، ج ۱۰، ص ۱۴۲؛ امالی طوسی، ص ۵۶۵.

۶- ۱۴۱۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۷؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۱۲۳۲ شَجَرَةُ التَّقْوَى

درخت تقوا؛ هر که بخواهد متقی شود، به شاخه های آن بیاویزد و از میوه های آن درخت باعظمت ثمر بگیرد. امام علی علیه السلام شجره تقوا است، چنان که در زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَى شَجَرَةِ التَّقْوَى وَسَامِعِ السَّرِّ وَالنَّجْوَى؛ (۱)»

«سلام بر شجره تقوا و شنونده اسرار و نجوا».

۱۲۳۳ شَجَرَةُ طُوبَى

مقام و درخت طوبی، چنان که امام صادق علیه السلام در زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام فرموده:

«السَّلَامُ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ عَلِيٍّ... السَّلَامُ عَلَى شَجَرَةِ طُوبَى وَسِدْرَةِ الْمُتْنَهَى؛ (۲)»

«سلام بر ابو الحسن علی... و سلام بر درخت طوبی و سدره المنتهی».

۱۲۳۴ شَجَرَةُ طَيْبَةٍ

درخت بهشت.

در زیارت امام علی علیه السلام آمده است:

«وَأَشْهَدُ أَنَّكَ الشَّجَرَةُ الطَّيِّبَةُ لَمْ تَزَلْ بِعَيْنِ اللَّهِ؛ (۳)»

«و گواهی می دهم که تو شجره طیبه در قرآن کریم هستی و پیوسته در منظر و حفاظت خدایی».

۱۲۳۵ شَجَرَةُ النِّدَاءِ

درختی است که پیامبر خداصلی الله علیه وآله با آن سخن گفت و درخت با صدا و لهجه علی علیه السلام جواب داد. در زیارات برای مولا علی علیه السلام آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا شَجَرَةَ النِّدَاءِ وَصَاحِبَ الدُّنْيَا؛ (۴)»

«سلام بر تو ای درخت ندا داده شده و صاحب اختیار دنیا».

۱۲۳۶ الشَّجَرِيُّ

قبل از صلح حدیبیه، در زیر یک درخت امیرمؤمنان علیه السلام و سایر اصحاب با رسول خداصلی الله علیه وآله بیعت نمودند،

که آیه شریفه نازل شد:

«لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يَبِيعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا» (۵)؛

«خداوند از مؤمنان - هنگامی که زیر آن درخت با تو بیعت کردند - راضی و خشنود شد؛ خدا آنچه را در درون دلهایشان (از ایمان و صداقت) نهفته بود، می دانست؛ از این رو آرامش را بر دلهایشان نازل کرد و پیروزی نزدیکی را به عنوان پاداش نصیب آنها فرمود».

و این گونه رضایت خدا را اعلام فرمود.

چون امیرمؤمنان علیه السلام در آن بیعت حضور داشت، به آن حضرت شجری می گفتند.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۲۳۷ شَدِيدُ النَّبَاسِ

امام صادق علیه السلام در زیارت مطلقه امیرمؤمنان و امام حسین علیهما السلام می فرماید:

«السَّلَامُ عَلَى مَوْلَانَا أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ... الشَّدِيدِ النَّبَاسِ، الْعَظِيمِ الْمِرَاسِ، الْمَمْكِينِ الْأَسَاسِ»؛ (۶)

ص: ۲۳۵

-
- ۱- ۱۴۱۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۰؛ مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۲۲۲؛ مفاتيح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۲- ۱۴۱۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۶.
 - ۳- ۱۴۱۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۵.
 - ۴- ۱۴۱۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.
 - ۵- ۱۴۱۵. سوره فتح، آیه ۱۸.
 - ۶- ۱۴۱۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵.

«سلام بر مولای ما امیر مؤمنان علیه السلام که شجاعت و نیروی قوی دارد و دارای منزلت و مکان است».

۱۲۳۸ شَرَفُ مَكَّةَ وَ مَنَى

مکه و منی از وجود او کسب شرف و افتخار می کنند؛ چون امام علی علیه السلام به مثابه جان اسلام است و مکه و منی جنبه جسمی آن را دارند، پس جسم از جان شرافت می گیرد.

به قول فرزددق که در معرفی امام سجاد علیه السلام در حضور هشام گفت:

هَذَا الَّذِي تَعْرِفُ الْبَطْحَاءُ وَطَأَّتَهُ

وَالْبَيْتُ يَعْرِفُهُ وَالْحِجْلُ وَالْحَرَمُ

«این کسی است که سرزمین بطحا و مکه، جای پای او را می شناسد و بیت الله و حرم و غیر حرم نیز او را می شناسند».(۱)

در زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيَّ مِنْ شُرْفَتِي بِهِ مَكَّةَ وَمِنَى؛(۲)

«سلام بر آنکه مکه و منی به واسطه او شرافت یافتند».

و تمجید امام صادق علیه السلام از آن حضرت است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ شُرْفَتِي بِهِ مَكَّةَ وَمِنَى؛(۳)

«سلام بر تو ای علی که مکه و منی از تو شرافت گرفتند».

۱۲۳۹ شَقِيقُ النَّبِيِّ

شقیق از شقّ به معنای برادرخوانده است، آن گاه که پیامبر همه مسلمانان را با هم برادر کرد، علی علیه السلام را برادر خود قرار داد.

همچنین مراجعه شود به: حِلْمُهُ مِنْ حِلْمِ الرَّسُولِ [۱۱۳۸]

۱۲۴۰ الشَّهَابُ الثَّاقِبُ

شعله ای است که ساطع می شود و به اشیای نورانی آسمانی گفته می شود. امام صادق علیه السلام در زیارت مطلقه امیر مؤمنان علیه السلام فرموده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَالشَّهَابِ الثَّاقِبِ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای ولی خدا و ستاره پرفروغ آسمانی».

۱۲۴۱ صَابِرُ الْمُتَمَتِّحِينَ

ممتحن از محنت و امتحان، به معنای کسی که با زحمت و مشقت مورد ابتلا و امتحان قرار گرفته است.

در اعمال مسجد بزرگ کوفه آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ... وَزَيْنُ الصَّدِّيقِينَ وَصَابِرُ الْمُتَمَتِّحِينَ»؛ (۵)

«گواهی می دهم تو امیر مؤمنان و زینت صدیقان و باصبر و شکیباترین آزمودگان عالم هستی».

۱۲۴۲ صَاحِبُ آيَاتِ الْبَاهِرَاتِ

باهر؛ روشن و واضح.

علی علیه السلام برای اثبات حَقانیت خود و مکتب و راه خویش، دارای دلایل و آیات واضح و روشنی است.

ص: ۲۳۶

۱- ۱۴۱۷. رجال کشی، ص ۱۳۰؛ ارشاد، ج ۲، ص ۱۵۱.

۲- ۱۴۱۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۴۱۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸.

۴- ۱۴۲۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۴۲۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۴۰۹؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.

امام صادق علیه السلام در زیارت ایشان می فرماید:

«السَّلَامُ عَلَى صَاحِبِ الدَّلَالَةِ وَالْآيَاتِ الْبَاهِرَاتِ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای دارنده دلایل و آیات روشن».

۱۲۴۳ صاحبِ الْآيَةِ

در یکی از زیارات آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَامِلَ الرَّايَةِ، وَبَالِغَ الْغَايَةِ، وَصَاحِبَ الْآيَةِ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای پرچمدار و ای به نهایت هدف رسیده و ای صاحب آیت و نشانه».

۱۲۴۴ صاحبِ أَلْفِ رَكْعَةٍ

امیرمؤمنان علیه السلام در هر شبانه روز، هزار رکعت نماز می خواند.

امام صادق علیه السلام فرموده است:

«إِنَّ عَلِيًّا آخِرَ عُمْرِهِ كَانَ يَصَلِّي فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ أَلْفَ رَكْعَةٍ»؛ (۳)

«علی علیه السلام در آخر عمر خود، در هر شبانه روز هزار رکعت نماز می خواند».

۱۲۴۵ صاحبِ أُمِّ الْكِتَابِ

امّ الکتاب نزد اوست. امّ الکتاب چیزی است که تمام اشیا و حوادث و علوم و اتفاقات در آن ثبت است.

در فرازی از زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى مَنْ عِنْدَهُ تَأْوِيلُ الْمُحْكَمِ وَالْمُتَشَابِهِ، وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ»؛ (۴)

«سلام بر آن کسی که تأویل آیات محکم و متشابهه نزد اوست و امّ الکتاب نیز با اوست».

۱۲۴۶ صاحبِ الْاَيَّامِ

در صدر اسلام، به خصوص مواقع جنگ و جهاد، روزهای مهم و سخت و به یاد ماندنی وجود دارد که در بسیاری از آنها، نام علی بن ابی طالب علیه السلام به وضوح می درخشد. از آن میان است روز بدر و احد و احزاب و غیره. پس آن حضرت را به نام صاحب این روزها ملقب کردند، چنان که امام هادی علیه السلام در زیارت روز غدیر می فرماید:

«وَلَكَ الْمَوَاقِفُ الْمَشْهُودَةُ وَالْمَقَامَاتُ الْمَشْهُورَةُ، وَالْأَيَّامُ الْمَذْكُورَةُ يَوْمَ بَدْرِ وَيَوْمَ الْأَحْزَابِ»؛ (٥)

«مواقف و مقامات و روزهای مهم صدر اسلام از آن توست؛ از جمله روز بدر و احزاب».

۱۲۴۷ صاحبُ الْجَاهِ الْعَظِيمِ

دارای درجه و مقام با عظمتی است.

درفرازی از زیارت امیر مؤمنان علیه السلام می گوئیم:

«فَاشْفَعْ لِي يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِلَى اللَّهِ، فَإِنِّي عَبْدُ اللَّهِ وَمَوْلَاكَ وَزَائِرُكَ وَلَكَ عِنْدَ اللَّهِ الْمَقَامُ الْمَحْمُودُ وَالْجَاهُ الْعَظِيمُ»؛ (٦)

ص: ۲۳۷

۱- ۱۴۲۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۴۲۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۳- ۱۴۲۴. تهذیب الاحکام، ج ۳، ص ۷۱.

۴- ۱۴۲۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه.

۵- ۱۴۲۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۶- ۱۴۲۷. اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«ای امیرمؤمنان! نزد خدا شفیع ما باش، چرا که من بنده خدا و دوستدار و زائر شمایم، و شما نیز نزد خداوند مقام و درجه بلندی دارید».

۱۲۴۸ صاحبِ الحَرَمِ الْکَرِیمِ

حرم و حریم او باکرامت است.

در فرازی از زیارت امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«اللَّهُمَّ ... وَاجْعَلْنِي أَكْرَمَ وَافِدٍ وَأَفْضَلَ وَارِدٍ وَأَتْبَلَ قَاصِدٍ فِي هَذَا الْحَرَمِ الْكَرِيمِ»؛ (۱)

«خدایا مرا گرامی ترین زائر و بهترین وارد و بزرگ ترین قاصد این حرم کریم قرار بده».

۱۲۴۹ صاحبِ الحُرُوبِ

معمولاً کسی که در جنگ از همه بیشتر شجاعت نشان بدهد و فداکاری نماید، جنگ را به نام او تمام و منتسب می کنند.

امام رضا علیه السلام جهت شجاعت و قهرمانی امام علی علیه السلام در جنگ ها فرمود:

«عَلِيٌّ صَاحِبُ الْحُرُوبِ، مُنَكِّسُ الزَّيَاةِ وَمُيَيْدُ الْأَقْرَانِ»؛ (۲)

«امام علی علیه السلام صاحب جنگ ها و درهم شکننده پرچم دشمنان و کشنده پهلوانان است».

۱۲۵۰ صاحبِ الحِلْمِ

شکیبا و بردبار.

در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام، خطاب به حضرت می گوئیم:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ الْعِلْمِ وَصَاحِبَ الْحِلْمِ وَمَوْضِعِ الْحُكْمِ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای وارث دانش و صاحب حلم و بردباری و محل حکم و حکمت ها».

۱۲۵۱ صاحبِ الدَّرَجَةِ الْعُلْيَا

بالاترین و والاترین درجات از آن اوست.

در دعای اعمال مسجد بزرگ کوفه وارد شده است:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ كَهْفُ النَّجَاهِ، وَمِنْهَاجُ التَّقَى وَالِدَّرَجَةِ الْعُلْيَا»؛ (۴)

«گواهی می دهم تو پناهگاه نجات هستی، تو راه و روش تقوایی و در درجات عالی قرار داری».

۱۲۵۲ صاحب الدلالات

دارنده ادله و براهین گوناگون برای اثبات حقانیت خود؛ چنان که در قسمتی از زیارت آن حضرت از امام صادق علیه السلام وارد شده است:

«السَّلَامُ عَلَى صَاحِبِ الدَّلَالَةِ وَالْآيَاتِ الْبَاهِرَاتِ»؛ (۵)

«سلام بر آن آقایی که دارای ادله و براهین و نشانه های آشکار است».

۱۲۵۳ صاحب دلیل القاهر

امام صادق علیه السلام درباره یاری رساندن پیامبر صلی الله علیه وآله توسط امیر مؤمنان علیه السلام می فرماید:

«مُفَجِّمٌ كُلِّ مَنْ جَادَلَهُ وَخَاصَمَهُ بِدَلِيلِهِ الْقَاهِرِ»؛ (۶)

«محکوم و ساکت می کرد هر که را با وی مجادله می کرد و با دلیل کوبنده با او مبارزه می نمود».

ص: ۲۳۸

-
- ۱- ۱۴۲۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۱.
 - ۲- ۱۴۲۹. بحار الانوار، ج ۹۱، ص ۳۵۲.
 - ۳- ۱۴۳۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.
 - ۴- ۱۴۳۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۴۰۹؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.
 - ۵- ۱۴۳۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵.
 - ۶- ۱۴۳۳. بحار الانوار، ج ۱۰، ص ۱۶؛ تأویل الایات، ص ۳۴؛ معانی الاخبار، ص ۲۴؛ تفسیر الامام العسکری، ص ۶۳.

۱۲۵۴ صاحبِ رَدِّ الشَّمْسِ

خورشید به خاطر او از حرکت ایستاد و به محل قبل خود بازگشت. امام علی علیه السلام از چنین عظمت و مقامی برخوردار بود، داستان برگشتن خورشید و ادای نماز امیرمؤمنان علیه السلام از قضایای متواتر صدر اسلام است و مسجد رَدِّ الشَّمْسِ نیز که در آن محل ساخته شده، هم اکنون نیز برپاست:

«السَّلَامُ عَلَيَّ مَنْ رُدَّتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ حِينَ تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ»؛ (۱)

«سلام بر آنکه آفتاب پس از آنکه در حجاب مغرب پنهان گشت با اعجاز برای او برگشت».

۱۲۵۵ صاحبِ الزُّهْدِ

اگر کسی دستش از مال و قدرت دنیایی کوتاه باشد و بخواهد زاهدانه زندگی کند، خیلی هنر نکرده؛ بلکه هنر آن است که در عین داشتن قدرت و ثروت دنیایی، در دنیا زاهد باشد و امام متقیان علیه السلام این گونه زندگی می کرد. فرازی از زیارت ایشان چنین است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَاحِبَ الزُّهْدِ فِي إِمَامَتِهِ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای آقایی که در دوران امامت خود زاهدانه زندگی کردی».

۱۲۵۶ صاحبِ السَّوَابِقِ

دارای سوابق درخشان است، چه سبقت در اسلام و ایمان و چه فداکاری در میدان های نبرد و غیره.

در فرازی از زیارت آن حضرت از زبان امام صادق علیه السلام عرض می کنیم:

«السَّلَامُ عَلَيَّ مَوْلَانَا أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، صَاحِبِ السَّوَابِقِ وَالْمَنَاقِبِ»؛ (۳)

«سلام بر مولای ما امیرمؤمنان علی بن ابی طالب که دارای سوابق عالی و فضایل والاست».

۱۲۵۷ صاحبِ سُورَةِ الْعَادِيَاتِ

سوره عادیات در شأن آن حضرت نازل شده، جریان سرعت حمله و محاصره دشمنان توسط امام علی علیه السلام و یارانش و شکست سخت مشرکان و کافران، در تاریخ ضبط شده است.

و نیز امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت می فرماید:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ نَزَلَتْ فِي فَضْلِهِ سُورَةُ الْعَادِيَاتِ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای آقایی که سوره عادیات در بیان فضیلت تو نازل شده است».

۱۲۵۸ صاحبِ سِفِّ الْبَاتِرِ

دارنده شمشیر تیز و برنده.

همچنین مراجعه شود به: حِلْمُهُ مِنْ حِلْمِ الرَّسُولِ [۱۱۳۸]

۱۲۵۹ صاحبِ الشَّانِ الْكَبِيرِ

شأن و منزلت و مقام بزرگی دارد، چنان که در قسمتی از زیارت مطلقه آن حضرت آمده:

ص: ۲۳۹

-
- ۱- ۱۴۳۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۲- ۱۴۳۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.
 - ۳- ۱۴۳۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.
 - ۴- ۱۴۳۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

«وَلَكَ عِنْدَ اللَّهِ الْمَقَامُ الْمَحْمُودُ وَالْجَاهُ الْعَظِيمُ، وَالشَّانُ الْكَبِيرُ»؛ (۱)

و برای تو در نزد خداوند، مقام پسندیده و جایگاه با عظمتی است و تو دارای شأن و منزلت بزرگی هستی».

۱۲۶۰ صَاحِبِ الشَّفَاعَةِ

در روز قیامت به اذن خدای تعالی برای دوستان و شیعیان خود شفاعت می کند؛ پس با این عنوان، به آن حضرت سلام می کنیم:

«السَّلَامُ عَلَى صَاحِبِ الشَّفَاعَةِ فِي يَوْمِ الْوَرَى»؛ (۲)

«سلام بر صاحب شفاعت در روز محشر».

۱۲۶۱ صَاحِبِ الشَّفَاعَةِ الْمَقْبُولَةِ

رسول خدا و امامان معصوم علیهم السلام، به خصوص امیرمؤمنان علیه السلام به جهت مقام و منزلتی که نزد خدای تعالی دارند، اگر به اذن خدا برای کسی شفاعت کنند، شفاعت ایشان پذیرفته می شود. امام صادق علیه السلام در زیارت آن جناب می فرماید:

«وَلَكَ عِنْدَ اللَّهِ الْمَقَامُ الْمَحْمُودُ وَالشَّفَاعَةُ الْمَقْبُولَةُ»؛ (۳)

«تو در نزد خدا مقام پسندیده داری، و شفاعتت نیز نزد خداوند پذیرفته است».

۱۲۶۲ صَاحِبِ الطَّوَائِلِ

دارای نعمت فضل و قدرت و علو مرتبه.

امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«السَّلَامُ عَلَى صَاحِبِ النُّهَى وَالْفُضْلِ وَالطَّوَائِلِ، وَالْمَكْرُمَاتِ وَالنَّوَائِلِ»؛ (۴)

«سلام بر صاحب عقل کامل و فضایل و نعم بی شمار و مکارم و عطایای کامله».

۱۲۶۳ صَاحِبِ الْغَزَوَاتِ

غزوات جمع غزوه به معنای میدان جنگ و نبرد است و اصطلاحاً به جنگ هایی گفته می شود که رسول خدا صلی الله علیه وآله شخصاً در آن حضور داشتند و امام علی علیه السلام نیز در تمام غزوات پیامبر صلی الله علیه وآله شرکت داشت. در زیارت مطلقه آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى أَمِيرِ الْجُيُوشِ وَصَاحِبِ الْغَزَوَاتِ»؛ (٥)

«سلام بر فرمانده لشکرهای رسول خداصلی الله علیه وآله و صاحب فتح و پیروزی در جنگ ها».

۱۲۶۴ صاحبُ الْفَضَائِلِ

دارای فضایل بی شمار است.

همچنین مراجعه شود به: الإمامُ الْعَادِلُ [۱۰۶۰]

۱۲۶۵ صاحبُ الْفَضْلِ

فضل، زیادی از هر چیزی است که به معنای برتری می آید و امیرمؤمنان علیه السلام کسی است که همه فضایل و مناقب را دارا است.

«السَّلَامُ عَلَى صَاحِبِ التُّهَى وَالْفَضْلِ»؛ (٦)

«سلام بر صاحب عقل کامل و فضایل بسیار».

ص: ۲۴۰

-
- ۱- ۱۴۳۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۲- ۱۴۳۹. مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۳- ۱۴۴۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۴- ۱۴۴۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.
 - ۵- ۱۴۴۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۶- ۱۴۴۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

۱۲۶۶ صاحب‌المعالي

دارای بزرگی های اخلاقی است.

همچنین مراجعه شود به: خَيْرٌ مَنْ وَطَأَ التُّرَى [۱۱۵۶]

۱۲۶۷ صاحب‌المعجزات القاهرات

دارای معجزاتی است که برهمگان غلبه دارد.

در فرازی از زیارت آن حضرت، بر زبان امام صادق علیه السلام جاری شده:

«السَّلَامُ عَلَى صَاحِبِ الدَّلَالِ وَالْآيَاتِ الْبَاهِرَاتِ، وَالْمُعْجَزَاتِ الْقَاهِرَاتِ»؛ (۱)

«سلام بر آنکه دارای ادله و نشانه های روشن و معجزات غالب است».

۱۲۶۸ صاحب‌المقام العظیم

دارای جایگاه رفیع و عظیم است.

در زیارت مطلقه امام علی علیه السلام آمده است:

«اللَّهُمَّ وَاجْعَلْنِي أَكْرَمَ وَافِدٍ وَأَفْضَلَ وَارِدٍ وَأَتْبَلَ قَاصِدٍ فِي هَذَا الْحَرَمِ الْكَرِيمِ وَالْمَقَامِ الْعَظِيمِ»؛ (۲)

«خدایا مرا گرامی ترین زائر و بهترین وارد و بزرگ ترین قاصد این حرم کریم و موقعیت عظیم قرار بده».

۱۲۶۹ صاحب‌المقام المحمود

دارای مقام و مرتبه پسندیده.

امام صادق علیه السلام این فضیلت و منقبت را برای امیرمؤمنان علیه السلام بیان نموده است:

«فَاشْفَعْ لِي يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِلَى اللَّهِ، فَإِنِّي عَبْدُ اللَّهِ وَمَوْلَاكَ وَزَائِرُكَ وَلَكَ عِنْدَ اللَّهِ الْمَقَامُ الْمَحْمُودُ»؛ (۳)

«ای امیرمؤمنان! برای من نزد خدا شفیع باش، که من بنده خدا و دوستدار و زائر تو هستم و تو نیز نزد خداوند مقام پسندیده ای داری».

۱۲۷۰ صاحب‌المقامات المشهوره

امام عسکری علیه السلام از امام هادی علیه السلام در زیارتی برای امیرمؤمنان علیه السلام نقل فرموده است:

«وَلَكَّ الْمَوَاقِفُ الْمَشْهُودَةَ وَالْمَقَامَاتُ الْمَشْهُورَةَ»؛ (۴)

«و برای تو است موقف ها و موقعیت های معین و مشهود و مقامات و جایگاه های مشهور».

۱۲۷۱ صاحبِ الْمَكَارِمِ

والایبی های اخلاقی از آن او است.

همچنین مراجعه شود به: خَيْرٌ مَنْ وَطَأَ التُّرَى [۱۱۵۶]

۱۲۷۲ صاحبِ الْمَكْرُمَاتِ

مکرمات از کرامت؛ جامع تمام نیکی ها، کرامت ها و بزرگواری ها است.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت چنین فرموده است:

«السَّلَامُ عَلَى صَاحِبِ التُّهَى وَالْفَضْلِ وَالطَّوْأَيْلِ، وَالْمَكْرُمَاتِ وَالنُّوْأَيْلِ»؛ (۵)

«سلام بر صاحب عقل کامل و کرامات و فضایل و نعمت های بی شمار، و بزرگواری ها و مکارم و عطایای الهی».

ص: ۲۴۱

۱- ۱۴۴۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۴۴۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱.

۳- ۱۴۴۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۴۴۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۵- ۱۴۴۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

۱۲۷۳ صاحب المناقب

دارای فضیلت و منقبت (اعمال نیک) است.

امام صادق علیه السلام به معرفی امیر مؤمنان علیه السلام پرداخته و در زیارت آن حضرت می فرماید:

«السَّلَامُ عَلَى مَوْلَانَا أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، صَاحِبِ السَّوَابِقِ وَالْمَنَاقِبِ»؛ (۱)

«سلام بر مولای ما امیر مؤمنان که دارای سوابق و فضایل درخشان است».

۱۲۷۴ صاحب المنهل الجلیل

حرم او، جایگاه نوشیدن زلال معرفت است.

در زیارت مطلقه آن حضرت آمده است:

«اللَّهُمَّ وَاجْعَلْنِي أَكْرَمَ وَافِدٍ وَأَفْضَلَ وَارِدٍ وَأَتْبَلَ قَاصِدٍ فِي هَذَا الْحَرَمِ الْكَرِيمِ وَالْمَقَامِ الْعَظِيمِ وَالْمُورِدِ النَّبِيلِ وَالْمَنْهَلِ الْجَلِيلِ»؛ (۲)

«خدایا مرا گرامی ترین زائر در این حرم کریم و بهترین وارد شونده در این جایگاه عظیم و بزرگ ترین قاصد و رساننده پیام در این مقام شریف و نجیب و نیز سیراب شونده در این مکان باشکوه قرار بده».

۱۲۷۵ صاحب المواقف المشهودة

مواقف زمان ها یا مکان هایی که امر مهمی در آن واقع شده. مواقف مشهودة؛ مواردی که در برابر چشم مردم اتفاق افتاده و شاهد بوده اند.

در زیارت امیر مؤمنان در روز غدیر آمده:

«وَلَكَ الْمَوَاقِفُ الْمَشْهُودَةُ وَالْمَقَامَاتُ الْمَشْهُورَةُ»؛ (۳)

«و برای توست موقف ها و مواقع سخت که مشهود خلق بود و مقاماتی که مشهور می باشند (مانند روزهای جنگ بدر و احد و غیره)».

۱۲۷۶ صاحب المورِد النَّبِيلِ

صاحب جایگاه بافضیلت و باعظمت.

همچنین مراجعه شود به: صاحب المنهل الجلیل [۱۲۷۴]

میراث دار علم و مقام ولایت نبوی؛ چنان که در زیارت آن حضرت می گوئیم:

«أَشْهَدُ أَنَّ الْحَقَّ مَعَكَ وَإِلَيْكَ وَأَنْتَ أَهْلُهُ وَمَعْدِنُهُ وَمِيرَاثُ النَّبُوَّةِ عِنْدَكَ»؛ (۴)

«گواهی می دهم حقّ باتو و به سوی توست، و تو اصل و اهل حقّ هستی و میراث نبوت نزد توست».

نجده به معنای شجاعت و شدت است در هنگام دفاع از چیزی. و امام علی علیه السلام که اشجع الناس بوده، در تمام جنگ ها و مبارزات صدر اسلام در رکاب پیامبر خداصلی الله علیه و آله شمشیر می زد؛ چنان که در اخبار و آثار ضبط شده است. (۵)

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَى مَوْلَانَا أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، صَاحِبِ السَّوَابِقِ وَالْمَنَاقِبِ وَالنَّجْدَةِ»؛ (۶)

ص: ۲۴۲

۱- ۱۴۴۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

۲- ۱۴۵۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱.

۳- ۱۴۵۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۴- ۱۴۵۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۹۴؛ اصول کافی ج ۴، ص ۵۷۰.

۵- ۱۴۵۳. کشف الغمه، ج ۱، ص ۲۲.

۶- ۱۴۵۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم.

«سلام بر مولای ما امیرمؤمنان، صاحب سوابق درخشان و شجاعت ها و فضایل بی نظیر».

۱۲۷۹ صاحبُ التَّوَائِلِ

صاحب عطا و بخشش.

همچنین مراجعه شود به: صاحبُ الْمَكْرُمَاتِ [۱۲۷۲]

۱۲۸۰ صاحبُ النَّهْيِ

نهی به معنای عقل است؛ صاحب عقل.

۱۲۷۲ همچنین مراجعه شود به: صاحبُ الْمَكْرُمَاتِ [۱۲۷۲]

۱۲۸۱ الصَّادِعُ

بانگ زنده و اظهارکننده، «صادع بأمر الله»؛ یعنی امر الهی را اظهار و آشکارا آن را اعلان می کند، چنان که در توصیف آن حضرت آمده:

«وَالدَّالُّ عَلَيْكَ، وَالصَّادِعُ بِأَمْرِكَ»؛ (۱)

«او که راهنمایی کننده به سوی تو و اظهارکننده امر توست».

۱۲۸۲ صَادِقُ الْقَوْلِ

سخنش راست و درست است.

بیانی است در یکی از زیارات آن حضرت:

«أَشْهَدُ أَنَّ قَوْلَكَ الصِّدْقُ وَأَنَّ دَعْوَتَكَ الْحَقُّ»؛ (۲)

«گواهی می دهم سخن تو راست و دعوت تو حق است».

۱۲۸۳ الصِّرَاطُ الْوَاضِحُ

راه و خط روشن و آشکار به سوی هدایت الهی، که همانا پیروی از امیرمؤمنان علیه السلام است. در زیارت آن حضرت به ایشان سلام می کنیم:

«السَّلَامُ عَلَى الصِّرَاطِ الْوَاضِحِ»؛ (۳)

«سلام بر راه و صراط آشکار خدا».

۱۲۸۴ الصَّفْوَةُ

صاف و خالص و گزینش شده از هر چیزی.

در یکی از زیارات مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام وارد شده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ... وَالصَّفْوَةَ مِنْ سُلَالَةِ النَّبِيِّينَ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای آقای جانشینان و گزینش شده از سلاله و ذریه پیامبران الهی».

۱۲۸۵ صَفْوَةُ النَّبِيِّ

خالص و انتخاب شده و گزینش شده رسول خداصلی الله علیه وآله. در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام، از امام صادق علیه السلام وارد شده که از خداوند می خواهد:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى وَلِيِّكَ وَأَخِي نَبِيِّكَ... وَصَفْوَتِهِ»؛ (۵)

«خدایا درود فرست بر ولی خودت و برادر پیامبرت، او که برگزیده رسولت است».

۱۲۸۶ الصَّفِي

صاف و خالص از هر چیزی.

امام صادق علیه السلام در سلام به حضرت علی علیه السلام می فرماید:

ص: ۲۴۳

۱- ۱۴۵۵. بحارالانوار، ج ۹۵، ص ۳۱۹؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۲- ۱۴۵۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۵؛ تهذیب طوسی، ج ۶، ص ۵۹.

۳- ۱۴۵۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۲۲۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۴۵۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۴۵۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۹۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

«السَّلَامُ عَلَى الْإِمَامِ التَّقِيِّ الْمُخْلِصِ الصَّنْفِيِّ»؛ (۱)

«سلام بر پیشوای باتقوای کامل و با اخلاص خاص به حق».

۱۲۸۷ الصَّوَامُ

بسیار روزه دار.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِيُّ [۱۰۲۱]

۱۲۸۸ الصَّيْبُ الْهَاطِلُ

دارای فضایل بی شمار است، به گونه ای که مثل باران از او ریزش دارد.

همچنین مراجعه شود به: الْإِمَامُ الْعَادِلُ [۱۰۶۰]

۱۲۸۹ الصِّيَاءُ الْأَزْهَرُ

نور بسیار درخشان، چنان که امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام فرموده است:

«السَّلَامُ عَلَى نُورِ اللَّهِ الْأَنْوَرِ، وَصِيَّائِهِ الْأَزْهَرِ»؛ (۲)

«سلام بر پر نورترین و درخشان ترین نور خدا».

۱۲۹۰ طَاعَتُهُ طَاعَةُ اللَّهِ

اطاعت و فرمان بری از او، اطاعت از خدا محسوب می شود.

روزی معاویه در مقابل امام حسن علیه السلام، شروع به خودستایی و فخر فروشی کرد. امام علیه السلام ضمن برشمردن القاب پدر بزرگوارش فرمود:

«أَعْلَى تَفْتَخِرُ يَا مُعَاوِيَةُ! أَنَا ابْنُ عُرْوَةَ الثَّرَى أَنَا ابْنُ مَأْوَى التُّقَى أَنَا ابْنُ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَى أَنَا ابْنُ مَنْ سَادَ أَهْلَ الدُّنْيَا بِالْفَضْلِ السَّابِقِ وَالْحَسَبِ الْفَائِقِ، أَنَا ابْنُ مَنْ طَاعَتُهُ طَاعَةُ اللَّهِ وَمَعْصِيَتُهُ مَعْصِيَةُ اللَّهِ»؛ (۳)

«آیا بر من افتخار می کنی ای معاویه! من پسر کسی هستم که مایه حیات جهان است، من پسر پناه گاه پرهیزکاران هستم، من پسر کسی هستم که با هدایت آمده، همان که به جهت فضیلت بیشتر و حسب بالاتر بر همه اهل دنیا آقایی دارد، من پسر کسی هستم که اطاعت از او اطاعت از خدا و نافرمانی از او نافرمانی از خدا است».

۱۲۹۱ الطَّالِبُ

امام علی علیه السلام طالب خدا و وعده های او بود.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ جُدْتَ بِنَفْسِكَ صَابِرًا مُحْتَسِبًا، مُجَاهِدًا عَنِ دِينِ اللَّهِ، مُوقِيًا لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، طَالِبًا مَا عِنْدَ اللَّهِ»؛ (۴)

«گواهی می دهم که تو با صبر و شکیبایی، ایثار و جانبازی کردی، از دین خدا دفاع نمودی، از رسول خدا محافظت فرمودی و همه اینها به جهت طلب ثواب و اجر و خشنودی خدا بود.»

طه ۱۲۹۲

گرچه معروف است که «طه» از اسامی قرآنی رسول خدا صلی الله علیه و آله باشد، لیکن امام صادق علیه السلام با این عبارات، امیرمؤمنان علیه السلام را زیارت فرموده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَالِدَ الْأَيْمَةِ الْبُرْزَةِ السَّادَاتِ... السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا طه وَيَس»؛ (۵)

ص: ۲۴۴

-
- ۱- ۱۴۶۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.
 - ۲- ۱۴۶۱. اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.
 - ۳- ۱۴۶۲. بحار الانوار، ج ۴۴، ص ۱۰۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۴، ص ۲۱؛ كشف الغمّه، ج ۱، ص ۵۷۵؛ العدد القویه ص ۴۰.
 - ۴- ۱۴۶۳. من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۵- ۱۴۶۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

«سلام بر تو ای پدر امامان نیک و بزرگوار ... سلام بر تو ای طاها و یاسین».

طه به معنای طاهر؛ و به این جهت است که امام علی علیه السلام نفس رسول خدا صلی الله علیه وآله می باشد.

۱۲۹۳ الطَّاهِرُ الْمُقَدَّسُ

پاک و پاکیزه و مقدس.

در زیارت آن حضرت گفته می شود:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ طَاهِرٌ مُقَدَّسٌ وَأَنَّكَ وَلى اللَّهِ وَوَصِى رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ»؛(۱)

«گواهی می دهم تو پاک و مقدس هستی، تو ولی خدا و جانشین رسول او هستی».

در زیارتی دیگر عرض می کنیم:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ طَهْرٌ طَاهِرٌ مُطَهَّرٌ مِنْ طَهْرٍ طَاهِرٍ مُطَهَّرٍ»؛(۲)

«گواهی می دهم که ذات مقدس تو پاک و پاکیزه است و از هر عیبی مبرایی و از اجدادی هستی که همه آنان نیز پاک و پاکیزه و طاهر بودند».

۱۲۹۴ طَوِيلُ الْبَاعِ

حضرت زهرا علیها السلام این اشعار را در زمانی سروده است که هرچه داشتند، در راه خدا به فقرا داده بودند؛(۳)

شِبْلَى وَاللَّهِ هُمَا جِيَاءُ

يَا رَبِّ لَا تَتْرُكْهُمَا ضِيَاءُ

أَبُوهُمَا لِلْخَيْرِ ذَوَا صِطْنَاعِ

عَيْلُ الدَّرَاعَيْنِ طَوِيلُ الْبَاعِ

«به خدا سوگند فرزندانم اکنون گرسنه اند، خدایا آنان را به حال خود وامگذار که از دست بروند. پدرشان علی علیه السلام در سخاوت و خوبی ها بی نظیر است و آنچه دارد و به دست می آورد را با دستان بخشنده اش به دیگران می دهد.»

۱۲۹۵ الطُّهْرُ

او عین طهارت و پاکیزگی است. پس در زیارت ایشان، شهادت می دهیم:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ طَهَّرَ طَاهِرًا»؛ (۴)

«گواهی می دهم تو اصل طهارت هستی».

۱۲۹۶ طَيْبُ الْوَلَادَةِ

ذره ای خبث و خباثت و ناپاکی در وجود او نیست، امام علی علیه السلام انسانی است که از هر لحاظ پاک و طیب و طاهر است.

در فرازی از زیارت آن حضرت چنین آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الطَّيِّبُ فِي وِلَادَتِهِ»؛ (۵)

«سلام بر تو که در ولادت طیب و طاهر بودی».

۱۲۹۷ الْعَابِدُ

عبادت کننده خدای تعالی، عبادت خالصانه.

همچنین مراجعه شود به: جَادَ بِنَفْسِهِ [۱۱۱۷]

۱۲۹۸ عَادِلٌ فِي الْخِلَافَةِ

در طول خلافت و زمامداری اش نهایت عدالت را رعایت نمود.

در زیارتش سلام می دهیم:

ص: ۲۴۵

۱- ۱۴۶۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۹۹.

۲- ۱۴۶۶. من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ مفاتيح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۴۶۷. فرهنگ سخنان فاطمه زهرا علیها السلام، ص ۱۳۷.

۴- ۱۴۶۸. من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ مفاتيح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین؛ اقبال الاعمال، ص ۷۱۲.

۵- ۱۴۶۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْعَادِلُ فِي خِلَافَتِهِ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای کسی که در طول مدّت خلافت و امامت خود به عدالت رفتار نمودی».

۱۲۹۹ عَادِلٌ فِي الرَّعِيَةِ

در بین مردم به عدالت رفتار می کرد و اجازه نمی داد به کسی ظلم و ستم شود.

این شهادتی است که امام هادی علیه السلام در مورد امام علی علیه السلام داده است:

«وَأَنْتَ الْقَاسِمُ بِالسَّوِيَةِ، وَالْعَادِلُ فِي الرَّعِيَةِ»؛ (۲)

«ای علی! تو تقسیم کننده به تساوی هستی و عدالت گستر بین مردم می باشی».

۱۳۰۰ عَالِمٌ بِحُدُودِ اللَّهِ

به احکام و حدود خدا آگاهی دارد، چنان که در فرازی از زیارتش آمده:

«وَأَنْتَ الْعَالِمُ بِحُدُودِ اللَّهِ مِنْ جَمِيعِ الْبَرِيَةِ»؛ (۳)

«ای امیرمؤمنان) تو عالم به احکام و حدود خداوند از بین همه مردم هستی».

۱۳۰۱ الْعَالِمُ الْمُبِينُ

دانای آشکار کننده.

در زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام، آن حضرت این گونه توصیف شده است:

«إِبْنُ عَمِّهِ، الْأَنْزَعُ الْبَطِينُ، الْعَالِمُ الْمُبِينُ، عَلِيٌّ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ»؛ (۴)

«پسرعموی رسول خداصلی الله علیه وآله انزع البطين و عالم مبین، علی امیرمؤمنان است».

۱۳۰۲ عَالِي النَّسَبِ وَ الشَّرَفِ

دارای نسب و شرافت عالی است.

همچنین مراجعه شود به: الأمامُ العادلُ [۱۰۶۰]

۱۳۰۳ عَامِلٌ بِالْكِتَابِ

عمل کننده به قرآن.

«أَشْهَدُ أَنَّكَ جَاهِدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ، وَعَمِلْتَ بِكِتَابِهِ»؛(۵)

«گواهی می دهم که تو نهایت جهاد را در راه خدا نمودی و به کتاب خدا قرآن عمل فرمودی».

۱۳۰۴ الْعَبْدُ الصَّالِحُ

بنده شایسته خدا، چنان که در روایت آمده:

«قَدْ بَايَعَ النَّاسُ مِنْ بَعْدِهِ الْعَبْدَ الصَّالِحَ وَالْإِمَامَ النَّاصِحَ أَخَا رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ»؛(۶)

«مردم بعد از رسول خداصلی الله علیه وآله با بنده صالح و امام ناصح که برادر رسول خدا است، بیعت کردند».

۱۳۰۵ عُدَّةُ الْمَعَادِ

جماعت و نیروی ذخیره و پشتیبان است.

در فرازی از زیارت امیرمؤمنان علیه السلام، از امام هادی علیه السلام نقل شده است:

«مَوْلَايَ أَنْتَ الْحُجَّةُ عَلَى الْعِبَادِ، وَالْهَادِي إِلَى الرَّشَادِ، وَالْعُدَّةُ لِلْمَعَادِ»؛(۷)

ص: ۲۴۶

۱- ۱۴۷۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۲- ۱۴۷۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۳- ۱۴۷۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۴- ۱۴۷۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۳.

۵- ۱۴۷۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۶؛ مفاتیح الجنان، زیارت امین الله؛ مصباح المتهجد، ص ۷۳۸؛ کامل الزیارات، ص ۳۹.

۶- ۱۴۷۵. بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۲۶۰.

۷- ۱۴۷۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۲؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

«ای مولای من تو حجت خدا بر بندگان هستی، و راهنمایی کننده به سوی هدایت می باشی و دوستی تو ذخیره روز قیامت است.»

۱۳۰۶ الْعَذَابُ الصَّبِّ

عذابی که مدام بر سر معاندان و کافران آن حضرت می ریزد.

از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل شده و نیز در زیارت مخصوصه آن حضرت آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ عَلَى الْكَافِرِينَ عَذَابًا صَبًّا»؛ (۱)

«گواهی می دهم تو برای کافران، عذاب دردناک و همیشگی هستی.»

۱۳۰۷ عُرُوقُ الثَّرَى

امیرمؤمنان علیه السلام ریشه و اصل و اساس و مایه حیات جهان است.

همچنین مراجعه شود به: طَاعَتُهُ طَاعَةُ اللَّهِ [۱۲۹۰]

۱۳۰۸ عِصْمَةُ الْأَوْلِيَاءِ

حافظ و پناه و مراقب اولیای الهی.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عِصْمَةَ الْأَوْلِيَاءِ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای پناه و حافظ اولیای خدا.»

۱۳۰۹ عِصْمَةُ الْمُؤْمِنِينَ

موجب حفاظت و صیانت افراد ایمان آورده به خدای متعال است.

امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام، به شیعیان خود تعلیم فرمود:

«السَّلَامُ عَلَى عِصْمَةِ الْمُؤْمِنِينَ»؛ (۳)

«سلام بر حافظ و نگهبان اهل ایمان.»

۱۳۱۰ عَظِيمُ الْأَجْرِ

دارای اجر و ثواب بسیار و بزرگ.

امام علی علیه السلام فداکاری ها و جان فشانی های بسیاری در راه اسلام و مکتب انجام داده، که دارای اجر و مزد زیادی است، به گونه ای که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده: یک ضربه او در روز خندق، افضل از عبادات ثقلین است.

امام صادق علیه السلام نیز در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام، خطاب به آن حضرت فرمود:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَجَاهِدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ صَابِرًا نَاصِحًا مُجْتَهِدًا مُحْتَسِبًا عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمَ الْأَجْرِ»؛ (۴)

«گواهی می دهم که تو ولی خدایی، و در راه خدا با صبر و شکیبایی و باتلاش فراوان جهاد نمودی و لذا در نزد خداوند اجر فراوان داری».

۱۳۱۱ عَظِيمُ الْحَالِ

نزد خداوند دارای عظمت و منزلت است.

در قسمتی از زیارت حضرت می گوئیم:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ عَبْدُ اللَّهِ وَأَخُو رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ أَتَيْتَكَ وَإِدَاءً لِعَظِيمِ حَالِكَ وَمَنْزِلَتِكَ عِنْدَ اللَّهِ»؛ (۵)

ص: ۲۴۷

۱- ۱۴۷۷. امالی صدوق، ص ۲۴۱؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۴۵۴؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۹۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۴۷۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین در روز مولود پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸.

۳- ۱۴۷۹. اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۴۸۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۵- ۱۴۸۱. البلد الامین، ص ۲۹۲؛ کتاب المزار، ص ۸۱.

«گواهی می دهم تو بنده خدا و برادر رسولش می باشی، من به سوی تو آمدم به جهت عظمت و منزلتی که نزد خداوند داری».

۱۳۱۲ عَظِيمُ الْمِرَاسِ

دارای شجاعت و نیروی قوی.

همچنین مراجعه شود به: شَدِيدُ الْبُأْسِ [۱۲۳۷]

۱۳۱۳ الْعَقَبِيُّ

در پیمان عقبه حضور داشته است.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِيُّ [۱۰۲۱]

۱۳۱۴ عَقْلُهُ مِنْ عَقْلِ الرَّسُولِ

عقلش از عقل رسول خدا صلی الله علیه و آله است.

همچنین مراجعه شود به: حِلْمُهُ مِنْ حِلْمِ الرَّسُولِ [۱۱۳۸]

۱۳۱۵ عِلْمُ التَّقِيِّ

نشانه و علامت تقوی و پرهیزکاری؛ هر که بخواهد راه تقوا و پرهیزکاری را بیماید، باید به او بنگرد و از او تقلید کند.

فرازی از زیارت مربوط به آن حضرت چنین است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عِلْمَ التَّقِيِّ؛ (۱)»

«سلام بر تو ای پرچم و نماینده عالی تقوا».

۱۳۱۶ عِلْمُ الْمُؤْمِنِينَ

مؤمنان هر چه از علم و آگاهی دارند، همه از سرچشمه دانش فیاض و بی منتهای امام است. در زیارت مطلقه آن حضرت آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ لِلْمُؤْمِنِينَ غَيْثًا، وَخِصْبًا وَعِلْمًا؛ (۲)»

«گواهی می دهم تو برای اهل ایمان، باران رحمت و نعمت و دریای علم بودی».

۱۳۱۷ عِلْمُ الْمُهْتَدِينَ

در قسمتی از زیارت امام زمان علیه السلام، در وصف امام علی علیه السلام چنین آمده است:

«اللَّهُمَّ وَصِّلْ عَلِيَّ وَلِيَّكَ، قَبْلَهُ الْعَارِفِينَ، وَعَلِمَ الْمُهْتَدِينَ»؛ (۳)

«خدایا درود فرست بر ولی ات، که قبله و هدف عارفان خدا و پرچم و نشانه هدایت یافتگان است».

۱۳۱۸ عِلْمُهُ مِنْ عِلْمِ الرَّسُولِ

امیرمؤمنان علیه السلام هرچه علم و دانش دارد، از رسول خداصلی الله علیه وآله گرفته است.

همچنین مراجعه شود به: حِلْمُهُ مِنْ حِلْمِ الرَّسُولِ [۱۱۳۸]

۱۳۱۹ عِمَادُ الْأَتْقِيَاءِ

پایه و تکیه گاه پارسایان و تقوایپیشگان.

پرهیزکاران با اعتماد و تکیه به آن پشتوانه والا (امیرمؤمنان علیه السلام) در راه تقوای الهی گام برمی دارند.

امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام، به آن حضرت، این گونه سلام می دهد:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عِمَادَ الْأَتْقِيَاءِ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای پایه و پشتوانه تقوایپیشگان».

ص: ۲۴۸

-
- ۱- ۱۴۸۲. من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۵۹۲؛ مفاتيح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین در روز مبعث.
 - ۲- ۱۴۸۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷؛ امالی صدوق، ص ۲۴۱؛ مفاتيح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۳- ۱۴۸۴. مصباح المتهجد، ص ۷۶۷؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۲۸۸.
 - ۴- ۱۴۸۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتيح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۱۳۲۰ عِمَادُ الْأَرْضِ

استقرار زمین به یمن وجود نازنین امامان معصوم، به خصوص امام علی علیه السلام است، و گرنه زمین اهلش را نابود می کند:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ مِنْ دَعَائِمِ الدِّينِ وَعِمَادِهِ وَرُكْنِ الْأَرْضِ وَعِمَادِهَا»؛ (۱)

«گواهی می دهم تو از پایه ها و استوانه های دین و رکن و سبب استحکام زمین هستی».

۱۳۲۱ عِمَادُ الْأَصْفِيَاءِ

تکیه گاه برگزیدگان خدا.

امام صادق علیه السلام در زیارت حضرت می فرماید:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَبْدِكَ الْمُرْتَضَى وَعِمَادِ الْأَصْفِيَاءِ»؛ (۲)

«خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و درود فرست بر امیر مؤمنان که بنده پسندیده تو است و او که معتمد و تکیه گاه برگزیدگان است».

۱۳۲۲ عِمَادُ الدِّينِ

امام علی علیه السلام عماد و ستون و رکن اساسی دین مبین است، همان طور که در زیارت ایشان شهادت می دهیم.

همچنین مراجعه شود به: عِمَادُ الْأَرْضِ [۱۳۲۰]

۱۳۲۳ عُنَاصِرُ الْأَخْيَارِ

اصل و حسب و ریشه همه خوبان و نیکان.

همچنین مراجعه شود به: سَلِيلُ الْأَطْهَارِ [۱۲۰۹]

۱۳۲۴ عُنْصُرُ الْأَبْرَارِ

اصل و نسب تمام ابرار و نیکان؛ تمام خوبان عالم از آن حضرت ریشه می گیرند.

در فرازی از زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ الْأَنْوَارِ وَمَحَلَّ سِرِّ الْأَسْرَارِ وَعُنْصُرَ الْأَبْرَارِ وَمُعَلِّنَ الْأَخْيَارِ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای سبب نورانیت همه نورها و جایگاه جمع اسرار و اصل و ریشه همه ابرار و آشکار کننده اخیار و نیکان».

۱۳۲۵ عَيْبَةُ عِلْمِ اللَّهِ

محل سرّ، و گنجینه علم خدا.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۳۲۶ عَيْبَةُ غَيْبِ اللَّهِ

خزینه و محل راز و سرّ علم و غیب الهی.

در دعای روز عید غدیر آمده است:

«عَلَمًا لِدِينِ اللَّهِ وَخَازِنًا لِعِلْمِهِ، وَعَيْبَةَ غَيْبِ اللَّهِ»؛ (۴)

«او پرچم دین خدا و گنجینه و خزینه علم غیب خدا است».

و نیز امام صادق علیه السلام می فرماید: هنگام زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام، به آن حضرت خطاب نموده و بگوییم:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَيْبَةَ غَيْبِ اللَّهِ»؛ (۵)

«سلام بر تو ای جایگاه علم غیب خدا».

ص: ۲۴۹

۱- ۱۴۸۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۵؛ تهذیب طوسی، ج ۶، ص ۵۹.

۲- ۱۴۸۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۴۸۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۴- ۱۴۸۹. بحارالانوار، ج ۹۵، ص ۲۹۸؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۵- ۱۴۹۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۱۳۲۷ عَيْنُ الْمُؤْمِنِينَ

در زیارت آن حضرت از امام صادق علیه السلام آمده:

«كُنْتُ عَلَى الْكَافِرِينَ عَذَاباً صَبّاً وَغِلْظَةً وَغَيْظاً وَلِلْمُؤْمِنِينَ عَيْناً وَحِصْناً وَعِلْماً»؛ (۱)

«تو بر کافران، عذاب سخت و خشم و غضب و بر مؤمنان، چشم بی‌نا و پناه گاه و آگاهی هستی».

۱۳۲۸ غَاسِلُ الزُّهْرَاءِ

حضرت زهرا علیها السلام به امام علی علیه السلام وصیت کرده بود که فقط او به همراه اسماء بنت عمیس غسل و کفنش را انجام دهد، آن هم شبانه و کسی از غاصبان حق ولایت باخبر نشود:

«حِطَّنِي وَعَسَلْنِي وَكَفَّنِي بِاللَّيْلِ وَصَلَّ عَلَيَّ وَادْفِنِي بِاللَّيْلِ وَلَا تُعَلِّمُ أَحَدًا»؛ (۲)

«ای علی! مرا شب حنوط کن، شب غسل بده، شب کفن کن، و نماز و دفن من شبانه باشد و کسی را هم خبر نکن».

۱۳۲۹ غَايَةُ مَنْ بَرَأَهُ اللَّهُ

خداوند به واسطه او، همه را شفا و خلاصی می دهد.

در زیارت وارد شده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا غَايَةَ مَنْ بَرَأَهُ اللَّهُ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای سبب رهایی نجات یافتگان».

۱۳۳۰ غِلْظَةُ الْكَافِرِينَ

امیرمؤمنان علیه السلام که مظهر اسمای حسناى خداى تعالى است، برای مؤمنان و موحدان رحمت است و برای کافران و مشرکان، غیظ و غضب و عذاب است.

در زیارتی از امام صادق علیه السلام برای آن حضرت آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتُ عَلَى الْكَافِرِينَ عَذَاباً صَبّاً وَغِلْظَةً وَغَيْظاً»؛ (۴)

«من گواهی می دهم تو برای کافران عذاب و با ایشان غلیظ و سخت و خشمناک بودی».

۱۳۳۱ غِيَاثُ الْمُسْتَعِينِينَ

دادرس بیچارگان و فریادرس دادخواهان.

امیرمؤمنان علیه السلام شخصیتی است که دیگران از او کمک می خواهند.

فرازی از زیارت امام علی علیه السلام چنین است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَسَيِّدَ الْوَصِيِّينَ وَيَا إِمَامَ الْمُتَّقِينَ وَيَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ»؛ (۵)

«سلام بر تو ای امیرمؤمنان و آقای جانشینان و امام پرهیزکاران و ای فریادرس بیچارگان!».

۱۳۳۲ غِيَاثُ الْمَكْرُوبِينَ

هر صاحب هم و غمی و هر گرفتاری، برای رفع مشکل خود او را صدا می زند و از او کمک می خواهد، و چون او "علی" است به اذن خداوند اعلی به همه کمک خواهد کرد.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

ص: ۲۵۰

۱- ۱۴۹۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۸.

۲- ۱۴۹۲. بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۲۱۴؛ دلائل الامامه، ص ۴۲؛ فرهنگ سخنان حضرت زهراعلیها السلام، ص ۲۳۳.

۳- ۱۴۹۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۴- ۱۴۹۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه.

۵- ۱۴۹۵. بحارالانوار، ج ۵۴، ص ۳۴۴.

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا غِيَاثَ الْمَكْرُوبِينَ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای پناه غم دیدگان».

۱۳۳۳ الْغَيْثُ

باران و رحمت فراوان خداوند.

در فرازی از زیارت حضرت آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ لِلْمُؤْمِنِينَ غَيْثًا وَخَضْبًا»؛ (۲)

«گواهی می دهم تو برای مؤمنان باران رحمت و نعمت بودی».

۱۳۳۴ غَيْظُ الْفَجَّارِ

بر فاجران و ستمکاران خشم و غضب کند.

در زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَى غَيْظِ الْفَجَّارِ»؛ (۳)

«سلام بر غضب کننده بر ستمکاران».

همچنین مراجعه شود به: غِلْظَةُ الْكَافِرِينَ [۱۳۳۰]

۱۳۳۵ غَيْظُ الْكَافِرِينَ

غضب و خشم؛ بلکه شدیدتر از غضب.

همچنین مراجعه شود به: غِلْظَةُ الْكَافِرِينَ [۱۳۳۰]

۱۳۳۶ فَارِسُ الْمُؤْمِنِينَ

امیر مؤمنان علیه السلام اسب سوار، جنگجو و یگانه میدان دار اهل ایمان و یقین در علم و شجاعت و حلم و جمیع کمالات دیگر است.

امام صادق علیه السلام در فرازی از زیارت حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَى فَارِسِ الْمُؤْمِنِينَ»؛ (۴)

«سلام بر فارس مؤمنان».

۱۳۳۷ الفارق

فرق گذارنده و جداکننده. امیرمؤمنان علیه السلام حرام و حلال الهی را مشخص و جدا می کند.

پس شهادت می دهیم:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ الْفَارِقُ بَيْنَ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ وَالْأَمِينُ عَلَى بَاطِنِ السِّرِّ»؛ (۵)

«من گواهی می دهم تو فارق بین حلال و حرام هستی و بر باطن اسرار آگاه و امین می باشی».

۱۳۳۸ الفاروق الأزهر

بهترین و روشن ترین معیار تشخیص.

همچنین مراجعه شود به: حامی الدین [۱۱۲۸]

۱۳۳۹ الفاروق بالقسط

با قسط و عدل، حق و باطل را جدا می کند.

در قسمتی از اعمال مسجد بزرگ کوفه، در مورد امام علی علیه السلام آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى الْإِمَامِ الْحَكِيمِ الْعَدْلِ، الصَّدِيقِ الْأَكْبَرِ، الْفَارُوقِ بِالْقِسْطِ، الَّذِي فَرَّقَ اللَّهُ بِهِ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ، وَالْكَفْرِ وَالْإِيمَانِ، وَالشُّرْكَ وَالْتَّوْحِيدِ»؛ (۶)

«سلام بر امام حکیم عادل، آن صدیق اکبر و آن فاروقی که به قسط عمل می کند و خداوند به وسیله او بین حق و باطل و کفر و ایمان و نیز بین شرک و توحید را جدا و مشخص می کند».

ص: ۲۵۱

۱- ۱۴۹۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۲- ۱۴۹۷. من لا- يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۵۹۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین؛ کمال الدین، ج ۲، ص ۳۸۷؛ بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷.

۳- ۱۴۹۸. بحار الانوار، ج ۹۹، ص ۲۰۰.

۴- ۱۴۹۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

۵- ۱۵۰۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۸.

٦-١٥٠١. بحار الانوار، ج ٩٧، ص ٤٠٩؛ مفاتيح الجنان، اعمال مسجد كوفه.

۱۳۴۰ الفَارُوقُ الْمُبِينُ

واضح ترین راه و خط بین حق و باطل است.

در اعمال و ادعیه مسجد بزرگ کوفه آمده:

«سَلَامٌ عَلَى عَلِيٍّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، الصِّدِّيقِ الْأَكْبَرِ، وَالْفَارُوقِ الْمُبِينِ، الَّذِي أَخَذَتْ بِيَعْتَهُ عَلَى الْعَالَمِينَ»؛ (۱)

«سلام بر علی علیه السلام، که امیر مؤمنان و صدیق اکبر و فاروق مبین است، همان که از تمام جهانیان برای او بیعت گرفتگی».

۱۳۴۱ فَاصِلُ الْحُكْمِ

امام صادق علیه السلام در زیارت امیر مؤمنان علیه السلام این چنین فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فَاصِلَ الْحُكْمِ النَّاطِقَ بِالصَّوَابِ»؛ (۲)

«سلام بر تو که حکم (حق از باطل) را جدا کرده و به راه صواب و طریق حق سخن می گویی».

۱۳۴۲ فَاضِحُ الْأَقْرَانِ

رسوا کننده پهلوانان و هم آوردان.

در قسمتی از زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فَاضِحَ الْأَقْرَانِ وَقَاتِلَ الشُّجْعَانِ»؛ (۳)

«سلام بر تو که پهلوانان و همردیفان خود را ضایع و رسوانموده و شجاعان مشرک را کشتی».

۱۳۴۳ الْفَاضِلُ عَلَى الْمُجَاهِدِينَ

امام سجاده علیه السلام درباره امام علی علیه السلام فرمود:

«الْمُبْرَزُ عَلَى الْفَاضِلِينَ، وَالْفَاضِلُ عَلَى الْمُجَاهِدِينَ»؛ (۴)

«او از هر خوبی بهتر است و بر همه مجاهدان نیز برتری دارد».

۱۳۴۴ فَاتُ الْأَسِيرِ

بازکننده و آزاد کننده اسیران؛ آن حضرت اسیران را برای رضای خدا آزاد می کرد.

و نیز در فرازی از زیارتش، خطاب به آن حضرت می گوئیم:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فَاتِكُ الْأَسِيرِ وَمُعِينِ الْفَقِيرِ وَنِعْمَ النَّصِيرِ»؛ (۵)

«سلام بر تو ای علی! که آزاد کننده اسیران و کمک کار فقرایی و چه خوب یاوری هستی».

۱۳۴۵ فِدَائِي النَّبِيِّ

جان خود را فدای رسول خداصلی الله علیه وآله نمود.

آن حضرت در شب هجرت پیامبرصلی الله علیه وآله از مکه به مدینه، در بستر ایشان خوابید، که در فرازی از زیارت آن حضرت اشاره شده:

«السَّلَامُ عَلَى الْبَائِتِ عَلَى فِرَاشِ النَّبِيِّ وَمُقَدِّدِهِ بِنَفْسِهِ مِنَ الْأَعْدَاءِ»؛ (۶)

«سلام بر آن آقایی که شب را در بستر رسول خداصلی الله علیه وآله خوابید و با جان خود از پیامبر در مقابل دشمنان دفاع نمود».

۱۳۴۶ الْفَرْعُ الْكَرِيمُ

فرع با جود و کرامت.

همچنین مراجعه شود به: الْأَصْلُ الْقَدِيمُ [۱۰۴۶]

ص: ۲۵۲

-
- ۱- ۱۵۰۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۴۱۰؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.
 - ۲- ۱۵۰۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.
 - ۳- ۱۵۰۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.
 - ۴- ۱۵۰۵. بحارالانوار، ج ۱۷، ص ۲۱۶؛ تأویل الآیات، ص ۴۵؛ تفسیر امام، ص ۲۰۰.
 - ۵- ۱۵۰۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.
 - ۶- ۱۵۰۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۱۳۴۷ فَرِيضَةُ الْعَصْرِ

از امام معصوم علیه السلام نقل شده که فرمود:

«فَالظُّهْرُ رَسُولُ اللَّهِ وَفَرِيضَةُ الْعَصْرِ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَغْرِبُ الزَّهْرَاءُ وَصَلَاةُ الْعِشَاءِ الْحَسَنُ وَالصُّبْحُ الْحُسَيْنُ»؛ (۱)

«مراد از نماز ظهر، رسول خداست، نماز عصر امیر مؤمنان است، نماز مغرب، فاطمه و نماز عشا، حسن و نماز صبح، حسین است» سلام الله عليهم اجمعين.

۱۳۴۸ فَضْلُ الْخِطَابِ

گفتگو و اختلاف را تمام می کند، حرف آخر را می زند و حرف او آخرین کلام است، سخن باطل را محکوم و حرف حق را ثابت می کند و با بیان حرف حق، اختلاف تمام می شود.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَعْدِنَ الْحِكْمَةِ وَفَضْلَ الْخِطَابِ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای اصل و اساس و معدن حکمت و جدا کننده حق از باطل».

۱۳۴۹ فَضْلُ الْقَضَاءِ

تمام کننده قضاوت و قطع کننده اختلاف.

در فرازی از زیارت آن حضرت آمده است:

«وَدَيَانَ الدِّينِ بَعْدَ لِكَ وَفَضْلِ قَضَائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ»؛ (۳)

«او حاکم در دین خدا به عدل تو و فیصله دهنده حکم میان خلق تو است».

۱۳۵۰ فَضْلُهُ لَا يَخْفَى

فضیلت و برتری اش آن قدر زیاد و والا است که آن را نمی توان مخفی کرد.

امام هادی علیه السلام در اعمال روز غدیر، خطاب به امیر مؤمنان علیه السلام چنین می فرماید:

«مَوْلَايَ فَضْلُكَ لَا يَخْفَى وَنُورُكَ لَا يَطْفَأُ»؛ (۴)

«ای آقای من! فضل و برتری تو پوشیدنی نیست، و نور تو هم خاموش شدنی نمی باشد».

۱۳۵۱ فُلُكُ النَّجَاهِ

کشتی نجات. هر کس به آن درآید، نجات یابد.

در فرازی از زیارت امام صادق علیه السلام برای امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فُلُكَ النَّجَاهِ الَّذِي مَنْ رَكِبَهُ نَجَى وَمَنْ تَأَخَّرَ عَنْهُ هَوَىٰ؛ (۵)

«سلام بر تو ای کشتی نجات که هر که بر آن سوار شود نجات می یابد و هر که از آن عقب افتد نابود می شود».

۱۳۵۲ قَائِدُ الْأَخْيَارِ

پیشوا و جلودار اخیار و نیکوکاران.

همچنین مراجعه شود به: أَفْضَلُ الْأَتْقِيَاءِ [۱۰۵۰]

۱۳۵۳ قَائِدُ الْأُمَّمِ

رهبر و پیشوا و جلودار امت؛ امام علی علیه السلام از

ص: ۲۵۳

۱- ۱۵۰۸. مشارق انوار الیقین، ص ۵۰.

۲- ۱۵۰۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۳- ۱۵۱۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۹۳؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین.

۴- ۱۵۱۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت روز غدیر.

۵- ۱۵۱۲. اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

جلو می رود و دیگران (امت) را هم به جلو می برد، چنان که در زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَعْدِنَ الْكَرَمِ وَمَوْضِعَ الْحِكْمِ وَقَائِدَ الْأُمَمِ إِلَى الْخَيْرَاتِ وَالنِّعَمِ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای معدن کرم و بزرگواری، ای جایگاه حکمت ها و ای رهبر و هدایت کننده امت ها به سوی خیرات و نعمت ها و خوبی ها».

۱۳۵۴ قَاتِلُ الْحَقِّ

گوینده سخن حق، چنان که در زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَاتِلَ الْحَقِّ فِي قَضِيَّتِهِ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای علی! که در هر قضیه ای گوینده سخن حق هستی».

۱۳۵۵ الْقَائِمُ بِأَمْرِ اللَّهِ

برای اجرای امر خدای تعالی قیام نموده و از هیچ کوششی دریغ نمی کند.

در زیارت مربوط به آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، وَصِيِّ رَسُولِ اللَّهِ وَخَلِيفَتِهِ، وَالْقَائِمِ بِأَمْرِهِ مِنْ بَعْدِهِ»؛ (۳)

«درود و سلام بر امیرمؤمنان علی بن ابی طالب جانشین رسول خداصلی الله علیه وآله است و بعد از آن حضرت به امر الهی قیام فرمود».

۱۳۵۶ قَاتِلُ الْأَبْطَالِ

به قتل رساننده پهلوانان و قهرمانان عرب. ابطال جمع بطل؛ به معنای پهلوان و قهرمان است. در جنگ های صدر اسلام تنها کسی که جرأت مقابله با پهلوانان مشرک و کافر را داشت امیرمؤمنان علیه السلام بود، داستان شجاعت و دلاوری امام در تاریخ ثبت و مشهور است، چنان که در فرازی از دعای ندبه نیز آمده:

«وَقَتَلَ أَبْطَالَهُمْ»؛ (۴)

«این علی علیه السلام بود که توانست پهلوانان کفر و شرک را به قتل برساند».

۱۳۵۷ قَاتِلُ الْأَشْقِيَاءِ

به قتل رساننده افراد شقی و بدبخت.

در قسمتی از زیارت آن حضرت بیان شده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ الْأَنْبِيَاءِ وَخَاتِمَ الْأَوْصِيَاءِ وَقَاتِلَ الْأَشْقِيَاءِ»؛^(۵)

«سلام بر تو ای وارث پیامبران و نگین جانمشینان و کشنده اشقیا و بدبختان».

۱۳۵۸ قَاتِلُ خَيْبِرٍ

علی علیه السلام در جنگ خیبر شرکت داشت و از برجسته ترین فرماندهان اسلام در آن غزوه بود که با دشمنان اسلام جهاد و مبارزه کرد.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَاتِلَ خَيْبَرَ وَقَالَعِ الْبَابِ»؛^(۶)

«سلام بر تو ای کشنده کفارخیبر و (ازجا) گننده درب خیبر».

ص: ۲۵۴

-
- ۱- ۱۵۱۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.
 - ۲- ۱۵۱۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.
 - ۳- ۱۵۱۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵.
 - ۴- ۱۵۱۶. اقبال: ص ۲۹۶؛ بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۱۰۶؛ مفاتیح الجنان، دعای ندبه.
 - ۵- ۱۵۱۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.
 - ۶- ۱۵۱۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۱۳۵۹ قَاتِلُ الشُّجْعَانِ

کشنده شجاعان و قهرمانان کفر و شرک.

در زیارت مربوطه آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فَاضِحَ الْأَقْرَانِ وَقَاتِلَ الشُّجْعَانِ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای رسوا کننده پهلوانان و کشنده شجاعان و قهرمانان».

۱۳۶۰ قَاتِلُ عَمْرٍو

کشنده عمرو بن عبد ود، بزرگ پهلوان عرب و شرک که در غزوه احزاب از خندق عبور کرد و کسی جز امیرمؤمنان علی علیه السلام شهادت مبارزه با او را نداشت.

امام حسین علیه السلام خود را چنین معرفی فرمود:

«أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي

طَالِبِ الْبَدْرِ بِأَرْضِ الْعَرَبِ

أَلَمْ تَرَوْا وَتَعَلَّمُوا أَنَّ أَبِي

قَاتِلُ عَمْرٍو وَمُبِيرُ مَرْحَبٍ

۱۳۶۱ قَاتِلُ الْمُشْرِكِينَ

از امام کاظم علیه السلام نقل شده که فرمود:

«إِنَّ عَلِيًّا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَسَيِّدَ الْوَصِيِّينَ وَوَارِثُ عِلْمِ النَّبِيِّينَ وَقَاتِلُ الْمُشْرِكِينَ»؛ (۲)

«همانا علی علیه السلام امیرمؤمنان و آقای جانشینان و وارث علم پیامبران و قاتل مشرکان است».

از امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَى فَارِسِ الْمُؤْمِنِينَ، وَلَيْثِ الْمُؤَحِّدِينَ، وَقَاتِلِ الْمُشْرِكِينَ»؛ (۳)

«سلام بر یگانه جنگجوی مؤمنان و شیر یگانه پرستان و موحدان و قاتل مشرکان».

۱۳۶۲ الْقَاسِمُ بِالسَّوِيهِ

تقسیم کننده به تساوی.

در بخشی از زیارت مخصوص آن حضرت آمده است:

«وَأَنْتَ الْقَاسِمُ بِالسَّوِيَةِ»؛ (۴)

«همانا تو تقسیم کننده به تساوی هستی».

۱۳۶۳ قَاسِمُ النَّارِ

آتش جهنم را تقسیم می کند؛ گویا مردم دو دسته اند: هدایت یافته و گمراه شده، امام به دوستان خود می گوید: از آتش دور شوید و به دشمنانش می گوید: به آتش درآیید.

پس این گونه سلام می دهیم:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَاسِمَ النَّارِ، وَحَافِظَ الْجَارِ، وَمُدْرِكَ النَّارِ»؛ (۵)

«سلام بر تو ای تقسیم کننده آتش، و نگه دار پناه گیرنده و انتقام گیرنده خون بناحق ریخته».

۱۳۶۴ قَاسِمُ الْكُفْرِ

هلاک کننده کافران، از القاب امیرمؤمنان علیه السلام که رشادت ها و مجاهدت های آن حضرت در صدر اسلام زبانزد خاص و عام است.

در یکی از زیارات مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام چنین بیان شده است:

ص: ۲۵۵

۱- ۱۵۱۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۲- ۱۵۲۰. بحار الانوار، ج ۹۱، ص ۱۸۲.

۳- ۱۵۲۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

۴- ۱۵۲۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۵- ۱۵۲۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

«مُفْرِجُ الْكَرْبِ عَنْ وَجْهِهِ قَاصِمُ الْكُفْرَةِ وَمُرْغِمُ الْفَجْرَةِ»؛ (۱)

«علی علیه السلام کسی بود که آثار غم و اندوه را از صورت رسول خداصلی الله علیه وآله می برد، او که هلاک کننده کافران بود و بینی فاجران را به خاک می مالید».

۱۳۶۵ قَاصِمُ الْمُعْتَدِينَ

درهم کوبنده متجاوزان و ظالمان.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۳۶۶ الْقَاضِي

حاکم؛ در امور اختلافی بنابر قانون الهی قضاوت می کند و حکم می دهد.

در ادعیه و اعمال مسجد بزرگ کوفه، خطاب به آن حضرت آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ حَكَمَ اللَّهُ فِي أَرْضِهِ، وَقَاضَى أَمْرِهِ»؛ (۲)

«گواهی می دهم تو حاکم از جانب خدایی در زمین و قضاوت کننده امور او هستی».

۱۳۶۷ الْقَاضِي الْأَعْلَى

در قضاوت، از همه سرور است.

در اعمال مسجد بزرگ کوفه، خطاب به امام علی علیه السلام عرض می شود:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ حَكَمَ اللَّهُ وَمُهَيَّمِنُ الْقَاضِي الْأَعْلَى يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ»؛ (۳)

«گواهی می دهم تو حاکم الهی و بزرگ ترین قاضی عالم می باشی، ای امیر اهل ایمان».

۱۳۶۸ قَاطِعُ الْأَصْلَابِ

قطع کننده نسل کافران و مشرکان.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۳۶۹ قَاتِلُ الْبَابِ

از جا کننده درب خبیر. مدتی محاصره قلعه های یهودیان خبیر طول کشید، برج و دیوارهای آن بلند، نیروها و امکانات داخل

قلعه نیز فراوان بود. هربار به فرماندهی کسی حمله می شد؛ موفقیتی نبود. در آخرین حمله به فرماندهی امیرمؤمنان علیه السلام، با از جا کردن درب اصلی خیبر که بسیار هم بزرگ و سنگین بود، قلعه گشوده شد.

از آن حضرت پرسیدند: چطور این کار را کردید؟ فرمود:

«مَا قَلَعْتُ بَابَ خَيْبَرَ بِقُوَّةِ جِسْمَانِيهِ؛ بَلْ بِقُوَّةِ رَبَّانِيهِ»؛ (۴)

«من در را به نیروی جسمانی نکردم؛ بلکه این کار به نیروی الهی بود».

در فرازی از زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَى قَالِعِ بَابِ خَيْبَرَ وَالِدَّاحِي بِهِ فِي الْفَضَاءِ»؛ (۵)

«سلام بر آنکه در خیبر با آن عظمت را از جا کند و آن را در فضا (برای عبور لشکر اسلام از روی خندق) نگه داشت».

ص: ۲۵۶

-
- ۱- ۱۵۲۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ البلد الامین، ص ۳۰۳.
 - ۲- ۱۵۲۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۴۰۹؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.
 - ۳- ۱۵۲۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۴۰۹؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.
 - ۴- ۱۵۲۷. نهج الحق، ص ۲۵۰؛ کشف الیقین، ص ۱۴۱.
 - ۵- ۱۵۲۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۱۳۷۰ قَالِعُ الصَّخْرَةِ

از جا کننده صخره و سنگ بزرگ.

سپاه امیرالمؤمنین علیه السلام در بیابانی اردو زدند، قرار شد چاهی حفر شود، در بین کار به سنگ بزرگی برخوردند که مانع کار شد، آن حضرت آمد و دست به آسمان بلند کرد و عرض نمود:

«طَابَ طَابَ مَرِيَا عَالِمِ طَبِيوْ ثَابُوْتَه شَتْمِيَا كُو بَا حَا حَانُو ثَا تُو دِيْنَا بِر حُو ثَا آمِيْنِ آمِيْنِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ رَبِّ مُوسَى وَهَارُوْنَ».

سپس تخته سنگ را گرفت و چهل ذراع آن طرف پرت کرد، آبی صاف و سفید و شیرین و خنک از چاه بیرون آمد. عده زیادی رفتند سنگ را جا به جا کنند؛ ولی نتوانستند. (۱)

قسمتی از زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام به آن مطلب اشاره دارد:

«السَّلَامُ عَلَى قَالِعِ الصَّخْرَةِ وَقَدْ عَجَزَ عَنْهَا الرِّجَالُ الْأَشِدَّاءُ»؛ (۲)

«سلام بر آن آقایی که صخره سنگی را از جا بر کند، در حالی که مردان شجاع بسیاری از این کار عاجز مانده بودند».

۱۳۷۱ قَامِعُ الْمَلْحِدِيْنَ

قلع و قمع کننده و درهم کوبنده ملحدان و بت پرستان.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۳۷۲ قَتِيلُ اللَّهِ

کشته شده راه خدا، کسی که برای خدا کشته شده است، یا کسی که کشته شده و خداوند طالب خون اوست.

در بخشی از زیارت امام حسین علیه السلام چنین آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَتِيلَ اللَّهِ وَابْنَ قَتِيلِهِ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای کشته خدایی و فرزند کشته خدایی».

۱۳۷۳ قُدْوَةُ الصَّادِقِيْنَ

پیشوا و رهبر و امام راست گویان؛ علی بن ابی طالب علیه السلام مقتدای همه صادقان است که دیگران به او اقتدا می کنند.

در بخشی از زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَى قُدْوَةِ الصَّادِقِينَ»؛ (٤)

«سلام بر پیشوای اهل صدق و حقیقت».

۱۳۷۴ قُدْوَةُ الصَّالِحِينَ

پیشوا و مقتدای شایستگان و نیکوکاران، چنان که امام صادق علیه السلام در فرازی از زیارت آن حضرت بیان داشتند:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَبْدِكَ الْمُرْتَضَى وَقُدْوَةِ الصَّالِحِينَ»؛ (٥)

ص: ۲۵۷

۱- ۱۵۲۹. امالی صدوق، ص ۱۸۴؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۲۹۸.

۲- ۱۵۳۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۵۳۱. بحارالانوار، ج ۹۸، ص ۱۵۱؛ کامل الزیارات، ص ۱۹۷؛ اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۵۳۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۵۳۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۶؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و نیز درود فرست بر امیرمؤمنان که بنده پسندیده تو و مقتدای صالحان است».

۱۳۷۵ قُدْوَةُ الْمُؤْمِنِينَ

قبله و مقتدای همه ایمان آورندگان.

در زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى قُدْوَةِ الْمُؤْمِنِينَ»؛ (۱)

«سلام بر پیشوای ایمان آورندگان».

۱۳۷۶ الْقَرِيبُ

نزدیک؛ و مراد نزدیکی به رسول خداصلی الله علیه و آله است که حضرت زهراعلیها السلام فرموده است.

همچنین مراجعه شود به: سَيِّدٌ فِي أَوْلِيَاءِ اللَّهِ [۱۲۱۹]

۱۳۷۷ قَرِينُ الْبَتُولِ

همدم و همراه و همسر زهراى مرضیه علیها السلام.

همچنین مراجعه شود به: خَيْرُ هَادٍ [۱۱۵۷]

۱۳۷۸ قَسِيمُ الْجَنَّةِ وَ لَظَى

لظی اسمی از اسامی جهنم یا یکی از طبقات آن است که خاموشی ندارد، و علی علیه السلام تقسیم کننده بهشت و جهنم است.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَسِيمَ الْجَنَّةِ وَ لَظَى»؛ (۲)

«سلام بر تو ای قسمت کننده بهشت و دوزخ (که دوستی تو موجب بهشت و دشمنی با تو سبب جهنم رفتن است)».

۱۳۷۹ قُطْبُ الْأَطْيَابِ

مرکز توجه همه خداشناسان و خداپرستان.

همچنین مراجعه شود به: الْأِمَامُ الرَّبَّانِيُّ [۱۰۵۸]

۱۳۸۰ قَوَاعِدُ الرِّسَالَةِ

پایه های رسالت پیامبر صلی الله علیه وآله.

همچنین مراجعه شود به: رَوَاسِي التُّبُوهُ [۱۱۸۶]

۱۳۸۱ الْقَوَامُ

بسیار قیام کننده برای شب زنده داری و نماز و عبادت.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۳۸۲ قُوَّةُ الْخُلُ

غذایش سرکه و روغن بود.

همچنین مراجعه شود به: أَعْتَقَ أَلْفَ مَمْلُوكٍ [۱۰۴۷]

۱۳۸۳ الْقَوِي فِي أَمْرِ اللَّهِ

امام صادق علیه السلام خطاب به امام علی علیه السلام فرمود: تو همان گونه ای که رسول خدا صلی الله علیه وآله فرموده:

«قَوِيًّا فِي أَمْرِ اللَّهِ وَضِعًا فِي نَفْسِكَ»؛ (۳)

«برای اقامه امر الهی قوی هستی اما در نفس خودت خوار و ذلیل».

۱۳۸۴ الْقِيمُ

امیر مؤمنان علیه السلام بعد از رسول خدا صلی الله علیه وآله قیم دین خداوند است، چنان که امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَى أَمِينِ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ وَخَلِيفَتِهِ، وَالْحَاكِمِ بِأَمْرِهِ، وَالْقِيمِ بِدِينِهِ»؛ (۴)

ص: ۲۵۸

۱- ۱۵۳۴. بحار الانوار، ج ۹۹، ص ۲۰۰.

۲- ۱۵۳۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتيح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۳- ۱۵۳۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۸.

۴- ۱۵۳۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتيح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

«سلام بر امین و خلیفه خدا در زمین و سلام بر او که حاکم به امر خداوند و نیز قیم دین اوست».

۱۳۸۵ کاشف الغم

تلاش گر و کوشا و زحمت کش.

[۱۲۱۹] همچنین مراجعه شود به: سَيِّدٌ فِي أَوْلِيَاءِ اللَّهِ

۱۳۸۶ کاشف الغمرات

مشکلات و سختی ها را برطرف می کند.

در بخشی از زیارت امیرمؤمنان علیه السلام خطاب به آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا هَاجِرَ اللَّذَاتِ وَتَارِكَ الشَّهَوَاتِ وَكَاشِفَ الْغَمَرَاتِ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای دوری کننده از لذات دنیوی و ترک کننده شهوات و برطرف کننده مشکلات».

۱۳۸۷ کاشف الکرب

امیرمؤمنان علیه السلام کسی بود که با فداکاری ها و جان فشانی هایش، بارها آثار غم و اندوه را از چهره رسول خداصلی الله علیه و آله زدوده بود.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ أَخِي نَبِيِّكَ وَوَصِيِّ رَسُولِكَ الْبَائِتِ عَلَى فِرَاشِهِ وَالْمُوَاسِي لَهُ بِنَفْسِهِ وَكَاشِفِ الْكَرْبِ عَنْ وَجْهِهِ»؛ (۲)

«خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و نیز درود فرست بر امیرمؤمنان که برادر و جانشین رسول توست، همان که در بستر پیامبر خوابید و با جان خود از او محافظت نمود و غم و اندوه او را برطرف کرد».

۱۳۸۸ کاشف لبس الباطل

پرده از چهره باطل می اندازد.

امام هادی علیه السلام در زیارت روز غدیر فرمود:

«تَكْشِفُ لُبْسَ الْبَاطِلِ عَنْ صَرِيحِ الْحَقِّ»؛ (۳)

«با بیان آشکار حق، چهره باطل را رسوا کنی.»

۱۳۸۹ کاشِفُ الْمَحِلِّ

آن امام همام تمام سختی ها و شداید را برطرف می نمود.

در بخشی از زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا كَاشِفَ الْمَحِلِّ وَخَاصِمَ النَّعْلِ وَسَيِّدَ الْأَهْلِ»؛^(۴)

«سلام بر آنکه شداید و سختی ها را برطرف می کند، سلام بر وصله زنده کفش پیامبر و سلام بر آنکه آقای اهل بیت است.»

۱۳۹۰ كَاطِمُ الْغَيْظِ

خشم و غضب خود را فرو می برد.

امام هادی علیه السلام خطاب به آن حضرت فرمود:

«وَأَشْهَدُ أَنَّكَ لَمْ تَزَلْ لِلَّهِوَى مُخَالِفًا وَلِلنَّبِيِّ مُخَالِفًا، وَعَلَى كَظْمِ الْغَيْظِ قَادِرًا»؛^(۵)

«من گواهی می دهم تو پیوسته مخالف هوای نفس بودی و باتقوی و پرهیزکاری همراه و هم قسم و بر کظم غیظ نیز قادر بودی.»

ص: ۲۵۹

۱- ۱۵۳۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۲- ۱۵۳۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷.

۳- ۱۵۴۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۷.

۴- ۱۵۴۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۵- ۱۵۴۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۱؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۱۳۹۱ کَبَشُ الْعِرَاقِ

پهلوان و پیشوای عراق.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۳۹۲ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ

خدا چهره اش را درخشان کند و او را گرامی دارد. اهل سنت هرگاه نامی از اصحاب پیامبر به میان بیاورند، آن را با جمله دعایی «رضی الله عنه» همراه می کنند؛ لکن برای امام علی علیه السلام از عبارت «كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ» استفاده می کنند.

در علمت آن می گویند: چون هرگز بر بتی سجده نکرده، لحظه ای شرک نوزییده و کافر نبوده است. برخلاف دیگر از بزرگان اصحاب که مدتی را مشرک و بت پرست بودند. (۱)

البته امامان، از جمله امام سجاده علیه السلام نیز این عنوان را برای آن حضرت به کار می بردند. (۲)

۱۳۹۳ كُفُّوا الزَّهْرَاءِ

فقط امیرمؤمنان علیه السلام همسر و هم شأن واقعی حضرت زهرا علیها السلام بود.

امام صادق علیه السلام فرمود:

«لَوْلَا أَنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى خَلَقَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِفَاطِمَةَ مَا كَانَ لَهَا كُفُّو عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ مِنْ آدَمَ وَمَنْ دُونَهُ»؛ (۳)

«اگر خدای تعالی امیرمؤمنان علیه السلام را برای فاطمه علیها السلام خلق نفرموده بود، هیچ کفو و همسری برای زهرا علیها السلام در روی زمین پیدا نمی شد، از زمان آدم تا پایان خلقت».

در زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَى الْمَخْصُوصِ بِسَيِّدَةِ النَّسَاءِ»؛ (۴)

«سلام بر آن آقایی که مخصوص همسری بهترین زن عالمیان است».

۱۳۹۴ كَلِمَةُ اللَّهِ

کلمه در اصطلاح، برای نشان دادن و بیان داشتن آنچه نهان و در ذهن است. علی علیه السلام کلمه الله است؛ یعنی خدای تعالی برای نشان دادن علوم و معارف و جلالت شأن خود، علی علیه السلام را خلق کرده است. (۵)

در یکی از زیارات امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«فَأَنْتَ كَلِمَةُ اللَّهِ وَكَلِمَةُ رَسُولِهِ»؛ (٦)

«تو کلمه خدا و کلمه رسول خدا می باشی».

۱۳۹۵ کَلِمَةُ اللَّهِ الْحُسْنَى

امیرمؤمنان علیه السلام نیکوترین کلمه الهی است؛ چنان که در بخشی از زیارت آن حضرت از زبان امام صادق علیه السلام آمده:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَبْدِكَ الْمُرْتَضَى وَكَلِمَتِكَ الْحُسْنَى»؛ (٧)

«خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و امیر مؤمنان که بنده پسندیده و کلمه نیکوی توست».

ص: ۲۶۰

۱- ۱۵۴۳. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۶۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۷۷؛ موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۹، ص ۱۱۱.

۲- ۱۵۴۴. بحارالانوار، ج ۱۹، ص ۲۸۷.

۳- ۱۵۴۵. اصول کافی، ج ۱، ص ۴۶۱.

۴- ۱۵۴۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۵۴۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۱۲.

۶- ۱۵۴۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۹۵.

۷- ۱۵۴۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۱۳۹۶ کَلِمَةُ الرَّحْمَنِ

کلمه رحمن، کلمه خدا؛ یعنی آنچه را که خدای تعالی خواسته برای مردم اظهار کند، به وسیله او اظهار کرده. یا اینکه امام علی علیه السلام صاحب کلمات خداوندی است. (۱)

در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام که از صفوان جمال نقل شده، آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى يَعْشُوبِ الدِّينِ وَالْإِيمَانِ وَكَلِمَةِ الرَّحْمَنِ»؛ (۲)

«سلام بر پیشوای دین و ایمان و سلام بر کلمه خداوند رحمن».

۱۳۹۷ کَلِمَةُ الرَّسُولِ

در زیارت وداع امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«فَأَنْتَ كَلِمَةُ اللَّهِ وَكَلِمَةُ رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ»؛ (۳)

«تو کلمه خدا و کلمه رسول خدا می باشی».

۱۳۹۸ كَلِيمِ الْأَقْوَامِ

با همه اقوام سخن می گوید و زبان آنان را می داند. فرازی است از زیارت حضرت:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْأَنَامِ وَمُكَسِّرَ الْأَصْنَامِ وَكَلِيمَ الْأَقْوَامِ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای پدر خلائق و شکننده بت ها و هم سخن با تمام اقوام».

۱۳۹۹ كَنْزُ الْمَسَاكِينِ

گنج و ذخیره و سرمایه مستمندان و فقیران.

او به فقیران و مساکین کمک می کرد و تمام دسترنج خود از کشاورزی و زراعت را به ایشان می داد و وقف آنان می کرد.

همچنین مراجعه شود به: غِيَاثُ الْمُسْتَعِثِّينَ [۱۳۳۱]

۱۴۰۰ كَنْفُ الْفُقَرَاءِ

دست حمایت و پناه خود را بر سر مستمندان می گذارد و تحت پناه و حمایت خود می گیرد.

چنان که امام صادق علیه السلام در بخشی از زیارت مخصوصه آن حضرت فرموده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَحْرَ الْعُلُومِ وَكَنْفَ الْفُقَرَاءِ»؛ (۵)

«سلام بر تو ای دریای علوم و پناه فقیران».

۱۴۰۱ الْكُوْتَرُ

خیر کثیر؛ امام علی علیه السلام هم صاحب حوض کوثر، هم ساقی کوثر، هم همسر کوثر، و هم خودش کوثر است.

در زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ الْأَكْبَرُ وَالنَّمُوسُ الْأَنْوَرُ وَالسِّرَاجُ الْأَزْهَرُ وَالزُّلْفَةُ وَالْكَوْتَرُ»؛ (۶)

«سلام بر تو ای صدیق اکبر و ناموس انور، ای چراغ نورانی و ای زلفه و کوثر».

۱۴۰۲ كَهْفُ أَوْلَى الْحِجَى

پناه گاه اهل خرد. كهف به معنای غار کوه و پناه گاه می باشد، هر کس برای حفظ از خطرات به آنجا پناهنده می شود.

ص: ۲۶۱

۱- ۱۵۵۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۹۰.

۲- ۱۵۵۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۵۵۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۹۵.

۴- ۱۵۵۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۵- ۱۵۵۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۶- ۱۵۵۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۷.

اولی الحجی به معنای صاحبان خرد؛ یعنی هر صاحب خرد و عقلی در هر مطلبی مشکل داشته باشد، به علی علیه السلام مراجعه می کند.

در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ يَا إِمَامَ الْهُدَى وَمَصَابِيحَ الدُّجَى وَكَهْفَ أُولَى الْحِجَى»؛ (۱)

«سلام بر تو ای امیرمؤمنان، و ای امام هدایت و چراغ شب تار و پناه خردمندان».

۱۴۰۳ الْكَهْفُ الْحَصِينُ

پناه گاه دژ مانند و بسیار محکم است که همه می توانند به آن پناهنده شوند و از هر گزندی مصون باشند؛ پس این گونه سلام می دهیم:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْكَهْفُ الْحَصِينُ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای پناهگاه محکم».

در زیارت دیگر آمده:

«كُنْتَ لِلْمُؤْمِنِينَ كَهْفًا حَصِينًا وَعَلَى الْكَافِرِينَ غَلْظَةً وَعَيْظًا»؛ (۳)

تو برای مؤمنان پناه محکمی بودی و برای کافران، سخت و خشنناک بودی».

۱۴۰۴ كَهْفُ الْفُقَرَاءِ

پناه گاه فقیران و مستمندان و یتیمان.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَحْرَ الْعُلُومِ وَكَهْفَ الْفُقَرَاءِ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای دریای علوم و پناه گاه فقیران».

۱۴۰۵ كَهْفُ النَّجَاهِ

پناه گاه نجات؛ پس هر که به آن داخل شود، نجات می یابد.

در اعمال و ادعیه مسجد کوفه آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ كَهْفُ النَّجَاهِ وَمِنْهَاجِ التَّقَى»؛ (۵)

«گواهی می دهم تو پناهگاه نجات و طریقه تقوا هستی».

۱۴۰۶ لَا يَدْرِكُهُ الْآخِرُونَ

امام حسن مجتبی علیه السلام روز بعد از شهادت پدر بزرگوارشان فرمود:

«لَقَدْ فَارَقَكُمْ رَجُلٌ بِالْأَمْسِ لَمْ يَسْبِقْهُ الْأَوْلُونَ بِعِلْمٍ وَلَا يَدْرِكُهُ الْآخِرُونَ»؛ (۶)

«همانا روز گذشته کسی از بین شما رفت که نه پیشینیان در هیچ دانشی به او رسیدند و نه آیندگان می توانند او را درک کنند».

۱۴۰۷ لِبَاسُهُ كَرَابِسُ

در این دنیا، لباسش از کرباس بود.

همچنین مراجعه شود به: أَعْتَقَ أَلْفَ مَمْلُوكٍ [۱۰۴۷]

۱۴۰۸ لِسَانُ الْحَقِّ

زبان حق؛ یعنی هر چه می گوید حق است.

در زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام خطاب به آن حضرت آمده است:

ص: ۲۶۲

۱- ۱۵۵۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۲- ۱۵۵۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۴.

۳- ۱۵۵۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۳.

۴- ۱۵۵۹. اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۵- ۱۵۶۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۴۰۹؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.

۶- ۱۵۶۱. العمده، ص ۱۳۹؛ موسوعه امام علی، ج ۱۰، ص ۳۷؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۱۷۹.

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا لِسَانَ الْحَقِّ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای زبان گویای حق».

۱۴۰۹ لِسَانُ حِكْمِهِ الْعَابِدِينَ

زبان گویا و حکمت عبادت کنندگان.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۴۱۰ لِلْخَيْرِ ذُو اضْطِنَاعٍ

در سخاوت و خوبی ها بی نظیر است.

همچنین مراجعه شود به: طَوِيلُ الْبَاعِ [۱۲۹۴]

۱۴۱۱ لَمْ يَسْبَقْهُ الْأَوْلُونَ

هیچ یک از پیشینیان در هیچ علمی به او نرسیدند.

همچنین مراجعه شود به: لَا يَدْرِكُهُ الْأَخْرُؤَنَ [۱۴۰۶]

۱۴۱۲ لَمْ يَكْفُرْ طَرْفَهُ عَيْنٍ

برای یک لحظه هم کافر نبوده و به خدا شرک نورزید. اهل سنت برای همه اصحاب پیامبر صلی الله علیه وآله «رضی الله عنه»؛ اما برای امام علی علیه السلام «کرم الله وجهه» را به کار می برند؛ زیرا آن حضرت برای هیچ بتی سجده نکرد.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۴۱۳ لَيْثُ الْحِجَازِ

پهلوان و قهرمان و شیر منطقه حجاز.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۴۱۴ لَيْثُ الْمُوَحِّدِينَ

شیرمرد خداجویان و یگانه پرستان.

چنان که امام صادق علیه السلام در زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام بیان داشته است:

«السَّلَامُ عَلَى فَارِسِ الْمُؤْمِنِينَ، وَلَيْثِ الْمُؤَحِّدِينَ»؛ (۲)

«سلام بر مرد میدان جنگ ها، و سلام بر شیر موحدان و یگانه پرستان».

۱۴۱۵ مَأْوَى التَّقَى

ملجأ و پناه تقوا و پرهیزکاران.

همچنین مراجعه شود به: طَاعَتُهُ طَاعَةُ اللَّهِ [۱۲۹۰]

۱۴۱۶ الْمُؤَيَّدُ بِجَبْرَائِيلَ

جبرئیل امیر مؤمنان علیه السلام را تأیید و یاری نموده، چنان که امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرموده است:

«السَّلَامُ عَلَى مَنْ أَيْدَهُ اللَّهُ بِجَبْرَائِيلَ»؛ (۳)

«سلام بر آنکه خداوند به وسیله جبرئیل او را یاری و تأیید نموده است».

۱۴۱۷ مُؤَيَّدُ الدِّينِ

یاری کننده دین خدا.

همچنین مراجعه شود به: حِلْمُهُ مِنْ حِلْمِ الرَّسُولِ [۱۱۳۸]

۱۴۱۸ مَاءُ السَّمَاءِ

برکت و سبب خلقت آسمان از او است، همچون باران که از آسمان بر زمین می بارد و موجب برکت و رویش است.

همچنین مراجعه شود به: رِضَاؤُهُ رِضَاؤُ اللَّهِ [۱۱۸۲]

۱۴۱۹ مَا اخْتَلَفَتْ أَقْوَالُهُ

هیچ یک از گفته ها و سخنانش باهم اختلاف و تفاوت ندارد.

ص: ۲۶۳

۱- ۱۵۶۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۲- ۱۵۶۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

۳- ۱۵۶۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

امام هادی علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«فَمَا تَنَاقَضَتْ أَعْمَالُكَ، وَلَا اخْتَلَفَتْ أَقْوَالُكَ، وَلَا تَقَلَّبَتْ أَحْوَالُكَ»؛ (۱)

«هیچ یک از افعال تو با هم متناقض نبود، سخنانت با هم اختلافی نداشت، و احوال تو تغییر و دگرگونی نداشت».

۱۴۲۰ ما تَقَلَّبَتْ أَحْوَالُهُ

همیشه بر صراط و مسیر مستقیم است و احوالش دگرگون نمی شود.

همچنین مراجعه شود به: مَا اخْتَلَفَتْ أَقْوَالُهُ [۱۴۱۹]

۱۴۲۱ ما تَنَاقَضَتْ أَعْمَالُهُ

هیچ یک از کارهایش با هم تناقض و تفاوت ندارد.

همچنین مراجعه شود به: مَا اخْتَلَفَتْ أَقْوَالُهُ [۱۴۱۹]

۱۴۲۲ الْمَاضِي عَلَى سُنَّةِ اللَّهِ

رونده و گذر کننده بر روش و سنت خدا.

در زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ وَالْمَاضِي عَلَى سُنَّتِهِ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای آقای جانشینان ... و کسی که طبق سنت رسول خداصلی الله علیه وآله پیش رفت».

۱۴۲۳ ما وَضَعَ أَجْرَهُ عَلَى أَجْرِهِ

آجر و خشتی روی هم نگذاشت.

امام باقرعلیه السلام در بی نیازی و زهد و عدالت ایشان می فرماید:

«وَلَقَدْ وَلى النَّاسَ خَمْسَ سِنِينَ، فَمَا وَضَعَ أَجْرَهُ عَلَى أَجْرِهِ وَلَا لَبَنَهُ عَلَى لَبَنِهِ وَلَا أَقْطَعَ قَطِيعَةً وَلَا أَوْزَتْ بِيضَاءً وَلَا حُمْرَاءً»؛ (۳)

«آن حضرت پنج سال بر مردم حکومت کرد، اما هیچ بنایی نساخت، آجر و خشتی روی هم نگذاشت، زمین و املاکی فراهم نکرد، و سفید و سرخی (نقره و طلا) را به ارث نگذاشت».

۱۴۲۴ الْمَبْتَدِي بِشَرَائِعِ الْحَقِّ

در زیارت مطلقه مولا علی علیه السلام آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ الْمُبْتَدِي بِشَرَائِعِ الْحَقِّ وَمِنْهَاجِ الصِّدْقِ»؛^(۴)

«گواهی می دهم تو آغازکننده در عمل به احکام الهی بودی، و راه و روش واضح و راستی هستی».

۱۴۲۵ الْمُبْتَدِي

در طلب قرب الهی است، چنان که امام هادی علیه السلام در زیارت آن حضرت می فرماید:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَبْدَتَ اللَّهِ مُخْلِصًا ... وَأَمْرَتَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، مَا اسْتَطَعْتَ مُبْتَغِيًا مَا عِنْدَ اللَّهِ»؛^(۵)

«سلام بر تو ای امیرمؤمنان که خداوند متعال را مخلصانه پرستیدی و تا توان داشتی به نیکی ها فرمان دادی و مردم را از بدی ها باز داشتی، همه این کارها برای به دست آوردن آن مطلوبی بود که نزد خدای تعالی است».

ص: ۲۶۴

۱- ۱۵۶۵. مفاتیح الجنان، زیارت روز عید غدیر.

۲- ۱۵۶۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۹۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۵۶۷. امالی طوسی، ص ۶۹۲؛ امالی صدوق، ص ۲۸۱؛ کافی، ج ۸، ص ۱۲۹؛ وسائل الشیعه، ج ۱، ص ۸۸؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۲۷۸؛

۴- ۱۵۶۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۲.

۵- ۱۵۶۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۲.

۱۴۲۶ مُبْطِلُ الشَّرِكِ

باطل کننده هر نوع شرک.

در یکی از زیارات امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا دَاحِضَ الْإِفْكِ وَمُبْطِلَ الشَّرِكِ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای از بین برنده دروغ و باطل کننده شرک».

۱۴۲۷ مُبْطِلُ كَيْدِ الشَّيْطَانِ

مکر و حيله شيطان و شيطان صفتان را باطل و از کار می اندازد.

در زیارت خطاب به امیرمؤمنان علیه السلام گوئیم:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فَاضِحَ الْأَقْرَانِ وَقَاتِلَ الشُّجْعَانِ وَمُبْطِلَ كَيْدِ الشَّيْطَانِ»؛ (۲)

«سلام بر تو که پهلوانان هم ردیف خود را مفتضح نموده و شجاعان عرب را به قتل رساندی و مکر و کید شیاطین را باطل فرمودی».

۱۴۲۸ مُبْغِضُهُ مَلْعُونٌ

هر که با او دشمنی و بغض داشته باشد، ملعون است.

امام صادق علیه السلام فرمود:

«مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مُبْغِضٌ عَلَى بْنِ أَبِي طَالِبٍ، فَإِنَّهُ مَا أَبْغَضَهُ حَتَّى أَبْغَضَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَمَنْ أَبْغَضَ رَسُولَ اللَّهِ لَعَنَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»؛ (۳)

«ملعون است ملعون است هر که با علی بن ابی طالب علیه السلام بغض و کینه داشته باشد، چون کسی با علی علیه السلام بغض ندارد مگر اینکه با رسول خدا صلی الله علیه و آله بغض داشته باشد و هر که با پیامبر صلی الله علیه و آله چنین باشد، خداوند در دنیا و آخرت او را لعن خواهد کرد».

از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده که فرمود: خدای تعالی آفریدگانی دارد، نه از آدم و نه از جن و ابلیس، که بر مبعضان علی علیه السلام لعن می کنند.

گفته شد: اینان کیانند؟

حضرت فرمود:

«الْقَابِرُ ينادُونَ فِي السَّحَرِ عَلَى رُؤُوسِ الشَّجَرِ: أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى مُبْغِضِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ» (۴)

«چکاوک ها سحرگاهان بر روی درختان ندا می کنند: همانا لعنت و نفرین خدا بر کسی که بغض و کینه علی بن ابی طالب را داشته باشد».

۱۴۲۹ الْمَبْلَغُ

تبلیغ کننده و ابلاغ کننده پیام از جانب کسی برای دیگران. و امام علی علیه السلام، به بیان حضرت خضر علیه السلام: «أَنْتَ الْمُبْلَغُ عَنِ اللَّهِ وَعَنْ رَسُولِهِ» است، به جهت ابلاغ آیه براءت در شهر مکه.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُ أَنَّهُ قَدْ بَلَّغَ عَنْ رَسُولِكَ مَا حُمِّلَ»؛ (۵)

«خدایا گواهی می دهم که او از جانب پیامبرت آنچه را به وی سپرده شده بود، ابلاغ نمود».

همچنین مراجعه شود به: رابعُ الخُلَفَاءِ [۱۱۷۷]

ص: ۲۶۵

۱- ۱۵۷۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۲- ۱۵۷۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۳- ۱۵۷۲. بحار الانوار، ج ۷۳، ص ۳۵۴؛ وسائل الشیعه، ج ۱۶، ص ۲۸۰؛ کنز الفوائد، ج ۱، ص ۱۴۹.

۴- ۱۵۷۳. الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۹۵؛ ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۲۳۶.

۵- ۱۵۷۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۲؛ اقبال الاعمال، ص ۴۹۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۱۴۳۰ مُبِيدُ الْأَقْرَانِ

پهلوانان همدردیف خود را از بین برده است.

[۱۰۲۱ همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِي]

۱۴۳۱ مُبِيدُ الْكُتَابِ

هلاک کننده لشکرها.

از امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى مَوْلَانَا أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، صَاحِبِ السَّوَابِقِ وَالْمَنَاقِبِ وَالنَّجْدَةِ، وَمُبِيدِ الْكُتَابِ»؛ (۱)

«سلام بر مولای ما امیرمؤمنان علی علیه السلام، که دارای سوابق و فضایل درخشان است و به هلاکت رساننده لشکرها است».

۱۴۳۲ مُبِيدُ الْمُشْرِكِينَ

درهم کوبنده و کشنده مشرکان.

[۱۰۲۱ همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِي]

۱۴۳۳ مُبِيدُ الْكُفَرَةِ

نابود کننده و هلاک کننده کافران. (۲)

۱۴۳۴ مُبِيدُ مَرْحَبٍ

کشنده مرحب، پهلوان خیر یهودی است.

۱۴۳۵ مُبِيدُ الْمُشْرِكِينَ

کشنده و نابود کننده مشرکان.

در قسمتی از دعای امام رضا علیه السلام آمده است:

«وَأَنَّ عَلِيًّا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ سَيِّدَ الْأَوْصِيَاءِ وَوَارِثَ عِلْمِ الْأَنْبِيَاءِ، عَلَمَ الدِّينِ وَمُبِيدَ الْمُشْرِكِينَ وَمُمَيِّزَ الْمُنَافِقِينَ وَمُجَاهِدَ الْمَارِقِينَ»؛ (۳)

«همانا علی امیر مؤمنان و سید اوصیا و وارث علم پیامبران و پرچم دین، کشنده مشرکان و رسوا کننده منافقان و جهاد کننده با مارقان است».

همچنین مراجعه شود به: قَاتِلُ عَمْرٍو [۱۳۶۰]

۱۴۳۶ مُبَيِّنُ الْمَشْكَلاتِ

کسی که مشکلات و سختی‌ها را حل و برطرف می‌کند. امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت چنین خطاب می‌کند:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَاتِمَ الْحَصَى وَمُبَيِّنَ الْمَشْكَلاتِ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای آخرین حدّ شمارش و بیان‌کننده و روشن‌کننده مشکلات».

۱۴۳۷ الْمُتَنَبِّرُ

خشم و غضب‌کننده در راه خدا.

حضرت فاطمه زهرا علیها السلام در دفاع از ولایت و امامت امیرمؤمنان علیه السلام فرموده:

«وَمَا الَّذِي نَقَمُوا مِنْ أَبِي الْحَسَنِ؟ نَقَمُوا مِنْهُ نَكِيرَ سَيْفِهِ وَقَلَّهَ مُبَالَاتِهِ بِحَتْفِهِ وَشِدَّةَ وَطْأَتِهِ وَنَكَالَ وَقَعْتِهِ وَتَنَمَّرَهُ فِي ذَاتِ اللَّهِ»؛ (۵)

«و چه باعث شد که با کینه تیزی از علی علیه السلام انتقام بگیرند؟! آری او را سرزنش کردند؛ چون شمشیر علی علیه السلام در راه خدا، خودی و غیر خودی

ص: ۲۶۶

۱- ۱۵۷۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

۲- ۱۵۷۶. بحارالانوار، ج ۱۰۵، ص ۷۳.

۳- ۱۵۷۷. بحارالانوار، ج ۹۱، ص ۳۴۸؛ مهج الدعوات، ص ۲۵۳.

۴- ۱۵۷۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ کتاب المزار، ص ۲۰۸؛ اقبال الاعمال، ج ۳، ص ۱۳۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۵- ۱۵۷۹. معانی الاخبار، ص ۳۵۴؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۴۹۲.

و شجاع و ترسو نمی شناخت و نسبت به مرگ بی اعتنا بود و با دشمنان اسلام سخت مبارزه می کرد و فقط در راه خدا غضب ناک می شد».

۱۴۳۸ مُجَازِي الْخَلْقِ

پاداش و کیفر خلق را می دهد.

فرازی از زیارت آن حضرت چنین است:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ مُجَازِي الْخَلْقِ وَشَافِعُ الرَّزْقِ»؛ (۱)

«گواهی می دهم که تو خلق را جزا خواهی داد و تو واسطه رزق و روزی هستی».

۱۴۳۹ مُجَاهِدُ الْمَارِقِينَ

با خوارج (خروج کنندگان از دین) جهاد و مبارزه کرد.

همچنین مراجعه شود به: مُبِيرُ الْمُشْرِكِينَ [۱۴۳۵]

۱۴۴۰ الْمُجْتَهِدُ

تلاش گر و مجاهد. توصیفی است که فاطمه زهرا علیها السلام فرموده، و امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت شهادت می دهد:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ جَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ صَابِرًا نَاصِحًا، مُجْتَهِدًا مُحْتَسِبًا عِنْدَ اللَّهِ»؛ (۲)

«گواهی می دهم ای ولی خدا... که تو در راه خدا جهاد نمودی با صبر و شکیبایی و نصیحت و اندرز و خیرخواهی و در حالی که با کوشش وافق و مراقبت کامل نزد خدا چنین نمودی».

همچنین مراجعه شود به: سَيِّدٌ فِي أَوْلِيَاءِ اللَّهِ [۱۲۱۹]

۱۴۴۱ الْمُجِدُّ

تلاش گر و پرکار.

همچنین مراجعه شود به: سَيِّدٌ فِي أَوْلِيَاءِ اللَّهِ [۱۲۱۹]

۱۴۴۲ مُجَلِّي إِرَادَةِ اللَّهِ

آشکار کننده و تجلی کننده اراده خدا.

در زیارتی هم وارد شده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَافِظَ سِرِّ اللَّهِ وَمُمِضِي حُكْمِ اللَّهِ وَمُجَلِّي إِرَادَةِ اللَّهِ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای حافظ سرّ خدا و اجرا کننده حکم خدا و تجلی دهنده اراده خداوند».

۱۴۴۳ مُجَلِّي الْخُطَابِ

فصیح ترین خطیبان.

در بخشی از زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا هَازِمَ الْأَحْزَابِ وَمُدَّلَّ الرِّقَابِ وَمُجَلِّي الْخُطَابِ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای شکست دهنده احزاب شرک، و خوار کننده گردن کشان سران نفاق، و بارزترین خطیبان».

۱۴۴۴ مُجَهِّزُ الرَّسُولِ

هر شخص مسلمانی که از دنیا می رود، کارهای ویژه ای از جمله غسل و تشییع و کفن و نماز و دفن دارد که این امور را تجهیز میت می گویند. و امام علی علیه السلام بنا به وصیت شخص رسول خدا صلی الله علیه و آله مجهز و تجهیز کننده امور آن حضرت بود، چنان که در زیارت آن حضرت بدان اشاره نموده است:

ص: ۲۶۷

۱- ۱۵۸۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۲- ۱۵۸۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۳- ۱۵۸۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۴- ۱۵۸۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

«وَأَعَانَتْهُ مَلَائِكَتُكَ عَلَى غُسْلِهِ وَتَجْهِيزِهِ»؛ (۱)

«فرشتگان خداوند برای غسل و تجهیز امور رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام کمک کردند».

۱۴۴۵ مُحَالَفٌ لِلتَّقَى

مخالف از حلف؛ هم قسم بودن با کسی یا چیزی است. و امام علی علیه السلام با زهد و تقوا و خداترسی هم قسم و همراه و ملازم بود.

در زیارتی از امام هادی علیه السلام آمده است:

«وَأَشْهَدُ أَنَّكَ لَمْ تَزَلْ لِلْهَوَى مُخَالَفًا وَلِلتَّقَى مُحَالَفًا»؛ (۲)

«گواهی می دهم پیوسته با هوای نفس مخالف و با تقوا و مقام عصمت، ملازم و موافق بودی».

۱۴۴۶ الْمُحَامِي الْمُسْلِمِينَ

حضرت علی علیه السلام از حرم مسلمانان حفاظت و حمایت می کرد.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۴۴۷ الْمُخْتَسِبُ

در زیارت منسوب به امام صادق علیه السلام برای امیرمؤمنان علیه السلام بیان شده:

«وَجَاهِدَ النَّاكِثِينَ فِي سَبِيلِكَ، وَالْقَاسِطِينَ فِي حُكْمِكَ، وَالْمَارِقِينَ عَن أَمْرِكَ، صَابِرًا مُخْتَسِبًا»؛ (۳)

«و با پیمان شکنان از راه تو جهاد نمود، با متجاوزان در حکم تو و خارج شوندگان از امر تو مبارزه کرد در حالی که صبر و شکیبایی و زحمت فراوانی داشت».

۱۴۴۸ الْمَحَجَّةُ الْوَاضِحَةُ

طریق و راه واضح و آشکار، چنان که امام هادی علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«مَوْلَايَ أَنْتَ الْحَجَّةُ الْبَالِغَةُ، وَالْمَحَجَّةُ الْوَاضِحَةُ»؛ (۴)

«ای مولای من تویی حجت بالغه خدا و طریق واضح حقّ تعالی».

۱۴۴۹ الْمُحَرَّمُ

امام علی علیه السلام هرچه را خدا حرام کرده بود، حرام می دانست.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُ أَنَّهُ قَدْ بَلَغَ عَنْ نَبِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ... وَحَرَّمَ حَرَامَكَ»؛ (۵)

«خدایا من گواهی می دهم که علی علیه السلام پیام تو را از جانب پیامبر صلی الله علیه وآله ابلاغ نمود و هر آنچه تو حرام کرده بودی را تحریم نمود.»

۱۴۵۰ مُحْكَمُ التَّفْسِيرِ

تفسیر او از قرآن و بیان آن، محکم و بدون نقص است.

همچنین مراجعه شود به: البُرْهَانُ [۱۰۹۴]

۱۴۵۱ الْمُحَلَّلُ

امام علی علیه السلام هرآنچه را خدا حلال کرده بود، حلال می دانست.

ص: ۲۶۸

۱- ۱۵۸۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۵۸۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۱؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۳- ۱۵۸۶. اقبال الاعمال، ص ۴۹۳؛ مصباح الکفعمی، ص ۶۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه امیرالمؤمنین در روز عید غدیر.

۴- ۱۵۸۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۵- ۱۵۸۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَغَ عَنْ نَبِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ مَا حُمِّلَ وَحَلَّلَ حَلَالَكَ»؛ (۱)

«خدایا گواهی می دهم او هر آنچه از جانب پیامبر به وی سپرده شده بود، ابلاغ کرد و حلال تو را تحلیل نمود».

۱۴۵۲ مَخْبِي اللَّيْلِ

احیا کننده شب، شب زنده دار. امام علی علیه السلام که عابدترین مردم بود، شب خود را به عبادت و نماز و تهجد به صبح می رساند.

«السَّلَامُ عَلَى مَخْبِي اللَّيْلِ الْبَهِيمِ بِالتَّهَجُّدِ وَالْإِكْتِيَابِ»؛ (۲)

«سلام بر آنکه در شب های تاریک باچشمی اشکبار به راز و نیاز می پرداخت و شب زنده دار بود».

۱۴۵۳ مُخَاطَبُ الثُّعْبَانِ

اژدها و افعی یا مار بزرگ را خطاب قرار داد و با زبان فصیح با وی سخن گفت.

فرازی از زیارت آن حضرت، چنین است:

«السَّلَامُ عَلَى مُخَاطَبِ الثُّعْبَانِ عَلَى مِثْبَرِ الْكُوفَةِ بِلِسَانِ الْفَصْحَاءِ»؛ (۳)

«سلام بر آنکه بر منبر کوفه با اژدها به زبان فصیح سخن گفت».

۱۴۵۴ مُخَاطَبُ جَبْرَائِيلَ

جبرئیل، فرشته بزرگ الهی، او را مورد خطاب قرار داده، آن هم چه خطابی؟! خطاب به "امیرمؤمنان"، چنان که در زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى مَنْ خَاطَبَهُ جَبْرَائِيلُ بِأَمْرِهِ الْمُؤْمِنِينَ بِغَيْرِ ارْتِيَابٍ»؛ (۴)

«سلام بر آنکه جبرئیل امین به یقین، با لقب «امیرالمؤمنین» او را خطاب کرد».

۱۴۵۵ مُخَاطَبُ الذَّبِّ

عمار بن یاسر نقل می کند: به دنبال امام علی علیه السلام می گشتم، گرگی را دیدم در کوچه های مدینه، تا رسید به امیرمؤمنان علیه السلام، دهان و پوزه خود را به خاک می مالید و به امام اشاره می کرد. امام دعا کرد که خداوند او را گویا کند تا با وی سخن بگوید و خداوند زبان وی را گویا کرد و با امیرمؤمنان علیه السلام گفت و گو نمود.

پس در زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَىٰ مُخَاطَبِ الذَّنْبِ وَمُكَلِّمِ الْجُمُجْمَةِ بِالنَّهْرَوَانِ وَقَدْ نَخِرَتِ الْعِظَامُ بِالْبِلَاءِ»؛ (۵)

«سلام بر آنکه گرگ را مخاطب قرار داد و با او سخن گفت و نیز با استخوان پوسیده جمجمه مرده ای در نهروان گفت و گو کرد».

۱۴۵۶ مخالف للهوی

مخالف با هوای نفس و خواهشهای نفسانی. امام هادی علیه السلام در فرازی از زیارت فرموده:

ص: ۲۶۹

۱- ۱۵۸۹. اقبال الاعمال، ص ۴۹۳؛ بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۲- ۱۵۹۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۵۹۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۵۹۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۵۹۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«وَأَشْهَدُ أَنَّكَ لَمْ تَزَلْ لِلَّهِوَى مُخَالَفًا»؛ (۱)

«گواهی می دهم تو ای امیرالمؤمنین علیه السلام همیشه با هوای نفس مخالفت نمودی».

۱۴۵۷ الْمُخْبِرُ

خبر دهنده، آن هم خبر دادن از اخبار آینده و گذشته، و به علم الهی پیش گویی کردن.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُخْبِرًا بِمَا عَبَّرَ وَبِمَا هُوَ آتٍ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای خبر دهنده از آنچه گذشته و از آنچه در آینده واقع خواهد شد».

۱۴۵۸ الْمُخْبِرُ عَنِ الْأَثَارِ

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَى نُورِ الْأَنْوَارِ الْمُخْبِرِ عَنِ الْأَثَارِ»؛ (۳)

«سلام بر روشنی بخش انوار و خبردهنده از آثار گذشته و حوادث آینده».

۱۴۵۹ الْمُخْصُوصُ بِجَزِيلِ الْحَبَاءِ

عطا و بخشش بدون منت.

امام صادق علیه السلام در زیارت حضرت فرموده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ خَصَّهُ النَّبِيُّ بِجَزِيلِ الْحَبَاءِ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای آنکه پیامبر خداصلی الله علیه وآله تو را به عطای بزرگ (خلافت الهی) مخصوص گردانید».

۱۴۶۰ الْمُخْصُوصُ بِحُكْمِ التَّأْوِيلِ

عالم به حکم تأویل آیات قرآنی.

در فرازی از زیارت امیرمؤمنان علیه السلام از زبان امام هادی علیه السلام چنین آمده:

«وَأَنْتَ الْمُخْصُوصُ بِعِلْمِ التَّنْزِيلِ وَحُكْمِ التَّأْوِيلِ»؛ (۵)

«این تو هستی که به علم نزول قرآن آگاهی داری و حکم تأویل آن نیز با تو خواهد بود».

۱۴۶۱ الْمَخْصُوصُ بِذِي الْفَقَارِ

تنها دارنده شمشیر ذوالفقار؛ رسول خداصلی الله علیه وآله شمشیر ذوالفقار را در جنگ احد به علی بن ابی طالب علیه السلام داد.

در زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَى الْمَخْصُوصِ بِذِي الْفَقَارِ»؛ (۶)

«سلام بر آن کسی که فقط او دارای شمشیر ذوالفقار بود».

۱۴۶۲ الْمَخْصُوصُ بِالطَّاهِرَةِ

فقط امام علی علیه السلام بود که لیاقت حضرت زهراى مرضیه علیها السلام را داشت.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَى الْمَخْصُوصِ بِالطَّاهِرَةِ التَّقِيَةِ، ابْنِهِ الْمُخْتَارِ»؛ (۷)

«سلام بر آن آقایی که فقط ایشان شایستگی همسری فاطمه طاهره معصومه را داشت، او که دختر رسول برگزیده بود».

ص: ۲۷۰

-
- ۱- ۱۵۹۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۱؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.
 - ۲- ۱۵۹۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.
 - ۳- ۱۵۹۶. اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.
 - ۴- ۱۵۹۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.
 - ۵- ۱۵۹۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.
 - ۶- ۱۵۹۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱.
 - ۷- ۱۶۰۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۱۴۶۳ الْمَخْصُوصُ بِعِلْمِ التَّنْزِيلِ

رسول خدا صلی الله علیه وآله علم تنزیل آیات قرآن کریم را به ایشان آموخت.

همچنین مراجعه شود به: الْمَخْصُوصُ بِحُكْمِ التَّأْوِيلِ [۱۴۶۰]

۱۴۶۴ الْمَخْصُوصُ بِمِدْحَةِ اللَّهِ

خدای تعالی بسیار مدح و ثنای او را نموده.

امام هادی علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ الْمَخْصُوصُ بِمِدْحَةِ اللَّهِ الْمُخْلِصُ لِطَاعَةِ اللَّهِ»؛ (۱)

«گواهی می دهم مدح و ثنای الهی را شامل حال خود کردی و با اخلاص به طاعت خدا پرداختی».

۱۴۶۵ الْمَخْلِصُ لِطَاعَةِ اللَّهِ

با اخلاص کامل به اطاعت خدا می پردازد.

همچنین مراجعه شود به: الْمَخْصُوصُ بِمِدْحَةِ اللَّهِ [۱۴۶۴]

۱۴۶۶ الْمَخْلُوقُ مِنْ طِينَةِ الرَّسُولِ

به سرشت رسول خدا صلی الله علیه وآله آفریده شده.

در یکی از زیارات آن جناب آمده:

«السَّلَامُ عَلَى أَحَى رَسُولِ اللَّهِ وَابْنِ عَمِّهِ، وَزَوْجِ ابْنَتِهِ وَالْمَخْلُوقِ مِنْ طِينَتِهِ»؛ (۲)

«سلام بر برادر رسول خدا و پسر عمویش و همسر دخترش، او که از طینت و سرشت پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله خلق شده است».

۱۴۶۷ مُدْرِكُ النَّارِ

انتقام گیرنده خون انسان بی گناه.

در فرازی از زیارت مطلقه امام علی علیه السلام چنین آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَاسِمَ النَّارِ، وَحَافِظَ الْجَارِ، وَمُدْرِكَ النَّارِ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای تقسیم کننده آتش جهنم و نگهدار پناهنده و انتقام گیرنده خون بی گناه».

۱۴۶۸ الْمَذْفُونُ بِاللَّيْلِ

به جهت کینه و عداوتی که خوارج و منافقان از آن امام عادل داشتند، و بنا به وصیتی که فرمود، او نیز همانند همسرش شبانه و به دور از چشم دشمنان دفن شد و قبرش نیز مخفی ماند تا مبادا به پیکر مطهر آن حضرت تعرّض و بی احترامی شود. و فقط اهل بیت و خاصّان شیعه از آن خبر داشتند و پس از صد سال برای مردم آشکار شد.

۱۴۶۹ الْمَدْمَرُ

هلاک کننده و نابود کننده.

امام صادق علیه السلام در زیارت، به آن اشاره فرمود:

«السَّلَامُ عَلَى نُورِ الْأَنْوَارِ الْمُخْبِرِ عَنِ الْأَثَارِ، الْمَدْمَرِ عَلَى الْكُفَّارِ»؛^(۴)

«سلام بر آنکه منشأ همه نورها و خبر دهنده از گذشتگان و هلاک کننده کافران است».

و امیرمؤمنان علیه السلام نزد شیاطین به نام «مدمر» معروف است: «وَيَسْمُونَهُ أَهْلُ السَّمَاءِ شَمْسَاطِيلٌ، وَعِنْدَ الشَّيَاطِينِ مَدْمَرٌ»؛^(۵)

ص: ۲۷۱

۱- ۱۶۰۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۳؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۲- ۱۶۰۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۶۰۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۴- ۱۶۰۴. مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۵- ۱۶۰۵. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۶.

«اهل آسمان آن حضرت را شمساطیل نامیدند و نزد شیاطین نیز مدّمّر نام دارد».

۱۴۷۰ مَدَنِي

منسوب به شهر مدینه است؛ امام علی علیه السلام نیز اگرچه متولد مکه و خانه کعبه است؛ ولی به همراه رسول خدا صلی الله علیه و آله به مدینه (یثرب) هجرت و ساکن آنجا شد و در مدینه النبوی زندگی کرد.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۴۷۱ مُذِلُّ الرِّقَابِ

گردن ها را شکسته و خوار و ذلیل کرده، و امام علی علیه السلام گردن گردن کشان شرک و کفر را زده است، پس در زیارتش آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا هَازِمَ الْأَحْزَابِ وَمُذِلَّ الرِّقَابِ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای شکست دهنده احزاب شرک و کفر و ای خوار کننده گردنکشان مشرک».

۱۴۷۲ مُرْغِمُ الْفَجْرَةِ

دشمن فاجران و فاسقان بود و آنان نیز از وی کراهت داشتند؛ ولی او برخلاف میل آنان ایشان را به سزای اعمال خود رساند.

همچنین مراجعه شود به: قَاصِمُ الْكُفْرَةِ [۱۳۶۴]

۱۴۷۳ الْمُرْوَجُ فِي السَّمَاءِ

عقد ازدواج وی در آسمان ها و به اجازه خدا و در حضور فرشتگان آسمانی انجام شده.

در بخشی از زیارت حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَى الْمُؤَلَّدِ فِي الْكَعْبَةِ الْمُرْوَجِ فِي السَّمَاءِ»؛ (۲)

«سلام بر آن آقایی که در کعبه متولد شده و در آسمان عقد ازدواجش منعقد شده است».

۱۴۷۴ مُزِيلُ الشَّكِّ

زایل و نابود کننده شک و تردید، چنان که در یکی از زیارات حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا دَاحِضَ الْإِفْكِ وَمُبْطِلَ الشُّرُوكِ وَمُزِيلَ الشَّكِّ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای نابود کننده دروغ و تزویر، و باطل کننده شرک و زایل کننده هر شک و تردید».

۱۴۷۵ مُسْتَنْقِدِ الشَّيْعَةِ

نجات دهنده شیعیان و کسانی که پیرو راه و روش ایشان باشند.

امام صادق علیه السلام در فرازی از زیارت خود به امیرمؤمنان علیه السلام سلام می کند:

«السَّلَامُ عَلَى نُورِ الْأَنْوَارِ ... الْمُدْمَرِ عَلَى الْكُفَّارِ، مُسْتَنْقِدِ الشَّيْعَةِ الْمُخْلِصِينَ مِنَ الْعَظِيمِ الْأَوْزَارِ»؛(۴)

«سلام بر روشنی بخش انوار... او که هلاک کننده کفار است و نیز نجات دهنده شیعیان با اخلاص از بلا و عقوبت گناهان بزرگ می باشد».

۱۴۷۶ مَسَلِكُ الْجَنَّةِ

طریق و روشی که اگر انسان آن را ببیند، به بهشت می رسد. در زیارت آن حضرت آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ وَالْأَيْمَةُ مِنْ وُلْدِكَ سَفِينَةُ النَّجَاهِ... وَالْمَسَلِكُ إِلَى الْجَنَّةِ»؛(۵)

ص: ۲۷۲

۱- ۱۶۰۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۲- ۱۶۰۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۶۰۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۴- ۱۶۰۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۵- ۱۶۱۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۲.

«گواهی می دهم تو و امامان از فرزندان کشتی نجات و راه رسیدن به بهشت هستید».

۱۴۷۷ مَشْكَاهُ ضِيَاءِ اللَّهِ

چراغ دان؛ ظرف نفوذناپذیری که چراغ را داخل آن می گذارند.

در فرازی از زیارت مولا علی علیه السلام به آن حضرت خطاب شده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مِصْبَاحَ نُورِ اللَّهِ وَمَشْكَاهَ ضِيَاءِ اللَّهِ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای چراغ نور الهی و چراغدان روشنی انوار خدایی».

۱۴۷۸ الْمُشَمَّرُ

برای انجام امری، دامن همت را به کمر بسته و نهایت تلاش را می کند.

همچنین مراجعه شود به: سَيِّدٌ فِي أَوْلِيَاءِ اللَّهِ [۱۲۱۹]

۱۴۷۹ مِصْبَاحُ الضِّيَاءِ

چراغ نورانی که مدام از خود روشنی می دهد.

امام صادق علیه السلام خطاب به امیرمؤمنان علیه السلام فرموده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مِصْبَاحَ الضِّيَاءِ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای چراغ فروزان (علم و ایمان)».

۱۴۸۰ مِصْبَاحُ نُورِ اللَّهِ

امام صادق علیه السلام خطاب به آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَيْبَةَ غَيْبِ اللَّهِ وَمِيزَانَ قِسْطِ اللَّهِ وَمِصْبَاحَ نُورِ اللَّهِ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای مخزن علم غیب الهی و میزان قسط و عدل خدا و چراغ روشنی بخش خداوند».

۱۴۸۱ مُصَدِّقُ الرَّسُولِ

رسول خداصلی الله علیه وآله را تصدیق و تأیید کرد و به وی ایمان آورد.

در فرازی از زیارت آن حضرت آمده است:

«وَمُصَدِّقًا لِرَسُولِكَ»؛ (۴)

«سلام بر او که رسول تو را تصدیق نمود».

۱۴۸۲ الْمَمْلِيُّ عَلَى الرَّسُولِ

بر پیکر مطهر رسول خداصلی الله علیه وآله نماز خواند.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله که از دنیا رحلت فرمود، دیگران به دنبال کار خود رفتند تا خلیفه بتراشند؛ ولی علی علیه السلام بنا به وصیت رسول خداصلی الله علیه وآله به انجام امور آن حضرت پرداخت. حضرت را غسل داد، کفن کرد، آن گاه بر پیکرش نماز خواند، سپس سایر مسلمانان آمدند و بدون امام نماز خواندند.

در فرازی از زیارت حضرت آمده:

«وَأَعَانَتْهُ مَلَائِكَتُكَ عَلَى غُسْلِهِ وَتَجْهِيْزِهِ، وَصَلَّى عَلَيْهِ وَوَارَى شَخْصَهُ»؛ (۵)

«فرشتگان خداوند برای غسل و تجهیز امور رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام کمک کردند، آن گاه بر حضرت نماز خواند و پیکر مطهرش را به خاک سپرد».

ص: ۲۷۳

۱- ۱۶۱۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۲- ۱۶۱۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۳- ۱۶۱۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۴- ۱۶۱۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۰.

۵- ۱۶۱۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۱۴۸۳ مَطْلُوبُ كُلِّ طَالِبٍ

هر جوینده کمالی به دنبال او است و راه و روش او را می طلبد.

همچنین مراجعه شود به: **أَسَدُ اللَّهِ الْغَالِبُ** [۱۰۳۸]

۱۴۸۴ الْمُطَهَّرُ مِنَ الرَّيْبِ

از هر شک و تردیدی مبرا است.

امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علی علیه السلام فرمود:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى عَبْدِكَ الْمُهْدَبِ مِنَ الْعَيْبِ، وَالْمُطَهَّرِ مِنَ الرَّيْبِ»؛ (۱)

«خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و نیز درود فرست بر بنده ات... او که از هر عیب و نقصی مبرا و از هر شک و تردیدی پاک است».

۱۴۸۵ الْمُطَهَّرُ مِنَ الْعَيْبِ

از هر عیب و نقصی پاک و مبرا است.

امام صادق علیه السلام از خداوند درخواست می کند:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ... الْمُطَهَّرِ مِنَ الْعَيْبِ»؛ (۲)

«خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و نیز درود فرست بر امیرمؤمنان علیه السلام که از هر نوع عیبی پاک است».

۱۴۸۶ الْمُطِيعُ

تابع دستورات خدای تعالی است و اوامر الهی را اطاعت می نماید.

امام صادق علیه السلام در نماز حاجت و دعای بعد از آن می فرماید: «علی علیه السلام کسی است که الْمُطِيعُ لِأَمْرِكَ؛ مطیع محض فرمان خدای تعالی است» (۳).

۱۴۸۷ مُظَهَّرُ آيَاتٍ

آشکار کننده و نشان دهنده جلوه آیات و نشانه های خداوند.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت چنین فرموده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُظْهَرَ الْعَجَائِبِ وَالْآيَاتِ»؛ (٤)

«سلام بر تو ای آقایی که آشکارکننده امور عجیبه و آیات خداوندی هستی».

۱۴۸۸ مُظْهَرُ الْبَرَاهِينِ

آشکار کننده برهان ها.

امام صادق علیه السلام در زیارت حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُظْهَرَ الْبَرَاهِينِ»؛ (٥)

«سلام بر تو ای آشکار کننده حجت و براهین دین خدا».

۱۴۸۹ مُظْهَرُ الْعَجَائِبِ

آشکار کننده امور عجیب.

همچنین مراجعه شود به: مُظْهَرُ الْآيَاتِ [۱۴۸۹]

۱۴۹۰ مُظْهَرُ الْمَاءِ الْمَعِينِ

آب گوارا از چشمه بیرون آورد.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

ص: ۲۷۴

-
- ۱- ۱۶۱۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۲- ۱۶۱۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۳- ۱۶۱۸. بحار الانوار، ج ۸۷، ص ۳۱.
 - ۴- ۱۶۱۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.
 - ۵- ۱۶۲۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَالِعَ الصَّخْرَةِ عَنْ فَمِ الْقَلْبِ، وَمُظْهِرِ الْمَاءِ الْمَعِينِ»؛ (۱)

«سلام بر تو که صخره سنگ عظیم را از دهانه چاه قلب برکندی و آب گوارایی پدید آوردی».

همچنین مراجعه شود به: قَالِعِ الصَّخْرَةِ [۱۳۷۰]

۱۴۹۱ مُعَافِي عَنِ النَّاسِ

از عیب و گناه مردم می گذرد و آنان را می بخشد و عفو می کند.

امام هادی علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ عَنِ النَّاسِ عَافِيًا غَافِرًا»؛ (۲)

«گواهی می دهم تو از گناه مردم گذشتی و آنان را بخشیدی».

۱۴۹۲ الْمُعْتَكِفُ

امام حسین علیه السلام فرمود: پدرم در مسجد کوفه معتکف می شد و غذای خشک می خورد. (۳)

۱۴۹۳ مُعْجِبُ الْمَلَائِكَةِ

امیرمؤمنان علیه السلام فرشتگان آسمانی را به تعجب واداشته؛ به جهت فداکاری ها و رشادت هایش در جنگ ها و مبارزات صدر اسلام.

پس در فرازی از زیارتش آمده:

«السَّلَامُ عَلَى مَنْ عَجِبَ مِنْ حَمَلَاتِهِ فِي الْحُرُوبِ مَلَائِكَةُ سَبْعِ سَمَاوَاتٍ»؛ (۴)

«سلام بر آن کسی که به جهت حملاتش در جنگ ها، فرشتگان هفت آسمان را به تعجب واداشته است».

۱۴۹۴ مُعْجَزُ الرِّسَالَةِ

شخصیت، عظمت، طهارت، شجاعت و اصل وجود امیرمؤمنان علیه السلام در کنار رسول خداصلی الله علیه وآله به عنوان یکی از معجزات آن حضرت به شمار می رود.

امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام، بیان داشته است:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى عَبْدِكَ أَخِي نَبِيِّكَ وَوَصِيِّ رَسُولِكَ، وَالْبَائِتِ عَلَى فِرَاشِهِ وَالْمُؤَسِّسِ لَهُ بِنَفْسِهِ،

وَكَاشِفِ الْكَرْبِ عَنْ وَجْهِ الَّذِي جَعَلْتَهُ سَيْفًا لِنُبُوتِهِ وَمُعْجِزاً لِرِسَالَتِهِ»؛ (۵)

«خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و نیز درود فرست بر بنده ات که برادر و جانشین رسول توست، او که در بستر پیامبر خوابید و جان خودش را فدا نمود و آثار غم و اندوه را از چهره ایشان برطرف کرد، همان که او را شمشیر نبوت و معجزه رسالت قرارش دادی».

۱۴۹۵ مَعْدِنِ حُكْمِ اللَّهِ

جایگاه و محل احکام الهی است، و از همه احکام خداوند اطلاع دارد.

در یکی از زیارات امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَاصَّةَ اللَّهِ وَمَعْدِنَ حُكْمِ اللَّهِ وَسِرِّهِ»؛ (۶)

ص: ۲۷۵

۱- ۱۶۲۱. اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مولود.

۲- ۱۶۲۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۱؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۳- ۱۶۲۳. موسوعه کلمات امام حسین علیه السلام ص ۵۹۳.

۴- ۱۶۲۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۶۲۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۶- ۱۶۲۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۸.

«سلام بر تو ای شخص بر گزیده و مخصوص خداوند، ای معدن حکم و سر خداوندی».

۱۴۹۶ مَعْدِنُ الْحِكْمَةِ

امام صادق علیه السلام در زیارت امیر مؤمنان علیه السلام، خطاب به آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَعْدِنَ الْحِكْمَةِ وَفَضَلَ الْخِطَابِ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای اصل و اساس و معدن حکمت و جدا کننده حق از باطل».

۱۴۹۷ مَعْدِنُ الْفِخَارِ

محل و گنجینه همه فضایل و افتخارات.

در بخشی از زیارتی که توسط امام رضا علیه السلام انشا شده، آمده است:

«اللَّهُمَّ وَصَلِ عَلَى وَليكَ عُنْصُرِ الْأَبْرَارِ وَمَعْدِنِ الْفِخَارِ وَقَسِيمِ الْجَنَّةِ وَالتَّارِ وَصَاحِبِ الْأَعْرَافِ الْمَظْلُومِ الْمُعْتَصِبِ وَالصَّابِرِ الْمُحْتَسِبِ
وَالْمُؤْتَوِّرِ فِي نَفْسِهِ وَعِثْرَتِهِ»؛ (۲)

«خدایا درود فرست بر ولی خودت، آن که خلاصه همه نیکان و گنجینه افتخارات و تقسیم کننده بهشت و جهنم و صاحب اعراف است، همان که به او ظلم شد و حقش غصب گردید، او که صبر و استقامت کرد و هنوز انتقام خون خودش و اهل بیتش گرفته نشده است».

۱۴۹۸ مَعْدِنُ الْكِرَامِ

جایگاه کرامت ها و بزرگواری ها. در زیارت به آن حضرت چنین سلام می کنند:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَعْدِنَ الْكِرَامِ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای معدن بزرگواری ها».

۱۴۹۹ مَعْرِزُ الدِّينِ

موجب عزت و عظمت دین.

همچنین مراجعه شود به: حامی الدین [۱۱۲۸]

۱۵۰۰ الْمَعْضُومُ مِنَ الْخَلَلِ

از هر گونه نقص و اشتباه و خلل، مصون و محفوظ است.

به تصریح قرآن کریم، اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام از هر گونه گناه و عیب و اشتباه کاملاً پاک هستند:

«إِنَّمَا يَرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً»؛ (۴)

«خداوند فقط می خواهد پلیدی و گناه را از شما اهل بیت دور کند و کاملاً شما را پاک سازد».

در یکی از زیارات مطلقه آن حضرت آمده:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ... الْمَعْصُومِ مِنَ الْخَلَلِ»؛ (۵)

«خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و نیز بر امیر مؤمنان که از هر گونه اشکال و عیب و خللی مصون است».

۱۵۰۱ الْمَعْصُومُ مِنَ الزَّلَلِ

از هر گونه لغزش و انحراف پاک، مصون

ص: ۲۷۶

۱- ۱۶۲۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۲- ۱۶۲۸. بحار الانوار، ج ۹۹، ص ۱۸۰؛ کتاب المزار، ص ۵۵۹.

۳- ۱۶۲۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۴- ۱۶۳۰. سوره احزاب، آیه ۳۳.

۵- ۱۶۳۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

و محفوظ است، چنان که امام صادق علیه السلام در زیارت مخصوصه امیرمؤمنان علیه السلام می فرماید:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى عَبْدِكَ... وَإِمَامِ الصَّالِحِينَ، الْمَعْصُومِ مِنَ الزَّلَلِ»؛ (۱)

«خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و نیز بر آن بنده ات که امام شایستگان است و از هر گونه لغزشی محفوظ می باشد».

۱۵۰۲ مَعْصِيَتُهُ مَعْصِيَةُ اللَّهِ

معصیت و نافرمانی از او، نافرمانی از خدا محسوب می شود.

همچنین مراجعه شود به: طَاعَتُهُ طَاعَةُ اللَّهِ [۱۲۹۰]

۱۵۰۳ مُغْلِنُ الْأَخْيَارِ

آشکارکننده اخیار و نیکان.

همچنین مراجعه شود به: عُنْصُرُ الْأَبْرَارِ [۱۳۲۴]

۱۵۰۴ مُغْلِنُ الْحَقِّ بِالْحَقِّ

با زبان و رفتار حقیقت گونه و از راه صحیح آن، دنبال حقّ است و حقّ را می گوید و اعلان می کند.

در یکی از زیارات آن حضرت آمده:

«سَيِّدُ الْمُؤْمِنِينَ وَمُغْلِنُ الْحَقِّ بِالْحَقِّ»؛ (۲)

«علی علیه السلام آقای مؤمنان است که حقّ را به حقّ می گوید».

۱۵۰۵ مُعِينُ الْفَقِيرِ

کمک کار فقیر و مستمند. حکومت عدل علوی حکومتی است برای فقرا.

و اما فرازی از زیارت آن حضرت:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فَائِكَ الْأَسِيرِ وَمُعِينِ الْفَقِيرِ وَنِعْمِ النَّصِيرِ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای آزاد کننده اسیر، و کمک کار فقیر و چه خوب یار و یاور هستی».

۱۵۰۶ الْمُغْتَصَبُ

مظلوم واقع شده، و غاصبان حَقش را غصب کرده اند.

همچنین مراجعه شود به: حامی الدین [۱۱۲۸]

۱۵۰۷ مِفْتَاحُ الظَّفَرِ

کلید فتح و پیروزی و ظفر. این شجاعت و دلاوری و اخلاص امیرمؤمنان علیه السلام بود که فتح و پیروزی را نصیب اسلام و مسلمانان می کرد.

در یکی از زیارات حضرت نیز آمده است:

«وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِي جَعَلْتَهُ مِفْتَاحًا لظَفَرِهِ»؛ (۴)

«و درود فرست بر امیرمؤمنان که او را کلید فتح و پیروزی برای پیامبرت قرارش دادی».

۱۵۰۸ مَفْرَقُ الْأَحْزَابِ

شکست دهنده و پراکنده کننده گروه ها و لشکرهای دشمنان، به خصوص در جنگ خندق یا احزاب.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۵۰۹ الْمَفْطُومُ

مفطوم از فطم به معنای گرفته شده و جدا

ص: ۲۷۷

-
- ۱- ۱۶۳۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۲- ۱۶۳۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۹.
 - ۳- ۱۶۳۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.
 - ۴- ۱۶۳۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

شده است؛ یعنی آن حضرت از هرگونه اشتباه و گناه و انحراف، جدا و گرفته شده است.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى عَبْدِكَ، الْمَقْطُومِ مِنَ الْخَلَلِ»؛ (۱)

«خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و درود فرست بر بنده ات امیرالمؤمنین علیه السلام، او که از هر عیب و اشتباهی پاک و جدا است».

۱۵۱۰ الْمَقْدَامُ

طلایه دار، دلاور و پیشتاز و سبقت گیرنده.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۵۱۱ مَقْلَبُ الْأَحْوَالِ

احوال مردم را دگرگون می کند؛ آنان را از ضلالت و گمراهی به هدایت، و از جهل به علم، و از فقر به غنا تبدیل می کند. (۲)

در بخشی از زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَى مِيزَانِ الْأَعْمَالِ، وَمَقْلَبِ الْأَحْوَالِ»؛ (۳)

«سلام بر معیار و میزان سنجش اعمال مردم و سلام بر او که احوال آنان را دگرگون می کند».

۱۵۱۲ مَقِيمُ الْأَحْكَامِ

اقامه کننده احکام؛ هم خودش به احکام عمل می کند و هم زمینه ای فراهم می کند که دیگران به آن عمل کنند.

در مورد امیرمؤمنان علیه السلام گفته شده:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُ أَنَّهُ أَقَامَ أَحْكَامَكَ»؛ (۴)

«خدایا من گواهی می دهم علی علیه السلام احکام تو را اقامه نمود».

۱۵۱۳ مَقِيمُ الصَّلَاةِ

برپا کننده نماز، هم خودش نماز می خواند و هم زمینه نماز خواندن را برای دیگران فراهم می کند.

در زیارت آن حضرت گواهی می دهیم:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ»؛ (۵)

«گواهی می دهیم تو نماز را برپا داشتی و زکات را ادا نمودی».

۱۵۱۴ مَكْدُودٌ فِي ذَاتِ اللَّهِ

در راه خدا هرگونه رنج و سختی را تحمل نمود؛ چنان که حضرت زهرا علیها السلام فرموده.

همچنین مراجعه شود به: سَيِّدٌ فِي أَوْلِيَاءِ اللَّهِ [۱۲۱۹]

۱۵۱۵ مَكْسَرُ الْأَصْنَامِ

نابود کننده و شکننده بت ها.

امیر مؤمنان علیه السلام هنگام فتح مکه، همراه پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله وارد کعبه شد و بر شانه های رسول خدا صلی الله علیه وآله قرار گرفت و بت ها را بر زمین زد و آنها را شکست.

بخشی از زیارت آن جناب چنین است:

ص: ۲۷۸

-
- ۱- ۱۶۳۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیر المؤمنین.
 - ۲- ۱۶۳۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۹۰.
 - ۳- ۱۶۳۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیر المؤمنین.
 - ۴- ۱۶۳۹. بحار الانوار، ج ۹۵، ص ۲۹۲؛ اقبال الاعمال، ص ۴۹۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیر المؤمنین.
 - ۵- ۱۶۴۰. اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۰؛ من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۵۸۹.

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْأَنَامِ وَمُكَسِّرَ الْأَصْنَامِ وَكَلِيمَ الْأَقْوَامِ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای پدر خلاق و شکننده بت ها و سخن گو با اقوام مختلف».

۱۵۱۶ مَكَلِمُ الْجُمُجْمِه

با استخوان ها و جمجمه مرده ها سخن می گفت؛ او نه تنها زبان تمام انسان ها از هر قومی را می دانست، و نه تنها زبان حیوانات را می فهمید؛ بلکه با نباتات و استخوان پوسیده نیز تکلم می کرد؛ به همین جهت در زیارت به ایشان سلام داده می شود:

«السَّلَامُ عَلَى مُخَاطِبِ الذُّبِّ وَمَكَلِّمِ الْجُمُجْمِهِ بِالنَّهْرَوَانِ وَقَدْ نَخَرَتِ الْعِظَامُ بِالْبِلَالِ»؛ (۲)

«سلام بر آنکه گرگ را مورد خطاب قرار داد و در نهروان، با جمجمه ای به سخن پرداخت، در حالی که استخوان های آن پوسیده بود».

۱۵۱۷ مَكَلِمُ الدَّرَاجِ

امام حسین علیه السلام در بیانی فرمود: امام علی علیه السلام در بیابان خاریشتی را دیده و با آن سخن گفت، وقتی از آب و غذای او سؤال کردند. گفت: من حدود صد سال است که اینجا هستم، هرگاه گرسنه شوم بر تو صلوات می فرستم، پس سیر می شوم، و هروقت تشنه شوم، بر دشمنان شما نفرین می کنم و سیراب می شوم. (۳)

۱۵۱۸ مَكَلِمُ الْفِتِيهِ

فتیه جمع فتی گروه و تعدادی جوان. و مراد جوانان اصحاب کهف است که داستان آنان در قرآن کریم آمده است:

«إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا»؛ (۴)

«زمانی را به خاطر بیاور که آن جوانان به غار پناه بردند، و گفتند: پروردگارا! ما را از سوی خودت رحمتی عطا کن، و راه نجاتی برای ما فراهم ساز!».

«نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى»؛ (۵)

«ما داستان آنان را به حق برای تو بازگو می کنیم؛ آنها جوانانی بودند که به پروردگارش ایمان آوردند، و ما بر هدایتشان افزودیم».

امیرمؤمنان و وصی خاتم پیامبران به معجزه الهی با این گروه جوانان پس از سال ها به سخن پرداخت؛ چنان که در زیارت ایشان آمده:

«السَّلَامُ عَلَىٰ مُكَلِّمِ الْفِتْيَةِ فِي كَهْفِهِمْ بِلِسَانِ الْأَنْبِيَاءِ»؛ (٤)

«سلام بر آنکه با آن گروه جوانان در غارشان با زبان پیامبران گفت و گو نمود».

۱۵۱۹ الْمَكِّي

منسوب به شهر مکه مکرمه؛ امام علی علیه السلام نیز در شهر مکه و در شریف ترین مکان آن، که

ص: ۲۷۹

-
- ۱- ۱۶۴۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.
 - ۲- ۱۶۴۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۳- ۱۶۴۳. موسوعه کلمات امام حسین علیه السلام، ص ۵۹۳.
 - ۴- ۱۶۴۴. سوره کهف، آیه ۱۰.
 - ۵- ۱۶۴۵. سوره کهف، آیه ۱۳.
 - ۶- ۱۶۴۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

مقدس ترین نقطه روی زمین است؛ یعنی کعبه معظمه به دنیا آمده است.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۵۲۰ مَكِينُ الْأَسَاسِ

دارای اصالت و منزلت است.

همچنین مراجعه شود به: شَدِيدُ الْبَاسِ [۱۲۳۷]

۱۵۲۱ مَلَازِمُ مِنْهَاجِ الرَّسُولِ

پیوسته و در همه حال تابع و پیرو راه و روش رسول خدا صلی الله علیه وآله است.

در زیارات مطلقه آن حضرت آمده:

«وَلَزِمْتَ مِنْهَاجَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ»؛ (۱)

«همواره ملازم راه و روش رسول خدا بودی».

۱۵۲۲ الْمَلْجَأُ

پناه گاه و محل پناه دیگران.

به امیرمؤمنان علیه السلام در زیارت مطلقه این گونه سلام می کنیم:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الرُّكْنُ وَالْمَلْجَأُ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای تکیه گاه خلق و پناه گاه همه».

۱۵۲۳ مَلْجَأُ ذَوِي النَّهْيِ

پناه گاه همه صاحبان عقل و خرد؛ هر که در هر زمینه ای کم بیاورد و به نتیجه نرسد و کُمتش لنگ بزند، به او پناه می برد و از او کمک می گیرد. عنوانی است که در یکی از زیارات مطلقه آن حضرت وارد شده است. (۳)

۱۵۲۴ الْمُمَضِي

حکم کننده و اجرا کننده دستورات خدا.

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَافِظَ سِرِّ اللَّهِ وَمُمَضِي حُكْمِ اللَّهِ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای حافظ اسرار الهی و اجرا کننده احکام خداوندی».

۱۵۲۵ مُمِيزُ الْمُنَافِقِينَ

مؤمن را از منافق تشخیص می دهد و آگاهی دارد که چه کسی تظاهر به اسلام می کند.

همچنین مراجعه شود به: مُبِيزُ الْمُشْرِكِينَ [۱۴۳۵]

۱۵۲۶ مُنَاجِي الرَّسُولِ

با رسول خداصلی الله علیه وآله خلوت می کرد و به نجوا می پرداخت. آن گاه که آیه نازل شد: هرگاه خواستید با پیامبر خلوت کنید، صدقه بدهید:

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَيْكُمْ صِدْقَةً ذَٰلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَأَطْهَرُ فَإِن لَّمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ»؛ (۵)

«ای کسانی که ایمان آورده اید! چون خواستید با رسول خدا نجوا کنید (و سخنان درگوشی بگویید)، قبل از آن صدقه ای (در راه خدا) بدهید؛ این برای شما بهتر و پاکیزه تر است و اگر توانایی نداشته باشید، خداوند غفور و رحیم است».

تنها علی علیه السلام بود که به دستور و فرمایش این آیه عمل نمود.

همین مضمون در زیارت آن حضرت نیز آمده است:

ص: ۲۸۰

۱- ۱۶۴۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۸؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۹۲؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۴۵۴.

۲- ۱۶۴۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۴.

۳- ۱۶۴۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۴- ۱۶۵۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۵- ۱۶۵۱. سوره مجادله، آیه ۱۲.

«السَّلَامُ عَلَى مَنْ نَاجَى الرَّسُولَ فَقَدَّمَ بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاهُ صَدَقَاتٍ»؛ (۱)

«سلام بر آن آقایی که با رسول خداصلی الله علیه وآله نجوا می کرد و قبل از آن هم صدقه می پرداخت».

۱۵۲۷ مَنَارُ التَّقَى

نشانه تقوی و پرهیزکاری.

در زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَلَمَ الْهُدَى وَمَنَارَ التَّقَى وَالْعُرْوَةَ الْوُثْقَى»؛ (۲)

«سلام بر تو ای نشانه هدایت و تقوا و ریسمان محکم الهی».

۱۵۲۸ مَنَارُ الْيَقِينِ

نشانه ایمان و یقین.

در زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«وَصِي رَسُولِكَ الْمُرْتَضَى وَعَلَمَ الدِّينِ وَمَنَارَ الْيَقِينِ»؛ (۳)

«او جانشین پیامبر توست، همان که پرچم دین و نور یقین است».

۱۵۲۹ مَنَعُ الْقَلْبِ

چاه خشک را به جوشش درآورد و چشمه و منبع آب کرد.

در بخشی از زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى مَنْعِ الْقَلْبِ فِي الْفَلَا»؛ (۴)

«سلام بر آن که چاه خشک در بیابان را با اعجاز خود جوشانید و منبع آب کرد».

۱۵۳۰ الْمُنْتَجَبُ

برگزیده و انتخاب شده.

از توصیفاتی که در مورد امیرالمؤمنین علیه السلام به کار رفته است، چنان که در زیارت مربوط به آن حضرت آمده:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ أَحْيَى رَسُولِكَ وَوَصِي حَبِيبِكَ الَّذِي أَنْتَجَبْتَهُ مِنْ خَلْقِكَ»؛ (۵)

«خدایا درود فرست بر امیرمؤمنان... او که برادر رسول تو و جانشین حبیب توست، همان که او را از بین بندگان برگزیده ای.»

۱۵۳۱ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَى

هدایت یافته است و هدایت را به همراه خود دارد.

همچنین مراجعه شود به: طَاعَتُهُ طَاعَةُ اللَّهِ [۱۲۹۰]

۱۵۳۲ الْمُنْجَى

نجات دهنده از خطرات و مهلکات.

در زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى صَاحِبِ الدَّلَالَةِ وَالْآيَاتِ الْبَاهِرَاتِ الْمُنْجَى مِنَ الْهَلَكَاتِ»؛ (۶)

«سلام بر آن که صاحب ادله و براهین است، او که از خطرات و مهلکات نجات می دهد.»

ص: ۲۸۱

۱- ۱۶۵۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸.

۲- ۱۶۵۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۳- ۱۶۵۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۹.

۴- ۱۶۵۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۶۵۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه امیرالمؤمنین در

روز غدیر.

۶- ۱۶۵۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۱۵۳۳ الْمُنَزَّةُ مِنَ الرَّيْبِ

از هر گونه شک و تردید به دور و منزّه است.

در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام از زبان امام صادق علیه السلام آمده است:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ الْمُنَزَّهِ مِنَ الرَّيْبِ»؛ (۱)

«خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و نیز درود فرست بر امیرمؤمنان که از هر گونه شک و تردید منزّه و پاک است».

۱۵۳۴ الْمَنْصُورُ بِمِكَائِيلَ

توسط میکائیل حمایت و یاری شده است.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِيُّ [۱۰۲۱]

۱۵۳۵ الْمَنْعُوتُ

با سخن و بیانی، تعریف و توصیف شده. نام علی علیه السلام در کتاب های آسمانی گذشتگان در کنار نام خاتم الانبیاء صلی الله علیه و آله توصیف شده است.

در زیارت آن حضرت هم آمده:

«السَّلَامُ عَلَى الْمَنْعُوتِ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ»؛ (۲)

«سلام بر آن که در تورات و انجیل و قرآن کریم او را توصیف نموده اند».

۱۵۳۶ مُنَكِّسُ الزِّيَاةِ

درهم شکننده پرچم دشمنان.

همچنین مراجعه شود به: صَاحِبُ الْحُرُوبِ [۱۲۴۹]

۱۵۳۷ مِنْهَاجُ التَّقَى

خط و راه تقوا و پرهیزکاری. علی علیه السلام امام المتقین است، هر که بخواهد به تقوای الهی دست یابد، پس باید به دنبال او

برود. (۳)

۱۵۳۸ مِنْهَاجُ الصِّدْقِ

راه و طریقه درستی و راستی.

در یکی از زیارات امام علی علیه السلام آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ مِنْهَاجِ الصِّدْقِ وَالْمَوْضِحِ سُبُلِ النَّجَاهِ»؛ (۴)

«گواهی می دهم که تو طریقه راستی می باشی و آشکار کننده راه نجات هستی».

۱۵۳۹ المَوْتُورُ

هنوز انتقام خون به ناحق ریخته اش گرفته نشده است.

همچنین مراجعه شود به: مَعْدِنُ الْفَخَارِ [۱۴۹۷]

۱۵۴۰ مَوْضِحُ السُّبُلِ

راه ها را واضح و آشکار می کند و راه رسیدن به خیرات و خوبی ها و هدایت به سوی خدای تعالی است.

همچنین مراجعه شود به: مِنْهَاجِ الصِّدْقِ [۱۵۳۸]

۱۵۴۱ مَوْضِعُ الْحِكْمِ

محل و جایگاه حکمت های الهی.

در یکی از زیارات آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ الْعِلْمِ وَصَاحِبَ الْجَلْمِ وَمَوْضِعَ الْحِكْمِ»؛ (۵)

«سلام بر تو ای وارث علم و صاحب بردباری و حلم، و جایگاه حکمت ها».

ص: ۲۸۲

۱- ۱۶۵۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۶۵۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۶۶۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۴۰۹.

۴- ۱۶۶۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۸.

۵- ۱۶۶۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۱۵۴۲ مَوْضِعُ سِرِّ اللَّهِ

جایگاهی که اسرار الهی در آن قرار دارد و قلب امام نیز چنین جایگاهی دارد.

در دعای روز عید غدیر، در توصیف آن حضرت آمده است:

«وَمَوْضِعِ سِرِّ اللَّهِ، وَأَمِينِ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ»؛ (۱)

«جایگاه اسرار الهی و امین خدا بر مردم است».

۱۵۴۳ مَوْضِعُ مَشِيهِ اللَّهِ

اراده و مشیت خدا نزد او است، و از طریق او اعمال مشیت می نماید.

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَافِظَ سِرِّ اللَّهِ وَمَوْضِعِ مَشِيهِ اللَّهِ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای حافظ اسرار خداوند و جایگاه مشیت او».

۱۵۴۴ الْمَوْقِي

حافظ و نگهبان و نگه دارنده.

این زیارت از امام صادق علیه السلام نقل شده است:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ جُدْتَ بِنَفْسِكَ صَابِرًا مُحْتَسِبًا، مُجَاهِدًا عَنِ دِينِ اللَّهِ، مُوقِيًّا لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ»؛ (۳)

«گواهی می دهم تو با جان عزیز خود و با صبر و رنج و مجاهدت در دفاع از دشمنان دین حق و حفظ جان رسول خداصلی الله علیه و آله فداکاری کردی».

۱۵۴۵ مَوْلَانَا

آقا و سرور و بزرگ ما؛ تو صاحب اختیار مایی و ما هم تو را به مولایی قبول داریم و در دعای توسل عرض می کنیم:

«يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا! إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَاشْتَشَفْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ»؛ (۴)

«ای آقا و مولای ما، ما به تو توجه می کنیم و تو را شفیع قرار می دهیم و به تو توسل می کنیم برای رسیدن به خدا».

۱۵۴۶ مَوْلُودُ الْكَعْبَةِ

در خانه کعبه متولد شده است. این توفیق و عنایت ویژه خداوند به امیرمؤمنان علیه السلام است که شامل احدی غیر از او نشده

است. او اولین و آخرین کسی بوده که در آنجا به دنیا آمده است، پس به حضرت سلام می کنیم:

«السَّلَامُ عَلَى الْمَوْلُودِ فِي الْكَعْبَةِ»؛ (۵)

«سلام بر آقایی که در کعبه متولد شده است».

و چه خوب سروده شده:

نازد به خودش خدا که حیدر دارد

دریای فضایی مطهر دارد

همتای علی نخواهد آمد و الله

صد بار اگر کعبه ترک بردارد

۱۵۴۷ النُّهَاجِرِي

در زمان غربت اسلام در مکه، به خدا و رسولش ایمان آورد و همراه پیامبر به مدینه هجرت فرمود.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

ص: ۲۸۳

۱- ۱۶۶۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۹۸؛ اقبال الاعمال، ص ۴۷۳؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۲- ۱۶۶۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۳- ۱۶۶۵. کامل الزیارات، ص ۴۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۶۳.

۴- ۱۶۶۶. البلد الامین، ص ۳۲۵؛ مفاتیح الجنان، دعای توسل.

۵- ۱۶۶۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۱۵۴۸ مَهْبُطُ الرُّوحِ الْأَمِينِ

محل نزول جبرئیل امین.

همچنین مراجعه شود به: رَوَاسِي التُّبُوَّةِ [۱۱۸۶]

۱۵۴۹ الْمُهَذَّبُ الصَّفِيِّ

پاکِ صَافِ خَالِصٍ؛ چنان که در زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَى الْمُهَذَّبِ الصَّفِيِّ، السَّلَامُ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ»؛ (۱)

«سلام بر آن بنده مهذب و خالص خدا و سلام بر پدر حسن که علی بن ابی طالب است».

۱۵۵۰ الْمُهَذَّبُ الْكَرِيمِ

در زیارت مخصوصه آن حضرت در روز مبعث پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْمُهَذَّبُ الْكَرِيمُ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای آقای آقایی که پاکیزه و منزّه از هر عیبی و صاحب کرم هستی».

۱۵۵۱ الْمُهَذَّبُ مِنَ الزَّلَلِ

پاک از هر نوع لغزش و انحراف و اشتباه.

از امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام نقل شده است:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ الْمُهَذَّبِ مِنَ الزَّلَلِ»؛ (۳)

«خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و نیز درود فرست بر امیرمؤمنان علیه السلام که از هر گونه لغزش و اشتباه مبری و پاک است».

۱۵۵۲ الْمُهَذَّبُ مِنَ الْعَيْبِ

پاک از هر عیب و ایرادی.

در یکی از زیارات آن حضرت آمده:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى عَبْدِكَ الْمُهَذَّبِ مِنَ الْعَيْبِ»؛ (۴)

«خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و نیز بر بنده ات که از هر عیبی پاک است».

۱۵۵۳ الْمُهْمِیْنُ

بر دیگران قدرت و سیطره و هیمنه دارد؛ مقدم و حاکم و بالاتر از بقیه است.

همچنین مراجعه شود به: الْقَاضِی الْأَعْلَى [۱۳۶۷]

۱۵۵۴ مِیزَانُ الْأَعْمَالِ

ملاک، معیار و میزان سنجش افراد است، هر که عملش مطابق با عمل علی علیه السلام بود، قبول است و آلا نه. هر که عملش در راستای اوامر و احکام و ولایت او بود، قبول است و آلا نه. پس خطاب می شود:

«السَّلَامُ عَلَى مِيزَانِ الْأَعْمَالِ»؛ (۵)

«سلام بر آنکه میزان سنجش اعمال است».

۱۵۵۵ مِيزَانُ الْقِسْطِ

در فرازی از زیارت آن حضرت آمده:

ص: ۲۸۴

-
- ۱- ۱۶۶۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۲- ۱۶۶۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه روز مبعث.
 - ۳- ۱۶۷۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۱۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۴- ۱۶۷۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۵- ۱۶۷۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«أَشْهَدُ أَنَّكَ حُجَّةُ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ بَعْدَ نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَعَعِيَّتِهِ عِلْمِهِ وَمِيزَانُ قِسْطِهِ»؛ (۱)

«گواهی می دهم تو حجت خدا بر بندگانش بعد از رسول خدایی و تو جایگاه علم او و میزان قسط الهی هستی».

۱۵۵۶ مِيزَانُ يَوْمِ الْحِسَابِ

در روز قیامت به مانند ترازویی است برای سنجش اعمال و گفتار و عقاید دیگران.

گفته شده: علی علیه السلام بر حق است، با حق است و بلکه خود حق است، و در روز قیامت نیز آنچه که معیار سنجش می باشد، حق است که در قرآن کریم فرمود: «وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ» (۲) پس حق میزان است، و علی علیه السلام نیز حق است، پس علی علیه السلام میزان است. چنان که امام صادق علیه السلام فرموده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مِيزَانَ يَوْمِ الْحِسَابِ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای ترازوی سنجش در قیامت».

۱۵۵۷ نَاصِرُ اللَّهِ

یاری کننده و نصرت دهنده دین و مذهب و قرآن و رسول خداصلی الله علیه وآله. (۴)

۱۵۵۸ نَاصِرُ الْإِسْلَامِ

یاری کننده اسلام.

همچنین مراجعه شود به: حامی الدین [۱۱۲۸]

۱۵۵۹ نَاصِرِ الْمَظْلُومِ

یاری کننده درماندگان و ستمدیدگان.

در زیارت امام علی علیه السلام آمده است:

«السَّلَامُ عَلَى نَاصِرِ الْمَظْلُومِ»؛ (۵)

«سلام بر یاری رساننده ستمدیدگان».

۱۵۶۰ النَّاطِقُ بِحُجَّةِ اللَّهِ

با حجت و برهان خدا سخن می گوید.

همچنین مراجعه شود به: الدّاعی إلى شریعہ اللّٰہ [۱۱۶۲]

۱۵۶۱ النّاطق بِالْحِکْمَةِ

سخنش مطابق حکمت است، چنان که در فرازی از زیارت حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَى صَاحِبِ الْمُعْجَزِ الْبَاهِرِ، وَالنَّاطِقِ بِالْحِکْمَةِ وَالصَّوَابِ»؛ (۶)

«سلام بر او که دارای معجزات ظاهر و باطن است، و به حکمت و صواب سخن می گوید».

۱۵۶۲ النّاطقِ بِالصَّوَابِ

سخنش صائب و حقّ و مطابق حقیقت است. و امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرموده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فَاصِلَ الْحُكْمِ النَّاطِقَ بِالصَّوَابِ»؛ (۷)

«سلام بر تو ای آقایی که حکم (حقّ از باطل) را جدا می کنی و به راه صواب و طریق حقّ سخن می گویی».

همچنین مراجعه شود به: الإمامُ الرّبّانی [۱۰۵۸]

ص: ۲۸۵

۱- ۱۶۷۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۸؛ امالی صدوق، ص ۶۱۱.

۲- ۱۶۷۴. سوره اعراف، آیه ۸.

۳- ۱۶۷۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۴- ۱۶۷۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۹.

۵- ۱۶۷۷. بحار الانوار، ج ۹۹، ص ۲۰۰.

۶- ۱۶۷۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۷- ۱۶۷۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۱۵۶۳ نال انلا

در بزرگی و برتری، به بالاترین مقام و درجه رسیده است.

همچنین مراجعه شود به: خَيْرٌ مَنْ وَطَأَ التُّرَى [۱۱۵۶]

۱۵۶۴ النَّامُوسُ الْأَنْوَرُ

محرم و صاحب سر نورانی. در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام به آن حضرت خطاب شده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ الْأَكْبَرُ وَالنَّامُوسُ الْأَنْوَرُ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای صدیق اکبر و ناموس انور».

۱۵۶۵ نَامُوسُ الدَّهْرِ

ناموس، صاحب سر خیر است و جاسوس، صاحب سر شر است.

در فرازی از زیارت حضرت آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ خَيْرُ الدَّهْرِ وَنَامُوسُهُ»؛ (۲)

«گواهی می دهم تو بهترین افراد روزگار و ناموس آن می باشی».

۱۵۶۶ النَّاهِي عَنِ الْمُنْكَرِ

مردم را از کارهای حرام و مکروه باز می دارد، امام نیز نهی از منکر را، که از بزرگ ترین واجبات است، به خوبی انجام داد؛ چنان که در تمام زیارات آن حضرت، گواهی می دهیم:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ»؛ (۳)

«گواهی می دهم تو نماز را برپا داشتی، زکات را پرداخت فرمودی، امر به معروف و نهی از منکر کردی».

۱۵۶۷ النَّجْمُ اللَّائِحُ

ستاره روشن و آشکار؛ چنان که در زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَى الصَّرَاطِ الْوَاضِحِ، وَالنَّجْمِ اللَّائِحِ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای راه آشکار و ستاره درخشان».

۱۵۶۸ نِعْمَ النَّصِيرُ

بهترین یار و یاور، چنان که در زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فَائِكَ الْأَسِيرِ وَمُعِينِ الْفَقِيرِ وَنِعْمَ النَّصِيرِ»؛ (۵)

«سلام بر تو ای آزاد کننده اسیر و کمک کننده فقیر و چه خوب یار و یاور هستی».

۱۵۶۹ النِّعْمَةُ السَّابِغَةُ

نعمت فراگیر، کامل و گسترده.

امام هادی علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«أَنْتَ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ وَالْمَحَجَّةُ الْوَاضِحَةُ وَالنِّعْمَةُ السَّابِغَةُ»؛ (۶)

«تو حجت بالغه الهی و طریق آشکار و نعمت فراگیر خدایی هستی».

و در زیارت آن حضرت سلام می دهیم:

ص: ۲۸۶

۱- ۱۶۸۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۲- ۱۶۸۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۲.

۳- ۱۶۸۲. اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۰؛ من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۵۸۹.

۴- ۱۶۸۳. بحار الانوار ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۶۸۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۶- ۱۶۸۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴.

«السَّلَامُ عَلَىٰ حُجَّةِ اللَّهِ الْبَالِغَةِ وَنِعْمَتِهِ السَّابِغَةِ»؛ (۱)

«سلام بر حجت بالغه خدا و نعمت گسترده الهی».

۱۵۷۰ نَقْطَةُ دَائِرَةِ الْإِمَامَةِ

جایگاه اصلی و محور امامت.

همچنین مراجعه شود به: الإمامُ الرَّبَّانِي [۱۰۵۸]

۱۵۷۱ النِّقْمَةُ الدَّامِغَةُ

نقمت بر خلاف نعمت، به معنای عقوبت است و دامغه یعنی سخت و شدید.

امام علی علیه السلام که مظهر اسمای الهی است، هم رحمت است و نعمت (برای مؤمنان)، و هم نقمت است و عذاب (برای کافران).

پس چنین سلام داده می شود:

«السَّلَامُ عَلَىٰ حُجَّةِ اللَّهِ الْبَالِغَةِ، وَنِعْمَتِهِ السَّابِغَةِ، وَنِقْمَتِهِ الدَّامِغَةِ»؛ (۲)

«سلام بر حجت بالغه خدا و نعمت گسترده و عذاب شدید الهی».

۱۵۷۲ النِّقْيُ

پاک و نظیف.

در یکی از زیارات آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْإِمَامُ الْبُرُّ النَّقْيُ الرَّضِيُّ الْمَرْضِيُّ الْوَفِيُّ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای امام نیکوکار پرهیزکار نظیف راضی پسندیده وفادار».

۱۵۷۳ نُورُ اللَّهِ الرَّاهِرِ

نور قرمز و بسیار درخشنده خدای تعالی.

در زیارت آن حضرت آمده است:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِي وَمَوْلَايَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ صِدِّيقِكَ الْأَكْبَرِ، وَفَارُوقِكَ بَيْنَ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ، وَتُورِكَ الرَّاهِرِ الْجَمِيلِ»؛ (۴)

«خدایا درود فرست بر آقا و مولای من امیر مؤمنان علیه السلام او که صدیق اکبر است و فاروق بین حلال و حرام و نور درخشنده و زیبای توست».

۱۵۷۴ نُورُ النَّوْرِ

درخشنده ترین و نورانی ترین نور خدایی.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«السَّلَامُ عَلَى نُورِ اللَّهِ الْأَنْوَرِ»؛ (۵)

«سلام بر درخشان ترین نور خدا».

۱۵۷۵ نُورُ النَّامِ

نور کامل و تمام خداوندی.

امام صادق علیه السلام خود را به قبر امیرالمؤمنین علیه السلام چسبانید و فرمود:

«بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي يَا نُورَ اللَّهِ النَّامِ»؛ (۶)

«پدر و مادرم فدای تو ای نور تمامه خداوندی».

۱۵۷۶ نُورُ السَّاطِعِ

ساطع به معنای بالا آمده، مرتفع و گسترده. و چنین است فرازی از زیارتش:

ص: ۲۸۷

-
- ۱- ۱۶۸۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷.
 - ۲- ۱۶۸۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۳- ۱۶۸۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۲.
 - ۴- ۱۶۸۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۹.
 - ۵- ۱۶۹۰. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.
 - ۶- ۱۶۹۱. ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۴۴۱؛ فرحه الغری، ص ۹۴؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ اللَّهِ فِي سَمَائِهِ وَأَرْضِهِ وَأُذُنَهُ السَّامِعَةَ وَذِكْرَهُ الْخَالِصَ وَنُورَهُ السَّاطِعَ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای نور خدا در آسمان و زمین، سلام بر تو ای گوش شنوای خدا، و ذکر خالص و نور بالا آمده او».

۱۵۷۷ النُّورُ الْعَاقِبُ

نور پی در پی؛ مراد نوری است که بعد از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله می آید و خلیفه اوست. (۲)

امام صادق علیه السلام آن حضرت را خطاب می کند:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَالشَّهَابِ الثَّاقِبِ وَالنُّورِ الْعَاقِبِ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای ولی خدا، ای شهاب ثاقب و نور متعاقب و پی در پی».

۱۵۷۸ نُورٌ لَا يَطْفَأُ

نوری است که هرگز خاموش نمی شود؛ چون متصل به نور خدا است.

همچنین مراجعه شود به: فَضْلُهُ لَا يَخْفَى [۱۳۵۰]

۱۵۷۹ نُورُ الْمُجَاهِدِينَ

اسوه و الگوی مجاهدان؛ امیرمؤمنان علی علیه السلام برای مجاهدان راه خدا به مثابه نور بود.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۵۸۰ النُّورُ الْمُصْطَفَى

نور برگزیده و انتخاب شده.

در قسمتی از زیارت مربوطه خطاب به امام علی علیه السلام آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النُّورُ الْمُصْطَفَى»؛ (۴)

«سلام بر تو ای نور برگزیده».

۱۵۸۱ نَهَائِهِ مِنْ ذَرَأِ اللَّهِ

نهایت و هدف خلقت و آفرینش خداوند

همچنین مراجعه شود به: **أَوَّلُ مَنْ ابْتَدَعَ اللَّهُ [۱۰۷۹]**

۱۵۸۲ وارث آدَمَ

حضرت آدم علیه السلام اولین خلیفه خدا در روی زمین بود، و این خلافت ادامه داشت تا به خاتم الانبیاء صلی الله علیه وآله رسید و امام علی علیه السلام نیز وارث و جانشین رسول اکرم صلی الله علیه وآله شد.

پس در زیارت آن حضرت گفته می شود:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ آدَمَ خَلِيفَةَ اللَّهِ»؛ (۵)

«سلام بر تو ای وارث آدم که خلیفه خدا بود».

۱۵۸۳ وارث اِبْرَاهِيمَ

حضرت ابراهیم علیه السلام پیامبر اولوالعزم الهی است و امام علی علیه السلام وارث ایشان نیز هست:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ اِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ»؛ (۶)

«سلام بر تو ای وارث ابراهیم دوست خدا».

۱۵۸۴ وارثُ الْأَحْكَامِ

وارث احکام که تمام احکام الهی نزد اوست و هرچه بگوید و هرچه کند، مطابق احکام خداوند است.

ص: ۲۸۸

۱- ۱۶۹۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۷.

۲- ۱۶۹۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۱۶.

۳- ۱۶۹۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۶۹۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۷.

۵- ۱۶۹۶. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت روز مبعث.

۶- ۱۶۹۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۸.

در زیارت مطلقه آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَأْسَ الصِّدِّيقِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ الْأَحْكَامِ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای سرآمد صدیقان و سلام بر تو ای وارث احکام».

۱۵۸۵ وَاِثُ الْأَنْبِيَاءِ

آری رسول خداصلی الله علیه وآله خلاصه و اکمل همه انبیا است و علی علیه السلام نیز وارث و جانشین اوست و امام، وارث همه پیامبران است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاِثَ الْأَنْبِيَاءِ وَخَاتِمَ الْأَوْصِيَاءِ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای وارث همه انبیای الهی و خاتم همه اوصیای ایشان».

۱۵۸۶ وَاِثُ جَمِيعِ الْأَوْصِيَاءِ

امام علی علیه السلام هرچه را که تمام جانشینان پیامبران آسمانی داشته اند دارا است، به علاوه اینکه وارث پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله نیز هست:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاِثَ جَمِيعِ أَوْصِيَاءِ أَنْبِيَاءِ اللَّهِ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای وارث جانشینان پیامبران خدا».

۱۵۸۷ وَاِثُ دَاوُدَ

خداوند متعال به داود پیامبر علیه السلام فرمود:

«يَا دَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ»؛ (۴)

«ای داوود! ما تو را خلیفه و (نماینده خود) در زمین قرار دادیم».

و امام علی علیه السلام وارث داود علیه السلام است؛ چنان که در زیارت ایشان آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاِثَ دَاوُدَ خَلِيفَةَ اللَّهِ»؛ (۵)

«سلام بر تو ای وارث حضرت داود علیه السلام که خلیفه خداوند بود».

۱۵۸۸ وَاِثُ عِلْمِ الْأَنْبِيَاءِ

همه دانش و علوم پیامبران به امیرمؤمنان علیه السلام ارث رسیده است.

همچنین مراجعه شود به: مُبِيرُ الْمُشْرِكِينَ [۱۴۳۵]

۱۵۸۹ وَاِثُّ عِلْمِ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ

امیرمؤمنان علیه السلام وارث علوم و دانش های اولین تا آخرین می باشد.

در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاِثُّ عِلْمِ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ»؛ (۶)

«سلام بر تو که تمام علوم اولین و آخرین به تو ارث رسیده است».

۱۵۹۰ وَاِثُّ عِيسَى

حضرت عیسی علیه السلام یکی از پیامبران اولوالعزم است، امیرمؤمنان علیه السلام، وارث همه پیامبران، وارث و جانشین آن حضرت نیز می باشد.

در فرازی از زیارت امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاِثُّ عِيسَى رُوحِ اللَّهِ»؛ (۷)

«سلام بر تو ای وارث عیسی که روح خداست».

۱۵۹۱ وَاِثُّ الْمَشْعَرِينَ

امور مهم حجّ در اختیار او است.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

ص: ۲۸۹

۱- ۱۶۹۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۱.

۲- ۱۶۹۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۳- ۱۷۰۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۸.

۴- ۱۷۰۱. سوره ص، آیه ۲۶.

۵- ۱۷۰۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۷.

٦-١٧٠٣. من لا يحضره الفقيه، ج ٢، ص ٥٨٩.

٧-١٧٠٤. بحار الانوار، ج ٩٧، ص ٣٢٣.

۱۵۹۲ وارثُ مُوسَى

حضرت موسی علیه السلام یکی از پیامبران اولوالعزم است، امیرمؤمنان علیه السلام، وارث همه پیامبران، وارث و جانشین آن حضرت نیز می باشد.

در فرازی از زیارت امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا وَارِثَ مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای وارث موسی کلیم الله».

۱۵۹۳ وارثُ النَّبِيِّنَّ

جانشین و وارث همه پیامبران خدا.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۵۹۴ وارثُ نُوحٍ

حضرت نوح علیه السلام یکی از پیامبران اولوالعزم است، امیرمؤمنان علیه السلام، وارث همه پیامبران، وارث و جانشین آن حضرت نیز می باشد.

در زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا وَارِثَ نُوحٍ نَبِيِّ اللَّهِ»؛ (۲)

«سلام بر تو ای وارث نوح پیامبر خدا».

۱۵۹۵ وارثُ هُودٍ

در زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا وَارِثَ هُودٍ نَبِيِّ اللَّهِ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای وارث هود که پیامبر خداست».

۱۵۹۶ وَاضِحُ السَّبِيلِ

آشکار کننده راه خدای تعالی.

در یکی از زیارات آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاضِحَ السَّبِيلِ فِي دَلَالَتِهِ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای روشن کننده راه و راهنمایی کننده مردم به سوی آن».

۱۵۹۷ وَالِدُ الْأَيْمَةِ الْأَبْرَارِ

پدر امامان نیکوکار و ابرار خلق.

در زیارت آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَى وَالِدِ الْأَيْمَةِ الْأَبْرَارِ»؛ (۵)

«سلام بر پدر امامان نیکوکار».

۱۵۹۸ وَالِدُ الْأَيْمَةِ الْأَطْهَارِ

پدر امامان پاک و معصوم علیهم السلام.

امام صادق علیه السلام به آن حضرت سلام می دهد:

«السَّلَامُ عَلَى نُورِ الْأَنْوَارِ وَحُجَّةِ الْجَبَّارِ، وَوَالِدِ الْأَيْمَةِ الْأَطْهَارِ»؛ (۶)

«سلام بر روشنایی همه نورها و حجت خداوند جبار و پدر امامان پاک».

۱۵۹۹ وَالِدُ الْأَيْمَةِ الْأُمَنَاءِ

پدر امامانی که همه آنان امین هستند:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَالِدَ الْأَيْمَةِ الْأُمَنَاءِ»؛ (۷)

«سلام بر تو که پدر امامان امین هستی».

۱۶۰۰ وَالِدُ الْأَيْمَةِ الْبِرِّرَةِ

پدر امامان نیکوکار، چنان که امام صادق علیه السلام در زیارتش فرموده است:

- ١- ١٧٠٥. بحار الانوار، ج ٩٧، ص ٣٣١؛ مفاتيح الجنان.
- ٢- ١٧٠٦. مفاتيح الجنان، زيارت روز مبعث.
- ٣- ١٧٠٧. بحار الانوار، ج ٩٧، ص ٣٣٧.
- ٤- ١٧٠٨. بحار الانوار، ج ٩٧، ص ٣٣١.
- ٥- ١٧٠٩. مفاتيح الجنان، زيارت مطلقه ششم امير المؤمنين
- ٦- ١٧١٠. بحار الانوار، ج ٩٧، ص ٣٠٥؛ مفاتيح الجنان، زيارت امير مؤمنان روز ميلاد پيامبر.
- ٧- ١٧١١. بحار الانوار، ج ٩٧، ص ٣٧٣؛ عدّه الداعي، ص ٢٢٦؛ مفاتيح الجنان، زيارت امير المؤمنين روز ميلاد پيامبر.

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَالِدَ الْأَئِمَّةِ الْبَرَّةِ السَّادَاتِ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای پدر امامان نیک و بزرگان خلق».

۱۶۰۱ وَالِدُ الْأَئِمَّةِ الْمَرْضِيِّينَ

پدر امامان مورد رضایت و پسند الهی:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا يَعْسُوبَ الدِّينِ، وَقَائِدَ الْعُرَى الْمُحَجَّلِينَ، وَوَالِدَ الْأَئِمَّةِ الْمَرْضِيِّينَ»؛ (۲)

«سلام بر تو که پیشوای دین و رهبر روسفیدان و پدر امامان پسندیده هستی».

۱۶۰۲ وَالِي الْأَخْرَارِ

بزرگ و سرپرست آزادگان.

در زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيَّ وَالِي الْأَخْرَارِ»؛ (۳)

«درود و سلام بر آنکه امام آزادگان است».

۱۶۰۳ وَجْهَ اللَّهِ الْمُضِيِّ ءَ

چهره درخشان الهی، چنان که از امام زین العابدین علیه السلام در زیارت آن حضرت رسیده:

«السَّلَامُ عَلَيَّ اسْمِ اللَّهِ الرَّضِيِّ وَوَجْهِهِ الْمُضِيِّ ءَ»؛ (۴)

«سلام بر نام پسندیده خدا و چهره درخشانش».

۱۶۰۴ الْوَجِيهَ

امام علی علیه السلام نز...خدای تعالی، با شخصیت، آبرومند، آبرودار است. وجیه عند الله است.

در دعای توسل عرض می کنیم:

«يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ! اشفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ»؛ (۵)

«ای آبرومند نزد خدا! ما را نزد خدا شفاعت کن».

۱۶۰۵ وَسِيلَةُ اللَّهِ

امیر مؤمنان علیه السلام واسطه فیض خدا است و به وسیله او به سوی خدا تقرب می جویند.

در مورد آیه شریفه «وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ» (۶) امیر مؤمنان علیه السلام فرمود: «أَنَا وَسِيلَتُهُ»؛ (۷)

«من آن وسیله ای هستم که همه باید به توسط من خدا را طلب کنید، و به او تقرب بجویند».

امام باقر علیه السلام می فرماید: پدرم در زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام می فرمود:

«أَنْتَ وَسِيلَتِي إِلَى اللَّهِ»؛ (۸)

«تو وسیله من به سوی خدا هستی».

۱۶۰۶ الْوَفَى

وفا کننده به عهد و پیمان.

«وَقَاتِدُ الْعُرِّ الْمُحَجَّلِينَ، الْوَصِي الْوَفَى»؛ (۹)

«علی علیه السلام جلودار و پیشوای سفیدرویان است، او وصی وفادار است».

۱۶۰۷ وَلِي أَمْرِ اللَّهِ

کارگزار و متولی احکام و امور خدای تعالی.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

ص: ۲۹۱

-
- ۱- ۱۷۱۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.
 - ۲- ۱۷۱۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.
 - ۳- ۱۷۱۴. بحار الانوار، ج ۹۹، ص ۲۰۰.
 - ۴- ۱۷۱۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۴۶؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
 - ۵- ۱۷۱۶. بحار الانوار، ج ۹۹، ص ۲۴۷؛ مفاتیح الجنان، دعای توسل.
 - ۶- ۱۷۱۷. سوره مائده، آیه ۳۵.
 - ۷- ۱۷۱۸. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۷۵.
 - ۸- ۱۷۱۹. مفاتیح الجنان، زیارت چهارم امیرالمؤمنین.

٩- ١٧٢٠. بحار الانوار، ج ٩٥، ص ٣١٩؛ اقبال الاعمال، ص ٤٩٢؛ مفاتيح الجنان، اعمال عيد غدير.

۱۶۰۸ وَلى الْأَوْلِيَاءِ

امام صادق علیه السلام در زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلى الْأَوْلِيَاءِ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای ولی امور اولیاء حق».

۱۶۰۹ وَلى الْجَزَاءِ

صاحب اختیار پاداش و جزای افراد.

در زیارت صفوان جمال به امیرمؤمنان علیه السلام خطاب شده است:

«فَأَنْتَ سَامِعُ الدُّعَاءِ وَوَلِى الْجَزَاءِ، عَلَيْنَا مِنْكَ السَّلَامُ»؛ (۲)

«تو شنونده دعایی و پاداش نیز با توست، از جانب تو بر ما سلام باد».

۱۶۱۰ هَاجِرِ اللَّذَاتِ

دوری کننده از لذات دنیایی.

در فرازی از زیارت حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا هَاجِرِ اللَّذَاتِ وَتَارِكِ الشَّهَوَاتِ»؛ (۳)

«سلام بر تو ای دوری کننده از خوشی ها و لذت دنیایی و ترک کننده شهوات نفسانی و شیطانی».

۱۶۱۱ الْهَادِي إِلَى الرَّشَادِ

مردم را به راه راست و رشد هدایت می کند.

همچنین مراجعه شود به: عُدَّةُ الْمُعَادِ [۱۳۰۵]

۱۶۱۲ هَازِمُ الْأَحْزَابِ

شکست دهنده حزب ها و گروه شرک و کفر.

در زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا هَازِمَ الْأَحْزَابِ وَمُذِلَّ الرَّقَابِ»؛(۴)

«سلام بر تو ای شکست دهنده احزاب و خوار کننده گردن کشان مشرک و کافر».

۱۶۱۳ الهمام

پادشاه بزرگ و بلندهمت.

همچنین مراجعه شود به: الأَبْطَحِي [۱۰۲۱]

۱۶۱۴ الهَيْكَلُ التُّورَانِي

از توصیفات است که حضرت زهرا علیها السلام در مورد امام علی علیه السلام بیان فرموده است.

همچنین مراجعه شود به: الإمامُ الرَّبَّانِي [۱۰۵۸]

۱۶۱۵ يَبَاشِرُ الْقِتَالَ بِنَفْسِهِ

امام باقر علیه السلام فرمود: آن حضرت گرچه امام و رهبر و فرمانده بود، لکن شخصاً در جنگ شرکت می کرد و مبارزه می نمود و مثل برخی پنهان نمی شد. (۵)

۱۶۱۶ يَحْذُو حَذْوَ الرَّسُولِ

پا جای پای رسول خدا صلی الله علیه و آله گذاشته و قدم به قدم پیروی او را نموده است. (۶)

۱۶۱۷ يَدُ اللَّهِ الْبَاسِطَةُ

دست قدرت و رحمت گشوده خدا، چنان که در زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَيْنَ اللَّهِ النَّاطِرَةَ، وَيَدَهُ الْبَاسِطَةَ»؛(۷)

ص: ۲۹۲

۱- ۱۷۲۱. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۲- ۱۷۲۲. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۳- ۱۷۲۳. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۴- ۱۷۲۴. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۵- ۱۷۲۵. بحار الانوار، ج ۳۳، ص ۳۸۰؛ قرب الاسناد، ص ۱۴؛ موسوعه امام علی، ج ۹، ص ۴۲۷.

- ٦- ١٧٢٦. بحار الانوار، ج ٩٩، ص ١٠٦؛ اقبال الاعمال، ص ٢٩٦؛ مفاتيح الجنان، دعای ندبه.
- ٧- ١٧٢٧. بحار الانوار، ج ٩٧، ص ٣٠٥؛ مفاتيح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیر المؤمنین.

«سلام بر تو که چشم بینای خدا و دست گشوده و گسترده او هستی».

۱۶۱۸ يَدُ الرَّسُولِ

یار و یاور و نیروی کمکی رسول خداصلی الله علیه وآله.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرموده:

«وَصَلِّ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِي جَعَلْتَهُ يَدًا لِبَاسِهِ»؛ (۱)

«خدایا درود فرست بر امیرمؤمنان که دست توانای رسول خودت قرارش دادی».

۱۶۱۹ يَزُورُهُ اللَّهُ

خداوند به زیارت او می رود.

همچنین مراجعه شود به: أَفْضَلُ مَنْ الْأَيْمَةِ [۱۰۵۴]

۱۶۲۰ يَزُورُهُ الْأَنْبِيَاءُ

پیامبران الهی به زیارت او می روند.

همچنین مراجعه شود به: أَفْضَلُ مَنْ الْأَيْمَةِ [۱۰۵۴]

۱۶۲۱ يَزُورُهُ الْمُؤْمِنُونَ

مؤمنان به زیارت او می روند.

همچنین مراجعه شود به: أَفْضَلُ مَنْ الْأَيْمَةِ [۱۰۵۴]

۱۶۲۲ يَزُورُهُ الْمَلَائِكَةُ

فرشتگان خدا به زیارت او می روند.

همچنین مراجعه شود به: أَفْضَلُ مَنْ الْأَيْمَةِ [۱۰۵۴]

۱۶۲۳ يس

نام رسول خداصلی الله علیه وآله و نیز نام یکی از سوره های قرآن است.

ولی امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام خطاب به آن حضرت فرموده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا طَه وَيَس»؛ (۲)

«سلام بر تو ای طاها و یاسین».

۱۶۲۴ يَغُوبُ الْإِيمَانَ

سید و رئیس و پیشوا و رهبر ایمان و اهلش.

امام علی علیه السلام پیشوای ایمان است، (۳) پس به آن حضرت سلام داده می شود:

«السَّلَامُ عَلَى يَغُوبِ الْإِيمَانَ وَمِيزَانَ الْأَعْمَالِ»؛ (۴)

«سلام بر تو ای پیشوای ایمان و میزان اعمال».

۱۶۲۵ يَوْمُ الْأَحَدِ

راوی از امام هادی علیه السلام می پرسد: حدیثی از رسول خدا صلی الله علیه وآله شنیده ام که معنایش را نمی دانم. فرمود: چیست؟ گفت:

«لَا تُعَادُوا الْأَيَّامَ فَتُعَادِيَكُمْ»؛

«باروزها دشمنی نکنید که با شما دشمنی کنند».

امام فرمود:

«نَعَمْ، الْأَيَّامُ نَحْنُ مَا قَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ، فَالَسَّبْتُ إِسْمَ رَسُولِ اللَّهِ، وَالْأَحَدُ إِسْمُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَالْأَثْنَيْنِ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ، وَالثَّلَاثَاءِ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ وَجَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ، وَالْأَرْبَعَاءَ مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ وَعَلِيَّ بْنَ مُوسَى وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ وَأَنَا، وَالْخَمِيسُ ابْنِي الْحَسَنِ، وَالْجُمُعَةُ ابْنُ ابْنِي وَإِلَيْهِ يَجْتَمِعُ عَصَابَةُ الْحَقِّ»؛ (۵)

ص: ۲۹۳

۱- ۱۷۲۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۷۲۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۳- ۱۷۳۰. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۵۹.

۴- ۱۷۳۱. مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۲۲۲.

١٧٣٢-٥. بحار الانوار، ج ٣٦، ص ٤١٣؛ الصراط المستقيم، ج ٢، ص ١٥٩.

«آری ما ایام هستیم تا آسمان و زمین برپاست، روز شنبه اسم رسول خداصلی الله علیه و آله است، یک شنبه امیرمؤمنان، دوشنبه امام حسن و امام حسین، سه شنبه امام سجاد و باقر و صادق، چهارشنبه امام کاظم و رضا و جواد و من، پنج شنبه پسر امام حسن و جمعه فرزند پسر امام است که حق و حقیقت و پیروان آن به گرد او جمع می شوند».

فصل پنجم: امیرالمؤمنین علیه السلام در گفتار محبتین و مخالفین

اشاره

امیرالمؤمنین علیه السلام در گفتار محبتین و مخالفین

مقدمه

امیرمؤمنان علی علیه السلام شخصیتی است آسمانی، تاریخی و جهانی برای همه زمان ها، مکان ها و ملت ها، که همه در مقابل او واکنش نشان داده اند؛ چه دوست و چه دشمن. هر که اسمی از او شنیده، یا شیفته اش شده و یا کینه اش را به دل گرفته؛ و هر که قلبی صاف داشته، عاشق او شده است. و هر که از حق و حقیقت گریزان و خواهان ظلم و بی عدالتی بوده، از او روی گردانده است.

به فرمایش شهیدمطهری؛ علی علیه السلام شخصیتی است استثنایی که جاذبه و دافعه اش در حدّ اعلا بوده؛ دافعه اش نه به جهت عیب و ایراد در او، که به نقص در قلب و درون خودشان بوده. هیچ کسی در او عیب و لغزشی نیافته و آنکه خواسته از او بدگویی کند، فقط آبروی خویش را برده؛ چون از شجاعت او نالیده، از سخاوت او رنجیده، از عدالت او ترسیده، از حق گویی او ناراحت شده؛ به دانش بی پایان او حسد ورزیده و به ایمان و استقامت و سبقت او در اسلام رشک برده است.

به هر حال در این فصل، به بیان القاب و فضایل مولا از زبان مردم؛ چه دوست و چه دشمن می پردازیم، هرچند قطره ای از آن اقیانوس هم نخواهد بود.

ص: ۲۹۴

۱۶۲۶ أَخَذَ بِالْقُلُوبِ

احنف بن قیس که از یاران امام بود، در جواب معاویه در مورد حضرت چنین گفت:

«كَانَ أَخَذًا بِثَلَاثٍ وَتَارِكًا بِثَلَاثٍ: أَخَذًا بِقُلُوبِ الرِّجَالِ إِذَا حَدَّثَ، حُسْنِ الْأَسْتِمَاعِ إِذَا حَدَّثَ، أَيْسَرِ الْأَمْرِينِ إِذَا خُولِفَ؛ تَارِكًا لِلْمِرَاءِ، تَارِكًا لِمُقَارَنَةِ اللَّئِيمِ، تَارِكًا لِمَا يَعْتَدِرُ مِنْهُ»؛ (۱)

«آن حضرت سه چیز را گرفته بود و سه چیز را رها نموده بود: آن گاه که سخن می گفت دل همه را به دست می گرفت. وقتی کسی با او سخن می گفت، خوب گوش می داد. و اگر کسی با او مخالفت می کرد، آسان ترین راه را برمی گزید. جدال و همنشینی با نابکار را ترک می کرد. و اگر کسی از او عذر می خواست از آن دست می کشید».

۱۶۲۷ آيَاتُهُ ثَمَانُ مَائَةٍ

ابن عساکر نقل کرده: ابن عباس در مورد علی علیه السلام چنین گفته است:

«نَزَلَتْ فِي عَلِيٍّ ثَمَانُ مَائَةٍ آيَةٍ»؛ (۲)

«در قرآن کریم، هشتصد آیه در شأن علی علیه السلام نازل شده است».

۱۶۲۸ النَّبُ الرَّحِيمِ

پدر مهربان مؤمنان؛ پدری که نسبت به فرزندان خود رحیم و مهربان است.

قرآن کریم در مورد پیامبر صلی الله علیه وآله فرموده است: «بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ» (۳).

حضرت خضر علیه السلام بعد از شهادت امام علی علیه السلام خطاب به ایشان فرمود:

«كُنْتُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَبًا رَحِيمًا؛ إِذْ صَارُوا عَلَيْكَ عِيَالًا»؛ (۴)

«تو نسبت به مؤمنان پدر مهربان بودی بعد از آنکه آنان عیال تو شدند».

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله نیز در حدیثی فرمود:

«أَنَا وَعَلِيٌّ أَبَوَا هَذِهِ الْأُمَّةِ»؛

«من و علی دو پدر این امت هستیم».

۱۶۲۹ أَبَادُ الْفِتْرَةِ

در بخشی از زیارتی که مرحوم شیخ مفید و سید و شهید برای امام علی علیه السلام نقل کرده اند، چنین آمده است:

«وَحِينَ وَحِيدٍ أَنْصَارًا نَهَضَ مُسْتَقِيلًا بِإِعْبَاءِ الْخِلَافَةِ، مُضِيًّا طَلْعًا بِأَثْقَالِ الْإِمَامَةِ، فَنَصَبَ رَايَةَ الْهُدَى فِي عِبَادِكَ، وَنَشَرَ ثَوْبَ الْأَمْنِ فِي بِلَادِكَ، وَبَسَطَ الْعِيدَ فِي بَرِيَّتِكَ، وَحَكَّمَ بِكِتَابِكَ فِي خَلِيقَتِكَ، وَأَقَامَ الْحُدُودَ وَقَمَّحَ الْجُحُودَ وَقَوْمَ الزَّيْغِ وَسَيَّكَنَ الْعُمْرَةَ وَأَبَادَ الْفِتْرَةَ وَسَدَّ الْفُرْجَةَ...»؛(۵)

«و آن گاه که یارانی یافت، برای برپایی خلافت برخاست، تا این که بار امانت و امامت خود را بر جایگاه اصلی اش قرار داد و پرچم هدایت را بین بندگان خدا بلند نمود، امنیت را در شهرها برقرار کرد، عدالت را بین مخلوقات گستراند، مطابق

ص: ۲۹۵

۱- ۱۷۳۳. مجموعه ورام، ج ۲، ص ۱۴؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۵۵.

۲- ۱۷۳۴. تاریخ الخلفاء، ج ۱، ص ۱۵۰.

۳- ۱۷۳۵. سوره توبه، آیه ۱۲۸.

۴- ۱۷۳۶. بحارالانوار ج ۴۲، ص ۳۰۳؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۴۵۴.

۵- ۱۷۳۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰.

قرآن بین مردم حکم کرد، حدود الهی را اقامه نمود، ملحدان و منکران را مغلوب کرد، کژی ها را راست و شبهات را برطرف کرد، کینه ها را تسکین داد، سستی ها و تنبلی ها را کنار زد و جلوی انحرافات را بست».

۱۶۳۰ أَبَدُّ الْأَوْصَافَ

این مدح یک مرد عرب از امیرمؤمنان علیه السلام است در حضور ولید بن یزید بن عبدالملک بن مروان که از وی خواسته بود علی علیه السلام را هجو کند. او گفت: چطور کسی را هجو کنم که چنین اوصافی دارد:

«الَّذِي تَجَلَّبَبَ بِالْوَقَارِ، وَتَبَيَّدَ الشَّنَارَ وَعَافَ الْعَارَ، وَعَمَّيَدَ الْإِنصَافَ وَأَيَّدَ الْأَوْصَافَ، وَحَصَّنَ الْمَاطِرَافَ وَتَأَلَّفَ الْأَشْرَافَ، وَأَزَالَ الشُّكُوكَ فِي اللَّهِ بِشَرْحِ مَا اسْتَوَدَعَهُ الرَّسُولُ مِنْ مَكْنُونِ الْعِلْمِ الَّذِي نَزَلَ بِهِ النَّامُوسُ وَخِيَاءٍ مِنْ رَبِّهِ، وَلَمْ يَفْتَرِ طَرْفًا وَلَمْ يَضْمُتْ آنِفًا وَلَمْ يَنْطِقْ خُلْفًا»؛(۱)

«آنکه وقار را پوشش خود قرار داده و عیب و عار را به دور انداخته، او استوانه داد و انصاف است، کسی که کردار نیک را رواج داد و بر اطراف دین، دژ محکمی بنا کرد و از خانواده ای بزرگ برخاست. با اسرار و علمی که پیامبر از طریق وحی به وی سپرده بود، شک و تردید را از دین زدود. لحظه ای در راه دین آرام نداشت، دمی سکوت نکرد و هرگز سخن به خلاف نگفت».

۱۶۳۱ أَبْلَغُ الْوَاعِظِينَ

از جمله توصیفاتی که ابن ابی الحدید در شرح نهج البلاغه خود برای امام علی علیه السلام بیان داشته چنین است:

اگر سخن از جنگ و جهاد شود، علی «سید المجاهدین و المحاربین» است؛ اگر بحث موعظه و تذکر باشد، علی «ابلق الواعظین و المذکرین» است؛ اگر حرف فقه و تفسیر باشد، علی «رئیس الفقهاء و المفسرین» است؛ اگر جای عدل و توحید باشد، علی «امام اهل العدل و الموحدین» است.(۲)

۱۶۳۲ ابْنُ أَبِي طَالِبٍ

امام علی علیه السلام فرزند ابوطالب عموی گرامی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می باشد. ابوطالب یکی از فرزندان عبدالمطلب و برادر عبدالله پدر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله است.

ابوطالب چندین پسر داشت که یکی از آنان امیرالمؤمنین علیه السلام بود. وی پس از رحلت پدرش عبدالمطلب، سال های متمادی سرپرستی و حمایت از «محمد بن عبدالله» را به عهده داشت؛ خصوصاً در دوران سخت تبلیغ مخفیانه دین اسلام و مقابله با مشرکان قریش در مکه که با پنهان داشتن اسلام و ایمان خود، نقش بسیار مهمی در دفاع از پیامبر صلی الله علیه و آله داشت.

قدرت و حمایت ابوطالب از پیامبر صلی الله علیه و آله به گونه ای بود که پس از رحلت ایشان و فوت

-
- ١- ١٧٣٨. بحار الانوار، ج ٤٦، ص ٣٢١؛ العدد القويه، ص ٢٥٤.
- ٢- ١٧٣٩. شرح نهج البلاغه، ج ٧، ص ٢٠٢؛ موسوعه امام على، ج ١٠، ص ٢٧٧.

جناب خدیجه، پیامبر خداصلی الله علیه وآله تصمیم گرفت از مکه هجرت کند. علی فرزند چنین پدری بود.

۱۶۳۳ ابْنُ فَاطِمَةَ

فاطمه بنت اسد بن هاشم بن عبدمناف، مادر امیرالمؤمنین و همسر ابوطالب علیهم السلام می باشد.

امام صادق علیه السلام می فرماید: وی اولین زنی بود که با پای پیاده از مکه به مدینه هجرت فرمود. (۱)

داستان راز و نیازهای وی با خدا و ورودش به خانه کعبه جهت تولد تنها مولود کعبه، معروف است.

از آنجا که ابوطالب سرپرستی محمد بن عبد الله را برعهده داشت، فاطمه بنت اسد نیز در این راه زحمات زیادی کشید و البته پیامبر هم نهایت احترام و ارزش را برای وی قائل بود. هنگامی که فاطمه بنت اسد رحلت کرد، به امام علی علیه السلام فرمود: نه تنها تو مادر از دست دادی، بلکه مادر من هم بود. پس عمامه و لباس خود را به امیرالمؤمنین علیه السلام داد تا مادرش را در آن کفن کند، سپس پیامبر نماز باشکوهی بر وی خواند و داخل قبرش شد و برای او دعا نمود. (۲)

۱۶۳۴ أَبُو الْحَسَنِ

کنیه دیگر آن حضرت است؛ یعنی امام علی علیه السلام پدر حسن و حسین علیهما السلام است. (۳)

۱۶۳۵ أَبُو زَيْنَبٍ

پدر زینب کبری علیها السلام دختر بزرگ آن حضرت، ابوزینب از کنیه های امام علی علیه السلام است.

۱۶۳۶ أَبُو السَّيِّدِينَ

امام علی علیه السلام پدر بزرگوار دو سید و آقا، حسن و حسین است، آن دو نفر سید هستند، چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله بارها فرموده:

«الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ سَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ»؛ (۴)

«حسن و حسین دو آقای جوانان اهل بهشتند».

۱۶۳۷ أَبُو شَبْرٍ

پدر شبر. شبر نام پسر حضرت موسی علیه السلام به زبان عبری است که به زبان عربی همان حسن است. پس ابوشبر کنیه آن حضرت است. (۵)

۱۶۳۸ أَبُو شَبِيرٍ

پدر شیبیر. شیبیر اسم فرزند دیگر حضرت موسی علیه السلام است، رسول خداصلی الله علیه وآله بر همین اساس نام فرزند دوم امام علی علیه السلام را حسین گذاشت. (۶)

۱۶۳۹ أَبُو الْعَلَوِيِّنَ

در مقایسه ایشان با حضرت آدم بیان شده:

«آدَمُ أَبُو الْأَدَمِيِّنَ وَعَلِيٌّ أَبُو الْعَلَوِيِّنَ»؛ (۷)

«آدم پدر همه آدمیان و علی پدر علویان است».

۱۶۴۰ أَبُو مُحَمَّدٍ

پدر محمّد؛ یعنی محمّد حنفیه.

ص: ۲۹۷

-
- ۱- ۱۷۴۰. اصول کافی، ج ۱، ص ۴۵۳.
 - ۲- ۱۷۴۱. بحارالانوار ج ۶، ص ۲۳۲؛ وسائل الشیعه، ج ۳، ص ۸۳؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۴۵۲.
 - ۳- ۱۷۴۲. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۲۴۷.
 - ۴- ۱۷۴۳. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۳۶۸.
 - ۵- ۱۷۴۴. الفضائل، ص ۱۷۵.
 - ۶- ۱۷۴۵. مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۲۸۱.
 - ۷- ۱۷۴۶. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۴۷؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۴۱.

۱۶۴۱ أَبُو النُّورِينَ

پدر دو نور؛ امام حسن و امام حسین علیهما السلام. (۱)

۱۶۴۲ اتِّبَاعُهُ عَهْدٌ مَّعْهُودٌ

از ام سلمه همسر پیامبر صلی الله علیه و آله نقل شده که در مورد امام گفته است:

«كَانَ عَلِيٌّ عَلَيَّ الْحَقِّ، وَمَنْ اتَّبَعَهُ اتَّبَعَ الْحَقَّ وَمَنْ تَرَكَهُ تَرَكَ الْحَقَّ عَهْدًا مَّعْهُودًا قَبْلَ يَوْمِهِ هَذَا»؛ (۲)

«علی بر حق است، هر که از او پیروی کند از حق پیروی کرده و هر که او را ترک کند حق را ترک گفته، این پیمانی است که پیش از این وجود داشته است.»

۱۶۴۳ أَجْمَعَ خِصَالَ الْخَيْرِ

در جنگ صفین نمایندگان بین دو لشکر رفت و آمد داشتند. یزید بن قیس، یکی از نمایندگان امام علی علیه السلام، در مقابل معاویه گفت:

«فَاتَّقِ اللَّهَ يَا مُعَاوِيَةُ! وَلَا تُخَالِفْ عَلِيًّا؛ فَإِنَّا وَاللَّهِ مَا رَأَيْنَا رَجُلًا قَطُّ أَعْمَلَ بِالتَّقْوَى وَلَا أَزْهَدَ فِي الدُّنْيَا وَلَا أَجْمَعَ لِخِصَالِ الْخَيْرِ كُلِّهَا مِنْهُ»؛ (۳)

«ای معاویه! از خدا بترس و با علی علیه السلام مخالفت نکن، به خدا قسم! ما هرگز مردی ندیدیم که از او عامل تر به تقوی و زاهدتر در دنیا باشد و ندیدیم کسی را که بتواند تمام خصلت های نیک را در خود جمع کند جز او.»

۱۶۴۴ أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا

اسید بن صفوان، صحابی رسول خدا صلی الله علیه و آله می گوید: وقتی امیرمؤمنان علیه السلام به شهادت رسید صدای ناله و گریه مردم به هوا برخاست و مانند روزی که پیامبر صلی الله علیه و آله رحلت فرمود، تکرار شد. در این موقع شخصی گریه کنان و باشتاب آمد و در حالی که می گفت امروز خلافت نبوی منقطع گردید، رفت و بر درب خانه ای که پیکر مطهر امام علی علیه السلام در آن بود ایستاد و گفت:

«رَحِمَكَ اللَّهُ يَا أَبَا الْحَسَنِ! كُنْتَ أَوَّلَ الْقَوْمِ إِسْلَامًا، وَأَخْلَصَ لَهُمْ إِيمَانًا، وَأَشَدَّهُمْ يَقِينًا، وَأَخَوْفَهُمْ لِلَّهِ وَأَعْظَمَهُمْ عَنَاءً، وَأَحْوَطَهُمْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَأَمَنَّهُمْ عَلَى أَضْيَاحِهِ، وَأَفْضَلَهُمْ مَنَاقِبَ، وَأَكْرَمَهُمْ سَوَابِقَ، وَأَرْفَعَهُمْ دَرَجَةً، وَأَقْرَبَهُمْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَأَشَبَّهُهُمْ بِهِ هَيْدِيًّا وَخَلْقًا وَسَيِّمَةً وَفِعْلًا، وَأَشْرَفَهُمْ مَنْزِلَةً وَأَكْرَمَهُمْ عَلَيْهِ، فَجَزَاكَ اللَّهُ عَنِ الْإِسْلَامِ وَعَنْ رَسُولِهِ وَعَنِ الْمُسْلِمِينَ خَيْرًا.»

قَوِيَّتْ حِينَ ضَمِعَتْ أَضْيَاحُهُ، وَبَرَزَتْ حِينَ اسْتَكَانُوا، وَنَهَضَتْ حِينَ وَهَنُوا، وَلَزِمَتْ مِنْهَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ؛ إِذْ هَمَّ

وَكُنْتُ خَلِيفَتَهُ حَقًّا لَمْ تُنَازَعْ وَلَمْ تَضْرَعْ بِرَغْمِ الْمُنَافِقِينَ، وَغَيْظِ الْكَافِرِينَ، وَكُزْهِ الْحَاسِدِينَ، وَصِدْرِ الْفَاسِقِينَ. فَقُمْتُ بِالْأَمْرِ حِينَ فَشِلُوا، وَنَطَقْتُ حِينَ تَتَعْتَعُوا، وَمَضَيْتُ بِنُورِ اللَّهِ إِذْ وَقَفُوا، فَاتَّبَعُوكَ فَهَدُوا.

وَكُنْتُ أَحْفَظَهُمْ صَوْتًا، وَأَعْلَاهُمْ قُنُوتًا، وَأَقْلَهُمْ كَلَامًا، وَأَصْوَبَهُمْ نُطْقًا، وَأَكْبَرَهُمْ رَأْيًا، وَأَشَجَعَهُمْ قَلْبًا، وَأَشَدَّهُمْ يَقِينًا، وَأَحْسَنَهُمْ عَمَلًا، وَأَعْرَفَهُمْ بِالْأُمُورِ.

ص: ٢٩٨

١- ١٧٤٧. الفضائل، ص ١٧٥.

٢- ١٧٤٨. بحار الانوار، ج ٣٨، ص ٣٢؛ موسوعه امام على، ج ٨، ص ٢٩١؛ كشف الغمّه، ج ١، ص ١٤٣.

٣- ١٧٤٩. بحار الانوار، ج ٣٣، ص ٤٥٢؛ شرح نهج البلاغه، ج ٤، ص ٢٠؛ موسوعه امام على، ج ٨، ص ٣٧٥.

كُنْتُ وَاللَّهِ يَعْشُونَ لِلدِّينِ أَوْلَا وَآخِرًا، الْأَوَّلَ حِينَ تَفَرَّقَ النَّاسُ وَالْآخِرَ حِينَ فَشَلُوا.

كُنْتُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَبَا رَحِيمًا؛ إِذْ صَارُوا عَلَيْكَ عِيَالًا، فَحَمَلْتَ أَثْقَالَ مَا عَنْهُ ضَعُفُوا، وَحَفِظْتَ مَا أَضَاعُوا، وَرَعَيْتَ مَا أَهْمَلُوا، وَشَدَّزْتَ إِذَا اجْتَمَعُوا، وَعَلَوْتَ إِذْ هَلَعُوا، وَصَبَرْتَ إِذْ أَسْرَعُوا، وَأَدْرَكْتَ أَوْتَارَ مَا طَلَبُوا، وَنَالُوا بِكَ مَا لَمْ يَحْتَسِبُوا.

كُنْتُ عَلَى الْكَافِرِينَ عِدَابًا صَبَبًا وَنَهَبًا، وَلِلْمُؤْمِنِينَ عَمَدًا وَحِصْنًا، فَطَرْتُ وَاللَّهِ بِنِعْمَائِهَا، وَفُزْتُ بِحِبَائِهَا، وَأَحْرَزْتُ سَوَابِغَهَا، وَذَهَبْتُ بِفَضَائِلِهَا. لَمْ تُفَلِّحْ حُجَّتَكَ، وَلَمْ يَزُغْ قَلْبُكَ، وَلَمْ تَضْعَفْ بَصِيرَتُكَ، وَلَمْ تَجْبُنْ نَفْسَكَ، وَلَمْ تَحْزَنْ.

كُنْتُ كَالجَبَلِ لَا تُحَرِّكُهُ الْعَوَاصِفُ. وَكُنْتُ كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: آمَنَ النَّاسُ فِي صِيحَتِكَ، وَذَاتِ يَدِكَ. وَكُنْتُ كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: ضَعِيفًا فِي بَدَنِكَ. قَوِيًّا فِي أَمْرِ اللَّهِ، مُتَوَاضِعًا فِي نَفْسِكَ، عَظِيمًا عِنْدَ اللَّهِ، كَبِيرًا فِي الْأَرْضِ، جَلِيلًا عِنْدَ الْمُؤْمِنِينَ. لَمْ يَكُنْ لِأَحَدٍ فِيكَ مَهْمَزٌ، وَلَا لِقَائِلٍ فِيكَ مَغْمَزٌ، [وَلَا لِأَحَدٍ فِيكَ مَطْمَعٌ، وَلَا لِأَحَدٍ عِنْدَكَ هَوَادَةٌ].

الصَّعِيفُ الدَّلِيلُ عِنْدَكَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ حَتَّى تَأْخُذَ لَهُ بِحَقِّهِ، وَالْقَوِيُّ الْعَزِيزُ عِنْدَكَ ضَعِيفٌ ذَلِيلٌ حَتَّى تَأْخُذَ مِنْهُ الْحَقُّ، وَالْقَرِيبُ وَالْبَعِيدُ عِنْدَكَ فِي ذَلِكَ سَوَاءٌ.

شَأْنُكَ الْحَقُّ وَالصِّدْقُ وَالرِّفْقُ، وَقَوْلُكَ حُكْمٌ وَحَتْمٌ، وَأَمْرُكَ حِلْمٌ وَحَزْمٌ، وَرَأْيُكَ عِلْمٌ وَعَزْمٌ، فِيمَا فَعَلْتَ قَدْ نَهَجَ السَّبِيلَ وَسَهَّلَ الْعَسِيرَ، وَأَطْفَيْتَ النَّيْرَانَ، وَاعْتَدَلَ بِكَ الدِّينَ، وَقَوَى بِكَ الْإِسْلَامَ، فَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ.

وَتَبَّتْ بِحُكْمِ الْإِسْلَامِ وَالْمُؤْمِنُونَ، وَسَبَقَتْ سَبَقًا بَعِيدًا، وَأَتَعَبَتْ مَنْ بَعِيدَكَ تَعَبًا شَدِيدًا. فَجَلَلَتْ عَنِ الْبُكَاءِ، وَعَظُمَتْ رِزِيَّتُكَ فِي السَّمَاءِ، وَهَيَّجَتْ مَصَّةَ بَيْتِكَ الْأَنَامَ، فَإِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ. رَضِينَا عَنِ اللَّهِ قَضَاءً، وَسَلَّمْنَا لِلَّهِ أَمْرًا. فَوَاللَّهِ لَنْ يَصَابَ الْمُسْلِمُونَ بِمِثْلِكَ أَبَدًا.

كُنْتُ لِلْمُؤْمِنِينَ كَهْفًا وَحِصْنًا وَقَنَةً رَاسِيًّا، وَعَلَى الْكَافِرِينَ غَلْظَةً وَغَيْظًا. فَالْحَقَّكَ اللَّهُ بِنَبِيِّهِ وَلَا أَحْرَمْنَا أَجْرَكَ وَلَا أَضَلْنَا بَعْدَكَ»؛ (١)

«ای ابو الحسن! خداوند تو را رحمت کند، تو اولین مسلمان از قوم بودی، خالص ترین ایمان و کامل ترین یقین مال تو بود، خدا ترس ترین بودی، پررنج ترین فرد و محتاطترین به رسول خداصلی الله علیه وآله و باایمان ترین اصحاب بودی، مناقب تو از همه بیشتر، سوابقت از همه گرامی تر، درجه ات بالاتر و از همه به رسول خدا نزدیک تر؛ در روش و اخلاق و سیما و کردار، شبیه ترین به پیامبر و شریف ترین و گرامی ترین فرد نزد پیامبر بودی، خداوند به تو از طرف اسلام و رسول و مسلمین جزای خیر دهد.

آن گاه که اصحاب ناتوانی کردند تو قوی بودی، اگر دیگران عقب کشیدند و سستی کردند تو قیام نمودی و به راه پیامبر چسبیدی.

حقیقتاً تو خلیفه بلامنازع بودی، علیرغم نظر منافقان و غیظکافران و ناخوشی حسودان و کوری چشم فاسقان. آن گاه که دیگران سستی کردند تو

١- ١٧٥٠. بحار الانوار، ج ٤٢، ص ٣٠٣؛ امالي صدوق، ص ٢٤١؛ كمال الدين، ج ٢، ص ٣٨٧؛ اصول كافي، ج ١، ص ٤٥٤.

قیام به امر نمودی، آنها که ساکت شدند تو به سخن در آمدی، به نور خدا پیش رفتی، وقتی آنان بازماندند. پس پیرو تو شدند و راهنمایی گشتند.

در صدا نرم تر، در عبادت بالاتر و در کلام کم گو تر و در نطق صائب تر بودی، رأی تو بالاتر، قلب تو شجاع تر، یقین تو بیشتر و عمل تو نیکوتر بود و از همه به امور داناتر بودی.

به خدا قسم که تو یعیسوب و سالار دین بودی در اوّل و آخر، در اوّل آن گاه که همه متفرق شدند و در آخر وقتی که سست شدند.

تو پدر مهربان مؤمنان بودی، آن گاه که آنان تحت تکفل تو درآمدند، باری را به دوش کشیدی که آنان ناتوان بودند، حفظ نمودی آنچه را که آنان ضایع نمودند. رعایت کردی آنچه را که آنان رها کردند، اقدام نمودی وقتی به گرد تو آمدند. آن گاه که بی تاب شدند تو والا شدی، آن گاه که شتاب کردند تو شکیبایی کردی، آنچه آنان طلب می کردند تو به چند برابرش رسیدی، و آنان در سایه تو به آنچه گمان هم نمی کردند، رسیدند.

تو بر کافران عذابی کوبنده و کشنده بودی و برای مؤمنان نیز پشتیبان و دژ محکم. به خدا قسم! تو با نعمت های ولایت و خلافت سرشته شدی و از این عطیه کامیاب گشتی و سوابق آن را به دست آوردی و فضیلت های آن را بردی.

حجت و دلیل تو هیچ گاه سست نشد و قلبت منحرف نگشت و بصیرت تو ضعیف نشد و هیچ ترسی در دل نداشتی و فرو نیفتادی، تو مانند کوه بودی که هیچ بادی او را تکان نمی دهد.

همان طور که پیامبر فرمود، مردم در کنار تو از دست و زبانت در امنیت بودند. بدنت نحیف و لاغر بود، اما در امر خدا قوی بودی. نزد خودت متواضع و نزد خدا بزرگوار بودی، روی زمین بزرگ بودی و نزد مؤمنان باجلالت.

هیچ گوینده ای را جای عیب جویی در تو نبود، و احدی درباره تو طمعی برای ناحق نداشت. شخص ضعیف و ذلیل، نزد تو قوی و عزیز بود تا موقعی که حق او را از ظالم بستانی، و شخص قوی و نیرومند، نزد تو ضعیف و ذلیل بود تا زمانی که حق مظلوم را از وی بستانی. و آشنا و غریب نیز در این مورد نزد تو مساوی هستند.

کار تو حق بود و راستی و مدارا، سخت حکم قاطع و حتمی و فرمانت بردباری و دوراندیشی بود. اندیشه ات دانش و تصمیم در آنچه کردی، به وسیله تو راه هموار گشت و دشواری ها آسان شد و آتش فتنه ها خاموش گردید و دین اعتدال گرفت و اسلام قوت یافت. پس امر خدا چیره گشت، هر چند کافران خوش نداشتند.

اسلام و مؤمنان با تو به ثبات دست یافتند، بسیار پیش رفتی و پیشی گرفتی و آیندگان را به زحمت و رنج انداختی. تو فراتر از آنی که گریه جبرانت کند، داغ غم تو در آسمان، بزرگ آمد و مردم را خرد کرد.

انا لله و انا الیه راجعون! به قضای خدا راضی و تسلیم امر اویم، به خدا قسم! هرگز مسلمانان به مصیبتی چون فقدان تو گرفتار نخواهند شد.

برای مؤمنان پناه و دژ استوار و قلّه بلند بودی، بر کافران سخت گیر و خشمگین بودی. خدا تو را به پیامبرش ملحق سازد و ما را از پاداش سوگواری محروم نکند و پس از تو گمراهان نفرماید».

می گویند: پس همه مردم ساکت و سراپا گوش بودند تا سخنانش تمام شد. بعد شروع کرد به گریه، و اصحاب رسول الله صلی الله علیه و آله نیز گریه کردند، وقتی ساکت شدند، هرچه گشتند او را پیدا نکردند.

گفته شده: او حضرت خضر علیه السلام بوده است.

۱۶۴۵ أَحَقُّ الْمُسْلِمِينَ بِالْخِلَافَةِ

ابن ابی الحدید معتزلی در شرح نهج البلاغه، امام علی علیه السلام را این گونه توصیف می کند:

«إِنَّهُ أَفْضَلُ الْبَشَرِ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَأَحَقُّ بِالْخِلَافَةِ مِنْ جَمِيعِ الْمُسْلِمِينَ»؛ (۱)

«همانا علی علیه السلام از همه افراد بشر بعد از پیامبر برتری دارد و او تنها کسی است که از بین مسلمانان شایسته خلافت است».

۱۶۴۶ أَحَقُّ النَّاسِ بِالْأَمْرِ

حدیث بن یمان قبل از بیعت با امام در مقابل مردم به سخنرانی پرداخت و گفت:

«أَوْلَى النَّاسِ بِالنَّاسِ، أَحَقُّهُمْ بِالْأَمْرِ، وَأَقْرَبُهُمْ إِلَى الصِّدْقِ، وَأَرْشَدُهُمْ إِلَى الْعَدْلِ، وَأَهْدَاهُمْ سَبِيلًا، وَأَذْنَاهُمْ إِلَى اللَّهِ وَسَبِيلَهُ، وَأَقْرَبُهُمْ بِرَسُولِ اللَّهِ رَحِمًا، أُنِيبُوا إِلَى طَاعَةِ أَوْلَى النَّاسِ سِلْمًا، وَأَكْثَرِهِمْ عِلْمًا، وَأَصْدَقِهِمْ طَرِيقَةً، وَأَسْبَغَتْهُمْ إِيمَانًا، وَأَحْسَنَتْهُمْ يَقِينًا، وَأَكْثَرَهُمْ مَعْرُوفًا، وَأَقْدَمَهُمْ جِهَادًا، وَأَعَزَّهُمْ مَقَامًا»؛ (۲)

«او سزاوارترین مردم به ایشان است، از همه به حکومت محق تر، راست گوترین مردم، راهنما و هدایت گر مردم به عدل و راه خدا، نزدیک ترین وسیله برای به خدا رسیدن، و نیز نزدیک ترین فرد به رسول خدا صلی الله علیه و آله علی علیه السلام است. پس به اطاعت اولین مسلمان درآید، او که از همه بیشتر علم دارد و راهش از همه بهتر، ایمان آوردنش از همه زودتر، یقینش از همه بهتر، کارهای خیرش از همه بیشتر، جهادش از دیگران زودتر و مقامش از همه والاتر است...».

۱۶۴۷ أَحْوَطُ الْقَوْمِ

محتاطترین فرد از قوم.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۶۴۸ أَخَذَ الْعِلْمَ فَوْزَهُ

به همه علوم و در تمام جوانب آن آگاهی داشت و دانشمند تمام عیار بود.

به حسن بصری خبر رسید برخی می گویند: فلانی خودش را از علی علیه السلام بهتر می داند، روزی بین اصحاب خود ایستاد و گفت:

من قصد داشتم که دیگر از منزل خارج نشوم تا موقعی که مرگم فرا رسد؛ ولی شنیدم چنین گفته اند. من چگونه خود را بهتر از او بدانم در حالی که او این اوصاف را دارد:

ص: ۳۰۱

۱- ۱۷۵۱. شرح نهج البلاغه، ج ۱، ص ۱۴۰؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۹۶.

۲- ۱۷۵۲. ارشاد القلوب، ص ۳۲۲، موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۱۲.

«خَيْرُ النَّاسِ بَعْدَ نَبِيِّنَا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَأَنْبِيئُهُ وَجَلِيئُهُ، وَالْمُفْرَجُ لِلْكَرْبِ عَنْهُ عِنْدَ الرَّزْلِ، وَالْقَاتِلُ لِلْمَأْقَرَانِ يَوْمَ التَّنَازُلِ، لَقَدْ فَارَقَكُمْ رَجُلٌ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَوَقَّرَهُ، وَأَخَذَ الْعِلْمَ فَوَقَّرَهُ، وَحَازَ الْبَأْسَ فَاسْتَيْعَمَلَهُ فِي طَاعَةِ رَبِّهِ، صَابِرًا عَلَى مَضِضِ الْحَرْبِ، شَاكِرًا عِنْدَ اللَّأْوَاءِ وَالْكَرْبِ، فَعَمِلَ بِكِتَابِ رَبِّهِ وَنَصَحَ لِنَبِيِّهِ وَابْنِ عَمِّهِ وَأَخِيهِ، آخَاهُ دُونَ أَصِحَابِهِ وَجَعَلَ عِنْدَهُ سِرَّهُ، وَجَاهَدَ عَنْهُ صَغِيرًا وَقَاتَلَ مَعَهُ كَبِيرًا، يُقْتَلُ الْأَقْرَانَ وَيُنَازِلُ الْفُرْسَانَ دُونَ دِينِ اللَّهِ، حَتَّى وَضَعَتِ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا، مُتَمَسِّكًا بِعَهْدِ نَبِيِّهِ لَا يَصُدُّهُ صَادٌّ وَلَا يَمَالِي عَلَيْهِ مُضَادٌّ، ثُمَّ مَضَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَهُوَ عَنْهُ رَاضٍ، أَعْلَمُ الْمُسْلِمِينَ عِلْمًا، وَأَفْهَمُهُمْ فَهْمًا، وَأَقْدَمُهُمْ فِي الْإِسْلَامِ، لَا نَظِيرَ لَهُ فِي مَنَاقِبِهِ وَلَا شَبِيهَ لَهُ فِي ضَرَائِبِهِ، فَظَلَفَتْ نَفْسُهُ عَنِ الشَّهَوَاتِ، وَعَمِلَ لِلَّهِ فِي الْغَفَلَاتِ، وَأَسْبَغَ الطُّهُورَ فِي السَّبْرَاتِ، وَخَشَعَ لِلَّهِ فِي الصَّلَوَاتِ وَقَطَعَ نَفْسَهُ عَنِ اللَّذَاتِ، مُشِيرًا عَنِ سَاقِ، طَيِّبَ الْأَخْلَاقِ، كَرِيمَ الْأَعْرَاقِ، اتَّبَعَ سُنَنَ نَبِيِّهِ وَاقْتَفَى آثَارَ وَليِهِ. فَكَيْفَ أَقُولُ فِيهِ مَا يُوَبِّقُنِي وَمَا أَحَدٌ أَعْلَمُهُ يَجِدُ فِيهِ مَقَالًا فَكُفُّوا عَنَّا الْأَذَى وَتَجَنَّبُوا طَرِيقَ الرَّذَى؛ (۱)

«او بهترین مردم است بعد از پیامبر صلی الله علیه و آله، او انیس و همنشین رسول خدا و برطرف کننده هم و غم اوست به هنگام نگرانی ها، و کشنده پهلوان ها به هنگام جنگ ها. بدانید کسی از بین شما رفت که به قرائت قرآن کریم می پرداخت و آن را گرامی می داشت، علم و دانش را به طور کامل نزد خود گرفت و سختی ها را در راه طاعت خدا به کار گرفت، در هنگام نبردها صابر، و زمان مشکلات و گرفتاری ها شاکر بود، و به دستورات قرآن عمل می کرد و ناصح پیامبر و پسرعمو و برادرش بود. پیامبر نیز فقط با او عقد اخوت و برادری بست و اسرارش را نزد او گذاشت. از کوچکی همراه او بود و تا بزرگسالی همراه او جهاد می کرد برای دین خدا پهلوانان را می کشت و سواران را به زیر می انداخت تا اینکه گرد و غبار جنگ فروکش کرد، به پیمان پیامبرش وفادار ماند، هیچ بازدارنده ای او را باز نداشت، و هیچ مخالفی بر او چیره نشد. پیامبر صلی الله علیه و آله در حالی رحلت فرمود که از وی راضی بود، عالم ترین مسلمانان، فهیم ترین آنها و ثابت قدم ترین ایشان بود، در فضیلت و منقبت نظیر ندارد، خود را از شهوات باز گرفت، و در اوقات غفلت دیگران، او برای خدا کار می کرد. هنگام سوز و سرما، طهارت کامل انجام می داد و در نماز خاشع بود، به لذت جویی نپرداخت؛ خوش اخلاقی همت او بود و نیاکانش بزرگوار بودند، پیرو سنت های پیامبر و دنباله روی ولی خود بود. چگونه درباره چنین کسی حرفی بزنم که موجب نابودی ام شود و کسی را هم نمی شناسم که جرأت بدگویی او را داشته باشد. پس ما را آزار ندهید و خود را از گمراهی و پستی دور نگاه دارید.

۱۶۴۹ اِدْحَرَ قَبْرَهُ نُوحٌ

نوح علیه السلام قبر امام علی علیه السلام را آماده کرده بود.

ص: ۳۰۲

در آن شبی که امام حسن و امام حسین علیهما السلام پیکرمطهر امام علی علیه السلام را طبق وصیت خودشان به محل مورد نظر انتقال دادند، همین که مقداری خاک را کنار زدند، قبری آماده را مشاهده کردند که روی آن با خط سریان‌نویسی نوشته بود: این قبری است که نوح نبی علیه السلام هفت صد سال قبل از طوفان، برای علی علیه السلام که وصی محمد صلی الله علیه و آله است، آماده نموده است. (۱)

۱۶۵۰ أَدْرَكَ أَوْتَارَ مَا طَلَبَ الْقَوْمُ

آنچه از خون‌هایی را که تمام مردم در طلب آن بودند، به دست آورد.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۶۵۱ أَدْنَى الْوَسِيلَةِ

برای رسیدن به خدا، امام علی علیه السلام بهترین و نزدیک‌ترین وسیله است.

همچنین مراجعه شود به: أَحَقُّ النَّاسِ بِالْأَمْرِ [۱۶۴۶]

۱۶۵۲ أَذَلَّ اللَّهُ بِهِ الْمُشْرِكِينَ

سفیان ثوری در مورد امام چنین گفته است: «كَانَ عَلِيٌّ بِنِ أَبِي طَالِبٍ كَالْجَبَلِ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُشْرِكِينَ، أَعَزَّ اللَّهُ بِهِ الْمُسْلِمِينَ، وَأَذَلَّ اللَّهُ بِهِ الْمُشْرِكِينَ»؛ (۲)

«علی بن ابی طالب همانند کوهی بود بین مسلمانان و مشرکان؛ خداوند به وسیله او مسلمانان را عزیز و مشرکان را ذلیل نمود.»

۱۶۵۳ أَرْكَانُ الْهُدَى

ارکان هدایت، ستون آسمان‌ها و زمین. اشاره به آن زمانی است که ضربت شمشیر ابن ملجم بر فرق سر آن حضرت فرود آمد.

در آن هنگام، از آسمان‌ها بانگ و ندایی شنیده شد:

تَهَدَّمَتْ وَاللَّهِ أَرْكَانُ الْهُدَى

قَدْ قُتِلَ عَلِيُّ الْمُرْتَضَى

«به خدا قسم! ارکان آسمان و زمین به لرزه درآمد، همانا علی مرتضی را کشتند.»

۱۶۵۴ أَرَى

از نام های امام علی علیه السلام در کتب گذشتگان است؛ چنان که خود آن حضرت فرموده است:

«أَنَا اسْمِي فِي الْأَنْجِيلِ إِلِيَا، وَفِي التَّوْرَةِ بَرِي، وَفِي الزَّبُورِ أَرِي»؛^(۳)

«نام من در انجیل الیا است، و در تورات بری، و در زبور اری می باشد».

۱۶۵۵ الأزیجی

شخص خوش خلق و خوی، و آقامنش و بزرگوار و باسزاوت.^(۴)

اصبغ بن نباته از اصحاب نزدیک امام علی علیه السلام می گوید: روزی در مسجد کوفه خدمت امیرالمؤمنین علیه السلام رسیدم، گروهی جمع بودند، سارق را آوردند، محاکمه شد و پس از سه بار اقرار به دزدی، حکم به قطع دست وی داده شد. این شخص دست قطع شده اش را به

ص: ۳۰۳

۱- ۱۷۵۴. موسوعه شهادت معصومین، ص ۳۴۷.

۲- ۱۷۵۵. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۶۸؛ موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۸، ص ۴۱۹.

۳- ۱۷۵۶. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.

۴- ۱۷۵۷. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۲۶۷.

دست دیگر گرفت و بیرون رفت و در حالی که از آن خون می چکید، ابن کواء که از دشمنان امیرالمؤمنین علیه السلام بود او را دید و گفت: چه کسی دست تو را قطع کرده؟

وی که از شیعیان مولا بود، شروع کرد به تعریف و تمجید از امام و گفت:

«قَطَعَ يَمِينِي الْأَنْزِعُ الْبَطِينُ، وَبَابُ الْيَقِينِ، وَحَبْلُ اللَّهِ الْمَتِينُ، وَالشَّافِعُ يَوْمَ الدِّينِ، الْمَصْلِيُّ إِحْدَى وَخَمْسِينَ.

قَطَعَ يَمِينِي إِمَامُ التَّقَى وَابْنُ عَمِّ الْمُضِيَّ طَفَى شَقِيقُ النَّبِيِّ الْمُجْتَبَى لَيْثُ الثَّرَى غَيْثُ الْوَرَى وَحَنْفُ الْعَدَى وَمِفْتَاحُ النَّدى وَمِضْبَاحُ الدُّجَى

قَطَعَ يَمِينِي إِمَامُ الْحَقِّ وَسَيِّدُ الْخَلْقِ، وَفَارُوقُ الدِّينِ وَسَيِّدُ الْعَابِدِينَ، وَإِمَامُ الْمُتَّقِينَ وَخَيْرُ الْمُهْتَدِينَ، وَأَفْضَلُ السَّابِقِينَ وَحُجَّةُ اللَّهِ عَلَى الْخَلْقِ أَجْمَعِينَ.

قَطَعَ يَمِينِي إِمَامٌ حَظِي، يَدْرِي أُحْدَى، مَكِّي مَدِينِي، أَبْطَحِي هَاشِمِي قُرَشِي، أَرْيَحِي مَوْلَوِي طَالِبِي، جَرِي قَوِي لَوْدَعِي، الْوَلِي الْوَصِي.

قَطَعَ يَمِينِي دَاحِي بَابِ خَيْبَرٍ وَقَاتِلِ مَرْحَبٍ وَمَنْ كَفَرَ، وَأَفْضَلُ مَنْ حَجَّ وَاعْتَمَرَ، وَهَلَّلَ وَكَبَّرَ، وَصَامَ وَأَفْطَرَ، وَحَلَقَ وَنَحَرَ.

قَطَعَ يَمِينِي شُجَاعُ جَرِي، جَوَادٌ سَخِي بُهْلُولٌ، شَرِيفٌ الْأَصْلِ، ابْنُ عَمِّ الرَّسُولِ زَوْجِ الْبُتُولِ، سَيْفُ اللَّهِ الْمَسْلُوعِ، الْمَرْدُودُ لَهُ الشَّمْسُ عِنْدَ الْأُقُولِ.

قَطَعَ يَمِينِي صَاحِبُ الْقِبْلَتَيْنِ، الضَّارِبُ بِالسَّيْفَيْنِ، الطَّاعِنُ بِالرُّمَحَيْنِ، وَوَارِثُ الْمَشْعَرَيْنِ، الَّذِي لَمْ يَشْرِكْ بِاللَّهِ طَرْفَةَ عَيْنٍ، أَسْمَحُ كُلِّ ذِي كَفَيْنِ، وَأَفْصَحُ كُلِّ ذِي شَفْتَيْنِ، أَبُو السَّيْدَيْنِ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ.

قَطَعَ يَمِينِي عَيْنُ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ، تَاجُ لُؤْيِ بْنِ غَالِبٍ، أَسِيدُ اللَّهِ الْغَالِبِ، عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ مِنَ الصَّلَوَاتِ أَفْضَلُهَا وَمِنَ التَّحِيَّاتِ أَكْمَلُهَا؛(١)

ص: ٣٠٤

«دست مرا همان انزع بطین که باب یقین است، قطع کرد. او که ریسمان محکم الهی و شافع روز قیامت است و کسی که ۵۱ رکعت نماز می خواند.

دست مرا کسی قطع کرد که امام پرهیزکاری و پسر عموی مصطفی است، او که برادر و همراه پیامبر برگزیده است، همان که شیر بیشه، باران رحمت، و مرگ دشمنان و کلید بخشش و احسان و چراغ تاریکی ها است.

دست مرا امام به حق و بهترین خلق خدا قطع کرد، او که فاروق دین، آقای عابدان، پیشوای پرهیزکاران، بهترین هدایت یافتگان، برترین سابقان، و حجت خداوند بر تمام خلق است.

دست مرا کسی قطع کرد که چنین اوصافی دارد: امام است، دولتمند است، بدری اُحدی مکی مدنی ابطحی هاشمی قرشی است، آقامنش، مولوی طالبی است، دلیر و قوی، دانا و باهوش است، و همان که ولی و وصی پیامبر است.

دست مرا کسی قطع کرد که کننده در خیبر است، او که قاتل مرحب است و قاتل هر که به خدا کافر شود، او برترین کسی است که حج و عمره به جای آورده و تهلیل و تکبیر گفته و روزه گرفته و افطار نموده و حلق و قربانی فرموده است.

دست مرا کسی قطع کرده که شجاع جری است، جواد و سخی و بهلول است، و اصل او نیز شریف است، پسر عموی رسول خدا، همسر زهرای بتول، شمشیر کشیده خدا، و همان که خورشید به هنگام غروب برایش برگشت.

دست مرا کسی قطع کرد که به دو قبله نماز خواند، با دو شمشیر جنگید، با دو نیزه نبرد کرد، او که وارث مشعرین است و یک لحظه هم شرک نورزیده، او با سخاوت ترین مردم و خطیب ترین آنان است، او پدر حسن و حسین است.

دست مرا کسی قطع کرد که چشم بینا در مشرق و مغرب است، همان که تاج لژی بن غالب است، شیر همیشه پیروز خدا علی بن ابی طالب که برترین و کامل ترین درودها و تحیات بر او باد».

وقتی این تعریف ها را نمود و رفت، ابن کوّاء خدمت مولا- امیرالمؤمنین علیه السلام آمد و گفت: با اینکه دست این دزد را قطع کردی؛ ولی این همه تعریف و تمجید کرد.

امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: بروید او را حاضر کنید. او را آوردند، فرمود: من دست تو را قطع کردم، پس چرا این همه ثنای مرا گفتی؟

گفت: شما به همان حق و حکمی که خدا و رسولش واجب نمودند، عمل کردی.

امام دست قطع شده او را گرفت، پارچه ای پیچید، به نماز ایستاد و دعا کرد ... بعد فرمود: دستش را باز کنید. نگاه کردند، دیدند دستش سالم است.

امام علی علیه السلام به ابن کوّاء فرمود: مگر نگفتم ما دوستانی داریم که اگر قطعه قطعه هم بشوند دست از ما بر نمی دارند،

و نیز دشمنانی داریم که اگر غسل به دهانشان بگذاریم باز از دشمنی دست بر نمی دارند؟!

۱۶۵۶ اَزَالِ الشُّكُوكَ

شک و شبهه ها را از بین برده و زایل می کند.

همچنین مراجعه شود به: أَبَدُ الْأَوْصَافِ [۱۶۳۰]

۱۶۵۷ اَسْبَغَ الطُّهُورَ فِي السَّبْرَاتِ

در گرما و سرما مراعات طهارت را می کرد و به طور کامل طهارت می گرفت.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوْقَهُ [۱۶۴۸]

۱۶۵۸ اسْتَقَى عُرُوقَهُ مِنْ مَنَبِعِ النَّبُوَّةِ

رگ و ریشه های بدنش از سرچشمه نبوت سیراب شده است.

علامه مجلسی رحمه الله در مورد مقایسه امام علی علیه السلام با سایر مردم چنین نقل می کند:

«فَمِنْ اسْتَقَى عُرُوقَهُ مِنْ مَنَبِعِ النَّبُوَّةِ، وَرَضَعَتْ شَجَرَتُهُ تُدَى الرِّسَالَةِ، وَتَهَدَّلَتْ أَعْصَانُهُ عَنِ نَبْعِهِ الْإِمَامَةِ، وَنَشَأَ فِي دَارِ الْوَحْيِ، وَرَبِّي فِي بَيْتِ التَّنْزِيلِ، وَلَمْ يَفَارِقِ النَّبِيَّ فِي حَالِ حَيَاتِهِ إِلَى حَالِ وَفَاتِهِ، لَا يَقَاسُ بِسَائِرِ النَّاسِ»؛ (۱)

ص: ۳۰۵

۱- ۱۷۵۹. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۲۹۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۸۰.

«کسی که رگ و ریشه های بدنش از چشمه نبوت سیراب شده و از پستان رسالت نوشیده است و شاخه های او در سایه امامت رشد یافته، و در خانه وحی نشو و نما یافته و در بیت نزول قرآن پرورش نموده و لحظه ای از پیامبر خداصلی الله علیه و آله جدا نبوده، از زمان حیات تا زمان وفات، چنین کسی با هیچ یک از سایر مردم قابل قیاس نیست.»

۱۶۵۹ أَسَدُ الْقُرَيْشِ

شیر قبیله قریش.

امام علی علیه السلام به معاویه نامه نوشت: چرا مردم را به کشتن بدهیم، بیا دونفره با هم مبارزه کنیم. عمروعاص به معاویه گفت: خوب پیشنهادی است! معاویه گفت: می خواهی کشته شوم و تو جایم بنشینی؟! بعد گفت:

«قَدْ عَلِمْتُ قُرَيْشٌ أَنَّ ابْنَ أَبِي طَالِبٍ سَيْدُهَا وَأَسَدُهَا»؛ (۱)

«همه قریش می دانند که پسر ابوطالب، آقا و شیر قبیله قریش است.»

۱۶۶۰ الْأَسَدُ الْمُفْتَرِشُ

عمرو عاص خبر شهادت امام علی علیه السلام را این گونه به معاویه داد:

«إِنَّ الْأَسَدَ الْمُفْتَرِشَ ذِرَاعِيهِ بِالْعِرَاقِ لَاقَى شُعُوبَهُ»؛ (۲)

«بدان آن شیر درنده ای که پنجه هایش را بر عراق گسترده بود، مرگ را ملاقات کرد.»

معاویه در جوابش گفت: پس به خرگوش و آهو بگو هر کجا می خواهند بچرند.

۱۶۶۱ أَسْمَحُ كُلِّ ذِي كَفَيْنٍ

بخشنده ترین و باسخاوت ترین و دست و دل بازترین مردم.

همچنین مراجعه شود به: الأَزْجِي [۱۶۵۵]

۱۶۶۲ أَشْبَهُ الْقَوْمِ بِرَسُولِ اللَّهِ

شبهه ترین فرد به رسول خداصلی الله علیه و آله.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۶۶۳ أَسَدُ الْقَوْمِ بَقِينًا

یقین امام علی علیه السلام از همه کامل تر و شدیدتر و خالص تر بود.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۶۶۴ أَشْرَفُ الْخَلْقِ

شریف ترین مخلوق پروردگار متعال، که حمیری در شعر خود برای امام علی علیه السلام بیان کرده است. (۳)

۱۶۶۵ أَشْرَفُ الْمَنْزِلَةِ

گفته شد: امیرالمؤمنین علیه السلام در بین اهل بیت و عترت رسول خداصلی الله علیه وآله از همه شریف تر است، پس به طریق اولی در بین همه مردم نیز از منزلت و جایگاه بسیار بالایی برخوردار است و شریف ترین منزلت مال اوست. چنان که حضرت خضرعلیه السلام ایشان را چنین خطاب نمود:

«كُنْتَ أَوَّلَ الْقَوْمِ إِسْلَامًا وَأَشْرَفَهُمْ مَنزِلَةً»؛ (۴)

«تو اولین مسلمان هستی و در بین مردم شریف ترین منزلت را داری».

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

ص: ۳۰۶

۱- ۱۷۶۰. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۸۰.

۲- ۱۷۶۱. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۶۹؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۸۵؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۸۹.

۳- ۱۷۶۲. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۲۶۰؛ موسوعه امام علی، ج ۹، ص ۱۱؛ بشاره المصطفی، ص ۱۱.

۴- ۱۷۶۳. کمال الدین، ج ۲، ص ۳۸۷.

فرو ریزنده و سرازیر کننده.

حورالعین این اسم را برای امیرالمؤمنین علیه السلام برگزیده است:

«وَيَسْمُوْنَهُ أَهْلُ السَّمَاءِ شَمْسَاطِيْلَ وَعِنْدَ الْخُورِ الْعَيْنِ أَصْبٌ»؛ (۱)

«اهل آسمان نام امیرالمؤمنین علیه السلام را شمساطیل گذاشته اند و نزد حورالعین نیز اصب است».

۱۶۶۷ أَصُوْبُ الْقَوْمِ مُنْطِقًا

هرچه سخن گوید، عین حق و صواب است.

صائب ترین و صحیح ترین و محکم ترین سخنان از آن امیرالمؤمنین علیه السلام است که کتاب نفیس نهج البلاغه گوشه ای از آن کلمات را جمع آوری نموده است.

اسید بن صفوان صحابی پیامبر صلی الله علیه و آله می گوید: روز شهادت امیرالمؤمنین علیه السلام، شخصی که بعداً معلوم شد حضرت خضر علیه السلام بوده بر درب منزل امام ایستاد و گفت:

«كُنْتَ أَقْلَهُمْ كَلَامًا وَأَصْوَبَهُمْ مُنْطِقًا»؛ (۲)

«تو کم حرف ترین مردم بودی ولی سخن و کلام تو صحیح ترین سخن بود».

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۶۶۸ أَعْجَزَ مَنْ بَعْدَهُ

این سخن معاویه دشمن درجه یک امام علی علیه السلام در حضور عقیل است که گفت:

«رَحِمَ اللَّهُ أَبَا حَسَنِ! فَلَقَدْ سَبَقَ مَنْ كَانَ قَبْلَهُ وَأَعْجَزَ مَنْ يَأْتِي بَعْدَهُ»؛ (۳)

«خدا رحمت کند علی را! از گذشتگان پیشی گرفت و آیندگان را ناتوان ساخت».

۱۶۶۹ الْأَعْرَفُ بِاللَّهِ

بیش از همه خدا را می شناسد.

گفته شده: حضرت خضر علیه السلام هنگام زیارت امیرمؤمنان علیه السلام خطاب به آن حضرت فرمود:

«كُنْتَ أَقْلَهُمْ كَلَامًا وَأَصْوَبَهُمْ مَنْطِقًا وَأَعْرَفَهُمْ بِاللَّهِ»؛(۴)

«تو در ظاهر از همه کم حرف تر بودی، ولی سخنانت از همه صحیح تر بود، و از همه بیشتر خدا را می شناختی».

۱۶۷۰ الْأَعْرَفُ بِالسُّنَّةِ

عمار یاسر، از اصحاب بزرگ و خاص رسول خدا صلی الله علیه وآله و امام علی علیه السلام، در مورد آن حضرت می فرماید:

«إِنِّي وَاللَّهِ اخْتَرْتُ لِنَفْسِي فِي أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، فَرَأَيْتُ عَلِيًّا أَقْرَأَهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ وَأَعْلَمَهُمْ بِتَأْوِيلِهِ وَأَشَدَّهُمْ تَعْظِيمًا لِحُرْمَتِهِ وَأَعْرَفَهُمْ بِالسُّنَّةِ مَعَ قِرَائَتِهِ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ»؛(۵)

«به خدا قسم من در بین اصحاب پیامبر، علی علیه السلام را برای خودم برگزیدم، چون دیدم قرائت قرآن

ص: ۳۰۷

۱- ۱۷۶۴. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۶.

۲- ۱۷۶۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۵۴؛ اصول کافی ج ۱، ص ۴۵۵.

۳- ۱۷۶۶. بحار الانوار، ج ۴۲، ص ۱۱۷؛ شرح نهج البلاغه، ج ۱۱، ص ۲۵۳؛ موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۸، ص ۳۸۰.

۴- ۱۷۶۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۸.

۵- ۱۷۶۸. بحار الانوار ج ۳۲، ص ۲۶۶؛ بشاره المصطفی ص ۲۸۱؛ امالی طوسی، ص ۱۴۳؛ موسوعه امام علی ج ۸، ص ۳۴۲.

او از همه بهتر، و به تأویل آن از همه آگاه تر، و از همه بیشتر تعظیم و احترام آن را نگاه می دارد، و آگاه ترین فرد به سنت رسول خدا است، علاوه بر این که با پیامبر نیز قرابت دارد».

۱۶۷۱ الأَعْرَفُ بَيْنَ أَصْحَابِهِ

امیر مؤمنان علیه السلام به جهت برجستگی هایی که دارد، بین یاران و اصحابش شناخته شده است.

آن گاه که بحیرای راهب، پیامبر خداصلی الله علیه وآله را در کودکی و به همراه عمویش ابوطالب زیارت کرد، از نبوت وی خبر داد و به ابوطالب گفت تو هم فرزندی به دنیا می آوری که دارای چنین اوصافی است: او سیدالعرب، ربّانی العرب و ذو القرنین آن خواهد بود، حقّ شمشیر را به خوبی ادا می کند، نامش در آسمان ها علی است، ذکر او در روز قیامت بعد از انبیا اعلی الخلق است، ملائکه او را البطل الازهر المفلح نامیده اند. به کسی نظر نمی کند مگر اینکه به فلاح و ظفرمی رسد، به خدا! او بین اصحابش از خورشید هم شناخته شده تر است. (۱)

۱۶۷۲ أَعْرَفُ الْقَوْمِ

عارف ترین و عالم ترین فرد از مردم.

از القابی است که توسط حضرت خضرعلیه السلام برای آن حضرت نقل شده، که پس از شهادت آن حضرت ذکر کرد:

«كُنْتُ أَحْسَنَهُمْ عَمَلًا وَأَعْرَفَهُمْ بِالْأُمُورِ»؛ (۲)

«تو نیکوترین اعمال را داشتی و عارف ترین قوم خود به امور بودی».

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۶۷۳ أَعَزَّ اللَّهُ بِهِ الْمُسْلِمِينَ

خداوند به وسیله او، مسلمانان را عزیز کرد.

همچنین مراجعه شود به: أَدَلَّ اللَّهُ بِهِ الْمُسْرِكِينَ [۱۶۵۲]

۱۶۷۴ الأَعَزُّ الْمَأْتُورُ

امام صادق علیه السلام می فرماید: شمعون خطاب به حضرت، عرضه داشت:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، مَرْحَبًا بِوَصِيِّ خَاتِمِ النَّبِيِّينَ وَقَائِدِ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ وَالْأَعَزِّ الْمَأْتُورِ وَالْفَاضِلِ وَالْفَائِقِ بِثَوَابِ الصِّدِّيقِينَ»؛ (۳)

«درود خدا بر تو ای امیرمؤمنان! مرحبا به جانشین خاتم پیامبران و پیشوای سفیدرویان و بزرگ ترین یادگار گذشتگان است، او که فاضل است و به خیر و ثواب راست گویان نایل شده».

۱۶۷۵ أَعَزُّ النَّاسِ مَقَامًا

مقامش از همه مردم والاتر و برتر است.

همچنین مراجعه شود به: أَحَقُّ النَّاسِ بِالْأَمْرِ [۱۶۴۶]

۱۶۷۶ أَعْظَمُ الْجِهَادِ سَهْمًا

عمرو بن حمق یکی از دلایل بیعت خود با امام علی علیه السلام را چنین بیان کرد:

«أَعْظَمَ رَجُلٍ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ سَهْمًا فِي الْجِهَادِ»؛ (۴)

«علی علیه السلام در مبارزه با دشمنان از همه مهاجران، سهم و سابقه بیشتری داشت».

ص: ۳۰۸

-
- ۱- ۱۷۶۹. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۴۲؛ کمال الدین، ج ۱، ص ۱۹۹؛ العدد القویه، ص ۱۴۴.
 - ۲- ۱۷۷۰. بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۳۰۳؛ اصول کافی ج ۱، ص ۴۵۴.
 - ۳- ۱۷۷۱. بصائر الدرجات، ص ۲۸۱.
 - ۴- ۱۷۷۲. بحارالانوار، ج ۳۲، ص ۳۹۹؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۵۰؛ شرح نهج البلاغه، ج ۳، ص ۱۸۱.

۱۶۷۷ أَعْظَمُ الْقَوْمِ عِنَاءً

بیش از همه مردم در رنج و مشقت و سختی بود، چنان که در سخن حضرت خضر علیه السلام آمده:

«يَا أَبَا الْحَسَنِ! كُنْتُ أَوَّلَ الْقَوْمِ إِسْلَامًا وَأَعْظَمَهُمْ عِنَاءً»؛

«گواهی می دهم تو اولین مسلمان بودی و نیز پر رنج و مشقت ترین مردم».

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۶۷۸ أَعْظَمُ الْمُهَاجِرِينَ

معاویه فرزند یزید بن معاویه با این که مردم با او بیعت کردند و حدود چهل روز حکومت کرد؛ ولی خود را از خلافت غصبی خلع کرد و بر منبر رفت و از اهل بیت علیهم السلام ستایش نمود و در مورد امام علی علیه السلام گفت:

«أَعْظَمُ الْمُهَاجِرِينَ قَدْرًا، وَأَشَجَعُهُمْ قَلْبًا، وَأَكْثَرُهُمْ عِلْمًا، وَأَوْلَهُمْ إِيمَانًا، وَأَشْرَفُهُمْ مَنْزِلَةً، وَأَقْدَمَهُمْ صُحْبَةً، ابْنُ عَمِّ رَسُولِ اللَّهِ، أَفْضَلُ هَذِهِ الْأُمَّةِ»؛ (۱)

«او که قدرش از همه مهاجران عظیم تر، قلبش شجاع تر، علمش بیشتر، ایمان آوردنش زودتر، منزلت و مقامش شریف تر و مصاحبتش با پیامبر قدیمی تر، پسر عموی رسول خداصلی الله علیه وآله علی افضل این امت است».

۱۶۷۹ أَعْظَمُ النَّاسِ مَنْزِلَةً

شعبی از ابوبکر نقل کرده است که گفت:

«مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُنْظَرَ إِلَى أَعْظَمِ النَّاسِ مَنْزِلَةً عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ، فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذَا الطَّالِعِ»؛ (۲)

«هر که دوست دارد به کسی نگاه کند که مقام و منزلتش نزد رسول خداصلی الله علیه وآله از همه ارجمندتر و برتر باشد، پس به این جمال آفتابی بنگرد».

۱۶۸۰ أَعْلَمُ أَهْلِ الْمَدِينَةِ

سعید بن وهب از عبدالله نقل می کند:

«أَعْلَمُ أَهْلِ الْمَدِينَةِ بِالْفَرَائِضِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ»؛ (۳)

«عالم ترین و آگاه ترین فرد شهر مدینه به احکام، علی بن ابی طالب علیه السلام است».

۱۶۸۱ الْأَعْلَمُ بِتَأْوِيلِ الْقُرْآنِ

به تأویل و تفسیر قرآن، از همه آگاه تر است.

همچنین مراجعه شود به: الْأَعْرَفُ بِالسُّنَنِ [۱۶۷۰]

۱۶۸۲ أَعْلَمَ الْقَوْمِ بِالْأَحْكَامِ

سلمان فارسی در مورد ایشان گفته است:

«أَلَيْسَ مَنْ صَلَّى قِبَلْتَهُ وَأَعْلَمَ الْقَوْمِ بِالْأَحْكَامِ وَالسُّنَنِ»؛ (۴)

«آیا او اولین کسی نیست که به قبله پیامبر صلی الله علیه وآله نماز خواند، او که عالم ترین مردم به احکام اسلام و سنت پیامبر است».

۱۶۸۳ أَعْلَى الْخَلْقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

در روز قیامت از همه مردم بالاتر و درجه والاتری دارد.

همچنین مراجعه شود به: الْأَعْرَفُ بَيْنَ أَصْحَابِهِ [۱۶۷۱]

۱۶۸۴ أَعْلَى الْقَوْمِ قُنُوتًا

دعا و قنوت و عبادتش از همه عالی تر است.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

ص: ۳۰۹

۱- ۱۷۷۳. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۴۵۱.

۲- ۱۷۷۴. مفتاح النجی، ص ۲۹؛ امام علی از دیدگاه خلفا، ص ۶۵.

۳- ۱۷۷۵. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۱۵۹؛ الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۲۲۰؛ موسوعه امام علی، ج ۱۰، ص ۶۰؛ العدد القویه ص ۲۴۹.

۴- ۱۷۷۶. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۲۳.

۱۶۸۵ أَعْمَلٌ بِالتَّقْوَى

بیش از همه به تقوای الهی عمل می نمود.

همچنین مراجعه شود به: أَجْمَعُ خِصَالَ الْخَيْرِ [۱۶۴۳]

۱۶۸۶ أَفْخَرُ مَنْ ضَحِكَ وَبَكَى

بافتخارترین کسی که خندید و گریه کرد.

معاویه دشمن درجه یک امیرالمؤمنین علیه السلام، از عبد الله بن عباس سؤال می کند: نظرت در مورد علی علیه السلام چیست؟ وی چنین پاسخ داد:

«صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، كَانَ وَاللَّهِ عَلَمَ الْهُدَى وَكَهْفَ التَّقَى وَمَحَلَّ الْحِجَى وَمَحْتَدَ النَّدى وَطَوْدَ النُّهى وَعِلْمَ الْوَرَى وَنُوراً فِي ظُلْمِهِ الدُّجَى وَدَاعِياً إِلَى الْمَحَجَّةِ الْعُظْمَى وَمُسْتَمْسِكاً بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى وَسَامِياً إِلَى الْمَجِيدِ وَالْعُلَا، وَقَائِدَ الدِّينِ وَالتَّقَى وَسَيْدَ مَنْ تَقَمَّصَ وَارْتَدَى بَعْلَ بِنْتِ الْمُصْطَفَى وَأَفْضَلَ مَنْ صَامَ وَصَلَّى وَأَفْخَرَ مَنْ ضَحِكَ وَبَكَى صَاحِبَ الْقِبْلَتَيْنِ...»؛ (۱)

«درود خدا بر ابو الحسن! به خدا قسم که او پرچم هدایت بود، مرکز پرهیزکاری، و خرد و دانشمندی، و اصل و ریشه بذل و بخشش، کوه بزرگ عقل و دانش مردم، نوری در تاریکی ها، راهنمای راه بزرگ خدا، متمسک به جبل و ریسمان محکم خدا، دارای مجد و مقام عالی، رهبر دین و تقوا، او که بزرگ بود و ردای بزرگواری به تن داشت، شوهر دختر پیامبر، فاضل ترین کسی که روزه گرفت و نماز خواند، مفتخرترین کسی که خندید و گریه کرد، و آن که به دو قبله نماز خواند.»

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِكَ وَبَكَى [۱۶۸۶]

۱۶۸۷ أَفْضَلُ كُلِّ ذِي شَفَتَيْنِ

فصیح ترین کسی که با دو لب سخن گفته. (۲)

همچنین مراجعه شود به: الْأَرْيَحِيُّ [۱۶۵۵]

۱۶۸۸ أَفْضَلُ أَهْلِ الْمَدِينَةِ

این یک مطلب پذیرفته شده و حتمی بوده که آن امام از همه برتر بوده؛ چنان که عبدالله بن مسعود می گوید:

«كُنَّا نَتَحَدَّثُ أَنَّ أَفْضَلَ أَهْلِ الْمَدِينَةِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ»؛ (۳)

«همیشه ما چنین گف و گو می کردیم که علی بن ابی طالب از همه اهل مدینه برتر است.»

۱۶۸۹ أَفْضَلُ الْبَشَرِ

برترین بشر، چنان که ابن ابی الحدید معتزلی به آن اعتراف نموده است.

[۱۶۴۵ همچنین مراجعه شود به: أَحَقُّ الْمُسْلِمِينَ بِالْخِلَافَةِ]

۱۶۹۰ أَفْضَلُ خَلْقِ الرَّبِّ

برترین مخلوق پروردگار، چنان که حمیری در شعرش، برای امام علی علیه السلام بیان کرده است. (۴)

۱۶۹۱ أَفْضَلُ مِنْ آدَمَ

در یکی از دو هزار استدلالی که مرحوم علّامه حلّی رحمه الله در عصمت امیرالمؤمنین علیه السلام آورده، می گوید: علی افضل از آدم و افضل از

ص: ۳۱۰

۱- ۱۷۷۷. بحارالانوار، ج ۴۴، ص ۱۱۳ و ج ۹۹، ص ۱۷۸؛ مناقب آل ابی طالب ج ۱، ص ۹۹. المعجم الکبیر ج ۱۰، ص ۲۳۸.

۲- ۱۷۷۸. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۳۶۸.

۳- ۱۷۷۹. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۳۸؛ العمده، ص ۲۶۲.

۴- ۱۷۸۰. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۲۶۰؛ موسوعه امام علی، ج ۹، ص ۱۱؛ بشاره المصطفی، ص ۱۱.

ملائک است و ملائک همه معصوم هستند، پس علی علیه السلام هم به طریق اولی معصوم است. (۱)

۱۶۹۲ أَفْضَلُ مَنْ صَامَ

فاضل ترین فردی که روزه گرفته است.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِكَ وَبَكَى [۱۶۸۶]

۱۶۹۳ أَفْضَلُ مَنْ صَلَّى

برترین فردی که نماز خوانده است.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِكَ وَبَكَى [۱۶۸۶]

۱۶۹۴ أَفْضَلُ هَذِهِ الْأُمَّةِ

بافضیلت ترین فرد این امت.

همچنین مراجعه شود به: أَعْظَمُ الْمُهَاجِرِينَ [۱۶۷۸]

۱۶۹۵ أَقَامَ الْحُدُودَ

حدود و قوانین الهی را اقامه و اجرا می کند.

همچنین مراجعه شود به: أَبَادَ الْفِتْرَةَ [۱۶۲۹]

۱۶۹۶ أَقْدَمَ الصَّحَابَةِ

مصاحبش و همراهی اش با رسول خداصلی الله علیه و آله از همه زودتر و قدیمی تر بود.

همچنین مراجعه شود به: أَعْظَمُ الْمُهَاجِرِينَ [۱۶۷۸]

۱۶۹۷ أَقْدَمَ النَّاسِ جِهَادًا

سابقه جهادش از همه بیشتر است.

همچنین مراجعه شود به: أَحَقُّ النَّاسِ بِالْأَمْرِ [۱۶۴۶]

۱۶۹۸ أَقْرَبُ النَّاسِ عَهْدًا

از ام سلمه همسر پیامبر نقل شده: در مورد امام گفته است:

«إِنَّ أَقْرَبَ النَّاسِ عَهْدًا بِرَسُولِ اللَّهِ عَلِيٌّ»؛ (۲)

«آخرین کسی که با پیامبر صلی الله علیه و آله دیدار و وداع کرد، علی علیه السلام بود».

۱۶۹۹ أَفْضَى الْأُمَّةِ

روزی امام علی علیه السلام با عمر بن خطاب با هم بودند و عده ای هم حضور داشتند، امام که تشریف برد، شخصی آن حضرت را به تکبر متهم کرد. عمر گفت: چنین فردی با آن فضایل و سوابق باید هم بزرگ باشد چون او:

«أَفْضَى الْأُمَّةِ وَذُو سَابِقَتِهَا وَذُو شَرَفِهَا»؛ (۳)

«او برترین داور و قاضی امت، با سابقه ترین و پرشرف ترین آنان می باشد».

۱۷۰۰ أَقَلُّ الْكَلَامِ

فرد کم سخن، همان هم که گوید نیک است، کم گوی و گزیده گوی چون در:

«كُنْتَ أَقَلَّهُمْ كَلَامًا وَأَصْوَبَهُمْ مُنْطِقًا»؛ (۴)

«تو کم حرف و کم سخن بودی؛ اما همان هم که می گفתי عین حق و صواب بود».

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۷۰۱ أَكْبَرُ الْقَوْمِ رَأْيًا

در بین قوم، بهترین رأی و نظر را می دهد.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۷۰۲ أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ

از قنبر خادم باوفای امیرمؤمنان علیه السلام پرسیدند: تو بنده چه کسی بودی و مولایت چگونه بود؟

ص: ۳۱۱

۱- ۱۷۸۱. الالفین، ص ۳۲۶.

۲- ۱۷۸۲. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۳۱۱؛ الطرائف، ج ۱، ص ۱۵۳؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۲۹۲.

٣-١٧٨٣. بحار الانوار، ج ٣١، ص ٧٦؛ موسوعه امام علي، ج ٨، ص ٣٤٦؛ شرح نهج البلاغه، ج ١٢، ص ٨١.
٤-١٧٨٤. بحار الانوار، ج ٩٧، ص ٣٣٨.

وی در پاسخ، ضمن بیان توصیفات والا درباره آن حضرت گفت:

«مَنْ ضَرَبَ بِسَيْفَيْنِ، وَطَعَنَ بِرُمَحَيْنِ، وَصَلَّى الْقِبْلَتَيْنِ، وَبَايَعَ الْبَيْعَتَيْنِ، وَهَاجَرَ الْهَجْرَتَيْنِ، وَلَمْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ طَرَفَهُ عَيْنٍ. أَنَا مَوْلَى صَالِحِ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَارِثِ النَّبِيِّينَ، وَخَيْرِ الْوَصِيِّينَ، وَأَكْبَرِ الْمُسْلِمِينَ، وَيَعْسُوبِ الْمُؤْمِنِينَ، وَنُورِ الْمُجَاهِدِينَ، وَرَأْسِ الْبُكَائِينَ، وَزَيْنِ الْعَابِدِينَ، وَسِرَاجِ الْمَاضِينَ، وَضَوْءِ الْقَائِمِينَ، وَأَفْضَلِ الْقَائِمِينَ، وَلِسَانِ رَسُولِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَأَوَّلِ الْمُؤْمِنِينَ مِنْ آلِ يَسٍ. الْمُؤَيَّدُ بِجَبْرِئِيلِ الْأَمِينِ، وَالْمَنْصُورُ بِمِيكَائِيلِ الْمَتِينِ، وَالْمَحْمُودُ عِنْدَ أَهْلِ السَّمَاءِ أَجْمَعِينَ. سَيِّدُ الْمُسْلِمِينَ وَالسَّابِقِينَ، وَقَاتِلُ النَّاكِثِينَ وَالْمَارِقِينَ وَالْقَاسِطِينَ، وَالْمُحَامِي عَنْ حَرَمِ الْمُسْلِمِينَ، وَالْمُجَاهِدُ أَعْدَاءَهُ النَّاصِبِينَ، وَمُطْفِئُ نَارِ الْمُوقِدِينَ، وَأَفْخَرُ مَنْ مَشَى مِنْ قَرِيشٍ أَجْمَعِينَ، وَأَوَّلُ مَنْ أَجَابَ وَاسْتَجَابَ لِلَّهِ. أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَوَصِي نَبِيِّهِ فِي الْعَالَمِينَ، وَأَمِينُهُ عَلَى الْمَخْلُوقِينَ، وَخَلِيفَتُهُ مَنْ بَعَثَ إِلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ. سَيِّدُ الْمُسْلِمِينَ وَالسَّابِقِينَ، وَمُيَيَّدُ الْمُشْرِكِينَ، وَسَيِّئُهُمْ مِنْ مَرَامِي اللَّهِ عَلَى الْمُنَافِقِينَ، وَلِسَانُ كَلِمَةِ الْعَابِدِينَ. نَاصِرُ دِينِ اللَّهِ وَوَلِيُّ اللَّهِ، وَلِسَانُ كَلِمَةِ اللَّهِ، وَنَاصِرُهُ فِي أَرْضِهِ، وَعَيْبَةُ عِلْمِهِ، وَكَهْفُ دِينِهِ. إِمَامُ أَهْلِ الْأَبْرَارِ (إِمَامُ الْأَبْرَارِ)، مَنْ رَضِيَ عَنْهُ الْعَلِيُّ الْجَبَّارُ. سَمِخٌ سَخِي بُهْلُولٌ سَيَخْنَجِي، زَكِي مُطَهَّرٌ أَبْطَحِي، جَرِي هُمَامٌ، صَابِرٌ صَوَامٌ، مَهْدِي مِقْدَامٌ، قَاطِعُ الْأَصِيلَابِ، مُفَرِّقُ الْأَحْزَابِ، عَالِي الرِّقَابِ، أَرْبَطُهُمْ عِنَانًا وَأَثْبَطُهُمْ جَنَانًا، وَأَشَدَّهُمْ شَكِيمَةً، بَازِلٌ بِاسِلٌ صَنِيدٌ، هَزْبَرٌ صَرْغَامٌ، حَازِمٌ عَزَامٌ، حَصِيْفٌ خَطِيبٌ مِحْجَاجٌ، كَرِيمٌ الْأَصْلِ، شَرِيفٌ الْفَضْلِ، فَاضِلٌ الْقَبِيلَةِ، نَقِي الْعَشِيرَةِ، زَكِي الرِّكَانَةِ، مُؤَدِّي الْأَمَانَةِ، مِنْ بَنِي هَاشِمٍ وَابْنِ عَمِّ النَّبِيِّ، الْإِمَامُ الْمَهْدِيُّ الرَّشَادُ، مُجَانِبُ الْفَسَادِ، الْأَشَعْتُ الْحَاتِمُ الْبَطْلُ الْجَمَاجِمُ، وَاللَيْثُ الْمُزَاجِمُ، يَدْرِي مَكِي حَنْفِي رَوْحَانِي شَعْشَعَانِي، مِنْ الْجِبَالِ شَوَاهِقُهَا، وَمِنْ ذِي الْهَضَابِ رُؤُوسُهَا، وَمِنْ الْعَرَبِ سَيِّدُهَا، وَمِنْ الْوَعْيِ لَيْثُهَا، الْبَطْلُ الْهُمَامُ، وَاللَيْثُ الْمِقْدَامُ، وَالْبَيْدَرُ التَّمَامُ. مَحِيكُ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَارِثُ الْمَشْعَرِينَ، وَأَبُو السَّبْطِينَ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ. وَاللَّهُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ حَقًّا حَقًّا عَلَى بَنِي أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ مِنَ اللَّهِ صَلَوَاتُ الرَّكَايَاتِ وَالْبَرَكَاتِ السَّنِيَّةِ»؛ (۱)

«همان که با دو شمشیر می جنگید و با دو نیزه نبرد می کرد، به دو قبله نماز خواند، دو بار بیعت کرد، دو بار هجرت نمود و لحظه ای هم به خدا کفر نورزید. بدانید که من غلام چنین کسی بودم:

شایسته ترین مؤمنان، وارث پیامبران و بهترین جانشینان و بزرگ مسلمانان، رهبر مؤمنان، نور مجاهدان، رئیس گریه کنندگان، زینت عابدان، چراغ گذشتگان، نور نمازگزاران، بهترین شب زنده داران، زبان گویای رسول پروردگار.

اولین مؤمن آل یاسین، همان که جبرئیل امین تأییدش کرده و میکائیل قدرتمند یاریش نموده و نزد تمام آسمان ها پسندیده است.

ص: ۳۱۲

۱ - ۱۷۸۵. بحار الانوار، ج ۴۲، ص ۱۳۳؛ وسائل الشیعه، ج ۲۹، ص ۲۹۹؛ الاختصاص، ص ۷۳؛ التحصین، ص ۶۱۰؛ نهج السعاده، ج ۸، ص ۳۸۱؛ عبقات الانوار، ج ۴، ص ۳۲۹؛ مواقف الشیعه، ج ۲، ص ۳۳۲؛ معجم رجال الحدیث، ج ۱۵، ص ۹۰.

سرور مسلمانان و آقای پیشگامان، کشنده عهد و پیمان شکنان و خوارج و ظالمان، مدافع حریم مسلمانان، همان که با دشمنان ناصبی مجاهده نمود و آتش توطئه گران را خاموش کرد. بافتخارترین فرد از قریش، اولین کسی است که ندای الهی را اجابت کرد.

او امیر مؤمنان و جانشین رسولش در تمام جهانیان و امین بر مخلوقات و خلیفه اش بین مردم است. آقای مسلمانان و سرور سابقان و کشنده مشرکان، تیر غیب الهی بر گردن منافقان است.

او زبان گویای عابدان و یاری کننده دین خدا است. او ولی خدا و کلمه الله و یاری کننده اش در روی زمین است. وی معدن علم خدا و پناه دین او است. او امام نیکان است، کسی که خداوند عالی جبار از وی راضی است. باگذشت، بخشنده، باشرم، خردمند، شب زنده دار، باهوش، پاک، حجازی، دست و دل باز، شجاع، باهمت، صبور، روزه دار، هدایت کننده، اقدام کننده، قطع کننده نسل و ریشه دشمنان، برهم زننده احزاب، برتر گردن فرازان، از جهت زمام، استوارترین، و از نظر دل، ثابت ترین، و از جهت قلب، استوارترین آنان است.

قدرتمند، دلیر، مهتر، هژبر، شیر، باراده، مصمم، نیک اندیش، سخنور، مناظره گر، اصیل، بافضل، فاضل خاندان، پاک عشیره، پروقار، و امانت دار است.

از بنی هاشم و پسرعموی رسول خداصلی الله علیه وآله، امام راه راست یافته، پرهیزکننده از فساد، بخشنده سامان دهنده، قهرمان قهرمانان، شیر زیان، بدری و مکی، دارنده دین حنیف، روحانی، تابنده، ستیغ کوه ها، بالای بلندی ها، سرور عرب ها، شیر بیشه ها، پهلوان با همت، شیر حمله کننده، ماه تمام، محک مؤمنان، وارث مشعریان، پدر حسن و حسین، دو نوه پیامبر، به خدا قسم که او حقیقتاً امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام است؛ درود و سلام بی پایان و پربرکت خداوند بر او باد!.

۱۷۰۳ أَكْرَمُ الْقَوْمِ عَلَى الرَّسُولِ

گرامی ترین فرد برای رسول خداصلی الله علیه وآله در بین مردم، و این عنوانی است که در روز شهادت امیرمؤمنان علیه السلام به آن حضرت خطاب شد:

«يَا أَبَا الْحَسَنِ كُنْتَ أَوَّلَ الْقَوْمِ إِسْلَامًا... وَأَقْرَبَهُمْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ وَأَكْرَمَهُمْ عَلَيْهِ»؛

«ای ابو الحسن! تو اولین مسلمان بودی، تو از همه به پیامبر خداصلی الله علیه وآله نزدیک تر بودی، و از همه بیشتر نزد او گرامی بودی».

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۷۰۴ إِيَّا (إِيَّا)

ایا نام وصی آخرین پیامبرصلی الله علیه وآله، علی علیه السلام است، که همانند نام خاتم الانبیاء در تمام کتب آسمانی

گذشتگان ذکر شده و در کنار نام آن حضرت آمده است.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود:

«فِي التَّوْرَةِ اسْمٌ وَصِيَّ إِلِيَّ»؛^(۱)

«اسم وصی من در تورات الیا است».

ص: ۳۱۳

۱- ۱۷۸۶. بحار الانوار، ج ۹، ص ۲۹۸.

در انجیل هم چنین آمده است:

«أَنَا اسْمِي فِي الْأَنْجِيلِ إِلِيَا»؛ (۱)

«نام من در کتاب انجیل، الیا می باشد».

۱۷۰۵ إِلِيَه تَسْكُنُ الْأَرْضُ

زمین به واسطه او آرامش می یابد.

روزی امام علی علیه السلام سوار بر مرکب پیامبر صلی الله علیه وآله از محلی عبور می کرد. سلمان به همراهان خود گفت: برخیزید و دامنش را بگیرید و از او پرسید؟ به خدا قسم هیچ کس جز او نمی تواند شما را از اسرار پیامبران آگاه سازد؛ چون:

«إِنَّهُ لَعَالِمُ الْأَرْضِ وَرَبَّانِيهَا وَإِلَيْهِ تُسْكَنُ، لَوْ فَقَدْتُمُوهُ لَفَقَدْتُمُ الْعِلْمَ وَأَنْكَرْتُمُ النَّاسَ»؛ (۲)

«همانا علی عالم زمین و ربّانی و پرورش دهنده آن است که به واسطه او آرامش می یابد، اگر او را از دست بدهید، همه علم را از دست داده اید و نسبت به مردم شناخت پیدا نخواهید کرد».

۱۷۰۶ إِمَامُ الْإِنْسِ وَالْجِنَّةِ

امام همه انسان ها و جنیان است. (۳)

در آن بیت معروف نیز گفته: (۴)

عَلِيٌّ حُبُّهُ جُنَّةٌ

قَسِيمُ النَّارِ وَالْجَنَّةِ

وَصِيُّ الْمُصْطَفَى حَقًّا

إِمَامُ الْإِنْسِ وَالْجِنَّةِ

«دوستی علی علیه السلام سپر بلا است، او تقسیم کننده بهشت و جهنم است، حقیقتاً جانشین پیامبر و امام همه انسان ها و جنیان است».

۱۷۰۷ إِمَامُ أَهْلِ الْأَبْرَارِ

پیشوای نیکان و خوبان. چنان که قنبر خادم در توصیف مولای خود بیان داشته است. (۵)

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۷۰۸ إِمَامُ الْحَقِّ

حقیقتاً شایستگی امامت را دارد و بر حق نیز امام است.

همچنین مراجعه شود به: الْأَرْبَعِي [۱۶۵۵]

۱۷۰۹ إِمَامُ الْعَادِلِينَ

ابونعیم اصفهانی در توصیف امام علی علیه السلام چنین می گوید:

«سَيِّدُ الْقَوْمِ، مُحِبُّ الْمَشْهُودِ وَمَحْبُوبُ الْمَعْبُودِ، بَابُ مَدِينَةِ الْعِلْمِ وَالْعُلُومِ، رَأْسُ الْمُخَاطَبَاتِ وَمُسْتَنْبِطُ الْإِشَارَاتِ، رَأْيُهُ الْمُهْتَدِينَ، وَنُورُ الْمُطِيعِينَ وَوَلِيُّ الْمُتَّقِينَ وَإِمَامُ الْعَادِلِينَ... قُدْوَةُ الْمُتَّقِينَ وَزِينَةُ الْعَارِفِينَ، الْمُنْبِيُّ عَنِ حَقَائِقِ التَّوْحِيدِ، الْمُسْتَبِيرُ إِلَى لَوَامِعِ عِلْمِ التَّفَرِيدِ، صَاحِبُ قَلْبِ الْعُقُولِ وَاللِّسَانِ السَّوُولِ...»؛ (۶)

«سرور قوم، دوستدار و محبوب خدای تعالی، باب شهر علم و دانش ها، منشأ مخاطبات احکام، درک کننده اشارات، پرچم هدایت یافتگان، نور اطاعت کنندگان، ولی پرهیزکاران، امام عدالت پیشگان...، پیشوای پرهیزکاران، زینت عارفان، آن که از حقایق توحید خیر می دهد، و به درخشش علم توحید اشاره می کند، صاحب دل خردمند و دارای زبان پرشش گر...».

ص: ۳۱۴

۱- ۱۷۸۷. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.

۲- ۱۷۸۸. امالی صدوق، مجلس ۸۱ حدیث ۱۹.

۳- ۱۷۸۹. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۶۵؛ الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۱۰۲.

۴- ۱۷۹۰. مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۶۰.

۵- ۱۷۹۱. بحار الانوار، ج ۴۲، ص ۱۳۳، به نقل از الاختصاص.

۶- ۱۷۹۲. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۸۷؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۴۰۸؛

۱۷۱۰ إِمَامُ الْكَلِّ فِي الْكَلِّ

در همه امور و برای همه مردم امام است.

از خلیل بن احمد سؤال شد: چه دلیلی است که علی علیه السلام امام الکَلِّ فی الکَلِّ است؟ گفت: چون همه به او احتیاج دارند و او به هیچ یک آنان احتیاج ندارد. (۱)

۱۷۱۱ إِمَامُ الْمُظْفَرِ

پیشوای ظفرمند و پیروز.

در خطبه عیدین نقل شده که فرموده:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى أَخِيهِ وَأَبِي بَنِيهِ السَّيِّدِ الْمُطَهَّرِ وَالْإِمَامِ الْمُظْفَرِ»؛ (۲)

«خدایا درود فرست بر برادر رسول خدا و پدر فرزندان حضرت؛ همان آقای مطهر و امام مظفر».

۱۷۱۲ إِمَامُ الْمُوَحِّدِينَ

امام و پیشوای خداپرستان و یکتاپرستان.

همچنین مراجعه شود به: أَبْلَغُ الْوَاعِظِينَ [۱۶۳۱]

۱۷۱۳ أَمْرُهُ حِلْمٌ وَ حَزْمٌ

تمام امورش، همه از روی حلم و بردباری و فکر و اندیشه است.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۷۱۴ أَمِيرُ الْإِنْسِ وَالْجَانِّ

او امیر و آقای هر انسان و جن است. (۳)

۱۷۱۵ أَمِيرُ لَوْ كُشِفَ

اشاره به بیان حضرت است که فرمود:

«لَوْ كُشِفَ الْغِطَاءُ مَا ازْدَدْتُ يَقِينًا»؛ (۴)

«اگر همه پرده ها و حجاب ها هم کنار برود، چیزی بر علم و یقین من افزوده نمی شود».

چون بر همه چیز علم و آگاهی دارد.

۱۷۱۶ اَنْبَسُ الرَّسُولِ

مونس و همدم و یار پیامبر.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوَفَّرَهُ [۱۶۴۸]

۱۷۱۷ أَوْلُ مَنْ أَدَّى الزَّكَاةَ

اولین کسی که زکات پرداخت نمود، امام علی علیه السلام است.

چنان که حسان بن ثابت سروده است و در دیوان حمیری نیز آمده است: (۵)

عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ أَخُو الْهُدَى

وَأَفْضَلُ ذِي نَعْلِ وَمَنْ كَانَ حَافِيًا

وَأَوْلُ مَنْ أَدَّى الزَّكَاةَ بِكَفِّهِ

وَأَوْلُ مَنْ صَلَّى وَمَنْ صَامَ طَاوِيًا

۱۷۱۸ أَوْلُ مَنْ صَنَّفَ

اولین کسی که به تصنیف کتاب پرداخت. (۶)

۱۷۱۹ أَوْلُ مَنْ وَضَعَ الْكَلَامَ

در مقایسه ادريس پیامبر علیه السلام با امیرمؤمنان علیه السلام گفته شده: ادريس اولین کسی بوده که خط را وضع کرده و علی

علیه السلام اولین کسی بوده که علم نحو و کلام را وضع نموده است. (۷)

ص: ۳۱۵

۱- ۱۷۹۳. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۴۱۸.

۲- ۱۷۹۴. مصباح کفعمی، ص ۷۱۶.

۳- ۱۷۹۵. الفضائل، ص ۱۷۵.

۴- ۱۷۹۶. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۱۵۳.

۵- ۱۷۹۷. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۱۹۲.

- ٦-١٧٩٨. بحارالانوار، ج ٣٩، ص ٨٢؛ مناقب آل ابی طالب، ج ٣، ص ٢٦٦.
- ٧-١٧٩٩. بحارالانوار، ج ٣٩، ص ٤٩؛ مناقب آل ابی طالب، ج ٣، ص ٢٤٢.

۱۷۲۰ أَوَّلُ مَنْ وَضَعَ النُّحُو

اولین کسی که علم و دانش نحو (ادبیات عرب) را پایه گذاری کرد.

همچنین مراجعه شود به: أَوَّلُ مَنْ وَضَعَ الْكَلَامَ [۱۷۱۹]

۱۷۲۱ اینارگر

امام علی علیه السلام اولین و بزرگ ترین فدایی و جان نثار خدا و پیامبرش بود که بارها جان خودش را برای حفظ جان پیامبر صلی الله علیه و آله به خطر انداخت.

از جمله در جریان «لیله المبيت»، برای حفظ جان پیامبر صلی الله علیه و آله، در بستر ایشان خوابید تا آن حضرت هجرت نماید و جان سالم به در برد. به همین جهت آیه «وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ...» (۱) در شأن آن حضرت نازل شد.

احادیث و روایات در این زمینه از شیعه و سنی نیز فراوان است. (۲)

۱۷۲۲ بَابُهُ بَابُ اللَّهِ

درگاه او همانند درگاه خدا است.

در آداب ورود به شهر نجف و حرم امام گفته شده: پس چون به درگاه اوّل برسی بگو:

«اللَّهُمَّ بِيَابِكَ وَقَفْتُ، وَبِفِنَائِكَ نَزَلْتُ، وَبِحَيْلِكَ اعْتَصَمْتُ، وَلِرَحْمَتِكَ تَعَرَّضْتُ، وَبِوَلِيكَ صَلَوَاتُكَ عَلَيْهِ تَوَسَّلْتُ»؛

«خدایا من در مقابل باب تو ایستاده ام، و به درگاه تو وارد شده و به حیل تو تمسک جسته ام، و خود را در معرض رحمت تو قرار داده، و به ولی تو، که درود و سلام تو بر او باد، متوسل شده ام».

۱۷۲۳ بَارَزَ حِينَ اسْتِكَانَ الْقَوْمُ

آن گاه که همه مردم سستی و انزوا را در پیش گرفتند، او به میدان آمد.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۷۲۴ الْبَازِلُ

باخرد و بخشنده.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُشْلِمِينَ [۱۷۰۲]

متوکل عباسی از زید بن حارثه در مورد علی علیه السلام سؤال کرد، وی گفت:

«عَلِيٌّ هُوَ الْأَمْرُ عَنِ اللَّهِ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ، وَالْبَاقِرُ لَعُلُومِ الْأَدْيَانِ، التَّالِي لِسُورِ الْقُرْآنِ، النَّاقِبُ لِحِجَابِ الشَّيْطَانِ...»؛ (۳)

«علی علیه السلام همان است که از جانب خداوند به عدل و احسان امر می کند، او که شکافنده علوم همه ادیان است، تلاوت کننده آیات قرآن است، سوراخ کننده پرده های شیطان است...».

۱۷۲۶ بَثْرِيكُ

نامی است برای آن حضرت نزد اهل حبشه، چنان که خود فرموده:

«أَنَا اسْمِي فِي الْأَنْجِيلِ إِلِيَا... وَعِنْدَ الْحَبَشَةِ بَثْرِيكُ»؛ (۴)

ص: ۳۱۶

۱- ۱۸۰۰. سوره بقره، آیه ۲۰۷.

۲- ۱۸۰۱. بحار الانوار ج ۱۹، ص ۵۴ و ج ۳۶، ص ۵۹؛ امالی طوسی ص ۴۴۶؛ ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۲۲۴؛ تفسیر عیاشی، ج

۱، ص ۱۰۱؛ تفسیر قمی، ج ۱، ص ۷۰؛ تفسیر فرات، ص ۶۵؛ تأویل الآیات، ص ۹۴.

۳- ۱۸۰۲. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۶۳.

۴- ۱۸۰۳. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.

«نام من در کتاب انجیل الیا و نزد اهل حبشه نیز بتریک می باشد».

البته در نقل دیگر بتریک نوشته شده. (۱)

۱۷۲۷ بَیْر

«النَّمِرُ الَّذِي إِذَا وَصَعَ مِخْلَبَهُ فِي شَيْءٍ هَتَكَهُ»؛ ببری یا پلنگی که چون ناخن و چنگ خود را در چیزی فرو ببرد، آن را درهم می کوبد و از هم می پاشد. (۲)

خود آن حضرت فرموده:

«أَنَا اسْمِي فِي الْأَنْجِيلِ إِلِيَا... وَعِنْدَ التُّرُكِ بَيْرٌ»؛ (۳)

«در انجیل نام من الیا و نزد ترک نیز بئیر است».

۱۷۲۸ بَحْرُ فِي الْمَجَالِسِ

دریای علم و آگاهی.

هنگامی که نزد ابن عباس، نام علی علیه السلام برده شد، گفت:

«وَأَسْفَاهُ عَلِيٌّ أَبِي الْحَسَنِ! مَضَى وَاللَّهِ مَا غَيَّرَ وَلَا بَدَّلَ وَلَا قَصَرَ وَلَا جَمَعَ وَلَا مَنَعَ وَلَا آثَرَ إِلَّا لِلَّهِ، وَاللَّهِ لَقَدْ كَانَتِ الدُّنْيَا أَهْوَنَ عَلَيْهِ مِنْ شَيْعِ نَعْلِهِ، لَيْثٌ فِي الْوَعْيِ بَحْرٌ فِي الْمَجَالِسِ، حَكِيمٌ فِي الْحُكْمَاءِ. هَيْهَاتَ! قَدْ مَضَى إِلَى الدَّرَجَاتِ الْعُلَى»؛ (۴)

«افسوس بر علی! در حالی از دنیا رفت که نه چیزی را تغییر داد و نه تبدیل کرد و نه چیزی کم و زیاد کرد، و چیزی هم برنگزید مگر برای خدا؛ به خدا قسم! دنیا نزد او از بند کفشش هم بی ارزش تر بود، او که شیر در جنگ ها، دریای علم در مجالس و حکیمی بین فرزندان بود. هیهات! او به درجات بسیار بالا پرکشید».

۱۷۲۹ الْبَدْرُ التَّمَامُ

ماه شب چهارده، آن گاه که کامل می شود و نورش از هر زمانی بیشتر است.

روزی که مردم برای بیعت با امیرمؤمنان علیه السلام هجوم آورده بودند، ابن ملجم مرادی ملعون هم حضور داشت، جلو آمد و خطاب به امام علیه السلام چنین گفت:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْإِمَامُ الْعَادِلُ، وَالْبَدْرُ التَّمَامُ، وَاللَّيْثُ الْهُمَامُ، وَالْبَطْلُ الصَّرْعَامُ، وَالْفَارِسُ الْقَمَقَامُ، وَمَنْ فَضَّلَهُ اللَّهُ عَلَى سَائِرِ الْأَنْبِيَاءِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَعَلَى آلِكَ الْكِرَامِ، أَشْهَدُ أَنَّكَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ صِدْقًا وَحَقًّا وَأَنَّكَ وَصِيٌّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ...»؛ (۵)

«سلام بر تو ای امام عادل، ای ماه شب چهارده، ای دلاور و پهلوان بزرگ و بلند همت، و جنگجوی شجاع، ای آن که خدا او را بر دیگر مردم فضیلت داده. درود بر تو و خانواده گرامی تو! گواهی می دهم به راستی و حقیقت که تو امیرمؤمنان هستی و تو وصی و جانشین رسول خدایی...».

و همچنان می گفت و بعد هم چند بیت شعر خواند. امام علی علیه السلام پس از آن فرمود: تو کیستی؟ گفت: عبدالرحمن هستم.

فرمود: فرزند کیستی؟ گفت: ملجم مرادی.

ص: ۳۱۷

۱- ۱۸۰۴. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۲۸۳.

۲- ۱۸۰۵. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۷.

۳- ۱۸۰۶. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ معانی الاخبار، ص ۶۰.

۴- ۱۸۰۷. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۱۰۳؛ امالی صدوق، ص ۴۰۸؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۴۳۳.

۵- ۱۸۰۸. بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۲۶۲.

فرمود: مرادی تو هستی؟! گفت: آری.

حضرت فرمود: «إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ».

چند بار امام به وی نگاه کرد، سؤالش را تکرار نمود: آیا مرادی تو هستی؟ بعد دست خود را بر دست دیگرش زد و باز «أَنَا لِلَّهِ» گفت. پس فرمود: حيله نکن و بیعت خود را نشکن. (۱)

۱۷۳۰ البدر المُنِيرُ

ماه تمام و ماه کامل که نورانی بخش است و همه تاریکی ها را روشن می کند.

چنان که سید حمیری در قصیده خود، در مدح امیرمؤمنان علیه السلام سروده است: (۲)

عَلَى هُوَ الْبَدْرُ الْمُنِيرُ ضِيَاؤُهُ

يَضِيءُ سَنَاهُ فِي ظُلَامِ الْغِيَابِ

«علی آن ماه کامل و نورانی بخش است که پرتوها و شعله های نورش تیرگی ها و تاریکی ها را روشن می کند».

۱۷۳۱ بُرْهَانُ الْوَاصِلِينَ

نشان دهنده راه و دلیل واصل شدگان به حق.

مؤلف مصباح البلاغه در وصف امام علی علیه السلام چنین آورده است:

«حَافِظُ سُنَّتِهِ وَشَرِيْعَتِهِ، جَامِعٌ مُتَضَادِّ الْكَمَالِ، قَاصِمٌ شَوْكِهِ الْكُفْرِ وَالضَّلَالِ، حَامِلٌ الْمُشْكَلَاتِ، كَشَافٌ الْمُعْضَلَاتِ، خَوَاضٌ الْعَمْرَاتِ، الْمَشْهُورُ فِي السَّمَاوَاتِ، صَاحِبُ الدَّلَالَاتِ الْوَاضِحَاتِ، مُظْهِرُ الْكِرَامَاتِ الْبَاهِرَاتِ ... بُرْهَانُ الْوَاصِلِينَ، قَبْلَهُ الْعَارِفِينَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ»؛ (۳)

«همان که سیره و روش، و شریعت رسول خدا را حفظ نمود، آن که جامع کمالات گوناگون و متضاد است، درهم کوبنده شوکت اهل کفر و گمراهی، برطرف کننده مشکلات، باز کننده گره ها، فرو رونده در سختی ها. آن که در آسمان ها مشهور است، همان که دارای دلایل واضح و آشکار کننده کرامت های روشن است. آن که دلیل و برهان واصل شدگان به حق و قبله اهل عرفان می باشد، او امیر مؤمنان علیه السلام است».

۱۷۳۲ بَرِيءٌ

نام امام علی علیه السلام در کتاب تورات و به زبان آنان است، چنان که حضرت فرمود:

«أَنَا اسْمِي فِي الْأَنْجِيلِ إِلْيَا وَفِي التَّوْرَةِ بَرِيءٌ»؛(٤)

«نام من در انجیل الیا و در تورات بری ء است».

و مراد از بری ء؛ یعنی هیچ گونه شرکی در او راه ندارد و لحظه ای غیر خدا را نپرستیده.(٥)

١٧٣٣ بِطْرِيْسَا

امام علی علیه السلام در معرفی خود فرموده است:

«أَنَا اسْمِي فِي الْأَنْجِيلِ إِلْيَا.... وَعِنْدَ الرُّومِ بِطْرِيْسَا»؛(٦)

«نام من در انجیل الیا است و نزد روم به بطریسا معروف هستم».

و گفته شده: مراد از بطریسا؛ یعنی مختلس الارواح؛ یعنی کسی که روح ها و ذهن ها را می رباید و جذب و مبهوت می نماید.(٧)

ص: ٣١٨

١- ١٨٠٩. بحار الانوار، ج ٤٢، ص ٢٦٢.

٢- ١٨١٠. مناقب آل ابی طالب، ج ٣، ص ٢٩١.

٣- ١٨١١. مصباح البلاغه، ج ١، ص ٣ مقدمه.

٤- ١٨١٢. بحار الانوار، ج ٣٥، ص ٤٥؛ معانی الاخبار، ص ٥٨.

٥- ١٨١٣. معانی الاخبار، ص ٦٠.

٦- ١٨١٤. بحار الانوار، ج ٣٥، ص ٤٦؛ بشاره المصطفی، ص ١٢.

٧- ١٨١٥. بحار الانوار، ج ٣٥، ص ٤٧؛ معانی الاخبار، ص ٦٠.

۱۷۳۴ النَبَلُ الْأَزْهَرُ

پهلوان و قهرمان نورانی.

ملائکه این نام را برای وی انتخاب کردند.

همچنین مراجعه شود به: الْأَعْرَفُ بَيْنَ أَصْحَابِهِ [۱۶۷۱]

۱۷۳۵ النَبَلُ الْجَمَاحِمُ

پهلوان پهلوانان.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۷۳۶ النَبَلُ الضَّرغامُ

پهلوان و قهرمان شجاع.

واقعی است که ابن ملجم ملعون آن را در حق امام گفته است.

همچنین مراجعه شود به: الْبَدْرُ التَّمَامُ [۱۷۲۹]

۱۷۳۷ النَبَلُ الْهَاصِرُ

شیر درنده و پهلوان درهم کوبنده. تعبیری دیگر از شجاعت و قهرمانی حضرت است.

از جمله اوصافی است که بحیرای راهب در سفر شام، هنگام ملاقات با ابوطالب در مورد فرزندش به کار برد که برای تو فرزندی به دنیا می آید که پیامبر آخر الزمان را حمایت خواهد نمود. نامش در آسمان ها «البطل الهاصر» و «الشجاع الاقرع» می باشد. (۱)

۱۷۳۸ النَبَلُ الْهَمَامُ

پهلوان بزرگ و پادشاه بلندهمت.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۷۳۹ بَعْلُ بِنْتِ الْمُصْطَفَى

شوهر دختر پیامبر.

۱۷۴۰ بَعِيدُ الْمُدَى

معاویه از ضرار بن ضميره نهشلی، صحابی امام علی علیه السلام خواست آن حضرت را توصیف کند. وی گفت: مرا معاف بدار؛ ولی با اصرار معاویه، در حضور مردم گفت:

«كَانَ وَاللَّهِ بَعِيدَ الْمُدَى شَدِيدَ الْقَوَى يَقُولُ فَضِيلاً وَيَحْكُمُ عَدْلاً، يَتَفَجَّرُ الْعِلْمُ مِنْ جَوَانِبِهِ وَتَنْطِقُ الْحِكْمَةُ مِنْ نَوَاحِيهِ، يَشْتَوْحِشُ مِنَ الدُّنْيَا وَزَهْرَتِهَا وَيَسْتَأْنِسُ بِاللَّيْلِ وَوَحْشَتِهِ، كَانَ وَاللَّهِ غَرِيزَ الْعَبْرَةِ، طَوِيلَ الْفِكْرِ، يَقْلُبُ كَفَيْهِ وَيَخَاطِبُ نَفْسَهُ وَيَنَاجِي رَبَّهُ، يَعْجَبُهُ مِنَ اللَّبَاسِ مَا حَشِنَ وَمِنَ الطَّعَامِ مَا جَشِبَ، كَانَ وَاللَّهِ فِينَا كَأَحَدِنَا يَدْنِينَا إِذَا أَتَيْنَاهُ وَبِحِينِنَا إِذَا سَأَلْنَاهُ، وَكَانَ مَعَ دُنُوهِ مِنَّا وَقُرْبِنَا مِنْهُ لَا نُكَلِّمُهُ لِهَيْبَتِهِ وَلَا نَزْفَعُ عَيْنِنَا لِعَظَمَتِهِ، فَإِنْ تَبَسَّمَ فَمِنْ مِثْلِ اللُّؤْلُؤِ الْمُنْطُومِ، يَعْظُمُ أَهْلَ الدِّينِ وَيَجِبُ الْمَسَاكِينَ، لَا يَطْمَعُ الْقَوَى فِي بَاطِلِهِ وَلَا يِيَّاسُ الْفَقِيرُ مِنْ عَدْلِهِ، فَأَشْهَدُ بِاللَّهِ لَقَدْ رَأَيْتُهُ فِي بَعْضِ مَوَاقِفِهِ، وَقَدْ أَرْخَى اللَّيْلُ سِدُولَهُ وَغَارَتْ نُجُومُهُ، وَهُوَ قَائِمٌ فِي مَخْرَابِهِ قَابِضٌ عَلَى لِحْيَتِهِ، يَتَمَلَّمُ تَمَلُّمَ السَّلِيمِ، وَيَبْكِي بُكَاءَ الْحَزِينِ، فَكَأَنِّي الْآنَ أَسْمَعُهُ وَهُوَ يَقُولُ: يَا دُنْيَا دُنِيهِ أَبِي تَعَرَّضْتَ أُمِّي إِلَى تَشَوُّقِي؟! هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ غُرَى غَيْرِي، لَا حَاجَةَ لِي فِيكَ قَدْ بَتَّتْكَ ثَلَاثًا لَا رَجْعَةَ لِي فِيهَا، فَعَمُرْكَ قَصِيرٌ وَخَطْرُكَ بَسِيرٌ وَأَمْلُكَ حَقِيرٌ. آه آه مِنْ قَلْبِ الزَّادِ وَبُعْدِ السَّفَرِ، وَوَحْشَةِ الطَّرِيقِ وَعِظَمِ الْمَوْرِدِ»؛ (۲)

ص: ۳۱۹

۱- ۱۸۱۶. بحار الانوار، ج ۱۵، ص ۱۹۸؛ کمال الدین ج ۱، ص ۱۸۷.

۲- ۱۸۱۷. بحار الانوار، ج ۴۱، ص ۱۲۱؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۷۷؛ کشف الیقین، ص ۱۱۶؛ ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۲۱۸؛ کثر الفوائد، ج ۲، ص ۱۶۰.

«به خدا قسم! او بلندهمت و پرنیرو بود، حرف آخر را می زد و به عدل حکم می کرد، علم و دانش از سر و پایش می جوشید و با تمام وجود به حکمت سخن می گفت، از دنیا و درخشش آن وحشت داشت، و با شب و تنهایی آن مانوس بود. به خدا قسم که اشکش ریزان و تفکرش طولانی بود؛ دستش را می چرخاند و خودش را مخاطب قرار می داد و با پروردگارش مناجات می کرد لباس خشن می پوشید و طعام ساده و خشک می خورد، به خدا قسم در بین ما مثل یکی از خود ما بود وقتی نزد او می رفتیم ما را به خود نزدیک می کرد و اگر سؤال می کردیم جوابمان را می داد لکن با این قرب و نزدیکی که بین ما وجود داشت از هیبت او نمی توانستیم حرف بزنیم و از عظمت او نمی توانستیم چشم بالا- بیاوریم. وقتی تبسم می کرد دندان هایش مانند مروارید چیده شده بود. اهل دین را تعظیم می کرد و مساکین را دوست می داشت، افراد قوی هیچ طمع از باطل نداشتند و ضعیفان نیز از عدل او مأیوس نبودند. خدا را گواه می گیرم که در برخی از مواقع دیدم آن گاه که شب پرده ظلمت افکنده و ستارگان سرازیر می شوند در محراب عبادت ایستاده و محاسن خود را به دست گرفته و همانند مار گزیده به خود می پیچید و مانند مصیبت دیده گریه می کرد. گویا اکنون نیز صدای او را می شنوم که می فرماید: ای دنیای پست! آیا خود را به من عرضه می داری، آیا مرا تشویق می کنی؟! هیهات! برو دیگری را فریب ده، مرا در تو هیچ نیازی نیست، تو را سه طلاقه کردم که راه بازگشتی ندارد. عمرت کوتاه و فایده ات کم و ارزشت حقیر است. آه! آه! از کمی زاد و توشه و دوری راه و تنهایی و عظمت مقصد».

آن قدر گفت که اشک معاویه بر گونه هایش جاری شد و مردم نیز گریه کردند. معاویه قسم خورد: به خدا سوگند که علی علیه السلام چنین بود.

۱۷۴۱ بَكَاءٌ فِي الْمِحْرَابِ

معاویه از اطرافیان خواست که علی علیه السلام را توصیف کنند، عمر و عاص در چند بیت شعر و در حضور معاویه در مدح علی علیه السلام گفت: (۱)

هُوَ الْبَكَاءُ فِي الْمِحْرَابِ لَيْلًا

هُوَ الضَّحَاكُ إِذَا أَنْ الصَّرَابُ

هُوَ النَّبِيُّ الْعَظِيمُ وَفُلْكَ نُوحٍ

وَبَابُ اللَّهِ وَانْقَطَعَ الْجَوَابُ

«او کسی بود که در محراب عبادت شبانه بسیار گریه می کرد و در جنگ ها نیز خندان بود، او همان «نبا عظیم» و «کشتی نوح» و «باب الله» بود، و حرف تمام این است».

۱۷۴۲ بَلْقِيَاطِيسُ

نام وصی آخرین پیامبر خداصلی الله علیه وآله برای همه از آدم تا خاتم در طول تاریخ معروف و شناخته شده، فقط به الفاظ و

لغات مختلف تعبیر شده؛ مثلاً نام آن حضرت به عبرانی «بلقیاطیس» گفته شده است. (۲)

ص: ۳۲۰

۱- ۱۸۱۸. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۹۰.

۲- ۱۸۱۹. بحار الانوار، ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۶.

امام علی علیه السلام، نزد کاهنان به این اسم معروف است، چنان که فرمود:

«أَنَا اسْمِي فِي الْأَنْجِيلِ إِلِيَا... وَعِنْدَ الْكَهَنَةِ بَوِي ء»؛ (۱)

«نام من در انجیل الیا و نزد کاهنان بوی ء است».

گفته شده: بوی ء یعنی کسی که هر چیزی را در جای خودش قرار می دهد، حق را در محل خود و باطل را نابود می

سازد. (۲)

۱۷۴۴ بِيَاضِ صُبْحِ الْيَقِينِ

بزرگ مرد پرهیز کاران و پارسایان و روشنی و سفیدی سپیده دم و صبح یقین.

ملا احمد اردبیلی در وصف امیرالمؤمنین علیه السلام چنین گفته است:

«اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَىٰ وَليِكَ وَخَاصَّتِكَ وَخَالِصَتِكَ، خَازِنِ وَحْيِكَ، وَمَنَارِ سُنَنِكَ، وَقَوَامِ كَلِمَتِكَ، وَعَصَامِ بَرِيَّتِكَ وَمِيسَمِ أَوْلِيَائِكَ، وَوَصِي رَسُولِكَ وَخَلِيفَتِكَ مِنْ بَعْدِهِ بِلا فَضْلِ مِنْ خَلْقِكَ، وَبَابِ مَدِينَةِ الْعِلْمِ وَفَاتِحِ دَارِ الْحِكْمَةِ وَذِي قَرْنَى هَذِهِ الْأُمَّةِ، وَسَيِّدِ لِهَامِيمِ الْأَوْصِيَاءِ، وَيَعْسُوبِ الْأَضْمِيمِ الْأَضْيَاءِ، أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، نَفْسِ خَيْرِ الْمُرْسَلِينَ، بِيَاضِ صُبْحِ الْيَقِينِ، جَحْجَاحِ الْمُتَّقِينَ، شَمْسِ نَهَارِ الْمُتَّقِينَ، بِيَاضِ صُبْحِ الْيَقِينِ، مَثْنِ دِينِ الْإِسْلَامِ، صَيْفِ رَوْقَةِ الْأَنَامِ، سُبْيَاقِ كُلِّ مِضْمَارٍ، طُودِ كُلِّ وَفَّارٍ، سَيِّدِ الْوَقُورِ الْبُهُورِ، سُبْيَاقِ الْمِضْمَارِ الْقُدْسِ وَالْعِصْمَةِ، مِقْبَاسِ أَنْوَارِ الْعِلْمِ وَالْحِكْمَةِ، إِمَامِ سَائِرِ الْبَرِيَّةِ، بَعْلِ فَاطِمَةَ الْمَرْضِيَّةِ، وَالِدِ الْعِزَّةِ الطَّاهِرَةِ، أَسَدِ اللَّهِ الْغَالِبِ، عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ»؛ (۳)

«پروردگارا! درود و سلام فرست بر جانشین و برگزیده ناب و خالصت، نگه دارنده اسرار وحی تو، و نشانه سنت ها، و پایه و اساس آیات و کلمات تو، پناه گاه بندگانت و نشانه گذار اولیای تو، و وصی پیامبرت و جانشین بلافضل تو در میان مردم، و دروازه شهر علم و دانش و گشاینده خانه حکمت و اندیشه و ذوالقرنین (پیشگام برجسته) این امت، و سرور بزرگان و سخاوتمندان، و رئیس جماعت برگزیدگان، امیر مؤمنان، نفس و جان بهترین پیامبر، بزرگ مرد پرهیز کاران، خورشید روشنی بخش پارسایان، روشنی صبح و سفیدی سپیده دم یقین، متن و ریشه دین اسلام، خالص و برگزیده خلاق، برنده و پیروز در هر میدان مسابقه، اصل و اساس هرفراوانی، آقای بزرگوار زیبا، پیشی گیرنده در میدان قداست و عصمت، سرچشمه انوار دانش و معرفت، امام و پیشوای همه بندگان، همسر و کفو فاطمه مرضیه علیها السلام، پدر خاندان پاک (امامان معصوم)، شجاع همیشه پیروز، امام علی بن ابی طالب علیه السلام».

۱۷۴۵ بِيَضَةِ الْبَلَدِ

آقا و بزرگ شهر.

در جنگ خندق، هنگامی که امام علی علیه السلام عمرو بن عبد وُدّ، پهلوان پهلوانان عرب را کشت، خواهرش بر جنازه وی آمد، ایاتی

ص: ۳۲۱

۱- ۱۸۲۰. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۵.

۲- ۱۸۲۱. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۷.

۳- ۱۸۲۲. نسخه نفیس خطی مجموعه دوازده امام، ص ۱۳۴.

سرود و گفت: اگر قاتل او کسی جز علی بود، تا جان در بدن داشتم گریه می کردم؛ ولی: (۱)

لَكِنْ قَاتِلُهُ مَنْ لَا يَعَابُ بِهِ

وَكَانَ قَدِيمًا يَيْضَهُ الْبَلَدِ

«قاتل او کسی است که هیچ عیبی ندارد و از قدیم به عنوان آقا و بزرگ شهر معروف است».

۱۷۴۶ تَأْتِ الْأَشْرَافَ

در خانواده بااصل و نسب به دنیا آمده است.

همچنین مراجعه شود به: أَبَدَ الْأَوْصَافَ [۱۶۳۰]

۱۷۴۷ تَاجُ الْعَارِفِينَ

بزرگ و رهبر همه خداشناسان و عارفان.

توصیفی که از آن حضرت شده است. (۲)

۱۷۴۸ تَاجُ الْفُقَهَاءِ

سرور و بزرگ همه فقها و دانشمندان.

روزی در حضور معاویه و عمرو بن عاص سخن از حضرت علی علیه السلام به میان آمد، پیرمردی بلند شد و گفت: چرا نمی گویید:

«الْإِمَامُ الْعَادِلُ وَالْغَيْثُ الْهَاطِلُ، يَعْسُوبُ الدِّينَ وَقَاتِلُ الْمُشْرِكِينَ، تَاجُ الْفُقَهَاءِ وَكَنْزُ الْفُقَرَاءِ»؛ (۳)

«آن امام عادل و باران بهاری و پیشوای دین و کشنده مشرکان، او افتخار دانشمندان و گنج فقیران است».

۱۷۴۹ تَاجُ لُؤَى بْنِ غَالِبٍ

تاج و سبب افتخار لؤی بن غالب نام یکی از اجداد امام است؛ یعنی: علی بن ابی طالب بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبد مناف بن قصی بن کلاب بن مرّه بن کعب بن لؤی بن غالب.

همچنین مراجعه شود به: الْأَرْيَحِيُّ [۱۶۵۵]

۱۷۵۰ التَّارِكُ لِلْمِرَاءِ

اهل مرء و جدال نبود.

همچنین مراجعه شود به: **الْأَخِذُ بِالْقُلُوبِ** [۱۶۲۶]

۱۷۵۱ التَّارِكُ لِمُقَارَنَةِ النَّيِّمِ

او اهل همنشینی با نابکاران و لئیمان نبود.

همچنین مراجعه شود به: **الْأَخِذُ بِالْقُلُوبِ** [۱۶۲۶]

۱۷۵۲ تَجَلَّبَبٌ بِالْوَقَارِ

آن قدر وقار و متانت دارد که گویا آن را پوشش خود قرار داده است.

همچنین مراجعه شود به: **أَبَدَ الْأَوْصَافَ** [۱۶۳۰]

۱۷۵۳ تقویت

جابر می گوید: از سالم بن عبدالله بن عمر شنیدم می گفت: همراه پدرم نزد کعب الاحبار بودم که گفت: امامان بعد از پیامبر به عدد نقبای بنی اسرائیل هستند.

در این حال علی بن ابی طالب علیه السلام وارد شد، کعب گفت: او اول آنان است و یازده نفر نیز از فرزندان وی هستند که نام های آنان را در تورات چنین بیان کرد:

«تقویت، قیدوا، دبیرا، مفسورا، مسموعا، دوموه، مثو، هذار، یشمو، بطور، نوقس، قیدموا. أما تقویت؛ فهو أول الأوصياء و وصی آخر الأنبياء»؛ (۴)

ص: ۳۲۲

۱- ۱۸۲۳. بحارالانوار، ج ۲۰، ص ۲۶۰؛ كشف الغمه، ج ۱، ص ۶۸؛ ارشاد القلوب، ج ۱، ص ۱۰۸؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۹۳.

۲- ۱۸۲۴. ارشاد القلوب، ج ۱، ص ۱۵۷.

۳- ۱۸۲۵. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۲۴۸؛ الفضائل، ص ۷۷.

۴- ۱۸۲۶. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۲۲؛ غیبت نعمانی، ص ۱۰۷.

«تقویت که همان امیر مؤمنان علیه السلام است اولین جانشین و وصی آخرین پیامبر الهی است».

۱۷۵۴ تَمَّتْ بِهِ كَلِمَاتُ اللَّهِ

بخشی از زیارت امام علی علیه السلام در روز مبعث چنین می باشد:

«وَتَمَّتْ بِكَ كَلِمَاتُ اللَّهِ»؛ (۱)

«به واسطه تو بود که کلمات الهی به اتمام و کمال رسید».

۱۷۵۵ تَنْطِقُ الْحِكْمَهُ مِنْ نَوَاحِيهِ

حکمت از تمام وجودش سخن می گوید.

همچنین مراجعه شود به: بَعِيدُ الْمُدَى [۱۷۴۰]

۱۷۵۶ تَهَدَّلَتْ أَغْصَانُهُ عَنِ نَبْعِهِ الْأَمَامَةِ

پر و بال و شاخه های او از چشمه امامت نشو و نما و رشد یافته است.

همچنین مراجعه شود به: اشْتَقِي عُرْوَةَ مِنْ مَبْعِ النَّبِيِّ [۱۶۵۸]

۱۷۵۷ ثَبَتَ بِهِ الْإِسْلَامُ

دین اسلام به سبب فداکاری های او استوار و ثابت شد.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۷۵۸ جَامِعُ الْحِلْمِ

حلم و بردباری را در خود جمع کرده است.

زبیر بن عوام نقل می کند: هنگامی که منافقان گفتند: ابوبکر خودش را بر علی علیه السلام مقدم کرده.

ابوبکر به منبر رفت و گفت: صبر کنید، چه می گوئید؟ گمان می کنید من گفتم: افضل از علی هستم؟ چطور این حرف را بزنم که نه سابقه او را دارم، نه قرابتش را و نه ویژگی های او را؟ او موحد بود در حالی که من ملحد بودم، او قبل از من خدا را عبادت می کرد، دوست رسول خدا صلی الله علیه وآله شد، حال آن که من دشمن او بودم، من هرگز نمی توانم ثناگوی او باشم.

به خدا قسم! علی به محبت خدا و به قرابت رسول او رستگار شده، در ایمان به درجه ای رسیده که اگر اولین و آخرین جمع شوند غیر از انبیا به مرتبه و روش او نمی رسند... .

«بَدَلٌ لِلَّهِ مُهَجَّتُهُ، وَوَلَائِنِ عَمِّهِ مَوَدَّتُهُ، كَاشِفُ الْكَرْبِ، وَدَامِعُ الرَّيْبِ، وَقَاطِعُ السَّبَبِ إِلَّا سَبَبَ الرَّشَادِ، وَقَامِعُ الشُّرُكِ وَمُظْهِرُ مَا تَحْتَهُ سُوَيْدَا حَبَّةِ النَّفَاقِ، مُحِنَّةٌ هَذَا الْعَالَمِ، لِحَقِّ قَبِيلٍ أَنْ يَلَاحِقَ وَبَرَزَ قَبْلَ أَنْ يَسَابِقَ، جَمَعَ الْعِلْمَ وَالْحِلْمَ وَالْفَهْمَ، فَكَأَنَّ الْخَيْرَاتُ كَانَتْ لِقَلْبِهِ كُنُوزًا...»؛^(۲)

«او کسی است که خون قلبش را نثار خدا کرد و مودتش را به پای رسول خدا گذاشت همان که برطرف کننده غم و اندوه و دفع کننده شک و تردید و قطع کننده اسباب فاسده است مگر سبب و راه هدایت را، او که شرک را درهم می کوبد و آشکار می کند تخم نفاق را از ضمیر منافقان. پیوسته متحمل شداید اهل عالم بود، به اسلام پیوست قبل از اینکه او را دعوت کنند و سبقت به ایمان به خدا گرفت قبل از اینکه به او عرضه بدارد. دانش، حلم و فهم را در خود جمع کرد، گویا قلب او گنجینه تمام خیرات است.»

ص: ۳۲۳

۱- ۱۸۲۷. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۱؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۹۲.

۲- ۱۸۲۸. بحار الانوار، ج ۲۹، ص ۱۰۰؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۸۸.

۱۷۵۹ جامعُ العِلْمِ

همه علوم و دانش ها را در خود جمع کرده.

همچنین مراجعه شود به: جامعُ الحِلْمِ [۱۷۵۸]

۱۷۶۰ جامعُ الفَهْمِ

دارای درک و فهم بالایی است.

همچنین مراجعه شود به: جامعُ الحِلْمِ [۱۷۵۸]

۱۷۶۱ جامعُ کُلِّ کَرَمٍ

همه کرامت ها و بزرگواری ها را در خود جمع کرده است. (۱)

۱۷۶۲ جامعُ الْمُتَضَادِّ

همه کمالات متضاد را در خود جمع کرده.

صفات گوناگون امام علی علیه السلام که اغلب در یک فرد جمع نمی شود، سبب شده آن حضرت را جامع اضداد نیز بنامند. سخنان آن حضرت در عرصه های عرفان، فلسفه، پند و موعظه، جهاد و حماسه، تفسیر قرآن، دعا و نیایش؛ و صفات متضادش تلفیقی از حماسه و عرفان، علم و عمل، شجاعت و اشک، قاطعیت و عفو، سخاوت و حفظ... المال، همه گواه این سخن است.

همچنین مراجعه شود به: بُرْهَانُ الْوَاصِلِينَ [۱۷۳۱]

۱۷۶۳ جَجَاجُ الْمُتَّقِينَ

بزرگ مرد پرهیزکاران و پارسایان.

همچنین مراجعه شود به: بَيَاضُ صُبْحِ الْيَقِينِ [۱۷۴۴]

۱۷۶۴ جَلِيسُ الرَّسُولِ

افتخار همنشینی رسول خدا صلی الله علیه وآله را داشته.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوْقَهُ [۱۶۴۸]

۱۷۶۵ جَلِي الصَّفْحَةِ

در فضیلت امام علی علیه السلام در مقایسه با دیگران که چنین گفته شده است:

«جَلِي الصَّفْحَةِ، نَقِي الصَّحِيفَةِ، نَاصِحُ الحُجِّبِ، نَقِي الدَّيْلِ، عَيْدِبُ الْمَشْرَبِ، عَفِيفُ الْمَطْلَبِ، لَمْ يَتَدَنَّسْ بِحُطَامٍ وَلَمْ يَتَلَبَّسْ بِآثَامٍ، وَقَدْ شَهِدَ النَّبِيُّ بِرُؤْيِهِ بِقَوْلِهِ: عَلِيٌّ لَا يَزُورُ مِنَ الدُّنْيَا وَلَا تَزُرُ الدُّنْيَا مِنْهُ»؛ (۲)

«شخص گشاده رو که نامه اعمالش پاک و دلش صاف و پاکدامن و خوش برخورد و پاک سخن است. به چرب و شیرین دنیا و آلودگی های آن دچار نشد، چنان که رسول خدا به زهد او گواهی داد که نه چیزی بر دنیا اضافه کرد و نه چیزی از آن گرفت».

۱۷۶۶ جَلِيلُ الْقَدْرِ

توصیفی است که در گفتگوی بین معاویه و عمرو عاص برای امام علی علیه السلام مطرح شد. (۳)

۱۷۶۷ جَمَالُ الْأُمَّةِ

جمال و زیبایی امت اسلام.

در توصیف امام علی علیه السلام چنین نقل شده:

«أَعْلَمُ الْأُمَّةِ، جَمَالُ الْأُمَّةِ، عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، سَيِّدُ النَّجْبَاءِ»؛ (۴)

ص: ۳۲۴

۱- ۱۸۲۹. بحار الانوار، ج ۲۹، ص ۹۹؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۸۸.

۲- ۱۸۳۰. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۳۲۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۹۳.

۳- ۱۸۳۱. بحار الانوار، ج ۳۳، ص ۴۹.

۴- ۱۸۳۲. مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۲.

«عالم ترین فرد امت و جمال این امت علی بن ابی طالب علیه السلام است، او که آقای نجیبان است».

۱۷۶۸ الْجَوَادُ السَّخِيُّ

خیلی بخشنده و با سخاوت.

داستان ها و روایات در این زمینه نیز از زندگی امام علی علیه السلام فراوان است. (۱)

همچنین مراجعه شود به: الْأَزْجِيُّ [۱۶۵۵]

۱۷۶۹ حَائِزُ الْفَخْرِ وَالْحَسَبِ

دارای افتخار و حَسَب و شرف.

در کتاب مناقب آمده است:

«وَصَلَ عَلِيٌّ سَيِّدَ الْعَرَبِ وَحَائِزَ الْفَخْرِ وَالْحَسَبِ»؛ (۲)

«خدایا درود فرست بر آن آقای عرب که دارای افتخار و شرف می باشد».

۱۷۷۰ حَازِ النَّاسِ

دارای قدرت بود و جنگاوری اش را در طاعت خدا به کار می بست.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوْقَهُ [۱۶۴۸]

۱۷۷۱ الْحَازِمُ

دارای فکر و اندیشه صحیح است.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۷۷۲ حَافِظُ السُّنَّةِ

سنت و سیره رسول خدا صلی الله علیه و آله را حفظ نموده.

همچنین مراجعه شود به: بُرْهَانُ الْوَاصِلِينَ [۱۷۳۱]

۱۷۷۳ حَافِظُ الشَّرِيعَةِ

با فداکاری های خود، با سکوت یا بیان و یا جنگ، شریعت رسول خدا صلی الله علیه و آله را حفظ نمود.

همچنین مراجعه شود به: بُرْهَانُ الْوَاصِلِينَ [۱۷۳۱]

۱۷۷۴ الْحَاكِمُ بِالْكِتَابِ

حکومت و قضاوتش براساس کتاب خدا و قرآن بود.

همچنین مراجعه شود به: أَبَادَ الْفِتْرَةِ [۱۶۲۹]

۱۷۷۵ حَبْتَرٌ

«هُوَ الْبَازِي الَّذِي يَضْطَادُ»؛ (۳)

«او در سرعت و دقت و سیاست، همانند باز شکاری است».

امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده است:

«أَنَا اسْمِي فِي الْأَنْجِيلِ إِيَّا... وَعِنْدَ الْفُرْسِ حَبْتَرٌ»؛ (۴)

«نام من در انجیل الیا و نزد فارس ها حبتراست».

۱۷۷۶ حَبْدَارٌ

پس از فوت ابوبکر و بیعت مردم با عمر، هارونی، اعلم یهودیان خدمت امیرمؤمنان علیه السلام آمد و با آن حضرت مباحثه ای نمود:

«أَخْرَجَ الْهَارُونِيُّ مِنْ كُتْمِهِ كِتَابًا مَكْتُوبًا بِالْعِبْرَانِيَةِ فَأَعْطَاهُ عَلِيًّا عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَنَظَرَ فِيهِ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَبَكَى فَقَالَ لَهُ الْهَارُونِيُّ: مَا يَبْكِيكَ؟ فَقَالَ لَهُ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: يَا هَارُونِيُّ! هَذَا فِيهِ اسْمِي مَكْتُوبًا! فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: إِنَّهُ كِتَابٌ بِالْعِبْرَانِيَةِ وَأَنْتَ رَجُلٌ عَرَبِيٌّ! فَقَالَ لَهُ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: وَيَحْكُ يَا هَارُونُ! هَذَا اسْمِي؛ أَمَا فِي التَّوْرَةِ اسْمِي هَابِيلُ وَفِي الْأَنْجِيلِ حَبْدَارٌ. فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: صَدَقْتَ وَالَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ...»؛ (۵)

ص: ۳۲۵

۱- ۱۸۳۳. بحار الانوار، ج ۳۴، ص ۲۶۸.

۲- ۱۸۳۴. مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۳۱۱.

۳- ۱۸۳۵. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۷.

۴- ۱۸۳۶. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۶.

«هارونی از آستین خود کتابی عبرانی بیرون آورد و به امیرالمؤمنین علیه السلام داد. تا امام علی علیه السلام آن را دید، گریه کرد. هارونی گفت: چه شد؟ امام فرمود: این اسم من است که اینجا نوشته شده. یهودی گفت: این کتاب عبری است و تو مردی عرب هستی! امام فرمود: وای بر تو، این اسم من، که در تورات هاییل است و در انجیل جبار است، یهودی گفت: راست گفتی، قسم به آن که غیر از او خدایی نیست...».

۱۷۷۷ حَبُّهُ جُنَّةٌ

دوستی با او، سپر بالای آتش جهنم است.

همچنین مراجعه شود به: إِمَامُ الْأَنْبِيَاءِ وَالْجَنَّةِ [۱۷۰۶]

۱۷۷۸ حَنْفُ الْعَدَى

سبب مرگ دشمنان اسلام است.

همچنین مراجعه شود به: الْأَزْيَجِي [۱۶۵۵]

۱۷۷۹ حَجْرُ الْعَيْنِ

نقل شده: امام علی علیه السلام در قرآن دارای سیصد اسم است؛ اما در اخبار فراوان تر، از جمله:

«وَفِي الصُّحُفِ حَجْرُ الْعَيْنِ»؛ (۱)

«نام او در صحف گذشتگان حجر العین است.»

۱۷۸۰ حَرَمُهُ حَرَمُ اللَّهِ

حریم و حرمش مثل حریم و حرم خداست. در آداب ورود به نجف و حرم امام علی علیه السلام گفته شده: چون به در صحن برسی بگو:

«اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا الْحَرَمَ حَرَمُكَ، وَالْمَقَامَ مَقَامُكَ، وَأَنَا أَدْخُلُ إِلَيْهِ»؛ (۲)

«خدایا! این حرم حرم تو و این مقام و جایگاه، مقام توست که من داخل آن می شوم.»

۱۷۸۱ حَرَمَ عَلَيْهِ مَا حَرَّمَ عَلَى الرَّسُولِ

هرچه برای پیامبر صلی الله علیه وآله حرام بود، برای او نیز حرام بود.

به عبد الله بن عمر گفتند: چه کسی بعد از رسول خدا صلی الله علیه وآله از همه برتر است؟ گفت:

«خَيْرُهُمْ بَعْدَهُ مَنْ كَانَ يَحِلُّ لَهُ مَا يَحِلُّ لَهُ، وَيَحْرُمُ عَلَيْهِ مَا كَانَ يَحْرُمُ عَلَيْهِ»؛

«بهترین بعد از پیامبر او است که هرچه برای پیامبر حلال بود برای او نیز حلال بود، و هرچه برای پیامبر حرام بود برای او نیز حرام بود».

گفتند: او کیست؟ گفت: علی! آن گاه که پیامبر درب خانه همه را به سمت مسجد بست به جز خانه علی را و فرمود:

«لَكَ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ مَا لِي وَعَلَيْكَ فِيهِ مَا عَلَيَّ»؛^(۳)

«هرچه در مسجد بر من حلال است، بر تو حلال و هرچه بر من حرام است، بر تو هم حرام است».

۱۷۸۲ حُسْنُ الْقَضَاءِ

خداوند مقدر کرده بود که پس از پیامبر صلی الله علیه و آله علی علیه السلام به خلافت برسد؛ ولی ماجرای سقیفه سرنوشت دیگری را رقم زد.

برخی کوشیده اند هم خلافت آن سه خلیفه را به قضای الهی نسبت دهند و هم خلافت علی را؛ لیکن خلافت آنان را به سوء القضاء

ص: ۳۲۶

۱- ۱۸۳۸. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۶.

۲- ۱۸۳۹. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۳.

۳- ۱۸۴۰. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۳۸؛ العمده، ص ۱۸۰.

مطرح کردند و خلافت امیرمؤمنان را به حسن القضاء، از جمله در شعر مولانا آمده:

راز بگشا ای علی مرتضی

ای پس از سوء القضاء، حسن القضاء

۱۷۸۳ حِصْنُ الْإِسْلَامِ

قلعه و دژ محکم اسلام.

درباره آن حضرت چنین گفته شده است:

«مُحَمَّدٌ رُكْنُ الْأَعْلَامِ وَعَلِيٌّ حِصْنُ الْإِسْلَامِ»؛ (۱)

«محمد صلی الله علیه و آله رکن اعلام و علی علیه السلام دژ اسلام است.»

۱۷۸۴ حَصْنُ الْأَطْرَافِ

در محدوده دین دژ محکمی برقرار کرد.

همچنین مراجعه شود به: أَبَدُ الْأَوْصَافِ [۱۶۳۰]

۱۷۸۵ الْحَصِيفُ

شخص نیک اندیش.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۷۸۶ الْحِطْيُ

دارای منزلت و مکانت و دولت مند است.

همچنین مراجعه شود به: الْأَزْيَجِيُّ [۱۶۵۵]

۱۷۸۷ حَفِظَ مَا أَضَاعَ النَّاسُ

آنچه از سنت و سیره نبوی، که بقیه مردم آن را ضایع کرده بودند، محافظت کرد.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۷۸۸ حُكْمُهُ عَدْلٌ

تمام احکامش بر اساس عدل بود.

همچنین مراجعه شود به: بَعِيدُ الْمُدَى [۱۷۴۰]

۱۷۸۹ حَكِيمٌ فِي الْحُكْمَاءِ

بین حکیمان و فرزندانگان از همه بالاتر است.

همچنین مراجعه شود به: بَخْرٌ فِي الْمَجَالِسِ [۱۷۲۸]

۱۷۹۰ حَلَّالُ الْمَشْكَلاتِ

رفع مشکل از همه می کند.

همچنین مراجعه شود به: بُرْهَانُ الْوَأَصِلِينَ [۱۷۳۱]

۱۷۹۱ حَمَائِلُ

نام آن حضرت نزد اهل زمین.

اسامی امیرالمؤمنین علیه السلام در قرآن سیصد نام است؛ ولی در اخبار و روایات بسیار بیشتر است که خدا می داند، از جمله:

«يَسْمُوْنَهُ أَهْلُ السَّمَاءِ شَمْسَاطِيْلَ، وَفِي الْأَرْضِ حَمَائِلَ»؛ (۲)

«اهل آسمان او را شمساطیل می نامند و در زمین به حمحائیل معروف است».

۱۷۹۲ الْحَنَفِيُّ

امام علی علیه السلام مانند اجداد طاهرینش بر دین حنیف و پاک بود.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۷۹۳ حَيْتَرٌ

حیتر کسی است که «يَقْطَعُ الْأَوْصَالَ»؛ (۳) «اعضای بدن و رگ های دشمنان را قطع می کند».

و از امام علی علیه السلام نقل شده که فرمود:

«أَنَا اسْمِي فِي الْإِنْجِيلِ إِلَيَا... وَعِنْدَ الزَّنَجِ حَيْتَرٌ»؛ (٤)

«اسم من در انجيل اليا و نزد زنج (روميان) به حيتر ناميده شدم».

ص: ٣٢٧

١- ١٨٤١. مناقب آل ابى طالب، ج ١، ص ٣١٠.

٢- ١٨٤٢. بحار الانوار، ج ٣٥، ص ٦٢.

٣- ١٨٤٣. بحار الانوار، ج ٣٥، ص ٤٧؛ معانى الاخبار، ص ٦٠.

٤- ١٨٤٤. بحار الانوار، ج ٣٥، ص ٤٦؛ معانى الاخبار، ص ٥٨.

۱۷۹۴ خَاَصَهُ نَفْسِ الْمُتَّجِبِينَ

سید بن طاوس در کتاب المزار الکبیر، در اعمال مسجد کوفه فرموده: هنگامی که به درب مسجد رسیدی، بگو:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَخَاَصَهُ نَفْسِ الْمُتَّجِبِينَ»؛ (۱)

«گواهی می دهم تو امیر اهل ایمانی و خلاصه و لباب کمالات برگزیدگان خدایی».

۱۷۹۵ خَشَعَ لِلَّهِ فِي الصَّلَاةِ

در نمازهایش خاضع و خاشع بود.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوْقَهُ [۱۶۴۸]

۱۷۹۶ الْخَطِيبُ

سخنور و سخنران ماهر.

چنان که سید حمیری در قصیده خود، در مدح امیرالمؤمنین علیه السلام گفته: (۲)

علی هو القاضی الخطیب بقوله

یحییٰ بما یعیی به کلّ خاطب

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۷۹۷ الْخَلِيفَةُ بِإِذْنِ فَضْلِ

امیرمؤمنان علیه السلام بلافاصله پس از پیامبر صلی الله علیه وآله، خلیفه و جانشین آن حضرت است. این عقیده از آیات قرآن و فرمایشات و دستورات مکرر رسول خدا صلی الله علیه وآله اخذ شده، از جمله فرموده بود:

«أَنْتَ الْخَلِيفَةُ مِنْ بَعْدِي»؛

«تو خلیفه پس از من هستی».

۱۷۹۸ خَلِيفَةُ الرَّبِّ

جانشین پروردگار.

چنین گفته اند:

«عَلِي فَارِجُ الْكَرْبِ، عَلِي خَلِيفَةُ الرَّبِّ»؛ (۳)

«علی کسی است که هم و غم را برطرف می کند، و علی خلیفه پروردگار است».

۱۷۹۹ خَوَاضُ الْعَمْرَاتِ

خود را وسط میدان های سخت و مشکلات قرار می دهد و آنان را حل می کند.

همچنین مراجعه شود به: بُزْهَانُ الْوَاصِلِينَ [۱۷۳۱]

۱۸۰۰ خَيْرُ آلِ مُحَمَّدٍ

حسن بصری هنگام سخن گفتن، نام علی علیه السلام را آورد و بر او صلوات فرستاد.

به او گفتند: آیا بر غیر پیامبر صلی الله علیه و آله صلوات می فرستی؟

گفت: هر گاه مسلمانان را یاد کردی، برایشان آمرزش بخواه و بر پیامبر و آل او صلوات بفرست و علی بهترین فرد از آل محمد است.

گفتند: یعنی از حمزه و جعفر هم برتر است؟

گفت: آری. گفتند: از فاطمه هم؟ گفت: آری.

گفتند: از حسن و حسین؟ گفت:

«وَاللَّهِ إِنَّهُ خَيْرُ آلِ مُحَمَّدٍ كُلُّهُمْ...»؛ (۴)

«به خدا قسم! علی از همه آل محمد برتر است». که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

«أَبُوهُمَا خَيْرٌ مِنْهُمَا».

«پدر حسن و حسین از آن دو هم بهتر است».

ص: ۳۲۸

۱- ۱۸۴۵. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۴۱۰؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.

۲- ۱۸۴۶. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۹۱.

۳- ۱۸۴۷. مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۳۰۳.

٤-١٨٤٨. موسوعه امام علي، ج ٨، ص ٤١٥؛ شرح نهج البلاغه، ج ٤، ص ٩٦.

۱۸۰۱ خَيْرُ الْأَصْحَابِ فَتْوَى

بین اصحاب، فتوایش از همه بهتر است. چنان که عمر به آن اعتراف دارد:

«أَنْتَ (يا عَلِي) خَيْرُهُمْ فَتْوَى»؛ (۱)

«ای علی! فتوای تو از همه اصحاب بهتر است».

۱۸۰۲ خَيْرُ الْمُهْتَدِينَ

بهترین هدایت یافته.

همچنین مراجعه شود به: الْأَزْجِي [۱۶۵۵]

۱۸۰۳ دَاحِي بَابِ خَيْرِ

درب قلعه خيبر را از جا کند. (۲)

همچنین مراجعه شود به: الْأَزْجِي [۱۶۵۵]

۱۸۰۴ الدَّاعِي إِلَى السَّجَّةِ الْعُظْمَى

مردم را به راه خدا راهنمایی می کند.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحَكَ وَبَكَى [۱۶۸۶]

۱۸۰۵ دَافِعُ الْإِفْكِ

نابود کننده و هلاک کننده دروغ و تهمت.

امام علی علیه السلام نابود کننده و مخالف هرگونه دروغ و تهمت بود:

«عَلِي دَافِعُ الْإِفْكِ، عَلِي قَالِعُ الْبَابِ»؛ (۳)

«علی مخالف و باطل کننده کذب و دروغ است، علی کننده درب خيبر است».

۱۸۰۶ دَافِعُ الْفَجْرَةِ

نابود کننده ظالمان و فاجران. (۴)

۱۸۰۷ دامغُ الرِّيبِ

هرگونه شك و تردیدی را از بین می برد.

ابوبکر آن را برای امام علی علیه السلام بیان کرده.

همچنین مراجعه شود به: جامعُ الحِلْمِ [۱۷۵۸]

۱۸۰۸ دِرْعُهُ بِلا ظَهْرٍ

زره اش پشت نداشت.

از آن حضرت پرسیدند: زره ات جلو دارد؛ اَمّا پشت ندارد، اگر کسی از پشت حمله کند، چه می کنی؟ فرمود: اگر کسی جرأت کند و به پشت من برسد، دیگر نجات نمی خواهم.

در جای دیگر فرمود: من هرگز به دشمن پشت نمی کنم که نیاز به زره باشد.

۱۸۰۹ ذَخِيرَةُ النَّبِيِّ

ذخیره پیامبر صلی الله علیه و آله.

در مناقب و بحار الانوار چنین نقل شده که:

«إِنَّهُ كَانَ ذَخِيرَةَ النَّبِيِّ فِي الْمُهَمَّاتِ»؛ (۵)

«علی علیه السلام ذخیره پیامبر در مواقع مهم است».

۱۸۱۰ ذُو رَأْيٍ أَصِيلٍ

دارای رأی اصیل و ثابت.

مالک اشتر فرمانده بزرگ امام علی علیه السلام در جنگ صفین، در بخشی از سخنرانی خود در توصیف و تعریف امام علیه السلام گفت:

«لَمْ يَكُنْ لَهُ صَبَوَةٌ وَلَا نَبَوَةٌ وَلَا هَفْوَةٌ، فَقِيَهُ فِي دِينِ اللَّهِ، عَالِمٌ بِحُدُودِ اللَّهِ، ذُو رَأْيٍ أَصِيلٍ، وَصَبْرٍ جَمِيلٍ وَعِفافٍ قَدِيمٍ»؛ (۶)

ص: ۳۲۹

- ٢- ١٨٥٠. بحار الأنوار، ج ٣٤، ص ٢٦٧.
- ٣- ١٨٥١. مناقب آل ابي طالب، ج ١، ص ٣٠٣.
- ٤- ١٨٥٢. مناقب آل ابي طالب، ج ٣، ص ٢٨٣.
- ٥- ١٨٥٣. بحار الانوار، ج ٣٨، ص ٣٠٥؛ مناقب آل ابي طالب، ج ٢، ص ٢٢٨.
- ٦- ١٨٥٤. شرح نهج البلاغه، ج ٥، ص ١٩٠؛ موسوعه امام علي ج ٨، ص ٣٧٣؛ وقعه صفين، ص ٢٣٨.

«اهل بيهوده گویی و خطاکاری و لغزش نیست، دانشمند در دین، عالم به حدود و احکام، و دارای رأی اصیل و صبر زیبا و عفاف دیرین است».

۱۸۱۱ ذُو الرِّیْحَانَتَیْنِ

امام علی علیه السلام صاحب دو دسته گل و پدر امام حسن و امام حسین علیهما السلام می باشد. (۱)

۱۸۱۲ ذُو صَبْرٍ جَمِیلٍ

دارای صبر زیبا و نیکو.

همچنین مراجعه شود به: ذُو رَأْیِ أَصِیلٍ [۱۸۱۳]

۱۸۱۳ ذُو عِفَافٍ قَدِیمٍ

دارای عفاف دیرین.

همچنین مراجعه شود به: ذُو رَأْیِ أَصِیلٍ [۱۸۱۳]

۱۸۱۴ ذُو العَجَابِ

دارای امور عجیب و غریب است، چنان که آمده است:

«عَلِی خَلِیفَةُ الرَّبِّ، عَلِی ذُو العَجَابِ»؛ (۲)

«علی علیه السلام جانشین پروردگار است. علی علیه السلام دارای عجایب و شگفتی ها است».

۱۸۱۵ ذُو الغَرَابِ

امور غیر عادی و معجزه آسا از او سر می زند، چنان که ذکر شده است:

«عَلِی ذُو العَجَابِ، عَلِی ذُو الغَرَابِ»؛ (۳)

«علی کسی است که کارهای عجیب و شگفت و معجزه آسا انجام می دهد».

۱۸۱۶ ذَهَبَ العِلْمُ بِمَوْتِهِ

معاویه پس از شنیدن خبر شهادت حضرت علی علیه السلام گفت:

«ذَهَبَ العِلْمُ وَالعِلْمُ بِمَوْتِ ابْنِ أَبِي طَالِبٍ»؛ (۴)

«با مرگ و شهادت علی بن ابی طالب علیه السلام، علم و دانش نیز رخت بریسته است».

۱۸۱۷ رَئِيسُ الْبَكَائِنِ

بزرگ همه گریه کنندگان، به جهت کثرت و زیادی گریه از خوف خدای تعالی.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۸۱۸ رَئِيسُ الْفَضَائِلِ

ابن ابی الحدید در مورد امام علی علیه السلام گوید:

«مَا أَقُولُ فِي رَجُلٍ تُعْزَى إِلَيْهِ كُلُّ فَضِيلَةٍ، وَتَنْتَهَى إِلَيْهِ كُلُّ فِرْقَةٍ، وَتَتَجَادَبُهُ كُلُّ طَائِفَةٍ، فَهُوَ رَئِيسُ الْفَضَائِلِ وَيَتَّبِعُهَا، وَأَبُو عَدُوِّهَا، وَسَابِقُ مَضْمَارِهَا، وَمَجْلَى حَلْبَتِهَا»؛ (۵)

«چه بگویم در مورد مردی که هر فضیلتی به او منسوب است و هر فرقه ای به او منتهی می شود و هر طایفه ای او را به طرف خود می کشاند. او رئیس و سرآمد همه فضایل و سرچشمه و صاحب آن است. او پیشتاز میدان مسابقه و تجلی کننده در میدان یکه تازی است».

۱۸۱۹ رَئِيسُ الْفَقَهَاءِ

بزرگ همه دانشمندان و فقیهان در دین.

همچنین مراجعه شود به: أْبْلَغُ الْوَاعِظِينَ [۱۶۳۱]

ص: ۳۳۰

۱- ۱۸۵۵. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۸۷.

۲- ۱۸۵۶. مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۳۰۳.

۳- ۱۸۵۷. مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۳۰۳.

۴- ۱۸۵۸. الفضائل الخمسه، ج ۲، ص ۳۰۵.

۵- ۱۸۵۹. بحار الانوار، ج ۴۱، ص ۱۳۹؛ شرح نهج البلاغه، ج ۱، ص ۱۶؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۹۶.

۱۸۲۰ رَئِيسُ الْمُفَسِّرِينَ

رئیس و بزرگ همه مفسران کتاب و دین.

همچنین مراجعه شود به: **أَبْلَغُ الْوَاعِظِينَ** [۱۶۳۱]

۱۸۲۱ رَأْيُهُ عِلْمٌ وَ عَزْمٌ

رای و نظرش از روی علم و یقین است.

همچنین مراجعه شود به: **أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا** [۱۶۴۴]

۱۸۲۲ الرَّغَبُ فِي الْأُخْرَى

مشتاق و شیفته آخرت.

روزی مغیره بن شعبه صعصعه بن صوحان، صحابی امام علی علیه السلام را در بین راه دید، سؤال کرد: کجا بودی، از کجا می آیی؟

صعصعه بن صوحان در پاسخ گفت:

«مِنْ عِنْدِ الْوَلِيِّ - التَّقِيِّ - الْجَوَادِ الْحَيِّ الْحَلِيمِ الْوَفِيِّ - الْكَرِيمِ الْحَفِيِّ - الْمَانِعِ بَسِيْفِهِ، الْجَوَادِ بَكْفِهِ، كَرِيمِ الْأَنْبَاءِ، شَرِيفِ الْأَبَاءِ، حَسَنِ الْبُلَاءِ، ثَابِتِ السِّنَارِ، مُجَرَّبِ مَشْهُورِ شُجَاعِ مَذْكَورِ، زَاهِدِ فِي الدُّنْيَا، رَاغِبِ فِي الْأُخْرَى؛ (۱)»

«از نزد حاکم پرهیزکار بخشنده باشرم بردبار وفادار سخاوت مند و پذیرنده ای که به شمشیرش باز می دارد و با دستش می بخشد. دارای فرزندان کریم و پدران شریف است. خوش آزموده، ستاره درخشان و تجربه دار مشهور و دلیر نام آور است. در دنیا زاهد است و شیفته آخرت می باشد.»

مغیره گفت: این ها را که گفتم، از صفات امیرالمؤمنین علی علیه السلام است!

۱۸۲۳ رَايَةُ اللَّهِ

پرچم خدا.

در اشعار مرحوم حافظ رجب بررسی آمده: (۲)

يَا رَايَةَ اللَّهِ فِي الْعِبَادِ وَيَا

سِرَّ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

«ای پرچم خدا در بین بندگان و ای سرّ خدایی که جز او خدایی نیست».

۱۸۲۴ رَايَةُ الْمُهْتَدِينَ

پرچم هدایت یافتگان.

همچنین مراجعه شود به: إِمَامُ الْعَادِلِينَ [۱۷۰۹]

۱۸۲۵ رَبَانِي الْأَرْضِ

خدانشناس روی زمین و پرورش دهنده آن.

همچنین مراجعه شود به: إِلَيْهِ تَشْكُنُ الْأَرْضُ [۱۷۰۵]

۱۸۲۶ رَبَانِي الْعَرَبِ

خدانشناس و خدایی شده از بین عرب.

همچنین مراجعه شود به: الْأَعْرَفُ بَيْنَ أَصْحَابِهِ [۱۶۷۱]

۱۸۲۷ رَبِيبُ النَّبِيِّ

ربیب؛ فرزندی غیر از اولاد خود انسان است که در دامان او پرورش می یابد.

علی علیه السلام ربیب پیامبر بود، به این جهت که بعد از رحلت عبدالمطلب، ابوطالب سرپرستی حضرت محمد را برعهده داشت؛ لذا پیامبرصلی الله علیه وآله در خانواده ابوطالب بود. رسول خداصلی الله علیه وآله سی سال داشت که علی علیه السلام به دنیا آمد.

از آنجا که ابوطالب فرزندان زیادی داشت و وضع مالی خوبی نداشت، رسول خداصلی الله علیه وآله سرپرستی حضرت علی علیه السلام را به عهده گرفت؛ پس علی علیه السلام از همان کودکی در دامان پیامبرصلی الله علیه وآله

ص: ۳۳۱

۱- ۱۸۶۰. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۶۷.

۲- ۱۸۶۱. مشارق انوار الیقین، ص ۳۷۳.

بزرگ شد، کنار او می‌خوابید، پیامبر صلی الله علیه وآله غذا در دهانش می‌گذاشت، او را به تفریح می‌برد و تربیتش می‌کرد.

۱۸۲۸ رَبِيعُ الْبَاكِرِ

بهار باطراوت.

ابن عباس از امام علی علیه السلام تجلیل و تعریف کرده و گفت: او همانند ماه تابان است، و چون شیر در آشیانه و فرات خروشنده است و نیز مانند ربیع باکر؛ بهار باطراوت که دارای سرسبزی و بخشنده گی است. (۱)

۱۸۲۹ رَبِي فِي بَيْتِ التَّنْزِيلِ

در خانه ای پرورش یافته که خانه نزول وحی و قرآن بوده است.

همچنین مراجعه شود به: اشْتَقِي عُرْوَةَ مِنْ مَبْعِ الثُّبُوهِ [۱۶۵۸]

۱۸۳۰ رَفَعِ الْخِلَافَةَ

با آمدنش و خلیفه شدنش، ارزش خلافت را بالا برد.

صعصعه بن صوحان از یاران امام علی علیه السلام هنگام بیعت با حضرت چنین گفت:

«وَاللَّهِ! يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ! لَقَدْ زَيْنَتَ الْخِلَافَةَ وَمَا زَانَتْكَ، وَرَفَعْتَهَا وَمَا رَفَعْتَكَ، وَلَهِيَ إِلَيْكَ أَخْوَجُ مِنْكَ إِلَيْهَا»؛ (۲)

«ای امیر مؤمنان! به خدا قسم! این تو بودی که به خلافت زینت دادی، نه این که خلافت زینت تو شود؛ تو خلافت را بالا بردی، نه این که خلافت به تو مقام بدهد؛ و خلافت به تو بیشتر نیازمند بود.»

۱۸۳۱ رَفِيعُ الْمَرَاتِبِ

درجه و مرتبه اش بسیار والا و بالا است. (۳)

۱۸۳۲ الرُّوحَانِي

پاک سرشت و خوش نهاد.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۸۳۳ زَكِي الرِّكَانِ

پاک و پروقار.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۸۳۴ زَوْجَتُهُ الْغَزَاءُ

غزاء؛ باشرافت و بافضیلت و باحشمت، از القاب فاطمه زهرا علیها السلام است؛ یعنی امام علی علیه السلام هم خودش بافضیلت است و هم همسرش. (۴)

۱۸۳۵ زَيْنَ الْخِلَافَةِ

به خلافت زینت بخشید.

همچنین مراجعه شود به: رَفَعَ الْخِلَافَةَ [۱۶۵۸]

۱۸۳۶ زَيْنَةُ الْعَارِفِينَ

زینت عارفان و خداشناسان.

همچنین مراجعه شود به: إِمَامُ الْعَادِلِينَ [۱۷۰۹]

۱۸۳۷ السَّامِي إِلَى الْمَجْدِ وَالْعُلَى

دارای مجد و عظمت و مقام عالی.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحَكَ وَبَكَى [۱۶۸۶]

۱۸۳۸ سَبَاقُ الْمَضْمَارِ الْقُدْسِيِّ وَالْعِصْمَةِ

پیشی گیرنده در میدان قداست و عصمت.

همچنین مراجعه شود به: بَيَاضُ صُبْحِ الْيَقِينِ [۱۷۴۴]

ص: ۳۳۲

۱- ۱۸۶۲. بحار الانوار، ج ۳۲، ص ۶۰۵.

۲- ۱۸۶۳. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۶۶. الصوارم المهرقه، ص ۶.

۳- ۱۸۶۴. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۸۱.

۴- ۱۸۶۵. مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۳۱۰.

۱۸۳۹ سَبَقَ مَنْ قَبْلَهُ

گوی سبقت را از همه گذشتگان ربود.

همچنین مراجعه شود به: *أَعْجَزَ مَنْ بَعْدَهُ* [۱۶۶۸]

۱۸۴۰ السَّحَابَةُ الْبَيْضَاءُ

ابر سفید، چنان که در تاریخ ثبت شده:

«وَيَسْمُونَهُ أَهْلُ السَّمَاءِ شَمْسَاتِيلَ... وَعِنْدَ الْمُؤْمِنِينَ السَّحَابَةُ الْبَيْضَاءُ»؛ (۱)

«نام علی علیه السلام نزد اهل آسمان شمساطیل و نزد مؤمنان، ابر سفید می باشد».

۱۸۴۱ سَدَّ الْفُرْجَةَ

راه های ورود بدعت در اسلام را بست.

همچنین مراجعه شود به: *أَبَادَ الْفِتْرَةَ* [۱۶۲۹]

۱۸۴۲ سِرَاجُ الْمَاضِينَ

چراغ راه روندگان صراط خدا.

همچنین مراجعه شود به: *أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ* [۱۷۰۲]

۱۸۴۳ سَكَنَ الْغَمْرَةَ

سختی ها و مشکلات را راحت می کرد.

همچنین مراجعه شود به: *أَبَادَ الْفِتْرَةَ* [۱۶۲۹]

۱۸۴۴ سَنَامُ الْأَطْوَلُ

بلندمرتبه و قهرمان، و به مثابه نیزه بزرگ است. امام علی علیه السلام درباره فدک نامه ای به ابوبکر نوشت و او را تهدید کرد. عمر گفت: اعتنا نکن! ابوبکر گفت: تو خود می دانی که او از فرزندان عبدمناف است که همه از شجاعان بودند، خصوصاً علی بن ابی طالب؛

«فَإِنَّهُ بِأَبْهَاءِ الْأَكْبَرِ وَسَنَامُهَا الْأَطْوَلُ، وَهُمَا مَهْمَا الْأَعْظَمُ»؛ (۲)

«علی علیه السلام باب اکبر و کوه بلندمرتبه و بزرگ ایشان و پادشاه بلندهمت و اعظم است».

۱۸۴۵ سنّام قُریش

پرچم برافراشته قریش، چنان که معاویه در حضور عقیل، از امام علی علیه السلام تعریف کرده:

«كَيْفَ لَا أَقُولُ هَذَا فِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، وَعَلِيٍّ مِنْ هَامَاتِ قُرَيْشٍ وَذَوَائِبِهَا وَسَنَامٍ قَائِمٍ عَلَيْهَا وَعَلِيٍّ عَلَامَتُهَا فِي شَامِخٍ»؛ (۳)

«چطور از علی علیه السلام تعریف نکنم در حالی که او بااهمیت ترین افراد قریش و برجسته ترین آن است. او پرچم برافراشته قریش و علامت شامخ و برجسته آن است».

۱۸۴۶ السَّنْحَجِي

شب زنده دار.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۸۴۷ سَنَدُ مَنَافٍ

نام پدر حضرت علی علیه السلام عبدمناف است؛ لکن به کنیه اش ابوطالب، بیشتر مشهور شد. (۴) البته نام یکی دیگر از اجداد آن حضرت نیز می باشد. در زیارت مطلقه آن حضرت آمده:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَنَدَ مَنَافٍ»؛ (۵)

«سلام بر تو ای سند مناف».

ص: ۳۳۳

۱- ۱۸۶۶. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۶.

۲- ۱۸۶۷. بحارالانوار ج : ۲۹ ص : ۱۴۶

۳- ۱۸۶۸. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۸۵.

۴- ۱۸۶۹. موسوعه امام علی، ج ۱، ص ۶۱.

۵- ۱۸۷۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۱۸۴۸ السَّهُمُ الصَّائِبُ

تیر به هدف خورده.

حسن بصری گفته است:

«كَانَ عَلَيَّ وَاللَّهِ سَهْمًا صَائِبًا مِنْ مَرَامِي اللَّهِ عَلَيَّ عَدُوَّهُ»؛ (۱)

«به خدا قسم! علی تیر به هدف خورده الهی بر دشمنان است».

۱۸۴۹ سَيَاقُ كُلِّ مِضْمَارٍ

برنده در هر میدان مسابقه.

همچنین مراجعه شود به: بِيَاضُ صُبْحِ الْيَقِينِ [۱۷۴۴]

۱۸۵۰ سَيِّدُ الْأَخْيَارِ

آقای بهترین ها و بزرگ نیکان. (۲)

۱۸۵۱ سَيِّدُ الْخَلْقِ

آقا و سرور مخلوقات خدای تعالی.

همچنین مراجعه شود به: الْأَزْجِي [۱۶۵۵]

۱۸۵۲ سَيِّدُ السَّابِقِينَ

آقا و سرور همه سابقان؛ آنان که در پذیرش اسلام سبقت گرفتند.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۸۵۳ سَيِّدُ الْعَابِدِينَ

آقا و سرور عبادت کنندگان خدای تعالی. (۳)

همچنین مراجعه شود به: الْأَزْجِي [۱۶۵۵]

۱۸۵۴ سَيِّدُ الْقُرَيْشِ

آقای قریش.

معاویه بن ابی سفیان، دشمن درجه یک امام علی علیه السلام، اعتراف کرده: علی آقای قریش است.

همچنین مراجعه شود به: **أَسَدُ الْقُرَيْشِ** [۱۶۵۹]

۱۸۵۵ السَّيِّدُ الْقَسْوَرُ

آقا و سید و شیر شجاع.

در قسمتی از دعای بعد نماز عیدین آمده:

«وَصَلِّ عَلَى عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَآلِهِ وَسَلَّمَ»؛ (۴)

«خدایا درود فرست بر پدرش علی، که آقا و سید و شیر شجاع است».

۱۸۵۶ سَيِّدُ الْقَوْمِ

آقا و بزرگ قوم.

همچنین مراجعه شود به: **إِمَامُ الْعَادِلِينَ** [۱۷۰۹]

۱۸۵۷ سَيِّدُ الْكَوْنَيْنِ

علی علیه السلام، آقای دو جهان است؛ هم در این دنیا و هم در آخرت، آقا و سرور است.

۱۸۵۸ سَيِّدُ لِهَامِيمِ الْأَوْصِيَاءِ

سرور بزرگان و سخاوتمندان.

همچنین مراجعه شود به: **بَيَاضُ صُبْحِ الْيَقِينِ** [۱۷۴۴]

۱۸۵۹ سَيِّدُ الْمُجَاهِدِينَ

بزرگ ترین مجاهد در راه خدا.

همچنین مراجعه شود به: **أَبْلَغُ الْوَاعِظِينَ** [۱۶۳۱]

۱۸۶۰ سَيِّدُ مَنْ تَقَمَّصَ وَازْتَدَى

هم بزرگ بود و هم ردای بزرگی و عظمت به تن داشت. بهترین کسی که جامه و ردا پوشیده است.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِكَ وَبَكَى [۱۶۸۶]

ص: ۳۳۴

۱- ۱۸۷۱. العدد القویه، ص ۲۵۰؛ شرح نهج البلاغه، ج ۴، ص ۹۵؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۴۱۶.

۲- ۱۸۷۲. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۱.

۳- ۱۸۷۳. مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۳۰۳.

۴- ۱۸۷۴. اقبال الاعمال، ص ۲۹۹.

۱۸۶۱ سید النجباء

نجیب؛ شخص فاضل و کریم و باحسب و نسب. علی علیه السلام سرور همه نجیبان است. (۱)

۱۸۶۲ سید الوقور البهور

آقای بزرگوار زیبا

همچنین مراجعه شود به: بیاض صُبْحِ الْيَقِينِ [۱۷۴۴]

۱۸۶۳ سیفه الفالق

دارای شمشیر شکافنده و بران است.

از کسی خواستند که علی علیه السلام را هجو و مسخره کند، بعد از تعریفات زیاد گفت: آیا مثل چنین کسی را هجو کنم:

«وَعَزْمُهُ الْحَازِقُ وَقَوْلُهُ الصَّادِقُ وَسَيْفُهُ الْفَالِقُ»؛ (۲)

«او عزم و اراده اش همراه با دوراندیشی است، سخنش راست و شمشیرش شکافنده است.»

۱۸۶۴ شأنه حق و صدق و رفق

همه امورش بر مبنای حقیقت و صداقت و مدارا است.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۸۶۵ الشاکر

شکر گزار و سپاس گزار؛ به خصوص هنگام سختی و ناملایمات زندگی.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوْقَهُ [۱۶۴۸]

۱۸۶۶ شاه العرب

داود بن سلیمان می گوید: پیری را دیدم که بر استر نشسته و مردم اطراف وی را گرفته بودند. گفتم: این کیست؟ گفتند:

«هذا شاه العرب، هذا علی بن ابی طالب علیه السلام»؛ (۳)

«این شاه عرب، این علی بن ابی طالب است.»

۱۸۶۷ الشَّجَاعُ

کفعمی در خطبه عیدین، این عنوان را در معرفی امام علی علیه السلام ذکر کرده:

«الْإِمَامُ الْمُظَفَّرُ وَالشُّجَاعُ الْعُضْنَفَرُ أَبِي شُبَيْرٍ وَشَبْرٍ»؛ (۴)

«امام ظفرمند و شجاع شیر و قهرمان، که پدر حسن و حسین است».

۱۸۶۸ الشُّجَاعُ الْأَقْرَعُ

از اوصافی است که بحیرای راهب قبل از تولد امیرمؤمنان علیه السلام، برای آن حضرت به کار برده است.

همچنین مراجعه شود به: الْبَطْلُ الْهَاصِرُ [۱۷۳۷]

۱۸۶۹ الشُّجَاعُ الْجَرِي

فرد دلیر و دلاور و شیر درنده.

همچنین مراجعه شود به: الْأَزِيحِي [۱۶۵۵]

۱۸۷۰ شَدِيدُ الْقُوَى

دارای قوت و شجاعت و نیروی زیاد.

همچنین مراجعه شود به: بَعِيدُ الْمُدَى [۱۷۴۰]

۱۸۷۱ شَرُوحِيلُ

نام امام علی علیه السلام به زبان سریانی. (۵)

۱۸۷۲ شَرِيفُ الْأَبَاءِ

پدران و اجدادش همه شریف و بزرگوارند.

همچنین مراجعه شود به: الرَّاعِبُ فِي الْأُخْرَى [۱۸۲۲]

ص: ۳۳۵

٢- ١٨٧٦. بحار الانوار، ج ٤٦، ص ٣٢٤؛ العدد القويه، ص ٢٥٤.

٣- ١٨٧٧. بحار الانوار، ج ٣٥، ص ٦٢.

٤- ١٨٧٨. المصباح، ص ٧١٨.

٥- ١٨٧٩. بحار الانوار، ج ٣٥، ص ٦٢؛ مناقب آل ابي طالب، ج ٣، ص ٢٧٦.

۱۸۷۳ شَرِيفُ الْأَصْلِ

خانواده و اصل و نسبش با شرافت هستند.

همچنین مراجعه شود به: الْأَزْجِي [۱۶۵۵]

۱۸۷۴ شَرِيفُ الْفَضْلِ

دارای فضایل و مناقب شریف است.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۸۷۵ شَعَارُهُ كَهَيْعِصِ

مجاهدان در میدان نبرد، به دستور پیامبر صلی الله علیه وآله، قبل از جنگ شعار می دادند.

اصغ بن نباته نقل می کند: حضرت علی علیه السلام پیوسته در میدان کارزار ندا می داد: [کهیحص!](#) (۱)

۱۸۷۶ شَمْرٌ إِذَا اجْتَمَعَ الْقَوْمُ

وقتی مردم با او بیعت کردند، او دامن همت به کمر بست و از هیچ کوششی فروگذار نکرد.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۸۷۷ شَمْسَاتِيلُ

نامی است که اهل آسمان ها برای وصی خاتم الانبیا انتخاب نموده اند، چنان که از داود بن سلیمان نقل شده:

«يَسْمُوْنَهُ أَهْلُ السَّمَاءِ شَمْسَاتِيْلَ»؛ (۲)

«اهل آسمان، آن حضرت را شمساطیل نامیده اند».

۱۸۷۸ شَمْسُ النَّهَارِ

بشر بن منقذ العبدي، شاعر و صحابی امام علی علیه السلام درباره ایشان و فرزندانش سروده:

«أَبَاحْسَنِ! أَنْتَ شَمْسُ النَّهَارِ

وَهَذَا فِي الْحَادِثَاتِ الْقَمَرِ»؛ (۳)

«ای پدر حسن! تو خورشید روزی و این دو فرزندان ماه روزگاران می باشند».

۱۸۷۹ شهیدُ القدرِ والمُحرابِ

درباره امیرالمؤمنین علیه السلام گویند:

«قُتِلَ فِي مِحْرَابِهِ لِشِدَّةِ عَدْلِهِ»؛ (۴)

«علی کسی است که به خاطر پافشاری در عدل و عدالتش، در محراب عبادتش به شهادت رسید».

شعر معروفی است که می گوید:

نباشد به کس این سعادت

به کعبه ولادت به مسجد شهادت

آری! او تنها کسی است که در خانه خدا و کعبه معظمه به دنیا آمد. افتخاری که نه قبل از آن و نه بعد از آن نصیب هیچ کسی نشد، و در نهایت در بهترین ماه، ماه رمضان؛ در بهترین شب آن، شب قدر؛ در بهترین زمان، سحرگاه؛ در بهترین مکان، مسجد؛ در بهترین نقطه آن، محراب؛ و در بهترین حالت بنده با خدا، سجده به دست اشقی الاشقیاء به شهادت رسید. (۵)

۱۸۸۰ الشَّيْخُ

شخصی از ابوذر پرسید: به هنگام اختلافات چه کنیم؟ گفت:

ص: ۳۳۶

۱- ۱۸۸۰. موسوعه امام علی، ج ۴، ص ۲۹۹؛ فرهنگ غدیر.

۲- ۱۸۸۱. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۶.

۳- ۱۸۸۲. موسوعه امام علی، ج ۹، ص ۸۰؛ شرح نهج البلاغه، ج ۸، ص ۶۸.

۴- ۱۸۸۳. فرهنگ غدیر، ص ۳۲۴.

۵- ۱۸۸۴. بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۲۸۰؛ الفضائل، ص ۵۷.

«عَلَيْكَ بِهَاتَيْنِ الْخُصْلَتَيْنِ: كِتَابِ اللَّهِ، وَالشَّيْخِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ»؛ (۱)

«بر تو لازم است که به این دو متمسک شوی: کتاب خدا (قرآن) و امام علی بن ابی طالب».

۱۸۸۱ شیخ الأئمة

در مقایسه حضرت نوح علیه السلام با امام علی علیه السلام چنین گفته شده: نوح علیه السلام، شیخ المرسلین است و علی علیه السلام، شیخ الأئمة علیهم السلام می باشد. (۲)

۱۸۸۲ صاحب الآبار

صاحب چاه ها.

چاه هایی که حضرت در مدت عمر، به خصوص در دوران غربت خود، در محدوده مسجد شجره آنها را برای استفاده زائران، حفر و وقف فقرا نمود.

این چاه ها هنوز هم آب دهی دارد و به «آبار علی» معروف است.

۱۸۸۳ صاحب أخ القرآن

اخو القرآن و برادر قرآن تعبیری است که به جهت فصاحت و بلاغت بالای نهج البلاغه برای آن به کار می برند، و صاحب آن نیز کسی نیست جز امام علی بن ابی طالب علیه السلام.

۱۸۸۴ صاحب الأرضی

از ابن عباس سؤال کردند: چرا رسول خدا صلی الله علیه وآله علی علیه السلام را ابوتراب نامید؟ پاسخ داد: چون علی علیه السلام صاحب زمین است؛ یعنی پس از پیامبر خدا صلی الله علیه وآله، حجّت الهی بر زمینیان است و آرامش زمین به سبب او باقی است. (۳)

۱۸۸۵ صاحب البلاء العظیم

هنگامی که از صعصعه بن صوحان، درباره امام علی علیه السلام سؤال کردند، گفت:

«إِنَّهُ جَمَعَ الْحِلْمَ وَالسَّلْمَ وَالْعِلْمَ وَالْقُرَابَةَ الْقَرِيبَةَ وَالْهَجْرَةَ الْقَدِيمَةَ وَالْبَلَاءَ الْعَظِيمَ فِي الْإِسْلَامِ»؛ (۴)

«همانا او بین حلم و بردباری و دین و دانش را جمع نموده و نیز قرابت نزدیک با پیامبر و مهاجرت پیشین و امتحانات و گرفتاری های بزرگ در اسلام دارد».

۱۸۸۶ صاحب دکه القضاء

امیر مؤمنان علیه السلام زمان خلافت خود در مسجد کوفه و بر سکویی می نشست و به قضاوت می پرداخت، به همین مناسبت آن سکو را دگّه القضاء نامیدند. (۵)

۱۸۸۷ صاحب الدُّنُل

دُلْدُل سوار.

دلّدل نام مرکب و استر امام علی علیه السلام بود که از حاکمان مصر به پیامبر صلی الله علیه وآله رسید و حضرت آن را به ایشان بخشیده بود.

از امام علی علیه السلام سؤال کردند: چرا بر اسب سوار نمی شوید؟ حضرت پاسخ داد: چون اسب برای تعقیب و فرار است و من نه آن را که

ص: ۳۳۷

۱- ۱۸۸۵. موسوعه امام علی، ج ۲، ۲۴۴.

۲- ۱۸۸۶. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۴۹؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۴۲.

۳- ۱۸۸۷. معانی الاخبار، ص ۱۲۰؛ فرهنگ غدیر،

۴- ۱۸۸۸. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۶۷.

۵- ۱۸۸۹. فرهنگ غدیر.

بگریزد تعقیب می کنم و نه کسی هستم که از دشمن فرار کنم، همین استر مرا کافی است. (۱)

۱۸۸۸ صَاحِبُ رَمَضانِ

رفیق و همراه ماه مبارک رمضان.

هرگاه نام ماه مبارک رمضان به زبان می آید، نام امیرمؤمنان علیه السلام نیز تداعی می شود، نام شب های قدر با نام امام علی علیه السلام عجین است، و مسلمانان کتاب قرآن را با یاد قرآن ناطق بر سر می گذارند؛ چرا که شب نوزدهم، شب ضربت خوردن آن حضرت؛ شب بیست و یکم، شب شهادت ایشان و شب بیست و سوم به عنوان شب ختم آن امام همام، بزرگ داشته می شود.

۱۸۸۹ صَاحِبُ شَرْطَةِ الْخَمِيسِ

امام علی علیه السلام دارای یک گروه چندهزار نفری از یاران مخلص و جان برکف بود که با او پیمان شهادت بسته بودند. افرادی که همیشه آماده بودند تا به هر مأموریتی اعزام شوند.

روایتی از امام صادق علیه السلام، تعداد این یاران را پنج هزار نفر دانسته است. (۲)

۱۸۹۰ صَاحِبُ الصَّوْلَةِ الْخَيْدَرِيَّةِ

به جهت شجاعت و دلاوری آن حضرت در جنگ ها، در برخی از دعاها وارد شده است. (۳)

۱۸۹۱ صَاحِبُ الْعِمَامَةِ

دارنده عمامه مخصوصی است که مطابق برخی از روایات، پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله بعد از واقعه غدیر، عمامه معروف خود به نام سحاب را، بر سر مبارک امام علی علیه السلام گذاشت. (۴)

۱۸۹۲ صَاحِبُ الْغَرْرِ وَالْذَّرْرِ

مراد کتاب «غرر الحکم و درر الکلم» است که مؤلف آن، محدث بزرگ شیعه عبدالواحد آمدی، احادیث و کلمات کوتاه و حکمت گونه آن حضرت را که مانند گوهر می درخشند، را جمع آوری نموده است.

۱۸۹۳ صَاحِبُ الْقَرَانِ الْقَرِيبِ

کسی که قرابتش نسبت به رسول خداصلی الله علیه وآله از همه نزدیک تر بود.

همچنین مراجعه شود به: صَاحِبُ الْبَلَاءِ الْعَظِيمِ [۱۸۸۵]

۱۸۹۴ صَاحِبُ قَلْبِ الْعُقُولِ

کسی که دارای قلب خردمند است.

همچنین مراجعه شود به: إمام العادِلین [۱۷۰۹]

۱۸۹۵ صاحب اللسان السؤول

کسی که زبان پرسش گر دارد.

همچنین مراجعه شود به: إمام العادِلین [۱۷۰۹]

۱۸۹۶ صاحب المصحف

علی علیه السلام برجسته ترین کاتب وحی و نخستین گردآورنده و حافظ آیات قرآن در زمان رسول خداصلی الله علیه وآله بود. پس از رحلت پیامبر در خانه نشست و به تدوین قرآن پرداخت، نسخه ای که حضرت فراهم نمود و شامل بیان شأن نزول و ناسخ و منسوخ و محکم و متشابه

ص: ۳۳۸

۱- ۱۸۹۰. فرهنگ غدیر.

۲- ۱۸۹۱. فرهنگ غدیر.

۳- ۱۸۹۲. فرهنگ غدیر.

۴- ۱۸۹۳. زاد المعاد، ج ۱، ص ۱۲۱؛ غدیرشناسی، ص ۱۲۵.

و تفسیر آیات بود، که به «مصحف علی علیه السلام» معروف گشت. وقتی آن را به مسجد آورد؛ مورد بی توجهی خلفا و مردم واقع شد، پس دیگر کسی آن را ندید؛ بلکه نزد اهل بیت علیهم السلام محفوظ ماند و اینک در اختیار امام زمان علیه السلام قرار دارد. (۱)

۱۸۹۷ صاحب نَهجِ الْبَلَاغَةِ

نهج البلاغه کتابی است که از حیث فصاحت و بلاغت، آن را اخ القرآن یعنی برادر قرآن می نامند. این کتاب شامل خطبه ها و نامه ها و حکمت های امیرمؤمنان علیه السلام است که مرحوم سید رضی آن را از کتاب های مختلف حدیثی گردآوری نموده است.

۱۸۹۸ صاحبُ الْهَجْرَةِ الْقَدِيمَةِ

کسی که دارای سابقه مهاجرت پیشین است.

همچنین مراجعه شود به: صاحبُ الْبَلَاءِ الْعَظِيمِ [۱۸۸۵]

۱۸۹۹ صَبْرٌ إِذْ أَسْرَعِ الْقَوْمُ

آن گاه که همه مردم دچار شتاب زدگی شدند، او صبر و بردباری را پیشه خود کرد.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۹۰۰ الصَّبِي

از جابر انصاری نقل شده: هنگامی که رسول خداصلی الله علیه وآله امیرمؤمنان علیه السلام را به سوی مکه فرستاد، گفتند: «بَعَثَ هَذَا الصَّبِي»؛ این جوان را به سوی ما فرستاده. ای کاش کسی دیگر را می فرستاد؛ چون در مکه بزرگانی هستند. پس آن حضرت صبی نامیده شد. (۲)

۱۹۰۱ صَفْدَر

برای بیان شجاعت و فداکاری و پهلوانی امام، که در کلام فارسی زبان ها به کار می رود. (۳)

۱۹۰۲ صَفْوُ رَوْقَةِ الْأَنَامِ

خالص و برگزیده خلائق و آفریده ها.

همچنین مراجعه شود به: بَيَاضُ صُبْحِ الْيَقِينِ [۱۷۴۴]

۱۹۰۳ الصَّنْدِيدُ

بزرگ و مهتر و دلاور قوم.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۹۰۴ صَوْتُ الْعَدَالَةِ الْإِنْسَانِيَةِ

عدالت آن حضرت چنان جاذبه ای داشت که جرج جرداق مسیحی در کتابی که پیرامون شخصیت ایشان نوشته، آن را مترادف نام حضرت قرار داده و نوشته: الإمام علی علیه السلام، صوت العدالة الانسانية؛ علی علیه السلام صدای عدالت همه انسان ها در طول تاریخ است. (۴)

۱۹۰۵ الضَّحَاكُ

بسیار خنده رو و بشاش.

از تعریفات عمرو عاص برای امام بود.

همچنین مراجعه شود به: بَكَاءٌ فِي الْمِحْرَابِ [۱۷۴۱]

۱۹۰۶ ضَوْءُ الْقَائِمِينَ

نور شب زنده داران و قیام کنندگان.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

ص: ۳۳۹

۱- ۱۸۹۴. بحار الانوار، ج ۸۹، ص ۴۳؛ فرهنگ غدیر .

۲- ۱۸۹۵. بحار الانوار، ج ۳۰، ص ۲۱۷؛ تفسیر عیاشی ج ۱ ص ۲۷۹.

۳- ۱۸۹۶. فرهنگ غدیر.

۴- ۱۸۹۷. فرهنگ غدیر.

۱۹۰۷ الطَّالِبِي

یکی از محکومین به قطع دست در معرفی و تمجید از امام علی علیه السلام به زبان آورده است. (۱)

همچنین مراجعه شود به: الأَزْجِي [۱۶۵۵]

۱۹۰۸ الطَّائِعِ

جمال آفتابی.

همچنین مراجعه شود به: أَعْظَمُ النَّاسِ مَنْزِلَةً [۱۶۷۹]

۱۹۰۹ طَوْدُ كُلِّ وَفَارٍ

اصل و اساس هر فراوانی.

همچنین مراجعه شود به: بَيَاضُ صُبْحِ الْيَقِينِ [۱۷۴۴]

۱۹۱۰ طَوْدُ النَّهْيِ

اصل و ریشه همه بذل و بخشش ها.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِكَ وَبَكَى [۱۶۸۶]

۱۹۱۱ طَوِيلُ الشَّهَادِ

شب زنده دار.

هنگامی که معاویه از ضرار بن ضمیره خواست که امام علی علیه السلام را توصیف کند، ضرار در پاسخ به معاویه و توصیف حضرت گفت:

«رَحِمَ اللَّهُ عَلِيًّا كَانَ وَاللَّهِ طَوِيلَ الشَّهَادِ، قَلِيلَ الرَّقَادِ»؛ (۲)

«خدا رحمت کند علی را، به خدا قسم! بیداری اش بسیار و خوابش کم بود».

۱۹۱۲ طَوِيلُ الْفِكْرَةِ

دارای تفکر طولانی بود.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِكَ وَبَكَى [۱۶۸۶]

۱۹۱۳ طَيْبُ الْأَخْلَاقِ

دارای اخلاق طیب و نیکو.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوْفَرَهُ [۱۶۴۸]

۱۹۱۴ ظَلَمَتْ نَفْسُهُ عَنِ الشَّهَوَاتِ

نفس خود را از لذت های مادی و شهوات نفسانی باز گرفت.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوْفَرَهُ [۱۶۴۸]

۱۹۱۵ الظَّهِيرُ

قوی و شدید و نیرومند و به معنای پشتیبان نیز می آید.

حضرت علی علیه السلام فرمود:

«أَنَا اسْمِي فِي الْإِنجِيلِ إِلِيَا... وَعِنْدَ أَبِي ظَهِيرٌ»؛ (۳)

نام من در انجیل الیا و نزد پدرم ظهیر هستم.

۱۹۱۶ عَارَ الْعَارَ

عیب و عار را به کناری گذاشته.

همچنین مراجعه شود به: أَبَدَ الْأَوْصَافَ [۱۶۳۰]

۱۹۱۷ عَالِمُ الْأَرْضِ

دانشمند و تنها عالم روی زمین.

همچنین مراجعه شود به: إِلَيْهِ تَسْكُنُ الْأَرْضُ [۱۷۰۵]

۱۹۱۸ عَالِمٌ غَيْرُ جَاهِلٍ

عالمی که به هیچ موضوعی جهل ندارد.

عبدالله بن ربیعہ از اهل مکہ می گوید: همراه کار گزار ابن زبیر بودم، کتابی را از زیر سنگی به دست آوردند، که قسمتی از آن در توصیف امام علی علیه السلام نوشته شده بود:

«الْخَلِيفَةُ فِي أُمَّتِهِ، فَلَا يَزَالُ مُبْغِضًا مَحْسُودًا مَخْذُولًا وَمِنْ حَقِّهِ مَمْنُوعًا، لِأَحْقَادِ فِي الْقُلُوبِ وَضَغَائِنِ

ص: ٣٤٠

١- ١٨٩٨. بحار الانوار، ج ٣٤، ص ٢٦٧.

٢- ١٨٩٩. بحار الانوار، ج ٤١، ص ١٤؛ امالي صدوق، ص ٦٢٤.

٣- ١٩٠٠. بحار الانوار، ج ٣٥، ص ٤٦.

فِي الصُّدُورِ، لِعُلُوِّ مَرَاتِبِهِ وَعِظَمِ مَنَزَلَتِهِ وَعِلْمِهِ وَحِلْمِهِ، وَهُوَ وَارِثُ الْعِلْمِ وَمُفَسِّرُهُ، مَسْئُولٌ غَيْرُ سَائِلٍ، عَالِمٌ غَيْرُ جَاهِلٍ، كَرِيمٌ غَيْرٌ لَيْيْمٍ، كَرَّارٌ غَيْرٌ فَرَّارٍ؛(۱)

«او خلیفه در امتش می باشد و پیوسته مورد بغض و حسد قرار گرفته و از حقش منع شده، به جهت کینه هایی که در قلوب و دلها بود و نیز به جهت مرتبه عالی و منزلت عظیم و زیادی علم و حلم او، او وارث همه دانش ها و مفسر آن است، همه از او سؤال می کنند؛ ولی او از کسی سؤال ندارد. عالمی است که به هیچ موضوعی جهل ندارد، بخشنده و کریم تام و تمام، و حمله کننده است بدون اینکه فرار کند».

۱۹۱۹ عالم کل علم

به تمام دانش ها و علوم آگاهی دارد.

این لقب تنها برازنده امیرالمؤمنین علیه السلام است که بارها فرمود:

«سَلُونِي قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُونِي»؛

«هرچه می خواهید از من پرسید قبل از اینکه مرا از دست بدهید».(۲)

۱۹۲۰ العالم المکین

دانای باشرافت و مکانت.

در قسمتی از زیارتی که مرحوم شیخ مفید برای روز عاشورا نقل کرده، امیر مؤمنان علیه السلام به «العالم المکین» توصیف شده است.(۳)

۱۹۲۱ عالی الرقاب

برتر و بزرگ گردن فرازان.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۹۲۲ عدل القرآن

انسان کاملی که وجود و جانش با وجود قرآن برابری می کند. در ادبیات فارسی به همتای قرآن متداول است، چنان که از حدیث ثقلین گرفته شده؛ چون بر آن اساس، قرآن و امام، کفو و عدل و همتا و همپای یکدیگر معرفی شده اند.

۱۹۲۳ العدل الممثل

اگر بخواهند عدل را به صورت انسان در آورند، به صورت علی علیه السلام متمثل خواهد شد. و این همه به جهت شدت

رعایت عدالت در تمام هستی علی علیه السلام است، که او را به عنوان آیت کبرای عدل خداوند در آورده است. (۴).

۱۹۲۴ عَذْبُ الْمَشْرَبِ

خوش مشرب و خوش بر خورد.

همچنین مراجعه شود به: جَلِي الصَّفْحَةِ [۱۷۶۵]

۱۹۲۵ الْعَزَامُ

باعزم و اراده و مصمّم.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُثْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۹۲۶ عَزْمُهُ الْحَادِقُ

دارای عزم و اراده و دوراندیشی.

همچنین مراجعه شود به: سَيْفُهُ الْفَالِقُ [۱۸۶۳]

ص: ۳۴۱

۱- ۱۹۰۱. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۲۶۷؛ الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۱۴۱.

۲- ۱۹۰۲. الاحتجاج، ج ۱، ص ۸۸.

۳- ۱۹۰۳. بحار الانوار، ج ۹۸، ص ۳۲۲.

۴- ۱۹۰۴. علی مظهر اسمای حسناى الهی، آیت الله جوادی آملی.

۱۹۲۷ عِصَامُ بِرِيهِ اللَّهِ

نشانه گذار اولیای الهی.

همچنین مراجعه شود به: بِيَاضُ صُبْحِ الْيَقِينِ [۱۷۴۴]

۱۹۲۸ عَظِيمُ الْبَلَاءِ

هنگام بیعت عمومی مردم با امام علی علیه السلام، برخی از بزرگان به ایراد سخنرانی پرداختند؛ از جمله مالک اشتر گفت:

«أَيُّهَا النَّاسُ! هَذَا وَصِي الْأَوْصِيَاءِ وَوَارِثُ عِلْمِ الْأَنْبِيَاءِ، الْعَظِيمِ الْبَلَاءِ، الْحَسَنُ الْعِنَاءِ»؛ (۱)

«ای مردم! این وصی همه اوصیای پیامبران گذشته، وارث علم همه انبیا است، او که ابتلائاتش بزرگ و مدارا و حسن سیاستش نیکو است».

۱۹۲۹ عَظِيمُ الشَّرَفِ

دارای شرف و عزت بزرگ و عظیم.

توصیفی است که در گفتگوی بین معاویه و عمرو عاص برای امام علی علیه السلام مطرح شد. (۲)

۱۹۳۰ عَفِيفُ الْمَطْلَبِ

شخص پاک سخن.

همچنین مراجعه شود به: جَلِي الصَّفْحَةِ [۱۷۶۵]

۱۹۳۱ عَلَا إِذْ هَلَعَ الْقَوْمُ

آن گاه که مردم بی تاب شدند، تو والا شدی.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۹۳۲ عِلْمُ الْوَرَى

سرمنشأ علم و دانش مردم.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِكَ وَبَكَى [۱۶۸۶]

۱۹۳۳ عَمَدُ الْإِنصَافِ

پایه های انصاف را استوار نمود.

همچنین مراجعه شود به: **أَبَدُ الْأَوْصَافِ** [۱۶۳۰]

۱۹۳۴ **عَمَلٌ لِلَّهِ فِي الْغَفَلَاتِ**

در هنگام غفلت همه مردم، او خالصانه برای خدا کار می کرد.

همچنین مراجعه شود به: **أَخَذَ الْعِلْمَ فَوْفَهُ** [۱۶۴۸]

۱۹۳۵ **عَيْنُ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ**

بر تمام مشرق ها و مغرب های عالم، علم و آگاهی دارد و حاضر و ناظر همه چیز است. (۳)

همچنین مراجعه شود به: **الْأَرْيَحِيُّ** [۱۶۵۵]

۱۹۳۶ **غَالِبٌ كُلِّ غَالِبٍ**

کسی که هر پهلوانی در مقابل او زمین خورده است، هر شجاعی در مقابل او ضعیف است، هر پیروزی در برابر او شکست خورده است و هر غالبی پیش او مغلوب است. شاهد آن نزد همه مورخان در کتب شیعه و سنی ثبت است که چگونه پشت پهلوانان و قهرمانان مشرک عرب را به خاک مالیده است. (۴)

۱۹۳۷ **غَرِيزُ الْعَبْرَةِ**

از خوف خداوند، مدام اشکش جاری بود.

همچنین مراجعه شود به: **بَعِيدُ الْمُدَى** [۱۷۴۰]

۱۹۳۸ **الْفَضْنَفْرُ**

شیر شجاع و ظفرمند.

همچنین مراجعه شود به: **الشُّجَاعُ** [۱۸۶۷]

ص: ۳۴۲

۱- ۱۹۰۵. موسوعه امام علی، ج ۴، ص ۷۹.

۲- ۱۹۰۶. بحار الانوار، ج ۳۳، ص ۴۹.

۳- ۱۹۰۷. بحار الانوار، ج ۳۴، ص ۲۶۸.

٤-١٩٠٨. بحار الانوار، ج ٤١، ص ٧٢؛ مناقب آل ابی طالب، ج ٣، ص ٢٨١.

۱۹۳۹ غَيْثُ الرَّبِيعِ

باران بهاری.

سید حمیری در قصیده خود، در مدح امام علی علیه السلام گفته است: (۱)

عَلِيٌّ هُوَ الْغَيْثُ الرَّبِيعُ مَعَ الْحَبَا

إِذَا نَزَلَتْ بِالنَّاسِ الْمَصَائِبُ

۱۹۴۰ غَيْثُ الْوَرَى

بر بندگان خدا باران رحمت بود.

همچنین مراجعه شود به: الأَرِيحِيُّ [۱۶۵۵]

۱۹۴۱ الْغَيْثُ الْهَاطِلُ

باران ریزان و پرمنفعت.

همچنین مراجعه شود به: تاجُ الْفُقَهَاءِ [۱۷۴۸]

۱۹۴۲ الْفَاتِحُ بِثَوَابِ الصِّدِّيقِينَ

به ثواب و درجه صدیقین رسیده.

همچنین مراجعه شود به: الْأَعَزُّ الْمَأْتُورُ [۱۶۷۴]

۱۹۴۳ فَاتِحُ الْأَحْزَابِ

مشرکان قریش با همکاری کافران، ملحدان یهودیان و تمام گروه ها و حزب های مخالف اسلام، پایتخت و یگانه شهر اسلام؛ یعنی مدینه را با تمام قوا محاصره کردند تا کار پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله را یکسره کنند. اطراف مدینه خندق کنده شد تا دشمن حمله نکند؛ ولی چند نفر از قهرمانان به فرماندهی عمرو بن عبدود از خندق عبور کردند. تنها کسی که جرأت کرد مقابل عمرو بن عبدود بایستد، علی علیه السلام بود که پیامبر صلی الله علیه وآله فرمود: تمام کفر در مقابل تمام اسلام قرار گرفته است.

با کشته شدن این قهرمان کفر بود که سپاه دشمن از هم پاشید و امام علی علیه السلام عنوان فاتح احزاب را از آن خود کرد.

۱۹۴۴ فَاتِحُ خَيْبَرٍ

رسول خداصلی الله علیه وآله پیامبر رحمت و رأفت، بعد از هجرت و با ورود به مدینه منوره با تمام قبایل و مذاهب موجود آنجا از یهود و نصاری، پیمان برابری و صلح و عدم جنگ منعقد کرد، لکن یهودیان هنگام جنگ احزاب (خندق) و قبل از آن، به جای این که با مسلمانان همشهری خود همکاری کنند، با مشرکان قریش و کافران همدست شدند و قصد داشتند از پشت به مسلمانان خنجر بزنند و حتی برخی اعمال خراب کارانه که نشانه نقض عهد آنان بود، نیز انجام دادند؛ لذا پیامبر و مسلمانان تصمیم گرفتند ریشه این فتنه که در قلعه های خیبر بودند، را قطع کنند.

مدتی قلعه ها محاصره شد، هر روز گروهی به فرماندهی شخصی حمله می کردند؛ ولی کاری از پیش نمی رفت. تا این که در آخرین مرحله، پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله امیرمؤمنان علیه السلام را فرستاد و خدای تعالی نیز فتح و پیروزی را نصیب حضرت و مسلمانان کرد.

۱۹۴۵ فَرَجُ الْكَرْبِ

گشاینده مشکلات و از بین برنده هم و غم.

در وصف امام علی علیه السلام آمده است:

ص: ۳۴۳

«عَلِي فَارِجُ الْكَرْبِ، عَلِي خَلِيفَةُ الرَّبِّ»؛ (۱)

«علی علیه السلام کسی است که گشایش دهنده مشکلات و گرفتاری هاست، علی علیه السلام خلیفه و جانشین پروردگار برای بندگان است».

۱۹۴۶ فَارِجُ الْهَمِّ وَالْغَمِّ

گشاینده و برطرف کننده هم و غم.

ابوبکر به آن حضرت عرض کرد:

«أَنْتَ يَا عَلِيُّ! كَاشِفُ الْكُرْبَاتِ، أَنْتَ يَا عَلِيُّ! فَارِجُ الْهَمِّ وَالْغَمِّ»؛ (۲)

«تو ای علی! برطرف کننده هر نوع غم و اندوه و مشکلی هستی».

۱۹۴۷ فَارِسُ الْعَرَبِ (تک سوار عرب)

کنایه از فرد دلیر و شجاع و جنگجوی سوارکار و پهلوان است که مردم در محاورات خود از این عنوان استفاده می کنند.

۱۹۴۸ الْفَارِسُ الْقَمَامُ

جنگجو و قهرمان سوارکار است.

همچنین مراجعه شود به: الْبَدْرُ التَّمَامُ [۱۷۲۹]

۱۹۴۹ فَاضِلُ الْقَبِيلَةِ

بهترین فرد از قبیله و خاندان.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۹۵۰ الْفَرِيقُ

«الْجَسُورُ الَّذِي يَهَابُهُ النَّاسُ»؛ (۳) «فرد شجاعی که مردم از عظمت و هیبتش به او نزدیک نمی شدند».

خود آن حضرت بیان فرمود:

«أَنَا اسْمِي فِي الْأَنْجِيلِ إِلْيَا وَعِنْدَ الْأَرَمَنِ فَرِيقٌ»؛ (۴)

«نام من در انجیل الیا و نزد ارمن، فریق است».

۱۹۵۱ فقیه فی دین الله

کارشناس و عالم در دین خدا.

همچنین مراجعه شود به: ذُو رَأْيٍ أَصِيلٍ [۱۸۱۳]

۱۹۵۲ فَلَّاقُ الْأَغْلَاقِ

شکننده و باز کننده غل و زنجیرها.

در مقایسه امام علی علیه السلام با حضرت داود علیه السلام قرآن کریم در مورد داود علیه السلام می فرماید:

«بَقِيَّةٌ مِّمَّا تَرَكَ آلُ مُوسَىٰ وَآلُ هَارُونَ...»؛ (۵)

«این است (صندوق عهد) که یادگارهای خاندان موسی و هارون در آن قرار دارد...».

در مورد امام علی و اولادش علیهم السلام می فرماید: «بَقِيَّتُ اللَّهِ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ...»؛ (۶)

«آنچه خداوند برای شما باقی گذارده (از سرمایه های حلال)، برایتان بهتر است اگر ایمان داشته باشید».

برای حضرت داود علیه السلام سلسله حکومت بود؛ ولی برای علی علیه السلام باز کردن زنجیرها. (۷)

۱۹۵۳ فَلَكُ نُوحٍ

عمرو عاص امام علی علیه السلام را به کشتی نوح تشبیه کرده است.

همچنین مراجعه شود به: بَكَاءٌ فِي الْمِحْرَابِ [۱۷۴۱]

ص: ۳۴۴

۱- ۱۹۱۰. مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۳۰۲.

۲- ۱۹۱۱. الفضائل، ص ۱۳۲.

۳- ۱۹۱۲. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۸.

۴- ۱۹۱۳. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ معانی الاخبار، ص ۶۱.

۵- ۱۹۱۴. سوره بقره، آیه ۲۴۸.

۶- ۱۹۱۵. سوره هود، آیه ۸۶.

۷- ۱۹۱۶. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۶۹؛ مناقب، ج ۳، ص ۲۵۵.

۱۹۵۴ فِتَاؤُهُ فِتَاءَ اللَّهِ

هر که فدای او شود و در او فانی شود، گویا فدای خدا شده است.

همچنین مراجعه شود به: **بَابُ اللَّهِ [۱۷۲۲]**

۱۹۵۵ فِي أَمْرِهِ عَلِيٌّ

حسن بصری که خیلی با امام اظهار موافقت نمی کرد، گفته است:

«إِنَّ عَلِيًّا كَانَ فِي أَمْرِهِ عَلِيًّا، رَحِمَ اللَّهُ عَلِيًّا»؛ **(۱)**

«همانا علی علیه السلام در کارها و امورش بلندمرتبه بود، خدا رحمت کند علی علیه السلام را».

۱۹۵۶ فَيُرُوقُ

فرق گذارنده و جدا کننده حق از باطل.

«يَسْمُوْنَهُ أَهْلُ السَّمَاءِ شَمْسَاتِيْلٍ... وَعِنْدَ الصَّقْلَابِ فَيُرُوقُ»؛ **(۲)**

«اهل آسمان علی علیه السلام را شمساطیل می نامند و نزد صقلاب نیز فیروق است».

۱۹۵۷ فِي كِفَالَةِ الرَّسُولِ

رسول خداصلی الله علیه وآله کفالت و سرپرستی او را از کودکی به عهده گرفت. چون ابوطالب، پدر بزرگوار امام علی علیه السلام فرزندان زیادی داشت و از سویی وضع مالی مناسبی هم نداشت؛ پیامبر و عباس، تصمیم گرفتند هر کدام، یکی از فرزندان ابوطالب را کفالت کنند و چنین بود که علی علیه السلام از همان کودکی به خانه پیامبر آمد.

البته از یاد نبریم که پیامبرصلی الله علیه وآله نیز بخشی از کودکی خود را تحت کفالت ابوطالب و در خانه او گذرانده بود.

۱۹۵۸ قَائِدُ التَّقِي

به جهت شدت تقوایش، جلودار تقوا و پرهیزکاری و همه تقوایندگان است.

همچنین مراجعه شود به: **أَفْخَرُ مَنْ ضَحِكَ وَبَكَى [۱۶۸۶]**

۱۹۵۹ قَائِدُ الدِّينِ

رهبر و راهنمای دین و دین داری.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِكَ وَبَكَى [۱۶۸۶]

۱۹۶۰ قَاتِلِ مَرْحَبٍ

مرحب یهودی از پهلوانان نامی زمان خود بود که کسی جرأت مقابله با وی را نداشت؛ اما در غزوه خیبر، این علی علیه السلام بود که چنان بر سر او ضربه زد که فرق او را دوتا کرد. با کشته شدن مرحب، سپاه یهود منهزم شد و مسلمانان پیروز شدند.

۱۹۶۱ قاروطیا

در کتاب زبور، نام خاتم انبیاء صلی الله علیه و آله "ماح ماح" آمده و نام وصی آن حضرت نیز قاروطیا است.

سؤال شد: مراد از قاروطیا چیست؟ گفت: به معنای حبیب پروردگار است. (۳)

۱۹۶۲ قاصم الشوکة

قدرت و هیمنه و شوکت اهل کفر و گمراهی را درهم کوبیده است.

همچنین مراجعه شود به: بُرْهَانُ الْوَأَصِلِينَ [۱۷۳۱]

ص: ۳۴۵

۱- ۱۹۱۷. بحار الانوار، ج ۳۴، ص ۲۹۴؛ شرح نهج البلاغه، ج ۴، ص ۹۶؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۴۱۵.

۲- ۱۹۱۸. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۶.

۳- ۱۹۱۹. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۵۵.

۱۹۶۳ قاطِعُ السَّبَبِ

قطع کننده سبب.

ابوبکر در مورد امیرمؤمنان علیه السلام بیان کرده.

همچنین مراجعه شود به: جَامِعُ الْجِلْمِ [۱۷۵۸]

۱۹۶۴ قَامِحُ الْجُحُودِ

با اهل شرک و انکار مبارزه نمود.

همچنین مراجعه شود به: أَبَادُ الْفِتْرَةِ [۱۶۲۹]

۱۹۶۵ قَامِعُ الشَّرِكِ

قانع از قمع، به معنای نابود و ریشه کن کردن هر نوع شرک است.

از القاب و توصیفاتی است که ابوبکر به امیرمؤمنان علیه السلام نسبت داده است.

همچنین مراجعه شود به: جَامِعُ الْجِلْمِ [۱۷۵۸]

۱۹۶۶ قَتَالُ الْأُسُودِ

در جنگ ها، شیران و پهلوانان را از پای درآورده است. توصیفی که ابن عباس در شعر خود، از امام علی علیه السلام تجلیل کرده است. (۱)

۱۹۶۷ قَتَالُ الْعَرَبِ

بزرگان و پهلوانان عرب را به قتل رسانده.

عمر سعد ملعون روز عاشورا هنگامی که گروه زیادی به جنگ با امام حسین علیه السلام آمدند و همه به درک واصل شدند، گفت: وای بر شما! مگر نمی دانید این کیست؟

«هَذَا ابْنُ قَتَالِ الْعَرَبِ»؛

«این فرزند کشنده قهرمانان عرب است».

پس از هر سو و به صورت دسته جمعی به او حمله کنید. (۲)

۱۹۶۸ قَتِيلُ كُوفَانٍ

سلمان فارسی برای حضرت خطاب کرده:

«بَأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي يَا قَتِيلَ كُوفَانٍ»؛ (۳)

«پدر و مادرم به فدای تو ای شهید کوفه!».

۱۹۶۹ قَدَمَ كِتَابِ اللَّهِ

عمار یاسر در بیانی در دفاع از امام فرمود:

«هُوَ عَلِيٌّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، طَلَّقَ النَّفْسَ عَنِ الدُّنْيَا وَقَدَّمَ كِتَابَ اللَّهِ»؛ (۴)

«او علی بن ابی طالب است، همان که خود را از دنیا آزاد نموده و کتاب خدا را مقدم داشته است».

۱۹۷۰ قُدْوَةُ الْمُتَّقِينَ

پیشوا و جلو دار پرهیز کاران.

همچنین مراجعه شود به: إِمَامُ الْعَادِلِينَ [۱۷۰۹]

۱۹۷۱ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَوْقَهُ

قرآن کریم را قرائت می کرد و به آن بسیار احترام می گذاشت.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوْقَهُ [۱۶۴۸]

۱۹۷۲ الْقُرْشِي

امام علی علیه السلام از قبیله قریش است ؛ چون او علی بن ابی طالب بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبدمناف بن قصی بن کلاب

بن ... است. (۵)

ص: ۳۴۶

۱- ۱۹۲۰. بحار الانوار، ج ۴۴، ص ۱۱۲؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۲۹.

۲- ۱۹۲۱. بحار الانوار، ج ۴۵، ص ۵۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۴، ص ۱۱۰.

۳- ۱۹۲۲. بحار الانوار، ج ۲۶، ص ۲۹۲.

۴- ۱۹۲۳. بحار الانوار، ج ۳۲، ص ۲۸؛ امالی طوسی، ص ۷۲۹؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۴۱.

۱۹۷۳ قُطْبُ دَائِرَةِ الْوُجُودِ

محور وجود همه موجودات.

در شعر مرحوم حافظ رجب برسی چنین آمده است: (۱)

يا منبع الأنوار يا سرّ المهيمن في الممالك

يا قطب دائره الوجود ومنبعه كذلك

۱۹۷۴ قَطَعَ نَفْسَهُ عَنِ اللَّذَاتِ

نفس خودش را از لذت های دنیوی و مادی جدا کرده بود.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوْفَهُ [۱۶۴۸]

۱۹۷۵ قَلِيلُ الرِّقَادِ

کم می خوابید و بیشتر به عبادت خدا می پرداخت.

همچنین مراجعه شود به: طَوِيلُ الشُّهَادِ [۱۹۱۱]

۱۹۷۶ الْقَنَّةُ

قله بلند و استوار؛ زیرا او برای مؤمنان پناه محکمی است.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۹۷۷ قَنُومٌ

از صاحب کتاب الانوار نقل شده است:

«يَسْمُوْنَهُ أَهْلُ السَّمَاءِ شَمْسَاتِيْلَ وَفِي الْأَرْضِ حَمَحَائِيْلَ وَعَلَى اللَّوْحِ قَنُومٌ»؛ (۲)

«اهل آسمان علی علیه السلام را شمساطیل نامیده اند و در زمین حمحائیل و بر لوح قنوم است».

۱۹۷۸ قِوَامٌ كَلِمَةُ اللَّهِ

پایه و اساس آیات و کلمات الهی

همچنین مراجعه شود به: بَيَاضُ صُبْحِ الْيَقِينِ [۱۷۴۴]

۱۹۷۹ قَوْلُهُ حُكْمٌ وَ حَتْمٌ

سخنش حکم خدا و حتمی بود.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۹۸۰ قَوْلُهُ فَضْلٌ

حرفش فیصله دهنده تمام اختلافات بود.

همچنین مراجعه شود به: بَعِيدُ الْمُدَى [۱۷۴۰]

۱۹۸۱ قَوْمَ الزَّيْغِ

کزی ها و کاستی ها را راست نمود.

همچنین مراجعه شود به: أَبَادَ الْفِتْرَةَ [۱۶۲۹]

۱۹۸۲ الْقَوَى

شجاع و نیرومند و قوی. (۳)

همچنین مراجعه شود به: الْأَزِيحَى [۱۶۵۵]

۱۹۸۳ قَوَى حِينَ ضَعْفِ الْأَصْحَابِ

آن گاه که یاران رسول خداصلی الله علیه وآله از خود ضعف نشان می دادند، او بسیار قوی و شجاع بود.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۹۸۴ كَاشِفُ الْكُرْبَاتِ

برطرف کننده هر نوع غم و اندوه.

همچنین مراجعه شود به: فَارِجُ الْهَمِّ وَ الْغَمِّ [۱۹۴۶]

۱۹۸۵ كَاشِفُ كُلِّ شُبْهَةٍ

عمر بن خطّاب، خطاب به امام على عليه السلام گفت:

«يا بنَ أبى طالبٍ! فما زِلْتَ كاشِفَ كُلِّ شُبْهَةٍ ومَوْضِحَ كُلِّ حُكْمٍ»؛ (٤)

ص: ٣٤٧

١- ١٩٢٥. مشارق انوار اليقين، ص ٣٧٣.

٢- ١٩٢٦. بحار الانوار، ج ٣٥، ص ٦٢.

٣- ١٩٢٧. بحار الأنوار، ج ٣٤، ص ٢٦٧.

٤- ١٩٢٨. موسوعه امام على، ج ٨، ص ٣٤٣. كنز العمال، ج ٥، ص ٨٣٤.

«ای فرزند ابوطالب! تو پیوسته برطرف کننده هر شبهه ای و روشن کننده هر حکمی هستی».

۱۹۸۶ کَبْرُ

کبکر اسم امام علی علیه السلام در نزد هندی هاست.

از فرمایشات امیرمؤمنان علیه السلام است:

«أَنَا اسْمِي فِي الْإِنجِيلِ إِلِيَا... وَعِنْدَ الْهِنْدِ كَبْرُ»؛ (۱)

«نام من در انجیل الیا و نزد هند کبکر است».

گفته شده: آنان کتابی دارند که در آن اسمی از رسول خداصلی الله علیه وآله بیان شده، و نیز ذکر شده که یاور و ناصر او کبکر است؛ یعنی کسی که اگر اراده کاری کند، از آن دست برنمی دارد تا آن را انجام دهد و به هدف برسد. (۲)

۱۹۸۷ کَثِيرُ الْأَعْدَاءِ

پسر احمد بن حنبل از پدرش درباره علی علیه السلام پرسید، وی گفت:

«إِعْلَمَنَّ أَنَّ عَلِيًّا كَانَ كَثِيرَ الْأَعْدَاءِ، فَفَتَّشَ لَهُ أَعْدَاؤُهُ شَيْئًا فَلَمْ يَجِدُوهُ»؛ (۳)

«بدان! علی دارای دشمنان زیادی بود، هرچه هم که جست و جو کردند، عیبی در او نیافتند».

۱۹۸۸ کَثِيرُ الْمَنَاقِبِ

دارای فضایل و مناقب و امتیازات فراوان. (۴)

۱۹۸۹ كَرِيمُ الْأَبْنَاءِ

فرزندان کریم و بزرگوار دارد.

همچنین مراجعه شود به: الرَّاعِبُ فِي الْأُخْرَى [۱۸۲۲]

۱۹۹۰ كَرِيمُ الْأَصْلِ

دارای بزرگواری و اصالت خانوادگی.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۹۹۱ كَرِيمُ الْأَعْرَاقِ

نیاکان او بسیار بزرگوار بودند و از اصالت خانوادگی برخوردار بود.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوْقَهُ [۱۶۴۸]

۱۹۹۲ کریم غیر لئیم

دارای کرامت و بزرگواری و به دور از هرگونه پستی.

همچنین مراجعه شود به: عَالِمٌ غَيْرُ جَاهِلٍ [۱۹۱۸]

۱۹۹۳ کَشَافُ الْكُرْبِ

برطرف کننده هرگونه غم و اندوه از چهره.

از نام های خدای تعالی است، علی علیه السلام نیز مظهر اسمای الهی است، چنان که آمده است:

«يَا أَخَا رَسُولِ اللَّهِ وَكَشَّافَ الْكُرْبِ عَنْ وَجْهِ رَسُولِ اللَّهِ»؛ (۵)

«ای برادر رسول خدا! که غم و اندوه را از چهره پیامبر خدا می بردی».

۱۹۹۴ كَشَافُ الْمَغْضَلَاتِ

هر مشکل و مسئله پیچیده ای را حل می کند.

همچنین مراجعه شود به: بُرْهَانُ الْوَاصِلِينَ [۱۷۳۱]

۱۹۹۵ كَنْزُ الْخَيْرَاتِ

گنجینه تمام خیرات و نیکی ها؛ یعنی علی علیه السلام تمام خیرات را در خود جمع کرده است.

ص: ۳۴۸

۱- ۱۹۲۹. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۴۶.

۲- ۱۹۳۰. معانی الاخبار، ص ۶۰.

۳- ۱۹۳۱. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۴۰۹. الصواعق المحرقة، ص ۱۲۷.

۴- ۱۹۳۲. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۸۱.

۵- ۱۹۳۳. کشف الغمه، ج ۱، ص ۶۷؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۸.

این از توصیفاتى بود که ابوبکر درباره امیر مؤمنان علیه السلام بیان کرده است.

همچنین مراجعه شود به: جامع الحلم [۱۷۵۸]

۱۹۹۶ كَنْزُ الطَّالِبِينَ

پیرمردی در مسجد کوفه خطاب به امام علی علیه السلام گفت:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَيَا كَنْزَ الطَّالِبِينَ»؛ (۱)

«سلام بر تو ای امیر مؤمنان، ای گنجینه و هدف جویندگان».

۱۹۹۷ كَهْفُ التَّقَى

پناه اهل تقوا.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِكَ وَبَكَى [۱۶۸۶]

۱۹۹۸ كَهْفُ الْوَرَى

پناهگاه همه خلائق.

هنگامی که به دستور امیر مؤمنان علیه السلام، دست دزدی را قطع کردند، او در پاسخ گفت:

«قَطَعَ يَمِينِي إِمَامُ التَّقَى وَغَايَةُ ذَوِي النَّهْيِ وَأَوْلَى الْحِجَى وَكَهْفُ الْوَرَى»؛ (۲)

«دست مرا امام پرهیزکاران قطع کرد، او که نهایت هدف صاحبان خرد و پناه مردم است».

همچنین مراجعه شود به: الْأَرْزِجَى [۱۶۵۵]

۱۹۹۹ لَا آثَرَ إِلَّا لِلَّهِ

هیچ چیزی را نخواست مگر برای خدا.

همچنین مراجعه شود به: بَحْرُ فِي الْمَجَالِسِ [۱۷۲۸]

۲۰۰۰ لَا شَبِيهَ لَهُ فِي ضَرَائِبِهِ

در قدرت و شجاعت، هیچ شبیه و مانندی ندارد.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوْفَهُ [۱۶۴۸]

۲۰۰۱ لَا نَظِيرَ لَهُ فِي شُجَاعَتِهِ

عتبه بن ابی سفیان گوید: برای علی علیه السلام هیچ مانندی در شجاعت و هیبت و صلابت نبود.

۲۰۰۲ لَا نَظِيرَ لَهُ فِي مَنَاقِبِهِ

در فضیلت و منقبت، مثل و نظیر ندارد.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوْفَهُ [۱۶۴۸]

۲۰۰۳ لَا يِدَاهِنُ الْفَجَّارَ

نسبت به فاسقان و فاجران، اهل سستی نبود.

این عنوان را ابن عباس در جمع مردم کوفه و هنگام سخنرانی بیان کرد. (۳)

۲۰۰۴ لِسَانُ الرَّسُولِ

زبان گویای رسول خداصلی الله علیه وآله؛ یعنی هر آنچه می گفت، سخن پیامبر بود.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۲۰۰۵ لَمْ تَجِبْنِ نَفْسَهُ

هیچ ترس و واهمه ای از غیر خدا ندارد.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۲۰۰۶ لَمْ تَضَعْفْ بِصِيرَتِهِ

در مواجهه حوادث و مشکلات، دارای بصیرت و بینایی است.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۲۰۰۷ لَمْ تَقُلْ حُجَّتَهُ

دلایل و حجّت او سستی ندارد.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

ص: ۳۴۹

۱- ۱۹۳۴. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۲۷۸؛ الفضائل، ص ۱۵۵.

۲- ۱۹۳۵. التمهيد، ص ۶۱۱.

۳- ۱۹۳۶. بحار الانوار، ج ۳۲، ص ۴۰۶.

۲۰۰۸ لَمْ يَتَدَنَّسْ بِحُطَامٍ

خودش را به زرق و برق دنیا آلوده نکرد.

همچنین مراجعه شود به: جَلِي الصَّفْحَةِ [۱۷۶۵]

۲۰۰۹ لَمْ يَتَلَبَسْ بِآثَامٍ

به هیچ نوع از گناه و پلیدی آلوده نشد.

همچنین مراجعه شود به: جَلِي الصَّفْحَةِ [۱۷۶۵]

۲۰۱۰ لَمْ يَزُغْ قَلْبُهُ

هیچ گاه قلبش دچار انحراف نشد.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۲۰۱۱ لَمْ يَضُمَّتْ أَلْفًا

در راه خدا، دمی هم سکوت نکرد.

همچنین مراجعه شود به: أَبَدُ الْأَوْصَافِ [۱۶۳۰]

۲۰۱۲ لَمْ يَفْتَرِ طَرْفًا

در راه خدا، لحظه ای هم سستی نکرد.

همچنین مراجعه شود به: أَبَدُ الْأَوْصَافِ [۱۶۳۰]

۲۰۱۳ لَمْ يَنْطِقْ خُلْفًا

هیچ گاه حرف خلافی از او شنیده نشد.

همچنین مراجعه شود به: أَبَدُ الْأَوْصَافِ [۱۶۳۰]

۲۰۱۴ اللُّؤْذِي

شخص تیزبین و ظریف. تعریفی بود برای امیرمؤمنان علیه السلام، از زبان کسی که امام علی علیه السلام دستور به قطع دست

وی داده بود. (۱)

همچنین مراجعه شود به: الأَزْجِي [١٦٥٥]

٢٠١٥ نُوْلَا عَلِي لَهْلَكْ عُمَرُ

خودشان معترف بودند که: علی علیه السلام از همه عالم تر و شجاع تر و فاضل تر و داناتر و قاضی تر و ... است، چنان که بارها از عمر نقل شده که گفته: اگر علی علیه السلام نبود، عمر هلاک می شد، به جهت حکم های نابجا و یا مشکلاتی که حل آن را جز امام علی علیه السلام نمی دانست. (٢)

٢٠١٦ لَهُ ثَلَاثِينَ أَلْفَ مَنْقَبِهِ

شخصی به ابن عباس گفت: سبحان الله! مناقب و فضایل علی علیه السلام چقدر زیاد است، من فکر می کنم سه هزار منقبت باشد. ابن عباس گفت: چرا نمی گویی سی هزار منقبت؟! (٣)

همچنین مراجعه شود به: البَدْرُ التَّمَامُ [١٧٢٩]

٢٠١٧ لَيْثُ بَنِي غَالِبٍ

لیث؛ شیر، مراد مرد شجاع از بنی غالب است که با این عنوان، دلاوری و شجاعت امام علی علیه السلام را توصیف نموده اند. (٤)

٢٠١٨ لَيْثُ الثَّرَى

شیر و قهرمان و یگه تاز روی زمین.

همچنین مراجعه شود به: الأَزْجِي [١٦٥٥]

٢٠١٩ لَيْثُ فِي الْوَعَى

شیر شجاع و دلاور در جنگ ها.

همچنین مراجعه شود به: بَحْرُ فِي الْمَجَالِسِ [١٧٢٨]

٢٠٢٠ اللَّيْثُ الْمُزَاحِمُ

شیر ژیان و فرد شجاع.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [١٧٠٢]

- ١- ١٩٣٧. بحار الانوار، ج ٣٤، ص ٢٤٧.
- ٢- ١٩٣٨. الكافي، ج ٧، ص ٤٢٢؛ من لا يحضره الفقيه ج ٤، ص ٣٥؛ تهذيب طوسي، ج ١٠، ص ٤٩.
- ٣- ١٩٣٩. موسوعه امام علي، ج ٨، ص ٣٣٠.
- ٤- ١٩٤٠. المصباح، ص ٧١٨.

۲۰۲۱ اللَّيْثُ الْهُمَامُ

شجاعتش سرآمد همه، و پهلوان بزرگ و بلندهمت است.

۲۰۲۲ مُؤَدَى الْأَمَانَةِ

امانت دار است و امانت را به صاحبش رد می کند و در آن خیانت نمی کند.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۲۰۲۳ الْمَأْوَى

پناه گاه؛ یعنی امام عالمیان، پناه و امان است برای هر کسی که دارای مشکلی است و به ایشان دخیل شده.

چنان که سید حمیری در قصیده خود در مدح امیر مؤمنان علیه السلام گفته است: (۱)

هُوَ الْمَأْوَى لِكُلِّ طَرِيدٍ شَرِيدٍ

وَمَنْحُوبٌ مِنَ الشَّرِّ هَارِبٌ

۲۰۲۴ الْمُؤَيَّدُ مِنَ السَّمَاءِ

از جانب آسمان تأیید شده است.

ابن ملجم ملعون قبل از اقدام به کشتن امام علی علیه السلام، آن حضرت را چنین توصیف کرده بود، که بعدها به جهت هم فکری با خوارج، آن زن و سوسه گر و شیطان او را به دام انداخت. (۲)

۲۰۲۵ مَا ضَلَّ وَلَا ضَلَّ بِهِ

نه خودش گمراه است و نه موجب گمراهی دیگران می شود.

وقتی به میمونه - یکی از همسران پیامبر صلی الله علیه وآله - گفتند: هنگام اختلاف و تفرقه چه کنیم؟

در پاسخ گفت:

«عَلَيْكُمْ بِعَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، فَوَاللَّهِ مَا ضَلَّ وَلَا ضَلَّ بِهِ»؛ (۳)

«بر شما باد به پیروی از علی بن ابی طالب علیه السلام که نه گمراه است و نه گمراه می کند».

۲۰۲۶ الْمُتَبَعُ

مورد بغض و حسد دشمنان قرار گرفت.

همچنین مراجعه شود به: **عَالِمٌ غَيْرُ جَاهِلٍ** [۱۹۱۸]

۲۰۲۷ مَتْنُ دِينِ الْإِسْلَامِ

متن دین اسلام.

همچنین مراجعه شود به: **بَيَاضُ صُبْحِ الْيَقِينِ** [۱۷۴۴]

۲۰۲۸ الْمُجَابُ الدُّعَاءِ

دعایش مستجاب است و هرچه دعا کند به اجابت می رسد.

هنگامی که به ابن ملجم، ترور و کشتن امیرمؤمنان علیه السلام را پیشنهاد دادند، در پاسخ گفت:

«وَيْلَكَ مَنْ يَقْدِرُ عَلَى قَتْلِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، الْمُجَابُ الدُّعَاءِ، الْمَنْصُورِ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ»؛ (۴)

«وای بر تو! چه کسی می تواند امیرمؤمنان را ترور کند. او که مستجاب الدعوه است و از آسمان و زمین نصرت و یاری می شود».

۲۰۲۹ مُجَانِبُ الْفَسَادِ

از هر گونه فساد دور و پاک بود.

همچنین مراجعه شود به: **أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ** [۱۷۰۲]

ص: ۳۵۱

۱- ۱۹۴۱. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۹۱.

۲- ۱۹۴۲. بحار الانوار، ج ۴۲، ص ۲۶۵.

۳- ۱۹۴۳. امالی طوسی ص ۵۰۵؛ موسوعه امام علی ج ۸، ص ۲۹۶.

۴- ۱۹۴۴. بحار الانوار، ج ۴۲، ص ۲۶۵.

۲۰۳۰ مَحْبُوبُ الْمَعْبُودِ

محبوب خدای تعالی.

همچنین مراجعه شود به: إِمَامُ الْعَادِلِينَ [۱۷۰۹]

۲۰۳۱ مَخْتَدُ النَّدَى

جایگاه خرد و دانش.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِكَ وَبَكَى [۱۶۸۶]

۲۰۳۲ الْمَخْجَاؤُ

اهل احتجاج و مناظره و پیروز میدان.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۲۰۳۳ الْمَخْسُودُ

مورد حسادت و بخل دیگران واقع شده.

همچنین مراجعه شود به: عَالِمٌ غَيْرُ جَاهِلٍ [۱۹۱۸]

۲۰۳۴ مَحَكُ الْمُؤْمِنِينَ

ملاک و معیار شناخت ایمان مؤمنان.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۲۰۳۵ مَحَلُّ الْحَجَى

جایگاه عقل و خرد.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِكَ وَبَكَى [۱۶۸۶]

۲۰۳۶ مَحَلُّ الْحَرَمَيْنِ

یکی از مسلمانان که مرتکب جرمی شده و امیرالمؤمنین علیه السلام وی را مجازات کرده، به ایشان داده است. (۱)

۲۰۳۷ مَخْنَهُ عَلَى الْمُتَكَلِّمِ

نظام یکی از بزرگان معتزله می گوید: سخن گفتن در مورد علی علیه السلام سخت است و موجب گرفتاری و محنت متکلم می شود؛ چون اگر بخواهد حَقش را ادا کند، دچار غلّو می شود. اگر کم بگذارد، گناه کرده. حدّ وسط آن هم بسیار دقیق و سخت است جز برای شخص زیرک و باهوش. (۲)

۲۰۳۸ مَخْنَهُ الْمُنَافِقِينَ

از جابر بن عبد الله انصاری در مورد امام علی علیه السلام سؤال شد، گفت:

«ذَاكَ وَاللَّهِ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَمَخْنَهُ الْمُنَافِقِينَ»؛ (۳)

«به خدا قسم! او امیر مؤمنان است و او ملاک و محک آزمایش منافقان می باشد».

۲۰۳۹ الْمُخْتَارُ

انتخاب شده و برگزیده.

لقبی است که برای امیر مؤمنان علیه السلام گفته شده؛ یعنی خداوند علی علیه السلام را برای پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله برگزیده است. (۴)

۲۰۴۰ الْمَدْفُونُ بِالْغَرَى

امام علی علیه السلام اگرچه در مکه مکرمه و در داخل خانه کعبه به دنیا آمد، لکن به هنگام هجرت رسول خدا صلی الله علیه وآله ایشان نیز به مدینه هجرت و در آن شهر ساکن گردید. پس از رحلت رسول خدا صلی الله علیه وآله و غضب خلافت آن حضرت، مدت ۲۵ سال در مدینه خانه نشین

ص: ۳۵۲

۱- ۱۹۴۵. بحار الانوار، ج ۴۲، ص ۲۱۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۳۶؛ الفضائل، ص ۱۷۳.

۲- ۱۹۴۶. بحار الانوار، ج ۲۹، ص ۴۸۱؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۱۴؛ امالی طوسی، ص ۵۸۸؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۴۶۵.

۳- ۱۹۴۷. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۰۷.

۴- ۱۹۴۸. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۸۳.

شد؛ اما بعد از قتل عثمان و اقبال و اصرار مردم به طرف امیرمؤمنان علیه السلام، خلافت ظاهری آن حضرت شروع شد که با جنگ ها و سختی ها و مبارزات فراوانی همراه بود. به جهت همین جنگ ها و مبارزات بود که حضرت به کوفه مهاجرت کرده و حکومت خود را در آنجا مستقر فرمود.

محل شهادت وی نیز در مسجد کوفه و در حال عبادت بود، که بنا به وصیت حضرت و شبانه تشییع جنازه انجام گرفت، به امام حسن و حسین علیهما السلام فرموده بود: شما عقب تابوت را بگیرید، جلوی تابوت را جبرئیل و میکائیل می دانند کجا ببرند.

پیکر مطهر را حرکت دادند، تابوت مبارک در پشت کوفه که اینک نجف گفته می شود به زمین آمد، خاک را برداشتند، قبری نمایان شد که نوشته بود: این قبر را نوح پیامبر برای وصی خاتم الانبیاء آماده کرده است. و غری منطقه ای معروف در پشت کوفه بوده است.

۲۰۴۱ المذکور

شخص نام آور و مشهور.

همچنین مراجعه شود به: الرَّاغِبُ فِي الْأُخْرَى [۱۸۲۲]

۲۰۴۲ مُرْشِدُ الْعُلَمَاءِ

راهنمای علما. مراد بزرگ و سردسته تمام دانشمندان است؛ او اعلم الناس و اعلم العلماء و باب مدینه علم رسول خدا است که از علم کل و علم غیب الهی سرچشمه می گیرد. (۱)

۲۰۴۳ مَسْئُولٌ غَيْرُ سَائِلٍ

به جهت علم فراوانش، همه از او سؤال می کنند؛ اما او نیاز به سؤال از کسی ندارد.

همچنین مراجعه شود به: عَالِمٌ غَيْرُ جَاهِلٍ [۱۹۱۸]

۲۰۴۴ الْمُسْتَحَقُّ الْمَحْرُومُ

ابوجعفر بن ابی یزید حسنی، استاد ابن ابی الحدید می گوید:

«... إِنَّ عَلِيًّا كَانَ مُسْتَحَقًّا مَحْرُومًا؛ بَلْ أَمِيرُ الْمُسْتَحَقِّينَ الْمَحْرُومِينَ وَسَيِّدُهُمْ وَكَبِيرُهُمْ»؛ (۲)

«همانا علی علیه السلام فرد شایسته ای بود که از حَقِّش محروم شد؛ بلکه مهم ترین مستحق محروم و آقا و بزرگ آنان است.»

۲۰۴۵ الْمُسْتَمْسِكُ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى

به راه و روش و ریسمان محکم خدا تمسک جسته است.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِكَ وَبَكَى [۱۶۸۶]

۲۰۴۶ مُسْتَنِبُ الْإِشَارَاتِ

اشارات را درک می کند.

همچنین مراجعه شود به: إِمَامُ الْعَادِلِينَ [۱۷۰۹]

۲۰۴۷ الْمَشْهُورُ فِي السَّمَاوَاتِ

در آسمان ها مشهور و معروف است.

همچنین مراجعه شود به: بُرْهَانُ الْوَاصِلِينَ [۱۷۳۱]

۲۰۴۸ الْمُطْفِئُ

خاموش کننده آتش توطئه گران.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

ص: ۳۵۳

۱- ۱۹۴۹. مناقب آل ابی طالب ج ۳، ص ۲۷۸؛ عدهالداعی ص ۲۲۶.

۲- ۱۹۵۰. موسوعه امام علی، ج ۸، ۴۰۴؛ شرح نهج البلاغه، ج ۱۰، ص ۲۲۳.

۲۰۴۹ مَظْهَرُ الْأَسْمَاءِ

علی علیه السلام همچون انبیا و پیامبر و سایر امامان علیهم السلام مظهر اسامی خدا، بلکه مظهر اسم اعظم خدا هستند. (۱)

۲۰۵۰ مَظْهَرُ الْكَرَامَاتِ

آشکار کننده کرامت های روشن الهی.

همچنین مراجعه شود به: بُرْهَانُ الْوَاصِلِينَ [۱۷۳۱]

۲۰۵۱ الْمُعِينُ

یار و یاور و کمک کار.

«وَيَسْمُوْنَهُ أَهْلُ السَّمَاءِ شَمْسَاتِيْلَ... وَعَلَى الْعَرْشِ مُعِينٍ»؛ (۲)

«اهل آسمان آن حضرت را شمساطیل نامیده و بر عرش نیز نام او معین است».

۲۰۵۲ مِفْتَاحُ النَّدَى

کلید عطایا و احسان و بخشش ها.

همچنین مراجعه شود به: الْأَزِيحِي [۱۶۵۵]

۲۰۵۳ مَفَسِّرُ الْعِلْمِ

همه علوم و دانش ها را تفسیر می کند.

همچنین مراجعه شود به: عَالِمٌ غَيْرُ جَاهِلٍ [۱۹۱۸]

۲۰۵۴ مَقَامُهُ مَقَامُ اللَّهِ

مقام و جایگاه او، جایگاه خدایی است.

همچنین مراجعه شود به: حَرَمُهُ حَرَمُ اللَّهِ [۱۷۸۰]

۲۰۵۵ مِقْبَاسُ أَنْوَارِ الْعِلْمِ وَالْحِكْمَةِ

سرچشمه نورهای دانش و معرفت.

همچنین مراجعه شود به: بَيَاضُ صُبْحِ الْيَقِينِ [۱۷۴۴]

۲۰۵۶ الْمُقْتَفَى

پیروی کننده و تابع.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوْقَهُ [۱۶۴۸]

۲۰۵۷ الْمُقَفَّى

این اسم میان پیامبر و علی علیهما السلام مشترک است. پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله مقفّی است؛ یعنی بعد از همه پیامبران آمده است و علی مقفّی است؛ یعنی بلافاصله بعد از پیامبر صلی الله علیه وآله امام و خلیفه است.

جابر از قول سالم فرزند عبدالله بن عمر نقل می کند: همراه پدرم نزد کعب الاحبار یهودی بودم. وی گفت: امامان بعد از پیامبر به عدد نقبای بنی اسرائیل (دوازده نفر) هستند.

در این حال علی علیه السلام وارد شد، کعب گفت:

«هَذَا الْمُقَفَّى أَوْلُهُمْ وَأَحَدَ عَشَرَ مِنْ وُلْدِهِ»؛ (۳)

«این مقفّی اول آنان است به همراه یازده نفر از فرزندان او».

۲۰۵۸ مَكْمِلُ الْأَوْلِيَاءِ

تکمیل کننده اولیا و دوستان خدا. (۴)

۲۰۵۹ الْمَلَاذُ

پناه و پناهگاه.

در شعر مرحوم حافظ رجب برسی چنین آمده است: (۵)

يَا قَاسِمَ النَّارِ وَالْجِنَانِ غَدًا

أَنْتَ مَلَاذُ الرَّاجِي وَمَلْجَأُهُ

«ای تقسیم کننده بهشت و جهنم در فردای قیامت! تو پناه گاه و محل امنیت امیدواران هستی».

- ۱- ۱۹۵۱. علی مظهر اسمای حسناى الهى، آیت الله جوادى آملی.
- ۲- ۱۹۵۲. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۶۲.
- ۳- ۱۹۵۳. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۲۲۳.
- ۴- ۱۹۵۴. عدّه الداعی، ص ۲۲۶.
- ۵- ۱۹۵۵. مشارق انوار الیقین، ص ۳۷۳.

۲۰۶۰ مَلَى

تو پُر و مایه دار و مملو.

«وَعِنْدَ الْعَرَبِ مَلِيًّا»؛ (۱)

«نام ایشان نزد عرب ملی است».

۲۰۶۱ الْمَمْنُوعُ

او را از حقّ خودش منع کردند.

همچنین مراجعه شود به: عَالِمٌ غَيْرُ جَاهِلٍ [۱۹۱۸]

۲۰۶۲ مَنَازُ سَنَنِ اللَّهِ

نشانه سنت های الهی

همچنین مراجعه شود به: بَيَاضُ صُبْحِ الْيَقِينِ [۱۷۴۴]

۲۰۶۳ مَنْ اِقْتَدَى بِهِ فَقَدْ اهْتَدَى

هر کس به او اقتدا کند، هدایت می شود.

فخر رازی در مورد امام علی علیه السلام چنین گفته:

«مَنْ اِقْتَدَى فِي دِينِهِ بِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، فَقَدْ اهْتَدَى»؛ (۲)

«هر که برای دینش به علی بن ابی طالب علیه السلام اقتدا کند، حتماً هدایت می شود».

در ادامه می گوید: رسول خدا صلی الله علیه وآله فرموده:

«اللَّهُمَّ اُدْرِ الْحَقَّ مَعَ عَلِيٍّ حَيْثُ دَارَ»؛

«خدایا حقّ و حقیقت را به دور علی علیه السلام بگردان، هر کجا که رفت».

۲۰۶۴ مَنَبَعُ الْأَنْوَارِ

سرچشمه همه نورها.

همچنین مراجعه شود به: قُطْبُ دَائِرَةِ الْوُجُودِ [۱۹۷۳]

۲۰۶۵ الْمُنْبِيُّ عَنْ حَقَائِقِ التَّوْحِيدِ

از اسرار و حقایق توحید خبر می دهد.

همچنین مراجعه شود به: إِمَامُ الْعَادِلِينَ [۱۷۰۹]

۲۰۶۶ مِنْ ذَوَائِبِ قُرَيْشٍ

برجسته ترین شخصیت قریش است.

همچنین مراجعه شود به: سَنَامُ قُرَيْشٍ [۱۸۴۵]

۲۰۶۷ الْمَنْصُومُ

یکی از اسامی امام علی علیه السلام، چنین نقل شده:

«يَسْمُوْنَهُ أَهْلُ السَّمَاءِ شَمْسَاتِيْلَ... وَعَلَى الْقَلَمِ مَنْصُومٌ»؛ (۳)

«اهل آسمان او را شمساطیل می نامند و بر روی قلم نیز نام وی منصوم است».

۲۰۶۸ الْمَنْصُورُ مِنَ السَّمَاءِ

از جانب آسمان یاری می شود.

همچنین مراجعه شود به: الْمُجَابُ الدُّعَاءِ [۲۰۲۸]

۲۰۶۹ مَنْ لَا يَعَابُ

کسی نتوانست در او عیبی بیابد.

همچنین مراجعه شود به: بَيَضَةُ الْبَلَدِ [۱۷۴۵]

۲۰۷۰ مِنْ هَامَاتِ قُرَيْشٍ

از مهم ترین افراد قریش است.

همچنین مراجعه شود به: سَنَامُ قُرَيْشٍ [۱۸۴۵]

مرگ سرخ. مراد قتل و کشته شدن است.

کفّار قریش در جنگ بدر به او موت احمر گفتند؛ چون بسیاری از آنان را به قتل رساند. (۴)

ص: ۳۵۵

۱- ۱۹۵۶. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۶.

۲- ۱۹۵۷. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۴۲۱.

۳- ۱۹۵۸. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۶.

۴- ۱۹۵۹. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۴، ص ۲۴۸.

در نقل دیگری هم آمده:

«يَسْمُوْنَهُ أَهْلُ السَّمَاءِ شَمْسَاطِيْلَ وَعِنْدَ الْمُشْرِكِيْنَ الْمَوْتُ الْأَحْمَرُ»؛ (۱)

«اهل آسمان او را شمساطیل نامیده و مشرکان نیز او را موت احمر گفته اند».

۲۰۷۲ مَوْضِحُ كُلِّ حَكِيمٍ

بیان کننده و روشن کننده احکام خداوند، چنان که عمر بن خطاب به آن اعتراف نموده.

همچنین مراجعه شود به: کاشِفُ كُلِّ شُبْهَةٍ [۱۹۸۵]

۲۰۷۳ الْمُؤَلُّودُ فِي الْحَرَمِ

در حرم امن الهی متولد شده است؛ آن هم در بهترین نقطه که کعبه معظمه باشد. (۲)

۲۰۷۴ الْمُؤَلَّوِي

از القابی است که به آن حضرت اشاره شده.

همچنین مراجعه شود به: الْأَزْجِي [۱۶۵۵]

۲۰۷۵ مَوْلَى الْمُوَالِي

از القابی است که به آن حضرت اشاره شده. (۳)

۲۰۷۶ مَوْلَى الْمُوَحِّدِيْنَ

علی علیه السلام، آقا و مولا و بزرگ همه خداشناسان و خداپرستان و مؤمنان است.

۲۰۷۷ مِيسَمُ أَوْلِيَاءِ اللَّهِ

بر شیعیان و بندگان خالص خدا مهر تأیید ولایت می زند.

همچنین مراجعه شود به: بِيَاضُ صُبْحِ الْيَقِيْنِ [۱۷۴۴]

۲۰۷۸ الْمَيْمُونُ (الْمُبَارَكُ)

شخص بایمن و پربرکت است.

از امیرمؤمنان علیه السلام نقل شده که فرمود:

«أَنَا اسْمِي فِي الْإِنجِيلِ إِلْيَا وَعِنْدَ ظُئْرِي مَيْمُونٌ»؛(۴)

«اسم من در انجیل الیا است، و نزد دایه ام میمون است».

امام باقرعلیه السلام فرمود:

«كَانَتْ ظُئْرٌ عَلِيٍّ -الَّتِي أَرْضَاتُهُ امْرَأَةٌ مِنْ بَنِي هِلَالٍ»؛(۵)

«دایه امیرمؤمنان علیه السلام زنی بود از بنی هلال که حضرت را شیر داد».

۲۰۷۹ النَّائِبُ

قائم مقام و جانشین. کسی که به نیابت و با اذن رسول خداصلی الله علیه وآله به انجام امور وی می پردازد. یهودیان در مقابل رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام اقرار کردند:

«إِنَّ عَلِيًّا أَحْوَكُ وَوَزِيرُكَ وَالْقَيْمُ بِدِينِكَ وَالنَّائِبُ عَنْكَ»؛(۶)

«همانا علی برادر و وزیر تو و قیم دین تو و نایب تو است».

۲۰۸۰ نَاشِرُ الْأَمْنِ

سایه امن و امنیت را می گستراند.

همچنین مراجعه شود به: أَبَادَ الْفِتْرَةِ [۱۶۲۹]

ص: ۳۵۶

۱- ۱۹۶۰. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۶؛ الفضائل، ص ۱۷۵.

۲- ۱۹۶۱. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۲۷۵؛ الفضائل، ص ۱۷۵.

۳- ۱۹۶۲. مشارق انوار الیقین، ص ۴۳۰.

۴- ۱۹۶۳. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۵۴.

۵- ۱۹۶۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۷؛ معانی الاخبار، ص ۶۰.

۶- ۱۹۶۵. بحارالانوار، ج ۹، ص ۳۱۰؛ تأویل الآیات، ص ۵۸؛ تفسیر الامام العسکری، ص ۲۳۶.

۲۰۸۱ ناصِحُ الْجَبِيبِ

شخص صاف دل، امین و پاکدل.

همچنین مراجعه شود به: جَلِي الصَّفْحَةِ [۱۷۶۵]

۲۰۸۲ نَامُوسُ أَكْبَرُ

محرم راز.

راهبی اهل یمامه قبل از به دنیا آمدن علی علیه السلام، تولدش را به ابوطالب بشارت داد و گفت: به زودی برای تو فرزندی به دنیا خواهد آمد که سید اهل زمان خودش می باشد و او ناموس اکبر است، او که متولد شود من زنده نخواهم بود، از جانب من به او سلام برسان، کاش او را می دیدم. (۱)

۲۰۸۳ نَبَدُ الشَّنَارِ

عیب و عار را به کناری افکنده است.

همچنین مراجعه شود به: جَلِي الصَّفْحَةِ [۱۷۶۵]

۲۰۸۴ نَشَأُ فِي دَارِ الْوَحْيِ

در خانه نزول وحی قرآن نشو و نما نموده.

همچنین مراجعه شود به: اشْتَقِي عُرُوقَهُ مِنْ مَبِيعِ النَّبُوَّةِ [۱۶۵۸]

۲۰۸۵ نَقِي الذَّلِيلِ

پاک دامن.

همچنین مراجعه شود به: جَلِي الصَّفْحَةِ [۱۷۶۵]

۲۰۸۶ نَقِي الصَّحِيفَةِ

پرونده و نامه اش پاک است.

همچنین مراجعه شود به: جَلِي الصَّفْحَةِ [۱۷۶۵]

۲۰۸۷ نَقِي الْعَشِيرَةِ

اهل و ریشه اش همه پاک هستند.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۲۰۸۸ نُورٌ فِي ظُلْمَةِ الدُّجَى

به مثابه نوری در تاریکی ها است.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِكَ وَبَكَى [۱۶۸۶]

۲۰۸۹ نُورُ الْمُطِيعِينَ

چراغ راه همه مطیعان است.

همچنین مراجعه شود به: إِمَامُ الْعَادِلِينَ [۱۷۰۹]

۲۰۹۰ نَهَضَ حِينَ وَهَنَ الْقَوْمُ

هنگامی که همه در یاری پیامبر صلی الله علیه وآله سستی کردند، او به قیام و یاری حضرت برخاست.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۲۰۹۱ وَصَى آخِرِ الْأَنْبِيَاءِ

جانشین آخرین پیامبر خدا.

در کتاب تورات درباره امام علی علیه السلام آمده:

«أَمَّا تَقْوِيَّتُ فَهِيَ أَوْلُ الْأَوْصِيَاءِ وَوَصِي آخِرِ الْأَنْبِيَاءِ»؛ (۲)

«تقویت اولین جانشین رسول خدا و وصی خاتم انبیا است».

۲۰۹۲ وَلايَتُهُ أَمَانٌ

خدای تعالی امان از عذاب را در ولایت امیرمؤمنان علیه السلام اختصاص داده؛ چون اقرار به ولایت مستلزم اقرار به توحید و

نبوت است. (۳)

۲۰۹۳ وَلى النَّاسِ

رهبر و مولا و سرپرست همه مردم. این از القاب امام در منابع اهل سنت می باشد. (۴)

- ١- ١٩٦٦. مشارق انوار اليقين، ص ١٤٠.
- ٢- ١٩٦٧. بحار الانوار، ج ٣٦، ص ٢٢٤.
- ٣- ١٩٦٨. الجواهر السنيه، ص ٢٦٧، مشارق انوار اليقين، ص ٥١.
- ٤- ١٩٦٩. فرهنگ غدیر.

۲۰۹۴ هَابِلُ

حضرت علی علیه السلام به شخص یهودی فرمود:

«أَمَا فِي التَّوْرَةِ اسْمِي هَابِلٌ»؛ (۱)

«نام من در تورات هابیل است».

همچنین مراجعه شود به: حَبْدَارُ [۱۷۷۶]

۲۰۹۵ الْهَاشِمِي

هاشمی منسوب است به هاشم، بزرگ طایفه بنی هاشم، و نسب امام علی علیه السلام چنین است:

«علی بن ابی طالب بن عبد المطلب بن هاشم بن عبدمناف بن قصی بن کلاب بن مَرَّة بن لوی بن غالب بن فِهر بن مالک بن النضر بن کنانه بن حزیمة بن مدرکه بن الیاس بن مضر بن نزار بن معدّ بن عدنان...»؛ (۲)

۲۰۹۶ هَزْبُ

شیر بیشه و پهلوان میدان مبارزه.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۲۰۹۷ هَزَمَ الْأَنْبَطَالَ

علی علیه السلام کسی بود که جنگجویان را از معركة جنگ فراری می داد. سید حمیری در شعر خود آن را برای امام علی علیه السلام بیان کرده است. (۳)

۲۰۹۸ الْهَمَامُ الْأَعْظَمُ

پادشاه و آقای بزرگ و بلندهمت.

همچنین مراجعه شود به: سَنَامُ الْأَطْوَلُ [۱۸۴۴]

۲۰۹۹ هَمَايَ رَحْمَتِ

علی ای همای رحمت تو چه آیتی خدا را

که به ماسوی فکندی همه سایه هما را

دل اگر خداشناسی همه در رخ علی بین

به علی شناختم من به خدا قسم خدا را

مرحوم آیت الله العظمی مرعشی نجفی شبی در خواب می بیند مجلس باشکوهی برگزار شده و شاعران در حضور امیرالمؤمنین علیه السلام، به خواندن سروده های خود مشغول هستند.

سپس حضرت می فرماید: شهریار را بگویید شعر بخواند و دیدم شعر «علی ای همای رحمت را» می خواند. از خواب بیدار شدم. من که تا به حال او را نمی شناختم، پرس و جو کردم و خواستم که بیاید. گفتم: فلان شعرت را برایم بخوان. گفت: شما از کجا خبر داری؟! من هنوز به کسی نگفته ام... بالاخره معلوم شد دقیقاً همان شب و ساعتی که شهریار آن شعر را سروده، ایشان هم در خواب دیده که نزد امیرالمؤمنین علیه السلام قرائت کرده است. (۴)

۲۱۰۰ هیدار

نقل شده: اسم رسول خدا و خاتم انبیاء صلی الله علیه وآله در انجیل به عنوان "حمیاطا" آمده و نام وصی آن حضرت نیز "هیدار" است.

اما مراد از هیدار چیست؟ فرمود:

«الصِّدِّيقُ الْأَكْبَرُ وَالْفَارُوقُ الْأَعْظَمُ»؛ (۵)

«هیدار، صدیق اکبر و فاروق اعظم است».

ص: ۳۵۸

۱- ۱۹۷۰. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۲۲۲.

۲- ۱۹۷۱. بحار الانوار، ج ۱۵، ص ۱۰۷.

۳- ۱۹۷۲. بحار الانوار، ج ۳۳، ص ۲۶۰؛ بشاره المصطفی، ص ۱۱؛ موسوعه امام علی، ج ۹، ص ۱۱.

۴- ۱۹۷۳. مجله یادواره آن مرحوم، موجود در کتابخانه مرحوم آیت الله نجفی مرعشی.

۵- ۱۹۷۴. بحار الانوار، ج ۳۸، ص ۵۵.

۲۱۰۱ يَتَفَجَّرُ الْعِلْمُ مِنْ جَوَانِهِ

علم و دانش از او جوشش می کند.

همچنین مراجعه شود به: بَعِيدُ الْمُدَى [۱۷۴۰]

۲۱۰۲ يَجِيبُ الدَّاعِيَ

امیر مؤمنان علیه السلام درخواست دعوت کننده را اجابت می کرد.

ضرار بن ضمیره در حضور معاویه، امام علی علیه السلام را چنین توصیف کرد:

«يَجِيبُنَا إِذَا دَعَوْنَاهُ وَيُعْطِينَا إِذَا سَأَلْنَاهُ»؛ (۱)

«هرگاه و هر زمان او را می خواندیم، اجابت می فرمود و هرگاه از او درخواستی می کردیم، عطا می کرد».

۲۱۰۳ يَسْتَأْنِسُ بِاللَّيْلِ

با شب و راز و نیاز شبانه و نماز شب، انس و الفت دارد.

همچنین مراجعه شود به: بَعِيدُ الْمُدَى [۱۷۴۰]

۲۱۰۴ يَسْتَوْحِشُ مِنَ الدُّنْيَا

از مظاهر مادی دنیا و هر آنچه موجب فریب انسان می شد، گریزان است.

همچنین مراجعه شود به: بَعِيدُ الْمُدَى [۱۷۴۰]

۲۱۰۵ يَعْسُوبُ أَضَامِيمِ الْأَصْفِيَاءِ

رئیس جماعت برگزیدگان.

همچنین مراجعه شود به: بَيَاضُ صُبْحِ الْيَقِينِ [۱۷۴۴]

۲۱۰۶ يَعْطَى السَّائِلَ

تقاضای سائلین و درخواست کنندگان را عطا می نمود.

همچنین مراجعه شود به: يَجِيبُ الدَّاعِيَ [۲۱۰۲]

۲۱۰۷ یَنَاجِي رَبَّهُ

امیر مؤمنان علیه السلام با پروردگار خود به نجوا و راز و نیاز می پرداخت.

همچنین مراجعه شود به: بَعِيدُ الْمُدَى [۱۷۴۰]

۲۱۰۸ يَنْبُوعُ الْفَضَائِلِ

سرچشمه همه فضیلت ها و خوبی ها.

همچنین مراجعه شود به: رَيْسُ الْفَضَائِلِ [۱۸۱۹]

۲۱۰۹ يَوْشَعُ

نام وصی و جانشین و پیامبر بعد از عیسی علیه السلام و نیز از القاب امیر مؤمنان علیه السلام است.

چنان که گفته شده:

«وَيَسْمُوْنَهُ أَهْلُ السَّمَاءِ شَمْسَاطِيْلَ... وَعِنْدَ الْفَلَّاسِفَةِ يَوْشَعُ»؛ (۲)

«اهل آسمان او را شمساطیل نامیده اند و نزد فلاسفه نیز یوشع است».

۲۱۱۰ يَكْصَدُ وَدَه

یکصد و ده شماره رمزی است که بر اساس حروف ابجد، و مطابق با حروف «علی» است.

حرف «ع» هفتاد؛

حرف «ل» سی

و حرف «ی» ده می باشد،

که مجموع آن ۱۱۰ می شود.

ص: ۳۵۹

۱- ۱۹۷۵. مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۰۳. حلیها لاولیاء، ج ۱، ص ۸۴.

۲- ۱۹۷۶. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۶۲.

فهرست الفبايي اوصاف و القاب امير المومنين عليه السلام

تصوير

□

ص: ٣٦١

تصوير

□

ص: ٣٦٢

تصوير

□

ص: ٣٦٣

تصوير

□

ص: ٣٦٤

تصوير

□

ص: ٣٦٥

تصوير

□

ص: ٣٦٦

تصوير

□

ص: ٣٦٧

تصوير

□

ص: ٣٦٨

تصوير

□

ص: ٣٦٩

تصوير

□

ص: ٣٧٠

تصوير

□

ص: ٣٧١

تصوير

□

ص: ٣٧٢

تصوير

□

ص: ٣٧٣

تصوير

□

ص: ٣٧٤

تصوير

□

ص: ٣٧٥

تصوير

□

ص: ٣٧٦

تصوير

□

ص: ٣٧٧

تصوير

□

ص: ٣٧٨

تصوير

□

ص: ٣٧٩

تصوير

□

ص: ٣٨٠

تصوير

□

ص: ٣٨١

تصوير

□

ص: ٣٨٢

تصوير

□

ص: ٣٨٣

تصوير

□

ص: ٣٨٤

تصوير

□

ص: ٣٨٥

تصوير

□

ص: ٣٨٦

تصوير

□

ص: ٣٨٧

تصوير

□

ص: ٣٨٨

تصوير

□

ص: ٣٨٩

تصوير

□

ص: ٣٩٠

تصوير

□

ص: ٣٩١

تصوير

□

ص: ٣٩٢

تصوير

□

ص: ٣٩٣

تصوير

□

ص: ٣٩٤

تصوير

□

ص: ٣٩٥

تصوير

□

ص: ٣٩٦

تصوير

□

ص: ٣٩٧

تصوير

□

ص: ٣٩٨

تصوير

□

ص: ٣٩٩

تصوير

□

ص: ٤٠٠

(۲۱۱۱) قرآن کریم

(۲۱۱۲) نهج البلاغه، امام علی بن ابی طالب علیه السلام، یک جلد، انتشارات دارالهجره قم

(۲۱۱۳) الاحتجاج، ابومنصور احمد بن علی طبرسی، یک جلد، نشر مرتضی مشهد مقدس، ۱۴۰۳ ه.ق

(۲۱۱۴) احقاق الحق و ازهاق الباطل، شهید قاضی نورالله بن سید شریف شوشتری (متوفی ۱۰۱۹ ه.ق)، کتاب خانه آیت الله مرعشی، ۱۴۱۱ ه.ق

(۲۱۱۵) الاختصاص، شیخ مفید، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق

(۲۱۱۶) الارشاد، شیخ مفید، دو جلد در یک مجلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق

(۲۱۱۷) ارشاد القلوب، حسن بن ابی الحسن دیلمی، دو جلد در یک مجلد، انتشارات شریف رضی، ۱۴۱۲ ه.ق

(۲۱۱۸) الاشراف، شیخ مفید، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق

(۲۱۱۹) الاعلام، شیخ مفید، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق

(۲۱۲۰) أعلام الدین، حسن بن ابی الحسن دیلمی، یک جلد، مؤسسه آل البيت عليهم السلام قم، ۱۴۰۸ ه.ق

(۲۱۲۱) اعلام الوری، امین الاسلام فضل بن حسن طبرسی، یک جلد، دارالکتب الإسلامیه تهران

(۲۱۲۲) الافصاح فی الإمامه، شیخ مفید، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق

(۲۱۲۳) اقبال الأعمال، سید علی بن موسی بن طاوس، یک جلد، دارالکتب الإسلامیه تهران، ۱۳۶۷ ه.ش

(۲۱۲۴) الزام الناصب، شیخ علی یزدی، متوفای ۱۳۴۳ ه.ق چاپ ۱۳۹۷ ه.ق بیروت.

(۲۱۲۵) الالفین، حسن بن یوسف، علامه حلّی، یک جلد، انتشارات دارالهجره قم، ۱۴۰۹ ه.ق

(۲۱۲۶) الامالی، شیخ صدوق، یک جلد، انتشارات کتابخانه اسلامیه، ۱۳۶۲ ه.ش

(۲۱۲۷) الامالی، شیخ طوسی، یک جلد، انتشارات دارالثقافه قم، ۱۴۱۴ ه.ق

(۲۱۲۸) الامالی، شیخ مفید، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق

٢١٢٩) امام علي عليه السلام مظلوم تاريخ، علي اصغر رضواني، انتشارات مسجد مقدس جمكران، ١٣٨٦ ه.ش

٢١٣٠) ايمان ابي طالب، سيد فخر بن معد موسوي، يك جلد، انتشارات سيدالشهداء (ع) قم، ١٤١٠ ه.ق

٢١٣١) ايمان ابي طالب، شيخ مفيد، يك جلد، انتشارات كنگره جهاني شيخ مفيد قم، ١٤١٣ ه.ق

٢١٣٢) بحار الانوار، علامه مجلسي، يكصد و ده جلد، مؤسسه الوفاء بيروت - لبنان، ١٤٠٤ ه.ق

٢١٣٣) بشاره المصطفى، عماد الدين طبري، يك جلد، چاپ كتابخانه حيدرليه نجف، ١٣٨٣ ه.ق

ص: ٤٠١

۲۱۳۴) بصائر الدرجات، محمد بن حسن بن فروخ صفار، یک جلد، کتابخانه آیت الله مرعشی قم، ۱۴۰۴ ه.ق

۲۱۳۵) البلد الامین، ابراهیم بن علی عاملی کفعمی، یک جلد، چاپ سنگی

۲۱۳۶) بناء المقالة الفاطمیه، سید احمد بن موسی بن طاوس، یک جلد، مؤسسه آل البيت عليهم السلام قم، ۱۴۱۱ ه.ق

۲۱۳۷) پرتوی از فضایل امیر مؤمنان علیه السلام در قرآن، سید ابوالحسن مطلبی، بوستان کتاب، ۱۳۸۷ ه.ش

۲۱۳۸) تاریخ امیرالمؤمنین علیه السلام، عباس صفایی حائری، انتشارات مسجد مقدس جمکران، ۱۳۸۶ ه.ش

۲۱۳۹) تأویل الآیات الظاهره، سید شرف الدین حسینی استرآبادی، یک جلد، جامعه مدرسین قم، ۱۴۰۹ ه.ق

۲۱۴۰) التحصین، سید علی بن موسی بن طاوس، یک جلد، مؤسسه دارالکتاب قم، ۱۴۱۳ ه.ق

۲۱۴۱) تحف العقول، حسن بن شعبه حرانی، یک جلد، انتشارات جامعه مدرسین قم، ۱۴۰۴ ه.ق

۲۱۴۲) تفسیر العیاشی، محمد بن مسعود عیاشی، دو جلد، چاپخانه علمیه تهران، ۱۳۸۰ ه.ق

۲۱۴۳) تفسیر امام عسکری علیه السلام، امام حسن عسکری علیه السلام، یک جلد، انتشارات مدرسه الامام المهدی علیه السلام قم، ۱۴۰۹ ه.ق

۲۱۴۴) تفسیر فرات، فرات بن ابراهیم کوفی، یک جلد، مؤسسه چاپ و نشر، ۱۴۱۰ ه.ق

۲۱۴۵) تفسیر قمی، علی بن ابراهیم بن هاشم قمی، دو جلد، مؤسسه دارالکتاب قم، ۱۴۰۴ ه.ق

۲۱۴۶) تفسیر نمونه، آیت الله ناصر مکارم شیرازی، دار الکتب الاسلامی،

۲۱۴۷) تفسیر نورالثقلین، شیخ عبد علی بن جمعه العروسی الحویزی (متوفی ۱۱۱۲ ه.ق)، قم

۲۱۴۸) تفضیل امیرالمؤمنین علیه السلام، شیخ مفید، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق

۲۱۴۹) التمحیص، محمد بن همام اسکافی، یک جلد، انتشارات مدرسه امام مهدی (عج) قم، ۱۴۰۴ ه.ق

۲۱۵۰) التوحید، شیخ صدوق، یک جلد، انتشارات جامعه مدرسین قم، ۱۳۹۸ ه.ق (۱۳۵۷ شمسی)

۲۱۵۱) التهذیب، شیخ طوسی، ده جلد، دار الکتب الإسلامیه تهران، ۱۳۶۵ ه.ش

۲۱۵۲) الجمل، شیخ مفید، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق

- ٢١٥٣) الجواهر السنیه، شیخ حرّ عاملی، محمّد بن حسن بن علی (متوفی ١١٠٤ ه.ق.)
- ٢١٥٤) چشم بر خورشید (فضایل امیرمؤمنان علیه السلام)، محمّد جواد اسلامی، انتشارات دلیل ما ١٣٨٧ ه.ش
- ٢١٥٥) حلیه الابرار، سید هاشم بحرانی (متوفی ١١٠٧ ه.ق.).
- ٢١٥٦) حلیه الاولیاء، ابونعیم اصفهانی (متوفی ٤٣٠ ه.ق) چاپ ١٣٥٧ ه.ق.
- ٢١٥٧) حیات عارفانه امام علی علیه السلام، آیت الله جوادی آملی، مرکز نشر اسراء.
- ٢١٥٨) الخرائج و الجرائح، قطب الدین راوندی، سه جلد، مؤسسه امام مهدی (عج) قم، ١٤٠٩ ه.ق
- ٢١٥٩) خصائص الأئمّه علیهم السلام، سید رضی، یک جلد، مجمع البحوث آستان قدس رضوی، ١٤٠٦ ه.ق
- ٢١٦٠) الخصال، شیخ صدوق، دو جلد در یک مجلد، انتشارات جامعه مدرسین قم، ١٤٠٣ ه.ق

٢١٦١) الدعوات، قطب الدين راوندى، يك جلد، انتشارات مدرسه امام مهدى (عج) قم، ١٤٠٧ هـ.ق

٢١٦٢) دلائل الامامه، محمد بن جرير طبرى، يك جلد، دارالذخائر للمطبوعات، قم

٢١٦٣) رجال الشيخ الطوسى، شيخ طوسى، يك جلد، دفتر انتشارات اسلامى جامعه مدرسین، ١٤١٥ هـ.ق

٢١٦٤) رجال العلامة الحلى، علامه حلى، يك جلد، دارالذخائر قم، ١٤١١ هـ.ق

٢١٦٥) رجال الكشى، محمد بن عمر كشى، يك جلد، انتشارات دانشگاه مشهد، ١٣٤٨ هـ.ش

٢١٦٦) روضه الواعظین، محمد بن حسن فتال نیشابورى، يك جلد، انتشارات رضى قم

٢١٦٧) زندگانى اميرالمؤمنين عليه السلام، سيد هاشم رسولى محلاتى، نشر فرهنگ اسلامى، ١٣٨٧ هـ.ش

٢١٦٨) سعد السعود، سيد على بن موسى بن طاوس، يك جلد، انتشارات دار الذخائر قم

٢١٦٩) شرح احقاق الحق و ازهاق الباطل، سيد شهاب الدين، آيت الله مرعشى نجفى، منشورات مكتبه آيه الله المرعشى النجفى، قم.

٢١٧٠) شرح المنام، شيخ مفيد، يك جلد، انتشارات كنگره جهانى شيخ مفيد قم، ١٤١٣ هـ.ق

٢١٧١) صحيفه الرضا عليه السلام، امام على بن موسى الرضا عليه السلام، يك جلد، انتشارات كنگره جهانى امام رضا عليه السلام، ١٤٠٦ هـ.ق

٢١٧٢) الصراط المستقيم، على بن يونس نباطى بياضى، سه جلد در يك مجلد، كتابخانه حيدر يه، نجف، ١٣٨٤ هـ.ق

٢١٧٣) صفات الشيعه، شيخ صدوق، يك جلد، انتشارات اعلمى تهران

٢١٧٤) الصوارم المهرقه، قاضى نورالله شوشترى، يك جلد، انتشارات چاپخانه نهضت، تهران، ١٣٦٧ هـ.ق

٢١٧٥) الطرائف، سيد على بن موسى بن طاوس، يك جلد، چاپخانه خيام قم، ١٤٠٠ هـ.ق

٢١٧٦) عده الداعى، ابن فهد حلى، يك جلد، دارالكتاب الاسلامى، ١٤٠٧ هـ.ق

٢١٧٧) العدد القويه، رضى الدين على بن يوسف حلى، يك جلد، انتشارات كتابخانه آيت الله مرعشى قم، ١٤٠٨ هـ.ق

٢١٧٨) علل الشرائع، شيخ صدوق، يك جلد، انتشارات مكتبه الداورى قم

٢١٧٩) على عليه السلام مظهر اسماء حسناى الهى، آيت الله جوادى آملى، مركز نشر اسراء، ١٣٨٥ هـ.ش.

٢١٨٠) علی یا علی، مهدی فقیه ایمانی، انتشارات عطر عترت، ١٣٨٥ ه.ش.

٢١٨١) العمده، ابن بطریق یحیی بن حسن حلّی، یک جلد، انتشارات جامعه مدرسین قم، ١٤٠٧ ه.ق

٢١٨٢) عوالی اللّالی، ابن ابی جمهور احسائی، چهار جلد، انتشارات سید الشهداء (ع) قم، ١٤٠٥ ه.ق

٢١٨٣) عیون أخبار الرضا علیه السلام، شیخ صدوق، ٢ جلد در یک مجلد، انتشارات جهان، ١٣٧٨ ه.ق

٢١٨٤) الغدیر، عبدالحسین احمد، علّامه امینی، دارالکتاب العربی، بیروت.

٢١٨٥) غرر الحکم و درر الکلم، عبدالواحد بن محمد تمیمی آمدی، یک جلد، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی قم، ١٣٦٦ ش

ص: ٤٠٣

- ۲۱۸۶) الغیبه، شیخ طوسی، یک جلد، مؤسسه معارف اسلامی قم، ۱۴۱۱ ه.ق
- ۲۱۸۷) الغیبه، محمد بن ابراهیم نعمانی، یک جلد، مکتبه الصدوق، تهران، ۱۳۹۷ ه.ق
- ۲۱۸۸) فراهایی از تاریخ پیامبر اسلام، آیت الله جعفر سبحانی دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
- ۲۱۸۹) فرحه الغری، سید عبدالکریم بن طاوس، یک جلد، انتشارات رضی قم
- ۲۱۹۰) فروغ ابدیت، آیت الله جعفر سبحانی، مؤسسه بوستان کتاب.
- ۲۱۹۱) فرهنگ غدیر، جواد محدثی، نشر معروف، ۱۳۸۴ ه.ش.
- ۲۱۹۲) الفصول المختاره، شیخ مفید، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق
- ۲۱۹۳) الفضائل، شاذان بن جبرئیل قمی، یک جلد، انتشارات رضی قم، ۱۳۶۳ ه.ش
- ۲۱۹۴) قرب الاسناد، عبدالله بن جعفر حمیری قمی، یک جلد، انتشارات کتابخانه نینوی، تهران
- ۲۱۹۵) قصص الانبیاء علیهم السلام، قطب الدین راوندی، یک جلد، چاپ بنیاد پژوهش های آستان قدس رضوی، ۱۴۰۹ ه.ق
- ۲۱۹۶) القطره، علامه آیت الله سید احمد مستنبط
- ۲۱۹۷) الکافئه، شیخ مفید، یک جلد، کنگره شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق
- ۲۱۹۸) الکافی، ثقه الاسلام کلینی، هشت جلد، دارالکتب الإسلامیه تهران، ۱۳۶۵ ه.ش
- ۲۱۹۹) کامل الزیارات، ابن قولویه قمی، یک جلد، انتشارات مرتضویه نجف اشرف، ۱۳۵۶ ه.ق
- ۲۲۰۰) کتاب المزار، شیخ مفید، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق
- ۲۲۰۱) کتاب سلیم بن قیس، سلیم بن قیس هلالی کوفی، یک جلد، انتشارات الهادی قم، ۱۴۱۵ ه.ق
- ۲۲۰۲) کشف الریبه، شهید ثانی، یک جلد، انتشارات مرتضوی، ۱۳۹۰ ه.ق
- ۲۲۰۳) کشف الغمه، علی بن عیسیٰ اربلی، دو جلد، چاپ مکتبه بنی هاشمی تبریز، ۱۳۸۱ ه.ق
- ۲۲۰۴) کشف الیقین، علامه حلّی حسن بن یوسف، یک جلد، مؤسسه چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد، ۱۴۱۱ ه.ق
- ۲۲۰۵) کفایه الاثر، علی بن محمد بن علی خزاز قمی (قرن چهارم ه.ق)، یک جلد، انتشارات بیدار قم، ۱۴۰۱ ه.ق

۲۲۰۶) کمال الدین، شیخ صدوق، دو جلد در یک مجلد، دارالکتب الإسلامیه قم، ۱۳۹۵ ه.ق

۲۲۰۷) کنز الفوائد، ابوالفتح کراچکی، دو جلد، انتشارات دارالذخائر قم، ۱۴۱۰ ه.ق

۲۲۰۸) المیزان فی تفسیر القرآن، علامه سید محمد حسین طباطبائی، دارالکتب اسلامی، ۱۳۸۹ ه.ق

۲۲۰۹) مائه منقبه، ابن شاذان قمی، یک جلد، چاپ مدرسه الامام المهدی علیه السلام قم، ۱۴۰۷ ه.ق

۲۲۱۰) متشابه القرآن، ابن شهر آشوب مازندرانی، دو جلد در یک مجلد، انتشارات بیدار، ۱۳۲۸ ه.ش

۲۲۱۱) المجتبی، سید علی بن موسی بن طاوس، یک جلد، انتشارات دارالذخائر قم، ۱۴۱۱ ه.ق

- (۲۲۱۲) مجموعه ورام، ورام بن ابی فراس، دو جلد در یک مجلد، انتشارات مکتبه الفقيه قم
- (۲۲۱۳) المحاسن، احمد بن محمد بن خالد برقی، یک جلد، دار الکتب الإسلامیه قم، ۱۳۷۱ ه.ق
- (۲۲۱۴) مدرسه سبز غدیر، مجید حیدری فر انتشارات زائر، آستانه مقدسه قم، ۱۳۸۶ ه.ش.
- (۲۲۱۵) مدینه المعاجز، سید هاشم بحرانی، تحقیق: شیخ عزت الله همدانی، مؤسسه المعارف الاسلامیه.
- (۲۲۱۶) مسار الشیعہ، شیخ مفید، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق
- (۲۲۱۷) مستدرک الوسائل، محدث نوری، هیجده جلد، مؤسسه آل البيت عليهم السلام قم، ۱۴۰۸ ه.ق
- (۲۲۱۸) مستطرفات السرائر، محمد بن ادريس حلی، یک جلد، انتشارات جامعه مدرسین قم، ۱۴۱۱ ه.ق
- (۲۲۱۹) مشارق الانوار اليقين في اسرار امير المؤمنين عليه السلام، برسی، حافظ رجب، تحقیق: سید علی عاشور، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، بیروت.
- (۲۲۲۰) مشکاه الانوار، ابوالفضل علی بن حسن طبرسی، یک جلد، کتابخانه حیدریه نجف اشرف، ۱۳۸۵ ه.ق
- (۲۲۲۱) مصادقه الاخوان، شیخ صدوق، یک جلد، چاپ لیتوگرافی کرمانی، قم، ۱۴۰۲ ه.ق
- (۲۲۲۲) المصباح، ابراهیم بن علی عاملی کفعمی، یک جلد، انتشارات رضی قم، ۱۴۰۵ ه.ق
- (۲۲۲۳) مصباح البلاغه، مستدرک نهج البلاغه، میرجهانی طباطبایی.
- (۲۲۲۴) مصباح المتهدجد، شیخ طوسی، یک جلد، مؤسسه فقه الشیعہ بیروت، ۱۴۱۱ ه.ق
- (۲۲۲۵) معانی الاخبار، شیخ صدوق، یک جلد، انتشارات جامعه مدرسین قم، ۱۳۶۱ ه.ش
- (۲۲۲۶) معجم رجال الحديث، آیت الله العظمی سید ابوالقاسم خویی، مرکز نشر آثار شیعہ، ۱۴۱۰ ه.ق، قم.
- (۲۲۲۷) مفاتیح الجنان، مرحوم شیخ عباس قمی
- (۲۲۲۸) مکارم الاخلاق، رضی الدین حسن بن فضل طبرسی، یک جلد، انتشارات شریف رضی قم، ۱۴۱۲ ه.ق
- (۲۲۲۹) مناقب آل أبي طالب عليه السلام، ابن شهر آشوب مازندرانی، چهار جلد، مؤسسه انتشارات علامه قم، ۱۳۷۹ ه.ق
- (۲۲۳۰) منتخب الاثر، آیت الله شیخ لطف الله صافی گلپایگانی

(۲۲۳۱) من لایحضره الفقیه، شیخ صدوق، چهار جلد، انتشارات جامعه مدرسین قم، ۱۴۱۳ ه.ق

(۲۲۳۲) مواقف الشیعه، علی بن حسینعلی، احمدی میانجی، انتشارات جامعه مدرسین قم

(۲۲۳۳) موسوعه امام علی علیه السلام، محمدی ری شهری، نشر دارالحدیث

(۲۲۳۴) موسوعه شهادت معصومین علیهم السلام

(۲۲۳۵) موسوعه کلمات الامام الحسین علیه السلام، پژوهشکده باقرالعلوم

(۲۲۳۶) مهج الدعوات، سید علی بن موسی بن طاوس، یک جلد، انتشارات دارالذخائر قم، ۱۴۱۱ ه.ق

(۲۲۳۷) النوادر، سید فضل الله راوندی، یک جلد، مؤسسه دارالکتاب قم

ص: ۴۰۵

(٢٢٣٨) نوادر المعجزات، سعيد بن هبه الله الراوندى (متوفى ٥٧٣ هـ.ق)

(٢٢٣٩) نهج الحق و كشف الصدق، علامه حلى حسن بن يوسف، يك جلد، مؤسسه دار الهجره قم، ١٤٠٧ هـ.ق

(٢٢٤٠) نهج الحياه: فرهنگ سخنان فاطمه عليها السلام. محمد دشتى، قم: مؤسسه تحقيقاتى اميرالمؤمنين عليه السلام

(٢٢٤١) نهج السعاده، شيخ باقر بن محمد بن عبدالله

(٢٢٤٢) وسائل الشيعه، شيخ حر عاملى، بيست و نه جلد، مؤسسه آل البيت عليهم السلام قم، ١٤٠٩ هـ.ق

(٢٢٤٣) وقعه صفين، نصر بن مزاحم بن سيار منقرى، يك جلد، انتشارات كتابخانه آيت الله مرعشى قم، ١٤٠٣ هـ.ق

(٢٢٤٤) ويژگى هاى اميرمؤمنان عليه السلام، ترجمه خصائص اميرالمؤمنين نساى، نجارزادگان، بوستان كتاب، ١٣٨٦ هـ.ش

(٢٢٤٥) اليقين، سيد على بن موسى بن طاوس، يك جلد، مؤسسه دارالكتاب قم، ١٤١٣ هـ.ق

ب: كتب اهل سنت

(٢٢٤٦) اتحاف السائل، محمد عبدالرؤوف المناوى (متوفى ١٠٣١ هـ.ق)

(٢٢٤٧) الاتقان فى علوم القرآن، جلال الدين عبدالرحمن سيوطى، (متوفى ٩١١ هـ.ق)

(٢٢٤٨) اسد الغابه فى معرفه الصحابه، ابن اثير، (متوفى ٦٣٠ هـ.ق)

(٢٢٤٩) الاستيعاب فى معرفه الاصحاب، ابن عبد البر القرطبى (متوفى ٤٦٣ هـ.ق)، چاپ بيروت ١٤٢٢ هـ.ق.

(٢٢٥٠) تاريخ ابن خلدون، ابن خلدون، مؤسسه الاعلمى للمطبوعات، بيروت

(٢٢٥١) تاريخ الخلفاء، عبدالرحمن بن ابى بكر السيوطى (متوفى ٩١١ هـ.ق).

(٢٢٥٢) تاريخ بغداد، احمد بن على ابوبكر الخطيب البغدادى چاپ بيروت ١٤٠٧ هـ.ق

(٢٢٥٣) تاريخ بغداد أو مدينه السلام، احمد بن على ابوبكر الخطيب البغدادى (متوفى ٤٦٣ هـ.ق)

(٢٢٥٤) تاريخ دمشق، ابن عساكر على بن حسن بن هبه الله، بيروت ١٣٩٥ هـ.ق

(٢٢٥٥) تفسير البحر المحيط، ابوحيان محمد بن يوسف اندلسى (متوفى ٧٤٥ هـ.ق)

(٢٢٥٦) تفسير الخازن، علاء الدين على بن محمد بن ابراهيم بغدادى

- ٢٢٥٧) تفسير القرآن العظيم، ابوالفداء اسماعيل بن عمر بن كثير القرشي الدمشقي (متوفى ٧٧٤ هـ.ق)
- ٢٢٥٨) تفسير الكشف والبيان، ابواسحاق احمد بن محمد بن ابراهيم الثعالبي النيشابوري
- ٢٢٥٩) تفسير المحرر الوجيز، ابو عبدالحق بن غالب الاندلسي (متوفى ٥٤٢ هـ.ق)
- ٢٢٦٠) تفسير المنار، محمد رشيد رضا (متوفى ١٣٥٤ هـ.ق)، بيروت دارالمعرفة.
- ٢٢٦١) تفسير روح البيان، اسماعيل حقي بن مصطفى الاستانبولي الحنفي الخلوتي
- ٢٢٦٢) تفسير روح المعاني، شهاب الدين محمود بن عبدالله الحسيني آلوسي (متوفى ١٢٧٠ هـ.ق)

- (۲۲۶۳) تفسیر فخر رازی، محمد بن عمر بن الحسن بن الحسين التیمی الرازی (متوفی ۶۰۶ ه.ق.)
- (۲۲۶۴) جامع الاحادیث، جلال الدین سیوطی (متوفی ۹۱۱ ه.ق.)
- (۲۲۶۵) الجامع الصحیح (صحیح بخاری)، محمد بن اسماعیل بن ابراهیم بن المغیره البخاری (متوفی ۲۵۶ ه.ق.)
- (۲۲۶۶) الدرّ المنثور فی تفسیر بالمأثور، جلال الدین سیوطی (متوفی ۹۱۱ ه.ق.)، چاپ دارالمعرفه، بیروت ۱۴۰۴ ه.ق.
- (۲۲۶۷) ذخائر العقبی، محبّ الدین احمد بن عبدالله طبری
- (۲۲۶۸) الرياض النضره، المحب الطبری چاپ بیروت ۱۴۲۴ ه.ق.
- (۲۲۶۹) السنن الكبرى، الامام ابی عبدالرحمن الحمد بن شعيب نسائی (متوفی ۳۰۳ ه.ق.)
- (۲۲۷۰) السنن الكبرى بیهقی، ابوبکر احمد بن الحسين علی البیهقی (متوفی ۴۵۸ ه.ق.)
- (۲۲۷۱) السنن ترمذی، ابو عیسی محمد بن عیسی بن سوره (متوفی ۲۹۷ ه.ق.)، چاپ بیروت ۱۳۷۷ ه.ق.
- (۲۲۷۲) شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید معتزلی، بیست جلد در ده مجلد، کتابخانه آیت الله مرعشی قم، ۱۴۰۴ ه.ق.
- (۲۲۷۳) شعب الایمان، ابوبکر احمد بن الحسين البیهقی (متوفی ۴۵۸ ه.ق.)
- (۲۲۷۴) شواهد التنزیل، حاکم حسکانی، دو جلد، مؤسسه چاپ و نشر، ۱۴۱۱ ه.ق.
- (۲۲۷۵) صحیح بخاری، بشرح الکرمانی، محمد بن اسماعیل، دار احیاء التراث العربی، بیروت.
- (۲۲۷۶) صحیح بخاری، محمد بن اسماعیل بن ابراهیم بن المغیره البخاری (متوفی ۲۵۶ ه.ق.)، چاپ مصر، ۱۳۳۰ ه.ق.
- (۲۲۷۷) صحیح مسلم، مسلم بن الحجاج ابوالحسن القشیری النیشابوری (متوفی ۲۶۱ ه.ق.)
- (۲۲۷۸) الصواعق المحرقة، شهاب الدین احمد بن حجر هیثمی (متوفی ۹۷۴ ه.ق.) چاپ قاهره ۱۳۱۴ ه.ق.
- (۲۲۷۹) الفردوس بمأثور الخطاب، ابوشجاع شیرویه بن شهردار دیلمی (متوفی ۵۰۹ ه.ق.)، چاپ بیروت ۱۴۰۶ ه.ق.
- (۲۲۸۰) عقیده اهل السنّه و الجماعه، ناصر بن علی بن حسن الشیخ
- (۲۲۸۱) عمده القاری شرح صحیح البخاری، بدرالدین العینی الحنفی
- (۲۲۸۲) فتح الباری شرح صحیح البخاری، ابن حجر عسقلانی الشافعی (متوفی ۸۵۲ ه.ق.)، چاپ بیروت ۱۳۷۹ ه.ق.

٢٢٨٣) فرائد السمطين، ابراهيم بن محمد بن مؤيد جويني (متوفى ٧٣٠ هـ.ق)، چاپ بيروت ١٣٩٨ هـ.ق.

٢٢٨٤) فيض القدير، محمد عبدالرؤوف المناوي (متوفى ١٠٣١ هـ.ق)، چاپ بيروت ١٤٢٢ هـ.ق.

٢٢٨٥) الكامل في التاريخ، عز الدين ابوالحسن علي بن ابي كرم شيباني، ابن اثير (متوفى ٦٣٠ هـ.ق) چاپ بيروت

٢٢٨٦) كشف الخفاء، اسماعيل بن محمد بن عبدالهادي العجلوني الدمشقي ابوالفداء (متوفى ١١٦٢ هـ.ق)

٢٢٨٧) كنز العميال في سمن الاقوال والافعال، علاء الدين علي متقى بن حسام الدين هندي (متوفى ٩٧٥ هـ.ق)، بيروت، مكتبه التراث الاسلام.

٢٢٨٨) لسان الميزان، احمد بن علي بن حجر ابوالفضل العسقلاني الشافعي (متوفى ٨٥٢ هـ.ق). بيروت ١٤٠٧ هـ.ق.

ص: ٤٠٧

- ٢٢٨٩) لوامع الانوار البهيه، شمس الدين ابوالعون محمد بن احمد بن سالم الحنبلي (متوفى ١١٨٨ هـ.ق).
- ٢٢٩٠) المحاسن و المساوى، بيهقى، چاپ بيروت ١٣٩٠ هـ.ق
- ٢٢٩١) مختصر تاريخ دمشق، محمد بن مكرم ابن منظور (متوفى ٧١١ هـ.ق) چاپ دمشق، ١٤٠٩ هـ.ق
- ٢٢٩٢) المستدرک على الصحيحين، محمد بن عبدالله ابو عبدالله الحاكم نيشابورى، بيروت ١٣٩٨ هـ.ق
- ٢٢٩٣) مسند أحمد، ابو عبدالله احمد بن محمد بن حنبل (متوفى ٢٤١ هـ.ق)
- ٢٢٩٤) معالم التنزيل، ابو محمد الحسين بن مسعود البغوى (متوفى ٥١٠ هـ.ق)
- ٢٢٩٥) المعجم الاوسط، ابوالقاسم سليمان بن احمد الطبرانى (متوفى ٣٦٠ هـ.ق)، بيروت دار احياء التراث العربى
- ٢٢٩٦) المعجم الكبير، ابوالقاسم سليمان بن احمد الطبرانى (متوفى ٣٦٠ هـ.ق)، بيروت دار احياء التراث العربى
- ٢٢٩٧) مناقب الاسد الغالب، شمس الدين محمد بن محمد، ابن الجزرى (متوفى ٨٣٣ هـ.ق)
- ٢٢٩٨) مناقب المرتضويه، سيد محمد صالح حنفى
- ٢٢٩٩) مناقب خوارزمى، موفق بن احمد بن محمد مكي خوارزمى، متوفى ٥٦٨ هـ.ق.
- ٢٣٠٠) مناقب على بن ابى طالب، ابن مغازلى شافعى، (متوفى ٤٨٣ هـ.ق)
- ٢٣٠١) المواقف، عضد الدين عبدالرحمن بن احمد الايجى، دارالجيل بيروت
- ٢٣٠٢) موده القربى، سيد على بن شهاب الدين همدانى علوى حسينى شافعى
- ٢٣٠٣) ميزان الاعتدال، شمس الدين ابو عبدالله محمد بن احمد بن عثمان بن فايماز الذهبى (متوفى ٧٤٨ هـ.ق)
- ٢٣٠٤) ينابيع الموده، سليمان بن ابراهيم قندوزى حنفى (متوفى ١٢٩٤ هـ.ق)

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریان‌های اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می‌نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

